

Ludvigs Žagars

**NESODĪTAIS
NOZIEGUMS**

Atmiņas, vērojumi, atziņas

B

~~97-4~~

L 63

L
9

Ludvigs Žagars

COPYRIGHT © 1987 BY LUDVIGS ŽAGARS
(LUDVIG SCHAGAR)

All rights reserved. No part of this book may
be reproduced in any form without permission in
writing from the publisher.

NESODĪTAIS NOZIEGUMS

Atmiņas, vērojumi, atziņas

Autora izdevums
1987. gadā Losandželosā

413

COPYRIGHT © 1987 BY LUDVIGS ŽAGARS
(LUDWIG SCHAGAR)

All rights reserved. No part of this book may be reproduced in any form without permission in writing from the publisher, except by a reviewer who may quote brief passages in a review.

Published by Ludvigs Žagars.

Printed in the United States of America,
Los Angeles

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

~~979.744~~

0304018134

**Latvieti, uzklausi to, kas Tev šodien saka
taisnību. Varbūt Tu mācīsies no citu kļūdām un rītā
pats tās neatkārtosi.**

Ši grāmata varētu būt noderīga skolotājiem,
ka viņi varētu iedziļināties ne tikai strādāt, bet lasīt arī
arī darbu mērķi. Un tā, uzturēt savu vārdu
padošas, darbu palika par n. un. darbu mērķi.

It is not possible to determine the exact date of the
the first meeting of the committee, but it is
the fact that the committee was organized in
the year 1880, and that it has since that
time been engaged in the study of the
subject.

SATURA RĀDĪTĀJS

Priekšvārds.

I daļa.

Valsts drošība.....	001
Nācijas mērķi.....	004
Nacionālās drošības elementi.....	005
Stipruma līdzsvars.....	005
Atbildība par nacionālo drošību.....	006
Valsts drošības jautājums Latvijā.....	008
Vēsturiskais pamats.....	010
Latvijas neatkarība un starptautiskais stāvoklis Latvijas attiecībās ar kaimiņu valstīm.....	013
Latvijas attiecības ar PSRS.....	018
Latvijas valdības apķērība.....	024
Neagresijas līgums.....	026
Protokols par parakstiem.....	027
Apmēšanās pretoties ārvalstu karaspēka iesoļošanai Latvijā.....	027
Latvijas Neitrālītes deklarācija.....	028
Vācijas ministra Rīgā fon Koces (von Kotze) paziņojums, ka vācu-krievu pakta nerunā pretim vācu-latviešu neagresijas pakta m.....	029
Savstarpējas garantijas.....	029
Papildinājums.....	039
Līgums par Latvijas un PSRS savstarpējo palīdzību.....	040
Padomju komunikē (oficiāls paziņojums) par Latvijas-PSRS Savstarpējās palīdzības līgumu.....	042
Ārlietu komisāra Molotova paziņojums sakarā ar savstarpējās palīdzības līgumu ar Baltijas valstīm.....	042
Ārlietu komisāra Molotova runa atbalstot Baltijas valstu neatkarību.....	043
Bazes.....	043

Padomju Krievijas ultimāts Latvijai.....	046
Kā tas varēja notikt?.....	048
Vai vajadzēja aizstāvēties?.....	066
Vai bijām sagatavoti valsts sekmiņai aizstāvēšanai?.....	067
Kāpēc PSRS steidzās ar Latvijas sovjetizēšanu?.....	076
Kādas bija sekas ultimāta pieņemšanai?.....	080
Sarkanarmija Latvijā.....	082
Palieciet savās vietās, es palieku savā!.....	084
Mēmie karavīri.....	090
Boļševiku rīcība Latvijā.....	096
Personas "brīvība".....	098
Padomju jēdziens par valsts attiecībām ar individu (pilsoni).....	098
Valsts mantas nodošana.....	101
Latvijas tiesiskais stāvoklis pēc uzņemšanas Padomju Savienībā.....	105
KGB pārbūvē telpas un paplašina darbību.....	108

II daļa

Ļeņins Krievijas ķeizaru krēslā jeb ceļš uz verdzību.....	111
Terrors.....	122
Staļina ēra.....	125
Jaltas noziegumi.....	130
Valstu vadītāji, noskaņojums pasaulē, politika.....	134
Mūsu tautas vēstures pamācība.....	138
Rūzvelta negodīgie darījumi.....	153
Jaltas darījuma sekas.....	157
Kā atbrīvoties no Jaltas sekām?.....	175
Vai Padomju Savienībā reformas iespējamās?.....	182
Laiks darbojas Krievijas labā.....	202
Vai no ASV mēs varam sagaidīt palīdzību?.....	204
Liktenīgais triummvirāts.....	217
Vai apvērsums bija vajadzīgs?.....	219

<i>Ar ko riskēja apvērsuma rīkotāji?</i>	223
<i>Latviešu tiesības uz viņu apdzīvoto zemi</i>	227
<i>Divdesmitā gadu simteņa koloniju valsts</i>	231
<i>Krievi Latvijā</i>	237
<i>Kas tika noslepkavoti?</i>	242
<i>Kā viņi tika noslepkavoti?</i>	243
<i>Kad viņi tika noslepkavoti?</i>	244
<i>Vinstona Čerčila viedoklis Katinas</i> <i>meža nozieguma lietā</i>	246
<i>Kas notika ar gūstekņiem?</i>	256
<i>Trīs silķes un šāviens pakausī</i>	274
<i>Jalta</i>	277
<i>Stalīns</i>	289
<i>Franklins Dilano Rūzvelts</i>	296
<i>Vinstons Čerčils</i>	301
<i>Neparasts triumu virāts</i>	303
<i>Atlantijas Savienība</i>	315
<i>Attiecības starp Franciju un ASV</i>	317
<i>ASV ārpolitika Eiropā</i>	321
<i>ASV nerēķinās ar Eiropas interesēm</i>	325
<i>No Rīgas līdz Helsinkiem</i>	327
<i>Pasaules Baltiešu Apvienības memorands</i> <i>Eiropas Drošības konferences valdību</i> <i>galvām</i>	331
<i>Atskats Baltijas valstu vēsturē</i>	335
<i>Helsinki līgums padomju skatījumā</i>	344
<i>Sazvērestība</i>	347
<i>Slepenas organizācijas</i>	354
<i>Bridinājums Eiropai</i>	380

III daļa

<i>Pēdējais gads Latvijā un Latvijas</i> <i>atstāšana</i>	395
<i>Trimdā</i>	399

Izskaņa
Avoti

..... 100
..... 101
..... 102
..... 103
..... 104
..... 105
..... 106
..... 107
..... 108
..... 109
..... 110
..... 111
..... 112
..... 113
..... 114
..... 115
..... 116
..... 117
..... 118
..... 119
..... 120
..... 121
..... 122
..... 123
..... 124
..... 125
..... 126
..... 127
..... 128
..... 129
..... 130
..... 131
..... 132
..... 133
..... 134
..... 135
..... 136
..... 137
..... 138
..... 139
..... 140
..... 141
..... 142
..... 143
..... 144
..... 145
..... 146
..... 147
..... 148
..... 149
..... 150
..... 151
..... 152
..... 153
..... 154
..... 155
..... 156
..... 157
..... 158
..... 159
..... 160
..... 161
..... 162
..... 163
..... 164
..... 165
..... 166
..... 167
..... 168
..... 169
..... 170
..... 171
..... 172
..... 173
..... 174
..... 175
..... 176
..... 177
..... 178
..... 179
..... 180
..... 181
..... 182
..... 183
..... 184
..... 185
..... 186
..... 187
..... 188
..... 189
..... 190
..... 191
..... 192
..... 193
..... 194
..... 195
..... 196
..... 197
..... 198
..... 199
..... 200

PRIEKŠVĀRDS.

Kad boļševiki kādu brīvu un neatkarīgu valsti sagrābj savās rokās, tad viņi tūdaļ to pārvērš par savu koloniju un iedzīvotājus par saviem vergiem. Tūdaļ ievēd savus likumus un noorganizē KGB.

Uz "likuma pamata" iedzīvotājiem atņem visu mantu - kā kustamo, tā arī nekustamo, un konfiscē noguldījumus bankās (pēc būtības tos aplaupa). Kad nu tas ir padarīts, tad izdzen no mājām un dzīvokļiem. Labākā gadījumā kā īrniekam atļauj irēt platību, kas nepārsniedz 9 kvadrātmetrus. Tādai dzīvojamās platības ierobežošanai ir dziļāks pamats. Proti, sākas vietējo iedzīvotāju arestēšana un apšaušana uz vietas, vai arī deportācija, kas nozīmē drošu nāvi. Tātad viņu norma ir sešas pēdas zemes.

Iedzīvotāju iznīcināšana arī notiek pēc jau iepriekš izstrādāta plāna. Pirmos likvidē augstāko amatu ierēdņus: ministrus, departamentu direktorus un nodaļu vadītājus, visu armijas vadību. Pēdējo arī pēc izstrādāta plāna: vispirms ģenerāļus, pulkvežus, kapteiņus, visus virsniekus un instruktorus. Tādā pašā kārtībā likvidē policiju un aizsargu vienības.

Netiek taupīti arī mākslinieki un kultūras darbinieki. Pastāv gan Satversme, bet to izlieto nomenklatūras, lielkrievu - Padomju Savienībā vadošās tautas interesēs; vienlīdzība boļševiku bezšķiru valstī ir sen izdziedāta un aizmirsta dziesma.

Arī baznīcai uz savu rindu nav ilgi jāgaida. Baznīcas tiek slēgtas. Pārvērstas par noliktavām vai izpriecas vietām, un garīdznieki nošauti vai deportēti. Bībele un citas reliģiskas un filozofiskas grāmatas tiek tautai atņemtas un sadedzinātas. Boļševiki ir krāpšanas un mānīšanas speciālisti. Ka

dažas baznīcas draudzēm nav atņemtas, tas ir darīts nolūkā maldināt tūristus un ceļotājus. Bolševiku valsti - Padomju Savienībā nav ne reliģijas, ne runas, ne pulcēšanās, ne arī preses brīvības.

Salīdzinot stāvokli, kāds bija pirms Otrā pasaules kara, ar stāvokli šodien, mēs redzam, ka ir radusies dziļa un plata plaisa, un tajā pilnīgi iegruztas vairākas neatkarīgas un brīvas valstis, kā piemēram Igaunija, Latvija, Lietuva un daļēji: Somija, Vācija, Polija un Rumānija. Šajā plaisā galu dabūja arī Atlantija Charta un deklarācija par četrām brīvībām. Visi pirms kara un kara laikā dotie solījumi par mieru un tautu pašnoteikšanās tiesībām izrādījās tukša skaņa.

Ar Centrāleiropas valstu sakaušanu iznīcināja arī Eiropas iespēju pretoties Austrumu barbarismam. Kaut arī ASV šo savu kļūdu mēģina labot un labprātīgi piedalās Eiropas atlikušās daļas aizsardzībā, taču nodarītā ļaunuma sekas ir neapbrīnināmas un nav labojamas.

Vairāki desmiti miljoni cilvēku šajā nejēdzīgajā un Eiropai uzspiestā karā zaudēja dzīvības, un neapbrīnināmas materiālas bagātības un kultūras vērtības tika iznīcinātas. Šis karš nebija vajadzīgs ne Eiropai, ne arī ASV. Kad to aptvēra, bija jau par vēlu. Tam spilgtākais piemērs ir, ka Savienotās Valstis savas ārpolitikas uzturēšanai meklēja Vācijas un Japānas draudzību. Bez abu minēto valstu saimnieciskās palīdzības ASV nevar iztikt. Vai to var uzskatīt par gudrību, ka Savienotās Valstis savu sāncensi Padomju Savienību pielaida pie Floridas mazāk nekā 100 jūdžu attālumā un pie Aļaskas arī līdzīgā attālumā? No abām vietām desanti ir iespējami un ir tiešs apdraudējums ASV drošībai. Tās ir ASV tuvredzības un naivitātes sekas.

Mūsu trimdas presē, rakstot par jauniešu demonstrācijām, redzami plakāti ar saukļiem: "Krievi, ārā no Latvijas!" un līdzīga satura. Tā ir ļoti iepriecinoša parādība, bet tajā pašā laikā arī rūgts

atgādinājums vecākai paaudzei, kas krievus Latvijā ielaida bez pretošanās. Ka "vadonis" armijai atņēma iespēju ar ieročiem rokās aizstāvēt savu valsti, tas mūsu jaunatnei ir smags trieciens. Viņa dziļi izjūt tautas pazemošanu un pat bez kāda reāla spēka tagad uzņemas cīņu par LATVIJAS VALSTS zaudētās brīvības atgūšanu. Ar dziļu cieņu un lepnumu es sekoju mūsu jaunatnes stājai un cīņai. Kamēr mums būs tik apzinīga un vērtīga jaunatne, mūsu cerības un izredzes nezudīs...

Latvijas valsts ir nacionāla vienība, kas ir veidojusies un attīstījusies kā vienotība. Tās ir pamatprincipi valsts būtības kompozīcijā un attīstībā, kas ir valsts būtiskā iezīme. Tās ir nacionāla vienība, kas ir veidojusies un attīstījusies kā vienotība. Tās ir pamatprincipi valsts būtības kompozīcijā un attīstībā, kas ir valsts būtiskā iezīme.

Valsts nacionālās intereses ir subjektīvas garas elementa, kurai valsts cīnās. Tās ir valsts un nacionālās valsts interesu apstākļi, kas ir iekārtas, tradīcijas un stāvokļa.

Latvijas valsts ir nacionāla vienība, kas ir veidojusies un attīstījusies kā vienotība. Tās ir pamatprincipi valsts būtības kompozīcijā un attīstībā, kas ir valsts būtiskā iezīme. Tās ir nacionāla vienība, kas ir veidojusies un attīstījusies kā vienotība. Tās ir pamatprincipi valsts būtības kompozīcijā un attīstībā, kas ir valsts būtiskā iezīme.

Nacionālā drošība ir valsts un tautas valsts intereses apstākļiem nacionālās valsts loģiskā veidā un rūpniecības revolūcija. Tās ir ASV un Francijas revolūcija, kas ir veidojusies un attīstījusies kā vienotība. Tās ir pamatprincipi valsts būtības kompozīcijā un attīstībā, kas ir valsts būtiskā iezīme. Tās ir nacionāla vienība, kas ir veidojusies un attīstījusies kā vienotība. Tās ir pamatprincipi valsts būtības kompozīcijā un attīstībā, kas ir valsts būtiskā iezīme.

...the first ...
...the second ...
...the third ...
...the fourth ...
...the fifth ...
...the sixth ...
...the seventh ...
...the eighth ...
...the ninth ...
...the tenth ...

...the first ...
...the second ...
...the third ...
...the fourth ...
...the fifth ...
...the sixth ...
...the seventh ...
...the eighth ...
...the ninth ...
...the tenth ...

...the first ...
...the second ...
...the third ...
...the fourth ...
...the fifth ...
...the sixth ...
...the seventh ...
...the eighth ...
...the ninth ...
...the tenth ...

I daļa.

VALSTS DROŠĪBA

Jēdzienā "Valsts drošība" ietilpst trīs svarīgi elementi: 1) Valsts izveidošana, 2) valsts pastāvēšanas nodrošināšana un 3) valsts aizsardzība. Tie ir pamatelementi valsts būtības komplikētajā sastāvā, sākot no valsts fiziskās eksistences līdz brīvībai, neatkarībai un ekonomiskai un kultūrālai dzīvei. Šo svarīgo elementu mērķis ir nācijas neatkarība un brīva eksistence.

Valsts nacionālās intereses ir subjektīvas dabas elements, katrai valstij citāds. Tās izriet no konkrētās valsts īpatnējiem apstākļiem, no tās iekārtas, tradīcijām un stāvokļa.

Katra zeme un katra sabiedrība laiku pa laikam apsver, pārvērtē un izlemj kādas intereses ir jāveicina, lai ietekmētu apstākļus sprausto mērķu sasniegšanai. Ar to nav domāts, ka kādai valstij savas drošības labad būtu jākļūst agresīvai, kā tas bija koloniālā laikmetā. Konceptam par nācijas drošību jāaprobežojas tikai ar nācijas eksistenci un savas teritorijas integritāti.

Nacionālā drošība ir saistāma ar trim vēsturiskiem apstākļiem: nācija - valsts; totāls karš un rūpniecības revolūcija. Līdz ASV un Francijas revolūcijai karu lielāko daļu izkaroja starp valdniekiem un dinastijām. Šie dinastiju kari tika izkaroti ar algotiem karavīriem, ar profesionālām armijām. Jautājums par valsts drošību vispārēji, ja tāds eksistēja, aprobežojās ar valdošās izlases interesēm. Tikai pēc tam, kad nodibinājās nacionālas valstis, apstākļi mainījās, un tad radās jautājums par nacionālo drošību, kā mēs to tagad saprotam.

Rūpniecībai straujāk attīstoties, pārveidojās karaspēka apbruņojums. Uz kaujas lauka parādījās liela kalibra tālšaujamie lielgabali un bruņu mašīnas. Ar dzeloņstieplu lietošanu armijas tika noguldītas pie zemes un kavalērija zaudēja nozīmi. Tuvciņas varoņa vietā stājās mehaniķis, amatnieks.

Līdz ar jauniem ieročiem, ar visas tautas apbruņošanu, izdarot karavīru mobilizāciju, kaŗš kļuva totāls. No tā cieta ne tikai armijas, bet lielā mērā arī civilisti, sievas un bērni. Kā piemēru minēsim tikai Drēzdeni Vācijā un Nagasaki un Hirošimu Japānā.

Smags uzdevums ir spriest par totālā kaŗa morālo pusi. It sevišķi to apgrūtina apstākļi, ka totālā kaŗā par ieroci ieskaitīts "terrors". Ir pagājis ilgs laiks, kad linga un vāle tika lietoti par kaujas ieročiem. Ieroču tehnika ir stipri uzlabojusies, ir arī mainījusies morāle, bet ne tik lielā mērā kā kaŗa metodes. Izraelas dēls Dāvids, kas minēts Vecās Derības stāstos, kaujā pret Goliātu gājis ar lingu un gludiem akmeņiem maisiņā, vēl līdz šim tiek uzskatīts par varoni. Tāpat somus, kuŗi nepadevās krievu netaisnīgām prasībām un izvēlējās cīņu, pamatoti atzīst par varoņiem. Bet kā lai vērtē iegūto uzvaru, kas panākta ar totālā kaŗa metodēm - civiliedzīvotāju un viņu mantu iznīcināšanu? Jautājums paliek vēl neatbildēts, vai modernā kaŗa stratēģijā ir atļaujams terors un civiliedzīvotāju un viņu mantas iznīcināšana.

Nāciju valsts laikmetā ir meklējami totālā kaŗa dīģļi. Tad arī radās apbruņotas valstis, lielas pilsoņu armijas; tika mobilizēti valsts kā garīgie, tā arī materiālie līdzekļi un izveidojās lieli centri, kas kļuva pretinieka mērķi totālā kaŗa stratēģijā. Valsts tika identificēta ar nāciju, un pēdējā uzņēmas atbildību par valsts drošību. Kad pilsoņi kļuva militanti un sāka piedalīties kaŗā, lielas armijas tika apbruņotas un apgādātas ar visu nepieciešamo, līdz darboties visai nācijai. Attīstoties dzelzceļiem, kļuva iespējams īsā laikā apbruņotas armijas pārvietot uz citām vietām.

Francijā ar likuma par vispārējo mobilizāciju pieņemšanu, kas notika 1793. gadā, iezvanīja totālā kara tuvošanos. Francijas revolūcijas armija, kā arī Napoleona armija bija pilsoņu armijas. Franču-prūšu karā (1870/71) Francija atgriezās pie profesionāliem karavīriem, bet Prūsijas armija bija organizēta pēc apbruņotas tautas principa. Prūsijas militārais spēks bazējās uz tautas masām. Tautā tika ieaudzināta apziņa par disciplīnas nozīmi un nepieciešamību. Tas atviegloja karavīru apmācību, un mēdz teikt, ka prūšu-franču karā uzvarētājs bijis Prūsijas tautskolotājs.

ASV kara zinātnes teorētiķi pirms Pirmā pasaules kara savām studijām izlietoja revolūcijas un pilsoņu kara materiālus. Viņu rīcībā bija arī Būru kara un Krievu-japāņu kara materiāli. Šos materiālus studēja un papildināja savas zināšanas kara stratēģijā. Turpretim Eiropa, raugoties uz ASV no augšas, pēdējās pētījumus un atziņas neievēroja.

Pirmajā pasaules karā fronte sastinga. Armijas ierakās, un sākās pozīciju karš. Atsevišķas kaujas un frontes pārraušanas mēģinājumi prasīja ārkārtīgi smagus zaudējumus, bet deva maz panākumu. Vajadzēja pārvērtēt kara mākslu un atrast izeju no sastinguma. Laikā starp abiem pasaules kariem teorētiķu jaunā paaudze šo jautājumu atrisināja: "Kustību un kaujas uguni!" Kā mēs to piedzīvojām, no kara vešanas viedokļa tā izrādījās pareiza. Vācijas armijas īsā laikā pārstaigāja visu Eiropu un aizgāja līdz Maskavai.

Uz aviāciju liktās cerības pilnībā neattaisnojās. Uguni gan pārnesa uz frontes aizmuguri, bet tam nebija izšķiroša nozīme. Ar pretinieka aizmugures, sevišķi - lielo pilsētu bombardēšanu gan daļēji paralizēja apgādi un terorizēja iedzīvotājus, bet nevainīgo civiliedzīvotāju, sieviešu un bērnu slepkavības uzvarētājiem nodarīja vairāk ļauna, nekā deva laba.

Arī pēc Otrā pasaules kara kara māksla pārmainījās. Vecās atziņas nomainīja ar jaunām. Jaunie ieroči, kā atomieroči, raķetes u.t.t., u.t.t.

valstīm uzliek lielu atbildību un dara lielas rūpes. Nākamais karš vairs nebūs sports. Ar jauniem ieročiem valsts drošības labā it nekas nav panākts un varbūt būtu bijis labāk, ja tie nemaz nebūtu izgudroti.

NĀCIJAS MĒRĶI

Nācijas mērķi nav fiksēti, bet tie var mainīties līdz ar vēstures gaitu. Šos mērķus veido radušās problēmas un intereses, kā arī lielā mērā iespējas. Bet galvenā kārtā tie veidojas no nācijas pagātnes, tradīcijām, tautas varoņiem un tautas sūtības. Racionāli motīvi ar neracionālo dziņu, alkatību, reliģiski motīvi, brīvības un goda apziņa vairāk ietekmē tautas un valstis, nekā eksistencei tas būtu vajadzīgs. Sadursmes gadījumā svaru kausā tās ņem pārsvaru. Bieži vien tas nesaskan ar valsts pastāvēšanas interesēm.

Katrai tautai ir vērtības, ko tā mantojusi no saviem senčiem. Katrai tautai ir sava mītoloģija, raksturīgi varoņi un ģēniji. Ja visām tautām būtu vienāda pagātnes mēraukla, vienāda kultūra, tad atsevišķas valstis nemaz nepastāvētu. Bet kas visām valstīm ir kopējs, tā ir pārdzīvošanas tieksme. Starpība ir tikai pieņēmumā, atziņā, kas to apdraud.

Cik tālu tāds ir pasaules ceļš, tam seko ne tikai vienas nācijas tieksme, kas apdraud otras nācijas drošību, bet arī pašas nācijas vai tās vadoņu iekārojums. Tas ir, jo lielāka kādas valsts ambīcija un tā vēršas pret otru valsti, un iejaucas tās darīšanās, jo drošība tiek vairāk apdraudēta, un sadarbība kļūst neiespējama. Tādos gadījumos, apzinoties kopējo likteni, visa tauta apvienojas un cīņā par savas nācijas eksistenci izrāda nepieredzētu varonību, kā, piemēram, latviešu tauta to pierādīja Brīvības karā un Latviešu leģiona cīņās.

NACIONĀLĀS DROŠĪBAS ELEMENTI

Nācijas drošība tiek aplēsta pēc dažādiem faktoriem, no vienas puses, ņemot vērā šīs nācijas mērķus, un no otras puses - otras nācijas mērķus un tās stiprumu. Vienas valsts sasniegumi šai jautājumā var izrādīties par otram draudīgiem. Tā kā nācijas drošības apmērs aptver veselu virkni problēmu, tad tas arī izraisa interešu sadursmi globālā apmērā. Visumā, vienas nācijas drošība lielā mērā ir atkarīga no otras nācijas un visas pasaules iekārtas. Dinamiskās starptautiskās attiecībās delikāts līdzsvars ir nepastāvīgs un apdraud valstu kā subjektīvās, tā arī objektīvās vitālās intereses. Tāda nedroša stāvokļa rezultātā rodas jauna dilemma: kompromiss vai totālais kaŗš. Iznākumu ietekmē tas, ar ko riskē katra puse un kā abas puses novērtē viena otras spēkus.

STIPRUMA LĪDZSVARS

Stipruma līdzsvars starp valstīm tiek aplēsts pēc to lieluma, dabas bagātībām un kaujas spējām. Visu resursu kopumu veido visas nācijas manta un dzīvais spēks. Liela vērtība ir tautas kultūrai, vēsturei un gribai aizstāvēt savu valsti. Tie ir elementi, kas garantē zināmus panākumus. Ka kvalitātei ir lielāka nozīme nekā kvantitātei, tas vēsturē ir bagātīgi ilustrēts ar piemēriem.

ATBILDĪBA PAR NACIONĀLO DROŠĪBU

Nacionālā drošība, aptverot sabiedrības visas intereses, tikai pakāpeniski kļuva par centrālo punktu. Tās institūcijas veidojās un formējās lēni un apdomīgi līdz kļuva par valsts aparāta organisku sastāvdaļu.

Izredzes modernajā laikmetā līdz pat totālam kaŗam bija ierobežotas. Tikai kaŗa mākslai mainoties līdz ar valsts politisko un drošības koncentrāciju, notika pārmaiņas.

Prūši bija pirmie, kas aptvēra un saprata notikušās pārmaiņas kaŗa mākslā. Prūši arī paredzēja, kādas iespējas tas dod stratēģiskā plānošanā. Prūsija pieņēma un armijā ieviesa jaunus līdzekļus un izlietoja rūpniecības revolūcijas sasniegumus. Prūši arī bija pirmie, kas militārās institūcijas pieskaņoja jaunajām reālitātēm armijas lietošanā. Lai labāk koordinētu un izlietotu visas iespējas, Prūsijā nodibināja modernu ģenerālštābu.

Tas, ko prūši tūdaļ pilnīgi neaptvēra, bet varbūt arī tikai izlaida no acīm, bija sociālās un politiskās pārmaiņas, kas notika totālā kaŗa priekšvakarā. Pirms tam drošību noteica pēc militāriem apsvērumiem, bet, notiekot pārmaiņām, pirmā vietā nāca politiskie apsvērumi. Sociālie un politiskie faktori līdz ar tautas prasībām sāka dominēt. Tikai nācijas visu spēku koordinēta koncentrēšana nodrošina līdzsvarotu nācijas spēku. Nacionālā spēka daļa bija aplēšams faktors. Bet nepietika tikai ar militāro pārākumu. Topošā situācijā militārie vadoņi vairs nebaudīja priekšrocības, un civīlisti viņus nobīdīja otrā vietā. Tikai personas ar plašu vērienu un zināmu tālredzību, un lielu autoritāti varēja koordinēt un vadīt nāciju pie sprautā mērķa.

Piemēram, Moltke, kurš pilnīgi izprata militāro mehānismu un tā lietošanu modernā kaŗā, pēc pēdējiem sasniegumiem attīstīja teoriju, kas pamatojās uz principa par padotības subordināciju. Kaut arī viņš atzina civīlās varas priekšrocības, taču kaŗa vešanu viņš vēlējās paturēt savās rokās. Viņš prasīja

militārai vadībai kara laikā neierobežotas un ārkārtējas tiesības. Tas arī saprotams un attaisnojams, jo militārā vadība uzņemas atbildību par valsts likteni un arī kara darbības smagumu iznes uz saviem pleciem. Pēc Moltkes teorijas, karam beidzoties, civilā pārvalde atgriežas savā vietā un turpina valsts vadību.

Ludendorfs, 1. pasaules kara dalībnieks, Moltkes viedokli uzskata par pārāk modernu. Viņš uzskata, ka militārām interesēm jādominē kā kara, tā arī miera laikā. Dažu valstu nepiepildāmā apetīte rāda, ka Ludendorfa viedoklim varētu būt taisnība - nakti guļot, zem spilvena jātur pielādēts revolveris.

Modernā valstī visu laiku - kā kara, tā miera laikā - ir aktuāli jautājumi par valsts drošību un tās eksistenci. Tāpēc arī drošībai kā visās tautas pienākumam nav jākļūst atkarīgai tikai no viena faktora vai no vienas grupas. Tas, kurš vada valsti un uzņemas atbildību par tautu, ir atbildīgs par valsts drošību un neatkarību. Viņa pienākums ir apvienot tautu un valsts bruņotos spēkus turēt gatavībā cīņai par savu valsti, kad tās drošība un pastāvēšana apdraudēta. Viņam arī ir jāzina, ka nolaidība armijas apbruņojumā valstij var būt liktenīga. Jāpatur arī prātā, ka līgumiem ar citām valstīm, tas ir, saviem kaimiņiem, bez reāla spēka nav nekādas vērtības. Cīņai nesagatavota valsts kārdina kaimiņu un viegli var kļūt par tā upuri.

Nākotnes izredzes par drošību šai drūmajā laikmetā nav lielas. Armiju apbruņošana ar jauniem masu iznīcinošiem ieročiem ir liels drauds visai pasaulei un cilvēcei. To lietošanas gadījumā sekas nav pārredzamas. Pasaules organizācijas miera uzturēšanai izrādījās impotentas. Spēku līdzsvars tiek uzturēts ar terrora palīdzību. Melancholiskais stāvoklis pastāvīgi draudošo briesmu ēnā cilvēci ir novedis izmisumā. Terrors pieņemas, un ieroču žvazdināšana nerimstas. Noziedzības kā starptautiskās, tā arī lokālās, pieaug. Cilvēku tieksmes ir atraisījušās no morāles normām. Morāle ir zaudējusi savu autoritāti.

VALSTS DROŠĪBAS JAUTĀJUMS LATVIJĀ

Tagad apskatīsim, kā valsts drošības jautājums bija nokārtots Latvijā.

Satversmes 1. paragrafā ir teikts, ka Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika. 2. paragrafā ir teikts, ka Latvijas valstī suverēnā vara pieder Latvijas tautai. Tātad tauta respektīvi tautas griba ir visu tiesību avots. Satversmes 35. paragrafā ir paredzēts, ka valsts prezidentu ievēl Saeima. Tālāk, Satversmes 42. paragrafā ir paredzēts, ka valsts prezidentam ir padoti visi valsts bruņotie spēki un kaŗa laikā viņš ieceļ armijas virspavēlnieku. Tātad, ja valsts prezidentam ir padoti visi bruņotie spēki, viņš ir atbildīgs par valsts drošību. Satversmes 44. paragrafā ir tieši paredzēts, ka vajadzības gadījumā valsts prezidentam jāspēr attiecīgi soļi Latvijas teritorijas aizstāvēšanai. Gluži dabiski un loģiski: tiesībām seko pienākumi.

Rezumējot augstāk minēto, mēs redzam, ka: 1. Latvija ir neatkarīga suverēna valsts, 2. valsts prezidentu ievēl Saeima, 3. valsts prezidentam padoti visi bruņotie spēki, un 4. vajadzības gadījumā valsts prezidentam jāspēr attiecīgi militāri soļi Latvijas teritorijas aizstāvēšanai.

Tā kā Satversme valsts prezidentam uzliek pienākumu aizsargāt Latvijas teritoriju, tad ar to arī saprotams, ka viņam ir dotas tiesības un uzlikts par pienākumu noorganizēt valsts aizsardzības aparātu, tas ir armiju, kas būtu spējīga šo pienākumu veikt. Varam uzskatīt, ka tā formāli būtu nokārtots jautājums par valsts drošību.

Izbeidzoties Brīvības kaŗam, valstī nodibinājās miera laika apstākļi. Visi pilsoņi stājās pie darba, pie kaŗos izpostītās saimniecības atjaunošanas. Mums nebija dabas bagātību; - ne naftas, ne rūdu. Mūsu zelts bija mūsu centība, darba griba un taupība. Bez kurnēšanas visi panesa grūtības. Nereti līdz ēku uzcelšanai jaunsaimnieki arī ziemas pavadīja ar skujām klātās zemniecās.

Satversmes ietvaros Latvija veidojās un plau-

ka. Sasniegumi pārsteidza un apžilbināja. Apziņa, ka dzīvo savā valstī, darīja brīnumus. Tauta bija atbrīvojusies no svešiniekiem, iebrucējiem un ar taisnu muguru, un paceltu galvu pilnā balsī varēja dziedāt:

"Mēs esam nu kungi mūsu dzimtajā zemē,
Mēs varam nu paši sev likumus lemt."

Raugoties vēsturiskā gaitā, pēc vispārīgi atzītiem demokratiskiem principiem par tautu pašnoteikšanās tiesībām nebija pamata šaubām, ka Latvijai ir tiesības būt patstāvīgai un neatkarīgai valstij. Latvijas neatkarības laikā tāda jautājuma nemaz nebija. Saimnieciskā ziņā Latvija bija neatkarīga no citām valstīm, ar aktīvu ārējo bilanci. Territorijas platība 25 402 kv. jūdzes. Ģeografiski – ziemeļaustrumos no Baltijas jūras, ar robežām, kas nospraustas un noliktas ar starptautiskiem līgumiem.

Latvijas iedzīvotāju skaits (dati ņemti no A. Berga brošūras "Latvijas starptautiskais stāvoklis") sadalījās šādi:

1.	Kurzeme	812 300	cilvēku
2.	Vidzeme	1 133 200	cilvēku
3.	Latgale	657 800	cilvēku
	KOPĀ	2 603 300	cilvēku

Pēc platības un iedzīvotāju skaita Latvija bija tuvu vidēja apmēra Eiropas valstij. Ar saviem kaimiņiem robežstrīdu nebija, kaut gan pēc 1920. gada miera līguma ar Krieviju Krievijas pusē palika vairāk par 60 000 latviešu (Saeimas deputāta Trasuna aprēķins) un dažos apgabalos (Ullas un Drisas) bija paredzēta tautas nobalsošana.

VĒSTURISKAIS PAMATS

Ir avoti, kas norāda, ka latviešu senči, kā izrakumi, valodas piederība pie indoeiropiešu valodām un citi pierādījumi liecina, izceļojuši no Indijas pāri Persijas ziemeļu daļai uz Prūsiju (to apstiprina mūsu valodas radniecība ar senprūšu valodu) un ap 1500. - 2000. gadu pirms Kristus dzimšanas nonākuši tagadējā dzīves vietā. Citi avoti atkal norāda, ka latviešu senči sākotnēji dzīvojuši Vidusķrievijas teritorijā.

Luterāņu baznīcas superintendants Kurzemē (17. gadu simtenī) Pauls Einhorns grāmatā "Historia Lettica" raksta, ka vārds "Latvia" cēlies no vārda "latvis", kā latvieši sevi saukuši. Tas pats autors arī apliecina, ka provinces Kurland, Sengallia, Selonia un Livonia, kā arī Latgallia un Tālavia apdzīvojuši latvieši un tās viņiem piederējušas. Tātad "Latvia" nozīmē zemi, kas piederējusi latviešiem un ko tie apdzīvojuši.

Saskaņā ar vēsturiskiem avotiem Latvijas teritorija ar nosaukumu "Terra Mariana" (sv. Māras zeme) 1207. gada 2. februārī karaļa Filipa valdīšanas laikā kā vasaļvalsts tikusi ieskaitīta Svētajā Romas valstī. "Terra Marianā" bijušas iekļautas visas latviešiem piederošās un latviešu apdzīvotās karalistes: Kurland, Sengallia un Selonia, dienvidos no Daugavas, un Latgallia jeb Lettica un Tālavia, ziemeļos no Daugavas. Vācu iebrucēji, kas 7. un 8. gadu simtenī "krustīja" latviešus, "atklāja" tikko minētās karalistes un sāka tās saukt par "Livonia".

1561. gadā "Terra Mariana" jeb "Livonia" tika sadalīta. Kurland, Sengallia un Selonia - zemes dienvidos no Daugavas, kā hercogistes nokļuva Polijas varā ("Ducatus Ultradunensis"), līdzīgi Prūsijas un Meklenburgas hercogistēm. Kurzemes (Kurland) hercogam pašam bija sava armija un flote, piederēja kolonijas, savs karogs (melns vēzis uz sarkana fona) bija savs ģērbonis, viņš kala savu naudu, sūtīja uz citām zemēm sūtņus un slēdza līgumus. Kurzemes hercogs tika atzīts un uzskatīts

par neatkarīgu suverēnu valdnieku līdz 1795. gadam, kad Kurzemi aneksēja Krievija.

Septiņpadsmitā gadu simteņa sākumā Livoniju iekaroja Zviedrija. Polijai palika tikai tā daļa no "Ducatus Ultradunensis", kurai bija kopīgas robežas ar Krieviju un kas saucās par Polijas Livonijas principālītāti.

Zviedru valdīšanas laiks Vidzemē (Livonia) bija humāns un progresīvs, bet muižniecībai tas nebija labvēlīgs. Zviedrijas karalis Kārlis XI 1681. gadā atcēla dzimtbūšanu un no muižu īpašniekiem pieprasīja, lai tie pierāda īpašuma tiesības uz muižām, ko tie pārvalda. Uztraukums un naidis par to Vidzemes vācu muižniekos bija neapprakstāms. Sevišķi uzstājīgs ir viņu vadonis Patkuls, kurū vēlāk par karaļa apvainošanu zviedri notiesā uz nāvi. 1694. gadā ar atsevišķu likumu atcēla novecojušās vācu muižniecības "Livonijas parlamentu". Tas vācu muižniecībai bija par daudz, un tā lūdza palīdzību no Krievijas valdības.

Vācu muižniecības pārstāvji, domājams cerībā saglabāt savas privilēģijas, ar nodevīgu rīcību pret Zviedriju, pārgāja krievu pusē un Krievijai astoņpadsmitā gadu simteņa sākumā palīdzēja iekarot Igauniju un Vidzemi (Lievland). Krievijas iekarojumus pēc Lielā Ziemeļu kara apstiprināja ar 1721. gadā Neištātē noslēgto līgumu. Nākošo Latvijas daļu, poļu Livoniju, pēc Polijas pirmās sadalīšanas Krievija 1773. gadā pievienoja savai impērijai. Latvijas pēdējo sastāvdaļu, Kurzemi (Kurland), Krievija sev pievienoja 1795. gadā. Arī šajā darījumā zināmu lomu spēlēja Kurzemes muižnieku nodevība. Par nelikumīgo Kurzemes hercogistes aneksiju hercogam Pēterim Bīronam kā kompensāciju Krievija izmaksāja vienu miljonu dālderu. Izstumts no Kurzemes, hercogs P. Bīrons pārgāja uz dzīvi Silēzijā, kur savā pilī Zāgavā (Sagau), neatstājot mantinieku, 1800. gadā nomiris.

1812. gadā Napoleons atjaunoja Kurzemes hercogisti kā neatkarīgu valsti un nodibināja reģenta padomi. Jelgavā, Kurzemes galvas pilsētā, atvēra

konsulātu. 1813. gadā pēc Napoleona atkāpšanās Krievija atkal okupēja Kurzemes hercogisti. Līdz ar to deviņpadsmitā gadu simteņa sākumā visas zemes un valstis, kuŗas apdzīvoja latvieši, atradās Krievijas varā.

Deviņpadsmitajā gadu simtenī latvieši atguva savu nacionālo apziņu un, uzlabojoties materiālam stāvoklim, centās pēc neatkarības. Šī kustība 1904. un 1905. gadā izvērsās revolūcijā, bet 1907. gadā tā tika apspiesta, un Krievijas valdības apsoltās reformas nenotika. Atkal mums pretējā pusē nostājās vācu muižniecība, un daudzi no tās krievu pusē piedalījās latviešu brīvības kustības apspiešanā.

Pirmā pasaules kaŗa laikā latviešu tauta pierādīja savu nacionālo un valstisko gatavību. Latvieši brīvprātīgi noorganizēja savas nacionālās kaujas vienības, kuŗas vēsturē iegāja kā "Latviešu strēlnieki". Latvieši karoja sabiedroto pusē, lai aizstāvētu savu zemi. Cīņas panākumi bija apzīlbiņoši, un latvieši pierādīja savu pārākumu pār krievu karavīriem un vairākos gadījumos pārsvaru arī pār vācu karavīriem. Zaudējumi bija lieli, bet latviešu tauta tos panesa varonīgi un uzskatīja kā maksu par atgūto brīvību, par neatkarīgo Latviju. Latviešu pārliecība, ka pēc kaŗa tie atgūs zaudēto brīvību, īstenojās. Krievijas Pagaidu valdība 1917. gada 5. jūlijā garantēja Latvijai tās teritorijā savu valdību.

Apstākļi un notikumi Krievijā strauji mainījās un 1917. gada oktobra revolūcijā lielinieki gāza Krievijas demokratisko valdību un varu sagraba savās rokās. Tā demokrātija Krievijā beidza eksistēt. Lielinieki tūdaļ uzsāka ar Vāciju sarunas par kaŗa izbeigšanu. Miera līgumu noslēdza Brest-Ļitovskā, Latvijas un pārējo Baltijas valstu teritorijas atdodot Vācijai. Kaut gan Krievijas Satversme sanāca uz sēdi, lielinieki, redzot, ka viņu pusē ir tikai 24% delegātu, to ar varu slēdza un delegātus izklīdināja.

Latviešu Pagaidu Nacionālā Padome iebilda pret krievu-vācu Brest-Ļitovskas līgumu un nolēma turpināt kaŗu pret Vāciju. 1917. gada 11. novembrī

Anglija atzina Latviešu Pagaidu Nacionālo Padomi par latviešus pārstāvošu organizāciju.

1917. gada 18. novembrī Latvijas atbrīvotā daļā, galvas pilsētā Rīgā, tika nodibināta Tautas Padome, un tā Latvijas pirmā valdība tika ievēlēta. Bet vēl bija jāpārvar lielas grūtības. Zeme bija jāiztīra no krievu komunistiem un vācu armijas vienībām. Latviešu tauta bija gatava jaunai cīņai. Latvieši cerēja zem šīs saules ieņemt cienīgu vietu. Latvieši vēlējās paši būt noteicēji savā dzimtajā zemē, kuŗa viņiem piederēja tūkstošiem gadu.

LATVIJAS NEATKARĪBA UN STARPTAUTISKAIS STĀVOKLIS

Latviešu tauta savā gaŗajā mūžā, kaut arī pa laikam nospiesta pie zemes, nekad nav zaudējusi ticību savas valsts patstāvības atgūšanai. Ticība un cerība tika izteikta tautas gara raŗojumos kā dainās, tā arī vēsturnieku chronikās un literātūrā, un dzejā. Nesalauŗamu savu tiesību apziņu izsaka Rainis dzejolī "Lauztās priedes" un lugā "Uguns un Nakts". Arī daudzu citu rakstnieku un dzejnieku darbi pauŗ latvju tautas ilgās atgūt zaudēto brīvību.

Latvieši apzinājās, ka brīvība un neatkarība ir jāizkaro un ka šī mērķa sasniegšana prasīs upurus. Latvieŗiem piemīt nesalauŗama apziņa par savām taisnīgajām tiesībām. Viņi zina, ka savas tiesības jāaizstāv visos gadījumos, kaut arī par to draudētu visbargākais sods. Apziņa, ka nedrīkst atteikties no savām tiesībām, noveda pie 1904/1905. gada revolūcijas. Kaut arī tā tika apspiesta un prasīja lielus upurus, tomēr bija arī sekmes.

Turpinot uzsākto brīvības ceļu, latvieŗiem radās sava armija - leŗendārie "Latvieŗu strēlnieki". 1917. gada 30. jūnijā Rīgā sanāca politiskas dabas kongress. 1917. gada 18. novembrī Valkā nodibinājās Nacionālā Padome. 1918. gada 18. novembrī Rīgā nodibinājās Tautas Padome. Tas pēc skaita bija neatkarīgās Latvijas otrais priekŗparlaments. Tas

sastāvēja tikai no politiskām partijām, kur katrai partijai bija noteikts negrozāms delegātu skaits. Pie šīs platformas izstrādāšanas bija divas ļoti raksturīgas piezīmes. Pirmo piezīmi, ka Latvijas Sociāldemokrātu strādnieku partija atrod par nepieciešamu šobrīd veicināt brīvas Latvijas izveidošanu par patstāvīgu valsti, iesniedza Dr. Pauls Kalniņš. Brīva, neatkarīga Latvija sociāldemokrātiem tomēr neesot mērķis, bet tikai līdzeklis viņu mērķa sasniegšanai. Tādam Dr. P. Kalniņa uzskatam ir nepārprotami liela līdzība ar žīdu organizācijas "Bund" viedokli. Otra piezīme pieder K. Ulmanim, ka "T.P. turpinās N.P. ievadīto ārpolitiku". Nav saprotams, kam šī šķelšanās bija vajadzīga, jo Tautas Padome bija pieņēmusi savu politisko platformu, bet Nacionālā Padome likvidējās.

Tautas Padome pieņēma demokrātisku platformu ar noteikumu, ka Satversmes sapulce ievēlāma vispārīgās, vienlīdzīgās, tiešās, aizklātās un proporcionālās vēlēšanās, piedaloties abiem dzimumiem. Tādas vēlēšanas arī notika, un 1920. gada 1. maijā Rīgā sanāca Satversmes sapulce un Saeimas namā uzsāka savu darbību.

Latvijas starptautiskais stāvoklis likumīgi bazējās uz to, ka 1921. gada 26. janvārī Lielbritānija, Francija, Itālija, Beļģija un Japāna atzina neatkarīgo Latvijas Republiku "de jure" un 1922. gada 28. jūlijā Latviju uzņēma Tautu Savienībā. Drīz to atzina Svētais Tēvs un citas valstis.

Latvija un citas Baltijas valstis tika atzītas bez ierobežojumiem un kādiem noteikumiem. Arī mūsu lielie kaimiņi, Vācija un Padomju Krievija, bez iebildumiem un brīvi atzina Latviju par neatkarīgu suverēnu valsti.

Tā būtu liela kļūda, ja kāds iedomātos, ka Latviju nodibinājuši Eiropas valstu vīri, sēžot pie galda Versaļā. Latvija nebija dalībniece Versaļas miera līguma noslēgšanas konferencē un šo līgumu neparakstīja. Tiešām, Latvijas un Igaunijas delegācijas bija klāt pie Versaļas Miera līguma parakstī-

šanas, bet tikai kā novērotājas. Latvija un Igaunija Versaļas konferencei iesniedza kopēju memorandu par savu stāvokli, bet tam bija tikai informatīvs raksturs. Minētā memorandā Baltijas jautājums bija saistīts ar jautājumu par Baltijas jūras brīvību un tā palika par starptautisku.

Latvijas Pagaidu valdība un citu Baltijas valstu valdības ir minētas Versaļas Miera līguma 433. punktā, bet gan kā jau eksistējošas, nevis kā nākotnē dibināmas. Ar 433. punktu Vācijai aizliegts Baltijas valstīs izdarīt rekvizīcijas vai mantas konfiskācijas. Tāpat arī Vācijai aizliegts spert tādus soļus, kas traucētu Igaunijas, Latvijas un Lietuvas nacionālo drošību.

Tautas nobriedums un gatavība valdīt pār sevi bija tas faktors, kas Latvijai atnesa brīvību un neatkarību, bet nevis citu labvelība vai miera konference Parīzē.

LATVIJAS ATTIECĪBAS AR KAIMIŅU VALSTĪM

Latvijas attiecības ar saviem kaimiņiem un citām Eiropas valstīm bija regulētas ar līgumiem un konvencijām. Vispirms Latvija noslēdza līgumus ar Igauniju (1920.g.) un Lietuvu (1921.g.). Tādā pat draudzībā tika nospraustas robežas un noslēgts līgums ar Padomju Krieviju. Ar Padomju Krieviju tika panākta vienošanās par vecās vēsturiskās robežas atjaunošanu, kāda Livonijai bija ar slavisko Pleskavas republiku un Polockas vasaļvalsti.

Latvija pieturējās pie viedokļa, ka valstīm ziemeļaustrumos no Baltijas jūras viņu pašu interesēs jāturas kopā un jāsadarbojas. Šī iemesla dēļ Latvija vienmēr ir bijusi par Baltijas valstu ciešu sadarbību. Latvija arī bija par savstarpēja līguma noslēgšanu un kopēju darbību Baltijas valstu vitālo interešu aizstāvēšanai.

1920. gada janvārī Somija, Igaunija, Latvija, Lietuva un Polija noturēja pirmo konferenci

Helsingforsā, Somijā. Otra konference notika 1920. gada augustā Bulduros, Latvijā. Šajā konferencē piedalījās visas Baltijas valstis, ieskaitot Somiju un Poliju. Sanāksme Bulduros bija produktīva un daudzsološa. Ja visas pieņemtās rezolūcijas būtu tikušas ievērotas, nav šaubu, ka tad būtu ticis brūgēts ceļš Baltijas antantei - savienībai, kas būtu labākā garantija Baltijas jūras telpas drošībai un brīvībai.

Tiešām, Bulduru konferences programma, ko bija izstrādājis Latvijas ārlietu ministrs Z. A. Meierovics, bija praktiska un tālredzīga. Bija paredzēti noteikumi par šo valstu ciešāku politisku un saimniecisku sadarbību; - dzelzceļu satiksmes, navigācijas, pasta un telegrafa darbības saskaņošanu. Bija arī paredzēts saskaņot darba aizsardzības likumdošanu u.t.t., u.t.t.

Konference turpinājās 5 nedēļas un tās beigās izstrādāja arī noteikumus par Baltijas pastāvīgas šķīrējtiesas nodibināšanu un kopēju padomi ārlietu politikas saskaņošanai, ar sēdekli Rīgā, Ārlietu Ministrijas telpās.

Nelaimīgā kārtā Somija un Polija vilcinājās ar Bulduros pieņemtās konvencijas ratificēšanu. Tajā pašā laikā ģenerālis Želigovskis iebruka Lietuvā, un Viļņa tika pievienota Polijai. Šī iemesla dēļ turpmāk Lietuva atteicās piedalīties konferencēs, ja tajās piedalās Polija.

Somijas izturēšanās pret Vidusbaltijas valstīm vienmēr ir bijusi draudzīga. Bet Somija izvairījās no tuvākām politiskām saistībām ar Baltijas valstīm un pat atteicās ratificēt tā saukto 1922. gada 17. marta Varšavas līgumu par konsultāciju agresijas gadījumā. Somi atrada par labāku ieturēt neitrālītāti. Pēc tam arī Polija atmata Bulduru vienošanos, kaut gan Latvija un Igaunija to bija ratificējušas, un 1922. gada 12. jūlijā tas bija reģistrēts Tautu Savienībā. Ir interesanti atzīmēt, ka pēc Varšavas vienošanās neveiksmes 1922. gada decembrī Krievija ielūdza Maskavā uz atbrūnošanās konferenci Vidusbaltijas

valstis Somiju un Poliju. Sanāksmei Maskavā nebija panākumu, jo Krievija atteicās no arbitrācijas - šķīrējtiesas.

Beigās no visām Baltijas valstīm, kas mēģināja panākt kopēju vienošanos un savienību, palika tikai divas: Latvija un Igaunija. Vēl palika cerība, ka varbūt vēlāk ar kaimiņu valstīm izdosies nodibināt tuvākas attiecības.

1923. gada 1. novembrī Latvija un Igaunija noslēdza aizstāvēšanās apvienību, apņemoties nostiprināt un padziļināt draudzības saites, kā arī veicināt saimniecisku sadarbību ar kaimiņu valstīm. Tā bija pozitīva programma par labām kaimiņu attiecībām starp visiem Baltijas kaimiņiem. Pirmā uz šo aicinājumu "atsaucās" Padomju Krievija - ar lieliem izrīkoto puču 1924. gada 1. decembrī Tallinā, Igaunijā.

Nākošais solis Baltijas valstu tuvināšanās virzienā bija 1925. gada 17. janvārī Helsinkos starp Somiju, Igauniju, Latviju un Poliju noslēgtais sadarbības un arbitrācijas līgums. Šis līgums bija bazēts uz principiem, kas iemiesoti Tautu Savienības tā sauktā 1924. gada 2. oktobra protokolā. Līdzīgi līgumi par sadarbību un arbitrāciju tika parakstīti arī ar Skandināvijas valstīm.

Latvijas un Skandināvijas valstu saimnieciskās attiecības bija regulētas ar līgumiem par tirdzniecību un navigāciju un ar citiem speciāliem nokārtojumiem. Vīzas bija atceltas. Bija nodibinātas tuvināšanās biedrības ar Zviedriju, Dāniju un Norvēģiju. Notika skatuves darbinieku apmaiņas. Tika rīkotas izstādes. Latviešu zinātnieki piedalījās ziemeļnieku kongresos. Latvijas Universitātē tika mācīta zviedru valoda un vēsture. Darbojās regulāras tvaikoņu satiksmes līnijas starp Latvijas un Skandināvijas ostām. Latviešu ļoti cienītais Zviedrijas karalis Gustavs V 1929. gadā viesojās Latvijā un Igaunijā. Kultūrālās un saimnieciskās attiecības starp Latviju un Zviedriju pastāvīgi paplašinājās un pieauga. Rīgā kā augstākā mācības iestāde ar piecgadīgu kursu darbojās Angļu Institūts. Tāpat arī

sekmīgi darbojās Franču Licējs ar franču mācības valodu. Arī Vācija nebija palikusi tukšā - kā augstākā mācības iestāde Rīgā darbojās Herdera Institūts. Bija arī ģimnazija ar krievu mācības valodu.

Latviešu tautā jau pirms gadu simteņiem pret zviedru tautu bija iesakņojusies uzticība un draudzība, un šīs draudzības saites starp abām tautām pastāv vēl šodien.

Tuvināšanās starp Vidusbaltijas valstīm Lietuvu un Igauniju progresēja. 1934. gada 12. septembrī visu trīs Baltijas valstu starpā tika noslēgts labākas saprašanās un sadarbības līgums. Šī līguma nodoms un mērķis bija miermīlīga sadarbošanās, un tam pievienoties varēja arī citas valstis.

Savā neatkarības laikā Latvija pievienojās dažādām starptautiskām konvencijām un organizācijām, kas respektēja Hāgas Tribunāla lēmumus. Tāpat arī Latvija pievienojās starptautiskām darba organizācijām un respektēja, un padevās ieteikumiem un rekomendācijām. Latvija pievienojās arī Higiēnas līgai un vēl citām starptautiskām nemilitāras dabas organizācijām.

LATVIJAS ATTIECĪBAS AR PSRS.

Latvijas attiecības ar PSRS bija pamatotas uz starptautisko likumu principiem par neiejaukšanos otras valsts lietās, uz paktiem, konvencijām un līgumiem. Normālas politiskas attiecības nodibinājās ar miera līguma noslēgšanu Rīgā 1920. gada 11. augustā. Robeža starp PSRS un Latviju tika nosprausta bez kādiem pārpratumiem. Vairākās vietās jaunā robeža gāja pa veco Livonijas (Vidzemes) robežu. Tika arī noslēgts līgums par Latvijas bēgļu repatriāciju no PSRS. - Pirmā pasaules kara laikā gan labprātīgi, gan arī piespiedu kārtā uz Krieviju izceļoja liels skaits Latvijas iedzīvotāju. Tika evakuētas vairākas fabrikas ar visu iekārtu un personālu, vairākas mācības iestādes un bankas.

Tāpat tika arī noslēgti vairāki tīri tehniska rakstura līgumi, kas izriet no normālu attiecību uzturēšanas starp divām kaimiņu valstīm, kā piemēram, par dzelzceļu un ūdens ceļu saskaņošanu un it sevišķi par Latvijas dzelzceļa un ostu izlietošanu transitam un kuģniecībai, un koku pludināšanu pa Daugavu. Drīz pēc tam tika panākta vienošanās un noslēgta konvencija par robežu eventuālo starpgādījumu un muitas lietu nokārtošanu.

1927. gadā ar PSRS tika noslēgts tirdzniecības līgums ar speciālu nodalījumu, kurā bija paredzēts, kādā kārtībā likvidējamās vai nokārtojamas domstarpības tirdznieciskos darījumos un citos jautājumos. Līguma slēdzējiem bija paredzētas sevišķas savstarpējas priekšrocības. Tirdznieciskos darījumos tika ieviesta tā sauktā "Krievu klauzula" un uz reciprocitātes pamata arī "Baltijas klauzula".

1929. gada 9. februārī Latvija kopā ar citām Padomju Savienības robežvalstīm Parīzē parakstīja Kelloga-Briana paktu, atsakoties no kara kā nacionālās politikas līdzekļa. 1933. gada 5. februārī Latvija un Padomju Savienība noslēdza neuzbrukšanas paktu. 1932. gada 18. jūnijā tika parakstīta konvencija par konfliktu miermīlīgu nokārtošanu. 1933. gada 3. jūlijā Londonā Latvija un Padomju Savienība parakstīja konvenciju par "agresora" definīciju. 1933. gada 4. decembrī tika parakstīts tirdzniecības pakts un saimnieciskās vienošanās līgums. 1934. gada 4. aprīlī neuzbrukšanas līgums tika pagarināts uz 10 gadiem. Visi šie pakti, līgumi un konvencijas publicēti Tautu Savienības izdevumos.

Augstāk minēto dokumentu virkne ilustrē Latvijas viedokli uzturēt ar Krieviju labas kaimiņu attiecības. Apsverot jautājumu, vai pie tāda paša viedokļa pieturējās otra puse, mūsu austrumu kaimiņš, jāņem vērā komunistu viedoklis par ārējo politiku. Liekas, ka komunisti vēl nav atteikušies no sava sākotnējā principa: "Kas ir mans, tas ir mans un kas ir tavs, tas būs mans". Neskatoties uz to, ka Baltijas valstīm ar Padomju Krieviju nebija robežu

strīdu un pat nebija domstarpību par to, Krievija nekad neatkāpās no savas imperiālistiskās politikas izplesties Baltijas jūras virzienā. Tā Padomju Savienība aiz draudzības maskas vairākas reizes mēģināja iegūt noteikšanu pār Latvijas politiku un saimniecību. Tādu savu rīcību tā dēvēja par "aizsardzību", kaut gan patiesībā Latvijai ne no viena, atskaitot pašu Padomju Savienību, nekad nekādas briesmas nedraudēja. Katram bija un ir zināms, ka Krievijas "aizsardzība" nozīmē Latvijas un citu Baltijas valstu politikas un saimniecības kontroli.

Padomju Savienības neatlaidība bija apbrīnojama. Ja vienu reizi neizdevās, mēģināja atkal. Tā tā pēc 1922. gada decembrī Maskavā izjukušās atbrūņošanās konferences nelikās mierā un atsūtīja uz Rīgu savu pārstāvi M. Kopu ar priekšlikumu noslēgt speciālu neuzbrukšanas līgumu. Ar šo "draudzīgi" piedāvātā līguma noslēgšanu Latvija tiktu izolēta no Tautu Savienības un citām savu kaimiņu valstīm un būtu atkarīga no Padomju Savienības žēlastības. Ar tādu pašu priekšlikumu Padomju Savienība griezās arī pie Igaunijas, bet abos gadījumos atbilde bija negatīva.

Pēc neveiksmīgā komunistu puča Tallinā 1924. gada 1. decembrī Padomju Savienība 1926. gadā atkal piedāvāja neagresiju un neitrālītāti, un atkal Latvija krievu priekšlikumu atraidīja kā pretrunīgu Latvijas saistībām ar Tautu Savienību. Nebija grūti atšifrēt, ka aiz šī Padomju Savienības priekšlikuma slēpjas mēģinājums Baltijas valstis izolēt no Polijas un Rumānijas, lai tādā ceļā katru atsevišķi būtu vieglāk pieveikt. Pēc šīs neveiksmes, 1934. gada 5. janvārī Padomju Savienība griezās pie Polijas ar priekšlikumu par kopēju Polijas-Padomju Savienības virskundzību pār Baltijas valstīm. Kā to jau varēja sagaidīt, Polija Padomju Savienības priekšlikumu noraidīja. Atkal Padomju Savienība nelikās mierā un 1934. gada martā ar līdzīgu priekšlikumu par kopēju virskundzību pār Baltijas valstīm un garantijām griezās pie Vācijas. Vācija Padomju Savienības

priekšlikumu 1934. gada 23. aprīlī noraidīja.

Tad notika sarunas par Austrumu Lokarno jeb savstarpējās palīdzības pakts starp Vāciju, Padomju Savienību, Čehoslovākiju, Poliju, Somiju un Baltijas valstīm, kuŗu ierosināja Francija un Padomju Savienība. Principā šim paktam Baltijas valstis piekrita. Tomēr Vācijas nostājas dēļ šis pakts nepārvērtās īstenībā.

Kad Vācija 1939. gada 22. martā Lietuvai atņēma Klaipēdu (Mēmeli), Padomju Savienība 1939. gada 29. martā ar vienpusīgu darījumu paziņoja, ka Latvija un Igaunija ietilpst tās interešu sfairā un ka tā tās pārņem savā speciālā aizsardzībā. Šis piedāvājums faktiski bija maskētas lamatas, un 1939. gada 8. aprīlī Latvija un Igaunija to stingri noraidīja kā nesaskanošu ar savu valstu suverēnitāti. Šī Padomju Savienības rīcība izriet no Vācijas - Padomju Savienības 1939. gada 23. augustā noslēgtā līguma, kuŗā bija paredzēts, ka Lietuva paliek Vācijas interešu sfairā. Vēlāk ar papildu līgumu, kuŗu 1939. gada 28. septembrī Maskavā parakstīja Vācijas ārlietu ministrs Ribentrops, Lietuva tika nodota Padomju Savienībai kompensācijai par Polijas daļu. Divi diktātori: Hitlers un Staļins, tirgojās ar to, kas ne vienam, nedz otram no viņiem nepiederēja. Šis bija viens no lielākiem kauna traipiem, ar ko sevi apzīmēja mūsu kaimiņi Vācija un Padomju Savienība. Viņi iznīcināja pret sevi uzticību un cieņu. Viņi nerēķinājās ar to, ka katrai tautai ir tiesības dzīvot savā zemē un pašai sevi pārvaldīt. Atņemt kādam dzimteni nozīmē to pašu, ko atņemt vecākus. Katram sava dzimtene ir dārga un svēta. Apziņa, ka tu dzīvo savā neatkarīgā un brīvā valstī, dod brīnišķīgu sajūtu un lepnumu. Pasaulē nav nekā dārgāka par iespēju dzīvot pašam savā valstī. Tāpēc arī katra cilvēka pienākums ir ar visiem līdzekļiem aizstāvēt savu dzimteni. Karavīram nav vieglākas nāves, kā krītot cīņā par savu valsti. Kas mīl savu tēvu zemi, kas mīl savu tautu, tas ar smaidu uz lūpām iet cīņā un ziedojas uz tēvijas altāra.

Kā savus vecākus neviens nevar izvēlēties, tā arī viena valsts, teiksim Latvija, nevar izvēlēties savus kaimiņus. Te viņi ir, un ar tiem ir jāsadzīvo. Latvija nekad nav iekārojusi savu kaimiņu zemes vai mantu un ir centusies ar tiem dzīvot mierā un saticībā. Bet mūsu austrumu lielais kaimiņš nekad mums nav licis mieru. Kā rakstnieks L. Tolstojs stāstā "Cik cilvēkam zemes vajadzīgs" apraksta krievu zemnieku Pachomu, kuŗa kāre pēc otra zemes nav bijusi apmierināma, tā arī Krievijas kāre pēc otra mantas, pēc savu kaimiņu valstu zemes, nav apmierināma. Rijība un nesātība!

Jau 1939. gada aprīlī Padomju Krievija ar Vāciju bija panākušas vienošanos par līgumu, kas izraisīja Otro pasaules kaŗu. Bija nenovēršami, ka pašsaglabāšanās nolūkā Latvijai un Igaunijai 1939. gada 7. jūnijā bija jāparaksta - jānoslēdz neuzbrukšanas pakts ar Vāciju.

Lai nomierinātu Maskavu, Latvija un Igaunija 1939. gada 7. jūnijā Berlīnē ar Vāciju noslēdza neuzbrukšanas paktu. Cita starpā, šajā paktā teikts:

"Vācijas valsts un Igaunijas (Latvijas) republika nekādā gadījumā viena pret otru kaŗa vai cita veida varmācīgas darbības neuzsāks. Ja kāda trešā valsts pret vienu no līguma slēdzējām pusēm uzsāktu kādu akciju, otra līguma slēdzēja puse nekādā gadījumā to neatbalstīs."

Vēlāk atklājās, ka Padomju Krievija pēc minētās vienošanās ar Vāciju 1939. gada rudenī mēģinājusi no Francijas un Anglijas izspiest piekrišanu Baltijas valstu okupācijai. Padomju Krievijas prasība tikusi noraidīta. Pēc tam Polija noraidījusi Padomju Krievijas prasību laist cauri karaspēku.

Visi Padomju Krievijas priekšlikumi par "aizsardzību" un "palīdzību" bija pamatoti uz to, ka katrā laikā viņa tos automātiski varētu iedarbināt. Tas nozīmēja, ka Padomju Krievija pēc sava ieskata katrā laikā varētu okupēt Baltijas valstis.

Šai sakarā ļoti svarīgi šeit citēt Anglijas sūtņa lorda Halifaksa 1939. gada 5. decembra ziņojumu Augšnamā (Lordu Palātā) par Padomju Krievijas apslēptiem nodomiem Baltijas telpā:

"Mēs esam mēģinājuši uzlabot mūsu attiecības ar Krieviju, un, to darot, mēs vienmēr ieņēmām viedokli, lai ar mūsu sarunām netiktu aizskartas citu intereses. Notikumi rādīja, ka Viņa Majestātes valdības spriedums un instinkts, noraidot Padomju valdības agresiju pret Baltijas valstīm, ir bijis pareizs. Tagad ir skaidri redzams, ka formulējums ir bijusi maska kādam tālākam nolūkam. Man nav šaubu, ka mūsu tauta labāk panesīs neērtības un grūtības, nekā mūsu tautas un impērijas kompromitēto godu tādos darījumos."

1939. gada 1. septembrī Latvija un citas Baltijas valstis proklamēja neitralitāti karā, kas Eiropā bija iesācies. Tomēr zem zināma spiediena 1939. gada 5. oktobrī (pēc tam, kad jau 1939. gada 28. septembrī Igaunija bija parakstījusi) Latvija bija spiesta akceptēt tā saukto Savstarpējās palīdzības līgumu ar Padomju Krieviju, kas patiesībā izrādījās par tramplīnu Latvijas aneksēšanai. Ņemot vērā Padomju Krievijas maldinošos aktus ar Somiju un Lietuvu, Latvijas valdība 1940. gada 16. maijā slēgtā sēdē nolēma izdot kritiskam gadījumam speciālu pilnvaru sūtnim Londonā K. Zariņam, ieceļot par viņa aizstājēju sūtni Vašingtonā Alfredu Bīlmani. Mēnesi vēlāk Padomju valdība atklāja savus īstos mērķus. 1940. gada 17. jūnijā (kad Somija jau bija pieveikta un Lietuva akceptēja padomju ultimātu 1940. gada 14. jūnijā) pēc īsa termiņa ultimāta padomju Sarkanā Armija okupēja Latviju. Padomju Krievija, pirms Latvijas varmācīgās iekļaušanas Padomju Krievijā, izspēlēja farsu par Saeimas ievēlēšanu un valdības iecelšanu. Vēlēšanās pielaida tikai vienu sarakstu - ar komunistu izraudzītiem kandidātiem. Citi, kas uzdrošinājās iesniegt savu vēlēšanu sarakstu, tika apcietināti un pazuda uz

visiem laikiem. Krievijas čekai iesākās darba laiks nekrievu valstī.

Jau 1940. gada 23. jūlijā ASV nosodīja PSRS rīcību.

LATVIJAS VALDĪBAS APĶĒRĪBA

Sūtnim Londonā K. Zariņam izdotās pilnvaras teksts:

Valsts Kanceleja, 1940. gada 18. maijā, No. 48, Rīgā, Valdemāra ielā 3. dz. 4.

Ārlietu ministram:

Valsts kanceleja paziņo, ka Ministru Kabinets savā sēdē 17. maijā nolēma:

1. Gadījumā, ja sakarā ar kaŗa apstākļiem vairs nebūtu iespējams uzturēt sakarus un sazināties ar Latvijas diplomātiskām un konsulārām misijām Rietumeiropā, Latvijas sūtnim Londonā tiek izdotas ārkārtējas pilnvaras.

2. Brīdi, kad šīs pilnvaras stājas spēkā, nosaka ārlietu ministrs, dodot sūtnim Londonā attiecīgu rīkojumu, kuŗi uzdevumi ietilpst ārkārtējo pilnvaru sfairā.

3. Ja tehnisku iemeslu dēļ ārlietu ministram nebūtu iespējams dot tādu rīkojumu, minētās pilnvaras stājas spēkā automātiski. Tā apstiprināšanai sūtnis Londonā nosūta ārlietu ministram attiecīgu telegrammu, bet, nesauņemot uz to atbildi divdesmit četru stundu laikā, rīkojas pilnvaru robežās līdz sakari ar ārlietu ministru tiks atjaunoti.

4. Sūtnim Londonā Kārlim Zariņam izdotās ārkārtējās pilnvaras attiecas uz Latvijas diplomātiskām un konsulārām misijām, izņemot (tās) sekojošās valstīs: Igaunijā, Lietuvā, Somijā, Zviedrijā, Vācijā un PSRS.

5. Sūtņa Kārļa Zariņa nāves gadījumā vai arī viņam zaudējot brīvību, šīs ārkārtējās pilnvaras, sakarā ar šo lēmumu, pāriet uz Latvijas sūtni ASV Alfredu Bīlmani.

6. Ārkārtējās pilnvaras dod tiesības:

a) pēc labākām spējām aizstāvēt Latvijas intereses visās valstīs, izņemot Igauniju, Lietuvu, Somiju, Zviedriju, PSRS;

b) lai dotu visām Latvijas pārstāvniecībām saistošus rīkojumus, izņemot augstāk minētās valstis;

c) pārvaldīt visus valsts līdzekļus un minēto misiju rīcībā esošo kustāmu un nekustāmu mantu;

d) pagaidām no pienākumiem atbrīvot visus pārstāvjus un visus misiju darbiniekus;

e) likvidēt visas misijas, izņemot tās, kas atrodas ASV;

f) nozīmēt uz sapulcēm un konferencēm delegātus;

g) ārkārtējos apstākļos, kas varētu traucēt šo pilnvaru izlietošanu, šīs pilnvaras pārvest sūtnim Alfredam Bīlmanim.

(Paraksts) R. Bulsons,
Valsts Kancelejas direktors

(Paraksts) B. Roze,
nodaļas priekšnieks

Es apstiprinu šī noraksta pareizību:

(Paraksts)
Administratīvā departamenta direktors

NEAGRESIJAS LĪGUMS

Parakstīts starp Vācijas valsti un Latvijas republiku 1939. gada 7. jūnijā Berlīnē. (Reģistrēts Tautu Savienības Līgumu reģistrā ar # 4629, 1939. g., 109. l.p.).

Latvijas prezidents un Vācijas valsts kanclers noteikti apņemas visos apstākļos starp Latviju un Vāciju uzturēt mieru. Vienošanas šo savu lēmumu izteikt un apstiprināt ar līgumu, kuŗu paraksta šo valstu pilnvarnieki:

Latvijas valsts prezidenta pilvarotais
M. Vilhelms Munters, ārlietu ministrs,

Vācijas valsts kanclera pilnvarotais
M. Joachims Ribentrops (M. Joachim von Ribbentrop), ārlietu ministrs.

Mēs, apmainījušies pilvarām, atrodam tās pareizas formā un saturā un vienojamies par sekojošo:

1. p.

Latvijas republika un Vācijas valsts (Reich) nekādā gadījumā nelietos viena pret otru kara vai cita veida varas darbības.

Ja darbību, minētu šajā paragrafā, uzsāktu kāda cita valsts pret vienu vai otru līguma slēdzēju, tad neviena no šo līgumu slēdzošām pusēm tādu darbību nekādā veidā neatbalstīs.

2. p.

Šis līgums ir jāratificē, un dokumenta ratifikācija jāizdara iespējami īsākā laikā Berlīnē.

Līgums stājas spēkā tūdaļ pēc ratifikācijas un paliek spēkā no šī laika uz desmit gadiem. Ja līgumu vismaz vienu gadu pirms tā notecēšanas neuzsaka viens no līguma slēdžējiem, tad tas pagarinās vēl uz desmit gadiem. Tas pats attiecas uz nākošo periodu.

Tomēr līgumam nav jāpaliek ilgāk spēkā nekā

korespondējošam līgumam ar Igauniju. Bet ja šis līgums aiz kāda iemesla pirms tā termiņa notecēšanas zaudētu spēku, tad pēc 2. paragrafā paredzētā termiņa notecēšanas Latvijas valdība un Vācijas valdība uz otras puses pieprasījuma tūdaļ uzsāktu sarunas par līguma atjaunošanu.

Šo apstiprinot, abu pušu pilnvaroti līgumu paraksta

V. Munters
J. Ribentrops (J. Ribbentrop)

PROTOKOLS PAR PARAKSTIEM

Šodien, pie šī līguma parakstīšanas starp Latviju un Vāciju, pastāvošā vienošanās starp partiem tiek formulēta un dokumentēta šādi:

Līguma slēdzēja, kas nepiedalās konfliktā, netiek uzskatīta par atbalsta devēju šī līguma 2. paragrafa nozīmē, ja tās rīcība saskan ar neitralitātes noteikumiem. Tāpēc normāla preču apmaiņa starp partiem un mantu transits starp konfliktā esošām valstīm nevar tikt uzskatīts par nelikumīgu atbalstu.

Berlīnē, 1939. gada 7. jūnijā
V. Munters   J. Ribentrops (J. Ribbentrop)

APŅEMŠANĀS PRETOJIES ĀRZEMJU KARASPĒKA IESOĻOŠANAI LATVIJĀ

Latvijas Ārlietu Ministrijas vēstule Latvijas sūtnim Vašingtonā sakarā ar baumām par angļu-franču-krievu garantijām kara gadījumā:

Latvijas Ārlietu Ministrija
No. 2700,00111 (1939)

Rīgā, 1939. gada 4. jūlijā.

Godājamais Ministra kungs:

Dažās pēdējās dienās Londonā cirkulē baumas, ka Anglijas valdība piedāvājusi apsolījumu, ka, ja Latvija piekristu angļu-krievu garantiju sistēmai, Padomju Krievijas bruņotie spēki pēc kara darbības izbeigšanās līdz pēdējam vīram atstās Latviju, ja tie būs spiesti okupēt Latvijas teritoriju sakarā ar konfliktu ar Vāciju.

Ministra uzdevumā man ir tas gods informēt sūtņus, ka tāda veida priekšlikums no Anglijas nav ienācis un sarunas par līdzīgu tematu nav notikušas, un ka nav notikusi pārmaiņa Latvijas lēmumā ar visiem līdzekļiem pretoties ārzemju karaspēka iesoļošanai mūsu teritorijā.

Patiesā cieņā jūsu,
(Paraksts) Ā. Stegmanis,
Polītiskā Departmenta direktors.

Godājamam ministram ASV.

LATVIJAS NEITRĀLITĀTES DEKLARĀCIJA

Valsts prezidents Kārlis Ulmanis šodien, 1939. gada 1. septembrī, parakstīja sekojošo deklarāciju:

1. Es paziņoju, ka karā, kuŗš ir iesācies starp ārzemju valstīm, Latvija ieturēs noteiktu neitrālītāti.
2. Sakarā ar likumu, kuŗš regulē noteikumus par neitrālītāti III d. (1938. g. Likumu krājums #227), ar šo es pasvītrotu, ka minētā likuma noteikumi attiecas uz karojošām valstīm, sākot ar 1939. gada 1. septembri.

Rīgā, 1939. gada 1. septembrī.

(Paraksts) K. Ulmanis,
Valsts Prezidents.

VĀCIJAS MINISTRA RĪGĀ FON KOCES (VON KOTZE) PAZIŅOJUMS, KA VĀCU-KRIEVU PAKTS NERUNĀ PRETĪM VĀCU-LATVIEŠU NEAGRESIJAS PAKTAM.

Ārlietu ministrs V. Munters šodien pieņēma audiencē Vācijas ministru fon Koci, lai apspriestu pašreizējo stāvokli politiskā laukā.

Sarunu laikā ārlietu ministrs pieminēja ārzemju presē izplatījušās ziņas, ka vācu-padomju neagresijas līgumā ietilpinātas Baltijas valstis. Tajā pašā laikā ministrs apjautājās par vairākās Eiropas valstīs deklarētās neitrālītes respektēšanu.

Uz to atbildot, sūtnis savas valsts valdības vārdā apstiprināja, ka attiecību baze starp Vāciju un Latviju ir 1939. gada 7. jūnijā noslēgtais neagresijas līgums, un, dabiski, Vācija nav noslēgusi līgumu, kas runātu pretim minētam paktam. Vienlaicīgi tika nodots speciāls paziņojums par Latvijas neitrālītes respektēšanu.

SAVSTARPĒJĀS GARANTIJAS

Latvijas ārlietu ministra V. Muntera ziņojums par sarunām Kremlī pirms Savstarpīgās Palīdzības Līguma parakstīšanas:

1939. gada 2. oktobrī
Kremlī, 9:30 - 12:00 p.p.

Piedalās: Staļins, Molotovs, Potemkins, Zotovs, Munters, Kociņš.

Molotovs: Mēs gribētu pārrunāt ar jums, kā nokārtot mūsu attiecības. Vai tās lai būtu aptuveni tādas kā ar Igauniju? Ja jūs tās paredzat līdzīgas, mēs varētu atzīmēt pamatnoteikumus. Mums vajag jūras bāzes, kas būtu visu gadu neaizsalstošas.

Staļins: Es domāju, ka jūs nelādēsaties par mums. Divdesmit gadi ir pagājuši. Mēs esam

stiprāki, un arī jūs esat stiprāki. Mēs gribam diskutēt par tiem pašiem lidlaukiem un militāru aizsardzību.

Mēs negribam aizskart jūsu konstitūciju, ne iekārtu, ministrijas, nedz ārējo politiku, ne finanču politiku, nedz arī politisko iekārtu. Mūsu prasības bazējas uz kaŗu starp Vāciju, Angliju un Franciju. Pie tam mums jāpiekrīt, ka ir ļoti labas izredzes tirdzniecības un saimniecības lietās.

Es (**Munters**) pastāvu, lai politiskais stāvoklis tiktu izskaidrots, un to apsolu darīt no savas puses.

Molotovs iesāka ar neagresijas līgumu ar Vāciju:

"Seit ir noticis piepešs pagrieziens no Vācijas puses. Mēs to saņēmām labvēlīgi, jo tas nozīmē pagriezienu nost no kaŗa, vismazākais no vispārēja kaŗa. Mēs vienojāmies par visiem svarīgiem jautājumiem, tagad mums zudušas ne tikai problēmas par cīņu, bet arī par berzēšanos. Mūsu pamats ir drošība. Mēs novilkām robežas precīzi. Vācija ir iejaukta kaŗā, kuŗā mēs nepiedalāmies; tomēr, mēs domājam par nākotni. Mūsu valsts jau ir cietusi. Tā bija angļu, franču un poļu vaina. Ar Vāciju mēs esam nodibinājuši attiecības uz ilgstošas bāzes, un arī attiecībā uz Baltijas valstīm mūsu viedoklis neatšķīrās no Vācijas viedokļa.

Bet tagad kaŗš trako, un mums jā rūpējas par savu drošību. Valstis: Austrija, Čehoslovākija, un Polija jau ir nozudušas; arī citas var nozust. Mēs domājam, ka attiecībās ar Jums vēl nav drošu garantiju. Jūs neesat pasargāti no briesmām, bet principā mēs domājam par savu drošību. Tas, kas bija noteikts 1920. gadā, nevar palikt mūžīgi. Pēteris Lielas to uzskatīja par iegūtu pieeju jūrai. Mēs tagad esam bez pieejas, un stāvoklis, kādā mēs pašreiz atrodamies, nevar ilgāk turpināties. Tāpēc mēs sevi gribam nodrošināt ar ostām un ceļiem pie tām un arī gribam tos aizstāvēt." (Tur nebija ne steigas nedz draudu. Attiecība uz Lietuvu tika teikts, ka varbūt tā dabūšot Viļņu.)

Tad es (**Munters**) nācu ar paskaidrojumiem. Es noteikti norādīju, ka pašlaik mums ir darīšanas tikai ar PSRS un Vāciju. Tāpēc, ņemot vērā, ka starp tām pastāv neagre-sijas līgums (Molotovs izlaboja mani - draudzības līgums), mēs nesaprotam, kāda papildu drošība būtu vajadzīga.

Molotovs: "Mēs nevaram atļaut, ka mazās valstis tiktu izlietotas pret PSRS. Neitrālas Baltijas valstis - tā nav drošība."

Munters: "Bet Baltijas jūru pārvalda Vācija un PSRS un, kamēr pastāv jūsu draudzības līgums, neviens nevar mūs izmantot savā labā."

Šeit **Stalins** pārtrauca: "Anglija no Zviedrijas jau ir pieprasījusi zināmus lidlaukus un zemūdeņu ielaišanu; Zviedrija viegli var tikt iesaistīta karā. Karš izpletīsies, un neitrālās valstis tiks iesaistītas karā. Liels spiediens tiks izdarīts uz neitrālām valstīm."

Mēs atkal atgriezāmies pie valsts politiskiem jautājumiem. **Stalins** apgalvoja, ka vienmēr paliks starpība starp nacionālo sociālismu un komūnismu. Kas tiks darīts ar Poliju, noteikti vēl neesot zināms; austrumu robežas esot galīgi nokārtotas. Rietumu pusē varbūt būšot prolektorāts. Ja vairāk tikšot dots, tas pats būšot jādots Čehoslovākijai.

"Es (**Stalins**) jums atklāti pasaku: iespaida sfairu sadalīšana jau ir notikusi. Kad es saku - mums jāievēro miera līgums ar Vāciju - tad, par cik tas attiecas uz Vāciju, mēs jūs okupēsīm. Tomēr mēs negribam būt ļauni (negribam ļaunu nodarīt). - Ribentrops ir jūtīga persona.

Mums vajadzīga Liepāja, Ventspils, arī jūsu darbos nenodarbinātie pilsoņi. (Es šeit pārtraucu un paskaidroju, ka mums nav bezdarbnieku, uz to Zotovs iebilda, ka mums to esot 11 000). Territorija ar krievu minoritāti jums var tikt atņemta, bet par šo jautājumu mēs pašlaik nerunāsim."

Molotovs jautāja par atsevišķām minoritātēm, bet citādi neko neseicināja. Tad Molotovs nāca ar projektu. **Stalins** sāka minēt visāda veida skaitļus:

15 zemūdeņu un palīgu kuģu bazes; 4 lidlaukus. Starp citu, Staļins pieminēja, ka vācieši esot noslep-kavojuši daudz žīdu un bija izbrīnēties, ka Daugavpilī neesot daudz žīdu.

Es (**Munters**) teicu: "Trīs lietas mums ir absolūti nepieņemamas: 1) jautājums par bazēm, kaut arī tikai uz laiku; 2) Pitrags, kuŗš ietilpst mūsu brīvā zvejniecībā un kur mēs paši vajadzības gadījumā varam uzstādīt bateriju, un 3) 50 000 vīru karaspēks, kuŗš divarpus reizes pārsniedz mūsu armiju."

Tad sākās argumentācija. Galvenais iebildums bija, ka sabiedrībā jābūt iespaidam, ka tie ir draudzīgi soļi, bet ne jūgs, kas ved uz apspiešanu. **Staļins** parādīja apbrīnojamas militāras zināšanas un veikli rīkojās ar skaitļiem. Viņš bija pārsteigts, ka mums ir tik mazas divīzijas. Viņš teica, ka 1500 tonnu zemūdenes viegli var iziet cauri Irbes šaurumam un no tām ar 4 collu lielgabaliem var bombardēt Rīgu. Šaurumos uzstādītām baterijām jābūt zem vienas komandas, citādi tās nevarot funkcionēt.

Es (**Munters**) it sevišķi iebildu pret apgalvojumiem, ka latviešu baterijas varētu šaut uz padomju baterijām un otrādi. Es teicu, ka šeit ir izdevība pierādīt tautas domas mūsu sadarbībai.

Tad **Staļins** piepeši teica, ka, lai atvieglotu mūsu stāvokli, Rīga var tikt atmesta (savstarpēja komēdija ar Molotovu, ka tas neesot labi). Pēc tam, Staļins atvēra karti un īsi attēloja, kā lidmašīnas, kas atbalstītas ar zemūdenēm, var lidot uz priekšu un atpakaļ, un atstāja iespaidu, ka gar visu piekrasti notiks liela aktivitāte. Tad mēs atkal pārlēcām uz garnizoniem, un Staļins minēja 40 000. Tad viņi sāka aprēķināt mūsu un Igaunijas iedzīvotāju skaitu. Viņi novērtēja: "4 aviācijas pulkus ar 240 lidmašīnām (mazāk nekā jūs saņēmat no Polijas), vienu vai divas tanku brigādes un vienu kājnieku brigādi, divīziju labāk būtu. Tā 38 000 - 40 000; - ja jūs vēlaties 38 000; ja būtu mazāk, igauņi smietos. Ar četriem lidlaukiem pietiks: Liepājā, Ventspilī, Irbes šaurumā

un pie Lietuvas robežas.

Jums nav par ko baidīties. Minimums 100 000. Jūsu strēlnieki bija labi, un jūsu armija ir labāka par Igaunijas armiju. Līgums ar Igauniju tika kritizēts: 1) Kāds teica - nodevība; 2) citi teica - drošība; 3) tomēr daži - redzēsim.

Garnizoni būs tikai pa kara laiku, kad tas beigsies tie tiks izvākti. Pietiek uz lidlauka uzvest rokas granātu, lai to padarītu nelietojamu. Ja tie būs mūsu lidlauki, no tiem baidīsies. Debesis kvēl no milzeņu cīņas."

Tad mēs lēkājām no vienas lietas uz otru. Pēc tam, kad es iesniedzu vecos strīdus par Pitragu, viņš (**Stalīns**) teica: "Varbūt viens lidlauks Pitragā nav nepieciešams. Bet baterijām un zenītartilērijai jādarbojas kopīgi. Baze var būt 40 km attālumā."

Vienā balsī mēs (**Munters** un **Kociņš**) jautājām: "Tekšzemē?"

- Jā, kāpēc ne? - Atkal viņi uzsvēra, ka karā nebūs neitrālo. Bet kad karš beigsies - mēs izvilksimies. Mums vajadzīgas Latvijas ostas - Igaunijas ostas aizsalst.

Tad atkal mēs nogājām lejā uz 30 000 (mans iebildums bija mūsu armijas apmērs); - tikai 5000 vairāk nekā Igaunijā?

Es (**Munters**) teicu: labi, to pašu skaitu kā Igaunijā. - Īsti aziātiska kaulēšanās.

"Beks (Polijas ārlietu ministrs) pazaudēja visu. Mēs piedāvājām palīdzību bez garnizoniem. Mums bija labs nodoms, bet viņš atbildēja: "Mums jūsu palīdzība nav vajadzīga", un pa poļu modei uzskrūvēja ūsas. Mūsu vārds ir stiprs. Mēs turam savu vārdu; ņemiet piemēram Mongoliju. Pēc šī līguma katrs zinās, tur bija divi kungi: latvieši un krievi."

Neko nepanākuši, mēs šķīrāmies līdz 3. oktobrim, 6-iem pēcpusdienā.

1939. gada 3. oktobrī Kremlī,
no 6-iem līdz 8-iem pēcpusdienā.

Es (**Munters**) uzrakstīju savus paskaidrojumus:
"Mēs uzmanīgi studējām projektu un rūpīgi apsvērām
visu, kas starp mums vakar tika pārrunāts. Šai
sakarā es varu atzīmēt sekojošo:

1. Par spīti apstākļiem, ka pastāv neagresijas
līgums un starp PSRS un Vāciju draudzības līgums,
un nav itin nekāda apdraudējuma elementa mūsu
attiecībās ar abiem lieliem kaimiņiem Baltijas jūras
telpā, mēs atzīstam, ka, kaņam ielgstot, var rasties
jauni apstākļi, un tāpēc mēs nenoraidām līgumu par
savstarpējo palīdzību.

2. Ņemot vērā 3. panta nosacījumus un slepeno
protokolu, kas pēc sava rakstura bazējas uz
stratēģiskiem principiem, līgumam jābūt ar pagaidu
raksturu un tas jāierobežo tikai ar kaņa laika ilgumu.

3. Tomēr, mēs atrodam, ka vissvarīgākie principi
analizēti ar maniem vakardienas atkārtotiem pa-
skaidrojumiem, ka līgumam Latvijas tautas acīs
nebūtu jābūt kā uzspiestam smagam jūgam un ka
sabiedriskā doma tajā saskatīs kādas militāras varas
diktētu savu politisko brīvību un valsts neatkarības
ierobežošanu un apdraudējumu tautas eksistencei un
attīstībai nākotnē. Runājot par militāriem līdzek-
ļiem, ko jūs vakar minējāt, pat, ja tos samazinātu, ar
Latvijas galvas pilsētas izslēgšanu no līguma un
samazinot garnizonus, šaubām nav vietas, ka līgums
tiks iztulkots kā kaut kas līdzīgs protektorātam un
brīvību mīlošai tautai par neakceptējamu; it sevišķi
kopš Latvijas Armijas stiprums ar iespējām pēc
projekta 2. punkta ir pietiekams, lai valstij, un arī
netieši PSRS, nodrošinātu drošību.

Šī iemesla dēļ, es, kas pilnīgi pārstāvu Latvijas
valdību (plenipotentiary*), būdams pārliecināts par
sabiedrības domu, nevaru ieteikt pieņemt uzņemto
līguma projektu par bazēm pat ar jūsu "koncesijām",
kā jūs to vakar nosaucāt, kaut gan patiesībā visas

"koncesijas" nāca no mūsu puses.

4. Analizējot piedāvāto līguma projektu un vērā ņemot apstākli, ka jautājums par bazi Rīgas ostā tika atmests, galvenie iebildumi koncentrējas ap trīs jautājumiem:

a) Prasība pēc divām bazēm; t.i. citiem vārdiem - visām Latvijas neaizsalstošām ostām. Tāds stāvoklis nevar tikt uzskatīts par pieņemamu. Ar militārām jūras bazēm rodas jauns elements par ostu darbību un mēs paredzam, ka tas prasīs pēc zināmām pārmaiņām pastāvošā stāvoklī kā no militārā viedokļa, tā arī no ostas civīlās administrācijas viedokļa. Tas būtu it sevišķi apgrūtināši Liepājā - mūsu lielākā ostas pilsētā pēc Rīgas. Tāpēc es iesaku, ka jūras militārās bāzes izvēlei būtu jāaprobežojas ar Ventspils ostu. Tas atvieglotu otras grūtības kārtošānu, un proti:

b) Kaut kādas bāzes pieprasīšanu Pitragā. Vispirms tas pārtrauktu zvejnieku mierīgu dzīves veidu un zvejas rūpniecību gar visu jūras krastu. Un pie tam, bez kādas vajadzības. Kā vakar tika paskaidrots - krastu artilērija un pretaviācijas lielgabali plānoti aizsardzībai. To, kā es vakar paskaidroju, mēs varam izdarīt paši, ievērojot Padomju Savienības tehniskās vēlēšanās.

Beidzot, treškārt, es pilnīgi uzturu spēkā visus manus iebildumus attiecībā uz

c) garnizona lielumu, un es nevaru iet tālāk par mūsu armijas miera laika sastāvu, tas ir 20 000. Pēc stāvokļa pilnīgas apsvēršanas, es atrodu, ka pat tas būs liels apgrūtinājums mūsu armijas stratēģiskām kustībām, bet, ņemot vērā jūsu neatlaidīgo prasību, es esmu gatavs ar jums pārspriest šo lietu. Protams, sagaidot kritiku no mūsu tautas, kurai nenovēršami būs jāsamierinās ar svešu karaspēku; - tam būs smagas konsekvences."

Lai mazinātu tādu iespaidu, es apsvēru apstākli, ka līgumā vajadzētu noteikti atzīmēt garnizona lielumu un to, ka radušies apstākļi turpināsies tikai pa ļauna laiku un, ļaunam izbeidzoties, garnizoni nekavējoties tiks atsaukti.

Molotovs: (Staļins raksta, zīmē, staigā apkārt, ņem grāmatas un laikrakstus.) "Mūsu vakardienas koncepcijas ir galīgas. Jūs tagad atkāpjaties. Atņemot tādas ievērojamas lietas, līgums zaudē savu vērtību. Jūs esat lielāki par Igauniju, bet gribat dot mazāk. Abas ostas nav lielas, un lieli kuģi tajās nevar ieiet. Pitragam jābūt mūsu rīcībā, cita veida atrisinājums nav praktisks. Jums ir 60 000 teritoriālā karaspēka (aizsargi), nav starpība, ka 40 000. Mūsu militārās personas atrod, ka 30 000 nav pieņemams. Jūsu priekšlikums ir pilnīgi nepieņemams. Ja tagadējais projekts tiek padarīts nevērtīgs, tad nav drošības. Apsveriet stāvokli!"

Es (**Munters**) tam atkal pretojos, un tad, tāpat kā vakar, sarunas pārņēma **Staļins:**

"Jūs iesakāt no miera laika stāvokļa, bet jāņem no sliktākā stāvokļa. Man ir tikai viens labojums: 3. pants skan: "ar mērķi nodrošināt PSRS drošību, robežas un palielināt tās neatkarību." Es piekritu vārda "robežas" izlaišanai. Jūs mums neuzticaties, un mēs arī jums pilnīgi neuzticamies. Jūs ticat, ka mēs gribam jūs sagrābt. Mēs to tagad varētu izdarīt, bet mēs to nedarām. Rīga ir pretpadomju propagandas centrs. Liepāja ir par mazu bazei. Bez tam mums jāprasa, lai jūs atļautu mums caur to sūtīt preces."

Es (**Munters**) jautāju, vai tas būtu tirdzniecības interesēs.

"Jā, lai tās nebūtu jāsūta caur Murmansku. Mēs maksāsim pēc jūsu tarifiem, un notiks liels uzplaukums. Liepāja un Ventspils ir mazas vietas, tās nav kā Hāga un Tallina. Mēs negribam vilcināties. Jums bija divreiz vairāk laika nekā igauņiem. Jūs jau redzat, kā Igaunija vērtē līgumu.

Tas vislabāk pierādīts ar Setlera telegrammu. Igauni ir pirmie, viņu stāvoklis bija daudz smagāks. Jūsu armija paliks neaizskarta, jūs varat armiju noorganizēt pāris dienās, mēs šajā vietā neko ātri nevaram padarīt. Sešās dienās mēs palielinājām armiju uz 3,5 miljoniem. Ja kaŗš izpletīsies, līgums vēlāk būs jāpapildina. Pitragā mēs netraucēsim jūsu zvejniekus. Artilērija būs torņos; lai viņi zvejo, cik daudz tik vēlas. Arī Petropavlovskā mums ir bāze, bet mēs un japāņi zvejojam uz velna paraušanu. Ja vajadzīgs, mēs zvejniekiem varam palīdzēt."

Es (**Munters**) mēģināju jautāt, vai viņi nevarētu apmierināties ar Ventspili un, ja stāvoklis paliktu akūts, varētu runāt par Liepāju. Tas tika atraidīts.

Stalins turpināja: "Vāciešu uzbrukums ir iespējams. Sešus gadus vācu fašisti un komūnisti viens otru lādēja. Tagad ir noticis negaidīts pagrieziens; tas notiek vēstures gaitā. Bet neviens uz to nevar paļauties. Mums jābūt laikā uz to sagatavotiem. Citi, kas nav gatavi, par to samaksā."

Mēs sākām lasīt tekstu. Grozījumi tika pieņemti I un V punktā. VI punktā es (**Munters**) jautāju: "Kāpēc mums jābūt 15 gadiem, kad igauņiem ir 10?"

Stalins: "Vispirms 10, tad soli uz priekšu!"

1. punkts no slepenā protokola - liela strīdēšanās par teikumu, kad pēc kaŗa beigām armija jāizvāc. Ir skaidrs - bāzes līgumā paredzētā laikā, garnizoni līdz kaŗa beigām. "Viņi nevēlas triecienu Igaunijai. - Tā bija tieši Setlera formula. Tagad izliekas, ka jūs gribat viņus pārtrumpot. Ne burts nav grozāms - parakstīts līgums nevar tikt katru dienu grozīts. Jūs atzīmējiet visu!"

Stalins: "Ja es varētu atļauties liriskas atkāpes, sekojot gaŗām diskusijām par filozofiju un etnografiju, iesākot ar līdzību starp Latviju un Igauniju, poļiem un bulgāriem; - karojošais mazākums tiek asimilēts: turki Bulgārijā, norvēģi Krievijā un vācieši Francijā."

Munters: "Tad mēs pārgājām uz maniem 11

punktiem (Papildinājums). (Desmitais, kas attiecas uz V punkta interpretāciju, ir jau izlemts.) Devīto es nepieņemu. Lidlauku vietas ir atzīmētas pirmajā punktā, ceturtais un piektais var tikt nokārtoti uz vietas. Bet ir jāsaprot, ka nevar būt vilcināšanās. Mēs negribam, ka iedzīvotāji tiktu izlikti no mājām."

Stalins: "Tas varbūt būs nepieciešams no jūras krasta. Vai mēs nevarētu būt apkārt Jelgavai?" - Galvenokārt, viņi palika ļoti apdomīgi, kad iepazinās ar mūsu lauku struktūru. Mums esot lielāka izdevība. Viņi atzina, ka sakari ir ievērojama problēma. - "Vai mēs nevarētu būt dzelzceļa staciju tuvumā? Labi, varbūt papildinājumi mums būs jāpiegādā pa lielceļiem. Astotais punkts: Pārgrozījums pie protokola 3. punkta ir pieņemts. Punkti 3., 7. un 11. ir loģiski un praktiski; uzklaušosim, kas Mikojanam ir mums sakāms.

- Punkti 2. un 6. ir pareizi. Vai jūs mūsu jūrniekiem neatļausiet iet, lai redzētu jūsu meitenes? Pat ne viņu izejamās dienās? Viņi labi uzvedas.

Pa laikam notika dažas politiskas piezīmes:

Augustā vācieši, runājot par iespaيدا sfairu sadalīšanu, pieminēja upi Daugavu, kas Latviju sadalot divās daļās. Krievi nepiekrīt, ka ar nāciju varētu apieties šai veidā. Vācieši vienmēr strādā ar āmuru; piemēram, čekus grib pataisīt par vāciešiem. Tālāk krievi paziņoja savu interesi par Liepāju. Varbūt vāciešu pretenzijas atkal atstos.

Čeči gribēja karot, un viņiem arī bija armija, bet vadoņi to izjauca.

Angļi, tā saka igauņi, gribējuši nopirkt Sāmu salu un Dago salu.

Sakarā ar mūsu armijas atrašanos bazēs, jūsu ostās būs liela apgrozība.

Bez protokola 3. un 1. panta pieņemšanas, mēs šķīrāmies. Šķīroties **Molotovs** piebilda: "Būtu labāk, ja mēs šonakt parakstītu un rītu varētu svinēt un lietu nodot presei."

Viņš bija saīdzis, par to, ka igauņi citiem pastāstījuši par 25 000.

PAPILDINĀJUMS

Munters. Noslēdzot - mani vienmēr vadīja tikai viens motīvs - radīt uzticības atmosfairu un izvairīties no aizdomām par PSRS nodomiem. Tagad es atrodu par nepieciešamu to izteikt rakstiski, vismazākais galvenos principos, kas izriet no III punkta:

1. Lidlauku novietošana.
2. Principi par iznomātās teritorijas pilnīgu atdalīšanu no piegulstošās teritorijas.
3. Principā visi konstrukcijas darbi jāveic ar latviešu strādniekiem, kas nolīgstami caur Darba Pārvaldi. Būvdarbiem izlietojami vietējie materiāli; vajadzības gadījumā var tikt izlietoti arī tie, kas paredzēti eksportam uz PSRS.
4. Iznomātai teritorijai jābūt pieejamai PSRS no jūras un gaisa, otrā gadījumā - pēc līnijām, ko nozīmējušas abas puses.
5. Visiem lidlaukiem jābūt novietotiem gar jūras krastu. Pretējā gadījumā var rasties domstarpības un var rasties nepieciešamība pēc papildus būvēm.
6. Attiecībā uz karaspēka sakariem ārpus noteiktās teritorijas, jābūt savstarpējai vienošanās, tos atļaujot tikai ar Latvijas valdības atļautām iestādēm. Karaspēka daļas var ienākt un iziet no valsts pa jūras un gaisa ceļiem.
7. Ja garnizoni ar Latvijas valdības atļauju izdara iepirkumus Latvijā, piemēram, iepērk pārtikas produktus, tad pēc Latvijas valdības vēlēšanās tos var ieskaitīt eksportā.
8. Domstarpības, kas varētu izcelties nozīmējot bažu vietas un apmēru un lidlaukus, jāizskata tam nolūkam nodibinātai komitejai, un valdība tās izlemj diplomātiskā veidā vai tiešās sarunās.
9. Ir saprotams, ka Latvijā ievestās tanku vie-

nības ir uzbrukuma, bet ne aizsargāšanās ieroči.

10. Atzīmētais 1. nodalījuma V punkts pilnīgi attiecas uz Latvijas militāriem līdzekļiem.

11. Nomas maksājumi pēc Latvijas valdības ieska-
ta var tikt ieskaitīti Latvijas eksportā uz PSRS.

LĪGUMI PAR LATVIJAS UN PSRS SAVSTARPĒJO PALĪDZĪBU.

PSRS Augstākās Padomes Prezidijs no vienas un Latvijas Republikas Prezidents no otras puses, nolūkā attīstīt draudzīgas attiecības, kas nodibinātas ar 1920. gada 11. augusta līgumu, kuŗš bazēts uz neatkarīgas valsts atzīšanu un neiejaukšanos otras valsts iekšējās lietās;

atzīstot, ka 1920. gada 11. augusta miera līgums un 1932. gada 5. februārī noslēgtais līgums par neagresiju un konfliktu draudzīgu nokārtošanu, ir stiprs pamats savstarpējām attiecībām un pienākumiem;

norūpējušies, lai definīcija ar precīziem noteikumiem, kas nodrošina savstarpējo drošību, saskanētu ar abu līgumu slēdzēju valstu interesēm;

atrada par nepieciešamu starp abām valstīm noslēgt sekojošo savstarpējās palīdzības līgumu un šim nolūkam iecelt pilvarotus pārstāvjus (plenipotentiaries), PSRS Augstākās Padomes Prezidijs; V. M. Molotovs, Tautas Komisāru Padomes prezidents un tautas komisārs ārlietās; Latvijas Republikas Prezidents; Vilhelms Munters, Latvijas ārlietu ministrs, kuŗi savstarpēji pārbaudīja to pilnvaras, atrada tās vajadzīgā formā un pareizā kārtībā, vienojās par sekojošo:

1. Abas līgumu slēdzējas puses apņemas viena otrai palīdzēt, ieskaitot militāro palīdzību, gadījumā, ja notiktu tiešs uzbrukums vai uzbrukuma draudi no kādas lielas Eiropas varas, no jūras robežām vienai līgumu slēdzējai pusei Baltijas jūrā

vai zemes robežām caur Igauniju vai Latvijas Republiku, vai arī līguma 3. punktā paredzētām bazēm.

2. Padomju Savienība, uz sevišķas labvēlības noteikumiem, apņemas palīdzēt Latvijas Armijai ar apbruņojumu un citiem kara materiāliem.

3. Lai nodrošinātu PSRS drošību un nostiprinātu tas neatkarību, Latvijas Republika par piemērotu atlīdzību dod Savienībai tiesības Liepājā un Ventspilī uzturēt jūras bāzes un dažus lidlaukus aviācijas vajadzībām. Šīs bāzes un lidlauki noteikti jāspecificē un to robežas jānosaka pēc savstarpējas vienošanās.

Nolūkā aizstāvēt Irbes šaurumu, Padomju Savienībai tiek dotas tiesības ierīkot un uzturēt artilērijas bāzes starp Ventspili un Pitragu.

Lai varētu aizsargāt jūras bāzes, lidlaukus un artilērijas bāzes, Padomju Savienībai ir tiesības noteiktā teritorijā uz sava rēķina ierobežotā skaitā uzturēt sauszemes un aviācijas spēkus; šo spēku apmērs nosakāms ar atsevišķu līgumu.

4. Abas līgumu slēdzošās puses apņemas neiestāties apvienībās, nedz arī piedalīties koalīcijās, kas būtu vērstas pret vienu no šo līgumu slēdzošām pusēm.

5. Šī līguma iedarbināšana nekādā veidā nevar iespaidot partu suverēnās tiesības, it sevišķi valsts struktūru, politisko un saimniecisko sistēmu un militāros samērus.

6. Šis līgums stājas spēkā līdz ar ratifikācijas dokumentu apmaiņu. Dokumentu apmaiņai jānotiek Rīgā sešu dienu laikā pēc šī līguma parakstīšanas. Šis līgums paliek spēkā uz desmit gadiem un, gadījumā, ja neviena no līgumu slēdzējām pusēm neatrod par vajadzīgu to izbeigt vienu gadu pirms termiņa notecēšanas, līgums automātiski paliek spēkā vēl uz nākošiem desmit gadiem.

Šo apstiprinot, augstāk minētie abu valstu pilvarotie (plenipotentiaries) parakstās un pieliek zīmogus.

Līgums izgatavots ar dublikātu latviešu un krievu valodā.

1939. gada. 5. oktobrī

V. Munters

V. Molotovs (Molotov)

**PADOMJU KOMUNIKĒ (OFICIĀLS PAZIŅOJUMS)
PAR LATVIJAS-PSRS SAVSTARPĒJĀS PALĪDZĪBAS
LĪGUMU:**

1939. gada. 6. oktobrī PSRS valdības oficiālā laikrakstā "Pravda", pēc tam, kad Latvijas - PSRS Savstarpējās palīdzības līgums bija parakstīts, PSRS valdība par šo darījumu izdeva komunikē ar tam sekojošu apgalvojumu:

"Savstarpējās palīdzības līguma pamatā ir neatņemami līguma principi par mieru un neagresiju. Līguma slēdzējas puses vēl reizi apstiprina abu valstu suverēnās tiesības, kā arī savu noteiktu vēlēšanos neiejaukties otras valsts iekšējās lietās.

Pēc ilgu gadu pieredzes parti nonāca pie pārliecības, ka starpība viņu valstu iekārtā netraucēja starp tām efektīvu sadarbību..."

**ĀRLIETU KOMISĀRA MOLOTOVA PAZIŅOJUMS
SAKARĀ AR SAVSTARPĒJĀS PALĪDZĪBAS
LĪGUMU AR BALTIJAS VALSTĪM (Publicēts
"Pravdā", 1939. gada 1. novembrī):**

"Līgums ar Baltijas valstīm nekādā veidā nav Padomju Savienības uzmākšanās vai iejaukšanās Igaunijas, Latvijas un Lietuvas darīšanās, kā to dažas ārzemju intereses mēģina apgalvot. Šo līgumu ir iedvesmojusi savstarpēja cieņa neatkarīgi no katras līguma slēdzējas puses sociālās un saimnieciskās sistēmas. Mēs stāvam par parakstīto līgumu akurātu un godīgu izpildīšanu. Līgumi noslēgti uz reciprocitātes pamata, un mēs paziņojam, ka ir

mulķīgi runāt par Baltijas valstu sovjetizēšanu. Tādi apgalvojumi ir noderīgi mūsu kopējiem ienaidniekiem un visāda veida pretpadomju provokātoriem..."

**ĀRLIETU KOMISĀRA MOLOTOVA RUNA
ATBALSTOT BALTIJAS VALSTU NEATKARĪBU**

("Pravda", 1940. gada 30. martā):

Augstākās Padomes sestā sesijā, 1940. gada 29. martā, V. Molotova kungs atkal ziņoja:

"Pamatojoties uz pusgada pieredzi, katrs var pilnīgi, noteikti un pozitīvi secināt par līgumiem ar Baltijas valstīm, ka šie līgumi ir PSRS devums starptautiskā stāvokļa, tāpat arī Igaunijas, Latvijas un Lietuvas nostiprināšanai..."kad..."pretēji imperiālistu aprindu bailēm, kas ir Padomju Savienībai nedraudzīgas, Igaunijas, Latvijas un Lietuvas politiskā neatkarība nav cietusi..."un uz līgumu pamata var sagaidīt attiecību uzlabošanos starp PSRS un Baltijas republikām."

BAZES.

Ar 1939. gada 5. oktobrī starp Latviju un PSRS noslēgto savstarpējās palīdzības līgumu PSRS rīcībā tika nodota daļa no Latvijas teritorijas. Tāda rīcība, kā naidīga darbība pret Latviju, ir sodāma. Latvijas Sodu likuma 87. paragrafā par tādu noziegumu ir paredzēts pārmācības nams uz visu mūžu. Kvalificējot tādu rīcību par sadarbību ar ienaidnieku - par valsts nodevību, vainīgam resp. vainīgiem saskaņā ar Kaŗa sodu likuma 279. paragrafu draud nāves sods. Kā no notikumu attīstības gaitas ir redzams, līgums par bazēm Latvijai atņēma vai arī ļoti stipri samazināja pretošanās iespēju. 1939. gada 5. oktobra līguma saturs rāda, ka tas ir ticis noslēgts pretēji Latvijas interesēm. Ar šo līgumu Latvija it nekā neieguva,

bet visu zaudēja kā politiski, tā arī valsts drošības ziņā. Mūsu valsts interesēs labāk būtu bijis, ja tāds līgums nemaz nebūtu ticis noslēgts. Ar varu ārlietu ministru V. Munteru nevarēja piespiest prezidenta vārdā parakstīt šo līgumu. Jāpieņem, ka Ulmanis saprata tāda līguma sekas, bet, pilnvarojot V. Munteru to parakstīt, pārkāpa Latvijas Satversmi un likumus. Par to neviens nedrīkstētu šaubīties, ka Ulmanim nebija tiesību iznomāt, vai arī kādā citā veidā nodot Latvijas zemi PSRS rīcībā. Latvija nebija Ulmaņa privātīpašums, un viņš arī nebija "Latvijas valdnieks no Dieva žēlastības".

Kā redzams no Muntera apraksta par sarunu gaitu Kremlī, kas notikušas pirms līguma parakstīšanas, tad sarunas - apspriedes iesāktas 2. oktobrī un līgums parakstīts 1939. gada 5. oktobrī. Pirmajā dienā - 2. oktobrī sarunas turpinājušās no 9:30 no rīta līdz 12-iem pēcpusdienā. Šai dienā sarunās piedalījušies: Staļins, Molotovs, Potemkins, ārlietu vice komisārs Zotovs (PSRS sūtnis Latvijā), V. Munters (Latvijas ārlietu ministrs) un Kociņš (Latvijas sūtnis PSRS). Otrā dienā - 3. oktobrī apspriedes turpinājušās no 6:00 līdz 8:00 pēcpusdienā. No Muntera atstāstītās sarunu gaitas arī redzams, ka krievi ir bijuši tām sagatavoti un zinājuši, ko grib panākt. Parasti vairāk pieprasījuši, bet vēlāk dažos jautājumos savas prasības samazinājuši. Tas ir, ko Padomju Savienība vēlējas, to tā panāca. Pēc būtības sarunas Latvijai neko pozitīvu nedeļa, bet Padomju Savienība, slēpjot savu īsto mērķi, sarunas noveda līdz līguma parakstīšanai. Tas tika darīts, lai apzināti maldinātu citas valstis un maskētu savu agresīvo rīcību.

Latvijas valdības starptautiskās politikas piedzīvojumu trūkums un kļūmīgā rīcība mūsu valsti noveda pilnīgā izolācijā. Tad, kad pienāca laiks, kad mums sabiedrotie un draugi bija vajadzīgi, izrādījās, ka tādu mums nemaz nav. Arī tādā gadījumā, kad mēs bijām palikuši vieni, mums vajadzēja rīkoties tā, kā to suverēnas valsts stāvoklis un gods prasa. Ja

vairs nevarēja glābt Latviju, tad bija jāglābj viņas gods. Mēs nedrīkstējām locīt ceļus boļševiku priekšā. Kailai dzīvībai, ja tās gods aptraipīts, nav liela vērtība.

Un tā negaidot, neticot ātri izbeidzās mūsu dzīve pašiem savā brīvā un neatkarīgā valstī. Mūsu vadonis vairāk par tautas brīvību mīlēja pats sevi un ar tādu savu rīcību tautu pret tās gribu un bez pretošanās ienaidniekam nodeva verdzībā. Cik ilgi mūsu tautai būs jāsmok svešā jūgā - to tikai zin Dievs. Lūgšim Viņu, lai Viņš redz un dzird mūsu ciešanas un žēlīgi uzklausā mūsu lūgšanas. Lai Viņš bargi soda varmākas un ir visužēlīgs cietējiem.

Nu Vadonim, 15. maija "varonim", vairs nebūs jārupējas par mazo partiju apklusināšanu Saeimā. Tādas Padomju Savienībā nemaz nepastāv. Tur valda brutāla un neierobežota boļševiku partijas diktātūra, un faktiskais valdnieks ir KGB.

PADOMJU KRIEVIJAS ULTIMĀTS LATVIJAI.

1940. gada 16. jūnijā Molotovs, PSRS Tautas Komisāru Padomes prezidents, iesniedza Latvijas sūtnim Padomju Krievijā Fr. Kociņam Latvijas valdībai adresētu sekojošu ultimātu:

Pamatojoties uz padomju valdības rīcībā esošiem materiāliem un faktiem, kā arī uz nesen Maskavā notikušo uzskatu izmaiņu starp PSRS Tautas Komisāru Padomes prezidentu Molotovu un Lietuvas ministru prezidentu Merķi, padomju valdība uzskata par pierādītu, ka Latvijas valdība ne tikai nelikvidēja militāro alianci ar Igauniju, kas bija noslēgta pirms Latvijas un PSRS savstarpējās palīdzības līguma un bija vērsta pret Padomju Savienību, bet arī to ir paplašinājusi ar Lietuvu un mēģina tajā ietilpināt arī Somiju. Līdz Latvijas un PSRS savstarpējās palīdzības līguma noslēgšanai 1939. gada rudenī PSRS valdība varēja raudzīties uz pastāvošo militāro savienību kā uz gadījuma parādību, kaut gan pēc būtības tas runāja pretim starp Padomju Savienību un Latviju noslēgtam neuzbrukšanas līgumam. Bet pēc savstarpējās palīdzības līguma noslēgšanas Padomju valdība militāru savienību starp Latviju, Igauniju un Lietuvu, kas vērsta pret Padomju Savienību, uzskata ne tikai par nepieļaujamu un neciešamu, bet par nopietnām briesmām Padomju Savienības robežām.

Pēc Latvijas un PSRS savstarpējās palīdzības līguma noslēgšanas Padomju Savienības valdība sagaidīja, ka Latvija izstāsies no militārās savienības ar citām Baltijas valstīm un ar to militārā savienība būs likvidēta. Pretēji tam Latvija kopā ar citām Baltijas valstīm atjaunoja un paplašināja augstāk minēto militāro savienību, ko apstiprina tādi fakti, kā 1939. gada decembrī un 1940. gada martā notikušās divas slepenās konferences, lai formāli attīstītu un paplašinātu militāro savienību ar Igauniju un Lietuvu un slepeni no

Padomju Savienības pastiprinātu ģenerālštābu darbību; 1940. gada februārī Baltijas militārā savienība nodibināja publikāciju "Revue Baltique", kuŗa ir publicēta Igaunijā (Tallinā), Anglijā, Francijā un Vācijā, u.t.t.

Visi šie fakti norāda, ka Latvijas valdība ir rupji pārkāpusi Latvijas un PSRS savstarpējās palīdzības līgumu, kuŗš abiem partiem aizliedz savienības, lai kādas tās būtu, kā arī piedalīties koalīcijās, kas būtu vērstas pret līguma partiem (līguma 4. punkts). Šī Latvijas un PSRS savstarpējā aizsardzības līguma rupja pārkāpšana no Latvijas valdības puses notiek laikā, kad PSRS ir ieturējusi un turpina ieturēt augstākā mērā labvēlīgu un noteikti pro-Latvijas politiku, un sīkumaini ievēro visus Latvijas un PSRS savstarpējās palīdzības līguma noteikumus. Padomju valdība atrod, ka tā nevar ilgāk paciest tādu lietas stāvokli.

Padomju valdība atrod sekojošo par pilnīgi nepieciešamu un neatliekamu:

1. Nekavējoties Latvijā nodibināt valdību, kuŗa būtu spējīga un gatava nodrošināt godīgu Latvijas un PSRS savstarpējās aizsardzības līguma izpildīšanu;
2. nekavējoties nodrošināt PSRS karaspēka brīvu ielaišanu Latvijā, lai to novietotu Latvijas svarīgākos centros tādā daudzumā, kas spētu nodrošināt Latvijas un PSRS savstarpējās palīdzības līguma izpildīšanu un novērstu iespējamus provokācijas aktus pret PSRS garnizoniem Latvijā.

Padomju valdība uzskata, ka šo prasību izpildīšana ir elementārs noteikums, bez kuŗa sasniegšanas godīga un uzticīga Latvijas un PSRS savstarpējās palīdzības līguma izpildīšana nav iespējama.

Un tā ne līgumi, nedz arī garantijas nelīdzēja, un 1940. gada 17. jūnijā padomju armija bez mūsu pretošanās iesoļoja Latvijā.

KĀ TAS VARĒJA NOTIKT?

No Latvijas Satversmes mēs zinām, ka Latvijā bija demokrātiska iekārta - Latvija bija neatkarīga demokrātiska republika (1.), ka valsts prezidentu ievēlēja Saeima (35.) un ka valsts prezidentam bija padoti visi valsts bruņotie spēki, un kara laikā viņš ieceļ armijas virspavēlnieku (42.). Saeimas vēlēšanās sakarā ar Satversmes noteikumiem piedalījās visi balsstiesīgie pilsoņi (10.). Tādā veidā visa tauta piedalījās valsts pārvaldīšanā un bija sava likteņa noteicēja.

Latvijā (kā katrā tiesiskā valstī) ar zināmu neatkarību vienam no otra, pastāvēja un darbojās trīs apakšelementi: 1) likumdošana, 2) tiesas un 3) izpildu vara. Neatkarīgās Republikas laikā visas trīs varas: likumdošanas, tiesu un izpildu darbojās nevainojami un visi pilsoņi likuma priekšā jeb likuma ietvaros bija vienlīdzīgi. Nevainīgos likums aizsargāja un vainīgos sodīja. Romieši, kuŗu likumdošana bija vispilnīgākā, tomēr atzina, ka ideālisma pasaulē nav, un teica: "Ko līdz labie likumi, ja nav tikumu (que legis sine moris)." Tā arī mūsu demokrātiskai iekārtai nebija lemts ilgi pastāvēt. 1934. gada 15. maijā beidza eksistēt parlamentārā iekārta, un tas iezvanīja Latvijas Demokratiskās Republikas beigu sākumu.

1934. gada 15. maijā sazvērnieku grupa pēc iepriekšējas kopējas vienošanās un slepeni izstrādāta plāna sacēlās pret valsts Satversmi un ar varas līdzekļiem gāza pastāvošo likumīgo valsts iekārtu. Likumam nav svarīgi, kā sauc tā pārkāpējus. Likuma priekšā visi ir vienlīdzīgi. Apskatot un novērtējot 1934. gada 15. maija notikumus no juridiskā viedokļa, man nav svarīgi likumu pārkāpēju vārdi, bet (no otras puses) man arī nav nekāda pienākuma tos slēpt. Tāpēc, lai pakalpotu mūsu tautas vēsturei, man jābūt atklātam un taisnīgam. To es arī apsolos šeit darīt.

Sazvērestības galva un vadītājs bija Kārlis

Ulmanis. Saeima beidza darboties, un vairākus tās locekļus bez tiesas lēmuma apcietināja un ievietoja koncentrācijas nometnē. Saeimas priekšsēdētāju Dr. Kalniņu nodeva Kaŗa Tiesai. Tiesa viņu atzina par nevainīgu un attaisnoja.

Šī rīcība runāja pretim Satversmes 29. un 30. pantam, kur paredzēts, ka Saeimas loceklis nedrīkst tikt apcietināts un viņa dzīvoklis - izkratīts bez Saeimas piekrišanas.

Mēdz teikt, ka uzvarētājus netiesā. Tas pats var tikt attiecināts arī uz apvērsumu rīkotājiem. Ja apvērsums izdodas - valda, bet, ja neizdodas un rīkotāji nepaspēj aizbēgt - tie karājas pie staba. Kā vienā, tā arī otrā gadījumā pastrādātais noziegums paliek, un to, kas ar spalvu ierakstīts, ne ar cirvi nevar izcirst. Jautājums ir tikai par laiku - kad noziegušos var saukt pie atbildības.

Pēc likuma vissmagākais noziegums ir sacelšanās pret valsts varu ar nolūku to gāzt; tas ir - valsts nodevība. Par tādu noziegumu, kā bija paredzēts tai laikā spēkā esošajā Kaŗa Sodū Likuma 279. pantā, draudēja nāves sods. Šo noziegumu - valsts nodevību, uzskatīja par tik smagu, ka likumā nebija paredzēti vainu mīkstinoši apstākļi.

Kārlis Ulmanis valdīja. Vara viņam tā iepatikās, ka viņš padzina no amata arī savas partijas biedru, valsts prezidentu Albertu Kviesi un iesēdās viņa krēslā. Tā kā Kārlis Ulmanis nāca pie varas nelikumīgā ceļā, tad, kaut arī viņš sevi lika saukt par Valsts Prezidentu un tā arī pats sevi dēvēja, es neatrodu tiesiska pamata, lai es viņu šeit sauktu par valsts prezidentu. Varas darbība, varas akts nerada tiesības. Lai piesaistītu savai slepenai organizācijai tādas sabiedriski pazīstamas personas kā ģenerāli Balodi un bijušo ministru prezidentu Skujenieku, Ulmanis viņiem apsoliĶa izdarīt pārgrozības Saeimas vēlēšanu noteikumus, lai atbrīvotos no vieniniekiem un mazām partijām, un pēc tam pāris mēnešu laikā atjaunot Latvijā parlamentāro iekārtu.

Ja labāk iepazīstas ar Latvijas Satversmi, tad ir redzams, ka, lai Saeimu atbrīvotu no vieniniekiem un mazām partijām, nemaz nebija vajadzīgs apvērsums, bet to varēja izdarīt parlamentārā kārtībā un grozot vēlēšanu noteikumus - vēlēšanu rulli. Jājautā, kāpēc tas bija vajadzīgs? Latvija bija jauna valsts un bez parlamentārām tradīcijām. Vajadzīgs bija laiks, lai tās izveidotos un iesakņotos. Vēlētājiem, vai nu viņi vēlēja par vienu, vai otra lieluma partijas kandidātiem, bija viens mērķis, tas ir - piedalīties valsts pārvaldīšanā. Nebija taisnīgi mazo partiju kandidātiem aiztaisīt muti.

Tātad droši var teikt, ka, lai Saeimu atbrīvotu no vieniniekiem un mazām partijām, apvērsums nebija vajadzīgs. Un arī Ulmaņa vēlākā darbība apstiprina, ka tas ir bijis tikai iegansts. Netika grozīts Saeimas vēlēšanu rullis, un arī netika atjaunota Saeimas darbība.

Daži Ulmaņa piekritēji un arī viņš pats mēdza apgalvot, ka 15. maija apvērsums esot bijis vajadzīgs, lai apvienotu tautu. Par to var būt arī citādas domas. 15. maijs ir diena, kad notika sazvērestība un sacelšanās pret valsts likumīgo valdību. Satversmes laušana ir ļoti smags noziegums. Jājautā, kā noziegums pret valsti var apvienot tās godīgos pilsoņus? Tāds apgalvojums ir nepatiess un runā pretim pašā Ulmana kādam citam apgalvojumam - proti, 1937. gada 31. oktobrī, atklājot pieminekli Rīgas aizstāvjiem Sidrabkalnā pie Dāmes ciema, pašā Rīgas pievārtē, Ulmanis teica: "Un tad nu nobeidzot: ko tad deva mūsu toreizējās cīņas un toreizējās uzvaras tieši un netieši toreiz un arī vēlākā laikā? Pavisam maz vārdiem gribēju jums pateikt, ka toreizējie notikumi un toreizējās cīņas sakausēja visu mūsu tautu kopā tik cieši, kā to it nekas priekš tam nebija varējis un nespēja padarīt un izdarīt. Visi tie notikumi un uzvaras deva mums jaunu ticību un pašātvību saviem spēkiem, un jaunu ticību un pašātvību uz nākotni. Un, ja es vēl gribētu pateikt, ka toreizējās cīņas un uzvaras klāja ar

varonības slavu uz visiem laiku laikiem visas tās armijas daļas, kas te piedalījās ... un mēs saprotam, ka Latvijai jāstāv arvien augstāk par visu citu, ka viss tas, kas būs darīts Latvijas labā, vairo katru cilvēku un visas tautas godu, un ka arī turpmāk nekādi upuri priekš Latvijas mums nevar un nedrīkst būt par lielu."

Ja nu atkrīt 15. maija apvērsuma iemesli: 1) vieninieku un mazo partiju traucējumi Saeimas darbībā un 2) tautas apvienošana, tad uzskatīsim, ko saka Latvijas bijušais finanču ministrs Voldemārs Bastjānis savā grāmatā "Gala sākums", vērojumi un vērtējumi (Iespiesta Zviedrijā; Vāsterās, Västmanlads Folkblads Tryckeri), kāpēc izdarīts apvērsums:

"Ulmanis pats savas rīcības dēļ bija nonācis financiālās grūtībās, un nu viņam "žēlastību" vajadzēja meklēt pie toreizējā finanču ministra V. Bastjāņa, t.i. pie manis. Šis gadījums arī lielā mērā atklāj tos iemeslus, kuŗu dēļ Ulmanim vajadzēja rīkot apvērsumu, lai glābtu nevis Latvijas valsti un latviešu tautu (kāda šausmīga nepatiesība!), bet gan sevi pašu un savus korupcijās iestigušos draugus. Jāņem vērā arī tas, ka pēdējās (ceturtās) Saeimas vēlēšanās 1931. gadā paši Zemnieku Savienības biedri un vēlētāji savu vadoni Kārli Ulmani vairs neievēlēja, bet viņš Saeimā iekļuva tikai kombināciju ceļā, piespiežot kādu ievēlēto biedru atteikties. Otro partijas līderi - Ādolfu Klīvi - pavisam izgāza cauri, un tas pēdējā Saeimā vairs neiekļuva. Mans augstāk minētais raksturīgais un sevišķi svarīgais gadījums ir sekojošs:

Gandrīz no paša neatkarīgās Latvijas sākuma ir atskanējušas valodas par korupciju un valsts līdzekļu izsaimniekošanu. Nākdams par finanču ministru 1926. gada beigās un pārvaldīdams Finanču Ministriju visu 1927. gadu, nolēmu šo jautājumu noskaidrot, iedziļinoties visos tajos pārskatos un materiālos, kas būs dabūjami un pieejami. Sīkāk par to rakstīts un runāts manu atmiņu citā vietā. Šeit pieskaršos tikai tai daļai, kam ir sakars ar Zemnieku

Savienības galvenā līdera Kārļa Ulmaņa ierašanos Finanču Ministrijā 1927. gadā, lai satiktos un izrunātos ar mani kā finanču ministru.

Kad kādu dienu Ulmanis man piezvanīja pa telefonu un lūdza audienci, biju ļoti pārsteigts, jo vismaz divas reizes nedēļā satikos ar viņu Saeimas plenārās sēdēs. Ja nu tur Ulmanis ar mani nerunāja, bet atrada par vajadzīgu nākt uz ministriju, tad bija skaidrs, ka viņš grib ar mani runāt par kādu ļoti "kutelīgu" jautājumu. Uz Ulmaņa jautājumu: "Kad ministra kungs varētu mani pieņemt?" (Šeit jāpiezīmē, ka Ulmanis sarunās arvien labprāt mēdza lietot titulus), atbildēju, ka kuŗā katrā laikā, kad viņš grib un var ierasties, jo partiju līderiem oficiālās runas stundas nav jāievēro. Uz to Ulmanis piezīmēja, ka viņš nevēloties ministra kungu traucēt darbā, bet labprāt ierastos noteiktās runas stundās. Beidzot vienojāmies, ka viņš ieradīsies otrā dienā pulksten desmitos no rīta.

Aptuveni nojauzdams, par kādu lietu Ulmanis ar mani gribētu runāt, tūlīt ieaicināju pie sevis saimnieciskā departamenta direktoru Jāni Miezi, pateicu viņam par savu telefona sarunu ar K. Ulmani un lūdzu viņu rīt pulksten desmitos būt savā darba istabā, lai viņš būtu klāt pie manas sarunas ar Ulmani. To gribēju tāpēc, lai klāt būtu trešā persona un lai novērstu jebkuŗu iespēju izmantot mūsu sarunu ar Ulmani kādai politiskai šantāžai, piemēram, izlaižot baumas, ka Bastjānis resp. sociāldemokrati ved slepenas sarunas ar Zemnieku Savienību par kādiem tumšiem veikaljiem.

To izdzirdis, Miezis iesaucās: "Ministra kungs, kāpēc jūs gribat mani pazudināt? Es zinu par kādiem jautājumiem jums būs saruna ar Ulmaņa kungu, un viņš man nekad nepiedos to, ka es būšu šo sarunu dzirdējis." Kad Miezim aizrādīju, ka Ulmanis patlaban nav ne ministru prezidents, ne arī kāds ministrs, un ka viņam (Miezim) nekas nedraud, Miezis tomēr palika pie sava un lūdza viņu pie sarunām nekādā ziņā klāt neaicināt. Viņš teica, ka

es jau Finanču Ministrijā mūžīgi nesēdēšot, un tiklīdz šī valdība kritīšot, viņu no ministrijas izsviedīšot. Ulmanim jau tā neesot labs prāts uz viņu par viņa agrāko darbību Valsts Kontrolē un tagad nākšot klāt vēl tas, ka viņš būšot šo nepatīkamo sarunu dzirdējis.

Teicu Miežim, ka negribu viņu pazudināt un pie sarunām ar Ulmani klāt tad arī neaicināšu, bet lai viņš tomēr rīt minētā laikā ir savā darba istabā, jo man varbūt būs vajadzīgas kādas izziņas. Es lūdzu viņu tūlīt ienest man to lietu, kuņā glabājas Ulmaņa personīgie vekseli Finanču Ministrijai un man tos parādīt. To Miežis arī tūlīt izdarīja - ienesa biezu aktu mapi un parādīja man dažus Ulmaņa personīgi parakstītos veksēļus par lielākām summām viņa Zemnieku bankai.

Otrā dienā, taisni pulksten desmitos no rīta, ieradās Kārlis Ulmanis. Sasveicinājāmies kā jau labi paziņas un pēc dažu nenozīmīgu fražu apmaiņas par laiku, veselību, pārgājām "uz lietu". Ulmanis teica, ka "ministra kungs" jau laikam noprotot, kādā lietā viņš ieradies, un gribot runāt ar mani pilnīgi skaidri un atklāti. Viņš nespējot pildīt savus maksājumus ministra kunga noteiktajos termiņos un nākot ar personīgu lūgumu maksāšanas noteikumus mīkstināt. Šeit jāaizrāda, ka par šīm parādu deldēšanas lietām pamatīgi un sīki runāts kādā citā vietā - nodaļā par korupcijas apkarošanu - bet šeit tikai atzīmēšu, ka Ulmanis savai Zemnieku bankai līdzekļus bija saņēmis arī no Finanču Ministrijas, nodrošinādams aizņēmumu reizēm arī ar saviem personīgajiem vekseliem. Kopējais valsts aizdevums šai bankai bija ap 1,5 vai 2 miljoniem latu. Noskaidrojot t.s. valsts parādnieku lietas, biju atklājis, ka no valsts pa dažādiem ceļiem un kanāliem, gan likumīgiem, gan nelikumīgiem, agrākām valdībām un dažām partijām, sevišķi Zemnieku Savienībai tuvu stāvošām organizācijām, izsniegtas miljoniem latu lielas summas (Latvijas tranzitam pat ap 13-15 milj. latu) un ka šīs organizācijas un personas savus aizņē-

mumus nekārto. Par šo lietu savā laikā arī oficiāli ziņoju Saeimas Finanču un Budžeta komisijām. Atklājot šos lielos parādus un noskaidrojot, ka tie uzreiz nav samaksājami, jo tad izputinātu lielu skaitu zemnieku un pilsētnieku, kuŗi šo parādu nodrošināšanai devuši arī obligācijas uz saviem īpašumiem un tās izpirkt nespēja, noteicu, ka parādi dzēšami trīs gadu laikā, maksājot procentus un deldējot attiecīgu parāda daļu ik pa 3 mēnešiem. Šos noteikumus Finanču Ministrija paziņoja visiem parādnikiem, arī Kārlim Ulmanim. Šis nu bija tas iemesls, kādēļ Ulmanis bija pie manis ieradies lūgt sev maksājumu noteikumu atvieglošanu.

Sarunā Ulmanim aizrādīju, ka viņa lūgumu izpildīt nevaru, jo viņš nav vienīgais valsts parādnieks, bet tādu ir daudz. Maksāšanas noteikumi izstrādāti visiem un visiem arī paziņoti. Ja es ievērošu viņa lūgumu un viņam parāda deldēšanas noteikumus atvieglošu, tad tas būs izņēmums un privilēģija, par ko opozīcijas partijas var iesniegt Saeimā priekšlikumu gāzt šo valdību, apvainojot to draugu būšanās un korupcijas piekopšanā. "Jūs pats", teicu Ulmanim, "arī balsosiet par šīs valdības gāšanu. Kā tad es varu jūsu lūgumu ievērot?"

Tad Ulmanis, redzami uztraukts, griezās pie manis ar apmēram šādiem vārdiem:

"Ministra kungs, runāsim atklāti! Mēs neesam vairs mazi bērni. Kā viens, tā otrs, mēs abi labi saprotam arī pašreizējo situāciju. Es esmu jūsu rokās, jūs varat mani pazudināt. Bet kas jums no tā tiks? Labāku, jums pieņemamu zemnieku vadoni jūs nedabūsiet, bet sliktāku gan. (Domāts laikam bija Hugo Celmiņš, kuŗš sociāldemokratu Saeimā reiz nolamāja par "rifkabiļiem"). Mēs tak vēl varējām sarunāties, bet ar manu pēcnācēju jūs to vairs nevarēsiet. Sakiet, ministra kungs, kas jums par labumu būs no manis pazudināšanas?"

Uz to Ulmanim atbildēju, ka viņš ļoti maldās, ja domā, ka mans personīgais vai mūsu partijas nolūks būtu viņu personīgi un reizē arī politiski

pazudināt. Teicu, ka tādu nolūku man nav, jo es labi saprotu, ka, pārāk strauji valsts aizdevumus piedzenot, būtu jāizputina daudzi laucinieki un pil-sētnieki, kas šos aizdevumus formāli nodrošinājusi ar savām obligācijām un vekseliem. To darīt es negri-bēju.

"Bet jums, Ulmaņa kungs," teicu tālāk, "jā-saprot arī mans stāvoklis. Ja es, būdams finanču ministrs, nekā nedarīšu šai ziņā, tad visiem maniem vēlētājiem un arī citiem lojāliem pilsoņiem būs pilnīgas tiesības izteikt man pārmetumus par manu nevalstisko rīcību un mani nosodīt."

"Saprotu arī jūs, ministra kungs," teica Ulmanis. "Jūsu stāvoklis nav viegls, jūsu aizrādī-jumiem ir savs pamats. Bet kaut kāda izeja tak būtu jāatrod."

Beidzot teicu Ulmanim, ka pašreiz grozīt savu lēmumu par parādu piedzīšanu nevaru. Tā ir ļoti svarīga un sarežģīta lieta un man par to jāpadamā. Ja ko varēšu grozīt, tad grozījumi attiecināmi uz visiem valsts parādniekiem, ne tikai uz viņu vien."

"Kad, ministra kungs, drīkstu pienākt pēc jūsu atbildes?" - noprasīja man Ulmanis. Atbildēju, ka pēc atbildes viņam nav jānāk uz ministriju, jo mēs jau divas reizes nedēļā tiekamies Saeimas sēžu laikā, un, tiklīdz būšu izšķīries par šo lietu, savu lēmumu viņam tūlīt pateikšu.

Ulmanis man vēl noprasīja, vai paziņošana Saeimas sēžu laikā mani netraucēsot? Viņš varot pienākt katrā laikā.

Kad atbildēju, ka tas mani netraucēs, Ulmanis no manis atvadījās un aizgāja.

Pēc Ulmaņa aiziešanas ieaicināju pie sevis atkal direktoru J. Miezi, pastāstīju viņam par Ulmaņa apmeklējumu un prasīju, ko viņš par šo lietu domā. Miezis, protams, no jebkādas atbildes izvairījās, allaž uzsvērdams, ka viss esot atkarīgs no ministra kunga. Tik kutelīgā jautājumā viņš nekādā veidā negribēja iejaukties. Arī es no savas puses nekādus grozījumus neminēju, jo gribēju vispirms

aprunāties ar dažiem savas partijas saimnieciskiem darbiniekiem un dzirdēt viņu domas šajā lietā. Laist ūtrupē desmitiem, varbūt pat simtiem zemnieku mājas, izputināt pilnīgi nevainīgus lauku ļaudis, kas uzticējušies zemnieku partijai un tās vadītājam, ieķīlājot savus īpašumus, vai arī, saņemot kādu aizdevumu no tiem, cerēdami un ticēdami, ka tas ir ilgtermiņa aizdevums un tik drīz nebūs atmaksājams, izputināt un palaist, tā sakot, ar ubaga spieķi, es arī negribēju. Tāpēc jautājums bija labi jāapsver.

Kad drīzumā satikos ar saviem ļaudīm un tiem par visu pastāstīju, viņi brīnījās par Ulmaņa vizīti pie manis un domāja, ka šādu lūgšanos un "zemošanos" sociālista priekšā bijušais iebildīgais ministru prezidents un iecirtīgais Zemnieku Savienības līderis gan varējis izdarīt tikai atrazdamies ārkārtīgās finansiālās spīlēs un maksāšanas grūtībās. Attiecībā uz pašām maksāšanas grūtībām resp. manis noteiktiem parādu deldēšanas termiņiem mani draugi arī bija tajās domās, ka parādi bez žēlastības jāpiedzen, bet putināt lauku ļaudis nedrīkstētu. Ja nu manis noteiktie termiņi būtu tiešām par smagiem, un to stingra ieturēšana varētu novest pie laucinieku īpašumu izūtrupēšanas, tad maksāšanas noteikumus vajadzētu mazliet mīkstināt, tas ir, parāda kopsummas galīgu nomaksu pagarināt par vienu vai divi gadiem, lai katra trīsmēnešu maksāšanas termiņā būtu mazāk jāmaksā.

Šo padomu, kas sakrita ar manis paša domām, tad arī ievēroju, un valsts parādu dzēšanas plānu ministrijā attiecīgi pārstrādājām. Kad to pie tuvākās tikšanās Saeimā Ulmanim pateicu, viņš gan man pateicās, bet piezīmēja, ka viņam ar to pietiekami līdzēts neesot. Viņš esot cerējis uz lielāku pre-timnākšanu. Ar to manas tiešās sarunas ar Ulmani šai lietā izbeidzās."

No augstāk minētā Latvijas bijušā finanču ministra Valdemāra Bastjāņa atstāstījuma resp. liecības redzams: 1) ka Kārlis Ulmanis dēļ

nemākulīgas rīcības saimnieciskos jautājumos bija dziļi iestidzis parādos, 2) ka Finanču Ministrijas noteiktā laikā viņš šos parādus valstij nevarēja atmaksāt un 3) ka Ulmanim draudēja bankrots - runājot viņa paša vārdiem - "pazudināšana".

Lai nu glābtu savu stāvokli, Ulmanim bija jārikojas, un tas bija jādara steidzīgi.

Apmēram pusgadu pēc augstāk minētās Ulmaņa sarunas ar Bastjāni Skujenieka valdība atkāpās, un tās vietā 1928. gada janvārī nāca Juraševska (Demokratiskā Centra) valdība, kurā Ulmaņa partijai, Zemnieku Savienībai, bija noteicējs iespaids. Valsts parādniekiem, to skaitā arī pašam Ulmanim, parādu piedzīšana tika apturēta un pēc 1934. gada 15. maija visi parādi tika dzēsti; tas nozīmēja, ka Latvijas nodokļu maksātāji par tiem samaksāja.

Skatoties notikumos vaļējām acīm un tos vērtējot pēc faktiem, mēs redzam, ka "15. maija idejai" pamatā ir bijis prozaisks savtīgs iemesls - nauda. Bet, lai to slēptu, apvērsumā ieinteresētās un iejauktās personas izdomāja pasaciņu par tautas apvienošanu. Diktātori neapvieno tautu, bet tikai ap sevi pulcina priviligiētu šķiru, kas savu personīgo interešu labā viņus atbalsta. Diktātori arī ap sevi nepulcina spējīgākos, bet paklausīgākos pilsoņus. Šī paklausības izrādīšana iet plašumā un dziļumā. Bieži vien paklausīgie ar līku muguru viens ar otru sacenšas diktatora godināšanā un slavināšanā. Viņam seko, rīkojot sagaidīšanu, ceļ goda vārtus un norīko bērnus, kas diktatora ceļā kaisa puķes un sarīko pieņemšanu ar runām un ovācijām. Ja šīs sa-nāksmes sauktu par tautas apvienošanu, tad ar to netiktu pakalpots patiesībai. Pēc būtības nenotika tautas apvienošana, bet gan opozīcijas aplūsināšana. Īsumā pieskarsimies augstākās markas jeb pakāpes diktātūrai, kāda vēl šodien pastāv PSRS. Vai arī tā būtu tautas apvienošana, jo tur ir spēkā tikai viena saraksta vēlēšanas un opozīcija aplūsināta? Kā

terrors, tā arī glaimi un lišķība, samaitā cilvēka raksturu un ar laiku ietekmē visas tautas dzīvi. Atkārtoti glaimi apmiglo patiesību un var iepatikties tos dzirdēt. Raugoties caur glaimu plīvuru, diktatora skats aptumšojas, un viņš sāk noticēt dzirdētam.

Latviešu tauta ir ļoti pacietīga un arī paklausīga. Tā drīz vien samierinājās ar jauno iekārtu; tai neradīja grūtības, un tā turpināja savu darbu. Jaunā vadība drīz vien parādīja, uz kuŗu pusi tā soļo. Daudzi uzņēmumi: fabrikas, bankas, apdrošināšanas sabiedrības un t.t. tika no to īpašniekiem atpirktas vai arī konfiscētas. Šīs operācijas izdarīja caur jaundibināto Kreditbanku. Veco uzņēmumu vietā nodibināja jaunus, lielākus. Kā piemēram "Drošību", "Tabaku", "Aldari" un t.t., un t.t. Šiem uzņēmumiem bija vajadzīga vadība, un tā radās pavisam jauna ierēdņu šķira. Viņu lielo vairākumu es personīgi pazinu un varu teikt, ka viņi ātri iedzīvojās savās jaunajās vietās un izrādījās par spējīgiem uzņēmumu vadītājiem. No sākuma gan bija mazs apjukums: vai nu respektēt veco pazīšanos un draudzību, vai arī distancēties, kā pienāktos liela uzņēmuma vai departamenta direktoram? Daudzi, ja ne visi no viņiem, iestājās pie mums mednieku biedrībās, un daži pat tika uzņemti Sabiedriskā klubā par biedriem, un tā nekāda atsvešināšanās nenotika.

Sabiedriskais klubs komplektējās no Rīgas Latviešu biedrības biedriem un bija pirmais un vienīgais Latvijā. No sākuma mēs bijām tikai 100 biedri, bet autoritārās valdības laikā mums "ieteica" to paplašināt ar 50 jaunu biedru uzņemšanu. Palika nenoskaidrots jautājums, kāpēc mums bija jāuzņem biedri pēc rīkojuma "no augšas", bet tie nedibināja paši savu klubu, ar viņu pašu noteiktu biedru skaitu.

Pēc parlamentārās iekārtas likvidēšanas valdībai pārtrūka sakari ar tautu, un par valdības rīcību tauta uzzināja tikai no oficiāliem paziņojumiem. Mums, tautai, nebija it nekāda teikšana un nebija iespējams kaut ko ieteikt vai arī iebilst pret notiekošo.

Varēja nojaust, ka uzraudzīšana un noklausīšanās notiek, bet administrācijas vara nebija uzbāzīga. Netiku dzirdējis, ka būtu notikušas slepenas sanāksmes vai arī demonstrācijas. Iedzīvotāju vēlēšanās bija miers un kārtība.

Kaut arī Satversme bija atcelta un nedarbojās, Ulmanis sevi dēvēja par Valsts Prezidentu. Saskaņā ar Satversmes 42. paragrafu, viņam bija padoti visi valsts bruņotie spēki, tad arī viņam pienācās rūpēties par bruņoto spēku, armijas, gatavību izpildīt savu pienākumu pret valsti.

Lai Atbrīvošanās cīņu dalībniekiem parādītu zināmu uzmanību, pa retam kādu no tiem Ulmanis uzaicināja pie sevis. Kādā gadījumā starp "laimīgajiem" bija mans labs draugs - pulkvežleitnants Jānis Krebs. Sarunā viņš ieminējās, ka būtu jāpārtrauc Lubānas klānu nosusināšana, jo tā ir vienīgā dabīgā robežas aizsardzība pret PSRS. Ulmanis uz viņu no augšas noskatījies, pasmaidījis, bet neko neesot atbildējis. Kā mēs redzējam no Otrā pasaules kara darbības, PSRS Armija izlietoja tieši šo nosusināto virzienu. Pēc 15. maija apvērsuma es Armijas Štābā vairs nestrādāju, un tā man nebija it nekādas informācijas par to, kas tur notiek.

Ulmaņa runās klausoties, radās iespaids un pat parliecība, ka Ulmanis armiju ir sagatavojis valsts aizsardzībai, un tā ir apgādāta ar ieročiem un municiju. Piemēram, 1937. gada 11. novembrī Armijas Virsnieku Klubā Kārlis Ulmanis teica:

"Un, ja jums būs vajadzība cīņā iet, tad es esmu drošs, ka mēs arī iesim - es būšu bez bailēm, un es esmu drošs, ka jūs, visi lāčplēši un kalpakieši, nāksit man līdzi, un stāsimies pirmajās rindās! (Aplausi, suminājumi!) No sirds pateicos par šo draudzības, uzticības un gatavības apliecinājumu. Citāds tas arī nevarēja būt, jo dzīve nav jūs visus šos gadus lutinājusi - jūs esat bijuši gatavi cīņai un būsiet arī uz priekšu. Cerēsim, ka šīs cīņas nebūs pārmērīgi asas..."

Runu nobeidzot: "...Ir pazīstams teiciens: ne pēdu mūsu zemes! To mēs esam pazinuši un pazīsim šī vārda tiešā nozīmē, bet es gribu pateikt, ka arī garīgā un politiskā laukā un uzdevumos valstij un tautai, jāsaka tas pats: ne pēdu no tā, kas mūsu! (Ilgstoši suminājumi!)"

- Nedrīkstētu jau domāt, ka "Prezidents" aicinātu sev līdzī cīņā ar kailām rokām, jo tādā gadījumā teiciens "ne pēdu mūsu zemes" būtu tukša plātīšanās.

Ka karavīri, instruktori un virsnieki bija labi apmācīti un sagatavoti savam uzdevumam, tas bija zināms un redzams. Nebija ne mazāko šaubu, ka karavīri izpildīs pavēles un ar smaidu uz lūpām ies cīņā, sargājot savu tēvu zemi. Ar lepnumu atcerējās leģendāro Strēlnieku un Neatkarības kara varoņus un sevī nesa apņemšanos: labāk ar zobenu rokā mirt, nekā svešā jūgā krist.

Mēs, tauta, nezinājām, kādā apmērā un ar kādiem ieročiem armija apbruņota. Bet mēs gan redzējām, ka it nekādi nocietinājumi austrumu robežu aizstāvēšanai nebija ierīkoti. Kāpēc tas netika darīts, būtu jājautā armijas komandierim vai arī viņa štāba priekšniekam. Paļaujoties uz noslēgtiem līgumiem kā drošību, var piedzīvot rūgtu vilšanos. Mēs nedrīkstējām un arī tagad nedrīkstam aizmirst, ka Krievija vienmēr ir lauzusi līgumus un centusies iekarot mūsu zemi. Krievija nav uzskatāma par valsti, kas grib palikt un attīstīties savās robežās. Krievu mežonīgais raksturs un tieksme apspiest savus kaimiņus ir sena patiesība. Krievija lauza Neištates līgumu (noslēgts 1721.gadā), ar kuŗu bija garantēta Livonijas (tā toreiz sauca Latviju) autonomija. Krievija arī lauza Rīgā, 1920. gada 11. augustā noslēgto miera līgumu. Krievijas iebrukumiem Latvijā ir raksturīga sevišķa nežēlība, brutālitate un zvēriskums. Nav tikuši saudzēti ne sirmgalvji, ne sievietes, ne pat mazi bērni. Viss ir ticis nostrādāts pa tiro...

Latvija bieži ir bijusi uzticīga Krievijai. Ieinteresēta Krievijas nākotnē, Latvija ir upurējusi visu Pirmajā pasaules karā ar entuziasmu un labprātīgi. Bet Krievijas izturēšanās pret Latviju nav šo uzticību attaisnojusi. Krievu armija vairākas reizes ir nodevusi mūsu tautu un nopostījusi mūsu zemi. Krievijas lielnieku valdība nodeva Latviju un pārdeva to Vācijai ar Brest-Litovskas miera līgumu. Šis ir loģisks iznākums no tās politikas, kāda Krievijai bija pret latviešiem: denunciācija, pār-krievošana un centrālizācija. Krievijai nav bijušas uz Latviju nekādas citas, tikai iekarotāja tiesības. Šīs tiesības, nodibinoties Latvijas neatkarīgai republikai, Krievija zaudēja. Arī pati no tām svinīgi atteicās.

Lai atgādinātu par Krievijas regulāriem uzbrukumiem Latvijai, atskatīsimies senāku laiku vēsturē.

Atbrīvojušies no tatāru jūga un noorganizējuši lielu karaspēku, krievi 1481. gadā laupīdami, slepkavodami un dedzinādami iebruka Livonijā. Pēc sīvas pretošanās ar krieviem noslēdza pamieru un to pagarināja līdz 1501. gadam.

Pārvarot savstarpējas nesaskaņas, 1494. gadā Livonijas ordeņa vadību pārņēma spējīgs vīrs Valters fon Pletenbergs (Valter von Plattenberg). Viņš, apzinoties briesmas, kas draudēja no krieviem, ar vairākām valstīm ievadīja sarunas par kopējo sadarbību cīņā pret Krieviju, bet apvienību izdevās noslēgt tikai ar leišiem. 1501. gadā latvieši kopā ar Livonijas ordeni uzsāka kara gājienu pret Krieviju un tās karaspēku galīgi sakāva. Bet, tā kā leiši lauza vienošanos un kara gājienā nepiedalījās, sakautā ienaidnieka karaspēka vajāšana nenotika, un latviešu un ordeņa vienības atgriezās Livonijā. Nākošajā gadā krievi gatavojās jaunam kara gājenam uz Livoniju, bet latviešu un vāciešu apvienotais karaspēks ordeņa mestra Pletenberga vadībā kaujā pie Peipusa ezera to galīgi sakāva un iznīcināja. Pēc tam iestājās samērā ilgstošs miers.

Lietuvas "nodevībai" varēja būt pamatā apstākļi, ka tā nevēlējās, ka Ordenis (latviešu un vācu spēki) kļūst par daudz stiprs. Nākot Krievijā pie varas Jānim IV, sauktam Jānis Briesmīgais (viņš valdīja no 1533. līdz 1584. gadam), nedrošība kaimiņu valstīs pieauga. Jānis Briesmīgais slimoja ar vajāšanas māniju, viņš bija viltīgs, atriebīgs un mežonīgs. 1547. gadā viņš lika sevi kronēt par Krievijas caru (atvasinājums no romiešu vārda "Ceasar"). Viņš nodibināja sev speciālu, apmēram 300 personu lielu miesas sargu vienību. Šos miesas sargus sauca "opričņiki". Viņiem bija neierobežota vara. Viņu galvenais uzdevums bija bajāru iznīcināšana un tautas terorizēšana. Ir zināms pamats Jāņa Briesmīgā "opričņikus" dēvēt par tagadējās Krievijas čekistu priekštečiem. Protams, viņu cepurēm nebija zila aploka, bet kā amata un pazīšanās zīme uz zirgu sedliem bija uzzīmēta suņa galva un slota.

1557. gadā Jānis Briesmīgais pieteica karu Māras zemei, par iemeslu minot apstākli, ka Livonija nemaksājot "pareizticības meslus" un esot noslēgusi neatļautu savienību ar Polijas-Lietuvas valsti. Nākošā gadā, tas ir 1558. gada sākumā, krievu armijas slepkavodamas un dedzinādamas iebruka Livonijā. Tā sākās 25 gadus ilga Livonijas karš.

Šoreiz krieviem pārspēks bija tik liels, ka viņus apturēt neizdevās. Krievu rokās krita daudz pīļu un pilsētu. Tikko viņi bija iekarojuši Narvu pie Somu jūras līča, angļu un holandiešu tirgotāji ar kuģiem steidzās uz turieni, cerot uz lielu peļņu. Viņi piegādāja Krievijai ieročus un municiju. Pret to gan Livonija protestēja, bet šiem protestiem nebija panākumu. Tāpat arī nebija panākumu palīdzības meklēšanai pie kaimiņu valstīm. 1560. gadā pie Ērgemes devās kaujā pret krieviem, bet kauja tika zaudēta. Vairs nebija varas, vairs nebija cerību, ka izdosies apturēt Jāņa Briesmīgā laupīšanas, slepkavošanas un postīšanas kāri. Tos, kas nepaspēja paslēpties mežos, kāva, dūra, cepināja un šausmīgi sakropļoja. Daudzus sagūstīja un aizveda verdzībā.

Jānis Briesmīgais par savu asinsdarbu, izņemot karā iegūto laupījumu, vairāk nekā neieguva. Viņam nebija lemts kļūt par latviešu zemju valdnieku. Livonijas valstu savienība izbeidza pastāvēt. Pēc Ulža Ģērmaņa apraksta grāmatā "Latviešu tautas piedzīvojumi", tas notika sekojošā kārtībā:

"Jau 1559. gadā Kurzemes (Piltenes) un Sāmsalas bīskaps Minchauzens pārdod savas valdnieka tiesības Dānijas karalim Fredrikam II. Karalis šīs zemes nodod savam jaunākajam brālim hercogam Magnum. Tā iesākās šī dāņu prinča ļoti dīvainie piedzīvojumi Māras zemē.

Nākošā gadā pret muižniekiem saceļas zemnieki Ziemeļigaunijā un izvēl paši savu karali. Bet Ziemeļigaunijas muižnieki un Tallinas pilsēta steidz padoties Zviedrijai, un šī Livonijas daļa nāk zviedru karaļa Ērika XIV varā (1561. gadā).

Pusgadu vēlāk ordeņa mestrs un virsbīskaps padodas Polijai-Lietuvai. 1562. gadā Rīgā viņi zvēr uzticību Jagaila pēcnācējam karalim Sigismundam Augustam. Zvērastu valdnieka vārdā pieņem leišu ministrs (kancelers) Nikolajs Radzivils. Vācu ordeņa cīņa pret Lietuvu ir galā, loks ir noslēdzies. Zemes Daugavas labajā krastā dabū nosaukumu Pārdaugavas hercogiste un tiek pievienotas Lietuvai. Kurzemi un Zemgali pasludina par atsevišķu hercogisti Polijas-Lietuvas virskundzībā. Par pirmo Kurzemes hercogu kļūst pēdējais Livonijas ordeņa mestrs Gothards Ketlers. Tā viņam ir atlīdzība par padošanos.

Tādā kārtā 1562. gadā beidz pastāvēt Svētās Māras valsts. Šo notikumu, līdz ar reformācijas izplatīšanos, mēdz pieņemt par robežu starp viduslaikiem un jaunajiem laikiem latviešu tautas vēsturē.

Vienīgi Rīga nolemj nepadoties nevienam. Līdz pat 1582. gadam tā paliek neatkarīga brīvpilsēta.

Livonijas padošanās nekādu mieru tomēr neatnes.

Galvenā cīņa par šo visu iekāroto zemi pie Baltijas jūras tikai iesākas. To savā starpā ar lielu neatlaidību izcīna Krievija, Zviedrija un Polija-

Lietuva. Kādu laiku visiem pa vidu maisās dēkainais dāņu princis Magnus. Viņam pašam karaspēka nav, un Jānis Briesmīgais nolemj viņu izmantot savā labā, jo caram sāk klāties slikti. Maskavas armijas nespēj izturēt zviedru un poļu-leišu sitienus. Krieviem sāk zust cerības iegūt Livoniju. Tāpēc Jānis Briesmīgais mēģina gūt panākumus ar minētā dāņu prinča palīdzību.

Magnus ierodas Maskavā un tiek izsludināts par "Livonijas karali no Dieva žēlastības, igauņu un latviešu zemju valdnieku" (1570. gadā). Pareizāk, protams, būtu saukt Magnus par karali no "krievu žēlastības". Šis tituls tomēr paliek tikai tukša skaņa. "Livonijas karaļa" Magnusa dēkas beidzas pēc astoņiem gadiem ar padošanos Polijas-Lietuvas karalim.

Karš par Livonijas mantojumu ilgst divus gadu desmitus. Jāņa Briesmīgā pulki vēl vairākkārt iebrūk Livonijā un pastrādā mežonības, kas cilvēka prātam grūti saprotamas. Kā tajā laikā izskatās Māras zeme, liecina kāds ceļotājs:

"Ceļā no Rīgas līdz Tērbatai nedzirdēju ne gaili dziedam, ne suni rejam."

Būtu maldīgi domāt, ka krievi tikai pret latviešiem ir bijuši tik mežonīgi. Genocīds un masu slepkavības nav it nekas jauns Krievijas vēsturē. Cik tālu vien rakstīti dati sniedzas, ir redzams, ka masu slepkavības ir Krievijas politikas ierocis. Piemēram, 1169. gadā princis Andrejs Bogaļubskis izlaupīja Kijevu, Ukrainas skaisto galvas pilsētu. Iedzīvotājus noslepkavoja. Klosterus un baznīcas izlaupīja un visu mantu līdz ar baznīcu zvaniem un svētbildēm aizveda uz Maskavu.

1478. gadā tika iekarota un izpostīta bagātā Novgoroda, un iedzīvotāji, arī sievas un bērni - spīdzināti, mocīti un slīcināti upē. Kā krievu chronika stāsta, lielkņaza ļaudis - augstmaņi un kareivji laiviņās braukājuši pa upi un ar piķiem, āķiem un cirvjiem nogalinājuši tos, kas bija dzīvi

palikuši. Noslepkavoti 60 000 novgorodiešu un nolauptā manta aizvesta uz Maskavu.

Katrīna Lielā Melnā jūrā noslīcinājusi 30 000 kazaku.

Vēl jāpiemin, ka septiņus gadus turpinājusies somu un igauņu iznīcināšana.

Ģenerālis Suvorovs Polijas sadalīšanas akcijā Varšavā iznīcinājis visu Prāgas iecirkni un pēc tam ziņojis uz Maskavu: "Klusums un miers valda Varšavā".

Visam kroni uzliek Krievijas cara Pētera I postījumi mūsu zemē. 1705. gadā cara ģenerālis Šeremetjevs ziņo savam valdniekam: "Tava vēlēšanās izpildīta: ienaidnieku zemē nav vairs ko postīt. No Pleskavas (pirms Jāņa Briesmīgā valdīšanas Pleskava un Novgoroda bija neatkarīgas un ļoti pārtikušas valstis) līdz Tērbatai un no Rīgas līdz Valkai viss ir iznīcināts, visas pilis ir sagrautas. Nekas nav atlicis, izņemot Pērnavu un Rēveli, un vēl šur tur dažas muižas." Pilnīgs darbs, ko veikusi krievu plašā dvēsele.

Tikpat zvēriski kā Vidzemē Pēteris I izrīkojies Ukrainā 1708. gadā, izkaujot Ukrainas hetmaņa Jana Mazepas galvas pilsētā Baturinā visus iedzīvotājus. Pēc krievu morāles standarta tas varbūt nav nekāds grēks, jo, ja var cīņā nošaut apbruņotu pretinieku, kāpēc to nevarētu noslepkavot, kad tas ir neapbruņots. Pēdējā gadījumā to var vieglāk un ne ar ko neriskējot izdarīt.

Šeit pieminētie gadījumi ir tikai sākums no tā, ko krievi pastrādājuši. Bet gan pietiekami daudz, lai redzētu un saprastu, ka krievu tauta nav mērojama ar Eiropas mērauklu. Krievs pēc savas dabas ir ļoti viltīgs un nežēlīgs. Krievam nevar uzticēties. Viņš kā primitīvs radījums respektē tikai spēku.

Aptuveni tāds stāvoklis bija līdz 1917. gadam, līdz Krievijas apvērsumam. Abu pēdējo Krievijas caru laikā radās inteliģence, kas ar laiku varētu

humanizēt krievu tautas raksturu, bet revolūcijā tā gāja bojā. Pēc 1917. gada revolūcijas stāvoklis strauji pasliktinājās, un tuvāko gadu desmitu, varbūt pat simtu gadu laikā uzlabošanās nav sagaidāma.

VAI VAJADZĒJA AIZSTĀVĒTIES?

Kaut arī no mūsu valsts neatkarības zaudēšanas pagājuši jau vairāk nekā 40 gadi, jautājumi, kāpēc un kā tas notika, nav pietiekami noskaidroti un apgaismoti. Ir gan laikrakstu nodaļās "Lasītāju vēstules" izteiktas domas par un pret: vai vajadzēja aizstāvēties? Arī šim jautājumam nav veltīts daudz laika un pūļu. Mēs, it kā pēc tvaikoņa katastrofas izmesti krastā, vēl neesam attapušies no pardzīvotām briesmām. Sēžam krastā un gaidām, kad dzelmē nogrimušais kuģis uzcelsies, piestās pie krasta un mūs aizvedīs mājās. Daži vēl apraud un pielūdz kuģa kapteini, kuņš it kā līdz ar kuģi esot nogrimis dzelmē. Patiesībā kapteinis uzstūrēja kuģi uz klinām un pirms tā bojā ejas nolēca krastā. Nu mums nav ne kuģa, nedz arī tā bijušā kapteiņa. Mums dzīve svešā zemē jāsāk no jauna. Katram pēc savām spējām un laimes mātes labvēlības.

Klusībā mēs vēl kaut ko gaidām un uz kaut ko ceram, bet brīnumi nenotiek. Atmetīsim savus elkus un iesim nākotnei pretim ar atvērtām acīm. Varbūt tādā gadījumā piedzīvosim mazāk vilšanos.

- Vai vajadzēja aizstāvēties?

- Par to daži ir izteikušies, bet viņu secinājumi nepārlicina. Jautājums, vai vajadzēja aizstāvēties, nav izlemjams balsošanas ceļā, bet arī nav aizliegts katram izteikt savas domas. Jo vairāk šim jautājumam pievērsīsimies, jo tuvāk pie skaidrības nonāksim. Katra uzskatam ir zināma vērtība; it sevišķi tad, ja tas izteikts labā ticībā un pārliecībā par savu taisnību. Es esmu tai uzskatā, ka tāds jautājums nemaz nedrīkst rasties, jo, lai cik bezcerīgs stāvoklis būtu, vajadzēja aizstāvēties.

Mums jāaizstāv savas tiesības visos apstākļos. Mēs nedrīkstam atteikties no savām tiesībām nekad, arī ne tad, ja mūsu pretinieks ir daudz daudz reižu lielāks par mums. Nesalaužama apziņa par savu taisnību un savām tiesībām mums vienmēr jānes savās sirdīs. Tāda bija mūsu senču ticība, un viņi to nezaudēja, arī zaudējot cīņu. Kā no mūsu tautas vēstures redzams, krievi vairākas reizes ir ielauzušies mūsu zemē, bet pēc īsāka vai ilgāka laika ir tikuši sakauti un padzīti. Dažu reizi to mēs panācām ar zviedru palīdzību, dažu reizi ar Ordeņa palīdzību. 1582./83. gadā leišu un poļu armijas sakāva krievus un tos atspieda atpakaļ viņu zemē. Kad uzvarētāji jau tuvojās Maskavai, krievi steidzās ievadīt miera sarunas un ar Pāvesta sūtņa starpniecību panāca miera līguma noslēgšanu. Pēdējo reizi cīņās no 1918. līdz 1920. gadam mēs vieni paši sakāvām krievus un izdzinām tos no savas zemes. Būtu lietderīgi izpētīt jautājumu, vai uzvarētāji, redzot krievu atkārtotus iebrukumus mūsu zemē, nepielaida kļūdu, neatbrūņojot krievus un neokupējot viņu zemes; tas ir, nepadarot viņus nekaitīgus.

Lai pārspriestu jautājumu, vai vajadzēja aizstāvēties, vispirms aplūkosim jautājumu:

VAI BIJĀM SAGATAVOTI VALSTS SEKMĪGAI AIZSTĀVĒŠANAI?

Runājot par aizstāvēšanos, mums vispirms jāatbild uz jautājumu, vai mums draudēja briesmas? Vajadzētu būt pilnīgi aklam, lai neredzētu, ka mums no PSRS draudēja nopietnas briesmas. Baltijas valstis mēdza saukt par trīs ģimenes dārziņiem, un tās Padomju Krievijai bija kā dadzis acīs. Caur dzelzs aizkaru PSRS iekļūstošās ziņas bija inde komunistiskai iekārtai. Nevarēja arī palikt noslēpums, ka Maskavā novietotās ārzemju sūtniecības brauca iepirkties uz Daugavpili, kur Ekonomiskā veikalā viss bija pieejams. Kā nopietns brīdinājums

bija PSRS 1924. gada 1. decembrī Rēvelē rīkotais pučs. Pučs gan komunistiem neizdevās, igaunī viņus sakāva, bet šo brīdinājumu ātri piemirsa. Lai cik tuvas vai tālas bija briesmas, mūsu armijai vienmēr - dienu un nakti - vajadzēja atrasties gatavības stāvoklī. Kas pats sev palīdz, tam arī Dievs palīdz. Napoleonam piedēvē izteicienu "Stiprākā bataljona pusē stāv Dievs." Ir jābūt naivam, lai PSRS dotās garantijas un ar to noslēgtos līgumus uzskatītu par drošību. PSRS labprāt slēdza līgumus ar citām valstīm un deva solījumus, bet tos pildīja tikai tik tālu, kamēr tai bija izdevīgi. Līgumi un garantijas bija tikai līdzeklis pretinieka maldināšanai un iemidzināšanai. Raugoties pagātnē, PSRS ir lauzusi vairākus simtus līgumu. Vēl pirms izceļošanas Vācijā lasīju kādu aprakstu ASV žurnālā "Reader's Digest", ka PSRS lauzusi vairāk nekā 300 līgumu. Tādā gadījumā jājaudā, ko Ulmanis domāja, kad 1939. gada 15. oktobrī noslēdza ar PSRS savstarpējās palīdzības līgumu? Kādu palīdzību viņš cerēja saņemt no PSRS, ielaižot padomju "Trojas zirgu" Latvijā? Ja nu mūsu valstij draudēja nopietnas briesmas, kas ir nenoliedzams fakts, tad loģiski var secināt, ka tādas pašas briesmas no PSRS draudēja arī mūsu kaimiņu valstīm Igaunijai un Lietuvai.

Kad Latvijā tika apturēta Saeimas darbība un Ulmanis varu pārņēma savās rokās, tad viņam vienīgam bez kādiem traucējumiem no Saeimas locekļiem bija iespēja un arī pienākums rūpēties, lai mūsu bruņotie spēki būtu apgādāti ar moderniem ieročiem un pietiekamā daudzumā ar municiju.

Uldis Ģērmanis savas grāmatas "Latviešu Tautas Piedzīvojumi" 360. lappusē raksta: "Aizrāvis ar saimnieciskās dzīves celšanu, prezidents atstāj novārtā valsts aizsardzību. Pastāv gan aizsardzības fonds, bet jauni, moderni ieroči netiek gādāti. Latvija paļaujas uz Tautu Savienību un dažādiem neuzbrukšanas līgumiem, kas noslēgti ar lielajām kaimiņvalstīm."

Vai mums bija līdzekļi armijas apbruņošanai ar

moderniem ieročiem? Jā, mums bija pietiekoši līdzekļi armijas apbruņošanai. Mums pastāvēja aizsardzības fonds; ar Vāciju mums bija aktīva tirdzniecības bilance, mums par labu 15 - 20 miljoni vācu marku. Anglijā un ASV mums bija arī zelts. Anglija, kā tas mums visiem labi zināms, ar šo mūsu zeltu samaksāja Krievijas parādu Lāzera bankai, no kuņas cara Krievija bija aizņēmusies naudu kazarmju būvei, un šo parādu nodrošinājusi ar Rīgas pilsētas īpašumiem. Nebūs lieki atzīmēt, ka uzcelto 373 jauno skolu un pārbūvēto vai atjaunoto 587 skolu vietā varēja uzcelt pusi mazāk un naudu izlietot aizsardzības vajadzībām. Jo, ja nebūs drošības, skolās nemācīsies latviešu bērni, bet iebrucēji. Daži priecājās, ka bijuši "labi gadi". Ir jau labi, ka var labi paēst, bet ķermenī rezerves nevar uzkrāt, lai ar tām varētu ķermeni uzturēt veselu Sibīrijas vergu nometnēs. Daudz daudz tika grēkots valsts drošības resp. bruņošanās jautājumā. Tā sekas mēs visi, visa mūsu tauta - ka dzimtenē, tā arī svešumā, rūgti izjūtam.

Cik tālu vien vēsturē sniedzas rakstīti dati, es nevarēju sameklēt gadījumu, kad latvieši būtu izbijušies pretinieka un būtu padevušies bez cīņas. Tas attiecas uz visiem laikmetiem, vai mūsu zemes nosaukumu Latvija, Ostland, sv. Māras Zeme, Livonia vai Tālava, Zemgalia, Kurland un t.t. Visu laiku zobens latvieša rokā ir zibējis un smagi cirtis. Latviešu karavīrs bija bezbailīgs un, kā individuāls karotājs, labākais pasaulē. Šī rakstura īpašība būs izveidojusies no mūsu zemes īpatnējiem apstākļiem. Mūsu senči nedzīvoja sādžās, bet atsevišķās saimniecībās. Tāda pat saimnieciska iekārta pastāvēja Igaunijā un Prūsijā un deva augstvērtīgus karavīrus.

Piemēram, tipiska viensētu valsts bija Zemgale. Zemgale bija bagāta, un paši zemgalieši bija varoņīgi karavīri. Viņiem arī radās gudri un ievērojami valsts vīri un spējīgi vadoni. 1106./07. gadā Zemgalei draudēja briesmas no krieviem. Polockas valdnieks Vseslavičs ar lielu karaspēku iebruka Zemgalē. Kā

chronika vēstī, zemgaļi sakāvuši un iznīcinājuši visu krievu armiju. 9000 krievu karavīru palikuši guļam kaujas laukā. Ar to arī krieviem pieticis, un uz ilgāku laiku viņi zaudējuši vēlēšanos iekarot latviešu zemes.

Atgriežoties pie jautājuma, vai mēs bijām sagatavoti sekmīgai valsts aizstāvēšanai, šis jautājums jāsadala divās daļās: 1) vai karavīri bija labi apmācīti un 2) vai mūsu armija bija apgādāta ar moderniem ieročiem un municiju.

Uz pirmo jautājumu ir jādod pozitīva atbilde. Kareivji, instruktori un virsnieki bija disciplinēti un labi apmācīti. Bija arī sagatavoti kadri mobilizācijas gadījumā saformēto vienību vadībai. Visi karavīri bija jauni, veselīgi un spēcīgi. Noskaņojums bija patriotisks, un katrs apzinājās savu uzdevumu un pienākumu.

Manā rīcībā nav datu par mūsu armijas apbruņojumu. (Dati par mūsu bruņotiem spēkiem atrodami Edg. Andersona grāmatā "Latvijas bruņotie spēki un to priekšvēsture".) Uldis Ģērmanis saka, ka "...prezidents atstāj novārtā valsts aizsardzību...". Trimdas izdevumos esmu lasījis, ka Anglijā esot bijuši pasūtīti (bet ne piegādāti) apmēram 100 prettanku lielgabali; lielgabali esot pirkti arī no Austrijas.

Smagās artilērijas pulka komandieris pulkvedis Paulis Veimans, mans vecs karabiedrs un labs draugs, reiz man teica: "Municija man ir tikai pusotras stundas kaŗa darbībai." Jājautā, ko šī vienība būtu darījusi, ja kaŗš turpinātos divas stundas!? Viņa pūles apgādāt vienību ar pietiekami lielu daudzumu municijas palikušas bez panākumiem. Nevar jau būt, ka izņēmuma veidā tikai šī vienība ir bijusi bez municijas. Katastrofāls stāvoklis. Saeimas laikā Kaŗa lietu komisija bremzēja armijas prasības, bet pēc 1934. gada 15. maija apvērsuma prezidentam - kā valsts visu bruņoto spēku komandierim nebija šķēršļu armijas apbruņošanai. Ja arī partiju laikā kaut kas bija nokavēts, tad sešu

gadu laikā to varēja atgūt.

Mūsu armijā bija augsti vērtējams virsnieku sastāvs. Starp tiem daži, piemēram ģenerālis Radziņš, bija ierindojami Prūsijas labāko ģenerāļu klasē. Ģenerālis Radziņš no 1919. gada 26. oktobra bija Armijas Štāba priekšnieks; tā armija nonāca drošās rokās. Viņš spīdoši izplānoja kaŗa operācijas un ar to panāca krievu sakāvi un rezultātā - uzvaru. Kaŗam beidzoties, ģenerālis Radziņš tika iecelts par armijas komandieri. Viņš sadarbojās ar ģenerāli Peniķi, vēlāko armijas komandieri. Pēc maniem novērojumiem ģenerālis Peniķis spēju ziņā bija nākošais pēc ģenerāļa Radziņa. Nav jāaizmirst ģenerālis Goppers, Strēlnieku kauju varonis. Lietderība prasīja, lai armijas vadībā nāktu jaunākās paaudzes virsnieki.

Nācis pie varas, Ulmanis ģenerāli Peniķi atbrīvoja no armijas komandiera posteņa un tajā iecēla nevis kādu jaunāku virsnieku, bet gan sevim paklausīgu. Varbūt arī šim apstāklim ir kāds sakars ar to, ka armija netika apgādāta ar ieročiem un municiju.

Krievu iebrukuma laikā Armijas Štābā ir bijis apjukums. Mobilizācija nav notikusi. Vienības saņēmušas pretrunīgus rīkojumus. Uz jautājumiem, kā rīkoties, nemaz neesot atbildēts. 7. Siguldas kājnieku pulka komandieris Frickavs izvedis no kazarmām karavīrus un izvērsis frontē pret ienaidnieku, bet drīz vien saņēmis rīkojumu pulkam atgriezties kazarmās. Pulkam arī nav bijis satiksmes līdzekļu, ar ko kareivjus varētu ātri pārvietot pēc vajadzības.

Lai parādītu, ka karaspēka vienības un aviācija varēja tikt viegli apgādātas ar degvielu, šeit aprādīšu gandrīz neticamu apstākli. Latvijā bija liela naftas rafinērija, kas atradās Rīgā - Sarkandaugavā un saucās Oelricha naftas rafinērija. Tā piederēja naftas rūpniekam Oelrichtam. Oelrichtu es pazinu un arī tiku bijis viņa naftas rafinērijā. Kādā dienā Oelrichts ieradās Rīgā manā birojā un teica, ka viņš esot vecs (tas bija redzams bez teikšanas), gribētu

dzīvot vieglāk un esot nolēmis savu īpašumu, naftas rafinēriju, atdāvināt Latvijai. Formāli šo dāvināšanas līgumu nokārtot viņš pilnvaroja mani. Oelrichs arī teica, ja valdība vēlētos, kamēr sagatavotu jaunu uzņēmuma vadību, viņš būtu ar mieru palikt darbā pret atlīdzību, Ls 500 mēnesī, un pēc viņa nāves, lai viņa sievai izmaksātu Ls 300 mēnesī. Šis noteikums nebūtu jāieved dāvinājuma līgumā, bet būtu atkarīgs tikai no jaunā īpašnieka ieskata. Oelrichs mani lūdza aiziet pie prezidenta Ulmaņa kunga un viņa uzdevumā un pilnvarā šo naftas rafinērijas dāvinājuma lietu nokārtot.

Ko man atlika darīt? Es zināju, ka Oelrichs ir bagāts naftas rūpnieks. Kaukāzā pie Bakū pilsētas pirms Pirmā pasaules kara viņam bija naftas torņi ar pumpjiem un rafinērijas. Viņš arī man stāstīja, ka ieguldījumu prestiža dēļ Rīgas tuvumā nopircis muižu (isti neatceros, kā muižu sauca, bet atmiņā palicis vārds "Bīriņi"). Kad Latvijā iedzīvināja agrārreformu, viņš zinājis, ka viņam ir tiesības pieprasīt muižas centru ar pili, bet viņš tīšām to neesot darījis, jo ar lauksaimniecību nekad savā mūžā neesot nodarbojies. Lai labāk paliekot latviešiem, viņi mīlot zemi. Zināju arī, ka Oelricha sieva bija latviete.

Man nebija pamata Oelricha pilnvaru noraidīt. Atzīmējis, kas man jādara un cik tālu sniedzas mans pilnvarojums, devos pie prezidenta. Pieteicos pie adjutanta pulkveža Lūkina. Pulkvedi Lūkinu pazinu jau no kara laikiem un arī šad tad tikāmies medībās. Adjutants pulkvedis Lūkins mani pa tālruni pieteica prezidentam. - Prezidents jautājot, kādā lietā es ar viņu gribot runāt? - Izstāstīju visu sīkumos, un to tūdaļ adjutants pa tālruni atstāstīja Ulmanim. Pēc īsa laiciņa, turpat uz vietas, adjutants man teica, ka prezidents teicis, ka es visu esot izstāstījis un ka neesot nekāda vajadzība man to pašu viņam atkārtot. Atvadijos no adjutanta un devos mājās.

Par sarunas gaitu tūdaļ informēju savu pilvaras devēju. Viņš neko neiebilda, un nolēmām nogaidīt uz

atbildi, jo prezidents ļoti aizņemts ar daudz svarīgākām lietām. Klusībā gan pie sevis es domāju, ka prezidents par tik cēlu žestu dāvinātāju uzaicinās pie sevis un pateiksies. Apmēram pēc nedēļas lasīju laikrakstos, ka valdība konfiscējusi Oelricha naftas rafinēriju. Dažos laikrakstos šis notikums bija publicēts ar lieliem burtiem, kā minoritāšu apspiešana. Ne mans pilnvaras devējs, nedz arī es varējām saprast tādu rīcību, arī tagad nesaprotu un neredzu vajadzību, kāpēc Ulmanis tā rīkojās. Tā kā rafinērija tika konfiscēta, īpašnieks Oelrichs neko nesaņēma. Bet arī dāvināšanas gadījumā, viņš neko nesaņemt, varbūt tikai "paldies". Un attiecības ar Vāciju nebūtu skārtas. Apbrīnoju, ar kādu mieru Oelrichs saņēma ziņu par viņa mantas konfiscēšanu. Viņš gan piebilda, ka badā viņam nebūšot jāmirst, jo vēl esot saglabājušies no veciem laikiem briljanti.

Ja valdība šo dāvinājumu būtu pieņēmusi un naftas rafinērijā norīkojusi vienu inženieri no Bruņošanās Pārvaldes ar uzdevumu, vajadzīgo daudzumu benzīna novietot zināmās vietās frontes tuvumā, tad būtu atkritusi problēma par degvielas piegādāšanu aviācijai un armijas spēkratiem.

Ja mūsu armiju - apmēram 20 000 cilvēku turēja bez apbruņojuma, tad jājautā, kāpēc vispār mums armija bija vajadzīga? Nebija saimnieciski attaisnojams 20 000 cilvēku turēt bez darba un tai pašā laikā no ārzemēm ievest strādniekus. Uzturēt, apgērbt, paēdināt un dot telpas, un maksāt algu, tas dārgi izmaksāja mūsu nodokļu maksātājiem. Te nu katram pašam jāaprēķina, cik mūsu armijas uzturēšana izmaksāja. It nekādu datu par to manā rīcībā nav.

Noslēdzot ar PSRS miera līgumu 1920. gadā, neizbeidzās Krievijas tieksme pēc mūsu neaizsalstošām ostām. Mums bija jāpatur prātā, ka agri vai vēlu, PSRS valdība nostiprināsies un stāvoklis tur uzlabosies. Līdz ar to arī atjaunosies tieksme iekarot savu kaimiņu zemes. Mums bija pietiekami daudz laika un arī bija iespējams uzturēt armiju, kas

būtu spējīga valsti aizsargāt no agresora. Ka mums no Igaunijas un Lietuvas briesmas nedraudēja, par to nevienam nedrīkstētu būt šaubas. Vācija bija par tālu, un arī no tās mums tiešas briesmas nedraudēja. Vienīgi par ko mums bija jābūt jābija valsts austrumu robeža. Gar PSRS robežu vajadzēja ierīkot aizstāvēšanās punktus un tanku aizsprostus. Ja arī robežu nocietinājumiem kustīgā karā maza nozīme, taču pirmā trieciena uztveršanai tie noder. Labi apmācītai un apbruņotai armijai, kaut arī salīdzinājumā ar pretinieku skaitliski mazai, ir liela nozīme. Šai gadījumā nedrīkst aizmirst, ka karavīru apziņai par ko karo un gatavībai uzpurēties ir ārkārtīgi liela nozīme. Ne lielums, bet kvalitāte spēlē izšķirošo lomu. Vēl daudzi atcerēsies, ka no latviešu karavīriem krieviem bija paniskas bailes. Kara laikā viņi paši rēķināja desmit savējos pret vienu mūsējo. Zinot, ka mēs esam sagatavoti, no viņiem nebaidāties un vajadzības gadījumā cīņu pieņemsim, krievi nebūtu bijuši tik uzbāzīgi, kā tas bija, parakstot 1939. gada 5. oktobrī līgumu par krievu garnizonu ielaišanu Latvijā. Acīmredzot PSRS spiegošanas aparāts darbojās tik labi, ka viņi zināja, ka mūsu armijas apbruņojums atradās nožēlojamā stāvoklī un tāpēc mēs neesam spējīgi pretoties. Nav šaubu, ka arī Ulmanis zināja, ka ir nogulēts armiju apbruņot, un tāpēc piekāpās krievu prasībām. Un tomēr, ja krievi būtu jutušies droši, ka mēs nekarosim, tad jājautā, kāpēc viņiem bija vajadzīgs piekopt Trojas zirga taktiku?

Laikam uz visiem laikiem paliks neatbildēts jautājums, kāpēc Ulmanis armiju neapbruņoja, kāpēc to slēpa no tautas un kāpēc ar savām runām par valsts drošību maldināja tautu. Kāpēc pret Vāciju izturējās nedraudzīgi? Kāpēc apruņojumu neiepirka no Vācijas vai Čehoslovākijas, no valstīm kurām bija vislabākās ieroču fabrikas Eiropā un, ja ne dažu stundu, tad droši - dienu laikā - tas būtu varēts tikt piegādāts? Droši var teikt, ka, ja mūsu armija būtu bijusi apbruņota ar Vācijas moderniem ieročiem,

Ribentropa-Molotova līgumam nebūtu tikusi pievienota slepena klauzula par Latvijas nodošanu PSRS iespaida joslā. Vācija nebūtu pieļāvusi, ka tās ražotie vērtīgie ieroči nokļūtu PSRS rokās.

Ja arī Ulmanis par vēlu aptvēra un varbūt pat nožēloja, ka nokavējis armiju apbruņot, viņam nevajadzēja noslēgt 1939. gada 5. oktobra līgumu. Nekas ļaunāks vairs nevarēja notikt, ja viņš līgumu nebūtu noslēdzis un parakstījis. Viņš tikai legalizēja PSRS rīcību. Ielaist PSRS Armiju Latvijā, kaut arī tikai līgumā paredzētās bazēs, nozīmēja brīvās Latvijas zārkā iesist pēdējo naglu. Ka pēc šī līguma sekos PSRS ultimāts, par to vairs nebija šaubu.

Kā redzams no V. Muntera atstāstījuma par līguma noslēgšanas gaitu, tad viņš nebija piespiests līgumu parakstīt. Munters pat lepojās ar saviem "nopelniem", ka viņam izdevies panākt krievu prasību samazināšanu, samazinot garnizonu skaitu un bāzes ierīkošanu Rīgā. Vai tad pēc būtības krievi nav vienalga, kas līgumā ierakstīts? Vai nu viena, divas, trīs vai četras bāzes, tik un tā krievi rīkosies, kā tas viņiem patiks, nerēķinoties ar līguma noteikumiem. Skaidrs ir tas, ka Munters, kaut arī diplomāts Eiropas mērogā, nebija Staļinam un Molotovam spējīgs pretinieks. Krievi savu īsto mērķi neatklāja, viņi slēpa, ka viņiem nav svarīgi, ko līgumā ieraksta, bet viņiem vajadzīga līguma noslēgšana. Viņi mūsējos apveda ap stūri. Krievi karu ar mums negribēja, tāpēc arī viņi lietoja viltu. Kad līgums bija parakstīts un krievu karavīri ielaisti Latvijā, viņi runāja pavisam citu valodu. No sākuma krievi pat neticēja, ka mēs labprātīgi viņu karaspēku ielaidīsim savā zemē un nepretosimies.

KĀPĒC PSRS STEIDZĀS AR LATVIJAS SOVJETIZĒŠANU?

Noslēgusi ar Baltijas valstīm savstarpējās palīdzības līgumus, PSRS tūdaļ ar tādu pašu priekšlikumu griezās pie Somijas. PSRS pieprasīja no Somijas dažas salas Ļeņingradas tuvumā, daļu no Karēlijas zemes šauruma un Hango ostas iznomāšanu uz 30 gadiem jūras bāzes ierīkošanai. Sarunas ielga un beidzās bez rezultātiem. Somija nepiekāpās, un iesākās karš. Somijas valdība deklarēja, ka somu tauta kaŗo par savu neatkarību, brīvību un godu un ka somu tautai kā Rietumu civilizācijas priekšpostenim ir tiesības no citām civilizētām tautām sagaidīt palīdzību. Anglijā, Francijā un ASV iesākās pretpadomju kustība ar saukli: "Palīdzēt Somijai!". Daudzi domāja, ka ir pienācis laiks tikt vaļā no komūnisma briesmām. Somija saņēma jūtamu palīdzību. No Anglijas 144 lidmašīnas, 114 smagos lielgabalus, 185 000 lādiņu, 50 000 granātu, 15 700 lidmašīnu bumbas, 100 000 mēteļu un 48 ambulances. No Francijas saņēma 179 lidmašīnas, 472 lielgabalus, 795 000 lādiņu, 5100 mašīnšautenes un 200 000 rokas granātu. Pastāvēja nodoms un projekts sūtīt Somijai palīgā 100 000 karavīru.

Kaujas bija sīvas, un somu armija guva daudzas spīdošas uzvaras. Somija lietoja vairākus jaunus karošanas paņēmienu un arī darbojās frontes aizmugurē. Piemēram, Sarkanarmijas divīzijai, kas, virzoties uz frontes rajonu, uz ceļa izstiepusies garumā, somu slēpotāju vienības uzbruka no sāniem, to sašķēla vairākās daļās un pēc tam katru atsevišķi bez lielām grūtībām iznīcināja.

Polītiskam stāvoklim Rietumeiropā mainoties, Somijai vairs nebija cerību, ka saņems cerēto palīdzību, un 1940. gada 13. martā karš beidzās. Somijas Armija netika sakauta. PSRS šai Ziemas karā zaudēja apmēram vienu miljonu karavīru. Somijas gadījums ir ļoti pamācošs - svarīga ir ne kvantitāte, bet kvalitāte.

Dažus gadus pirms neveiksmes Ziemas karā (ar tādu nosaukumu šis somu-krievu karš iegāja vēsturē), Sarkanarmija cieta lielus zaudējumus "iekšējā frontē". Turot aizdomās par sazvērestību pret komunistisko iekārtu, pēc Staļina rīkojuma KGB (čeka) arestēja un noslepkavoja lielu skaitu virsnieku un citu aizdomās turēto personu. Pēc dažiem avotiem noslepkavoto virsnieku skaitu rēķināja ap 60 tūkstošiem, bet pēc dažiem tikai ap 30. Šajā lielajā "tīrīšanas akcijā" tika "likvidēti" arī visi latvieši, kas bija dienējuši un dienēja Sarkanarmijā. Starp "likvidētiem" latviešiem minami: pirmais Sarkanās Armijas virspavēlnieks pulkvedis Vācietis, aviācijas noorganizētājs un komandieris Alksnis, Eidemans un t.t. Šajā lielajā kontrrevolucionāru "tīrīšanas akcijā" likvidēja arī visus latviešus, kuŗi bija civīlresorā ieņēmuši cik necik lielākus amatus. Revolūcija aprīja savus bērņus.

Visas šīs "tīrīšanas akcijas" un "komūnisma nodevēju" tiesāšanas procesi bija stipri satricinājuši PSRS. Tikai ar neiedomājami mežonīgu terroru un izrēķināšanos ar iedomātiem pretiniekiem boļševiki noturējās pie varas. Slēpjot savu vājumu, un lai iegūtu laiku, PSRS noslēdza ar Vāciju draudzības līgumu. Kā mēs zinām, ar šo Hitlera-Staļina (Molotova-Ribentropa) līgumu tika iztirgotas Baltijas valstis. Mums vairs nevarēja būt ilūziju, ka līgumi un garantijas mūs pasargās no PSRS agresijas. Mēs bijām nonākuši līdz brīdim, kad mūsu glābiņš bija tikai mūsu pašu bruņotie spēki. Ka tāds laiks pienāks, pienāks drīzāk vai vēlāk, uz to mums vajadzēja būt sagatavotiem.

Mūsu valsts galva "prezidents" Ulmanis bija iemidzis tik dziļā un veselīgā miega, ka neatmodās pat no PSRS notiekošām tīrīšanas akcijām. Ko viņš gaidīja un uz kādu brīnumu cerēja? Arī tad vēl nebija par vēlu, lai armiju apbruņotu un savestu kaujas kārtībā. Mēs zinājām, ka, pateicoties ārējiem notikumiem un iekšējām "tīrīšanām", PSRS bija tā novājināta, ka karu pret Baltijas valstīm neuzsāktu.

Ja mūsu armija laikā būtu tikusi apbruņota, nav šaubu, ka to pašu būtu darijuši arī mūsu kaimiņi igauņi un lietuvieši. Mums, valstij, kas atrodas centrā, vajadzēja būt par paraugu un uzņemties iniciatīvu. Vai nu formāli militāra apvienība būtu nodibināta vai ne, paš aizsargāšanās instinkts nosaka, ka kopā turēšanās nepieciešama.

Nevajadzēja arī par zemu vērtēt to apstākli, ka PSRS Armijā pastāvēja organizācija, kas gaidīja PSRS iesaistīšanos karā, lai izlietotu šo apstākli, saceltos un gāztu komunistisko iekārtu (The Great Conspiracy. The Secret War Against Soviet Russia, by Michael Sayers and Albert E. Kahn). Redzot Baltijas valstu, kaut arī tikai Latvijas, sīvu pretošanos, Sarkanarmijas vienības, apzinoties, ka ir atbalsts, būtu sacēlušās, un šodien Eiropas karte varbūt izskatītos pavisam citādāka.

Staļins apzinājās, ka Sarkanarmijas vadība nav režīmam droša. Viņš arī apzinājās, ka Latvijas Armijas pretošanās var būt liktenīga PSRS režīmam. Tāpēc viņš nolēma steidzīgi rīkoties. Nevarēja gaidīt, kad Latvijas valdība attapsies un armiju apbruņos. Pielietojot viltību un draudus, viņš savu panāca un vislielāko komūnisma ienaidnieku Latviju iekaroja bez viena šāviena.

Protams, varēja arī tas tā nenotikt. Šai lietā, šim uzdevumam ir tik daudz nezināmo, ka ar kādas formulas piemērošanu to nevar atrisināt. Jādara tas, ko veselais prāts diktē. Ja tu pats aizstāvēsies, vari cerēt uz citu palīdzību un uzvaru, bet ja tu neaizstāvēsies, neviens tev nepalīdzēs un bojā eja ir neizbēgama. Japāna, salīdzinot ar Krieviju maza valsts, 1904./05. gadā sakāva Krieviju. Bet ja kāds aiz bailēm izvairās no cīņas, viņš kļūdās. Bailēs ir slikts padomdevējs. Bailēs cilvēks visu paspēlē. Ja tu pieņem cīņu, tev ir cerība. Ja arī zaudēsi kaujas laukā, tu zaudēsi tikai savu miesu, bet slava par tavu drosmi nekad nezudīs. Lai tauta pastāvētu, tai vēsturē ir vajadzīgi varoņi. Mūsu tautas centība un karavīru varonība mums bija devusi brīvu Latviju.

Mums bija dotas visas iespējas apbruņoties un aizstāvēt savu valsti. Mūsu svēts pienākums bija, ja dzimtene to prasa, par viņu nolikt savas galvas. Mēs dziedājām: "Svēts mantojums šī zeme mūsu tautai un svētīts tas, kas drošs par viņu krīt..." - Plūdons. ..."Mēs esam nu kungi mūsu dzimtajā zemē...Tā zeme ir mūsu. To nedos vairs svešiem ne zemgals, ne latgals, ne sēlis, ne kūrs..." "...Lai nelūko naidnieks mūs aiztikt neviens: Mēs celsimies pretī tam visi kā viens." Bet patiesībā mēs visi nemaz neapzinājāmies, kādas briesmas mums draud. Kaut arī mēs bijām kungi savā dzimtajā zemē, neviens mums neprasiņa, vai mēs gribam vai negribam par to vislielākos upurus nest. Bez mūsu ziņas un piekrišanas mēs tikām nodoti naidnieka varā. Jājautā, kādas tiesības bija vienai personai izlemt mūsu valsts un visas tautas likteni? Kādas tiesības bija mūs nodot verdzībā un kauna pilnā nāvē?

Nemaz nav diskutējams jautājums, ka mums vajadzēja aizstāvēties un vajadzēja būt labi apbruņotiem, lai aizstāvēšanās būtu sekmīga. Daži, domājams 1934. gada 15. maija apvērsuma līdzdalībnieki, ir izteikušies, ka aizstāvēšanās būtu pašnāvība. Un kas par to? "Man saulīte norietēja, tēvu zemi sargājot", saka tautas dziesma. Labāk ar ieroci rokās krist, nekā ar negodu dzīvot. Tas, kas saka, ka aizstāvēšanās būtu līdzīga pašnāvībai, šo savu pesimistisko noskaņojumu būs ieguvis bailu pārņemts. Tas ir aplams secinājums. Pašnāvnieks iznīcina pats sevi un pretiniekam zaudējumu nenodara. Ja arī kāds cīņu zaudē, viņš iznīcina arī savu pretinieku. To, ka Latvijas Armija, ja tā būtu apbruņota ne sliktāk par Sarkanarmiju, nebūtu pašnāvniece, to vajadzētu saprast arī bailīgajiem.

Ja kāds Latvijas Armijas virsnieks būtu starp bailīgajiem, kam es negribu ticēt, tad tādām kungam jāsaka, ka viņš aiz pārpratuma izvēlēties karavīra karjeru. Arī laikā, kad viņš izvēlējas karavīra karjeru, Latvija nebija lielāka kā tad, kad tai draudēja briesmas. Kaujas rezultātus neizšķir

bailīgie, bet drošsirdīgie. Katrā kaujā ir tikai divas puses, un tikai viens uzvar. Ar katru kauju vairojas pieredze un karavīrs norūdās. Viņš vairs lodēm neklanās un zin, ka sveša viņu neķers un no savas tas neizvairīsies. Uguns krustībās nedrošība izzūd un (pēc komandas "uz priekšu") vairs bailes neizjūt. Protams, ir starpība, vai uguns krustība notiek izlūku gājienā, vai ierakumos, vai zirgam mugurā, bet gala rezultātā, kauja norūda karavīru, un tā pieaug viņa vērtība. Virsnieks nedrīkst būt glāvs. Ja viņš būs bailīgs un kareivji to manīs, tad kauju zaudēs. Kareivjus var aizraut tikai drošsirdīgie, tie, kas kareivjus ved kaujā, bet nevis sūta un paši no briesmām izvairās.

Latviešu karavīri visos laikos un visās vienībās, kur viņi kalpojuši, ir atšķīrušies ar drosmi un sava pienākuma apziņu. Kā tādi arī viņi bija sev vēsturē vietu nodrošinājuši. Bija pienācis laiks parādīt savu drosmi un aizsargāt savu suverēno valsti. Tāda iespēja viņiem tika atņemta. Karavīriem bez cīņas bija ieroči jānoliek, un viņu gods tika aptraipīts. Kāda vērtība un nozīme ir karavīra dzīvībai, ja dzimtenē tauta vaimanā? Latviešu karavīrs nekad nav ticis tā pazemots un apkaunots, kā tas tika izdarīts ar Sarkanarmijas ielaišanu Latvijā.

KĀDAS BIJA SEKAS ULTIMĀTA PIENĒMŠANAI?

Ultimāts, ko 1940. gada 16. jūnijā PSRS iesniedza Latvijai, pēc būtības bija prasība pēc beznoteikumu kapitulācijas. Stāvoklis bija tāds, ka - vai nu Latvija ultimātu pieņem, vai noraida - PSRS Latviju okupēs. Ar ultimāta pieņemšanu Latvija zaudēja visu un itin nekā neieguva. Zaudēja savas valsts neatkarību, pēc kuņas visa tauta ilgojās un gadu simteņiem cīnījās. Zaudēja pēkšņi un negaidot. Sarkanarmija noslēdza mūsu robežas, un KGB sāka rīkoties. Mēs bijām slazdā bez cerībām no tā izklūt. Tādam stāvoklim mēs nebijām sagatavojušies un

visur - kā pilsētās, tā uz laukiem - bija liels apmulsums. Mēs bijām nodoti. Degenerētās un koruptās valdības, kuŗas 20 gadus apbrīvoja mūsu sasniegumus, mums pagrieza muguru un likās nedzirdam mūsu izmisušos saucienus pēc taisnības un palīdzības. Mūsu tauta bija nospiesta pie zemes. Nebija reta parādība, ka pieauguši cilvēki raudāja kā mazi bērni. Smaidi nozuda no latviešu sejām, un rievās sejā dzina dziļas vagas. Vienā dienā visi palika nopietni, nerunīgi un novecoja. Izmisums visus pārņēma, un dzīvie sāka apskaust mirušos, kuŗiem šis negods nebija jāpiedzīvo. - Negods par nokļūšanu verdzībā. Latvietis ar latvieti vairs brīvi un atklāti savā zemē nevarēja sarunāties. Kas bija cīnījies par savas tautas brīvību un savai valstij, Latvijai, visvairāk devis, okupācijas varas vērtējumā bija kļuvis par noziedznieku un sodāms. Godīgums, taisnīgums un morāle bija jāsaprot pēc komunistu partijas viedokļa. Vērtības bija jāpārvērtē. Nodevība bija palikusi par valsts lietu. Draugam draugs bija jānodod, un bērni, kas nodeva savus vecākus, tika cildināti un izsludināti par tautas varoņiem (piem. Pavļiks Morozovs). Nebija arī reta parādība, ka nodevējiem uzcēla pieminekļus. Kristīgās un citas reliģijas izsludināja ārpus likuma. Dievnamus slēdza; pārvērtā par noliktavām un izpriecas vietām. Markss tika pasludināts par komūnisma dievu un Ļeņins, Staļins un citi, kas agrāk tika tiesāti un sodīti par zādzībām, laupīšanām un citiem noziegumiem, tika iecelti viņa priesteru kārtā.

Valsts seja, it sevišķi ātri pilsētās, mainījās uz slikto pusi. Badainie un noskrandušie krievi straumēm plūda mūsu zemē. Kā siseņu bars svešinieki visu aprija. Kā tas ir visās komunistu zemēs, kur komūnismam pa pēdām seko trūkums, bads un verdzība, tā arī tas notika pie mums Latvijā. Veikalus ātri iztukšoja un pie tiem parādījās gaŗas rindas. Dzīvokļu trūkums bija ārkārtīgi liels. Saspiestībai sekoja netīrība un slimības. Cietumi bija

pārpildīti ar nevēlamiem "buržujiem". KGB strādāja dienu un nakti. It sevišķi naktīs, kad cilvēki bija mājās un atpūtās no dienas darba, čekisti iebruka dzīvokļos un cilvēkus apcietināja. Apcietinātie reti kāds vēl atgriezās savā mājā. Nelaimīgo, nevainīgo latviešu liķus pēc "Baigā gada" atrada Centrālcieta sētā apraktus; daudz liķu atraka Baltezerā un vēl daudzās citās vietās. Apcietinātie netika ne tiesāti, nedz arī sodīti, viņus noslepkavoja uz KGB priekšnieka Šustina vai viņa palīga majora Meierovica rīkojuma pamata. Šustins un Meierovics nebija ne latvieši, ne krievi, bet mūsu valstī dzīvojošas priviligiētas minoritātes piederīgie. Tāda bija pateicība, ko latvieši saņēma par minoritāšu labo dzīvi mūsu valstī.

Zvēriem un putniem ir taupīšanas laiks, bet laviešiem tāda nebija. Latviešiem lietoja inkvizīcijas laikmeta spīdināšanas metodes, ieskaitot dzīvam naglas iedzīšanu galvas kausā.

SARKANARMIJA LATVIJĀ.

Nezinu, kam jāpateicas par tādu gudrību, bet dzirdēju, ka Latvijas Armijas Štābs esot norīkojis sakaru virsnieku, Sarkanarmijai iemaršējot Latvijā. Bet Sarkanarmijas attiecīgās kolonnas komandieris šo laipnību atraidījis kā nevajadzīgu, jo viņam esot dota kaujas pavēle Latvijas ieņemšanai. Šis apstāklis atkal norāda, ka par spīti ultimāta pieņemšanai krievi negaidīja, varbūt pat neticēja, ka Latvija nepretosies. Mūsu "vadonis" ar savu laipnību bija pārsteidzis krievus. Lai kā tas būtu bijis, Sarkanarmija "iekaroja" Latviju bez zaudējumiem. Pat simboliskais protesta šāviens no mūsu puses netika izšauts uz ienaidnieka pusi.

Pirmās Sarkanarmijas vienības es redzēju tad, kad tās bija novietojušās uz Esplanādes. Karavīri izskatījās vārgulīgi: slikti apģērbti, netīri un

izdēdējuši. Bruņu mašīnas izskatījās kā uzglabājušās no Pilsoņu kara laika, kas sekoja 1917. gada Oktobra revolūcijai. Kā karavīru izskats, tā arī apbruņojums deva pamatu secinājumam, ka tiem ir maza kaujas spēja. Neizsakāms žēlums mani pārņēma, redzot, kā priekšā mēs esam galvas noliekuši, no kā esam izbijušies un lielās bailēs zaudējuši saprātu. Dūri savelkot, sarkani plankumi iespiedās delnā, bet ar to kauna sajūta neizzuda. Jo ilgāk apskatīju un vairāk novēroju Esplanādē novietotās krievu armijas vienības, jo spilgtāk manā atmiņā atdzīvojās ainas, ka tādas vienības mūsos bailes neradīja. Saņemot kaujas rīkojumu, nekad netika jautāts, cik viņu ir, bet gan - kur viņi atrodas. Nekad pret tādiem karavīriem kaujas nezaudējām, kaut gan skaitliski vienmēr bijām mazākumā. Arī vēl tagad esmu pārliecināts, ka Latvijas Armija, labi apbruņota un ar municiju apgādāta, krievus būtu sakāvusi. Kam ir cik necik kara piedzīvojumu un kaujas pieredze, zinās, ka daudz lielāka vērtība ir kvalitātei nekā kvantitātei. Nav pārspīlēts, ja teikšu, ka viena mūsu kritušā kareivja vietā krievi zaudētu vismaz desmit. Vienmēr kaujā tu esi uzvarējis, bet tagad, kad cīņā būtu jāiet par savu tautu, par savu valsti, tev šī iespēja tika atņemta. No kauna un pazemojuma sajūtas nevar tikt vaļā. Neremdējamās sāpes par zaudēto Latviju nospiež sirdi.

Nu, kas par to, ja no kaujas lauka neatgrieztos. Nekad visi mājās nepārnāk. Bet savs svēts pienākums būtu izpildīts, un karavīra dzīves jēga būtu attaisnota. Nav pareizi darīts, ka daži karavīrus nožēlo. Karavīrs ir lepns uz sevi un ar prieku iet cīņā par savu tautu, par savu valsti un mirst ar smaīdu uz lūpām. It sevišķi tas sakāms un attiecināms uz Latvijas karavīriem, kuņi apzinājās, ar kādām grūtībām brīvība un valsts neatkarība tika izkarota.

Sarkanarmieši mūs Rīgā daudz netraucēja. Viņiem bija stingri aizliegts satīties un sarunāties ar vietējiem iedzīvotājiem. KGB un armijas poļitruki

uzmanīja, lai tas tiktu ievērots. Rīgā novietotā karaspēka komandieris drīz pazuda. Runāja, ka viņa sieva kaut ko neuzmanīgi teikusi šuvējai. Spiegs spiega galā. Nekad, nekur un nevienam nevarēja uzticēties, viss tika izspiegots. Pat par visnevainīgākās anekdotes pastāstīšanu varēja nokļūt KGB.

Labāk apgērbtas un paēdušas nekā sarkanarmieši bija KGB vienības. No tām visi izvairījās un baidījās. Tā likās, ka KGB ir neierobežota vara. Naktīs viņi bija sevišķi darbīgi. Drīz vien pēc mūsu zemes okupēšanas cilvēki sāka pazust. Par to baidījās runāt, bet arī noslēpt nevarēja. Klusa terora sajūta sāka pārņemt iedzīvotājus. Nozudušo meklēšanai nebija sekmes, viņu liķus vēlāk izraka, apraudāja un apbedīja. Pie katra no noslepkavotiem atrada mocīšanas pazīmes. Dzīvību izdzēsa šāviens pakausī.

PALIECIET SAVĀS VIETĀS, ES PALIEKU SAVĀ

Kādā radiofona runā noklausījos "prezidenta" Ulmaņa runu. Viņš cita starpā teica: "Palieciet savās vietās, es palieku savā". Runas tekstu nepierakstīju, tāpēc arī teikuma burtiskā atstāstījumā varbūt esmu pielaidis kļūdu. Bet saturs, kāds tas man vēl tagad ir atmiņā, bija tāds, kā šeit to atkārtuju.

Vai Višinskis, vai kāda cita persona Ulmanim bija devusi solījumu, ka viņu atstās savā vietā - neņemos spriest. Tas man nav zināms. Bet teicienu "es palieku savā vietā" visa tauta uzņēma kā nomierinājumu, ar cerībām nākotnei. Sak, ja jau valsts prezidents paliek savā vietā, tad mums nav ko baidīties. Mums tiešas briesmas nedraud, strādāsim, dzīvosim un redzēsīm, kas notiek. Parasti pie katra solījuma ir: dots pret dotu. Par brīvu viens otram nekā nedod. Varbūt patiesību varētu noskaidrot KGB archīvos, bet šobrīd tas nav iespējams.

Vai prezidents bija brīvs un varēja brīvi runāt, nav zināms. Bet nenoliedzams un neapstrīdams ir

apstākļi, ka viņš ir atbildīgs par teikto. Ka apstākļi varēja grozīties, tas ir iespējams, bet ka par to Ulmanis kādam būtu paziņojis, neesmu dzirdējis.

Tajā laikā, kad gatavojās vēlēšanām, mums Rīgas Apgabaltiesas namā zvērināto advokātu istabā bija liela rosība. Mūsu politiķi, zvērinātie advokāti: Breikšs, Bergis, Ķeniņš un daudzi citi gatavoja otru vēlēšanu sarakstu. Bija arī runas, ka to nepieļausot. Tad tika runāts, ka zvērinātais advokāts Atis Ķeniņš esot Višinska studiju biedrs, lai viņš aizejot pie Višinska šo lietu nokārtot. Mums nebija saprotams, ka vēlēšanas varētu notikt tikai ar vienu kandidātu sarakstu. Cik atceros, zvērinātais advokāts Atis Ķeniņš apņēmas aiziet pie Višinska. Laikam arī aizgāja, bet no gājiena neatgriezās... Vēlēšanas notika, bet kā mums visiem tas zināms, bija tikai ievēlamo kandidātu viens saraksts. Izsmieklis! Tai pašā laikā un vietā ienāca daudz ziņu, bet, no kādiem avotiem šīs ziņas nāca un kas tās izplatīja, nezinu. Tai pašā zvērināto advokātu telpā kāds stāstīja, ka Kārlis Ulmanis izbraukšot uz Šveici. Bija arī tieši minēts laiks, kad tas notiks, un ka Ulmanim valdība došot ceļa naudu un katru mēnesi maksāšot 2000 dolāru. Toreiz apstākļi strauji mainījās. Daudz kas tika dzirdēts un daudz kas tika prātots un pārrunāts. Pārsteigumi nāca viens pēc otra. Bet arī redzētais un dzirdētais rādīja, ka viss iet uz leju. Tā kādas Apgabaltiesas sēdes laikā (es arī tur atrados), ziņnesis pieklauvēja pie tiesnešu durvīm un izaicināja tiesnesi Šūmani ārā. Viņš sēdē vairs neatgriezās. Tiesas sēdes turpināšanai pieaicināja citu tiesnesi. KGB tiesnesi Šūmani paņēma, aizveda, un pēc tam viņu vairs nekad netiku redzējis. Kādi bija Šūmaņa grēki, nezinu. Šūmanis nepiederēja pie politiskām partijām. Viņš bija Latvijas Atbrīvošanās cīņu dalībnieks un korporācijas "Tālavija" loceklis. Viņš iedzēra drusku vairāk nekā mēs citi. Varbūt, sēžot pie alus kausa, bija izstāstījis kādu anekdoti. Diktātoriem tas nepatīk, un bieži vien neatkarīgi no režīma par to stāstīšanu

ir dārgi jāsamaksā.

Bet "prezidenta" rīkojuma vai arī ieteikuma dēļ (kā nu katrs to uzskata) "palikt savā vietā" daudzi, ļoti daudzi samaksāja ar savu dzīvību.

Ar valdības rīkojumu visiem, kam tādas bija izsniegtas, atņēma ārzemju pasēs. Jaunas nevienam neizsniedza. Augstākiem valsts ierēdņiem, it sevišķi policijas un Polītiskās pārvaldes darbiniekiem, armijas virsniekiem, bija "jāpaliek savā vietā". Bet ar šo Ulmaņa rīkojumu KGB nerēķinājās un vienam pēc otra pienāca klāt un to "likvidēja". Ja, vienam ar otru apspriežoties ko darīt, kāds izšķīrās par glābšanos ārzemēs, tad bez ārzemju pasēs tas nebija iespējams. Arī tiem, kuņiem bija ārzemēs līdzekļi un kuņi visu laiku bija maksājuši nodevas par ārzemju pasēm, bija jāpaliek "savā vietā".

Gadu tecējumā noskaidrojās, ka vairāki no tiem, kam bija līdzekļi ārzemēs un atņemta pase, Sibīrijā mira bada nāvē. Vai Ulmanis varēja izvēlēties, uz kādu vietu Krievijā pārcelties, nav zināms. Zināms tikai tas, kur viņš Krievijā kādu laiku dzīvoja - guberņas pilsētā Stavropolē. Stavropolē klimats ir stipri līdzīgs Latvijas klimatam. Ļoti auglīga zeme, un pirms Pirmā pasaules kara tur bija lielas un bagātas sādžas; Medvedevskajā tai laikā dzīvoja apmēram 60 000 iedzīvotāju. No lielās dzelzceļa līnijas Rostova pie Donas - Baku, pie Kavkazkaja stacijas dzelzceļš atzarojas uz Stavropoli. Pat tai laikā, kad Krievijā dažās vietās jau bija bads, Stavropolē trūkumu nejuta. Kādu laiku arī es dzīvoju Stavropolē un pat slimnīcā tiku gulējis, un šī viesmīlīgā pilsēta man patika. (Starp citu, nekur tik garšīgus bumbierus neesmu ēdis kā Stavropolē.) Vēlāk no kāda drauga dzirdēju, ka viņa dēls kara laikā Stavropolē bijis Ulmaņa dzīvoklī. Vietējie iedzīvotāji zinājuši stāstīt, ka sirms, miesās pilnīgs kungs esot pastaigājies pa pilsētu. Vai viņam sekoja? Jādomā, ka sekoja. Bet no Stavropoles būtu bijis grūti aizbēgt. Vienīgi ar helikopteri, kādu tai laikā nebija.

Sarkanarmijas vienībām drīz sekoja virsnieku ģimenes locekļi. Gandrīz katrai virsnieka sievai bija galvas sega, ko pie mums sauca par "bubļičku". Tādu nabadzību, kā virsnieku sievas bija ģērbusās, mūsu zeme nebija redzējusi. Varēja redzēt, ka paši virsnieki bija stipri nokaunējušies. Lai slēptu no kādas bada zemes viņi nāk, daži veikalos nopirka kleitas un tās ņēma līdzī uz staciju, lai sievas pārgērbtos un neizskatītos tik nožēlojamas. Padzīvojušas kādu laiku Latvijā, pieklājīgi apģērbusās un paēdušas, sāka pieņemt pieklājīgu izskatu. Mēs nezobojāmies par redzēto nabadzību, kādā krievi dzīvojuši savā zemē. Mēs viņus nevainojām, bet gan izteicām apbrīnošanu, kā viņi ir varējuši tik ilgi paciest un izturēt dzīvi nabadzībā un trūkumā. Viņi, virsnieku ģimenes locekļi, nekurnēja un nesūdzējās par dzīves grūtībām savā zemē, bet lielījās ar savu bagātību, varenību un brīvību. Nebija šaubu, ka tas viņiem bija pavēlēts. Grūtāk nācās pierast pie mūsu virtuves iekārtas un labierīcībām. Katram no viņiem bija savs priemuss, petrolejas vārāmā ierīce, uz kuŗa pagatavoja ēdienus. Tāda bija kultūra, ko slavēja un ar kuŗu gribēja aplaimot visu pasauli. Jājautā - vai tiešām mūsu valdība nezināja, ko ielaižam mūsu zemē? Man tika atstāstīts, ka Brīvības bulvārī uz Pareizticīgo katedrāles kāpnēm sēdējis kāds krievu ubagu bariņš. Ienācēju bērni, tos ieraudzīdami, garām ejot, jautri iesaukušies: "Lūk, mūsu kolchoznieki!"

Padomju karaspēks iesoļoja Latvijā 1940. gada 17. jūnijā. Drīz pēc tam Ulmanis, uzrunājot tautu radio runā, deva liktenīgo rīkojumu palikt savās vietās. Mēs redzējām, kādas sekas bija šim kļūmīgajam rīkojumam. Tagad mēģināsim analizēt apstākļus, kas būtu noticis, ja minētais rīkojums nebūtu dots, un kas būtu noticis, ja Ulmanis tautu būtu brīdinājis no tai draudošām briesmām un ieteicis glābties, kas var. Mēs zinām no Baigā gada pētījumiem un aprakstiem, un to mēs paši arī redzējām un pārdzīvojām, ka - ieskaitot mūsu

karavīrus - vairāki desmiti tūkstoši nevainīgu Latvijas pilsoņu, bez kādām tiesībām tika noslepkavoti. Tikai retam izdevās izkļūt no Latvijas uz ārzemēm un tādā ceļā izglābt savu dzīvību. Bēgšana vai izceļošana bija jāizdara, kamēr vēl nebija par vēlu, kamēr vēl KGB nebija paspējusi noslēgt robežas. Ja būtu atļauts Latvijai atstāt un ja būtu ieteikts to darīt, nav šaubu, ka vairāki tūkstoši iedzīvotāju to būtu darījuši un savas dzīvības izglābuši. Būtu prātīgi darījis arī pats Ulmanis, ja nebūtu palicis "savā vietā", bet izceļojis uz ārzemēm. Dzīvojot ārzemēs, viņš Latvijas labā būtu varējis vairāk ko darīt, nekā dzīvojot Stavropolē. Palikšana Latvijā nebija varoņdarbs. Varbūt viņš apzinājās savu vainu, ka armiju nav apbruņojis un nekā nav darījis Latvijas aizstāvēšanas labā, un tāpēc, lai nebūtu jādzird pārmetumi, palika uz vietas. Ulmaņa palikšana Latvijā neiespaidoja čekistus. Čekisti no viņa nebaidījās un arī viņu nerespektēja. Tik un tā Latvijas inkorporēšana Padomju Savienībā būtu notikusi. Tas Kremlī bija izlemts jau sen pirms Sarkanarmijas iesoļošanas Latvijā. Latvijas "lūgšana to uzņemt PSRS" bija bezkaunīgs, riebīgs un muļķīgs triks. Tas Padomju Savienībai godu nedarīja, bet gan raksturoja tās riebīgās un zemiskās morāles standartu. Neviena solīda valsts ar civilizētu valdību nekādos apstākļos tā nebūtu rīkojusies, kā to darīja bolševistiskā Krievija. Kauns un negods!

Rēķinoties ar apstākli, ka Ulmaņa sabiedrotie ģenerālis Balodis un ārlietu ministrs V. Munters PSRS dzīvoja labākos apstākļos nekā krievu tauta, un abi - kā ģenerālis Balodis, tā arī ministrs Munters atgriezās Rīgā, jādomā, ka Ulmanim Krievijā slikti neklājās. Vismaz Stavropolē dzīvojot, viņam ir bijusi atsevišķa telpa un uzturs. Viņam ir bijušas līdzīgas daudz grāmatas un balts papīrs; tāpat, nebija jāgarlaikojas. Stavropolē dzīvojot, pēc vietējo iedzīvotāju ziņām, svaru viņš nebija zaudējis. Kā Ulmanim gāja pēc Stavropoles atstāšanas, nav

dzirdēts. Iespējams, ka par viņu interese bija zudusi. Kā mēdz teikt: moris savu darbu padarījis, vairāk nav vajadzīgs, un moris var iet. Protams, ja šo jautājumu apsver no praktiskā viedokļa, tad Ulmanim, nododot tādas bagātības kā visu valsti ar tās armiju Padomju Savienībai pat bez vienas patronas tērēšanas, bija pamats sagaidīt lielāku pretimnākšanu. Bet, ko tur var līdzēt: nepateicība pasaules alga!

Kāpēc krievi resp. KGB ģenerāli Balodi saudzēja, bet ģenerālim Goperam, vēl dzīvam esot, naglu iedzina galvas kausā? Kāpēc gandrīz visus mūsu augstākos virsniekus, kā ģenerāli Rozenšteinu, ģenerāli Klinsonu, ģenerāli Praulu u.t.t., u.t.t. noslepkavoja, bet tikai vienu saudzēja?

Tāpat arī jājautā: kāpēc sūtni Maskavā F. Kociņu noslepkavoja, bet ārlietu ministram V. Munteram pēc kaŗa atļāva atgriezties Rīgā? Vai tiešām tam būtu kāds sakars, ka viņa sieva, ar kuŗu viņš gan kā vīrs ar sievu kopā neesot dzīvojis, bijusi krievu tautības un KGB aģente? Ja kāds uz šiem jautājumiem varētu dot pareizu atbildi, būtu ārkārtīgi interesanti to zināt.

Ievēribu arī pelna apstākļi, ka laiks, kad tika dots rīkojums "palikt savā vietā", sakrīt ar laikmetu, kad PSRS notika visnežēlīgākās "tīrīšanas". Tai laikā politiskā policija (KGB) Krievijā izslepkavoja simtiem tūkstošu, pat miljonu pilnīgi nevainīgu cilvēku un neskaitāmu daudzumu citu sadzina koncentrācijas nometnēs, kuŗas pēc būtības bija vergu darba nometnes. Šais vergu darba nometnēs apstākļi bija neciešami, un katram, kas tur nokļuva, bija gandrīz garantēta drīza nāve. Tādā veidā arī iznīcināja ievērojamus zinātniekus un pazīstamus darbiniekus. Miljoniem cilvēku upuru prasīja arī mākslīgi radītais bads. Rietumos daudzi to nezināja. Pat slavenais rakstnieks Bernards Šovs (Shaw) cildināja Staļinu par padomju tautas apveltīšanu ar pilnību un pārticību. Citi rakstīja, ka Staļins nemaz neesot diktators, bet drīzāk liels humānists. Viņam esot mazāka vara nekā

ASV prezidentam Rūzveltam. Laikā, kad KGB spīdzināja apcietinātos, laužot viņiem locekļus, velkot un plēšot no pirkstiem nagus, Kenteberijas bīskaps pasludināja PSRS par valsti ar visaugstāko morāles standartu. Kad mocekļi KGB moku kambaros mira kā mušas un tiesas procesos atzinās neizdarītos noziegumos, ASV žurnālists Valters Durantī (Walter Duranty) rakstīja, ka droši vien viņi esot vainīgi, jo citādi labais Staļins viņus nebūtu nosēdinājis uz apsūdzēto sola. Franču rakstnieks Andrē Malro (Andre Malraux) izteica savas domas, ka minētie tiesu procesi vairāk neapēnojot komunistu partiju, kā inkvizīcija apēnojusi kristietības būtību.

Tai laikā, 1939. gada 5. oktobrī, kad bija atmaskota komūnisma īstā seja, mēs noslēdzām savstarpējās palīdzības līgumu. Vai tiešām arī mūsu valdība bija tik tuvredzīga, ka uzticējās komunistu solījumiem un tautu nodeva viņu žēlastībā? Kā atzīmes vēstures gada grāmatās stāsta, neviens no valdītājiem līdz šim tā nebija rīkojies.

MĒMIE KARAVĪRI

Kad 1940. gada 17. jūnijā PSRS okupēja Latviju un Sarkanarmija novietojās mūsu pilsētās, tad mēs dabūjām iepazīties, kādi izskatās sarkanarmieši. Kā tas daudziem vēl būs palicis atmiņā, viņi izskatījās panīkuši, saīguši un mazrunīgi. Viņi izvairījās no kontakta ar vietējiem iedzīvotājiem. Viņiem bija pavēlēts nesarunāties ar vietējiem iedzīvotājiem un, lai šis rīkojums tiktu ievērots, uz to raudzījās čekisti un poļitruki. Lai labāk varētu saprast tāda rīkojuma jēgu, mums jāatgriežas vismaz simts gadu tālā Krievijas vēstures pagātnē.

1825. gada 26. decembrī Krievijā notika sacelšanās pret pastāvošo iekārtu. Revolūciju bija izplānojuši un to arī vadīja virsnieki. Šī revolūcija bija

sasteigta: vāji noorganizēta un nepilnīgi izplānota. Tai nebija panākumu, tā viegli sabruka. Kaut arī revolūcijai nebija panākumu un to viegli apspieda, tā atstāja mantojumu: "Dekabristu kustību", kas vairākās paaudzēs ietekmēja Krievijas inteligenci.

Dekabristu kustībai ir zināma līdzība ar stāvokli, kāds Krievijā radās pēc Otrā pasaules kara. Dekabristu kustībai bija pamatā kaut kas vairāk nekā galma apvērsums, kur vienu valdnieku nomaina ar otru, viņam līdzīgu. Revolucionāri bija Rietumu kultūras iedvesmoti, un viņus bija ietekmējuši tā laika lielie notikumi. Viņi gribēja Krieviju tuvināt Vakareiropas kultūrai.

Atgriežoties mājās no karagājieniem un ekspedīcijām, virsnieki stipri izjuta starpību starp Eiropas kultūru un Krieviju; starp brīvību un dzimtbūšanu. Eiropā cēla fabrikas un darbnīcas; rūpniecība un tirdzniecība strauji attīstījās, zinātne un māksla uzplauka - jo citur Eiropā valdīja brīvība. Turpretim Krievijā viss bija sastindzis un nīkuļoja. Zināmā mērā tur vainojams arī krievu raksturs.

Dekabristu kustība iegāja vēsturē kā mēģinājums gāzt autokrātīvo valdību un atvieglot krievu zemnieku stāvokli, piešķirot viņiem zemi privātīpašumā. Nepilnus divus gadus pēc Vaterlo (Waterloo) kaujas Krievijas Armijas virsnieki nodibināja pirmo slepeno organizāciju. To arī uzskata par revolūcionārās kustības sākumu Krievijā.

Otrs pasaules karš daudziem Krievijas pilsoņiem deva pirmo iespēju izrauties no piespiedu izolācijas un pašiem tieši iepazīties ar Eiropas kultūru un pilsoņu dzīves veidu. Protams, nav iespējams aprēķināt un pateikt, cik paliekamu iespaidu krievi Eiropā ieguva. Boļševiku totālais režīms negribēja riskēt; negribēja, ka cilvēki paši sāks domāt un perināt brīvības dīgļus. Tāpēc uzraudzību pastiprināja. Boļševiku funkcionāri zināja, cik draudīga viņu režīmam ir brīvība. Viņi mācījās no dekabristu kustības un, lai kaut kas līdzīgs neatkārtotos,

ierīkoja karantīnu un Krieviju pilnīgi izolēja no sakariem ar Eiropu.

Boļševiki uzsāka propagandas kampaņu: visu eiropisko viņi nopēla un slavināja Krievijas sasniegumus un kultūru. Izrādījās, ka krievi bija atklājuši elektrību, tvaika lokomotīvi un t.t., un t.t. Viss, kas pasaulē bija atklāts un izgudrots, bija krievu darbs. Netaupot melus un lielīšanos ar citu sasniegumiem, viņi gribēja pacelt krieva pašapziņu un lepnumu. Cik tālu viņi to panāca savā zemē, nezinu, bet, nonākot ārzemēs ar savām gudrībām, viņi kļuva smieklīgi.

Slavinot savus senčus, boļševiki raksta: "Krievu tautai ilgstošā cīņā ar ārējiem ienaidniekiem radās ievērojami komandieri. Krievu militārā māksla pagātnē sasniedza augstu līmeni; kā tās pārstāvji minami Pēteris I, Suvorovs un Kutuzovs. Flotes mākslu pārstāvēja: Ušakovs, Nachimovs un Makarovs... Jaunākai paaudzei vajag pazīt lieliem nopelniem bagātos lielos admirāļus un tautas varoņus ar viņu varonīgām tradīcijām, kuŗas ir arī daļa no Padomju Armijas tradīcijām."

Varbūt kāds, kuŗam nav pazīstama Krievijas vēsture, jautās: - Kas bija ģenerāļi Kutuzovs un Suvorovs? Vai viņi komandēja boļševiku armijas Pilsouņu kaŗā? Vai viņi bija uzticami kalpi komunistu partijai? Kāpēc partija, kuŗai patīk sevi dēvēt par internacionālā proletariāta vadītāju, pavēl saviem vēsturniekiem viņus godināt? Patiesībā Suvorovs dzīvoja astoņpadsmitā gadu simteņa otrā pusē, un Kutuzovs komandēja Krievijas vienības deviņpadsmitā gadu simteņa sākumā. Abi bija spējīgi komandieri un kalpoja savai tautai. Neviens no viņiem nebija ieinteresēts sociālās problēmās un nemaz nevēlējās kļūt par sabiedrības reformātoriem. Viņi abi teicami izpildīja ķeizara rīkojumus. Abiem ir tie paši nopelni: viņi bija Krievijas uzvaru mākslinieki. Kāpēc abi ievietoti padomju panteonā (templī) blakus Marksam un Engelsam, kuŗiem (ja tie būtu dzīvi) tāda sabiedrība nemaz nepatīktu? Turoties

pie tāda paša principa, Anglijas komūnistiem vajadzētu slavināt Kromvelu (Cromwell), hercogu Marlboro (Marlborough), un hercogu Vellingtonu (Wellington); amerikāņu komūnistiem - ģenerāli Grantu (Grant) un ģenerāli Peršingu (Pershing); un franču komūnistiem - Napoleonu vai Fošu (Foch). Krievijas komūnisti tādas privilēģijas neatļauj ārzemju komūnistiem. Tiem ir aizliegts piedalīties savu nacionālo varoņu godināšanā.

Dzīve ir pilna ar pretrunām, bet Krievijā tādu sastopam visvairāk. Oktobra revolūcijas sākumā, kad armiju sāka graut komūnistu aģitatori, viņi sevišķi asi vērsās pret virsniekiem. Nav aizmirsušies saukļi: "sit zeltuzplečniekus (zlotopagoņņiki)"; "asins suņi"; "diezgan mūsu asinis dzerts"; "aņņemt flangus un sist virsniekus". Likās, ja visus virsniekus noslepkavos, būs paradīze Krievijā. Un tiešām, virsnieku kārtā bija izsludināta ārpus likuma. Viņus varēja slepkavot pēc patikas, jo vairāk, jo labāk. Tā arī virsniekus slepkavoja nevis tāpēc, ka viņi būtu izdarījuši kādu noziegumu, bet tāpēc, ka piederēja pie virsnieku kārtas un bija nolemts visu virsnieku kārtu iznīcināt. Nabaga zeltuzplečnieki! Bet nepagāja visai ilgs laiks, kad Sarkanarmijā virsnieki uzlika tādus pašus apzeltītus uzplečus; pat vēl platākus un spožākus. Ej nu saproti tādu gudrību, ja neesi iesvētīts "marksisma ticībā"!

Tagad Padomju Krievija ir vienīgā "valsts", kuņai ir kolonijas; vēl tagad tā savu impēriju paplašina, iekarojot jaunas kolonijas, bet tai pašā laikā citām valstīm pārmet koloniālismu un citu tautu brīvības apspiešanu. Tādus piemērus un līdzīgus var minēt veselu virkni, bet arī no šiem pāris piemēriem var redzēt un spriest, ka nevar ticēt tam, ko boļševiki sludina. Ja par šo apstākli kāds vēl šaubītos, tad lai patur prātā, ka pirms Pirmā pasaules kaņā Krievija labību eksportēja. Ukraina skaitījās Eiropas maizes klēts. Bet tagad boļševistiskā Krievija labību importē, to iepērkot ASV, Kanādā, Argentīnā un citās valstīs. ASV palīdzība,

tā sauktā Huvera akcija, izglāba no bada nāves vairākus miljonus krievu, bet pirms tās nāve bija ievākusi lielu ražu... Maišelnieki (mešočņiki) klīda pa visu Krieviju un uz muguras nesa miltu vai kartupeļu maisiņu. Laimīgs bija tas, kuņam izdevās iekļūt vilcienā ar savu maisiņu uz muguras. 1933./34. gadā Ukrainā bada nāvē nomira apmēram septiņi miljoni iedzīvotāju. Ukraiņi gan uzskata šos apstākļus, par lielkrievu tīšām radītiem, kā sodu par to, ka ukraiņi pretojušies kolchozu sistēmai, kolchozu dibināšanai Ukrainā. No lielākās labības eksportētājas pirms Pirmā pasaules kara, boļševiku varas laikā Krievija kļuva lielākā labības importētāja.

Ja krievi savu nacionālo varoņu tempļi blakus Marksam un Engelsam varēja novietot ģenerāļus Kutuzovu un Suvorovu, tad arī nav jābrīnās, ka viņi caru Jāni Briesmīgo cildina kā progresīvu reformātoru. Kā zināms, cara Jāņa Briesmīgā opričņiki izslepkavoja visu bajāru kārtu, ieskaitot viņu sievas un bērnus. Opričņiki dzimteilvēkus (verģus) pret viņu gribu pārvietoja uz savām muižām un tos, kas tiem pretojās - nošāva. Arī Pēteri I komūnisti cildina kā nenogurstošo cīnītāju, lai eiropizētu barbarisko un atpalikušo Krieviju. Ja partijas ideoloģija tādā pašā virzienā turpināsies, tad var pienākt laiks, kad caru Nikolaju II atzīs par mocekli un Krievijas Lielo Revolūciju par pārpratumu, jo, kas ir partijas interesēs, tas ir atļauts.

Komūnistu partijas struktūra un politiskā gudrība ir ienaida kultivēšana pret Rietumiem. Ar to tā grib apbruņot padomju pilsoņu morāli, lai visā pasaulē izplatītu revolūciju. Partija nosaka morāles un ētikas standartus un kontroli, lai tādā veidā vieglāk kontrolētu pilsoņu domāšanu un kūdītu naidu pret pārējo pasauli.

Marksisma teorija par morāli ir citādos ieska-
tos nekā Rietumu kultūra. Morāle neesot ilgstoša un tai arī neesot universāla nozīme. Morāles likumiem esot tikai relatīva vērtība. Tā pati darbība, ja no tās PSRS gūst kādu labumu, var būt morāla, bet, ja tā ir

neizdevīga PSRS, var būt nemorāla. Karš kā tāds tiek atzīts par ļaunu. Bet ja to iesāk PSRS un tas ir viņas interesēs, tad karš ir morāls, bet pretējā gadījumā nemorāls.

Apspiestas nācijas sacelšanās pret koloniālo varu, ja to atbalsta komunisti, ir morāla, bet ja šī sacelšanās notiek pret padomju varu, kā piemēram tas notika Ungārijā, tad tā ir nemorāla un bargi sodāma. Komunistu morālē ietilpst neierobežota savas tēvijas mīlestība, kas jāsaprot kā padomju patriotisms, kas veidots boļševiku partijas garā.

Partijas viedoklis - krievi pirmajā vietā - norāda, ka citas nācijas, tāpat kā kolonijas nostādītas otrā vietā, tas ir, zemāk par krieviem. Ka tas nesaskan ar pašnoteikšanās principu, tam nav nozīmes - Padomju valsts ir krievu nacionālisms. Citas nacionālītes, kuŗas kontrolē valsts, ir krievu nācijas pavaldnieki un tai padoti. Un tā vēsture ir atgriezies senā pagātnē, stāvoklī, kāds mums jau agrāk bija pazīstams. Kaut gan PSRS Konstitūcijā atsevišķām republikām ir paredzētas tiesības izstāties no PSRS, taču no partijas redzes viedokļa, tāda rīcība tiek uzskatīta par reakcionāru un nepieļaujama. Jācer, ka Padomju Savienībā dzīvojošie nekrievi, kas apvienoti 14 "republikās", sapratīs, ka faktiski viņu "republikas" ir krievu kolonijas. Šīs kolonijas pārvalda ar drastiskiem un mežonīgiem līdzekļiem. Lielkrievi cenšas samazināt citu tautu pieaugumu un tautai piederīgos izklīdina pa citām republikām. Visiem uzspiež krievu valodu un bremzē nacionālās kultūras attīstīšanos. Visā PSRS augstākos un noteicošos amatos ieceļ tikai krievus, un katrā vietā un katrā laikā krievam tiek dotas priekšrocības.

Padomju Savienības valdība ir kā seno romiešu mītoloģijā minētais dievs Janus ar divām sejām. Ar katru seju skatās diametrāli pretējā virzienā. Šo krievu liekulīgo "Janusa seju" nekad nedrīkst aizmirst, slēdzot ar viņiem līgumus. Ar krievu valodas prāšanu vien nepietiek, ir jāpazīst pati krievu tauta. Ka tas nav viegli panākams, redzams

arī no krievu rakstnieka Tjutčeva savas tautas raksturojuma: "Krieviju ar mēru nevar izmērīt un ar prātu nevar saprast - tai var tikai ticēt."

BOĻŠEVIKU RĪCĪBA LATVIJĀ

Man tika stāstīts, ka kāds Maskavas priekšpilsētas iedzīvotājs, redzot savējos Rīgā uz ielām, ieradies Iekšrīgā ar tukšu maisu padusē. Viņš bija cerējis, ka notiks tāpat, kā agrāk darīja: izdauzīs veikala logus un tukšo maisu varēs piekraut pilnu. Bet kāds ienācējs viņam pateicis, ka tas šoreiz tā nenotikšot, tagad to darīšot organizētā veidā. Laba pamācība: daudzot logus un laupot katram uz savu roku, kāds var palikt tukšā. Pie tam nebija jau arī varas, kas varētu nepieļaut laupīšanas - vai nu neorganizētā veidā, vai arī labi noorganizētā veidā. Latvijas valsts vara Latvijā bija beigusies. Bet lai kas laupītu - organizēti vai neorganizēti - likuma priekšā laupītājs ir un paliek laupītājs. Tā iesākās mūsu zemes (pilsētu un lauku) izlaupīšana. Tādas rīcības kriminālais raksturs nemainās, ja to nosauc citā vārdā, piemēram par nacionalizēšanu. "Vai irbītei nav viena alga, vai viņu izcep sviestā, vai margarīnā?"

Līdz ar padomju varu nāca arī padomju likumi, un līdz ar pašu krievu ieplūšanu - viņu netikumi. Nebija ilgs laiks pagājis, kad mūs visus pārņēma terrora sajūta. Terrors ar katru dienu pieņēmas, un cilvēks sāka baidīties no cilvēka. Kā agrī uznākusi salna iznīcina dārzus un laukus un apklusina putnu dziesmas, tā arī krievi Latvijā visu iznīcināja un mūs pašus apklusināja. Mūs izdzina no mūsu mājām un dzīvokļiem, vai arī tajos bija jāielaiž pilnīgi sveši cilvēki. Notika cilvēku sablīvēšana, katram nosakot apdzīvojamās telpas platību. Bija parasta parādība, ka vienā lielākā istabā saspieda 2 - 3 ģimenes. Protams, viena virtuve visus nevarēja apmierināt, un tad parādījās "kultūralais pīruss". Kaut arī tas

piekvēpināja visu dzīvokli, pie tā bija jāpierod. Sliktāk bija ar vannas istabu un tualesu lietošanu. Latvietim bija jāpierod pie katastrofāli samazināta dzīves standarta un līdz apnikumam jāklausa par krievu augsto kultūru.

Par krievu augsto kultūru un bagātību vispilnīgāko liecību deva viņu izskats, kādi tie bija, kad iebruka mūsu zemē. Nopļisuši, novārguši un badaini. Žēl palika viņos skatoties. Tādus viņus bija pataisījusi dzīve "boļševiku paradīzē". Neviļus rodas jautājums: Vai bija vērts nomainīt vienu valdību ar otru, vai bija vērts noslepkavot desmitiem miljonu cilvēku, lai cerētu, ka kādu reizi piedzīvos labākus laikus? Ka šie labākie laiki neatnāca un neatnāks, kamēr valsts iekārta netiks grozīta, par to neviens nedrīkstētu šaubīties. Pārmērīgas pārvaldes, kontroles un uzraudzības - policijas aparāts - ir tas parazīts, kas novājina saimniecību. Centrālā plānošanas sistēma ar lielo un smago birokratu armiju ir nederīgs un saimniecības attīstībai kaitīgs iestādījums. Atņemot īpašumu un mantu, krievi pielietoja viltību. Viņi pasludināja, ka konfiscēti tiks tikai lielie uzņēmumi un lielie lauku īpašumi. Pilsētas amatnieki un lauku mazsaimnieki domāja, ka viss vēl nav zaudēts. Lielāko lauku māju saimniekiem atņēma daļu zemes un to piešķīra citiem. Bet, kad pirmā gājienā paredzētā konfiskācija bija pabeigta, tad visu zemi uz laukiem un mazos uzņēmumus pilsētās izsludināja par valsts mantu.

Visas bankas un krāj-aizdevumu sabiedrības pārņēma krievi un par maksāšanas vienību lata vietā noteica rubli. Līdz ar banku pārņemšanu konfiscēja privātos noguldījumus bankās, izņemot 10% no noguldījuma, bet ne vairāk kā 1000 rubļu vienai personai. Pārņemot valsts īpašumā apdrošināšanas sabiedrības, tirdzniecības un rupniecības uzņēmumus, agrākie īpašnieki tika atlaisti no darba ar noteikumu, ka darbā jāpaliek tik ilgi, kamēr tos nomainīs no jauna ieceltie vadītāji. Kad tas bija padarīts, iesākās atbildīgo darbinieku sijāšana un

atlaišana no darba. Ar māju nacionālizēšanu to īpašnieki palika par bijušiem īpašniekiem un, ja dzīvoja savā bijušajā mājā, tad bijušais īpašnieks palika par īrnieku. Lai īrētu dzīvokli, bija jādabū atļauja no dzīvokļu pārvaldes. Piešķirot atļaujas, atļaujas prasītājam nenāca par labu apstāklis, ka viņš bija bijušais īpašnieks. Taisni otrādi - kā darbaļaužu ekspluatētājam, viņam nebija lielas izredzes saņemt dzīvokli savā bijušajā mājā. Visam tam līdzī nāca normēta apdzīvojamās telpas platība.

Iebrucēji mūsu zemē uz katra soļa parādīja savu varu. Viņi nekautrējās izlietot privilēģijas, kādas tiem deva vara. Viņi bija iekarotāji, mēs iekarotie. Lai Dievs stāv klāt un ir žēlīgs iekarotiem!

Apstākļi spieda, un es arī centos iepazīties ar padomju likumiem.

PERSONAS "BRĪVĪBA"

Padomju Konstitūcijas 10. nodaļā sešpadsmit paragrafi veltīti pilsoņu tiesībām un pienākumiem (118. - 133.). Pirmie četri paragrafi runā par ekonomiskām tiesībām. Paragrafi no 122. līdz 129. runā par tradicionālām civiltiesībām. Paragrafos no 130. līdz 133. paredzēti padomju pilsoņa pienākumi. Konstitūcijā daudz vietas veltīts civiltiesībām, pilsoņa attiecībām ar valsti un tam, ko padomju režīms saprot kā pilsoņa tiesības.

PADOMJU JĒDZIENS PAR VALSTS ATTIECĪBĀM AR INDIVIDU (PILSONI)

Orīģinālā marksisma doktrīna pilsonim apsolīja, ka pēc revolūcijas sociālistiskā valsts pakāpeniski nozudīs, atstājot individiem pilnīgu sabiedrošanās brīvību. Protams, ar to katram individam atstāja iespēju pašam fantazēt, kā šī bezvalsts pilsoņu grupa funkcionēs.

Padomju marksisma iztulkojums šo paradīzes laika iestāšanos atliek tālu uz priekšu, nenosakot tāda laikmeta īstenošanās sākumu. Līdz tam laikam valstij jāpaliek. Tā pārdzīvos tā saukto sociālisma periodu un turpinās eksistēt komūnisma periodā, kad katrs pilsonis pēc marksisma doktrīnas strādās pēc savām spējām un varēs saņemt pēc savām vajadzībām. Ņemot vērā padomju pilsoņu zemo dzīves standartu, ir redzams, ka tāda diena vēl ir ļoti tālu, kad katrs pilsonis varēs aiziet uz valsts noliktavu vai tuvāko kooperatīvu un varēs saņemt patēriņa preces pēc savas vēlēšanās.

Tagad šo teoriju par valsts (domāta valsts vara) nozūšanu padomju varas vīri uzskata par ķecerību. Saskaņā ar partijas jauno virzienu valsts vara jānostiprina un tai jāpaliek, kamēr kapitālisma ielenkums izbeigsies. "Jājāmais zirdziņš" par kapitālisma ielenkumu ir vajadzīgs, lai attaisnotu marksisma modificēšanu un iztulkotu to pēc vajadzības, lai slēptu un attaisnotu padomju valdības kļūdas un neveiksmes.

Ja arī vēl tālu ir līdz solītai paradīzei virs zemes, tas nenozīmē, ka padomju valdībai būtu tiesības savus pilsoņus apspiest un turēt verdzībā. Kad padomju valdība runā par pilsoņu brīvību, tad ir jābūt skaidrībā par to, kā tā to saprot un vērtē. Jājautā, kāds ir partijas viedoklis par individa brīvību, tas ir - kāds ir brīvības standarts. Padomju valstī runas brīvībai nav vietas, tā ir noliegta. Katrs mēģinājums brīvi izteikt savas domas var tikt iztulkots kā kontrrevolucionāra darbība un, saskaņā ar Sodu Likuma 58. paragrafu, sodāms.

Komūnistiem zināmā mērā var būt taisnība, kad viņi saka, ka pilsoņu tiesības un brīvība cilvēkus neapgādā: nedod telpas, kur dzīvot, neapgērbj un tos, kuŗi dzīvo trūkumā, nepaēdina. Bet pilsoņu tiesības Eiropā strādniekiem atļauj organizēties, demonstrēt un iespaidot valdību. Strauja strādājošo likumdošanas attīstība ir stipri pacēlusī strādnieku dzīves standartu. Tas viss ir panākts tādēļ, ka

rietumu demokratijās ir brīvība. Ja Padomju Savienībā būtu līdzīga brīvība, nav šaubu, ka tad strādnieku un kolchoznieku dzīves standarts būtu daudz augstāks nekā tas ir tagad. Bez tiesībām nav progresa un nav attīstības.

Jo vairāk iepazīstas ar PSRS iekārtu un vadību, jo vairāk atklājas, ka partijai, kas valstī ir noteicēja, nerūp pilsoņu labklājība, bet gan sava personiskā drošība. Režīma aizsardzībai ir nodibināta KGB. Šī organizācija izmaksā valstij daudz vairāk nekā ārstniecība un izglītība kopā. Kaut arī PSRS sevi uzskata par bezšķiru valsti, patiesībā tas tā nav. Bez fabriku strādniekiem un kolchozniekiem ir radusies jauna aristokrātija. Pie tās pieder KGB un partija. Viņiem ir savi veikali, kur it nekā netrūkst; viņiem ir "dačas" (vasarnīcas), automašīnas, apkalpotāji un t.t., un t.t. Viņu interesēs ir aizsargāt savu privilēģēto stāvokli. Tāpēc arī nav jābrīnās, ka tiesas un policija ir atkarīgas no partijas vadības. Padomju Konstitūcijas 112. paragrafā gan ir paredzēts, ka tiesneši ir neatkarīgi un atbildīgi tikai likuma priekšā, bet šī tiesnešu neatkarība pastāv tikai uz papīra. Patiesībā tiesām darbība jāsaskaņo ar padomju sistēmu un partijas aparātu. Tiesas likumus piemēro no sociālistiskā viedokļa un komunistu partijas un padomju valdības politikas.

Ja kaut kas Padomju Konstitūcijā pilsoņiem ir atļauts, kā 127. paragrafā - personas neaizskaramība, 128. paragrafā - dzīvokļu neaizskaramība, 125. paragrafā - runas brīvība, 126. paragrafā - sapulcēšanās brīvība, 124. paragrafā - apziņas brīvība un t.t., un t.t., tūdaļ seko ierobežojumi un gala rezultātā iznāk, ka padomju pilsonim ir atļauts teikt "jā", bet nekad "nē".

VALSTS MANTAS NODOŠANA

Rīkojumam par mantas nacionālizēšanu sekoja tās nodošana. Pie bijušā mājas īpašnieka ieradās jaunās varas pārstāvis un sastādīja nodošanas/pārņemšanas aktu. Aktā atzīmēja mājas likumīgo stāvokli (pēc zemes grāmatu reģistra) un arī visu inventāru mājas uzturēšanai. Tad, brīdinot, ka par mantas slēpšanu draud sods, lika aktu parakstīt. Pilsētas māju pārņemšana neradīja grūtības un bija vienkāršs darbs. Lielākus uzņēmumus, kā fabrikas, veikalus, pārstāvniecības pārņemot, bija vairāk darba. Inventāra sarakstos minēja visas mantas un katram priekšmetam atzīmēja tā vērtību. Dažos gadījumos pārņemšana ilga pat nedēļām, un akti iznāca bieži. Gadījumā, kuŗā man bija jāparakstās par nodošanu, preču vērtība pārsniedza 500 000 latu. Bankas pārņemot, aktīvā ietilpa vekseli: bet tā kā tika konfiscēta tikai manta, tad parāds pēc vekseliem bija jāmaksā vekseļu atbildīgām personām. Bijušo īpašnieku stāvoklis bija neapskaužams: 1) noguldījums bankā konfiscēts un 2) vekseļa parādu nodrošināšanai iekļātā manta arī konfiscēta kā bankas aktīvs. Ar ko lai "buržujs" samaksā parādu? Tad, lai nu "buržuju" galīgi izģērbtu, iznāca valdības rīkojums, ka visas obligācijas un citi vērtspapīri jānodod Latvijas bankas glabāšanā. Par glabāšanā nodotiem vērtspapīriem banka izsniedza kvīti.

Kad nu lielais darbs bija padarīts un visa "tautas manta" nodota, sākās dzīvokļu kontrole. Ieradās kāda komisija, uzrādīja kādu papīru, teica, ka esot no kāda departamenta; cik atceros no Kultūras un mākslas aizsardzības departamenta, un teica, ka gribot dzīvokli apskatīt. Nu kā tu vari pretoties! Staigāja pa dzīvokli, sastādīja kādu aktu un lika to parakstīt. Aktā bija ierakstījuši vairākas gleznas un teica, ka tās kā tautas mantu nedrīkstot atsavināt. Par atsavināšanu vai bojāšanu draudot sods. Tālākais rīkojums sekošot. Mana paraksta teksts: "Aņņemos augstāk minētos mākslas priekšmetus uzglabāt, ne-

bojāt, nebēdzināt, neizmainīt, kā arī nenodot citu personu rīcībā."

Kad nu viss bija atdots, dzīve kļuva vieglāka..., bet ar to nebeidzās rūpes par ģimenes un sevis uzturēšanu. Pirms krievu ienākšanas darbu atrast nebija grūti. Bet krievu laikā, darbu meklējot, vajadzēja izpildīt plašu anketu. Ārpus sava brīvās profesijas darba es saņēmu mēneša atalgojumu vairākos lielākos uzņēmumos vai nu kā juriskonsults, vai valdes, vai padomes loceklis, vai arī priekšsēdis un pat direktors-rīkotājs. Bet līdz ar šo uzņēmumu nacionālizēšanu es zaudēju darbu. Kad dibinājās apdrošināšanas sabiedrība "Drošība" (lielākā Latvijā), man kā speciālistam apdrošināšanas lietās piedāvāja valdes locekļa (direktora) vai juriskonsulta posteni - pēc manas izvēles. Es izvēlējos juriskonsulta posteni, un tā gadiem ilgi to viens pats izpildīju. Gandrīz jau sāku priecāties, ka šai vietā noturēšos, jo šai vietā biju kā "specs".

Bet drīzumā saņēmu rīkojumu ierasties jaunā direktora kabinetā. Kad tur ierados, bez direktora tur rindā sēdēja: zvērināts advokāts Hilmans, viņa sieva - zvērināta advokāte Hilmane un viņu dēls - zvērinātā advokāta palīgs Hilmans. Pēdējos trīs labi pazinu, un draudzīgi sasveicinājāmies. Direktors J. Pupa man ieteica atteikties no amata. Atrados sarežģītā situācijā: atteikšos - varēs apvainot par izvairīšanos no darba, neatteikšos - tik un tā atlaidīs, jo pretendenti uz manu vietu jau bija ieradušies.

Es noraidīju priekšlikumu atteikties no vietas un mēģināju paskaidrot, ka mums visi darba pietiks. Minēju, ka manu atteikšanos varēs uzskatīt par izvairīšanos no darba. Tiešu atbildi nesaņēmis, atvaļinājos un aizgāju. Pēc dažām dienām, 1940. gada 25. jūnijā saņēmu sekojoša satura rakstu: "Sakarā ar paredzēto pārkārtojumu sabiedrības juriskonsultācijā ar šo uzteicam Jums dienestu ar š.g. 10. augustu, līdz kuņģam laikam lūdzam *nodot* sabiedrības valdei Jums uzticētās tiesu lietas." Nebija šaubu, ka man

būs jāzaudē - man nebija it nekāda atbalsta, bet pretendentiem uz manu vietu bija labvēlīgāks stāvoklis. Viņu tautietis Šustins bija čekas priekšnieks.

Kad kādam neveicas, tad viņam neveicas uz visas līnijas. No Tieslietu Tautas Komisariāta Advokātūras daļas saņēmu sekojoša satura rakstu: "Pamatojoties uz tieslietu tautas komisāra 1941. gada 2. janvārī apstiprināto Latvijas PSR advokātu kolēģijas locekļu sarakstu, Advokātūras daļa paziņo, ka Jūs neesat uzņemts advokātu kolēģijā."

Uz manu Rīgas pilsētas Komunālās saimniecības nodaļas dzīvokļu pārvaldei iesniegto lūgumu saņēmu sekojošu atbildi: "Atbildot Jūsu Komunālās saimniecības nodaļas dzīvokļu pārvaldei iesniegtam lūgumam piešķirt nacionālizēto nama pārvaldnieka vietu, minētā pārvalde paziņo, ka Jūsu lūgums noraidīts."

Sociālistiskā valstī piedzīvoju taisni pretējo tam, ko varēja sagaidīt. Agrāk mani meklēja un darbu bez prasīšanas piedāvāja, bet darba cilvēku aizstāve - padomju vara man darbu nedevis. Tomēr, kāds apstākļi man palīdzēja, un es darbā paliku.

Kādā lielākā rūpniecības un tirdzniecības uzņēmumā es karjeru iesāku kā juriskonsults. Pēc daudziem gadiem es šajā uzņēmumā paliku par līdzīpašnieku. Mana daļa bija 2/3, un sakarā ar to es pārņēmu uzņēmuma vadību. Pieturoties pie principa: nedari citus greizsirdīgus un skaudīgus, es juriskonsulta vietu paturēju, bet kā direktoram-rīkotājam sev noliku algu, kas bija krietni zemāka par atbildīgo darbinieku algām. Kad uzņēmumu nacionālizēja, par ko jau agrāk minēju, mani nomainīja inženieris Balodis. Jaunais direktors, acīmredzot, stājoties savā vietā, juriskonsulta postenim vērības nepiegrieza, un tā es viņam acīs nerādījos, bet, kad jau bija pagājuši daži mēneši, lika mani mierā. Tā es visu gadu un vēl pēc tam paliku MAF'ā, kā uzņēmumu pārdēvēja, par juriskonsultu.

Katram Baigajā gadā bija grūtības noturēties virs ūdens. Katram atgadījās kaut kas neparasts, bet

mums visiem bija vienas un tās pašas rūpes: kā nopelnīt naudu savas ģimenes un sevī pašā uzturam.

Kad darbs bija puslīdz nodrošināts, bija jāno-
kārtο jautājums par dzīves vietu. Tādos nedrošos
laikos nav labi dzīvot ilgi vienā vietā. Jo dzīves
vietu biežāk pārmaina, jo pašā dzīve paliek drošāka,
pārdzīvošanas izredzes paliek lielākas. Ir arī labi, ja
ārējo izskatu var cik necik pārgrozīt. Tādu iespēju
sagādā bārda uzauzdzēšana un ģērbšanās stils.

Bija skaidrs, ka vecais dzīvoklis jāmaina. Dzī-
ves apstākļiem mainoties, desmit istabu (neieskait-
tot kalpones istabu, vannas istabu un virtuvi) dzīvok-
lis palika par nastu. Ģimenes mājā Alberta ielā at-
brīvojās astoņu istabu dzīvoklis. Jāmēģina to dabūt.
Aizgāju uz Iekšlietu Ministriju, kur dzīvokļu atļaujas
pieprasāmas. Liela rinda priekšā, un tā gausi virzās
uz priekšu. Tad, kāds ministrijas augstāks ierēdnis,
labs draugs jau no bērnības laikiem Rūdolfs Vanuška,
ieraudzījis mani stāvēt rindā, pienāca klāt un
pavēloši izņēma no rindas, un aizveda pie sava gal-
da, kurš bija ārpus rindā stāvošo skata, un izrakstīja
dzīvokļa saņemšanai vajadzīgo atļauju. Tūdaļ sašau-
rinājāmies un pārgājām dzīvot Alberta ielā. Arī šis
dzīvoklis bija domāts tikai pagaidām. Labums bija
tas, ka pārejot uz nākošo dzīves vietu, daļu mēbeļu
varēja atstāt uz vietas, un bija cerība, ka tās tur
varēs saglabāt.

Kad jau liela bārda bija izaugusi, nolēmām
atstāt Rīgu. Kur lai paliek? Tālu nevar aiziet, jo
katru dienu laikā bija jāierodas darbā. Pēc dažiem
mēnešiem stāvoklis darbā nostabilizējās. Pagaidām
neviens netraucēja un arī netramdīja. Neatteikšanās
no vietas "Drošībā" man par sliktu netika pieskai-
tīta.

LATVIJAS TIESISKAIS STĀVOKLIS PĒC UZŅEMŠANAS PADOMJU SAVIENĪBĀ

Ar 1940. gada 5. oktobrī starp Latviju un Padomju Savienību noslēgto savstarpējās palīdzības līgumu Latvijas kā suverēnas valsts stāvoklis netika grozīts. Taisni otrādi - šai līgumā pasvītrots, ka ar tā noslēgšanu ir domāta 1920. gada 11. augustā noslēgtā līguma spēkā uzturēšana. Kā zināms, ar minēto līgumu PSRS atzina Latvijas neatkarību un suverēnitāti. Ar iestāšanos Padomju Republiku Savienībā, kā tas redzams no 1940. gada 30. augusta Latvijas PSR Satversmes, stāvoklis daudz negrozījās.

Kādā ceļā Latvija uzņemta Padomju Republiku Savienībā, tas ir - vai pārējās republikas piedalījušās balsošanā un - pozitīvā gadījumā - kādi bijuši nobalsošanas rezultāti, man trūkst datu. Ņemot vērā to apstākli, ka Latvijas PSR Satversmes 15. paragrafā paredzēts, ka Latvija patur sev tiesības izstāties no PSRS, šī iestāšanās nav bijusi permanenta, bet tikai uz nenoteiktu laiku. Vai nu lūgums Latvijas uzņemšanai Padomju Savienībā ir bijis pazemīgs vai ne - to kā kuŗu katru lūgumu republiku vairākums varēja noraidīt. Bet ja Latvija ir tikusi atzīta par līdzvērtīgu citām padomju republikām un savienībā uzņemta, tad to uzņēma tādu, kāda tā bija uzņemšanas laikā, un tādai arī tai jāpaliek līdz Satversmes 25. paragrafa iedarbībai, tas ir - līdz iestāšanās brīdim.

Latvijas PSR Satversmes 3. paragrafā paredzēts, ka visa vara pieder pilsētu un lauku strādnieku padomēm, kuŗas komplektējas no strādājošo šķiras; tātad visa vara Latvijā pieder Latvijas PSR, bet nevis PSRS. Satversme aptver 19. paragrafu, un tajā diezgan pilnīgi regulētas valsts pārvaldes aparāta funkcijas un pilsoņu tiesības. Satversmes 12. paragrafā teikts, ka darbs ir katra pilsoņa goda pienākums, sekojot principam: "Kas nestrādā, tam nebūs ēst." Tai pašā paragrafā arī teikts, ka Latvijas PSR turas pie sociālisma principa: "No katra pēc

viņa spējām un katram pēc viņa darba".

Ja nu visas Padomju Savienībā ietilpstošās republikas ir līdzīgas, tas ir, tām un viņu pilsoņiem ir līdzīgs juridiskais statuss, tad lielkrievu padomju republikai jāatgādina: rokas nost no citu republiku iekšējām darīšanām! Satversmes 13. paragrafā paredzēts, ka, lai realizētu savstarpējo ekonomisko, politisko un aizsardzības palīdzību, Latvijas PSR brīvprātīgi apvienojas ar līdzīgām Padomju Savienības Republikām: Krievijas PFSR, Ukrainas PSR, Baltkrievijas PSR, Azerbaidžānas PSR, Turkmēnijas PSR, Uzbekijas PSR, Tadžikijas PSR, Kazachijas PSR, Kirgīzijas PSR, Moldāvijas PSR, Grūzijas PSR, Armēnijas PSR, Lietuvas PSR un Igaunijas PSR. Bez tam, Latvijas PSR patur valsts varu un neatkarību, un pilnīgas suverēnas tiesības. No Latvijas PSR Satversmes redzams, ka Latvija iestājusies un uzņemtā PSRS ar Satversmē paredzētām tiesībām un uz vienlīdzības principa.

Bet Krievijas PFSR rīcība Latvijā rāda, ka tā lauza federācijas noteikumus. Tādā gadījumā, saskaņā ar Latvijas PSR Satversmes noteikumu 15. paragrafu, Latvijai ir tiesības izstāties no Padomju Sociālistisko Republiku Savienības. Kā tas panākams, Satversmē nav paredzēts. Loģiski ņemot, ja notikusi labprātīga iestāšanās, tad arī izstāšanās var būt labprātīga. Tas ir, ja latvieši vēlas izstāties no federācijas, nevienam nav tiesības viņiem aizliegt to darīt. Tā jāsaprot Latvijas pašreizējais tiesiskais stāvoklis.

Tā kā Latvijas iestāšanās/uzņemšana Padomju Republiku Savienībā pēc Padomju Savienības viedokļa ir notikusi labprātīgi un Latvija nekādu pārkāpumu pret to nebija izdarījusi, tad Krievijas PFSR nebija nekādas tiesības un arī nebija vajadzības iejaukties Latvijas PSR dzīvē resp. darīšanās. Bet, kā mēs to vēlāk uzzinājām, Krievijas PFSR jau vairākus mēnešus pirms Sarkanarmijas iesoļošanas Latvijā bija izstrādājusi plānu par latviešu deportāciju uz Sibīriju un citām vietām. Izsūtāmo sarak-

stus KGB (čeka) jau bija sastādījusi. Par to mums latviešiem, nedz arī citiem nāvei nolemtiem Latvijas pilsoņiem nebija ne jausmas. Sekojot Sarkanarmijas vienībām, čekisti ieradās ar gataviem sarakstiem, un tūdaļ sākās cilvēku medības. Nakts tumsā, kad godīgie cilvēki atpūtās no darba, sunpurņi izlīda no saviem midzeņiem un ieradās izraudzīto upuru dzīvokļos... Nelīdzēja ne sievu vaimanas, nedz arī bērnu raudas - izraudzītie upuri pazuda...vai arī turpat uz vietas saņēma šāvienu pakausī.

Kas lielkrieviem atļauts, tas citu "brālīgo republiku" pilsoņiem aizliegts un otrādi. Padomju dubultstandarts ir sasniedzis apbrīnojamus apmērus. Balstoties uz šo dubultstandartu, lielkrievi atrod, ka viņiem ir atļauts zagt, melot, iejaukties citu valstu un nāciju darīšanās, organizēt terroru un kudināt citus uz varas darbiem. Visa tāda rīcība pēc padomju definīcijas ir miera veicināšana. Protesti pret boļševiku Helsinku līguma pārkāpumiem, protesti pret fiziskām un psiholoģiskām mocībām, protesti pret reliģijas apspiešanu, pret cilvēku tiesību neievērošanu un mēģinājumi par to informēt Padomju Savienības pilsoņus tiek uzskatīti par provokāciju un iejaukšanos Padomijas iekšējās lietās. Šāda darbība pēc Padomju definīcijas apdraud sadarbību (dētanti) un mieru un pasauli dzenot uz atomkaru.

Padomju Savienība baidās no Rietumu civilizācijas un brīvības dīgļu ieplūšanas Padomijā. Brīvības baciļiem izplatoties Padomju Savienībā, var saslimt visa apspiestā tauta, un tas var iezvanīt vergu valsts beigu sākumu.

Nemitīgie padomju saucieni pēc miera var būt nopietni, bet ko nozīmē vārds "miers" padomju izpratnē? Pēc padomju definīcijas tagadējā vēstures gaitā vārds "miers" ne-nozīmē dzīvi bez konfliktiem un kariem. Padomju izpratnē miers ir sasniedzams tikai pēc tam, kad padomju vara dominēs visā pasaulē. Kad visa cilvēce dzīvos komūnismā, tad dzīve būs mierīga un valdīs miers. Atkārtojot Ļeņina vārdus: "Tik ilgi, kamēr pastāvēs kapitālisms un

sociālisms, mēs nevaram dzīvot mierīgi." "Atbrīvošanas" kaņi un cita veida konflikti nav tikai neizbēgami, bet ieteicami. Līdz pilnīgā un pēdējā uzvara nebūs sasniegta, Padomju Savienība veicinās kaņus par "mieru".

KGB PĀRBŪVĒ TELPAS UN PAPLAŠINA DARBĪBU

Nepārtrauktā slepenā cīņā pats Polītbirojs izdara stratēģiskus un palaikam arī taktiskas dabas lēmumus. Šo lēmumu īstenošanu vada KGB no savas galvenās mītnes, kas atrodas Lubjankā uz Džeržinska laukuma, dažus blokus no Kremļa. Galvenā mītne aizņem gotiskā stilā celtu sešstāvu ēku, kas pirms revolūcijas piederēja apdrošināšanas sabiedrībai "Rosija", kā arī Staļina papildinājumu - desmit stāvu ēku. Šo jauno ēku cēluši vācu kaņa gūstekņi un izsūtītie spaidu darbu strādnieki.

Vecajā Lubjankas cietumā vairs neatskan mocekļu kliegzieni un lūgšanas. Piedzērušies bendes vairs neskraida apkārt ar revolveri rokā, lai "tautas ienaidniekiem" ietriektu lodi galvā. Telpu tīrītāju komandas ik pēc katrām pāris stundām vairs neierodas, lai no sienām un grīdas nomazgātu asinis.

Tagad šis padomju valsts svarīgās funkcijas apdomīgāk veic Ļefortovo cietumā, ārpus pilsētas ganību laukos un garīgi slimo slimnīcu cietumu kamerās. Lubjankas cietums, altāris un terrora simbols, kas vēl tagad, šo vārdu pieminot, liek padomju pilsoņiem nodrebēt, ir piedzīvojis atdzimšanu. Parastiem pilsoņiem nezināmas cietuma celles, moku kambari un nāves pagrabi pārbūvēti un uztaisīti par KGB galvenās mītnes sastāvdaļu. Tai pašā vietā, kur agrāk notika atzīšanās nenotikušos noziegumos, kur lauza kaulus un mauca nagus nāvei nolemtiem mocekļiem, tur tagad KGB viršnieki un ierēdņi blakus nomocīto spokiem netraucēti turpina savu darbu.

Cietuma ceļļu pārvēršana par KGB biroja

telpām izrādījās par nepieciešamu, lai būtu kur novietot stipri pieaugušo KGB galvenās mītnes darbinieku skaitu. Vienā telpā strādāja vairāki virsnieki, un beigās telpas bija stipri pārpildītas. Darbam pieaugot, palielinājās darbinieku skaits, kas savukārt radīja vajadzību pēc plašākām telpām. Arī, mainoties pratināšanas metodēm un KGB virsnieku dzīves prasībām, bija vajadzīgas plašākas telpas.

II daļa.

LEŅINS KRIEVIJAS KEIZARU KRĒSLĀ JEB CEĻŠ UZ VERDZĪBU

Par to neviens nedrīkstētu šaubīties, ka Padomju Savienībā valda visbrutālākā vara, kāda jebkad un jebkur visā pasaulē ir bijusi. Šī boļševiku vara, kas balstās uz čeku, iznīcināja Krievijas februāra revolūcijas sasniegumus un pat vēl līdz šim laikam apkaņo revolūcijas dīglus pirms tie spēj attīstīties un izplatīties. Čeka ir boļševiku varas ierocis. Boļševikiem noturēties pie varas ir iespējams vienīgi balstoties uz čekas terroru. Likvidē čeku - boļševiki zaudēs savu varu, un sekojošā revolūcija viņus noskalos vēstures mēslainē. Tur viņiem īstā vieta!

Kad 1917. gada februārī Krievijas cars Nikolajs II bija atteicies no troņa, Krievijā nodibinājās demokrātiska valsts iekārta. Tauta ieguva kārotās brīvības: vārda, preses, pulcēšanās un visas citas brīvības, kuŗas pilsoņiem pieder un viņi bauda brīvās demokrātijās. Šai jaunajai valsts iekārtai bija vajadzīgs laiks, lai tā izveidotos un nostiprinātos. Laiks tam nebija labvēlīgs, jo Pirmais pasaules kaŗš, kuŗā Krievija piedalījās, vēl nebija beidzies. Pastāvēja divi galvenie virzieni: viens par kaŗa tūlītēju izbeigšanu, un otrs - par kaŗa turpināšanu līdz uzvarai. Bet neviens no šiem virzieniem nebija par monarhijas atjaunošanu. Kārotais bija sasniegts - cars labprātīgi atteicās no troņa, un tautai bija dota iespēja pašai noteikt savas valsts iekārtu un noteikt, un vadīt savu dzīvi.

Bet acīmredzot februāra revolūcija bija dzimusi zem nelaimīgas zvaigznes. Tās mūžam un iegū-

tām brīvībām nebija lemts ilgs mūžs.

1917. gada oktobrī kāda skaitliski nenozīmīga, bet labi organizēta sazvērnieku un, ar ārzemju kapitālu atbalstīta, profesionālu revolūcionāru grupa sacēlās pret Krievijas demokratisko iekārtu, to gāza un valstī nodibināja diktatūru. Šie varas uzurpatori izbeidza revolūcionāro kustību; likvidēja visas iegūtās brīvības un iznīcināja daudzus demokrātijas izcīnītājus.

Krievijas cara Nikolaja II krēslā iesēdās Ļeņins, bet viņa interesēs nebija Krievijas pastāvēšana un krievu tautas labklājība. Taisni otrādi - Ļeņinam jaunais postenis bija tikai tramplīns Krievijas valsts varas sagraušanai un pasaules revolūcijas izraisīšanai. Viens no viņa pirmajiem rīkojumiem bija čekas nodibināšana. Čekai piešķīra neierobežotas tiesības un atvēlēja plašus līdzekļus. Čeka, kā valdības kalps un sargs, kļuva visvarena. Salīdzinājumā ar caru slepeno policiju tā bija kā vilks ar jēru. Jaunā boļševiku iekārta sevi dēvēja par komūnistisku un ļeņinistisku. Tā gan sludinājās par demokratisku iekārtu, un arī viens otrs ārzemju žurnālists tā to aprakstīja. Bet tas notika vai nu tāpēc, ka ārzemju žurnālisti, kas viesojās Krievijā, vai nu neprata krievu valodu un nenodibināja kontaktu ar tautu, vai arī, būdami labi uzņemti un atlīdzināti un redzot tikai to, ko viņiem parādīja, deva nepareizu informāciju. Tauta, un līdz ar to visi Krievijas iedzīvotāji, bija zaudētāja, jo radās daudz sliktāks stāvoklis nekā tas bija ķeizara valdīšanas laikā. Bet bija par vēlu atgriezties pie vecā.

Trockis pārņēma armijas vadību un sevi iecēla par kara ministru. Lunačarskis pārņēma izglītības lietu vadību; Urickis pārņēma Petrogradas čekas vadību un t.t., un t.t. Tā, soli pa solim, visos atbildīgos amatos atradās profesionālie revolūcionāri. Gandrīz palielināmais stikls bija jālieto, lai starp viņiem atrastu kādu krievu tautības piederīgo.

Ja arī pastāv uzskats, ka omletes nevar pagatavot bez olas čaulas pārsišanas un revolūcijas nav

iespējamās bez dažiem upuriem, tad pēc 1923. gada, kad jau sen visas pretestības kustības bija apspiestas, kad visi buržuji bija iznīcināti un Krievija starptautiski atzīta, čekas darbība būtu jāizbeidz un šī bēdīgi slavenā organizācija jālikvidē. Tās pastāvēšana ar omletes pagatavošanu vairs nebija attaisnojama. Bet kas notika? Oļas dzeltenumu aizstāja ar boļševismu, un Padomju Savienībā pagatavotā omlete kļuva "čekas terrors".

Pat Kronštates jūrnieki, "revolūcijas zieds", kuri no kaņa kuģa "Aurora" apšaudīja Ziemas pili un ar to boļševikiem palīdzēja nākt pie varas - netika saudzēti. Kad viņi nostājās Petrogradas strādnieku pusē, kuri pieprasīja brīvas vēlēšanas, Trockis Sarkanarmijai pavēlēja pāriet uzbrukumā, un tā Kronštātē apšāva vairāk nekā 18 000 matrožu. Tas, ko tauta februārī ieguva, 1917. gada oktobrī tika zaudēts.

Lai varu sagrābtu savās rokās, boļševiki lietoja ne tikai varas līdzekļus, bet arī melus, viltu un krāpšanu. Savu rīcību viņi pamatoja uz Marksa mācību, kas patiesībā ir aukstasinīgi, apzinīgi un mērķtiecīgi izstrādāta viltus mācība strādnieku verdzināšanai, izmantošanai un krāpšanai. Boļševiku valdītai tautai ir laupītas tiesības noteikt savu likteni. Visa noteikšana ir jaunās privileģētās aristokratijas rokās, kas šodien sevi sauc par komunistiem. Viņu privilēģijas un priekšrocības Padomju Savienībā, sauktā "bezšķiru valstī", ārpusaulē vairs nav noslēpums.

Lai labāk būtu saprotama boļševistiskās varas sistēma, izdarīsim mazu ekskursiju boļševisma attīstības vēsturē.

Uz brīdi mums jāpievērš uzmanība emigrantu revolūcionāru grupai, kas ir nozīmīga tādēļ, ka tās locekļi un viņu mācekļi izveidojās par boļševistiskās Krievijas valdniekiem. Šīs grupas galva, un vispārīgi atzīts par Ļeņina skolotāju, bija Georgs Pļekhanovs, pēc tautības krievs.

Pļekhanovs ap 1880. gadu no Krievijas aizbēga uz Šveici. Šveicē viņš, kopā ar Veru Zasuļiču, Leo

Deuču un P. Akselrodu, nodibināja Strādnieku emancipācijas grupu un līdz 1901. gadam bija atzīts šīs grupas vadonis. Lai gan Pļekhanovs bija krievs, viņa sabiedrotie, atskaitot Leņinu, bija cittautieši. Leņins, kuŗš no sākuma bija Pļekhanova mācekļis, vēlāk kļuva viņa sāncensis.

Leņins, īstā vārdā Vladimirs Iljičs Uljanovs, dzimis 1870. gadā provinces pilsētā Simbirskā pie Volgas, valsts ierēdņa ģimenē. Tēva tituls: "Īsts valsts padomnieks" ar piederību iedzimtai muižniecībai. Leņina tēvs šo titulu pats neizdienēja, bet mantoja no sava tēva, kuŗš to bija izdienējis, strādādams par skolu inspektoru. Visi apstākļi liecināja, ka Leņins kļuš krievu sabiedrībā cienījama persona. Viņš piederēja vidusskīrai, bija baudījis augstāko juridisko izglītību un bija saņēmis atļauju tiesu praksei. Ka viņš nenodevās savai jurista karjerai, pa daļai saistās ar viņa vecākā brāļa Aleksandra likteni, kuŗš 1887. gadā par piedalīšanos atentātā pret caru Aleksandru III sodīts ar nāves sodu, un spriedums izpildīts. Tas varētu būt viens no iemesliem kāpēc Leņins palicis par profesionālu revolūcionāru.

1895. gadā Leņins, būdams tikai 25 gadus vecs, Šveicē iepazinās ar Pļekhanova vadīto Strādnieku emancipācijas grupu. Drīz pēc tam, viņš kopā ar Jūliju Martovu (Cederbaum), kuŗš jau bija labi pazīstams aģitators un vēlāk kļuva maziņu frakcijas līderis, atgriezās Krievijā. Viņu mērķis bija līdzekļu vākšana revolūcionārai darbībai.

Petrogradā viņi, Leņins un Martovs, piedalījās streikos, kas 1895. gadā tika rīkoti sēriju veidā. Tā paša gada rudenī viņus kopā ar citiem revolūcionāriem arestēja un sodīja ar cietuma sodu par revolūcionāru darbību.

1897. gadā Leņins izcietā cietuma sodu un iesāka izsūtījuma laiku Sibīrijā. Viņam bija atļauts uz sava rēķina ceļot pa Sibīriju. Šajos ceļojumos viņš ņēma līdzī savu sievu, dzimušu Krupskaju, un viņas jidiš runājošo māti.

Par politisku darbību izsūtītiem Sibīrijā tai laikā nemaz tik slikti neklājās. Viņi dzīvoja privātos dzīvokļos un varēja strādāt; protams, par atlīdzību pēc vienošanās. Piemēram, Trockis strādāja par grammatvedi. Ļeņins no valdības saņēma 7 rubļus un 40 kapeikas mēnesī. Ar šo valsts pabalstu tai laikā pietika, lai samaksātu par uzturu, dzīvokli un veļu. Bez tam, izsūtītiem bija atļauts saņemt atbalstu no ģimenes un citām personām vai organizācijām.

Sibīrijas izsūtījumā Ļeņins kopā ar Martovu un Petresovu izplānoja laikraksta izdošanu, kas varētu kalpot revolūcionārās kustības izplatīšanai. Tai laikā, 1900. gadā, marksisms bija sadalījies daudzās mazās grupās un novirzienos, un Ļeņinam radās ideja visas šīs grupas un novirzienus apvienot vienā organizācijā.

1900. gadā Ļeņins tika atbrīvots no izsūtījuma Sibīrijā. Viņš pieprasīja izceļošanas atļauju un to saņēma izceļošanai uz Šveici. Ženēvā viņš pievienojās Strādnieku emancipācijas grupai, un decembrī šī grupa iesāka izdot laikrakstu "Iskra" (Dzirkstele). Ar laikraksta "Iskra" izdošanas laiku iezīmējās marksisma izplatīšanās sākums Krievijā un Ļeņina izvirzīšanās par šīs kustības vadītāju. Vēlāk 1902. gadā arī Trockis (Bronšteins) pievienojās laikraksta izdevēju pārvaldei, bet bez balsošanas tiesībām. Laikrakstu "Iskra" iespieda Minchenē Vācijā, bet 1903. gadā to pārcēla uz Ženēvu, no kurienes tās izdevumus nelegāli ieveda Krievijā. "Iskras" pirmie korespondenti bija Martovs, Ļeņins, Plekhanovs, Petresovs, Zazuļičs, Akselrods, Pārvus, Trockis un Roza Luksemburga.

"Iskra" bija pagrīdes organizācijas izdevums, un tai piederīgie sevi dēvēja par "iskriešiem", bet vēlāk par boļševikiem un meņševikiem.

Marksistisko grupu apvienošanai, 1903. gadā Briselē Beļģijā sasauca kongresu. Kongresa mērķis bija apvienot atsevišķās grupas Krievijas sociāldemokratu strādnieku partijā, to gan "de facto" nodibināja 1898. gadā, bet apvienošanos nepanāca. No 60

delegātiem, kuŗi piedalījās Briseles kongresā, tikai četri bija strādnieki vai arī bijušie strādnieki. Visi pārējie žīdu inteligences piederīgie. Delegāti reprezentēja sekojošās organizācijas: Bunds, Gruzijas sociāldemokrati, Rozas Luksemburgas Polijas sociāldemokrati, Strādnieku emancipācijas grupa, kas sevi sauca par "iskriešiem", maksimālistu laikraksts "Darba Lieta" (Patoree acuo), kuŗu reprezentēja trīs delegāti. Visas šīs grupas, novirzieni un to vadītāji 1917. gada oktobrī apvienojās apvērsuma kustībā un ar to iezīmēja komūnisma-ļeņinisma-boļševisma sākumu Krievijā. Šai Briseles kongresā tā dalībnieki sadalījās divās frakcijās: 1) boļševikos, kuŗu vadību pārņēma Ļeņins, un 2) meņševikos, kuŗu vadību pārņēma Martovs.

Kaut gan boļševiki kongresā neieguva vairākumu un daži delegāti kongresu demonstratīvi atstāja, tomēr Ļeņinam izdevās ap sevi apvienot atlikušo delegātu vairākumu un tā viņš noturējās par boļševiku līderi.

No šī īsā boļševiku organizācijas izveidošanās pārskata mēs redzam, ka Ļeņinam un viņa sabiedrotiem bija pieredze tikai streiku rīkošanā un pastāvošās valsts iekārtas ārdīšanā, bet nebija it nekādu zināšanu, kā noorganizēt valsts iekārtu un kā pārvaldīt valsti. Tā arī notika, ka 1917. gada oktobrī, sagrābjot varu savās rokās, boļševiki nodarbojās tikai ar visa pastāvošā noārdīšanu un iznīcināšanu. Līdz ar vecās iekārtas iznīcināšanu, iznīcināja arī tās varas nesējus un varas kalpus. Ar to vēl neapmierinājās – iznīcināja pat visus dažu šķiru piederīgos. Visā Krievijā sākās terrora valdīšanas laikmets. Bija jāatzīst, ka Krievijas revolūcija piedzīvoja neveiksmi un cerēto brīvību vietā boļševiki valstī nodibināja vēl pasaulē nepiedzīvotu diktatūru.

Nevajag būt nedz vēsturniekam, nedz arī valstsvīram, lai redzētu un saprastu, ka boļševiki piekrāpa visus Krievijas iedzīvotājus. Katram cik

necik loģiski domājošam cilvēkam ir redzams, ka boļševiku "eksperiments" piedzīvoja pilnīgu neveiksmi un nebija vajadzīgs. Veltīgi plūda asinis, un arī veltīgi desmitiem miljonu cilvēku iznīcināja vergu darba nometnēs.

Ja ņem vērā, ka ne boļševiki Krievijā gāza monarchistiko iekārtu, bet Nikolaju II, pēdējo Krievijas caru, uz atteikšanos no troņa pamudināja vairākas citas politiskas partijas, tad boļševiku iejaukšanās revolūcijas gaitā nav attaisnojama. Sazvērnikiem, kuŗi pieņēma boļševiku nosaukumu, neinteresēja tautas labklājība un brīvība, bet gan personiskās intereses un personiski labumi. Tāpēc arī, tikuši pie varas, viņi pārtrauca 1917. gada februārī iesāktu revolūcionāro kustību. Tautai atņēma vārda un preses brīvību. Aizliedza pulcēšanos un nodibināja savas partijas - boļševiku absolūtu varu. Kā varas līdzekļi darbojās: terrors un čeka. Nebija ilgi jāgaida, kad ievēda cenzūru un iedzīvotājiem ierobežoja pārvietošanās brīvību, kas pārspēja dzimtbūšanas laika ierobežojumus. Zemniekiem atņēma pat sēklas labību un dzīvo inventāru. Tā kādreizējo Eiropas labības klēti Ukrainu pārvērtā par bada zemi. Bagātajos lauksaimniecības rajonos, kā piemēram Volgas vidienē un Ukrainā, bada nāvē izmērdēja vairāk par desmit miljoniem iedzīvotāju. Tā bija solītā "paradīze virs zemes"...

Par "Paradīzes" priekštelpu ir jāatzīmē Dienvidkrievijas rajonus, kuŗus pārpildīja badā mirstošo piederīgie, kas simtiem kilometru klejoja, lai nopirktu vai iemainītu maisiņu miltu vai kartupeļu. Viņus sauca par maišelnikiem. Tāpat arī apkārt klīda vecākus zaudējušie bērni. Tādu pamesto, nevienam nepiederošo bērnu bija vairāki desmiti tūkstošu (cik atceros, toreiz rēķināja apm. 200 000). Šie badā mirstošie, utaiņie bērni, kur vien tas bija iespējams, zaga un laupīja. Izmisuma spiesti, ja nevarēja ko panākt ar lūgšanu, draudēja: "Ja nedosi, utis pielaidīšu." Tiešām, ar izsitumu tīfu slimojošu bērnu utis bija nopietni draudī. Kas savām acīm ir

redzējis šos bezpiederīgo bērnu barus, kas savām acīm ir redzējis miesās izdilušos un noplīsušos "maišelniekus", tikai tas var saprast kādu postu boļševiku sazvērnieku kliķe nodarījusi. Kaut arī miljoni mira badā, kā raksta Emma Goldmane savā grāmatā "Mana vilšanās Krievijā", paši boļševiki - jaunā aristokratija - ir dzīvojuši labos apstākļos un tai pat šokolādes nav trūcis.

Grūtā stāvoklī nokļuva tie, kuŗi bija cietuši monarchijas laikā un, piedaloties 1917. gada februāra revolūcijā, cerēja savu stāvokli uzlabot. Viņi piedzīvoja rūgtu vilšanos. It sevišķi sāpīgi boļševiku varu izjuta intelektuālie sociāldemokrāti. Viņi nevarēja samierināties ar piespiedu rekvizīcijām un soda ekspedīciju sūtīšanu uz sādžām, lai sodītu zemniekus par pretošanos nelikumīgām rekvizīcijām. Ar pārtikas atņemšanu, zemniekos cēlās naida pret pilsētu iedzīvotājiem. Nereti, zemnieki sacēlās pret pastāvīgām rekvizīcijām, bet bez panākumiem. Čeka pretošanos bez žēlastības un nesaudzīgi apspieda.

Kā boļševiki varēja noturēties pie varas? Patiesībā skaitliski viņu nebija daudz. Varbūt pa visu Krieviju apmēram 50 000. Nospiedošais vairākums bija terorizēti un paguruši dzīvojot badā. Viņus interesēja tikai tas, kā iegūt uzturu sev un piederīgiem. Viņi bija zaudējuši ticību partijām un to sludinātām idejām. Zemnieku nemieriem sekoja strādnieku streiki, bet arī tiem nebija panākumu - čeka tos apspieda.

Boļševiku vadoņi nesaprata krievu tautu. Viņu valdīšanas metodes: terrors un diktātūra tautai bija pretīgas. Tā kā boļševiku valdībā nebija neviena strādnieka un neviena zemnieka, un vārda un preses brīvība bija noliegta, tad starp valdību un tautu nebija kontakta. Valdība visus turēja aizdomās, un čekai pietika, lai uz aizdomu pamata cilvēkus iznīcinātu.

Pēc 1917. gada oktobra apvērsuma cietumus piepildīja ar inteliģenci. Ceļš, kuŗš uz turieni veda,

bija viena virziens un nozīmēja ceļu uz nāvi. Tās bija šausmīgas dienas un vēl šausmīgākas naktis. Tā Krievijā sapnis par brīvību bija izsapņots, un atmošanās no tā bija rūgta vilšanās. Vai pasaulē kaut kas ir mainījies uz labo pusi? Pēc formas - jā - metodes ir vairāk izsmalcinātas, bet pēc būtības nekas nav labojies. Cilvēks ir palicis tas pats plēsīgais zvērs: "Homo homini lupus est". Būt izglītotam un inteligentam nozīmēja būt beztiesiskam objektam, kurš vai nu uz vietas nošāva, vai arī ielādēja baržā, lai aizvestu un noslīcinātu.

Neizmērojama bezjūtība pret otra cilvēka ciešanām un mokām un neapraķstāma vienaldzība pret otra dzīvību. Neizmērojama cietsirdība un neapmierināma asins kāre. Brīvībā izkļuvušais un pie varas tikušais sadists trakoja. Atriebības kārē ar prieku noskatījās nevainīgo upuru ciešanās. Rīkojās it kā pēc kāda rituāla un ar baudu palielināja un paildzināja nelaimīgo mokas un ciešanas.

Sēdēdams Krievijas ķeizara krēslā, Leņins atdarināja Robespjēru (Robespierre), bet asinskārē viņu daudzkārt pārspēja. Kā neierobežots tirāns viņš ļaunprātīgi izlietoja savu varu un tautu nospieda verdzībā. Tādu apspiešanu un nabadzību, terroru un spīdzināšanu, ievietošanu vergu darba nometnēs, badā mērdēšanu un nošaušanu Krievijas vēsture nepazīst.

Pēc boļševiku sludināto labumu, kādus viņi devuši tautai, rūpīgas pētīšanas jāsecina, ka šie labumi pastāv tikai uz papīra. Tāpat ir ar boļševiku konstitūcijas solījumiem. "Čeka" ir Padomju Savienības republiku konstitūcija. Nav nozīmes tam, kas uzrakstīts, jo čekai visās lietās un visos jautājumos pieder beidzamais vārds.

Čeka tika nodibināta 1917. gadā; tātad tā ir tikpat veca, cik boļševiku iekārta. Čeka darbojās no 1917. līdz 1922. gadam, tad tai mainīja nosaukumu uz GPU, kas darbojās no 1922. līdz 1923. gadam, GPU dzemdēja OGPU, kas darbojās no 1923. līdz 1934.

gadam, OGPU mainīja nosakumu uz NKVD, kas darbojās no 1934. līdz 1941. gadam; NKVD mainīja nosaukumu uz NKGB, kas darbojās no 1941. gada līdz 1946. gadam; NKGB pārdēvēja par MGB (Valsts Drošības Ministrija), kas darbojās no 1946. līdz 1953. gadam, kad to 1954. gada 13. martā pārdēvēja par KGB. Ar šo nosaukumu (KGB) turpina savu darbību arī šodien. Kaut arī nosaukums vairākkārtīgi mainīts, pēc būtības nekas nav mainījies. Tas ir, kaut arī čūska savu ādu maina, bet tik un tā paliek tas pats indīgais rāpulis. To nemaina arī tas apstāklis, ka tagad KGB telpas ir stipri paplašinātas un uzpostas. Tas varētu būt tāpēc, ka tagad KGB iestājušies un darbojas bijušo un esošo varas vīru dēli. Acīmredzot viņus pievelk KGB darbinieku privilēģijas un izcilais stāvoklis.

Pēc Ļeņina nāves, kad Staļins varu saņēma savās rokās, nekas uz labo pusi nemainījās. Taisni otrādi - diktatūras žņaugi pastiprinājās un Krievija nodrebēja līdz visiem pamatiem. Pat "Vara jātnieks" Petrogradā uz Ņevas krasta vairs nejutās drošs.

Mērķtiecīgi un sistemātiski KGB taustekļi iefiltrējās katrā uzņēmumā, katrā organizācijā, un pat ģimenes dzīve nebija pasargāta no izspiegošanas. Tāds stāvoklis radīja vienam pret otru neuzticību. Neviena nebija drošs, ka viņa sarunu biedrs nav KGB ziņotājs. Pat labi draugi izvairījās viens ar otru sarunāties. Neuzticība vienam pret otru pārvērtās klusā terorā, kas ne tikai nospieda cilvēka dvēseli, bet arī iespaidoja izskatu un personību.

KGB ieveda kartotēku un tajā savāca ziņas un uzņēmumus par katru aizdomās turēto:

1. Lai noskaidrotu vispārējos datus:
  - a) Pašreizējais stāvoklis, kur agrāk strādāja.
  - b) Izredzes palikt darbā, kādā un kur.
  - c) Kurā gadā iesācis strādāt un vai darbs patīk.
  - d) Attiecības ar tiešo priekšnieku.
2. Biografisko datu noskaidrošana:
  - a) Vecums, vecāki, ģimenes stāvoklis.

b) Izglītība, galvenā speciālitāte, speciālās zināšanas (kā tehniskās, tā arī vispārējās).

c) Polītiskais viedoklis; attiecības pret partiju.

d) Mantas stāvoklis, tieksmes nodrošināt ģimenes un savu materiālo stāvokli (piemēram, vai izrāda iniciatīvu, vai pieder automobilis, vai ir sava māja) un kas traucē minētā sasniegšanu.

e) Uzskats par mūsu valsti (Padomju Savienību).

f) No kurienes sagaida uzplaukumu (piemēram, no draudzības ar ASV vai no angļu pasaules iespaida).

3. Pozitīvas un negatīvas rakstura īpašības:

a) Tieksme uz iedzeršanu, sieviešu draugs vai ģimenes cilvēks.

b) Vai kārs uz labām lietām, vai arī ar tieksmēm uz vientulību un klusu dzīvi.

c) Sievas iespaids uz personīgo dzīvi un darbību, vai arī lemj neatkarīgi.

d) Paziņu aprindas un to īss raksturojums.

Ja KGB ierēdņiem iznāk ar kādu kartotekā reģistrēto satikties, tad kartotēka tūdaļ tiek papildināta ar jaunu informāciju. Pēc Harija Rosicka 1981. gada informācijas, KGB kartotēka aptver no 15 līdz 18 miljoniem personu. Daži skaitu vērtē ap 35 miljoniem.

Visā KGB darbībā valda liela slepenība, un ziņas par to izkļūst tikai tad, ja kāds darbinieks izbēg uz Rietumiem un labprātīgi sniedz līdzpaņemtās ziņas un informāciju.

Tā kā Rietumvalstīs šādas slepenības nav, Padomju Savienībai ir lielas priekšrocības. Tās spiegu tīkls ir daudz plašāks un efektīgāks. Kā mēs redzam no pagātnes, KGB savus aģentus spēj iefiltrēt pat kapitālistisko valstu valdošās aprindās un ļoti augstos un atbildīgos amatos.

TERRORS

Masveidīgs terrrors, kādu trīsdesmitos gados radīja un pielietoja Staļins, radīja uzmācīgas bailes. Uzbāzīga baiļu sajūta paralizēja kā miesīgi, tā arī garīgi. Neviens nekur un nekad nejutās drošs. Sastīngumā jautāja: "Kurš nākošais; vai mana kārta jau nav pienākusi?"

Terrors var tikt mērots pēc tā pakāpes, metodes un jēgas-rationālītātes. Staļina terrrors trīsdesmitajos gados nepadodas nekādai mērauklai un statistikai. Tā ir vampīra nepārtrauka asins izsūkšana dzīvam ķermenim - boļševiku varai padotām tautām. Šai laikmetā miljoniem nevainīgu cilvēku tika noslepkavoti, arestēti, spīdzināti un drošai un neizbēgamai nāvei deportēti uz sniega un ledus apgabaliem un vergu darba nometnēm Sibīrijā un citur. Šiem cilvēku miljoniem vēl jāpieskaita sievu, bērnu, vecāku, radnieku un draugu ciešanas un mokas. Sieva palikusi viena, onkulis izvests, vecs skolas vai darba biedrs pazudis... Vēl jāpieskaita bailes, kādas rada pulkstens 2-os no rīta klauvējiens pie durvīm. Klauvēšanai pastiprinoties, nodreb ne tikai konkrēts dzīvoklis, bet visa ēka. Rezultātā: izvandīts dzīvoklis, rakstāmgalds iztukšots, papīri un personīgie piederumi izmētāti uz grīdas un tas ļaunākais - ģimenes galva paņemts un aizvests uz neatgriešanos.

Staļina metodes bija brutālākas nekā jebkurā citā režīmā. Tās ietvēra nejēdzīgas masu slepkavības, veselu iedzīvotāju šķiru un kārtu fizisku iznīcināšanu, arestēto fizisku un garīgu spīdzināšanu, mierīgo iedzīvotāju terorizēšanu.

Pie tam tāda rīcība bija bezprātīga un absolūti nevajadzīga. Neviens nezināja kāpēc X arestēts. Staļina mērķis tādai rīcībai bija zināms un saprotams tikai viņam vienam pašam. Pat viņa tuvākie darbinieki nezināja un neticēja, ka viņš iznīcinās visus vecos boļševikus, kuri īstenoja revolūciju un Staļinam bija uzticīgi. Kad neviens

nav vainīgs (par ko?) un kad neviens nav nevainīgs (par ko?), tad ikkatrs var tikt arestēts un sodīts. Kāpēc, kāpēc un par ko - bija traģiski jautājumi, kā to, kas jau bija arestēti, tā arī to, kuŗi vēl atradās brīvībā.

Terrors, ja tas ir atkarīgs no kādas personas untumiem, kā tas bija ar Staļina terroru, ir neaprēķināms un nepārredzams. Tas stindzina asinis un paralizē prātu. Kā Drakula negaidot nakts laikā uzbrūk savam izraudzītam upurim un izsūc viņa asinis. Starp Drakulu un Staļina čekistu viena no starpībām ir tā, ka Drakula parādās ģērbies frakā, bet Staļina čekists tumšos ādas svārkos, ar sarkanu zvaigzni pie cepures, vienā rokā ar revolveri un otrā rokā ar nagaiku (ādas pātagu) - amata simboliem. Staļina čekistam sarkanas, asinīm pietūkušas acis, garš rumpis un īsas kājas. Drakula, kā arī čekists, abi rīkojas slepeni pēc kāda rituāla un savam upurim uzbrūk naktī, kad tas vismazāk pasargāts no draudošām briesmām.

Bieži vien izraudzīto upuru saraksti tika sastādīti gadījuma pēc, bez kāda motīva. Šī iemesla dēļ, saprātīgi domājot, nekad nevarēja aprēķināt, kuŗš būs nākošais. Nebija iespējams izvairīties no iekļūšanas sarakstā, jo katrs varēja tikt uzskatīts par vainīgu un neviens par nevainīgu. Staļina tīrīšanas akcijām bija plaša vēriena piesardzības raksturs. Viņš gribēja izolēt no sabiedrības tos, kuŗi pēc viņa uzskata nākotnē varētu saindēt "pareizi domājošos" un akli paklausīgos.

Staļins čekai norādīja pilsoņu kategorijas, no kuŗām saraksti sastādāmi, un čeka centīgi šo darbu izpildīja. Šajās kategorijās ietilpa pretkomunistiskie elementi, citādi domājošie, bijušie mazinieki un sociālrevolūcionāri, baznīcu apmeklētāji. Pareizticīgo, baptistu, Jechovas liecinieku saraksti jau bija noslēgti. Ikviens, kuŗam bija sakari ar ārzemniekiem; marku kolekcionāri un esperanto piekritēji. Visplašākā kategorija bija pretpadomju elementi. Kas tie bija? - Ikviens.

Katra "tīrīšana" - pat publiskie tiesas procesi Komūnistiskā partijā, tā sauktie ārzemju sazvērnieku un sabotieru procesi, sniedzās pāri izraudzīto upuru lokam. Tas bija līdzeklis pilsoņu audzināšanai partijas garā un garīgā saspīlējuma uzturēšanai.

Visi piedalījās, kad tika sarīkotas propagandas kampaņas, preses, masu sapulces, modrības kampaņas u.t.t. Viss tika sarīkots, lai parādītu, kā "masas" atbalsta valdības rīcību cīņā pret ārējiem ienaidniekiem (Vāciju vai ASV) vai arī pret iekšējiem ienaidniekiem - partijas birokrātiem, fabriku direktoriem. Grēka āži tika meklēti arī starp minoritāšu pārstāvjiem, armijas ģenerāļiem un augstākiem valdības ierēdņiem. Parastā pilsonī iepotēja naida sajūtu pret ikvienu citu cilvēku. Kaut arī tas regulāri apmeklēja sapulces un parādes un tur pilnā kaklā atkārtoto partijas saukļus: Nāve fašistu trakiem suņiem, šauj tos nost; vai arī "samīdīt čūsкас" (domāta Ķīna). Renegātu vadoņu Polītbiroja locekļu un pārvalžu augstāko ierēdņu "atzīšanās" norāda, uz kuriem ienaidis un terors koncentrēts.

Pēdējais solis - masu medības. Tauta piedalās upuru medībās un denuncē kā draugus, tā arī ienaidniekus; kā savu priekšniecību, tā arī savus radniekus. Visi satraukti, un viens no otra baidās un izvairās.

Mežonīgas ziņas izplatās un riņķo apkārtnē. Visādas tenkas plaukst un izplatās. Patiesība tiek sakropļota. Daži paliek klusi un nogaida, bet daži, lai pierādītu savu "tikumību", citus denuncē un nodod. Katra cilvēka personīgā drošība satricināta.

Tīrīšanas un spiegu kampaņas, kā arī katra veida raganu medības, iespaido drošības sistēmu. KGB uzrauga un seko katram, un iznīcina ikkatru, kuŗš apdraud partiju. Viņi, KGB ierēdņi, čekisti izpilda savu darbu ar sajūsmu un entuziasmu. Viņi izdara izmeklēšanas un arestus, drudžaini sarīko administratīvās tiesas, tā sauktos paraugprocesus. Lai attaisnotu savu eksistenci un saglābtu savu ādu, viņi arī atrod vainīgos, kuŗi "brīvprātīgi" atzīstas par

vainīgiem. Ja partija saka, ka ir ienaidnieki, tad viņi arī jāatrod. Sazvērestības izdomātas, bet atzīšanās panāktas piespiedu kārtā. Viens otru denuncē. Represijas nenovēršamas, un galvas ripo.

Pat Staļins satrūkās no bezjēdzīgās nevainīgu cilvēku iznīcināšanas un, lai sabiedrību pilnīgi nenokausētu, uzdeva tempu palēnināt un aiz lietderības aprēķina - iztīrīt pašus tīrītājus.

Jābrīnās, ka krievu tauta verdziski padevās un paklausīja vienas ārprātīgas personas untumiem. Pie tam šī persona nebija pat krievu tautības un pilnībā nepārvaldīja krievu valodu. Acīmredzot tas izskaidrojams ar diviem apstākļiem: 1) Arī citi Krievijas "valdnieki" nebija krievi, un 2) čeka prata katru brīvības domu iznīcināt pirms tā spēja attīstīties un izplatīties.

STAĻINA ĒRA

Divas visraksturīgākās staļinisma pazīmes bija: 1) Šī režīma taustāmais un acīm redzamais absurdisms, un 2) šķietama neiespējamība to sadragāt. Ikkatru ārzemju novērotāju, kuŗš četrdesmitos gados bez aizspriedumiem ieskatījās Padomju Savienības laikrakstos un citos izdevumos, pārsteidza "ģeniālā" padomju tautas un progresīvās cilvēces vadoņa slavināšana un godināšana. Vai tas bija kāds zinātnisks žurnāls, vai skolas mācību grāmata, vai pat vēsturisks apskats, visur pirmā vietā bija minēts J. V. Staļina vārds. Staļins bija raksturots kā augstākā vara, kuŗas vadlīnijām sekojot, viss ir ticis atklāts un sasniegts. Visu izgudrojumu pamatā bijusi Staļina gudrība un mācība. Staļins tika slavināts kā tēvs un skolotājs. Staļina kultam nebija ne mēra, ne robežu. Kā augstākā autoritāte, viņš nosprauda vadlīnijas, un zinātniekiem un māksliniekiem par saviem sasniegumiem bija jāpateicas tikai Staļina gudrībai.

Vēl apbrīnojamāka par neiedomājamo godkārbu bija prasība akli paklausīt Staļina gribai. Tas tika

panākts ar nemitīgas baiļu sajūtas uzturēšanu. Līdzeklis, kā to panākt, bija terrrors. Padomju Savienības politisko stāju pēc Otrā pasaules kara veidoja iedzimtas bailes. Tā bija futūristiska tuksneša glezna ar vadoņa statuju kā vienīgo priekšmetu. Valdības un partijas institūciju griba atrofējās, un tās nokļuva vienas personas varā. Laikā no 1945. līdz 1952. gadam notika tikai viena Centrālās Komitejas sapulce un sēde. Pat Polītbiroja locekļi sanāca kopā reti un neregulāri. Tas nebija nekas jauns, ka Krievijas valdības vara atradās vienas personas rokās, kuŗa bija despots, bet pārsteidzoši bija tas, ka jau no 1930. gada Staļins bija absolūts noteicējs. Jauns bija tas, ka pat augstākie valsts ierēdņi nezināja, kā un kāpēc "vadonis" izdevis savus rīkojumus un pavēles. Vai tas bija politiskā laukā, vai saimnieciskos jautājumos - tauta tika tureta nezināšanā. Noslēpumainība, kāda ietvēra diktatūras rīcību, bija apbrīnojama. Tā pārsniedza visu līdz šim pieredzēto. Tautas apspiešanai nebija robežu. Līdzekļi stipri pārsniedza prasības režīma uzturēšanai pie varas. Baiļu nasta smagi nospieda iedzīvotājus. Pirms 2. pasaules kara it sevišķi smagi visi izjuta no 1936. līdz 1939. gadam notikušās lielās tīrīšanas akcijas. Šajās "tīrīšanas akcijās", kā redzams no grāmatas "Downfall of Russia", noslepkavoti 20 miljoni. Tajā laikā Padomju Savienība pilnīgi izolējās no pasaules. Padomju cilvēka dzīvībai bija ļoti maza vērtība. Iedzīvotāju vairums dzīvoja pusbadā, salā un novalkāšanās drēbēs. Bija ārkārtējs dzīvokļu trūkums. Jēdziens "sanitārie apstākļi" neeksistēja. Nereti vienā mazā dzīvoklī sagrauda vairākas ģimenes. Gadījās, ka vienā istabā dzīvoja pat divas ģimenes. Nav grūti iedomāties, kādos sanitāros apstākļos bija jādzīvo Padomju Savienībā. Nabaga, apspiestā cietēja tauta! Bet diktators apgalvoja: "Nav pasaulē otras tādas zemes, kur tik brīvi cilvēks elpo."

Līdzīga bezprātība pārņēma arī valsts saimniecisko dzīvi. Bija fakts, ka ilgāku laiku režīma saimnieciskā politika balstījās uz zemnieku nemitīgu

izmantošanu. Tāda valdības agrārā politika lauksaimniecību padarīja neproduktīvu. Bez ražotāju materiālā atbalsta padomju lauksaimniecība palika par Achileja papēdi visā ekonomijā. Pēckaņa cenu inflācijas dēļ lauksaimniekiem kolektīvās saimniecības par labību, liellopiem un cūkām 1952. gadā maksāja mazāk nekā 1940. gadā. Piespiedu cena, kādu maksāja par kartupeļiem, bija zemāka nekā maksa par to transportu no kolchoziem. Tā kolchozam, samaksājot no valdības noteikto cenu strādniekam, pašam it nekas nepalika pāri. Tā bija strādāšana ar piemaksu, par tiesībām strādāt. Visdīvainākā bija pašapmānīšanās sistēma, kādu valdība lietoja falsificējot datus par labības ražošanas statistiku. Tā vietā, lai dotu statistiskus datus par to, cik labības iekults, sākot ar trīsdesmito gadu vidū, valdība sāka sniegt datus par tā saukto bioloģisko, paredzamo ražu; tas ir - novērtēja ražas izredzes pēc datiem uz tīruma. Šo maldinošo paņēmieni lietoja līdz pat Staļina nāvei. Tā paredzētā raža bija par 25% augstāka nekā faktiskā. Ievāktais labības daudzums palika valsts noslēpums. Ievāktās labības daudzumu nezināja pat saimniecības plānotāji.

Otra pasaules kaņā Padomju Savienība zaudēja ievērojamu cilvēku skaitu. Tad nu, kaņam beidzoties, vajadzētu ar to rēķināties un saudzēt valsts dzīvo spēku. Bet Staļins nebūtu Staļins, ja viņš ar to rēķinātos un taupītu padomju pilsoņu dzīvības. Taisni otrādi, Staļins it kā nelabā apsēsts pastiprināja cilvēku vajāšanas. Visus, kuŗi atgriezās no gūsta, laida caur filtrācijas nometnēm, un reti kāds atgriezās savā agrākā dzīves vietā. Gūstekņiem, tāpat arī strādniekiem, kuŗi atgriezās vai arī piespiedu kārtā tika repatriēti, ceļš veda uz Sibīriju, uz turienes vergu darba nometnēm. Tādā ceļā Staļins vairākus miljonus tīri nevainīgu cilvēku iedzina drošā nāvē. Kā tagad visi ir labi zināms, darba un dzīves apstākļi Sibīrijā un citās izsūtījuma vietās bija drausmīgi. Absolūti it nekādas medicīniskās palīdzības. No Staļina viedokļa tā nemaz nebija

vajadzīga - jo izsūtīšana uz Sibīriju nozīmēja nāves sodu. Jo drīzāk kāds nomirst, jo labāk - atbrīvojas vieta nākošajam upurim. Tā šajās nāves dzirnavās Staļins, tā sauktās Staļina ēras laikā, noslepkavoja vairākus desmitus miljonu absolūti nevainīgu cilvēku, ieskaitot sievietes, bērnus un sirmgalvjus.

Varēja sagaidīt, ka pēc tādas neprātīgas rīcības Staļina režīms sāks šķobīties, bet notika taisni pretējais. No iekšienes Staļina režīms nebija ievainojams. Uz ārieni, pateicoties ASV milzīgai materiālai palīdzībai, Padomju Savienība izauga par lielu milzeni - nopietnu draudu visai pasaulei. Nebija varas, kas Padomju Savienību varētu piespiest ievērot kaŗa laikā noslēgtos līgumus. Nebija varas, kas varētu apturēt Padomju Savienības ekspansiju. Bijušie Padomju Savienības sabiedroto diplomāti, ja arī viņi nopietni būtu gribējuši, nebūtu spējīgi Staļinu vest pie prāta. Centrālā vara Eiropā - Vācijā - bija iznīcināta, un nebija varas, no kuŗas Padomju Savienībai būtu jābaidās. Bijušiem sabiedrotiem ASV un Anglijai pēc kuŗa savās mājās bija daudz kas jālāpa, (sevišķi Anglijai, kuŗu Čerčils bija novedis tuvu bankrotam) un viņi, ja arī vēlētos, nebija spējīgi spert praktiskus soļus, lai savaldītu Padomju Savienību un tās kaimiņu valstis pasargātu no apspiešanas un izmantošanas.

Šāda bija paradoksālā aina Staļina valdīšanas pēdējā fazē: terrors un krāpšana, lai radītu spēcīgu industriju, demokratijas un vismazākās brīvības trūkums (jo tas būtu izaicinājums tirannijai). Komūnisms pasaulē turpināja izplatīties un Maskavai bija paklausīgs un vērtīgs ierocis. Tikai nedaudzi ticēja, ka 1948. gadā Tito nostāšanās pret Maskavu varētu būt ziņnesis jaunas ēras sākumam. Vairums neticēja, ka Dienvidslāvija, maza valsts, varēs ilgi pretoties Padomju blokam. Neskatoties uz to, kā tas beigsies, Tito dezertēšanai bija liela nozīme. It sevišķi tāpēc, ka tas notika laikā, kad komunistu partijas pieņēma spēkā Itālijā un Francijā un Ķīnā komūnisms strauji

attīstījās un izplatījās. Trešās pasaules valstis zem padomju varas spiediena un revolūcijas labumu solījumu kārdinājuma Padomju Savienībai bija izdevīgs darba lauks. To veicināja arī demokrātiju un ideoloģiju, kuņas tās pārstāvēja, vājums.

Staļina despotisms un viņa vajāšanas mānija bija sasniegusi tādu pakāpi, ka neviens nejutās drošs. Neapzinoties savu vainu, arī nevarēja zināt par ko var tikt apvainots un kā lai izvairās no arestēšanas. Vārdu sakot, padomju pilsonis nezināja, kā viņam jāuzvedas un kas jādara, lai nenokļūtu "Gulaga archipelāgā". Garīgi un fiziski viņš bija tā novājināts, ka viņu pārņēma vienaldzība un, rokas nolaidis, viņš padevās liktenim.

Neviens nešaubījās, ka darīšana ir ar nenormālu cilvēku, bet ārkārtīgā terrora dēļ Staļina režīms turējās. Čekas kontrole bija plaša un pilnīga. Spiegošana un otra apsūdzēšana un nodošana bija obligāta un skaitījās par valstisku darījumu.

Kaut arī Padomju Savienība slēpās aiz dzelzs aizkara, tomēr šis aizkars nebija pilnīgs un tajā bija plaisas. Ārzemju pārstāvjiem, sūtņiem un konsuliem visu nevarēja noslēpt. Arī pārbēdzēji deva pārskatu par to, kas notiek Padomju Savienībā. Jājautā, kāpēc pret visu to, kas notika Padomju Savienībā, kultūrālās valstis - ASV, Anglija, Francija un citas bija vienaldzīgas? Vai tās baidījās sakaitināt lielo lāci, vai arī tas notika pašu ērtības labā? Vai arī vēlēdamās kaut ko nopelnīt tirdzniecības ceļā - piemiedza acis un palika vienaldzīgas pret saucieniem pēc palīdzības? Sak' - uz naudas jau nav rakstīts, kādā ceļā tā iegūta...

Vēsture kā tiesnesis ir ļoti nežēlīga, un valstīm un tautām, kas tagad smok zem boļševiku jūga, kļūstot brīvām, būs iespēja jautāt: - Kāpēc jūs bijāt vienaldzīgi pret mūsu ciešanām? Kāpēc jūs atļāvēt ārprātīgajam Staļinam trakot? Padomājiet labi - vai Katinas, Viņņicas, Baltezera un simtiem citas slepkavības nemet savu gaļo ēnu arī uz jums? Vēl

reizi padomājiet, vai Baltijas valstu iznīcināšanu un šo tautu - vairāk par seši miljoni cilvēku - nodošana Padomju Savienības verdzībā negulstas arī uz jūsu sirdsapziņas.

JALTAS NOZIEGUMI.

Attiecībā uz Angliju un ASV nav runa tikai par vienaldzību, pasīvitāti, bet gan par apzinīgu, aktīvu rīcību. Savā laikā, kad tas bija vajadzīgs un noderīgs, ASV prezidents lepni deklarēja: "Suverēnas tiesības un pašnoteikšana tiks atjaunota visām valstīm, kuņas to varas ceļā zaudējušas." Bet Jaltas konferencē līgumā ar Staļinu to grozīja, paredzot, ka atjaunojamas tikai tās valstis, kuņas suverēnitāti zaudējušas agresora rīcības/uzbrukuma dēļ. Jaltā Padomju Savienību izslēdza no agresoru skaita un Padomju Savienības iekarojumus atzina par likumīgiem un, protams, taisnīgiem. Par agresoru valstīm atzina tikai Vāciju, Japānu un Itāliju. Tātad, Padomju Savienība nebija agresors un varēja visu paturēt ko ieguvusi, tas ir - ieskaitot Baltijas valstis, kuņas Padomju Savienība ar varas līdzekļiem iekaroja. Kāpēc Rūzvelts un Čerčils ignorēja Hitlera-Staļina līgumu, kuņu lauza Hitlers, bet ne Staļins? No minētā līguma redzams, ka Padomju Savienība bija lielāks agresors nekā Vācija. No Hitlera-Staļina līguma ir redzams, ka Padomija bija agresors un līdz Jaltas konferencei, kas notika 1945. gada februārī, jau bija sagrābusi savās rokās: Bulgāriju, Ungāriju, Rumāniju, Poliju, Latviju, Igauniju, Lietuvu un Austrumu Vāciju. Lietojot teicienu "suverēnitāti zaudējušas agresora valsts rīcības rezultātā", PSRS paturēja (un Rūzvelts un Čerčils piekrita) visas teritorijas respektīvi suverēnās valstis, kuņas agresijas ceļā bija ieguvusi. Definējot Padomju Savienību par neagresoru valsti, Rūzvelts nodeva verdzībā vairākus desmitus miljonu cilvēku. Bez tikko minētās nodevības, Jaltā tika

pastrādāti arī citi noziegumi, kas runāja pretim Atlantijas Chartai, kā pēc burta, tā arī pēc satura:

1. Jalta bija tā vieta, kur Aldžers Hiss (Alger Hiss), Krievijas algots spiegs, uz Rūzvelta vēlēšanos Staļinam Apvienoto Nāciju Drošības Padomē piešķīra "veto" tiesības.
2. Jalta bija vieta, kur Rūzvelts Staļinam Apvienoto Nāciju Asamblejā piešķīra trīs balsis, bet visām citām valstīm, ieskaitot ASV, tikai vienu balsi.
3. Jalta bija tā vieta, kur Henrijs Morgentaus (Henry Morgenthau) un Everils Herimens (Averill Harriman) izgudroja plānu, kā Padomju Savienībai piešķirt vairākus biljonus dolāru, zinot, ka tā savus aizdevumus neatmaksā. Tautas sašutuma dēļ šis darījums neizdevās, bet Rūzvelts nekautrējās pieminēt, ka mēs esam Padomju Savienību pievīlušī.
4. Tas notika Jaltā, kur pieņēma ļauno Morgentaua plānu. Pēc šī plāna Vācija bija ne tikai jāiekaro, bet arī jāiznīcina, lai tās teritoriju nevarētu vairs izlietot Rietumu aizsardzībai pret Padomju Savienību. Vācija bija jāpārvērš par ganu valsti, kur Padomju Savienība varētu netraucēti rīkoties. Jaltā Rūzvelts un viņa padomdevēji apzinīgi Staļinam palīdzēja kalt plānus, kā pasauli pakļaut Staļina sirpim un āmuram.
5. Jaltā kala plānus, kā Turcijai atņemt un nodot Padomju Savienībai Dardaneļus.
6. Jaltā nolēma, ka apmēram desmit miljoni vāciešu jāizraida no viņu dzīves vietas.
7. Jaltā nolēma, ka visi iedzīvotāji no Padomju Savienībai pakļautās teritorijas, kas atradās Vācijā, piespiedu kārtā bija jārepatriē. Ar šo vienošanos, drošā nāvē un verdzībā iedzina vairāk par sešiem miljoniem cilvēku.

Te vairs nav runa tikai par vienaldzību, bet ir darīšana ar apzinīgu, ļaunu, pat noziedzīgu rīcību.

Jaltas konferencē piedalījās tikai trīs valstu pārstāvji: ASV prezidents Rūzvelts, Padomju Savienības diktātors Staļins un Anglijas ministru prezidents Čerčils ar saviem padomdevējiem. Citu sabiedroto valstu pārstāvji, kā Ķīnas un Francijas, nebija pielaisti pat par novērotājiem bez balss tiesībām. Šie trīs minēto valstu pārstāvji tik tālu viens otram uzticējās, ka viens no otra nepieprasīja garantijas, ka vienošanās respektīvi līgums tiks izpildīts. Jaltas līgumā pat nav minēts, kas notiek ar līgumu kā tādu, ja viens no līguma slēdzējiem to lauž. Tas ir, vai līgums ar to zaudē savu spēku, vai arī pārējiem diviem līguma slēdzējiem ir tiesība viņu piespiest turēties pie līguma noteikumiem. Kādā ceļā tas būtu panākams un kādas sankcijas būtu lietojamas pret līguma laužēju, tas līgumā nav paredzēts.

Līgumam bez garantijām nav liela vērtība. Līgums bez drošības, ka tā noteikumi tiks ievēroti un izpildīti, vairāk līdzinās deklarācijai, nekā līgumam. Šai gadījumā no Staļina puses izrādījās, ka Jaltas nolīgumam bija tikai platoniska nozīme. Un tā arī notika. Vēl līguma parakstu tinte nebija nožuvusi, kad Staļins to lauza. Bet kādu viedokli pret līguma laužēju ieņēma Rūzvelts un Čerčils? Viņi to drīz piedeva un aizmirsā. Staļins ne tikai "pievāca ražu", bet zobojās par saviem sabiedrotiem, it sevišķi par Čerčilu, kuŗš viņam vairs nebija vajadzīgs. Rūzvelts turpināja atbalstīt Padomju Savienību. To ASV darīja ne tikai līdz kaŗa beigām, bet arī pēc kaŗa.

Kaut arī tādas Vidus Eiropas valstis kā Ungāriju, Čehoslovākiju, Rumāniju, Poliju un Bulgāriju nodeva Padomju Savienības verdzībā, tomēr to vārdi konferencē ir pieminēti, ko nevar teikt par Baltijas valstīm. Kārlis Ulmanis to padarīja par nevajadzīgu.

Nabaga Latvija! Nabaga latviešu tauta! Mums nebija draugu. Mēs tikām pamesti. Mēs tikām upurēti sarkanam Levitānam. Pret mūsu tautas ciešanām

Eiropa bija vienaldzīga. Pret mūsu palīgā saucieniem Eiropa palika nedzirdīga. Aizmirsā to, ka mēs kā suverēna valsts bijām Tautu Savienības locekle un mūsu ārlietu ministrs V. Munters pat bija Tautu Savienības prezidents. Aizmirsā arī to, ka viņu sūtņi bija akreditēti pie mūsu valdības un mūsējie pie viņu valdībām. Aizmirsā visu, bet tikai ne mūsu zeltu, kuŗš bija uzticēts glabāšanā Anglijā.

Jaltā noslēgtam līgumam, kuŗu parakstīja ASV prezidents Rūzvelts un Anglijas ministru prezidents Čerčils no vienas puses un Krievijas diktators, saukts Staļins, no otras puses ir ļoti liela līdzība un morāliskā ziņā nav nekāda starpība ar 1939. gada 23. augustā Maskavā noslēgto līgumu starp Hitleru un Staļinu (šo līgumu parakstīja Ribentrops un V. Molotovs).

Lai spriestu par kādas valsts ārējās politikas sekmēm vai trūkumiem, tad jāuzzin sekas respektīvi tautas spriedums attiecībā uz konkrēto politisko darījumu. Ne Maskavā 1939. gadā, nedz arī Jaltā 1945. gadā līguma slēdzēji nerēķinājās ar valstīm un tautām, uz kuŗu rēķina minētie līgumi tika noslēgti. Ne vienā, ne otrā gadījumā līgumos ieinteresēto valstu pārstāvji netika uzaicināti piedalīties un šo valstu intereses pat nemaz netika apspriestas. "Tirgošanās" notika aizmuguriski. Abos gadījumos Staļins bija ieguvējs.

Lai kāds līgums iegūtu legālītāti un tā īstenošanu varētu pieprasīt tiesas ceļā, tad līgumam ir jābūt ar morālisku pamatu. Līgums, kuŗam nav morāliska pamata, ar likumu netiek aizsargāts un nav saistošs. Katras tiesiskas valsts likumdošana pamatojas uz morāliskiem principiem. Katras tiesiskas valsts likumos ir paredzēts sods par likuma pārkāpšanu. Ar likumu ir aizliegts zagt, laupīt, slepkavot, atņemt otram mantu un brīvību u.t.t., u.t.t. Visiem šiem sodāmiem nodarījumiem nav morāliska pamata, tāpēc tie ir sodāmi. Kas kā sodāms nodarījums nav atļauts atsevišķai personai,

tas nav atļauts arī kādai "organizācijai" resp. valstij. Sabiedrība nevar pastāvēt bez morālistu principu ievērošanas. Izņēmums var būt faktā, bet ne juridiskā izpratnē. Protams, ja kāda iedzīvotāju grupa pretlikumīgi rīkojoties sagrauj varu savās rokās, tad rodas pavisam citāds stāvoklis. Par to, ka Staļins bija ieguvis varu noziedzīgā ceļā, vēsturē nav domstarpību. Rūzvelts un Čerčils taču pārstāvēja likumīgas varas, un paši ieņēma savus amatus, kā likumīgā ceļā iegūtus. Ja Staļinam, kā banku laupītājam, trūka morālistiska pamata, tad Rūzvelts un Čerčils, slēdzot Jaltas līgumu, morālistisko pamatu bija pazaudējuši. Abiem minētiem līgumiem to noslēgšanas laikā nebija līguma galvenās sastāvdaļas, tas ir - tiem trūka morālistiskā pamata. Tāpēc arī gluži pamatoti, ka Anglijā un citās Eiropas valstīs, un pat ASV, ir pārrunāts jautājums par abu minēto līgumu, kā nelikumīgu, atsaukšanu un anulēšanu līdz ar to sekām. Ierosinājumu Anglijas Parlamentā par Jaltas līguma atsaukšanu parakstījis pat Parlamenta loceklis V. Čerčila mazdēls. Savā laikā, kandidējot ASV valsts prezidenta amatam, ģenerālis Eizenhauers minēto jautājumu uzņēma vēlēšanu platformā.

VALSTU VADĪTĀJI, NOSKAŅOJUMS PASAULĒ, POLĪTIKA.

Ja nu abiem minētiem līgumiem trūkst morālistiska pamata, tad ko lai saka par pašu līgumu parakstītāju morālistisko stāvokli un kā to lai vērtē?

ASV vadībā ir jānāk personām, kuŗas saprot, ka Eiropa ir pasaules daļa, kuŗu Amerika vislabāk pazīst. Daudz Amerika ir saņēmusi no Eiropas kā kultūrālā, tā arī administratīvā ziņā. Abu pilsoņi, radnieciski pēc savas izcelsmes, dzīvojot vairākus gadu simteņus kopā brīvprātīgi, tā ir saradojušies, ka grūti pateikt, kur viens sākas un otrs beidzas.

Eiropa Ameriku ir apgādājusi ar ļoti vērtīgu dzīvo spēku, un Eiropa ir tā, kas Ameriku padarīja par to, kas tā tagad ir, tas ir - par "pasaules lielvaru". Amerikai to nevajadzētu aizmirst. Vajadzētu būt pilsoniskai drosmei atzīt Rūzvelta nepareizo rīcību un to izlabot. Tas abām pusēm nāktu par labu un būtu garantija turpmākai sadarbībai. Bez uzticības sekmīga sadarbība nav iespējama, un var pienākt laiks, kad ASV griezīsies pie Eiropas pēc palīdzības, un varbūt tas brīdis vairs nav pārāk tālu...

Tagad pasaule dzīvo atomkaŗa draudos. Bailes pieaug. Draudiem seko kontradraudi, kas ved uz pieaugošām briesmām. Ar draudu un kontradraudu kāpinājumu viegli var nonākt līdz stāvoklim, kad atpakaļceļa vairs nav. Kas tad? Katastrofa! Kā konflikti starp atsevišķām personām, tā konflikti starp valstīm nenovēršami noved līdz sadursmei. Dotos apstākļos sadursme var būt katastrofāla, kad nāve izšķir ciņas rezultātus un vairs nav uzvarētāju, bet tikai beigtie.

Pie tāda stāvokļa valsts politiku nosakošo personu zemā morāliskā standarta dēļ drīz vien var nonākt. Terrors draudi un pastāvīga dzīvošana bailēs ir labākais pierādījums, ka vadošām personām trūkst morāles vai arī tā atrodas uz zema līmeņa. Morāles trūkums valsts likteņa noteicējiem ir dekadences pazīme un var izvērsties par organizētas varas beigu sākumu.

Dzīvojot trimdā, mēs ne uz vienu acumirkli nedrīkstam aizmirst, ka mierīga sadzīvošana ar Padomju Savienību nav iespējama. Kā lai saprotas un nodibina normālas attiecības ar valsti, kuŗas mērķis ir tevi iznīcināt. Ja arī uz īsu brīdi Padomju Savienība parāda citu seju, tad tas ir tikai taktisks gājiens. Ja apstākļi to prasa - pēc Ļeņina mācības: "Divus soļus uz priekšu, vienu atpakaļ." Internacionālā komūnisma mērķis ir "pasaules komūnisms". Tādā gadījumā saprašanās ar Padomju Savienību

nozīmē pakļaušanos tās diktātūrai. Brīvai pasaulei, ja tā grib palikt brīva, nav citas izejas kā tikai cīņa "uz dzīvību vai nāvi". Tagad viena no lielākām problēmām Padomju Savienībai ir pasaules revolūcijas izraisīšana. Tāds mērķis bija jau 1917. gada oktobrī, kad gāza Krievijas demokratisko valdību. Ja to līdz šim laikam nav izdevies īstenot, tad tas nenozīmē, ka šis mērķis būtu atmests. Tagad Krievija, slēpjoties aiz komūnisma maskas, strauji attīsta ķeizarskās Krievijas imperiālistiskās tieksmes. Kā lielākais no pēdējā laika gājieniem šai virzienā ir Afganistānas iekarošana.

Kāda ir ASV ārējā politika? Uz šo jautājumu nav iespējams atbildēt, jo tā ir tik mainīga un nenoteikta, ka bieži vien rodas jautājums, vai ASV vispār ir noteikta, mērķtiecīga ārpolitika. Katram prezidentam ir sava politika. Vispirms to nosaka - vai viņš ir demokrats vai republikānis. Nav arī teikts, ka prezidenta demokrata vai republikāņa politika būtu nemainīga un tāda, kādu viņš pauž vēlēšanu kampaņā. Tā mēs zinām, ka prezidents Vilsons tika ievēlēts pēc solījuma, ka ASV nepiedalīsies Pirmā pasaules karā, bet pēc ievēlēšanas amatā notika gluži pretējais. Tas atkārtojās arī 2. pasaules kara laikā, kad prezidents Rūzvelts katrā vēlēšanu sapulcē mēdza atkārtot solījumu: "Atkal un atkal es atkārtuju, ka es mūsu zēnus nesūtīšu ārzemju karos." Ir arī zināms, ka, dodot solījumu ASV neiesaistīt karā, viņš gatavojās karā ar Vāciju un Japānu. Ne tikai gatavojās karā, bet aktīvi atbalstīja vienu no karojošām pusēm, tas ir, dodot solījumu nekarot, faktiski jau piedalījās karā.

Ar ASV milzīgo materiālo palīdzību centrālā un austrumu Eiropa tika sagrauta. Karš pat vēl nebija pilnīgi beidzies, kad radās nesaskaņas ar sabiedroto - boļševistisko Krieviju. Tagad ASV un PSRS viena otru uzskata par savu lielāko ienaidnieku. Ja jau Savienotām Valstīm būtu stabila ārpolitika, kāpēc tad boļševistiskai Krievijai vajā-

dzēja tik daudz palīdzēt, ka tagad no tās jābaidās?

Arī pēc Otrā pasaules kara Savienoto Valstu ārpolitikā ir notikušas tādas dīvainības, ka grūti un pat neiespējami izsekot, kur ASV ārpolitika stūrē. No vienas puses ASV it kā baidās no PSRS, bet no otras puses, tikko Padomju Savienībai rodas lielas grūtības, tūdaļ Savienotās Valstis ir klāt ar savu devīgo palīdzību. Pie tam atlīdzībai neprasa režīma atvieglošanu apspiestām tautām, kas būtu bijis taisnīgi un morāli. Kā vienu no spilgtākiem piemēriem var minēt 1972. gadā notikušo labības piegādi Padomju Savienībai. Šai gadījumā, ņemot vērā labības pārdošanas cenas, Savienotās Valstis Padomju Savienībai piemaksāja par labības "pirkšanu". Tas bija vairāku biljonu dolāru darījums. PSRS bija tuvu bada stāvoklim, un bez ASV tiešās palīdzības režīms varētu sabrukt.

Arī tagad abi draugi un tajā pašā laikā formāli ienaidnieki sacenšas bruņojoties. Uztur milzīgi lielus bruņotos spēkus un izdot fantastiski daudz naudas bruņošanās vajadzībām. Laikam jau arī abi domā, ka ar ieročiem var nodrošināt mieru. Kāda naivitāte! ASV un PSRS bruņošanās sacensībās traģiskais ir tas, ka rezultātā visvairāk no tām cietīs Eiropa, kur pirmās bumbas kritīs. Kur tikai ASV ārpolitika izstiepusi savu roku, sekojusi neveiksme. Vai tā bija Ķīna, Vidusāzija vai Eiropa, un tagad - Dienvidamerika. Visur viens un tas pats - neveiksme. Kad es vēl biju skolas gados, tad skolā mācīja par morāli un pienākumu otram pāri nedarīt un vājākam palīdzēt. Tādā pamācošā garā arī skolas grāmatās bija ievietoti īsi stāsti. Turpretim tagad, ja redz vai dzird, ka kādam uzbrūk laupītājs un nelaimīgais sauc pēc palīdzības, tad palīdzības vietā galvu pagriež uz otru pusi un izliekas, ka nekā neredz un nedzird.

MŪSU TAUTAS VĒSTURES PAMĀCĪBA.

Ja jau mēs bijām atstāti savam liktenim, vai tad nebūtu bijis labāk, ja mēs laikus būtu rūpējušies par savu drošību. Tāda iespēja, kā jau agrāk minēju, mums bija. Mums pašiem bija sava ļoti labi apmācīta armija. Mēs arī paši visi bijām gatavi izpildīt savu pienākumu pret savu tautu, pret savu valsti. Mums tikai trūka vadības, kas mūs vestu cīņā. Par to, ka mums vienmēr vajadzēja būt gataviem un savu valsti aizstāvēt ar ieročiem rokās, es nekad neesmu šaubījies. Uz to mums vajadzēja būt gataviem neatkarīgi no mūsu kaimiņu valstu rīcības. Bet ja tās mums piebiedrotos, mūsu stāvoklis būtu izdevīgāks un izredzes labākas.

Pēc Atbrīvošanās kara, valsts dzīvē iestājās atslābums. Tauta ilgajā karā bija nogurusi, un zeme bija pilnīgi izpostīta. Braucot vilcienā no Daugavpils uz Rīgu, redzēja tikai drupas un liелgabalu šāvienu izārdīto zemi, un dzeloņstieplu aizžogu atliekas. Sērīgi bija to redzot un vēl sērīgāk kļuva zinot, ka šai cīņas vietā daudzi latviešu karavīri nolika savas galvas...

Ar neatslābstošu enerģiju un pieticīgu dzīves veidu īsā laikā drupas tika nolīdzinātas, un postažas vietā it kā uz burvja mājienu, pacēlās jaunas ēkas un nozuda visi kara postījumi. Apziņa, ka katrs strādā sev un līdz ar to ceļ visas valsts labklājību, darīja brīnumus. Latviešu tauta ar neapstrīdamu piemēru pierādīja savas darba spējas. Tauta pieķērās pie savas dzimtenes zemes un zinot, ka zeme nav pamāte, savas lauku mājas pārvērtā par priekšzīmīgām saimniecībām ar auglīgiem tīrumiem un ziedošām pļavām.

Tauta darīja savu un ar lepnumu pildīja kara dienestu. Tauta arī uzticējās saviem vadoņiem - vai tie bija iecelti, vai ievēlēti savos amatos, nebija starpības. Vai tas bija piedzīvojumu trūkums, vai arī kādi citi iemesli, bet valsts drošībai netika veltīta pienācīga vērība. Pārāk izceļot varonību Atbrīvoša-

nās karā, nesaredzēja draudošās briesmas nākotnē. Jāsaka, par daudz ilgi gulēja uz veciem lauriem.

Mūsu tautas vēsture ir diezgan pamācoša. Tikai to nedrīkstēja aizmirst. Mēs ne uz vienu acimirkli nedrīkstējām aizmirst, ka pirmajā vietā jābūt valsts drošībai. Mēs nedrīkstējām ticēt solījumiem, un mēs arī nedrīkstējām savas valsts drošību dibināt uz līgumiem ar kaimiņu valstīm. Mums kā suverēnai valstij vajadzēja būt gatavai katrā laikā sevi aizstāvēt ar ieročiem rokā. Tas ir katra godīga pilsoņa svēts pienākums. Jautājums, vai mums vajadzēja aizstāvēties, Sarkanarmijai iebrūkot mūsu zemē, ir nevietā un nemaz nedrīkstēja, un arī vēl tagad nedrīkst tikt debatēts. Tādu pienākumu suverēnai Latvijai uzlika ne tikai pienākums pret savu tautu un valsti, bet arī pret vēsturi. Nav nozīmes, cik liela ir valsts, un nav arī nozīmes, cik lieli ir pretinieki. Šeit cīņā iet viena valsts pret otru, un izšķirošais ir valsts kā tāda, bet nevis iedzīvotāju skaits. Iedzīvotāju resp. karavīru skaitam cīņas rezultātā dažreiz - bet ne vienmēr - var būt zināma nozīme, bet tas ir blakus jautājums, par kuŗu var runāt tikai pēc, bet ne pirms cīņas. Tā kā šai gadījumā cīņa nenotika, jo "vadonis" Sarkanarmiju Latvijā ielaida bez cīņas, tad arī nav ko analizēt cīņas rezultātus. Mēs varam tikai šķumt par to, kāpēc mēs nebijām sagatavoti cīņai. Šis ir kardināls jautājums, kuŗš izlemams bez bailēm. Bailes ir slikts padomdevējs, jo bailēs visu pārspilē un nepareizi novērtē.

Starp dzīvajiem mums nav neviena, kuŗam varētu jautāt, kāpēc mūsu armija nebija kaujas gatavībā. Atbildi uz to jāmeģina atrast blakus apstākļos. Meģināsim to darīt. Vispirms jānoraida doma, ka mūsu valstij it kā nebūtu bijuši pietiekami līdzekļi armijas apbruņošanai. Tas tā nebija. Vaina ir pavisam citur meklējama. Jau ilgāku laiku mūsu vadībā nebija skaidrības, ko darīt briesmu gadījumā; tas ir, ko darīt, kad kāda valsts mūs apdraud? Par to nedrīkstēja būt šaubu, un vilcināšanās bija liktenīga.

Briesmas uznāca ātrāk, nekā tas bija domāts. Mūsu vājību izmantoja, un mūs paņēma ar kailām rokām. Vainu meklēt un novelt uz dabisko aizsardzības šķēršļu trūkumu ir muļķīgi. Kādas mūsu valsts robežas bija valsts neatkarības izkarošanas laikā, tādas tās bija arī mūsu bojā ejas laikā. It nekas mums par sliktu nebija mainījies, izņemot Lubānas klānu nosusināšanu.

Kaŗu nevar vinnēt, un ienaidnieku nevar sakaut ar aizstāvēšanos. Vai nu aizstāvēšanās notiek aiz dabiskiem, vai aiz mākslīgi radītiem šķēršļiem - tam nav izšķirēja nozīme. Kā mēs zinām, Francijai bija abu veidu aizstāvēšanās sistēma, bet tas nepalīdzēja. Pietiek ar pirmā trieciena uztveršanai uzbūvēto bunkuru sistēmu. Tas būtu vajadzīgs, lai paspētu izdarīt mobilizāciju un militārās vienības varētu ieņemt jau agrāk nozīmētās pozīcijas. Tālāko nosaka ne tikai vienību kvantitāte, bet vairāk to kvalitāte. Sevišķi liela nozīme ir armijas augstākās vadības spējām un drosmei. "Remdeniem", kuŗi baidījās no kaŗa, būs nepatīkams atgādinājums atcerēties, ka 1904/5. gadā mazā nepazīstamā salu valsts Japāna sakāva Krieviju un Septiņu dienu kaŗā Izraēla sakāva savus lielos kaimiņus.

Nevienā kaujā, nevienā kaŗā nav divu uzvarētāju. Tā ir neapstrīdama patiesība un arī mums, ja mēs kaŗu būtu zaudējuši, neviens to nepārmestu un mūs par to nenosodītu. Bet pavisam citāds stāvoklis rodas, kā tas ir mūsu gadījumā, kad kāda valsts gļēvi izvairās no cīņas, no sava pienākuma. Ja mēs vienmēr būtu bijuši sagatavoti, gatavi savu valsti aizstāvēt, droši var teikt, ka mēs neatrastos tik nožēlojamā stāvoklī, kādā tagad esam. Ka ar mums nerēķinājās un mums nebija draugu, tā ir mūsu pašu vaina.

Ja arī mēs kaŗu būtu zaudējuši, tad arī mūsu pretinieks kaŗā būtu nesis upurus. Ja ne daudz lielākus par mums, tad vismaz tādus pašus. Mūsu karavīri Litenē un citās vietās neapbruņoti nebūtu tikuši noslepkavoti un daudzi deportēti uz Sibīrijas

vergu darba nometnēm. Krievu zaudējumi varētu būt pat tik ievērojami, ka tas ietekmētu Otrā pasaules kara iznākumu un daudzi no viņiem un viņu pēcnācējiem tagad nedzīvotu Latvijā. Glēvulīgā K. Ulmaņa rīcība, ielaižot Sarkanarmijas bāzes Latvijā, un vēlākā kapitulācija aptraipīja ne tikai mūsu karavīru labo slavu, bet arī visas tautas godu. Ulmanis Latviju izslēdza no vēstures. Tas ir daudz sliktāk, nekā karā nest upurus. Saules mūžu neviens nedzīvo, bet slava ir nemirstīga. Tā ir vajadzīga tautas vēsturei.

Atgriežoties pie jautājuma par līdzekļiem armijas apbruņojumam, jāņem vērā, ka mums Anglijā bija noguldīts ievērojams daudzums zelta. Daudz vairāk tā bija noguldīts ASV, kur tas vēl tagad atrodas. Ar Vāciju mums bija aktīva bilance; mums par labu pāris desmit miljonu reichsmarku. Nevajag arī aizmirst, ka mēs daudz naudas iztērējām jaunu skolu un citu ēku būvei, kas notika uz valsts drošības rēķina. Mums arī valsts aizsardzības fondā bija uzkrāta ļoti ievērojama summa, kas pa lielākai daļai nāca no ziedojumiem. Kā lai novērtē šo apstākli? Par divdesmit miljoniem latu K. Ulmanis bija no Padomju Savienības iepircis tankus ar municiju un remonta daļām. Tanki piegādāti tikai tad, kad Sarkanarmijas bāzes jau bijušas ierīkotas Latvijā. Starp citu, municija un daļas bijušas cita kalibra nekā tanki. Zemē nomesta nauda!

Es domāju, ka no šī īsā un neizsmeļošā pārskata, kā arī iepriekšējiem, ir redzams, ka mūsu armija varēja tikt laikus apbruņota ar vismodernākiem ieročiem un arī varēja tikt ierīkoti pirmā trieciena uztveres punkti.

Valsts galvam - kā armijas visaugstākam vadonim - bija pienākums galvenam štābam dot rīkojumu izstrādāt plānus valsts aizstāvēšanai. Viņam, kurš bija atbildīgs par valsts drošību, arī vajadzēja sekot, lai dotais rīkojums tiktu izpildīts. Tas netika darīts. Vajadzēja arī atsvaidzināt armijas

vadību, vecāko virsnieku vietā iecerot atbildīgos amatos jaunākus, enerģiskākus virsniekus. Pēdējā armijas komandiera izvēle, iecerot Berķi, pielaižot varbūtību, ka Eiropā var izcelties kaņš, nebija izdevīga. Viņš bija paklausīgs un tas arī ir viss, ko es gribu teikt. Vajadzēja tikt vaļā no krievu ietekmes jeb no vecā rauga. It sevišķi tas sakāms par ģenerāli Balodi, kuŗš bija rusofils.

Esot arī Anglijā tikuši pasūtīnāti 100 prettanku lielgabali, nezīnu, vai par tiem visa nauda bija samaksāta, bet zīnu gan, ka tie netika piegādāti. Kāpēc neiepirka ieročus no Čehoslovākijas un Vācijas, no kuŗām to piegāde nesagādātu grūtības? Pret Vāciju "vadonis" ieturēja nedraudzīgu, lai neteiktu izteikti naidīgu, politiku. Atcerēsimies viņa atvadu "sveicienu" repatriantiem: "Lai brauc uz neatgriešanas!"

Uzmanīgi vērojot notikumus Latvijā, bija zīmīgi, ka Padomju Savienība nekad un it nekad nepārmeta 1934. gada 15. maija apvērsumu. Nekad nepieņēma, ka fašisti apdraudētu tās robežas, vai arī apspiestu strādniekus. Attiecībā uz Ulmaņa puču, Padomju Savienība bija it kā ūdeni ieņēmusi mutē. Turpretim citus diktātorus nosodīja. Ar ko K. Ulmanis bija izpelnījies tādu Padomju Savienības labvēlību?

Lai šajā jautājumā ienestu vairāk skaidrības, ieskatīsimies citos avotos. Voldemārs Bastjānis, brīvās Latvijas finanču ministrs, savā grāmatā: "Gala sākums", 98. l.p. raksta: "Atsauksmē par A. Bērziņa grāmatu "Labie gadi", K. Dindzis "Amerikas Vēstneša" 1956. gada 31. jūlija numura rakstā "Kā sagatavoja 15. maiju", saka:

"Un vai nav zīmīgi, ka 15. maija autoriem par savu soli iepriekš vajadzēja aprunāties Maskavā, kā to apliecinājis A. Klīve (kur? - nav sacīts. - Aut.) Maskava iebildumus nav cēlusi, un piedzīvojam arī mūsu dienās, ka tā labprāt redz valsts priekšgalā

diktātorus, kā Naseru, Sukarno, Ben-Belu, Nikrumu un citus, jo uz vienu personu iespējams izdarīt daudz lielāku spiedienu nekā uz demokratisku parlamentu."

Raksturīgi arī tas, ka Latvijas sūtnis Maskavā Dr. A. Bilmanis jau dienu pirms apvērsuma, pavadot Dr. Ogrīņu Maskavā uz staciju, viņam teicis, ka Latvijā gaidāmas lielas pārvērtības, lai viņš esot uzmanīgs un piesargoties.

Tā kā jautājumam par Ulmaņa sakariem ar Maskavu "15. maija idejas" noskaidrošanā ir liela nozīme, tad pie tā uzkavēsimies plašāk un to darīsim kopā ar viņa ārlietu ministra, Vilhelma Muntera personību.

Kad, dzīvojot trimdā, esmu mēģinājis šo jautājumu pārrunāt, tad pa lielākai daļai mani sarunu biedri ir bijuši izvairīgi. Arī es negribētu ticēt Ulmaņa sakariem ar Maskavu, tas ir šausmīgi, bet ar štrausa politiku - galvas iebāšanu smiltīs - nav līdzēts. Jautājums ir tik nopietns un svarīgs, ka patīk vai nepatīk, gribi vai negribi, skaidrībā mums jātiek. Zināms apmierinājums ir, ka es neesmu vienīgais, kas par šo jautājumu interesējas. Man ir domu biedri. Daži no tiem ir labi pazīstami politiski darbinieki, kas Latvijas valdībā ieņēmuši augstus amatus un Ulmani labi pazinuši.

Uzklausīsim, ko Voldemārs Bastjānis saka: "Izklausās jau tiešām šausmīgi, bet es no šīs domas nevaru atbrīvoties vēl šodien. Kāpēc? Ir vesela rinda tādu nekur npublicētu un atklāti nepārrunātu faktu un notikumu, kas spiež tā domāt un tādu varbūtību pielaist. Pieminēšu tikai šeit īsumā. Vispirms man jāmin Dr. M. Valtera (veca K. Ulmana personīga un sirsnīga drauga) nostāšanos pret V. Munteru. Būdam sūtnis, viņš ilgu laiku bija sekojis Muntera rīcībai Ārlietu Ministrijā un, atrazdam to par nepareizu un kaitīgu Latvijai, jau 1938. gadā un agrāk sācis presē ("Jaunākās Ziņās", "Brīvā Zemē" un "Latvijas Kareivī") to iztirzāt, norādot uz Muntera politikas ļaunām sekām. Kad Munteris viņam to

aizliedzis, Valters griezies pie paša Ulmaņa un garākā rakstā resp. vēstuļu rindā norādījis uz Muntera kaitīgo un neciešamo rīcību. Šajā garajā, plašajā sarakstē ar K. Ulmani Dr. M. Valters ļoti pamatīgi un vispusīgi apgaismo Muntera Latvijai kaitīgo politiku, kuŗa sanaidojot Latviju ar kaimiņiem - Lietuvu un Igauniju, kā arī demokratiskiem sabiedrotiem - Angliju, Franciju u.c., bet aizstādot hitlerisko Vāciju un, sevišķi, komūnistisko Padomju Savienību. Šiem pamatojumiem un draudzīgajiem Dr. M. Valtera norādījumiem K. Ulmanis nav piegriezis nekādu vērību, un Muntera kaitīgā ārējā politika turpināta līdz sabrukumam.

Skujenieks Ulmaņa valdīšanas laikā protestēja pret nodomu iecelt V. Munteru par Latvijas ārlietu ministru. Protestēja ne tikai Skujenieks, bet arī ģenerālis Balodis. Balodis ar Skujenieku pat bija vienojušies no valdības aiziet, ja tas notiktu. To zinot, Ulmanis ar Muntera iecelšanu vilcinājās un izdarīja to tikai 1936. gada maijā, kad abi "protestanti" bija atvaļinājumos un kad pats tikai pirms mēneša bija kļuvis par valsts prezidentu. Skujenieks ar Balodi no valdības neaizgāja, jo pēdējais, Ulmaņa draudu iespaidots, savas domas bija grozījis un atteicās Skujenieku atbalstīt. Tad arī Skujenieks no oficiāla protesta atteicās, paliekot valdībā, bet īpaši neslēpjot dziļo sarūgtinājumu par Muntera iecelšanu.

Kāpēc abi minētie kungi, Skujenieks un ģenerālis Balodis, tik gaužām Munteru neieredzēja? Kāds tam bija iemesls?

Rīgā jau sen pirms Ulmaņa apvērsuma klīda baumas par Munteru. Vieniem nepatika, ka Ārlietu Ministrijā tik augstus posteņus, kā daļas vadītāja, sekretāra, direktora un ģenerālsekretāra ieņem nelatvietis. Otri pārmeta Munteram kalpošanu igauņu armijā, bet trešie - viņa vācisko izcelsmi; esot kāda vācu tirgotāja dēls. Bet jau pirms apvērsuma, un sevišķi pēc tā, Rīga pildījās ar ārkārtīgi uztraucošām un grūti ticamām baumām - Munters prec krie-

vu spiedzi. Par spiedzi dēvētā bija advokāta Sūnas kundze, kuŗu Munterš patiešām apprecēja. Jau tīri ārēji ņemot, nebija saprotams, kā tāds jauns, glīts, iznesīgs, apdāvināts un augsts valsts ierēdnis kā Munterš var precēt jau padzīvojušu krievu izcelsmes šķirteni. "Vai tad tādām jaunām, glītām, viņām piemērotu sieviešu trūkst?" vaicāja rīdzinieki viens otram. Ka šī "krieviete", kā ļaudis Rīgā Sūnas kundzi godāja, ir spiedze, par to neviens nešaubījās. Nesaprašanu un izbrīnu tāpēc radīja tikai jautājums, kas Munteram ar šo spiedzi var būt kopīgs.

Ka šīs baumas nav tikai baumas vien, bet tragiska patiesība, par to mani pārliecināja divas redzamas un atklātībā pazīstamas personas: bijušais Saeimas deputāts un ministrs Hugo Celmiņš un bijušais Pašvaldības Departamenta direktors Juris Sankevičs.

Celmiņš V. Bastjānim stāstījis, ka tajā laikā, kad viņš bijis sūtnis Berlīnē, braucot uz Tautu Savienības sanāksmi Ženēvā, Berlīnē apstājies Munterš ar savu kundzi. Gribēdams Munteram pakalpot, Celmiņš sarīkojis sūtniecībā abiem braucējiem naktsmājas. Kad viņš, Celmiņš, to pateicis Munteram, tas uztraucies un ieplestām acīm atklējis: "Jums vajadzēja zināt, ka es ar savu sievu kopā neguļu!" Celmiņš apjucis un atvainojies.

Šī Hugo Celmiņa liecība pierāda, ka Munterš precības ar Sūnas kundzi nav bijušas labprātīgas, bet piespiedu. Un nu nāk tā tālākā māžošana, kuŗas nolūks varēja būt tikai pasaulei pierādīt, ka bijusī Sūnas kundze ir patiešām kļuvusi Latvijas ārlietu ministra Munterš kundze, ka tā patiešām ir viņa sieva un tai pat no viņa ir bērns."

Šo liecību V. Bastjānim sniedzis bijušais Iekšlietu Ministrijas Pašvaldības Departamenta direktors Juris Sankevičs.

Palika neatbildēts jautājums, vai tiešām Ulmanis nezināja, vai arī tikai negribēja ticēt, ka Sūnas kundze ir krievu spiedze, un kā viņš, Latvijas valdības un valsts galva, varēja pieļaut sava ārlietu

ministra Muntera precības ar šādu sievieti? Kāpēc viņš nepiegrieza nekādu vērību sava amata biedra Skujenieka, kaŗa ministra - baltā ģenerāļa Baloŗa un citu savu draugu protestiem, ieceļot 1936. gadā V. Munteru par ārlietu ministru? Šī Ulmaņa un arī Muntera izturēšanās nekādi nav izskaidrojama. Kā Latvijas patriots, kas savu zemi un savu tautu mīlēja (par to negribu šaubīties) - kā šis patriots Ulmanis, zinādams un saprasdams, ka precot spiedzi, viņa ārlietu ministrs pats arī būs spiests kļūt par nodevēju un izdot zināmai austrumu valstij visus Latvijas politiskos un stratēģiskos noslēpumus, kā šis patriots, būdams taču pie pilna prāta un sapraŗanas, varēja to pieļaut? Nav atbildes.

Nav atbildes arī uz jautājumu, kāpēc K. Ulmanis ignorēja apstākli, ka V. Munters bija sarkanarmietis? Vai tieŗām viņš nezināja, ka Munters kā sarkanarmietis dienēja Stučkas armijā, kuŗa no Krievijas nāca iekarot Latviju? Kaujā ar Igaunijas Armijas 6. pulku, viņš kopā ar 11 latvieŗiem, krita gūstā. Tā kā Munters tekoŗi runāja igauņiski, viņš ticis saudzēts, bet visi latvieŗi (gūstekņi!) noŗauti.

Pēc gūstā kriŗanas tajā pašā 6. kājnieku pulkā Munters paturēts par virtuves strādnieku. No sākuma bijis uzraudzībā, bet vēlāk no tās atbrīvots un pat izdienējis Igaunijas brīvības krustu. Pēc nesekmīga mēģinājuma dabūt darbu Igaunijas Ārlietu Ministrijā, Munters pārnāca uz dzīvi Latvijā. Viņš iestājās Latvijas Universitātē, studēja ķīmiju un drīz dabūja darbu Ārlietu Ministrijā. Tur viņš taisīja apzibilnoŗu karjeru, un K. Ulmanis viņu iecēla par ārlietu ministru. V. Munters 15. maija valdībā spēlēja vienu no redzamākām lomām. Tāda Ulmaņa rīcība seviŗķu godu latvieŗu nacionālai paŗapziņai nedara.

Daŗas dienas pēc 1940. gada 17. jūņija, kad Latvijas okupācija pabeigta, Munters ar visu ģimeni aizvests uz Voroneŗu, kur brīvi dzīvojis līdz Otrā pasaules kaŗa sākumam. Voroneŗa bija guberņas pilsēta un daudz nozīmīgāka nekā Stavropole, kur Ulmanis līdz kaŗam dzīvojis. Voroneŗas apkārtne,

tāpat kā Stavropoles, bija ļoti bagāta, it sevišķi lauksaimniecībā. Es vēl labi atceros šīs abas pilsētas - Stavropoli un Voronežu. Abās esmu dzīvojis. Kādu reizi plānoju Voronežā vēl atgriesties un uzmeklēt sava tēva brāļa kapa vietu, kuŗš pirms apmēram simts gadiem kritis kaujā un Voronežā apbedīts.

Otram pasaules kaŗam sākoties, Munters aizsūtīts tālāk uz austrumiem, uz drošāku vietu, bet, kaŗam beidzoties, atgriezies Rīgā. Būtu interesanti zināt, par kādu maksu Munters ir paturēts dzīvs? Viņam, Latvijas ārlietu ministram un Tautu Savienības Padomes prezidentam, bija plaša informācija ne tikai par Latvijas politiku, bet vēl plašāka. Vai Latvijas noslēpumu atklāšana čekai būtu bijusi tā maksa? Kā to lai zina? Munters jau nebija latvietis, un no viņa nevarēja prasīt, lai viņš spēlētu Susaņina lomu. Kas Munteram neizdevās pie P. Stučkas un Igaunijā, tas viņam izdevās pie Ulmaņa.

Un tā, lūk, jānāk pie vienīgā iespējamā izskaidrojuma un secinājuma, ka krievi - Staļins ar Molotovu - viņu uz to spieda gan draudot, gan solot acu piemiegšanu apvērsuma lietā, varbūt pat paskubinot uz to. Ulmaņa apvērsums krievi nemaz nekaitēja. Drīzāk otrādi - nāca par labu, sagatavojot zemi un ceļu viņu iebrukumam 1940. gada 17. jūnijā. Un, ka Maskavas valdnieki uz visu to ir spējīgi, to pierādīja viņu draudzības līgums ar Hitleru.

Raksturīgi ir arī tas, ka pēc pašu krievu informācijas, kas ievietota krievu valodā izdotās Padomju Latvijas vēstures 362. l.p., visi ārzemju diplomāti Latvijā zinājuši par apvērsumu jau agrāk. Tā, piemēram, Rumānijas sūtnis par to jau 7. maijā telegrafējis savai valdībai. No kurienes tad viņi to zināja? Protams no krieviem, jo tiem visas Ulmaņa kārtis bija uz galda.

Ka augstāk teiktais ir pareizs un pamatots, apstiprina arī bijušais "Jaunāko Ziņu" ilggadīgais redaktors Jānis Kārklīšs, kuŗš savā grāmatā "Latvijas preses karalis", 184. l.p., runājot par Ulmaņa apvērsuma īstajiem iemesliem un Arvīda

Kalniņa toreiz sniegto informāciju, raksta:

"Krievu sūtnis Rīgā (sacījis Arvīds Kalniņš) arī vēl neesot teicis savu vārdu, vai viņam patikšot jaunas diktatūras nodibināšanās pie Padomju robežas. Tobrīd Kalniņš vēl nezināja, ka krievu sūtņa piekrišana ir jau laikus iegūta, jo Maskavas interesēs bija nodibināt vienvaldību Latvijā, lai to vieglāk, kad pienāks īstais laiks, it kā demokratizējot, iegūtu savā varā."

Par šo Ulmaņa "sadarbību" apvērsuma rīkošanā ar mūsu austrumu kaimiņu, Alfrēds Bērziņš, kas par apvērsumu sniedza savu autentisko informāciju Ņujorkas latviešu laikrakstam "Laiks", lai tā kādreiz pakalpotu vēsturei, gan neko nesaka. Savā grāmatā "Labie gadi" arī viņš nekā nesaka. Vai viņš neko nezināja? Grūti ticēt, bet izslēgts tas nav. Un, ja viņš arī zinātu, tad, protams, klusētu.

Vai visas šīs atsauksmes un piezīmes nepierāda, ka Ulmanis apvērsumu izdarījis ar kādas ārvalsts ziņu un, varbūt, arī ar piekrišanu?

Ja tas tā, tad arī kļūst saprotams, kāpēc mūsu armija nebija pietiekami apbruņota. Kļūst arī saprotams, kāpēc par divdesmit miljoniem latu apbruņojumu "nopirka" no Padomju Savienības. Kāpēc Padomju Savienībai atļāva ierīkot militāras bāzes Latvijā? Nevarēja jau nesaprast, ka minētās bāzes bija klasisks piemērs Trojas zirgam. Prasība ierīkot bāzes bija nespēka pazīme un norādīja uz to, ka Padomju Savienība nebija droša par Latvijas iekarošanu frontālā uzbrukumā. Šai sakarībā jāatzīmē, ka Staļins nebija drošs, ka Sarkanarmijas vadība, redzot drošu pretinieku un tādā ceļā sev nodrošinātu aizmuguri, nesacelsies un nepagriezīs ieročus pret viņu, lai gāztu diktatūru. Šis uzskats nav izdomājums, bet pamatojas uz tā laika Sarkanarmijas noskaņojumu. Tāds apstāklis jau ticis apsvērts Somijas Ziemas kara laikā. Vai vēl labāks pierādījums tam vajadzīgs, kā tas, ka Sarkanarmijas "tīrīšanā" desmitiem tūkstoši virsnieku tika likvidēti?

Nebija pārdomāts solis, ka Sarkanarmiju Latvijā ielaida bez pretošanās. Jā, ja "vadonis" nebūtu nožūzojis, šodien mūsu stāvoklis būtu pavisam citāds. Tā rīkoties Ulmanim nebija tiesību. Latvija nebija viņa privātīpašums, un viņš arī nebija tās likumīgs pārstāvis.

Neminot vārdā, bet aukstasinīgi apsverot un novērtējot Latvijas drāmā darbojošos personu lomas, mēs redzam, ka galvenās lomas ir spēlējušas personas, no kurām to vismazāk drīkstēja sagaidīt. Nenoliedzami, ka viņi mīlēja latviešu tautu un mīlēja arī Latvijas valsti. Bet dzīvē sarežģījušies apstākļi bija par smagiem, lai godam tos pārvarētu. Acīm redzot, tā vismaz viņi bija iedomājušies. Nav nekas neparasts, ka kādam, palīdzot citiem, vēlāk no tā pašam rodas grūtības. Neviens nav pasargāts no materiālām grūtībām, un ikkatru tās var piemeklēt. Dzīve vienmēr nerit gludi, un nākotne nav pārrēdzama. Ja rodas kādas grūtības, tas nav jāņem traģiski. Tūdaļ nav jātriec lode pierē vai arī šo grūtību novēršanai, vai noslēpšanai jāspēr kāds nepārdomāts solis, kam nākotnē var būt daudz ļaunākas, pat traģiskas sekas. Tā arī no Latvijas drāmas mēs redzam, ka materiālie apstākļi ir bijuši tās sākums un arī beigas. Atbalsta meklēšana pie krieviem iezīmēja šīs drāmas beigu sākumu. Ka Krievijai, vai tā būtu sarkana, vai balta, nevar uzticēties, tas vēsturē jau ir sen pierādījies fakts. Par to šeit vairs daudz laika netērēsim. Latvija vienmēr ir bijusi uzticīga Krievijai un ieinteresēta Krievijas nākotnē. Pirmajā pasaules karā latviešu tauta Krievijas labā nesa ļoti smagus upurus. Lielākus nekā pati Krievija. Bet Krievijas izturēšanās pret Latviju šo uzticību neattaisnoja. Krievijas Armija vairāk reizes ir nodevusi mūsu tautu un nopostījusi mūsu zemi. Pat kopējo cīņu laikā Pirmajā pasaules karā, neizpildot savu pienākumu, tā sagādāja Latviešu Strēlniekiem lielus zaudējumus. Krievijas lielnieku valdība ar "Brest-

„Litovskā” noslēgto līgumu Latviju nodeva vāciešiem. Krievijas politika pret Latviju ir bijusi: denunciācija, pārkrievošana un centrālizācija. Arī vēl tagad notiek latviešu pārkrievošana un izraidīšana no Latvijas. Latviešu vietā ievēd krievus, un to skaits sasniedzis tādus apmērus, ka latvieši savā zemē paliek pat par minoritāti. Krievijai nav bijušas pret Latviju nekādas citas, kā tikai iekarošanas tieksmes.

Kad šī gadu simteņa sākumā no Krievijas tikām vaļā, mums viss tas bija pareizi jānovērtē, un nedrīkstējām ticēt solījumiem, ka Krievija uz visiem laikiem atsakās no mūsu zemes iekarošanas. To Krievija bija svinīgi apsolījusi un ar parakstu apstiprinājusi zem Latvijas-Krievijas miera līguma 1920. gadā Bulduros. Atkal apstiprinājās vēsturiskā patiesība - Krievijai nevar uzticēties. Šajā gadījumā ir vietā pieminēt vecu aksiomu: Ja gribi mieru, gatavojies uz karu.

Kā Ulmanis varēja aizmirst to, kā Krievija rīkojās Latvijā pēc 1905. gada revolūcijas? Soda ekspedīciju rīcība bija mežonīga un nekas cits, kā atriebība par latviešu vēlēšanos iegūt brīvību, kādu citas tautas sen jau baudīja. Notikumi pēc minētās revolūcijas mums katram bija dzīvā atmiņā un bija nopietns brīdinājums, ka krieviem nevar uzticēties. Šī fakta ignorēšana, kā arī 15. maija puča rīkošana norāda, ka Ulmanim ir patīcis riskēt, spēlēt "uz visu banku". Puča sarīkošana bija ļoti riskants pasākums un varēja beigties ar pilsoņu karu. Saskaņā ar Latvijas Satversmi armija bija padota valsts prezidentam, bet aizsargi - vienam no puča līdzdalībniekiem. Kā sadursme varēja notikt? - 1934. gada 15. maija naktī Latgales divīzijas štāba Daugavpilī priekšnieks, pulkvedis Gustavs Grīnbergs, saņemot rīkojumu par karaspēka vienību izvešanu no kazarmām un norādīto punktu ieņemšanu, šim rīkojumam, kas viņam licies aizdomīgs, akli nav paklausījis, bet tūdaļ mēģinājis sazināties ar Armijas Štābu Rīgā. Par tādu rīcību viņš atcelts no amata un atvaļināts no kara dienesta. Bet ja valsts presi-

dents, kuŗam armija padota, būtu izlietojis savu varu un izpildījis savu pienākumu pret Satversmi un puŗu likvidētu - tad aizsargi, kuŗiem bijušas izsniegtas kaujas patronas, droši vien izpildītu arī viņiem doto rīkojumu, un tādā ceļā asins izliešana nebūtu bijusi novēršama. Tomēr, kaut arī zināmi upuri būtu bijuši, kā mēs tagad redzam, tie būtu attaisnojušies: mēs nebūtu krieviem glēvi padevušies. Mēs būtu saglabājuši tautas godu, kas ir vērtīgāks par dzīvību. Beznoteikumu padošanās krieviem ir kauna traips, no kuŗa mēs nevaram tikt vaļā. To tautai uzlikusi ir viena persona. Tas nav piedodams, un, ko nevar piedot, to arī nevar aizmirst.

Ģenerālis Bangerskis ar saviem leģionāriem pierādīja, ka padošanās krieviem neizteica tautas vēlēšanos, bet viņš nāca par vēlu: suverēna Latvija bija iznīcināta, netika atjaunota, un ģenerāļa Bangerska leģionāri nereprezentēja neatkarīgo Latviju.

Pasaules lieliem notikumiem ir priekšvēsture. Ir cēlonisks sakars ar apstākļiem, kas šos notikumus izraisīja. Šie apstākļi var būt ļoti sarežģīti. Elektriķa var būt krājusies ilgāku laiku, kamēr notiek eksplozija. Tā kā pagātnei ar eksploziju ir cēlonisks sakars, tad sprāgstvielai vajag būt mērķtiecīgi un rūpīgi sagatavotai. Ka tas tā ir, par to nevienam nevajadzētu šaubīties. Jautājums ir, cik rūpīgi, pilnīgi un slepeni eksploziju izraisīšie apstākļi sagatavoti.

Kā piemēru ņemsim Pirmo pasaules kaŗu, kas mums daudziem vēl dzīvā atmiņā. Šis kaŗš, kuŗš iesākās 1914. gadā, prasīja daudz upuru un, kad nu bija beidzies, izrādījās, ka bija velti karots. Kas apstākļus eksplozijai sagatavo - ir interesants jautājums. Apstākļu sagatavotājs var arī nebūt eksplozijas izraisītājs. Viens var būt ieinteresēts radīt eksploziju, bet otrs var būt tikai pirmā gribas neapzinīgs īstenotājs.

Kad Pirmais pasaules kaŗš bija beidzies, tad kaŗa uzvarētāji kaŗu zaudējušo Vāciju atzina par

vienīgo vainīgo kara izraisīšanā. Tāds stāvoklis atviegloja uzvarētāja sirdsapziņu, lai Vācijai uzliktu tik smagus noteikumus, kuŗus tai nebija pa spēkam izpildīt. Ka Vācija nebija vienīgā valsts, kur mēklējama vaina Pirmā pasaules kara izraisīšanā, norāda vairāki apstākļi. Piemēram, Krievijas Panslāvisma kustība noveda pie Austro-Ungārijas mantinieka erhercoga Franča Ferndinanda noslepkavošanas 1914. gada 28. jūnijā Sarajevā, Serbijā. Anglijas ekspansija Eiropā, kuŗu traucēja Vācija. Nevar arī aizmirst apstākli, ka karš Eiropā bija vajadzīgs, lai iznīcinātu Prūsiju un Vācijas ģenerālštābu. Nebija arī svešs uzskats, ka monarchijas Eiropā jāiznīcina. Sākot ar Krieviju. Bija aprēķināts, ka, lai to sagrautu, vajadzēs nonāvēt trīs Krievijas ķeizarus. Tā arī notika. Ķeizaru Aleksandru II nogalināja atentātā, ķeizaru Aleksandru III noindēja un ķeizaru Nikolaju II kopā ar visu viņa ģimeni, sievu un bērniem, noslepkavoja Ekaterinburgā. Viss notika kā paredzēts. Trīs Krievijas ķeizari nonāvēti, un pati valsts iznīcināta. Nu pienāca kārtā Prūsijai. Pirmajā pasaules karā Vāciju, kā tas bija aprēķināts, sakāva, bet nebija apsvērts, kā to noturēt pie zemes, tāpēc arī bija jānāk Otram pasaules karā. Otrā pasaules karā tie paši pretinieki, kas bija Pirmajā pasaules karā, Vāciju sakāva, sadalīja savā starpā un vēl līdz šim laikam tur pie zemes, lai Krievijai dotu iespēju apbruņoties un kļūt stiprākai.

RŪZVELTA NEGODĪGIE DARĪJUMI.

Nu jau pagājuši 40 gadi kopš Otrā pasaules kara sabiedrotie ASV, PSRS un Anglija, konferencē, kas ilga no 1945. gada 4. līdz 11. februārim Jaltā, Krimas pussalā, izdarīja pret Eiropas tautām un valstīm vislielāko nodevību - noziegumu, kādu jebkad Eiropa savā atminamās vēstures laikā piedzīvojusi. No "veikala" Jaltā ir pagājis diezgan ilgs laiks, bet vēl nav pārredzamas šī kļūmīgā darījuma beigas. Par tām ir baiga nojauta. Darījums Jaltā pārsniedz viduslaikos Eiropu piemeklējušo Melno Nāvi, kur epidēmijā izmira viena trešā daļa Eiropas iedzīvotāju. Pirms stājamies pie "Sarkanās Nāves" drausmīgā iespaيدا apskates, mazliet uzkāvīsimies pie vienas no tās iniciatoru personībām. Šī persona ir tā laika ASV prezidents Franklins Rūzvelts.

Franklins Rūzvelts, pārkāpjot savas varas robežas, 1933. gada bez Senāta un Kongresa ziņas un piekrišanas sarkanos bandītus Kremli atzina par Krievijas likumīgo valdību, ar to atverot ASV durvis bolševistiskās Krievijas spiegiem un sabotieriem. Vēlāk ASV šo rīcību apzīmēja par kļūdu, bet ne apzinīgu noziegumu.

Otrā pasaules kara laikā, Rūzvelts bolševistiskai Krievijai piešķīra vienpadsmit biljonu dolāru "aizdevumu". Šī nauda vēl līdz šim laikam nav atdota, un Padomju Savienība atsakās to atmaksāt. Atkal tas pats, šo darījumu uzskatīja par kļūdu. Ar Jaltas darījumu Balkānus un Austrumeiropas valstis nodeva Staļinam. Arī šo darījumu dēvēja tikai par kļūdu. Ar aizkulišu kombinācijām nodibināja Apvienotās Nācijas. Tā rezultātā ASV Korejā un Vjetnamā cieta smagus zaudējumus. Arī šo darījumu apzīmēja tikai par kļūdu.

Īsi pēc Otrā pasaules kara iesākšanās no sākuma Ņuvorkas (Nuwark) lidlaukā un vēlāk Great Falls, Montanā, krievu vajadzībām ierīkoja lielu lidmašīnu bāzi, no kuņas tie ar savām lidmašīnām

varēja saņemt un aizvest uz Padomiju kara materiālus.

Par minēto bažu komandantu bijis iecelts majors Džordžs Reisijs Džordans (Georgs Racey Jordan), kuŗš grāmatā: "From Major Jordan's Diaries" vēlāk atstāsta, ka uz Baltā Nama rīkojuma krievu misija (mission) no Great Falls bāzes saņēmusi milzīgu daudzumu kara materiālu un noslēpumainus sūtījumus lielās kastēs un pakās.

No sākuma majors Džordans ir uzskatījis krievus par sabiedrotiem, centīgi izpildījis savu pienākumu. No 1942. līdz 1943. un 1944. gadā viņš oficiāli parakstījis dokumentus 16 000 kaujas lidmašīnu nosūtīšanai krieviem. Tad 1943. gadā viņam, majoram Džordanam, nezināmu iemeslu dēļ krievi sākuši sūtīt uz Great Falls savas transporta lidmašīnas. Šīs transporta lidmašīnas tikuŗas pielādētas ar mistiskām precēm lielās kastēs un rūpīgos iesaiņojumos, un tās bijis atļauts iekraut lidmašīnās tikai pašiem krieviem. Tāda rīcība majoram Džordanam likusies aizdomīga. Ap to laiku atombomba vēl neesot bijusi izgudrota, un ziņas par tās pētījumiem publikai neesot bijuŗas pieejamas. Majors Džordans gan esot dzirdējis par kāda jauna ieroča izgudrošanu, bet tas arī bijis viss. Viņam arī neesot bijis zināms, kādus materiālus lieto jaunā ieroča ražoŗšanai. Šī jaunā ieroča attīstīŗšana no citām valstīm esot tikusi turēta lielā slepenībā. Tā kā majoram Džordanam, sprieŗot pēc saviem novērojumiem, licies, ka boļŗevistiskā Krievija var tapt par ASV ienaidnieku, tad viņam raduŗās aizdomas, ka ŗiem mistiskiem sūtījumiem varētu būt kāds sakars ar atombumbas ražoŗšanu. Tādēļ viņš nolēmis pārbaudīt vienas krievu transporta lidmašīnas kravu ŗi pirms lidmašīnas pacelŗšanās gaisā. Paredzot krievu komandas pretoŗanos, majors Džordans norīkojis savus kareivjus būt gataviem katram gadījumam. Viņš arī pielaidis iespēju, ka krievu misijas vadītājs pulkvedis Katkovs, kuŗa misija atradusies Great Falls bāzē, varētu iebilst

pret lidmašīnas kravas pārbaudīšanu.

Kad majors Džordans tuvojies krievu lidmašīnai, pulkvedis Katkovs steidzies viņam priekšā un aizliedzis iekāpt lidmašīnā, un, pastiprinot sava rīkojuma autoritāti, norīkojis savus kareivjus izpildīt viņa pavēli. Majors Džordans tūdaļ devis rīkojumu saviem kareivjiem būt gataviem, ja krievu karavīri neļautu viņam iekāpt lidmašīnā, un arī devis rīkojumu krievu kareivjus tādā gadījumā novākt no viņa ceļa, un pulkvedim Katkovam jautājis, vai viņš vēlētos tādu starpgadījumu uz ASV zemes? Katkovs, redzot, ka ir pieķerts, uz vietas un lielās dusmās apgriezies un steidzies uz savas bāzes telpām. Majors Džordans iekāpis minētā krievu transporta lidmašīnā un tur atradis lielus saiņus ar atzīmi: "Smagais ūdens (Heavy Water); kastēs bijis iesaiņots urāns (Uranium); rūpīgi iesaiņotās kastēs bijuši plāni, zīmējumi un arī tūkstošiem fotogrāfiju no zīmējumu detaļām atombumbas pagatavošanai.

Majors Džordans nekavējoties apķīlājis visas krievu lidmašīnas, lai varētu izdarīt pilnīgu izmeklēšanu. Par savu atklājumu majors Džordans nekavējoties paziņojis savai priekšniecībai Vašingtonā. Jāpatur prātā, ka vadoņi Vašingtonā pareģojuši, ka pēc atombumbas izgudrošanas paies vismaz 20 gadi, kamēr citi varēs pagatavot atombumbu. Tagad šeit ir pierādījumi, ka tie paši vadoņi Vašingtonā krieviem piegādāja ne tikai plānus, bet arī materiālu atombumbas pagatavošanai. Ka Vašingtonā bijuši krievu spiegi un nodevēji pierāda apstākļi, ka majoram Džordanam iekāpjot krievu transporta lidmašīnā, pulkvedis Katkovs no savas bāzes Great Falls telefonēja uz Vašingtonu, D.C., Baltā Nama personai vārdā "Brown". Rūzvelts tūdaļ devis rīkojumu savai uzticības personai, Harijam Hopkinam, telefonēt Džordanam un dot viņam rīkojumu atļaut krievu lidmašīnām netraucēti pacelties gaisā lidojumam uz Maskavu. Majors Džordans paklausījis prezidenta pavēlei, un krievu lidmašīnas ar noslēpumaino transporta kravu

aizlidojušas. Citās krievu transporta lidmašīnās majors Džordans atradis kaujas lidmašīnu zīmējumus un plānus. Kādā lidmašīnā atradušās naudas drukājamās klišejas, papīrs un krāsas. Šo materiālu krievi izlietoja, lai viņu okupētajā Vācijas daļā izplatītu biljoniem vācu okupācijas marku. Tai laikā ASV okupētajā Vācijas daļā ieplūda milzīgs daudzums minēto naudas zīmju. Bija arī radušies speciāli aģenti, kuņi, maksājot katru cenu, uzpirka zeltu, gleznas un citas vērtīgas un retas mantas.

Tas, ka ASV finanču viceministrs Harijs Deksters Vaitis (White) minētās naudas iespiešanas plates kopā ar papīru un krāsām par brīvu piegādājis krieviem, redzams arī no ģenerāļa Kleja (Clay), armijas komandiera Berlīnē, ziņojuma ASV Senāta komitejai. Arī šis notikums esot tikai kļūda, lai gan ASV nodokļu maksātāji par šo "mazo kļūdu" samaksāja daudzus (tiešu datu trūkst) biljonus dolāru. Tādā gadījumā jājautā, kas tad ir valsts nodevība?

Šeit pieminētie gadījumi nav vienīgie, kas liecina par Rūzvelta lielām simpātijām un gādību par boļševikiem vai, kā viņi paši tagad sevi sauc - par komunistiem. Piemēram, viens no Rūzvelta draudzības apliecinājumiem Padomju Savienībai ir gadījums, kad Techerānas konferences laikā, kas notika 1943. gada novembrī un decembrī, viņš uzturējās nevis ASV sūtniecības telpās, kur uzturējās Čerčils, bet - lasi un brīnies - Padomju sūtniecības telpās pie Staļina!

Diezgan pilnīgu pārskatu par Rūzvelta gādību par komunistiem var gūt, ja izlasa Džordža Heringa (George C. Herring, Jr.) grāmatu "Aid to Russia, 1941 - 1946". Protams, par šo gādību mantās un skaidrā naudā, pāris desmit biljonu dolāru vērtībā, samaksāja ASV nodokļu maksātāji. Par Savienoto Valstu palīdzību Padomju Savienībai ir iznākušas daudzas grāmatas. Grāmatās minētie gadījumi balstās uz oficiāliem datiem un dokumentiem un tāpēc to ticamība nav apšaubāma.

Tā kā Techerānas konferences laikā Rūzvelts

dzīvoja vienās telpās ar Staļinu, tad arī privātās pārrunās varēja tikt apspriesti un izlemti visi jautājumi, un "konferenci" oficiālās sēdēs bija tikai jānoformulē jau izlemtais. Šī Techerānas konference arī ir vissvarīgākā no visām Otrā pasaules kara laika Sabiedroto konferencēm. Techerānā tika mesti kauļņi par Austrumeiropas, kā arī Balkānu tautu un valstu nākotni. Līdz Techerānas konferencei Angliju uzskatīja par līdzīgu partneri kara darbībā, bet, apstākļiem mainoties, tā zaudēja savu nozīmi. Vairākos aprakstos ir atzīmēts, ka jau no Techerānas konferences laika Rūzvelts, izpatikdams Staļinam, zobojies par Čerčilu. Šo apstākli atzīst arī pats Čerčils. (Skat. viņa grāmatas: "The Second World War" sešos sējumos.) Rūzvelta un Staļina draudzīgo attiecību dēļ, kur bija divi pret vienu - vairākums - Čerčilam vairs bija maza nozīme. Domājams, ka vēlāk arī pats Rūzvelts nojautis, ka Staļinam par daudz apsolījis, un Jaltas konferencē izdarījis pēdējo mēģinājumu, lai cik necik atvieglotu Austrumeiropas tautu likteni, bet, saduroties Staļina brutālītai ar rietumu (Rūzvelta un Čerčila) naivitāti, Staļins ieguva visu ko vēlējās. Tā kā Jaltas konferencē noformēja Techerānas darījumu, tad arī Jalta ieguva oficiālu nozīmi, un vārds "Jalta" kļuva sinonīms nodevībai.

JALTAS DARĪJUMA SEKAS.

Jaltas darījumam, varētu arī teikt veikalam Jaltā, ir tālākejoša nozīme jeb raksturs. Tas mums pilnībā atklāj Krievijas godkārību un ļaunās tieksmes pret Eiropu. Krievijas godkārība aptver: greizsirdību, skaudību un arī krietnu daļu atriebības. Padomju diplomātija pēc rūpīgi izstrādāta plāna mēģināja panākt, lai anglo-amerikāņi atzītu tās pārspēku un noteicošo lomu Eiropā. Sabiedrotie Jaltā ar nepatiku atgriezās pie sarunām par Austrumeiropas jautājumu, bet atkal no tā izlemša-

nas kautrīgi, pat bailīgi novērsās, un tā arī nenostājās pret Krievijas ekstrēmām tieksmēm izplesties Eiropā. Ar to Jalta atgādina neizlemto ģeopolītisko stāvokli, kuŗš simbolizē nepabeigto cīņu par Eiropas nākotni. Četrdesmit gadus pēc Jaltas šajā cīņā ir iejauktas Savienotās Valstis un Padomju Savienība, bet tagad liekas skaidrs, ka šo jautājumu neizlems vēstures konstruktīvā ceļā, bet Eiropas valstīm pašām būs jāpiedalās tā atrisināšanā. Tas arī liekas dabiski un saprotami, ka Eiropai pašai jāpārņem vadība sava likteņa noteikšanā un vadībā. To prasa Eiropas slavenā pagātne un tās cieņa.

Darījums Jaltā Eiropai bija ārkārtīgi smags trieciens. Kad no tā sekām Eiropa atkopsies un tiks uz kājām, tas vēl nav paredzams. Agrāk ar saviem kultūras sasniegumiem Eiropa dominējusi visā pasaulē. Bet ar īsā laikā izraisītiem diviem pasaules kaŗiem tā izdarīja pašnāvību. Kad Savienotās Valstis ar Angliju un boļševistisko Krieviju izlēma Eiropas likteni, Eiropa pie šīs lemšanas nepiedalījās. Kad divas Eiropai pilnīgi svešas armijas, Savienoto Valstu un boļševistiskās Krievijas, katra no savas puses tuvojās Eiropas centram - Vācijai, tad jau Eiropas liktenis bija izlemts. Boļševistiskās Krievijas viltīgais un nežēlīgais tirāns Staļins un naivie Sabiedrotie savu postošo darbu bija pabeiguši.

Līdz Jaltas konferencei Sabiedrotos galvenā kārtā nodarbināja Austrumeiropas kontrole un policijas jautājums. Vēlāk pakāpeniski pieauga interese par Vāciju, un Vāciju uzskatīja par Eiropas kontroles atslēgu. Boļševistiskā Krievija Poliju sāka uzskatīt par savu interešu daļu - kā Krievijas vārtus uz Eiropu tās pārvaldīšanai. Čerčils savās atmiņās par Otro pasaules kaŗu raksta, ka tāds boļševistiskās Krievijas viedoklis kaŗa laika sabiedrotos novedis pie pirmā lūzuma un "Lielās Aliances" sabrukuma. Liekas, ka arī prezidents Rūzvelts būs aptvēris centrālstratēģijas lielo nozīmi, bet tai laikā, kad Krievija bija vāja, šo jautājumu nenokārtoja, un tagad jau bija par vēlu Staļinu vest pie mērenības

viņa prasībās. Staļins pastāvēja uz Polijas teritorijas paturēšanu, kuŗu Krievija ieguva saskaņā ar Staļina-Hitlera līgumu par Polijas sadalīšanu.

Staļins bija pareizi aprēķinājis, ka disputā par Polijas neatkarības jautājumu ir pienācis laiks, ka to nosaka Padomija. Pirms Techerānas konferences Polijas ministru prezidents brīdinājis Čerčilu, ka strīdū starp Poliju un PSRS runa ir ne tikai par robežu starp abām valstīm, bet par Polijas kā neatkarīgas valsts eksistenci. Vienu mēnesi vēlāk Anglijas ārlietu ministrs Antonijs Īdens Anglijas Kaŗa kabinetam ziņojis, ka Polijas ministru prezidents 1943. gada 6. oktobrī, viņam teicis, ka Staļina galvenais nolūks pret Poliju, pret Vāciju un tās brīvības centieniem, kā arī jautājumā, kas skar citas okupētās valstis, ir agresīvs. Staļins savā godkārībā bija izlēmis paturēt visu Polijas austrumu daļu, kas boļševistiskai Krievijai nebija ļoti svarīgi, bet stratēģiskā ziņā bija Polijas dzīvības jautājums. Beidzot Techerānas konferences priekšvakarā, 1943. gada 22. novembrī, Īdens ziņojis Kaŗa kabinetam, ka Polija baidās, ka boļševistiskai Krievijai jau ilgāku laiku ir mērķis Varšavā nodibināt poļu leļļu valdību un tādā ceļā Poliju padarīt atkarīgu no Krievijas.

Angļi pret Staļina mērķiem ieņēma labvēlīgāku viedokli. Īdens apgalvoja poļiem, ka Staļina mērķis ir mērens, un savā priekšā stāvošās Techerānas konferences memorandā atzīmēja, ka Anglija ir sagatavojusies apmierināt Staļina teritoriālās prasības, un ar tādu rīcību cerēja panākt ar viņu politisku saprašanos. Amerikāņi bija vēl labvēlīgāki Staļina teritoriālām prasībām. Saskaņā ar vienošanos pirms konferences Techerānā 1943. gada novembrī un decembrī, Čerčils un Rūzvelts piekrita Polijas robežu grozīšanai. To viņi izdarīja bez kādas iepriekšējas apspriedes ar pašiem poļiem, un Maskavai augstsirdīgi piešķīra lielāku noteikšanu Balkānos.

Sabiedrotie: Rūzvelts, Staļins un Čerčils, ar Austrumeiropas valstīm rīkojās kā mednieki ar

nošautu briedi. Tām nodīrāja ādu - to paturēja Staļins, un gaļu sagrieza gabalos un sadalīja. Ka tādu rīcību attiecībā uz dzīvām būtnēm, cilvēkiem, varētu uzskatīt par normālu, nav pieņemams. Nebūs lieki šeit atzīmēt, ka Čerčilam, kā tas dokumentāri pierādīts, Techerānas konferences laikā bija zināms par boļševiku izdarīto Polijas virsnieku slepkavību Katinas mežā, un arī nav šaubu, ka viņš zināja par vairāk nekā desmit tūkstošu Ukrainas zemnieku noslepkavošanu Viņņicā.

Zinot krievu mežonīgo rīcību Katinā, Viņņicā un daudzās citās šeit neminētās vietās, Rūzvelts ar Čerčilu ir vainojami kā līdzdalībnieki masu slepkavībās un deportācijās, kas viņu nolīgumam ar boļševistisko Krieviju sekoja.

Padarot stāvokli sliktāku, spiežot poļus dot krieviem teritoriālās koncesijas, amerikāņi un angļi nevēlējās poļiem piedāvāt teritoriālās koncesijas uz Vācijas rēķina. Šī jautājuma atlikšana līdz kara beigām, Poliju noveda izmisuma stāvoklī. Tādas Sabiedroto rīcības rezultātā poļi, redzot, ka pēc viņu valsts teritorijas sakropļošanas viņu eksistence apdraudēta, atteicās sadarboties. Sarūgtināti un neapmierināti, poļi sāka Maskavu uzskatīt par vienīgo, kas viņus varētu kompensēt uz Vācijas rēķina un tādā ceļā, boļševistiskai Krievijai pārvaldot Austrumeiropu, nonāca tās atkarībā.

Jaltas notikumu laikā visu Poliju jau bija okupējusi Sarkanarmija, bet Staļins Varšavā bija iesēdinājis sev paklausīgu un no viņa atkarīgu Polijas valdību. Jaltā Sabiedrotie no Padomju Savienības izspieda solījumu, ka tās nodibinātā valdība tiks paplašināta un tiks noturētas brīvas vēlēšanas, un tikai pēc tam atzīs Polijas valdību. Šie nosacījumi netika ierakstīti Sabiedroto izdotā kopējā komunikē. Tā Padomju Savienība pati varēja noteikt, cik brīvas vēlēšanas notiks. Neskatoties uz to, ka boļševiki lauza savus solījumus par brīvām vēlēšanām un tās nemaz nenotika, Sabiedrotie atzina Varšavas "salmu

valdību" par Polijas likumīgu valdību.

Pēc Polijas jautājuma nokārtošanas krieviem labvēlīgā garā, Jaltā iesākās cīņa par Vācijas nākotni. Polijas austrumu daļa tika iekļauta Padomju Savienībā, bet ASV un Anglija turpināja iebilst pret Polijas paplašināšanu uz Vācijas rēķina. No sākuma krievi vilcinājās, cik tālu iet Polijas atbalstīšanā tās prasībās pēc Vācijas teritorijas. Bet Potsdamas konferencē, kas notika pēc Vācijas galīga sabrukuma 1945. gada jūlijā, Staļins atzina, ka, Sarkanarmijai atrodoties Vācijā, viņš droši var atbalstīt visas Polijas prasības. Tā arī notika. Turpinot cīņu par PSRS dominēšanu Eiropā, Staļins, atzīstot un apmierinot Polijas teritoriālās prasības, nostiprināja Polijas atkarību no Padomju Savienības.

Staļinam tāda stīvēšanās ar saviem kara laika sabiedrotiem bija viņa darbības ievērojama sastāvdaļa. 1943. gada beigās, kad Sarkanarmija vēl karoja Padomju Krievijas teritorijā, viņš no sabiedrotiem - ASV un Anglijas - panāca piekrišanu, ka pēc kara Padomju Savienība pēckara Vācijā un Itālijā spēlēs ievērojamu lomu, un arī panāca Rietumu piekrišanu izjaukt un nepieļaut Polijas-Čehoslovākijas plāna īstenošanu par Centrāleiropas apvienības nodibināšanu. Staļins laikus aptvēra, ka tāda apvienība varētu būt par šķērslī viņa paša plāniem dominēt Eiropā.

Jau Teherānas konferences laikā Staļins loloja cerības un kala plānus, ka angļi nebūs spējīgi un amerikāņi nepretosies viņa iekarošanas tīksmēm, Vācijas armijai sabrūkot. Sarunās savus plānus Staļins mazpamazām atklāja. Viņš un viņa sabiedrotie veikli spēlēja pretkapitālistus un ar tādu rīcību centās Savienotās Valstis noskaņot pret Angliju kā kapitālistisku valsti, un centās arī vājināt Anglijas nozīmi un lomu pēckara Eiropā. Staļins arī centās panākt vienošanos ar Anglijas sāncensi Franciju, ka pēc kara Eiropas centrā netiks pieļauta nekāda jauna vara vai valstu apvienība.

Padomju interpretējumā Rūzveltam piemita

loti stipra tieksme lietot vārdus: "četri policisti" (ASV, PSRS, Anglija un Francija). Tas gan būtu jāsaprot ģeopolītiskā nozīmē: Amerikas rūpes par Rietumu hemisfēru, vāja Ķīna, kas būtu aizņemta ar savām problēmām, un izbankrotējusi Anglija, ar savas Impērijas problēmām, tādā veidā Eirāziju atstājot četru policistu gādībā.

Pārbaudot Rietumu reakciju uz paša plāniem, Staļins kā ēsmu izvirzīja divus savus projektus. Šo plānu detaļas nav zināmas, bet to gala mērķis bija - lielāka Padomju Krievijas loma Eiropā. Šis divas iespējas 1943. gada 31. augustā ir tikušas īsumā apspriestas starp Anglijas ārlietu ministru Īdenu un padomju sūtni Anglijā, Londonā, Ivanu Maiski. Pēc Īdena ziņojuma:

"Maiskis turpinājis, ka esot divi iespējamie veidi, kā organizēt Eiropu pēc kara - mums abiem būtu jāvienojas, ka katrs iegūst savu iespaida sfēru Eiropā. Krievi austrumos un amerikāņi rietumos. Īdens nedomājis, ka tas būtu labs atrisinājums, bet, ja tas tiktu pieņemts, krievus varētu izspiest no franču Āfrikas, no Vidusjūras un tā tālāk, un krievi varētu pieprasīt līdzīgu brīvību rīcībai austrumos. Bet ja Eiropa netiktu sadalīta, tad mums katram būtu jāatzīst otra tiesības visās Eiropas daļās. Ja mēs būtu ieinteresēti Čehoslovākijā un Polijā un Savienotās Valstīs Baltijas valstīs, tad mums jāatzīst Padomju Savienības intereses Francijā un Vidusjūrā..."

Otro variantu, vismaz līdz Jaltas konferencei, ieteicis bijušais Padomju Savienības ārlietu komisārs un sūtnis ASV, Vašingtonā, Maksims Litvinovs. Līdz ar sekmēm frontē, par kuŗām jāpateicas Savienotām Valstīm un Anglijai, pieauga Padomju Savienības uzpūtība. Rēķinoties ar to, ka Savienotām Valstīm nepatīk atsevišķu "zonu" politika un pieņemot, ka pēc kara ASV izvāks savu karaspēku no Eiropas, PSRS jau sāka kalt plānus par visas Eiropas pārvaldīšanu. Anglijai, kā savu impēriju zaudējušai, būtu jāapmierinās ar dažiem atbalsta punktiem

bijušā Impērijā. Arī Francijai nākotnē bija paredzēta nenozīmīga loma. Tādiem krievu plāniem zināmu pamudinājumu deva arī apstākļi, ka Rūzveltam piemita tendence Staļina priekšā negatīvi izteikties un aprunāt savus sabiedrotos, angļus un francūžus. It sevišķi par Čerčilu Staļina klātienē viņš mēdzis zoboties. Varbūt zināms pamats tādai viņa rīcībai slēpās apstākļī, ka Anglija uz viņa pamudinājumu pieteica kaŗu Vācijai un Techerānas un Jaltas konferences laikā bija kļuvusi tik vāja, ka ar to varēja arī nerēķināties.

Litvinova stratēģijai par dominēšanas veidu Eiropā nepiekrita Molotovs. Molotova prasības bija tālākejošas, un viņš arī paredzēja Savienoto Valstu un Padomju Savienības interešu sadursmi. Molotovs uzturēja un aizstāvēja prasības par PSRS dominējošo lomu Eiropā un pastāvēja, ka Padomju Savienībai jābaida līdzīgas tiesības ar Amerikas Savienotām Valstīm. No Padomijas prasību specificēšanas Staļins atturējās un vienmēr sev atstāja iespēju tās paplašināt. Dažreiz viņš piekrita Vācijas centrālajai valdībai, dažreiz atkal nostājās pret to un pieprasīja Vācijas sadalīšanu vairākās suverēnās valstīs. Katrā gadījumā viņš pastāvēja uz to, ka Padomju Savienībai jāiegūst noteikšana pār Vāciju un ka nav pielaižama varas nodibināšanās Rietumeiropā.

Līdz ar Sarkanarmijas soļošanu tālāk uz rietumiem, pieauga Staļina teritoriālās un politiskās prasības. Bez jau ar Staļina-Hitlera līgumu iegūtā, Padomju Savienība pieprasīja Norvēģijai Lāču salas un Špicbergenu. Staļins arī pieprasīja tiesības Tandžirā (Tangier) un Itālijas kolonijās Vidusjūras rajonā. Viņš arī pieprasīja kopēju akciju pret Franko Spāniju un spiediena pastiprināšanu uz neitrālo Zviedriju. Bija prasības arī pret Turciju. Bez tam Padomija neatlaidīgi runāja par Franciju kā par pilnīgi demoralizētu un nevērtīgu valsti un uzsvēra, ka Eiropā esot politisks tukšums. Angļu-amerikāņu nespēja aptvert un pretoties padomju godkārībai un prasībām, kuŗas stipri pārsniedza ķeizariskās Krie-

vijas mērķus, bija apbrīnojama. Ķeizariskās Krievijas Pirmā pasaules kara mērķi pirms trīsdesmit gadiem likās Staļinu neinteresēja, bet Otrā pasaules kara beigās tos atkal sāka apspriest. Viņš atgriezās pie Polijas atjaunošanas jautājuma, bet tikai Padomju Krievijas atkarībā. Bolševistiskās Krievijas galvenais mērķis bija pašas Krievijas un slavisko valstu nostiprināšana un visa vāciskā novājināšana.

Cara Krievija sev bija spraudusi par mērķi:

- 1) Izpildīt vēsturisko uzdevumu apvienot krievu tautu; pievienot Krievijai Galiciju, Ziemeļbukovinu un Karpatu krievus.
- 2) Īstenot Krievijas vēsturisko mērķi Melnās jūras telpā aneksējot Konstantinopoli un Turcijas šaurumus.
- 3) Iztaisnot Krievijas robežas uz Austrumprūsijas un Turcijas Āzijas daļas rēķina.
- 4) Vājināt Vāciju iekšēji, lietojot katru veidu un paņēmienu, lai pārkārtotu tās iekārtu un samazinātu teritoriju, it sevišķi Prūsiju. Atjaunot Hanoveras, Hesses, Nassauas un citas karalistes.
- 5) Atbrīvot un apvienot Polijā iespējami plašākas etniskās, bet ne vēsturiskās robežas.
- 6) Atbrīvot visus Austrijā dzīvojošos slavus.

Šie mērķi, ko uzstādīja visnacionālākie un konservatīvākie Domes locekļi, pilnīgi sakrīt ar Padomijas Staļina un Molotova Otrā pasaules kara mērķiem. Katrs no šiem cara Krievijas mērķiem kļuva arī par Staļina mērķi. Polijas Galicijas daļas iekorporēšana, kā arī Čehoslovākijas Karpatu daļas iekorporēšana Krievijā, ir identiska ar 1914. gada kara mērķiem. Otrā punktā minētie mērķi tika noraidīti, bet vietā vai nevietā Krievija pie to sasniegšanas atgriezās. Trešā punktā minētos mērķus attiecībā uz Prūsiju sasniedza, un turpina izdarīt spiedinu uz Turciju par Dardaneļiem. Ceturtais punktā minētais, kaut arī citādā veidā, tika sasniegts. Piektā punktā - Polija tika atspiesta tālāk uz rietumiem un padarīta atkarīga no Krievijas.

Tādā veidā Padomijas kara mērķus var sadalīt

trīs kategorijās: 1) Atgūt teritorijas status quo 1941. gada jūnija robežās, 2) nodrošināt Austrum- un Centrāleiropas valstu politisko paklausību un 3) panākt Padomju Savienības noteicošā vārda atzīšanu pārējā Eiropas daļā. PSRS nekur nepieķāpās un atklāti uzsvēra pirmā punkta mērķi. Tā bija sagatavojusies maskēt otro punktu, ja ar to varētu panākt trešā punktā sprauto mērķi. Ir grūti pateikt, kādu lomu ASV spēlēja, jo tā savus kaŗa mērķus neizpau-da. Jo tālāk Sarkanarmija virzījās uz rietumiem, jo bezkaunīgākas palika Padomijas prasības, it sevišķi attiecībā uz trešā punktā minēto mērķi. Padomiņa aprēķināja, ka ASV nevarēs to atturēt no trešā punktā minētā mērķa sasniegšanas. Tāds atzinums pamudināja Staļinu pēc Jaltas būt vēl aktīvākam un nerēķināties ar kaŗa laika sabiedrotiem.

Balstoties uz minētiem faktiem, var teikt, ka Jalta ierosināja pēckaŗa cīņu par Eiropu. Līdz šim to apsveica kā lielu diplomātijas sasniegumu, kuŗš pat apēnoja Rietumu - Austrumu sadarbības periodu. Četrdesmit gadus vēlāk tā pati Jalta ir radījusi pavisam pretējas emocijas. Tagad tas ir simbols nodevībai. Tajā laikā, 1945. gadā, Jaltas darījumu slavējot, daži laikraksti pat izteicās, ka tas pārsniedzis visas uz to liktās cerības, nodrošinot mieru un uzvarējušai Eiropai norādot ceļu, pa kuŗu tālāk soļot.

Samners Vels (Sumner Wells), labi pazīstams ASV politiķis, 1945. gada 28. februārī kādā laikrakstā izteicās: "Jaltas deklarācija, lai arī kādas sekas tai būtu nākotnē, vienmēr būs liels solis uz priekšu miera un kārtības nodibināšanā pasaulē." Kāds pazīstams žurnālists izteicās: "Čerčils, Staļins un Rūzvelts pārbaudīja un atgriezās pie uzvarētāju normālām tieksmēm, lai izbeigtu kaŗus... Militārā apvienība nav ilgstoša, bet pastāvējusi tikai kopējo briesmu laikā. Tā esot bijusi kā kodols jaunai starptautiskai iekārtai."

Starp Jaltas slavinātājiem gan neredz tādus, par kuŗiem varētu teikt, ka viņiem rūpētu Eiropas

tautu labklājība un eksistence.

Bija arī skeptiķi, kuŗi paredzēja, ka Jaltas darījums novedīs Savienotās Valstis un Padomju Savienību pie interešu sadursmes. Francūzis Andrē Visons (Visson) paredzēja, ka Jaltas darījumā ASV uzņēmusies atbildību par mazo valstu likteni Eiropā. Izpildot šo pienākumu, varot nonākt pie Jaltas darījuma revīzijas.

Īstenībā Jaltā notika kara partneru pēdējais mēģinājums kopīgi noteikt pasaules likteni. Pretēji Techerānai, kur Čerčils bija Rūzveltam līdzīgs, Jaltā vadību pārņēma amerikāņi. Pretestība, īsta pretestība Jaltā bija starp Rūzvelta labi domāto, bet nenoteikto Eiropas nākotni un krievu vēlēšanos nākotnē būt noteicējiem. Rūzvelts ļoti gribēja, vai arī tikai izlikās ka grib, ticēt pēckara kopējai sadarbībai ar Krieviju. Patiesībā tā bija Rūzvelta naiva iedoma. Kaut arī Rūzvelts Rietumu valstis piespieda pieņemt padomju prasības, taču sadarbība ar Padomiju varēja notikt tikai pēc tās noteikumiem.

Tā rezultātā Jalta izrādījās par "varonīgu" bēgšanu no sava pienākuma. Jaltā noslika dotie solījumi par visām valstīm - lielām vai mazām - apsolīto brīvību. Jaltā - Melnā jūrā nogremdēja Atlantijas Chartu. Par vienīgo ieguvēju izrādījās Staļins resp. Padomju Savienība. Eizenhauers, kad kandidēja par ASV prezidentu, savā vēlēšanu programmā uzņēma solījumu atcelt slepenos līgumus, tas ir, arī Jaltas līgumu ar Padomju Savienību, bet, ievēlēts par prezidentu, savu doto solījuma neizpildīja. Tad vēl nebija par vēlu to izdarīt.

Daudzinātās brīvās vēlēšanas Polijā nenotika. Bet jādodomā, ka no sarunām ar Padomju Savienību Sabiedrotie tomēr kaut ko iemācījās. Varbūt redzēja, ka veltīgi uzticējušies komunistiem un ka par šo uzticēšanos un atbalstu ar materiāliem pāris desmit biljonu dolāru vērtībā, nākotnē būs dārgi jāsamaksā. Jādodomā, ka beidzot arī atvērās acis un viņi saprata,

ka sadursme ar Padomju Savienību ir nenovēršama. Uz "pirmām bezdelīgām" ilgi nebija jāgaida. Tās bija Berlīnes blokāde un aukstā kara sākums.

Nespējot konstruktīvi atjaunot izpostīto, un sistemātiski izpildot Techerānā un Jaltā Padomju Savienībai dotos solījumus, Jalta pārvērtās par Eiropas sadalīšanas simbolu. Potsdamā sekojošā konferencē notika vairs tikai laupījuma dalīšana. Staļina pieaugošās prasības apēnoja prieku par uzvaru karā. Nostiprinājusies iekarotās zemēs, Padomju Savienība tūdaļ vērsās pret Savienotām Valstīm un mēģināja tās izspiest no Eirāzijas. Tās bija Rūzvelta un Čerčila tuvredzīgās un naivās politikas sekas.

PSRS agresīvā rīcība ir tās politikas vadmotīvs. Tā tas nemainīgi turpinās jau četrdesmit gadu un nav paredzams, kad kas mainīsies. PSRS dara visu, kas ir tās spēkos, lai Eiropā nerastos apstākļi, kas Eiropas valstīm dotu iespēju apvienoties. PSRS baidās no atjaunotas stipras Eiropas. Jaltas mantojums - sadalīta novājināta Eiropa, ko atstāja Rūzvelts un Čerčils, ir sitis dziļas brūces. Kaut arī ir manāmas pazīmes, ka notiek Eiropas atjaunošanās, tomēr sekmes nav lielas. Pašreizējos apstākļos, kamēr Eiropā atradīsies Padomju Savienības milzīgais karaspēks, atjaunošanās process tiks bremsēts. Jārodas labvēlīgākiem apstākļiem, kas dotu iespēju radīt zināmu spēku, kas varētu atbalstīt atjaunošanās politiku. Eiropai nav uz ko pašauties, un ir vēltīgi gaidīt, ka kāds no ārienes nāks tai palīgā. Atdzimšanai jānotiek no iekšienes, un tikai ar pašas Eiropas spēkiem. Tas ir vienīgais, uz ko šodien var cerēt un pašauties.

Eiropai jāsasniedz stāvoklis, kad tā kā "vecā Eiropa" saistīs visas pasaules uzmanību un atkal rēķināsies kā ar tās garīgo, tā arī fizisko spēku. Tikai atjaunota, vai arī jau neapturamā ceļā uz atdzimšanu un augšāmcelšanos, Eiropa varēs panākt tagadējā stāvokļa uzlabošanos. Soli pa solim jāmīkstina padomju spiedienu no austrumiem. Nav

pacietīgi bezdarbībā jāgaida, kamēr izkurtējusī un uz meliem un terroru dibinātā padomju varas sistēma pati no sevis sabruks. Kaut arī pazīmes norāda, ka padomju sistēma tuvojas savām nenovērsāmām beigām, lai tas notiktu drīzāk, nav jāstāv dīkā. Padomju tautām jāatver acis, ka solītās brīvības vietā tās ir nonākušas verdzībā; apsolītās bezšķiru valsts vietā ir uzkundzējusies jauna virsšķira, kuŗa tās apspiež un izmanto daudz vairāk nekā tas bija cara laikā pirms 1917. gada oktobra. Padomijas varas vīri no taisnības un brīvības baidās kā velns no krusta. Viņi apzinās, ka tiklīdz tauta uzzinās patiesību un sāks baudīt brīvības augļus, viņu vara sabruks un līdz ar to izbeigsies tautas izmantošana.

Amerikas Savienotās Valstis nespēj un arī nevēlas pašreizējo stāvokli Austrumeiropā mainīt. Gan Staļina cerības neīstenojās, un ASV Eiropu pilnīgi savam liktenim neatstāja. Ar Maršala plānu ASV parādīja, ka tai ir nodoms un vēlēšanās stāties pretim PSRS ekspansijai. Tas var būt arī tikai pašas ASV interesēs. Ka tiešām Savienotās Valstis gribētu ierobežot Padomju Savienību tās ekspansijas gājienā un arī gribētu stipru, apvienotu Eiropu, par to vēl drošas pazīmes nav saskatāmas. Mēs gan redzam, ka kaut gan oficiāli attiecības dažreiz liekas saspīlētas, tomēr, tikko PSRS nonāk saimnieciskās grūtībās, tai tiek palīdzēts. Arī Maršala plāna laikā, kad PSRS izaicinoši noraidīja plāna palīdzību Polijai un Čehoslovākijai, ASV uz to nereagēja.

Berlīnes krīzes laikā ASV nerīkojās, kā to varēja sagaidīt no stipras lielvalsts. ASV piekāpšanās, kad Staļins tikai pārbaudīja tās nodomu palikt Eiropā, Savienotām Valstīm godu nedarīja, bet gan stipri palielināja Padomju Savienības prestižu. Kā tas bija Staļina laikā ar Berlīnes blokādi, tā tas bija desmit gadus vēlāk Čruščova laikā ar Berlīnes krīzi. Ne pirmā, ne arī otrā gadījumā runa nebija tieši par Berlīni kā tādu, bet gan par ASV drošības

sistēmu Rietumeiropā. Ar to ir izskaidrojams, kāpēc kā Staļins, tā arī Čruščovs, riskēja radīt tik asu attiecību saspīlējumu ar Savienotām Valstīm - pati Berlīne nemaz tā nebija vērtā. Ja Staļinam vai Čruščovam būtu izdevies plānotais, Vācijā izceltos panika un PSRS savu panāktu. Ģeopolitiskā stāvokļa maiņas nozīmētu Padomijas virskundzību Rietumeiropā. Abas krīzes norāda, ka Padomju Savienības diplomātijas pacietība bija beigusies. PSRS vairs nevarēja noslēpt, ka tā ne tikai nevēlas Eiropā sev sāncenša, bet arī nevēlas stipra kaimiņa. Padomija, lietojot visus savas diplomātijas līdzekļus, centās iespaidot Rietumeiropas komunistu partijas, lai tās uzstātos pret Eiropas aizsardzības sistēmu, un sistemātiski traucēja Eiropas kopējā tirgus nodibināšanu. PSRS mērķis bija iedzīt ķīli starp Rietumeiropu un ASV, un, ja tas neizdotos, tad vismaz radīt nesaskaņas starp Rietumeiropas valstīm un tās savā starpā saskaldīt un novājināt.

Apņēmība izspiest ASV no Eiropas nodarbina padomju vadību vairāk, nekā tas bija pat Staļina laikā. Kad tā neko nepanāca ar Berlīnes blokādi, Berlīnes krīzi, ar Rietumeiropas komunistu partiju darbības aktīvizēšanu, kad nekā nepanāca ar Eiropas "miera kustības" uzskūdišanu, tagad to mēģina panākt ar kodolieroču jautājuma izcelšanu. Noraidot apspriedi par ieroču kontroli un kā tās atjaunošanas priekšnoteikumu izvirzot ASV apvainojošu prasību padoties PSRS diktātam un vienpusīgi nomontēt dažus ieroču veidus, Padomju Savienība nīrgājas par visu Amerikas Savienoto Valstu tautu. Raķešu krīze ir ekvivalents PSRS radītām iepriekšējām krīzēm un ir kategoriski noraidāma.

Padomju Savienības vadība atkal sevi ir pārspējusi. Tā jauca Vācijas, Anglijas un Japānas politisko partiju darbībā. Japānā tā ar savu rīcību ir panākusi, ka noskaņojums pret Padomju Savienību ir naidīgāks nekā tās bija pēc Otrā pasaules kara beigām. Arī Eiropā tā ir pārrēķinājusies. Iebaidīšana ar militāro pārspēku nav sasniegusi savu mērķi. Par

spīti visām neveiksmēm Padomju Savienība nav atmetusi nodomu par visas Eiropas pārvaldīšanu. Padomju taktika ir brutāla un tās rīcība Eiropā – atbaidoša. Tā kā Eiropa politiski vēl nav atdzimusi un tai pašai ir maza noteikšana, tad atkārtoto padomju uzbrukumu atvairīšana galvenā kārtā gultas uz Savienotām Valstīm. PSRS kundzība Austrumeiropā pamatoti dod vielu rūgšanai; ja Padomju Savienībai būtu pieņemamāka politika iekarotās valstīs, tā varētu gūt zināmus panākumus.

Stāvoklis ir tāds, ka ASV pašreiz nevar neko darīt, lai Eiropa nebūtu sadalīta, bet tāda stāvokļa turpināšanās pastiprina ASV un PSRS sacensību un paildzina sadalītas Eiropas laiku. Ja arī ASV vēlētos, lai Padomju Savienības spiediens Austrumeiropas valstīs mazinātos, taču izšķirējā brīdī, kad palīdzība bijusi vajadzīga un tai būtu panākumi, ASV ir izšķirusies atturēties no jebkādas darbības cietēju labā. Tā tas notika 1953. gadā, kad sabruka Austrumvācijas valdība, tā tas notika Ungārijā 1956. gadā un Čehoslovākijā 1968. gadā un tagad turpinās Polijā. Vai kaut ko varētu darīt un vai kaut kas varētu tikt panākts – par to var debatēt, bet nenoliedzams ir, ka it nekas netika darīts.

Tādu stāvokli Eiropā var salīdzināt ar Padomju Savienības iebrukumu Afganistānā. No sākuma lielās valstis it kā uztraucās un protestēja; prezidents Kārteris pat spēra ļoti iedarbīgu soli un aizliedza ASV labības pārdošanu PSRS. Ņemot vērā apstākli, ka Padomju Savienība importē 25% no pārtikas vielām, konsekventi rīkojoties, būtu panākumi. Bet Savienotām Valstīm jau ir žēlīga sirds pret Padomju Savienību, un "konservatīvais" prezidents Rēgans minēto aizliegumu atcēla. Ja tiešām ASV savu Jaltas noziegumu nožēlotu un tā sekas gribētu labot, tad mums, Baltijas valstīm, būtu tiesības sagaidīt kaut ko vairāk nekā tikai dažu krokodīla asaru nobirdināšanu, tas ir – tikai "apspiesto nāciju nedēļas izsludināšanu".

Eiropieši domā, ka amerikāņu piesardzība ir

par iemeslu, kāpēc Eiropa ir sadalīta. Otrs iemesls ir vēl svarīgāks. Amerika nevar atjaunot vienotu Eiropu bez Padomju Savienības sakāves. Ir saprotams, ka dotos apstākļos Padomijai jāpretojas un tā to darīs, tāpat kā amerikāņu izspiešana no Rietumeiropas nevar notikt un nenotiks bez ASV pretošanās. To prasa ne tikai ASV prestižs, bet arī vēlāk radušās vitālas intereses. Vācijas sadalīšanai ir sakars ar Eiropas sadalīšanu un tādēļ arī Vācijas likteni ietekmēs Eiropas nākotne. Tāds stāvoklis Savienotās Valstīs un Padomju Savienību ir ievileis stratēģiskā konfliktā, kurā ne viens, nedz arī otrs partneris nevar atļauties riskēt un zaudēt. Spēle iet par daudz augstu. Vācijas sadalīšana ir mākslīgi radīts iemesls nākošām pārmaiņām. Lieta grozās ap Vācijas nākotni, un, kaut gan jau četrdesmit gadi pagājuši no kļūmīgā lēmuma, tā atrisināšana ir sastingusi un beigas nav pārredzamas.

Tagad stāvoklis varētu būt citāds, ja ar Eiropas sadalīšanu nebūtu sadalīta arī Vācija. Ja Elbas vietā ASV un PSRS ģeopolītiskā robeža būtu novilkta pie Reinas vai pa Oderu - Neisu (Oder-Neisse), būtu vieglāk uzturēt politisko sadalījumu. Ar Reinu kā robežas līniju, Rietumeiropas ķermenis atrastos zem pastāvīga padomizētās Austrumvācijas spiediena un meklētu ciešākas saites ar ASV, pilnīgi aizmirstot padomju virskundzību Centrāl- un Austrumeiropā. No otras puses, ja būtu novilkta robeža pa Oderu - Neisu, Polija un Čehoslovākija varētu baidīties, ka no ASV atbalstītā Vācija varētu atjaunot vēsturisko tieksmi: "Spiediens uz austrumiem", un Eiropas sadalīšanai būtu bijusi tikai blakus nozīme.

Pastāvošais sastingums eiropiešos rada neapmierinātību un pat dusmas. Vācijas sadalīšana vāciešos rada pamatotu neapmierinātību un rūpes par savu tautas brāļu likteni padomju jūgā. Apziņa, ka Vācijas apvienošanu var panākt, radot ciešākas saites ar Padomju Savienību, nav nekas jauns. Izmisuma stāvoklis par nācijas sadalīšanu var ņemt

savu pavisam neparedzētu virzienu.

Kā valsts saimniecību, tā privāto saimniecību attīstībai ir vajadzīgi sakari ar citām valstīm. Ir zināms, ka agrāk rietumu rūpniecība savu ražojumu pārdošanai bija atradusi labu tirgu austrumos. Arī tagad austrumiem kā tirgum ir diezgan liela pievilksanas spēja. Tirdznieciskie sakari, kas ir vajadzīgi abām pusēm, ar laiku var nolīdzināt pretišķības un veicināt sadarbību. Dzīves nepieciešamība var būt tas faktors, kas mazina antagonismu. Arī laiks darbojas saprašnās virzienam par labu. Piedzīvojot vilšanos Amerikas draugos, tūdaļ nav jākrīt austrumiem ap kaklu, bet visiem līdzekļiem jāstiprina Eiropas kopība un neatkarība. Pietiek ar diviem pasaules kaŗiem, kad Eiropa izdarīja pašnāvību. Šais abos gadījumos eiropiešu raksturam svešā Amerika spēlēja izšķirošo lomu. Ar savu tehnisko pārspēku un neierobežotiem materiāliem līdzekļiem tā apbruņoja un apgādāja ar visiem vajadzīgiem līdzekļiem Padomju Savienības Armiju un ar to noteica kaŗa iznākumu. ASV karavīri kā Pirmajā, tā arī Otrā pasaules kaŗā, Eiropā nekaroja par savu valsti, tautu vai ticību, viņu pareizākais apzīmējums bija "algotņi". Preču apmaiņa un tirdzniecība Savienotām Valstīm ir nozīmīgs faktors. Okupētajā Eiropā dolāram bija labas izredzes, tas ir, bija laba pelņa. Apstākļiem mainoties, ASV no Atlantijas okeāna var novērsties un pievērsties Klusajam okeānam. Lai tāda rīcība Eiropu nepārsteigtu uz to nesagatavotu, tad jau laikus par tādu iespēju jāpadomā un uz to jāpasagatavojas.

Vairāk nekā rietumeiropieši, austrumeiropieši vairs netic, ka ASV viņus atbrīvos no padomju jūga. Pārāk ilgs laiks pagājis no Jaltas nozieguma, lai vēl būtu uzglabājusies ticība Atlantijas Chartai. Un kāpēc gan lai Savienotās Valstis atbrīvotu Austrumeiropas valstis un tautas no padomju jūga, ja tā tieši un labprātīgi tās nodeva Padomju Savienības verdzībā! Ja jau pirms Jaltas konferences Čerčilam bija zināmi Katinas, Viņņas un citi līdzīgi krievu

noziegumi, tad arī Rūzveltam tie bija zināmi. Šis apstāklis Jaltas konferences dalībniekus Rūzveltu un Čerčilu padara par līdzvainīgiem boļševiku pastrādātos noziegumos Austrumeiropā, it sevišķi Baltijas valstīs. Vienīgi Pāvests Pauls Jānis II, ar Eiropas garīgu apvienošanu, ir radījis cerības Eiropas politiskai un saimnieciskai vienībai. Smags un garš ir šis ceļš, bet, paldies Dievam, nav bez panākumiem. Garīga apvienošana ir radījusi zināmas politiskas konsekvences, kas jo sevišķi vērojams Polijā. Austrumeiropieši savās cerībās mērķē uz Rietumeiropu. Rietumeiropā viņi saskata savu glābēju.

Es nedomāju, ka Eiropai ir vai arī nākotnē varētu rasties vēlēšanās padoties padomju spiedienam. Ar to gan būtu apmierināta Padomju Savienības godkārtība, bet Eiropa būtu tikai zaudētāja. Padomijas politikas mērķis ir vāja Eiropa un jo ilgāk, jo labāk. Apzinoties, ka sadalīta Eiropa nav spējīga tai pretoties, Padomija savu spiedienu sistemātiski palielina. Vai tas novedīs pie lūzuma, vai liekšanās – rādīs nākotne.

Savienotās Valstis izrāda neapmierinātību, ka Eiropa maz rūpējoties par savu aizsardzību. Pēc savām saimnieciskām spējām tai būtu iespējams vairāk ko darīt. Amerikas nodokļu maksātāji izrādot neapmierinātību par lieliem izdevumiem Eiropas aizsardzībai. Ir jau viņiem zināma taisnība, bet jāērēķinās ar to, ka NATO ir valstu apvienība. Kopējā organizācijā par aizsardzības sistēmu var būt dažādi uzskati, kas jānolīdzina, jāsaskaņo un izdevumi jāsadala starp NATO locekļiem. Ir dabīgi, ka vienam var likties, ka viņš maksā vairāk nekā pārējie. Ir arī jāņem vērā, ka Eiropas centrālajā valstī Vācijā vēl atrodas ASV okupācijas karaspēks un Vācijai nav atļauts apbruņoties un izveidot savu armiju, kā viņa to atzītu par lietderīgu, vajadzīgu un efektīvu. Eiropa, it sevišķi Austrumeiropas tautas, neuzticas ASV un pielaiž varbūtību, ka līdz ar saimniecisko interešu pārvietošanos uz citu pasaules

daļu arī ASV politika var mainīties, un tā atstāj Eiropu. Starp citu, uz jautājumu, kāda ir ASV ārpolitika, nav iespējams dot noteiktu atbildi. Tāpat arī nav iespējams atbildēt no kā ASV vadās savā ārpolitikā - vai no politiskiem, vai no saimnieciskiem apsvērumiem.

Ka Padomju Savienībai vēl nav izdevies Eiropu atšķelt no Amerikas Savienotām Valstīm, tas vēl nenozīmē, ka tā no sava nodoma būtu atteikusies. Tagad PSRS to mēģina panākt citādā veidā - izmantojot Vācijas dalītas intereses, jūtas starp Bonnu un Austrumberlīni. Kārdina ar abu Vāciju apvienošanos, kaut gan apzinās, ka to nekad labprātīgi nepielaidīs. It kā neizrādot interesi par NATO vājināšanu, cenšas Vāciju padarīt par NATO neitrālu locekli. Tas ir viens no Maskavas paņēmieniem ceļā uz Eiropas pārvaldīšanu. Padomijas "miera kustība" arī ir tikai viens no tās līdzekļiem Eiropas kopības un sadarbības ar ASV vājināšanai. Kad Padomju Savienība nevar gūt panākumus tiešā frontālā uzbrukumā, tā savu darbību pārnēs uz attālākiem vārīgiem punktiem. Tā viņa izraisīja Korejas karu, kur Savienotās Valstis cieta diezgan ievērojamus zaudējumus. Tas pats notika Dienvidvjetnamā, tikai ar daudz labākiem rezultātiem Padomju Savienībai par labu. Tad tipisks PSRS paņēmieniens - slēpjoties aiz Kubas maskas, tā Angolā nodibināja padomju iekārtu. Tas pats sakāms par invāziju Kubā un par tagadējo "atbrīvošanas akciju" Dienvidamerikas valstīs.

KĀ ATBRĪVOTIES NO JALTAS SEKĀM.

Kā lai izbēg no Jaltas sekām? Ar nožēlošanu vien nepietiek. Par to nevienam nevajadzētu šaubīties, ka šis nenormālais stāvoklis pastāvīgi nevar turpināties; katrā ziņā ne vairs četrdesmit gadus. Savienotām Valstīm kopā ar Eiropu ir jāatrod izeja no tagadējā stāvokļa. Ka tādai rīcībai sen jau laiks ir nobriedis, norāda apstākļi, ka, kandidējot par Savienoto Valstu prezidentu, ģenerālis Eizenhauers savā vēlēšanu platformā svinīgi apsoliņās, ka viņš iznīcinās (repudiate) visus Rūzvelta Techerānā un Jaltā noslēgtos slepenos līgumus līdz ar to sekām.

Sadalīta, izpostīta un novājināta Eiropa ir par iemeslu ASV un PSRS nepārtrauktām nesaskaņām un varbūtējai atklātai sadursmei nākotnē. Sadalīta Eiropa, atšķelta no ASV, pakāpeniski - viena valsts pēc otras - var nonākt padomju Eirāzijas valdīšanā. Bet pastāv vēl viena līdz šim neizmantota iespēja: politiski neatkarīgas un no ASV militāri mazāk atkarīgas Eiropas augšāmcelšanās. Te būtu vajadzīgs Savienoto Valstu atbalsts un vēsturiska vīzija, un ar pilnīgi nospraustām attiecībām starp Austrumeiropu un Padomiju. Lai to panāktu, būtu jāizstrādā ilgstoša stratēģija un jāizlieto pēdējo desmit-divdesmit gadu piedzīvojumi. Tādā veidā Eiropas atdzimšana notiktu pakāpeniski, līdz tā atgūtu vēsturisko spēka balansu. Balansa sistemātiska pāriešana uz Eiropu būtu sagaidāma, ja Savienoto Valstu vietā pati Eiropa apsargātu savu austrumu robežu.

Apzinīgie eiropieši arī saprot, ka Eiropas nākotne ir saistīta ar Vāciju un Poliju. Pirms mierīgā veidā nav beidzies sadalītas Vācijas laiks, nav ko cerēt uz īstas Eiropas nodibināšanos. Bet turpinoties Padomju Savienības virskundzībai Polijā, tai ir iespējams dominēt Austrumvācijā. Tātad attiecības starp Padomju Savienību un Vāciju un Padomju Savienību un Poliju - no otras puses - jānokārto Eiropā plašākos ietvaros.

Amerikāņiem un eiropiešiem jāērēķinās arī ar

apstākli, ka Eiropas sadalīšana ir ne tikai Otrā pasaules kara sekas, bet tās meklējamas apstākļos, kādi Eiropā pastāvēja pirms Pirmā pasaules kara. Eiropa jau tad bija sadalīta nevis pēc nacionālām robežām, bet pēc stiprākā kaimiņa ieskata. Tādi apstākļi vienmēr ir bijuši par pamatu rūgšanai un nemieriem, un tā tas būs arī uz priekšu. Tagadējais stāvoklis, kad divu varu - PSRS un ASV - interešu robeža iet caur Eiropas vidu, ir nenormāls, un šim abām varām no Eiropas jānozūd. Otrā pasaules kara sabiedrotie, Padomju Savienība un Savienotās Valstis, ar savu atrašanos Eiropā turpina uzturēt spēkā "status quo", kāds radās pēc nodevīgā Jaltas līguma.

Tikai ar militāra spēka koncentrēšanu Eiropā, kas tagad notiek, Eiropas problēmas neatrisinās. Savienotām Valstīm jādeklarē sava apņēmība izbeigt Eiropas sadalīšanu un šī apņemšanās jāpierāda arī darbos. Ar to tiktu stiprināta eiropiešu apziņa par priekšā stāvošo vēsturisko misiju un dots morālisks spēks. Bet šo vēsturisko mērķi nerasniegs tikai ar uzvaru pār Padomju Savienību. To arī nerasniegs tikai ar līgumiem ar Padomju Savienību. Maskava labprātīgi neatteiksies no vasaļa tiesībām. Eiropas augšāmcelšanos var panākt tikai pēc rūpīgi un tālredzīgi izstrādāta plāna, kuŗš vēstures procesā dotu gaidītos rezultātus. Nav cerams, ka šis vēstures process būs viegls un īss. Vēstures dzirnavas maļ "gausi, bet neapstājas."

Rietumiem jāizstrādā šī procesa veids un jādod tam vēsturisks virziens. Protams, šis plāns aptvers saimnieciskos, militāros un garīgos apsvērumus un tam jābūt ar pielāgošanās spējām.

Šī procesa gaitā arī būtu jāparedz Jaltas līguma publiska atcelšana un tā mantojuma likvidēšana. Eiropas atjaunošanai būtu jānotiek bez speciālas kontroles. Ar to tiktu uzsvērts, ka atjaunojas īstā Eiropa, Eiropas civilizācijas mantiniece. Katrai nācijai jāatgūst zaudētās tiesības pašai izraudzīt savu valsts formu, iekārtu un pašai

noteikt savu likteni pēc nācijas tradīcijām. Bez kādiem iebildumiem visas valstis un tautas atbrīvojamās no citu valstu iespaida, varas un virskundzības. Nodarītā netaisnība jāatlīdzina. Tiešā sakarā, ar atbrīvošanos no Jaltas nastas, attiecīgi jārevidē Helsinku pakts. Tas ir ļoti svarīgi, lai katra valsts atgūtu suverēnitāti un atbrīvotos no tās tiesību ierobežojumiem.

Kamēr to panāks, Daugava vēl daudz ūdeņu aiznesīs uz jūru. Bet kas gan cits mums atliek ko darīt, kā tikai cerēt un gaidīt? Mums nav neviena, uz ko paļauties, kā tikai uz savu sīkstumu un uz mūsu vecā Dieva Pērkona žēlastību. Tāds bija mums radniecisko senprūšu liktenis un tāds ir arī mūsējais.

Oficiāli Savienotās Valstis karaspēka atrašanos Vācijā izskaidro, kā vajadzīgu aizsardzībai pret Padomju Savienību. Bet līdz šim esam piedzīvojuši tikai to, ka Padomija savai aizsardzībai no Rietumiem ir uzcēlusi sienu. Oficiāli saspīlēts stāvoklis turpinās jau četrdesmit gadus. Tā kā laiks rit Padomju Savienības labā, tad tā ir ieinteresēta "status quo" uzturēšanā. Okupētās tautas un zemes tā ir iekļāvusi savā saimniecībā un stipri izmanto savā labā. Noplicinot okupētās zemes un vājinot iedzīvotāju jau tā bezcerīgo stāvokli, Padomju Savienība ar to mazina Austrumeiropas pretestības spējas. Četrdesmit gados ir bijušas tikai trīs lielākas sacelšanās, bet, lietojot cīņā tankus, Sarkanarmija izrādījās "uzvarētāja". ASV pret izmisušo eiropiešu palīgā saucieniem palika vienaldzīga... Četrdesmit gados Savienotās Valstis nav neko darījušas, lai izbeigtu Eiropas sadalīšanu. Vai tā turpināsies līdz Jaltas nolīguma piecdesmit gadu jubilejai, un kas notiks pēc tam? - Nav atbildes.

Ja Eiropai ir lemts atdzimt, tad kaut kas jādara - ar gaidīšanu četrdesmit gados nekas netika panākts, un, ilgāk gaidot, nav paredzamas labākas sekmes. Eiropai ir jāiegūst politiska brīvība un arī pakāpeniski jāatbrīvojas no ASV aizgādības. Nākošo desmit gadu laikā pakāpeniski ir jāatvieto Savienoto

Valstu okupācijas armija. Katru gadu viena desmitā daļa ASV bruņoto spēku jāaizstāj ar atjaunotas Vācijas militārām vienībām. Kad šīs vienības nostāsies sargu vietā, tad būs pieaugusi arī Vācijas politiskā vara un Eiropa iegūs zināmu neatkarību. Tad Vācija, savienībā ar Franciju, Eiropā būs tik nopietns faktors, ka ar to rēķināsies ne tikvien Eiropas kaimiņi, bet visa pasaule. Tā ir atdzimstošas Eiropas vīzija, un agrāk vai vēlāk tā pārvērtīsies īstenībā.

Ja no kāda baidās, tad tas vēl vairāk uzpūšas. Tā ir arī ar "Neuzvaramo". Polijā zemnieki nebaidījās, un viņus neizdevās piespiedu kārtā sadzīt kolchozos. Dienvidslāvijā Tito nenobijās no Staļina draudiem un ar to izvairījās no saimnieciskas un politiskas pakļaušanās Padomju Savienībai. Ungārija arī panāca zināmu saimniecisku neatkarību. Nav lieki atzīmēt, ka savā laikā Ķīna izdzina no savas zemes Padomijas "padomdevējus". Arī Ēģipte izdarīja to pašu. Arī nākošai Eiropai - drošu prātu un stipru roku!

Būtu jau daudz kas panākts, ja Savienotās Valstis vismaz saimnieciski neatbalstītu Padomju Savienību. Pārtika ir stiprāks līdzeklis nekā municija. Ja pēc Jaltas darījuma Savienotās Valstis būtu pārdevušas Padomju Savienībai pārtiku ar noteikumu, ka to saņems tikai pēc apspiesto tautu atbrīvošanas no verdzības, tad droši var teikt: lai glābtu, kas vēl iespējams, Padomju Savienība būtu bijusi spiesta piekāpties. Tādā gadījumā šodien vairs nepastāvētu problēma par Eiropas apvienošanu. Kā mums visiem zināms, Savienotās Valstis ar savu palīdzību vairākas reizes ir izglābušas Padomju Savienību no režīma sabrukuma. Daudzas lietas iespaido laba griba un, ja tās nav, vezums stāv uz vietas. Tā arī Eiropa netiek ārā no strupceļa.

Nevienam īstam eiropietim nav šaubu par to, ka neviens no ārienes Eiropu neatbrīvos no Padomijas jūga. Tas ir jādara pašiem eiropiešiem un, ja vajadzīgs, jāuzņemas zināms risks. Jāpieņem, ka

Maskava pretosies un atsauksies uz Jaltas līgumu, bet tas nav ņemams nopietni. Jaltas līgums, tāpat kā visa padomju sistēma, ir savu mūžu nodzīvojis. Tā ir izkurtējusi un novecojusi. Apstākļi Padomju Savienībā prasa pēc svaiga gaisa, un vai nu revolūcijas ceļā, vai labprātīgi, pārmaiņām jānotiek.

Sākoties piektai dekādei no Jaltas līguma noslēgšanas laika, ir redzams, ka Padomju Savienība savas pozīcijas ir stipri nostiprinājusi. Šai laikā tā ir paspējusi Austrumeiropā iznīcināt vairākus miljonus vietējo iedzīvotāju un viņu vietā ievest krievus. Vēl dzīviem boļševistiskā Krievija uzspiež savu valodu, nolūkā viņus pārkrievot. Arī saimnieciskā ziņā ienācēji krievi bauda lielas priekšrocības, it sevišķi ar dzīvokļu apgādi un pārtikas iegādi. Tā revolūcijas laikā apsolītā bezšķiru sabiedrība tālāk par solījumu netika. Viena tautas daļa atšķiras no otras daudz vairāk, nekā tā bija ķeizarkās valdīšanas laikā. Katrai šķirai, atšķirībā pēc ranga ir savi veikali, kur iepirkties. Protams, augstākas šķiras veikalos ir arī labākas kvalitātes preces, lielākā daudzumā un lielākā izvēlē. Arī vienā ēkā strādājošie ierēdņi nevar brokastis vai pusdienas paēst kopīgi vienā telpā, bet katram pēc sava ranga tās tiek pasniegtas atsevišķās telpās un dažādas kvalitātes.

Vietējie iedzīvotāji, kaut arī savā zemē, savā valstī, četrdesmit gados ir padarīti par minoritāti. Tādas ir Jaltas līguma sekas. ASV prezidents Rūzvelts un Anglijas ministru prezidents Čerčils, tāpat arī viņu sabiedrotais PSRS diktators Staļins, ir miruši. Ir miris arī Staļina sabiedrotais Hitlers, bet viņu noslēgtie slepenie un atklātie līgumi vēl nav atcelti.

Sarkanās nāves upuru skaits ir drausmīgs. To vistuvāk varētu noskaidrot, ja varētu piekļūt KGB arhīviem, bet liekas, uz to vēl diezgan ilgi būs jāgaida. Iespēju robežās pētījumi ir notikuši. Francijas populārajā "La Figaro" 1978. gada 18. novembra izdevumā to skaits minēts 143 miljoni.

ASV Ārlietu Ministrijas pazīstamais izdevums "Country Reports on Human Rights Practices for 1983" teikts, ka no sava agrāko iedzīvotāju kopskaita Latvija zaudējusi 1,75 miljonus; Igaunija - 550 tūkstošus un Lietuva-680 tūkstošus cilvēku. Tātad 2,41 miljons baltiešu vairs nav atrodami savās tēvzemēs, kuŗās tagad ieplūst krievi, iznīcinot 4000 gadus veco baltiešu kultūru. Vai tiešām 143 miljonu cilvēku dzīvības nav par daudz Marksa-Ļeņina eksperimentam!!!

Ķīna, vislielākā valsts pasaulē un arī valsts ar visvecāko kultūru, ir atzinusi, ka komūnisms ir savu laiku nodzīvojis un kā nederīgu to atmetusi. Mūsu saucieniem pēc palīdzības ASV ir palikusi nedzirdīga. Arī Rietumeiropas valstis ir vienaldzīgas par to, kas notiek Austrumeiropā. Vai tikai nav pienācis laiks, kad mums baltiešiem jāapelē pie Ķīnas sirdsapziņas?

Pasaule cieš no taisnības un patiesības trūkuma. Patiesība pati no sevis nevar iedarboties. Tai nav pašiedarbības mehānisma. Patiesība ir jāiedarbina; patiesībai ir jādod grūdiens, kas to izkustinātu no inertā stāvokļa. Bez tādas iedarbības, bez izkustināšanas no sastingušā stāvokļa patiesība nekad nerasniegs tai lemtās vietas. Ne vienmēr patiesība ir uzticīga. Bieži vien tā ir nodevīga un pāriet stiprākā pusē. Daudzi patiesības meklētāji ir piedzīvojuši vilšanos. Patiesība viņiem ir bijusi tikai "fata morgana".

Vai ar iepriekšēju nodomu, vai arī tīri neapzinīgi daudzi pasaules varenie ir rīkojušies ļaunprātīgi, un veselas paaudzes patiesību ir meklējušas maldu ceļā. Veselu paaudžu spriešanas spējas ir tā sajukušas, ka nav iespējams izkļūt no maldu loka.

Tā līdz 1492. gadam, paļaujoties uz tā laika lielāko autoritāšu apgalvojuma, cilvēce ticēja, ka zeme ir plakana, un tikai Kolumbam pēc Amerikas atklāšanas izdevās atklāt un pierādīt patiesību. Līdzīgu gadījumu nav mazums. Komūnisti apgalvo,

ka viņi nes brīvību un labklājību, bet jāgaida, kad cilvēcei izdosies pierādīt patiesību; tas ir, ka komūnisms nes verdzību un nabadzību. Mēģinājumi patiesību iedarbināt un izkustināt no vietas ir notikuši un vienmēr notiek, bet inerce ir tik maza un pretestība tik stipra, ka netiek uz priekšu. Nav šaubu, ka tas izdosies, tāpat kā izdevās pierādīt, ka zeme nav plakana, bet var paiet ilgs laiks. Tad zvīņas no acīm nokritīs, un cilvēce redzēs, ka Marksa, Ļeņina un citu mācība par brīvību un patiesību ir bijusi meli un krāpšana.

Taisnībai nav salīdzinājuma pakāpju. Vai nu ir, vai nav taisnība. Bet nav lielākas vai mazākas taisnības; tas ir, nav pustaisnības. Tāpat arī nav pusgodīguma un puslojālītātes. Vai nu viss, vai arī nekas. Boļševisms Krievijā no paša sākuma tika ieviests ar meliem, krāpšanu un varas līdzekļiem. Tam nebija stingra pamata, kas dibināts uz patiesību. Arī tā tālākā gaitā un attīstībā nekas nav grozījies uz labo pusi. Sabiedrībai vai kādas valsts iekārtai, kurai nav stingra pamata, nevar būt ilgs mūžs. Agri vai vēl taisnība tiks iekustināta. Laiks darbojas taisnības labā. Taisnībai dotā inerce var sasniegt tādu spēku, ka to apturēt vairs nevarēs. Tad taisnība sasniegs savu mērķi, un cilvēce atbrīvosies no melu mācības. Taisnību nevar iznīcināt, to var aplūsināt uz kādu laiku, bet ne mūžīgi.

1936. gada 30. jūnijā Ženēvā Tautu Savienības sanāksmē Etiopijas karalis Haile Selassie savā runā, starp citu, teica: "Itālija iznīcina manu zemi, šaujot un dedzinot. Es esmu šeit, lai prasītu pēc taisnības manai tautai... Dievs un vēsture atcerēsies jūsu lēmumu. Tas, kas notiek ar mums šodien, rītu notiks ar jums." Komentāri lieki. Visiem labi zināms, kāds liktenis Musolīni piemeklēja. Cerēsim, ka taisnība uzvarēs un tāds pats liktenis piemeklēs Kremļa valdniekus.

VAI PADOMJU SAVIENĪBĀ REFORMAS IESPĒJAMAS?

Tas ir, vai Padomju Savienība var pārveidoties par demokrātisku valsti? - Iespējams tas ir, bet nav ticams, ka tas labprātīgi notiks. Padomju Savienībā resp. Krievijā pastāvošā iekārta nav pašas Krievijas produkts. Šī iekārta nav izveidojusies dabīgā valsts attīstības ceļā. Kaut arī to sauc par "Padomju Sociālistisko Republiku Savienību", tas ir, par atsevišķu etnisku republiku labprātīgu apvienību, tad pēc būtības tāds apzīmējums ir tikai fikcija. Padomju republikas ir tikai territoriāls apzīmējums, līdzīgi tam, kā tas bija ķeizaru laikos ar guberņu un apgabalu nosaukumiem. Visas "guberņas" piespiedu kārtā ir apvienotas vienā valstī, un tās pārvalda viena centrāla valdība. Daudz tautību, bet viena vara. Pašreizējo stāvokli Padomju Savienībā var salīdzināt ar būru stāvokli deviņpadsmitā gadu simteņa sākumā, kad tos bija pakļāvusi Anglija. Būru nacionālais vadonis Pauls Kroegers to raksturoja šādi: "Ja tava galva ir angļu cilpā, tad tev ir brīvība ar kājām spārdīties pēc savas patikas."

Kaut arī sākotnēji - 1917. gada oktobrī/novembrī boļševistisko iekārtu Krievijā nodibināja un nostiprināja cittautībnieki, kuŗu vadošos posteņos bija vairāk par 96%, taču paši krievi bija paklausīgi rīkojumu izpildītāji - savu tautas un ticības brāļu iznīcinātāji. Kapteinis Viktors Kaivils (Victor de Kayville) 1934. gada aprīlī savā runā Čikāgā cita starpā teica: "...žīdi, kas strādā, lai iznīcinātu kristīgo civilizāciju, Ahasverosa (Ahasuerus) laikā Babilonā nogalināja 70 tūkstošus patriotu (tā pieminai viņi svin savus svētkus "Purim"), "Bar-Kochla" dumpī (Ariana laikā) viņi Sireneikā (Cyrenaica) un Kiprā (Cyprus) nogalināja vairāk par 240 tūkstošiem kristiešu un 20. gadu simtenī, vadoties pēc Talmuda norādījuma "nonāvē, iznīcini, izposti pagānus!" atkārtoja asiņaino "super Purimu", nogalinot ap 30 miljoniem kristīgo krievu. No vēsturiskiem doku-

mentiem redzams, ka žīdu boļševiku notiesāti no 1917. gada novembra līdz 1921. gada jūlijam Krievijā tika iznīcināti vairāk nekā 1 miljons 700 tūkstoši dažādu šķiru piederīgie, tai skaitā 192 tūkstoši vienkāršā darba strādnieku un 815 tūkstoši zemnieku. Ir izpētīts, ka no 1917. gada līdz 1923. gadam "oficiāli" nonāvēti 3 miljoni 500 tūkstoši, no 1927. līdz 1932. gadam organizācija G.P.U. bez tiesas sprieduma nogalinājusi 600 tūkstošus. Ja pie šiem skaitļiem vēl pieskaita 20 miljonus, kas nomira badā un sērgās boļševiku monopolizētās pārtikas kontroles laikā, skaitlis 30 miljoni izrādīsies stipri pieticīgs."

Nemitīgi atkārtoja saukļus: "Slepkavo un iznīcīni buržujus! Laupi nolaupīto!" Satracinātais pūlis un apstulbušais krievs bija pazaudējuši prātu, un viņu asinskārei nebija ne gala, nedz robežu. Arī pēc datiem, kas ņemti no Londonas "Catholic Herald" 1933. gada 21. un 28. oktobra, un 4. novembra izdevuma, boļševistiskā Krievijā noslepkavoti aptuveni 30 miljoni kristiešu.

Tāda bija samaksa par boļševiku diktatūras nodibināšanu Krievijā. Ja tik dārgi samaksāts, tad nav sagaidāms, ka viegli atkāpsies. Tāpēc arī jautājumam: "Vai Padomju Savienībā reformas iespējamas?" - jāpieiet ļoti uzmanīgi. Nepilnu septiņdesmit gadu laikā visi vecie revolūcionāri, "oktobra varoņi", pievienojušies pagātnei - tas ir - vai nu miruši dabīgā nāvē, vai arī likvidēti Staļina "tīrīšanas" akcijās. Tagad ir izveidojusies un varu pārņēmusi savās rokās jauna sarkanā aristokratija. Tagadējie Kremļa valdnieki gan sev ir izvēlējušies nosaukumu "komūnisti" un diktatūru sauc par demokratiju, bet tas lietas apstākļus pēc būtības nemaina. Fakts ir, ka tagadējiem varas vīriem un varas nesējiem slikti neklājas. Viņi bauda visādas privilēģijas un priekšrocības un ir ieinteresēti tagadējā stāvokļa turpināšanā. Viņu pusē arī atrodas visuvarenā KGB. Kuŗš gan tādos apstākļos varētu iedrošināties pacelt balsi par visu pilsoņu vienlīdzību un brīvību?!

Atklāta organizēšanās un sapulcēšanās tautai nav atļauta. Nav ne vārda, nedz arī preses brīvības. Tautas uzraudzība un izspiegošana ir tik pilnīga, ka maldīgi būtu domāt, ka pret tagadējo iekārtu varētu rasties revolūcionāra kustība. Tas absolūti nav iespējams, un uz to nav ko cerēt un gaidīt.

Bet pēdējos septiņdesmit gados Padomju Savienībā ir mainījies viens svarīgs apstāklis, kas uzmanīgam novērotājam nevarēja paiet garām nepamanīts. Un šis apstāklis ir: visi cittautieši, kas boļševismu nodibināja, no skatuves ir nozuduši. Visu varu Padomju Savienībā savās rokās ir pārņēmuši paši krievi. Zīmīgi ir tas, ka bravūrīgie boļševiki atkāpās bez cīņas un nekādu pateicību par "Sarkanās Nāves" plauju nesapņēma. Jājautā, vai bija vērts iesēsties Padomju Savienības ministru (viņi gan sevi sauca par komisāriem) un citu augstmaņu krēslos, ja drīz vien paši krievi viņus no tiem izmeta? Viens gan, ko viņi panāca, ir - viņi pilnīgi un uz visiem laikiem iznīcināja veco Krieviju. Ja atriebība ir salda, tad nav noliedzams, ka šajā gadījumā viņu atriebība ir bijusi stipri pārsaldināta. Kādu reizi šī atriebības lieta var nonākt vēstures tiesā, un tāpat kā Babilonas un citos gadījumos tiesas spriedums var būt bargs.

Ja arī kaut uz īsu brīdi pieņemtu domu, ka Padomju Savienība nolēmusi iedzīvināt reformas un izbeigt diktatorisko, uz terroru dibināto iekārtu, kā tas dzīvē būtu realizējams? Pirms taustāmi panākumi nebūtu redzami, neviens Kremlim neticētu. Dzīvē un it sevišķi starptautiskās attiecībās ir pierādījies, ka boļševikiem nevar uzticēties. Viņu solījumiem - vai tie būtu vārdos, vai arī rakstītu līgumu veidā - nav bijusi it nekāda vērtība. Pie līgumiem Padomju Savienība ir turējusies tikai līdz tam laikam, kamēr tas tai ir bijis izdevīgi.

Ja izbeigtu terroru kā valdības varas līdzekli, tad, domājams, tauta paceltu savu balsi un gribētu piedalīties valsts dzīvē un sava likteņa noteikšanā. Bet kas tādā gadījumā notiktu ar KGB? Pretestība

starp šķirām "bezšķiru valstī" ir daudz lielāka nekā tā bija ķeizaru laikos. Ja reformas mēģinātu iedzīvināt pakāpeniski: par tik, cik tas iespējams, tas prasītu ļoti ilgu laiku. Ko lai darītu no kolchoziem atbrīvotie zemnieki? Viņi atrastos daudz sliktākā stāvoklī nekā savā laikā no dzimtbūšanas atbrīvotie zemnieki. Zeme ir izpostīta, un visur rēgojas posts un nabadzība. Nav vairs ienīstā buržuja - muižnieka, kur patvērumu un palīdzību meklēt. Tad arī rastos jautājums: vai iniciatīvu zaudējušais zemnieks varētu un gribētu uzsākt jaunu dzīves veidu? Apsverot visus apstākļus, jāsecina, ka pārredzamā nākotnē Padomju Savienībā reformas nav gaidāmas.

Liela nozīme ir arī apstāklim, ka, vēsturiski ņemot, valsts ierēdņi ir konservatīvs elements. Tagadējā birokratiskā Padomju Savienībā ir ļoti liels daudzums pilsoņu, kuņi atrodas valsts dienestā un ir atkarīgi no savas algas. Vai šis atalgojums, salīdzinot ar demokratisku valstu ierēdņu atalgojumu, ir liels vai mazs, tam nav izšķirošas nozīmes. No svara ir tas, ka nodrošināta alga dod zināmu drošības sajūtu un to zaudēt neviens nevēlas.

No otras puses - jāapsver arī jautājums, vai kapitālisti, kas ar milzīgām summām atbalstīja boļševiku nākšanu pie varas, to pieļautu; tas ir - vai viņi jau saņēmuši atpakaļ savus ieguldījumus? Ir pamats domāt, ka reformām vēl nav pienācis īstais laiks. Internacionālie starptautiskie kapitālisti vēl tagad turpina ieguldīt naudu PSRS saimniecībā. Mūs latviešus varētu interesēt tas, ka vēl ne visai senā pagātnē ASV kapitālists rūpnieks Hammers Ventspilī uzbūvēja mākslīgo mēslu fabriku. Aiz Urāliem, Sibīrijā, rūpniecībā tiek ieguldītas milzīgas naudas summas. Protams, to nedara platonisku apsvērumu dēļ, bet par aizdevumiem - ieguldījumiem - saņem labu atlīdzību. Rūpniecības celšanai Sibīrijā var būt arī tālākejoši nodomi. Varbūt Sibīriju ir nodomāts izlietot par tramplīnu Indijas "sovjetizēšanai"? Ja nu tā, tad arī no ārpuses nav gaidāma palīdzība

Padomju Savienības reformēšanai. Par velti neviens neko nedod - ja nav peļņas, tad arī uz palīdzību nav ko gaidīt.

Nevienam nedrīkstētu būt šaubas par to, ka tagadējais stāvoklis savu laiku ir nodzīvojis. Kremļa valdnieki ir nonākuši strupceļā un nevar izšķirties, kas būtu jādara. Uz kuŗu pusi viņi pagriežas, visur seko drausmīga un gaŗa ne visai senas pagātnes ēna. Visur rēgojas KGB upuru rindas un masu kapenes. Pagriežas uz austrumiem: Sibīrija, Kolima ar vergu darba nometnēm un masu kapenēm. Pagriežas uz rietumiem: Katina ar Polijas virsnieku kapenēm, kas tur guldīti ar šāvienu pakausī. Netālu no turienes - Viņņica ar vairāk nekā desmit tūkstošu ukraiņu zemnieku kapenēm. Starp citu, Katinā atraka tikai vienu trešo daļu no gūstā turētiem poļu virsniekiem. Divu trešdaļu - ap 10 tūkstošu virsnieku mocekļu kapi netika atrasti, jo KGB prot glabāt savus noslēpumus. Vai šo slepkavu pēcnācēji jau būtu izārstējušies no asinskāres un varētu iesākt normālu dzīvi? Ja viņi mēģinātu un varētu aizmirst savu tēvu grēkus, tad droši var teikt, ka ne latvietis, ne polis, ukraiņis un t.t., u.t.t. nekad neaizmirsīs un nepiedos boļševiku pastrādātos noziegumus. Lai rastu ceļu uz saprašanos, boļševistiskai Krievijai labprātīgi jāatsakās no Jaltas ieguvumiem un labprātīgi jāizvācas no citām valstīm, un nav jāgaida, kamēr viņu ar varu piespiedīs to darīt.

Ja nav izredzes sagaidīt reformas Padomju Savienībā, tad jāgaida, kad vilki Kremlī sāks savā starpā plēsties. Ka viss tik gludi un mierīgi nenorit, kā to vēlētos, redzams no disidentu Andreja Saharova, Aleksandra Solžeņicina, Milovana Džilasa (Djilas), Konstantīna Simja (Simis), Roberta Konkvesta (Conquest) un daudzu citu rakstiem un runām. Lielāka vai mazāka apmēra krīzes Padomju Savienībā nav reta parādība. Arī nesenā (1984. gada) krīze nav pārsteigums. Krīzi Padomju sistēmā var sadalīt divās daļās: politiskā un saimnieciskā. Abas krīzes ceļas no pieaugošām nesaskaņām starp

komunistu partijas izlasi - valdošo klasi un vienkāršo tautu. Nesaskaņas rada grūtības līdzekļu sagādē valsts un partijas aparāta darbībai kā savās mājās, tā arī citās valstīs. Dziļāka un nopietnāka tomēr ir politiskā krīze, kas apdraud partijas prestižu un pat eksistenci.

Partija bija nodibināta kā pastāvīgs ierocis valdošās kliķes rokās. Ar partijas palīdzību bija nodomāts atturīgo tautu un radikālo inteligenci piespiest ticēt vīzijai par utopisko valsti. Solījumi bira kā no pilnības raga - tikai vēl mazliet jāpaciešas un jāpagaida, kamēr zemes virsū nodibināsies strādnieku paradīze. No solījumiem tautai nekas neiznāca, bet valdošā šķira gan nodrošināja savu stāvokli ar visādām privilēģijām, priekšrocībām, labumiem un ērtībām. Kompartijas samaitāti, viņi pazaudēja apziņu par pienākumu kalpot tautai un valstij. Pazaudēja arī partijas ideālismu un attālinājās no tautas. Dabīgi, radās arī bailes pazaudēt staļinistisko varas sistēmu, kas bija visu privilēģiju un priekšrocību avots. Šī politiskā krīze bija nopietns brīdinājums Kremlim. Tauta sāka Maskavai vairāk neuzticēties un arī sāka uzstādīt politiskas un saimnieciskas prasības, kuņas palika neapmierinātas. Lai tās apklusinātu, atdzīvināja staļinismu. Kremli valdošā kliķe nostiprināja savas pozīcijas, bet gaidītās reformas nenotika.

Vēl pastāv viena iespēja, kas varētu atraisīt ceļu reformām. Tā ir jaunas, spēcīgas inteligences rašanās, kuņa, vadoties tīri no humanitāriem principiem kā pašas Krievijas, tā arī visas cilvēces labā, izraudzītu jaunu ceļu, pa kuņu Padomju Savienībai būtu jāiet, lai atgūtu zaudēto cieņu un godu. Tā kā KGB uzrauga arī valsts skolas - mācības iestādes, tad šis ceļš var būt diezgan garš, bet ar to izslēgts tas nav. Arī vēsturei šis ceļš uz reformām nav svešs kā Anglijā, tā arī Prūsijā. Lai reformas varētu sākties, tad par priekšnoteikumu jābūt padomju režīma mīkstināšanai, jo totālitārie režīmi nav spējīgi pārveidoties evolūcijas ceļā. Nekādas pārmaiņas

Padomju iekārtā nevar notikt no iekšienes un velti uz tām gaidīt, kamēr pastāv un darbojas KGB.

Katrai valdībai bez vēl citiem pienākumiem ir jārūpējas, lai tauta nemirtu badā. Bet kas notika Padomju Savienībā? Pirms 1917. gada, kad boļševiki sagrāba varu savās rokās, Krievija bija Eiropas maizes klēts. Boļševiku valdīšanas laikā viss mainījās uz slikto pusi. Jaunie valdnieki izrādījās par nespējīgiem Padomju Savienību pat noturēt uz vecās Krievijas līmeņa, noveda to līdz badam un pārtikas eksporta vietā sāka to ievest no ārzemēm, it sevišķi no ASV, kur to varēja iegādāties sevišķi izdevīgi. Pārtikas trūkums Padomju Savienībā svārstās ap 20 procentiem no patēriņa.

Kolchozu sistēma jau no paša sākuma izrādījās par nederīgu, bet, lai būtu vieglāk uzraudzīt un pārvaldīt tautu, tā vēl šodien pastāv. Nav šaubu, ka valdošai šķirai nav svarīga pilsoņu labklājība un tautas intereses, bet tikai savas personiskās intereses. Lai teikto apstiprinātu, šeit citēšu datus no Losandželosas avīzes "Los Angeles Times" 1977. gada 20. jūlija izdevuma: "Privātie zemes laukumi, kas ir tikai 1,5 procenti no visas apstrādātās zemes platības, 1975. gadā deva 31% gaļas, 35% sakņu, 40% olu un 60% kartupeļu no visa Padomju Savienībā saražotā." Šie skaitļi runā paši par sevi, cik nemākulīgi boļševiku valdība saimnieko Padomju Savienībā. Arī citās saimniecības nozarēs valsts saimniecībai neveicas labāk.

Krievijas vēsture rāda, ka tā ir visādu iespēju un pretišķību zeme. Krievija ir radījusi Ivanu Susaņinu, Miņinu un Požarski, un arī kā pretstatus - Ļeņinu un Staļinu. Kādu ceļu tagad ies Padomju Savienība, kad boļševistiskā iekārta to novedusi strupceļā, to izlems negaidīts un neparedzams apstāklis.

Krīze ir sasniegusi tādus apmērus, ka to vairs nevar noslēpt, publicējot nepareizus datus par sasniegumiem un žvadinot ieročus. Ļeņins to apzīmē-

ja par revolūcionāru stāvokli, kad ir iestājies lūzums starp valdošo izlasi un tautu. Pirmie vairs ilgāk nevar valdīt, un pēdējie (tauta) vairs ilgāk negrib atļaut sevi pārvaldīt pēc vecās metodes. Ja sabiedrība sasniedz tādu stāvokli, tad tā ir nogatavojusies revolūcijai. Bet, lai revolūcija sāktos, ir nepieciešama tautas gatavība, griba un spēja rīkoties. Pēc Ļeņina pamācības krīzes laikā vecā valdība "nekrīt", bet tā ir jāgāž. Bet, ja tas kritiskā brīdī netiek darīts, tad revolūcionārais stāvoklis pats no sevis izbeidzas.

Ja Ļeņins būtu dzīvs, tad viņš, novērtējot pēc agrākās mērauklas tagadējo stāvokli, to atzītu par nobriedušu "revolūcionārai situācijai". Viņš arī redzētu, ka Padomju Savienības ekonomiskais stāvoklis to ir novedis tik smagā situācijā, kādā "vecā Krievija" nekad nebija atradusies. Bet Padomju Savienībā tagad trūkst kā atsevišķu pilsoņu, tā arī organizāciju, kas tagadējo "revolūcionāro situāciju" varētu pārvērst revolūcijā. Revolūcijas dīglus un spējas ir iznīcinājis boļševiku režīms. Režīms, kas nāca pie varas revolūcijas ceļā, dara visu, lai to negāztu līdzīgā kārtā. Kas savā laikā izpaudās Ungārijā, Čehoslovākijā, Polijā un Austrumvācijā, tā trūkst Padomju Savienībā. Apstākļi, kas radās pēc 1917. gada apvērsuma - varas sabrukums - ir iebaidījis krievus tādā mērā, ka viņi labāk pacieš brutālu varu nekā stāvokli, kāds būtu pārejas laikmetā bez varas. Pirms 1917. gada krievu inteliģencei bija neierobežota ticība, ka līdz ar ķeizara varas gāšanu nodibināsies demokratiska iekārta, bet drīz vien tā piedzīvoja rūgtu vilšanos. Tagadējā paaudze, kas dzimusi un izglītojusies Padomju Savienībā, ir izārstēta no revolūcionārā romantisma. Jaunā inteliģence tic, ka, ja padomju valdība sabruktu, iestātos chaoss un līdz ar to valstī sāktos izrēķināšanās, lai noslēgtu vecos rēķinus: pilsētas saceltos pret laukiem, lauki pret pilsētām; nacionālisti pret komunistiem, krievi pret žīdiem, musulmaņi pret krieviem - vārdu sakot, visi karotu pret visiem. Ja

arī daži būtu ar mieru uz tādu samaksu, lai atbrīvotos no komūnistu tirannijas, ir apdomīgie, kas, pārdzīvojuši revolūcijas ārprātu un trūkumu, šaubās par jaunas revolūcijas lietderību. Padomju pilsoņi ir piedzīvojuši pilnīgu vilšanos savos politiskos vadoņos. Pat viņu ievērojamie disidenti ir atturīgi padomu došanā, kas būtu jādara. Ja Padomju Savienībai būtu lemts izklūt no krīzes, tad viņi cer, ka tam jānotiek pakāpeniski. Tātad - politbirojs un visi varas vīri paliek savās vietās.

Padomju Savienības iedzīvotāju lielākā daļa vēl nav sagatavota demokrātiskai valsts sistēmai. Tauta ir pieradusi paklausīt un ticēt tam, ko partija saka. Tautai trūkst ne tikai enerģijas un gribas uzlabot savu stāvokli, bet tai ir iestāstīts, ka vislabākā dzīve ir Padomju Savienībā un kapitālistiskās valstīs strādnieki tiek apspiesti un izmantoti, un mirst badā. Jau no agras bērnības skolēniem māca, ka nav otras tādas valsts pasaulē, kur tik brīvi elpo cilvēks ("njet drugoj takoij strani na svetje, gdje tak voljno dišet čelovek"). Ja tautai pašai nav iespējams pārbaudīt, ko partija saka, tad ar laiku atkārtoti meli tiek uzņemti kā patiesība. Tautai arī iestāsta, ka jauna revolūcija būtu lemta pilnīgai neveiksmei. Disidents Solženicins uzskata, ka Padomju Savienībā morālistiskais stāvoklis ir stipri zem 1917. gada līmeņa. Nav iedomājams, ka pie tik nesagatavotas tautas un bez jebkādām sociāli politiskām zināšanām kāds uzņemtos risku izraisīt revolūciju. Valsts aparāts un it sevišķi tā radīšana revolūcijas gadījumā ir tik smags uzdevums, ka vajadzīgi piedzīvojuši valstsvīri, kas to uzņemtos. Nav vēl radusies opozīcija, kas iedrošinātos gāzt pastāvošo iekārtu. Ir tikai prasības pēc režīma mīkstināšanas, bet totālitāram režīmam ir bailes no padošanās tautas prasībām. Ignorēt tautas pieaugošās prasības arī ir riskanti. Tauta jau ir par daudz cietusi padomju tiranniju, un, ja ilgāk tā turpināsies kā tagad, pacietība var zust un spontāni var sākties

nemieri, kuņus viegli pārvērst revolūcionārā kustībā.

Ja izslēdz revolūcijas iespēju, tad padomju režīmam atliek vēl trīs iespējas: 1) atgriešanās pie staļinisma, 2) pasaules karš un 3) iekšējas reformas.

Padomju virsšķirā un tāpat mazizglītotā tautas daļā ir ilgas pēc atgriešanās pie Staļina laikiem. Protams, ne jau pie viņa mežonīgās apiešanās ar cilvēkiem, bet pēc ideālizētas iekārtas, kur valdītu kārtība un disciplīna, kad katrs veic savu pienākumu un korupcija bez žēlastības tiek apkarota. Tāda staļinisma slavināšana valdošai šķirai dotu iespēju tikt vaļā no esošām grūtībām bez režīmam draudīgām reformām. Bet tā ir tikai tukša fantāzija. Vairāku iemeslu dēļ staļinisms vairs nevar tikt atjaunots. Viens no galveniem ir, ka komplicēto industriju un militāro resoru vairs nav iespējams pārvaldīt ar Staļina brutālām metodēm, izolējoties no civilizētās pasaules. Funkcionāri nebūs aizmirsuši, cik no viņiem bez vēsts pazuda Staļina laikā un cik nedroša tad dzīve bija! No Staļina nāves ir pagājis ilgs laiks, bet viņa nežēlīgā un viltīgā rīcība vēl no tautas atmiņas nav zudusi. Lai nu vēl reizi tas atkārtotos, no kā visi drebēja, to grūti iedomāties. Ilgas pēc Staļina laiku atgriešanās nav piepildāmas. Jāsamierinās ar dzīves realitāti un nenovēršamām reformām.

Zināmā mērā vieglākais, kaut arī bīstamākais veids, kā izkļūt no pastāvošās krīzes, ir kāpināt starptautisko saspīlējumu. Baidīšana ar karu jau sākot no 1920. gada ir padomju propogandas arsenāla galvenais ierocis. To izlieto, lai palielinātu patriotismu, apklusinātu opozīciju un no strādniekiem pieprasītu lielāku pašuzturēšanos. Ar neatlaidīgu skandināšanu uz Otrā pasaules kara atmiņām un, fašismam piekabīnot amerikāņu imperiālismu, cenšas ietekmēt pilsoņus būt modriem revolūcionāro ieguvumu sargāšanā. Patiesībā baidīšana ar karu ir saistīta ar risku: no pudeles izlaistos garus, kā redzams no arābu pasakām, atpakaļ vairs nevar iedzīt.

Slicējs mēdz ķerties pat pie salmiņa, tā arī Padomijas varas vīri, lai saglabātu savu privilēģēto stāvokli, žvadzina ieročus un draud ar kaŗu. Ja viņi gūs pārliecību, ka uzvara būs droša un kaŗš neieilgs, tad kārdinājums jaunai avantūrai pieaug... Lai Padomju Savienību atturētu no agresijas, Eiropai jābūt gatavai un modrai.

Tātad - trūkstot gatavībai un atbalstam, revolūcijas iespēja uz laiku jāatliek. Atgriešanās pie staļinisma, kaut arī birokrati to vēlētos, nav reāla lieta. Kaŗš, ņemot vērā lielo risku un nepārredzamās sekas, kā līdzeklis, lai izkļūtu no revolūcionārā stāvokļa, nav izdevīgs. Atliek tikai reformas.

Svarīga problēma ir apspiestās tautas un brīvās valstis. Nevar paredzēt, ko krievi darīs. Vai viņu mentālitate varēs sasniegt līmeni, ka spēs saprast to, ka arī citām tautām ir tiesības uz neatkarību un brīvību zem šīs saules? Viņiem jaatsakās no stiprākā tiesībām izmantot savus kaimiņus. Padomju Savienības valdošai šķirai jāizšķiras - vai nu godīgi sadarboties ar citām tautām, vai arī soļot tagadējo ceļu: "Pēc mums kaut ūdens plūdi!" Padomju valdošā kliķe nav vienīgā pasaulē, kas nonākusi līdzīgā stāvoklī, kad jāizšķiras, vai nu paturēt visu varu un privilēģijas, vai arī visu zaudēt. Kā vēsture rāda, Anglija, atradāmās līdzīgā stāvoklī, ir atradusi izeju. Valdība tautas prasībām ir piekāpusies un ar to ir revolūciju novērsusi. Ķeizariskā Krievija, būdama Pirmajā pasaules kaŗā stipri novājināta, neizturēja - solītās reformas nāca par vēlu un sabruka. Valdības atrauššanās no tautas un aizraušanās ar varas kāri var būt liktenīga.

Kā dotā gadījumā Padomju Savienība rīkosies, - neviens nevar paredzēt. Pat Padomju Savienības iekārtas labu pazinēju domas šajā jautājumā dalās.

Milovans Džilas (Djilas), dienvidslāvs, kuŗš savā laikā ir stāvējis tuvu Tito un baudījis iespēju no pirmavotiem iepazīties ar jauno privilēģēto šķiru, un

sarakstījis vērtīgu grāmatu "Jaunā šķira" ("The New Class"), ir pesimistiski noskaņots. Viņš domā, ka uz Padomju sistēmas maiņu ir mazas cerības. Tā esot piesātināta ar imperiālistu šķiras privilēģijām. Padomju sistēmai neesot potenciālītātes izdarīt kādas pārmaiņas. Padomju impēriālisms pats uz savu vēlēšanos nevarot apstāties, nevarot savaldīt savu gribu. Teorētiski vienīgā iespēja pārmaiņām esot, ka absolūtismā ir jānotiek pārmaiņām, kuŗas varētu ierosināt reformas. Bet padomju birokratija pat to varot apspiest un nepieļaut. Bet, ja arī kāds atvieglojums sāktos, tad neesot novēršama krīzes iesākšanās. Vai tā būtu militārā krīze, vai revolūcija, vai abas krīzes vienā laikā - tas nav iepriekš paredzams. Tādas izredzes esot sašķatāmas Krievijas vēsturē.

Džilasa uzskatam, ka nekas cits kā tikai katastrofa var piespiest izdarīt reformas, ir piekritēji starp disidentiem, kā arī starp komunistu partijas biedriem Padomju Savienībā. Ir arī tādi, kas domā, ka vai nu agrāk, vai vēlāk valdošā šķira būs spiesta atzīt reformu nepieciešamību.

Citādos uzskatos par to pašu jautājumu ir Valerijs Čalidze (Valerii Chalidze). Viņš, cīnītājs par cilvēku tiesībām Padomju Savienībā, ir mazliet optimists. Viņš saka, ka Padomju Savienība ir pilna ar vislielākām pretrunām. Tādu pretrunu esot daudz, un dažreiz liekoties, ka tās radītas ar nolūku, lai viena pretruna varētu aptumšot otru pretrunu. Bet ja visas pretrunas vienā laikā paceļot balsi, kā tas esot tagad, tad valdībai neesot iespējams aprobežoties ar solījumiem, jo visa tauta atrastos iekšējās pretrunās. Valdība sapīšoties pretrunās un būšot aizņemta iekšējā stāvokļa uzlabošanā, un saimniecības noorganizēšanā. Tad arī visas impēriālistiskās idejas un sapņi nozudīšot un virsroku ņemšot iekšējās problēmas. Bet te var iebilst, ka valdība nenodarbosies ar sociālā stāvokļa uzlabošanu, bet sāks lietot varu. Iespējams, ka tas varētu notikt. Valsti pārvalda profesionāla šķira, kuŗa ir ieinteresēta valsts

stabilitātē un varenībā. Katrs neapmierinātības izvirdots var tikt apspiests ar varas līdzekļiem. To valdība izdarīs, nerēķinoties ar morāles aizspriedumiem. Bet pa to laiku sociālais sasprindzinājums turpina pieaugt. Pretrunu pieaugšana, kas apdraud valdības stabilitāti, var valdību pamudināt uz pakāpeniskām reformām un uz demokrātisku iekārtu. Bet ja reformu gaita un apmērs pārsniegtu zināmu robežu un sāktu apdraudēt valdības stāvokli, būtu nenovēršami, ka iejauktos KGB un cerībām uz reformām pienāktu beigas.

Galvenā starpība starp Džilasa un Čalidzes uzskatiem ir tā, ka Džilass ir pesimists un Čalidze ir optimists. Čalidze domā, ka akūtie apstākļi ir tuvu krīzei, bet Džilass domā, ka tie vēl ir tālu no krīzes. Viņi abi atzīst, ka reformas iespējamās tikai tad, ja uz valdību no iekšienes un ārienes izdarītu lielāku spiedienu. Un ka valdība tikai tādā gadījumā piekāptos, ja atzītu, ka tā ir nenovēršama samaksa par to, lai paši noturētos savās vietās. Pēc Džilasa uzskata saskaņā ar Krievijas vēsturi starp krīzi un reformām ir intīms sakars. Krievija esot ārkārtīgi konservatīva zeme, un tās sociālismam esot reakcionārs raksturs, un tās valdība vienmēr esot baidījiesies no labprātīgām reformām. Krievijas valdība esot piekritusi reformām tikai zem draudiem vai ārzemju spiediena iespaidota. Salīdzinot padomju sistēmu ar caru laikiem, nevar noliegt, ka cari ar reformām bija lunkanāki nekā boļševiki. Cari atcēla dzimtbūšanu, nodibināja neatkarīgas tiesas, zemniekiem ieveda pašpārvaldi - zemstes un iedzīvināja vēl daudzas citas reformas. Arī zemes reformas projekts bija nodots komisijai tā izstrādāšanai. Tagad, "bezšķiru valstī" visu to tautai atņēma un pat atcēla privātīpašuma tiesības, tātad zemniekam noņēma pēdējo gotiņu un sivēnu. Protams, Marksa strādniekam absolūtā paradīzē virs zemes nekāda manta nemaz nav vajadzīga.

Pieņemot, ka tēze "krīze-reforma" ir pareiza un ka "revolūcionārā situācija" nogatavosies un

sasnies stāvokli, kad kaut kas jādara - kādas taisnīgas reformas var cerēt sagaidīt no padomju valdības?

Spriežot vispārīgi, nelaime ar padomju sistēmu ir tā, ka tā ir izveidojusies par sliktāku nekā to varētu iedomāties. Vispirms tā ir primitīva un atpaļpalikusi, līdzīgi pašam padomju režīmam. Cilvēku var iespaidot vai nu bailes, vai cerības, vai draudi, vai spaidi. Boļševiki vienmēr šim nolūkam ir lietojuši draudus, terroru. Praksē tas nav devis stabilitāti un arī nav pacēlis ražīgumu, kā tas ir demokratiņās, kur pastāv brīva sacensība un brīva tirdzniecība. Padomju iekārtā, kur valda birokratija, līdzekļi ir ierobežoti, un preču ražosana un apgāde ir uz stipri zemāka līmeņa nekā demokratiņās. Tās ražojumiem ir slihta kvalitāte un nav dažādības; pircējam nav izvēles un jābūt apmierinātam ar to, ko var iegādāties. Varbūt nekā cita tikpat vairs nebūs veikalā.

Režīms nav spējīgs apgādāt tautu ne ar pārtiku, nedz arī ar dzīvojamo platību un citām normālai dzīvei vajadzīgām mantām. Tādas spējas, ja arī kādu reizi ir bijušas, laika tecējumā ir sagrautas. Tagadējā krīze arī ir radusies no veģetēšanas ellē starp piespiedu saimniecību un tieksmi pēc brīvas rīcības. Liekas, ka Staļina režīma laikā iedzītās bailes ir aizgājušas uz neatgriešanos un vairs nevar paļauties, ka tikai no to vājās atmiņas varēs panākt aklu un neiedomājamu paklausību. Bet bailes vēl nav nomaiņītas ar cerībām. Tā rezultātā radošā tautas enerģija meklē jaunus ceļus. Tā vērsas uz privātās dzīves un personisko interešu pusi. Normāls un veselīgs saprāts tiecas pēc sacensības ekonomiskā plāksne. To, ko nevar iegūt likumīgā ceļā, cenšas iegūt puslikumīgā, bet no tā režīms cieš materiālus zaudējumus. Režīmam vajadzētu rēķināties ar šo veselīgo tautas tieksmju apmierināšanu. Citādi tāda "otrās šķiras" saimniecība var novest pie melnā tirgus un kukuļošanas, un sliktākā gadījumā - pat pie zādzības.

Ar tautas privātām tieksmēm - ar tieksmēm pēc personīgiem labumiem un ērtībām - ir jārēķinās. Kādā veidā to panākt - vai ar reformām uz valdošās šķiras rēķina, vai ar privātsaimniecības pieļaušanu, tam nav izšķiroša nozīme, bet nenoliedzams ir tas, ka pārmaiņām ir jānotiek.

Nav nekāda vajadzība sastādīt Padomju Savienībā un tās kolonijās iespējamo reformu programmu. Ir lietderīgāk atzīmēt principus, uz kuriem reformām jābalstās, lai no tām būtu kāds labums. Galvenais mērķis ir kontrolēt radošos spēkus un likt tiem kalpot sabiedrības labā, un aizpildīt plaisu, kas pastāv starp tautu un valdību.

Kā neatliekamas steidzami īstenojamas sekojošas trīs reformas:

1) Likumība. Jāizdod taisnīgi likumi, un šiem likumiem bez jebkādiem izņēmumiem jāpakļauj visi pilsoņi.

2) Jāatjauno privātsaimniecība, un jālikvidē valsts saimniecības (sovhozi) un kolektīvās saimniecības (kolchozi).

3) Jāizbeidz citu tautu apspiešana un pārkrievošana. Apspiestās un Padomju Savienībai pievienotās valstīs jāatjauno to agrākās robežas un jāatlīdzina tām nodarītie zaudējumi.

Šis ir tikai konspektīvs uzmetums ar atgādinājuma raksturu - tas ir - Padomju Konstitūcijas fikcija ir jāpārvērš īstenībā. Kā savā Lielkrievu "republikā" krievi rīkojas - atstāsim šo jautājumu viņu pašu izlemšanā. Bet agresija bez vilcināšanās jāizbeidz, jo tā apdraud pasaules mieru. Kamēr krievu armijas atrodas citās valstīs un zemēs, kamēr notiek citu apspiešana un izmantošana, mierīga dzīve un sadarbība starp valstīm nav iespējama. Krievijas nelikumīgai rīcībai ir jādara beigas.

Pavirši pieskaroties jautājumam par Padomju Savienībā nepieciešamām reformām, varētu teikt - kāda gan citiem daļa, kā Padomju Savienība pārvalda savu valsti. Bet zinot, ka šai valstī ar varu ie-

kļautas vairākas suverēnas valstis, reformu jautājumu nav tikai akadēmiska nozīme. Bez tam Padomju Savienības iekšējai sistēmai ir ciešs sakars ar tās izturēšanos pret citām valstīm - ar tās ārpolitiku. Padomju Savienība atklāti un slepeni iejaucas citu valstu dzīvē. Tā kūda ne tikai vienu valsti pret otru, bet arī atsevišķās valstīs kūda pilsoņus vienu pret otru. Padomju Savienības militārisma un agresijas pret citām valstīm pamatā nav apstākļi, ka citas valstis apdraudētu Padomju Savienību un tai būtu jāaizsargājas. Kā redzams no Krievijas vēstures, tad tāds uzskats ir pilnīgi aplams. Ne kaimiņu valstis ir apdraudējušas Krieviju, bet pati Krievija ir apdraudējusi un apdraud savus kaimiņus. Krievija ir agresors, un savā imperiālistiskā tieksmē ir iekarojusi un pievienojusi savai impērijai savu kaimiņu valstis un zemes.

Imperiālisms ir padomju sistēmas sastāvdaļa, un valdošā šķira to kultivē. Padomju Savienība ar savu varu, ar savu milzīgo armiju dižojas ārzemēs, lai iebaidītu un iespaidotu citas valstis. Krievija draudīgi demonstrē savu varu un draud ar attiecīgu rīcību. Lielākais drauds mieram ir meklējams padomju sistēmā - tas ir mantojums no staļinisma. Tik ilgi, kamēr Padomju Savienībā pastāvēs nelikumība, kamēr tā neizbeigs agresijas un terroru, neviens pasaulē nevarēs būt drošs par rītdienu.

Visas pasaules drošības labā nevar teikt, ka Padomju Savienības rīcība - savas valsts pārvaldīšanas veids - būtu tās iekšējā darīšana. Tas tā nav. Tā kā Padomju Savienība savu indi "komūnismu" uzspiež arī citām valstīm un to "eksportē" bez pasūtījuma, tad tās tāda rīcība, kā pasaulē pastāvošo iekārtu apdraudoša, ir savaldāma. Reizi par visām reizēm nepārprotami un kategoriski Padomju Savienībai ir jāpasaka, ka miera un drošības labā tai jāizbeidz agresija un jālikvidē koloniālā sistēma. Kā mums visiem labi zināms, pēc Otrā pasaules kara visas kolonijas atguva neatkarību un brīvību. Izņēmums ir tikai Padomju Savienība. Tā kā

Padomju Savienība labprātīgi neatbrīvo savas kolonijas, kā to darīja Anglija, Francija un citas valstis, tad tā ar visiem līdzekļiem piespiežama to darīt. Ja Āfrikā iedzīvotāji, kas atradās uz daudz zemāka līmeņa nekā Austrumeiropas valstīs, tika atbrīvoti, tad ir neattaisnojams, ka tādas pašas tiesības tiek liegtas Baltijas valstīm, Ukrainai, Gruzijai, Armēnijai u.t.t., u.t.t. Kāpēc pasaule pret to ir vienaldzīga, kas notiek aiz "dzelzs aizkara"?

Padomju Savienība ir šķērslis miera un drošības nodibināšanai, tāpēc ar visiem līdzekļiem tā jānovirza uz likumīga ceļa. Ekonomiskā sistēma ir jādecentralizē, un visām tautām jādod pašnoteikšanās tiesības.

Staļiniskā sistēma, kas vēl joprojām pastāv Padomju Savienībā, jau sen ir novecojusi un kā nederīga atmetama. Ir jāizbeidz terors un nemitīga cilvēku uzraudzīšana. Vārdu sakot - ir jāatmet piespiedu sistēma un tautai jādod tiesības darboties līdzī kā saimniecībā, tā politikā. Tas ir priekšnoteikums reformām. Tikko valdība sāks vairāk uzmanības un līdzekļu piešķirt pilsoņu labklājībai, līdz ar to mazināsies līdzekļu bruņošanās vajadzības un līdz ar to mazināsies arī ārējais saspīlējums. Lieli bruņotie spēki un ar tiem gūtās sekmes valdībai glaimo, bet tauta par tiem ir citādās domās. Tauta grib dzīvot šodien un arī šodien vēlas zināmas ērtības un brīvību. Ar militārā budžeta samazināšanu būtu iespējams paaugstināt dzīves standartu. Tāda vajadzība jau sen ir nogatavojusies, un Padomju Savienība ar varu iekļautām tautām to nevar liegt, ko citas tautas sen jau bauda. Tauta jāatbrīvo no nospiedošās baiļu sajūtas. Pastāvīgi dzīvojot baiļu sajūtā, smaids ir nozudis no sejas. Viens baidās ar otru sarunāties, jo no skata jau nevar zināt, kurš ir KGB ziņotājs. Padomju Savienības/boļševistiskās Krievijas varas vīriem ir jāsaprot, ka arī citām Padomju Savienībā iekļautām tautām un valstīm ir tādas pašas tiesības kā viņiem. Arī citas tautas Padomju Savienībā grib būt neatkarī-

gas un baudīt izjūtu, ko dod apziņa būt neatkarīgām un dzīvot pašām savā valstī. Ja Padomju Savienība labprātīgi neizbeidz citu apspiešanu un izmantošanu, tad jālieto visi līdzekļi, lai viņu piespiestu to darīt. Visi līdzekļi ir atļauti, lai šo mērķi sasniegtu. Jo lielāks spiediens tiks izdarīts uz padomju režīmu, jo drīzākas sekmes ir gaidāmas. Ja Padomju Savienība, lai novērstu tautas uzmanību no iekšējās krīzes, rada saspilējumu uz ārieni, tad tautai tā no tādām avantūrām jāattur. Ja Padomju Savienība pēc Ļeņina apzīmējuma nonāk revolūcionārā stāvoklī, tad uz to nekavējoties ir jāizdara spiediens, kas radītu revolūciju un reformas. Tas ir, ar kādiem līdzekļiem boļševiki 1917. gadā nāca pie varas, ar tādiem pašiem līdzekļiem ir jāizbeidz viņu diktatoriskā iekārta. Nav jādod laiks spēku koncentrēšanai un atpūtai, bet nemitīgi un visās vietās jāturpina spiediens. Laiks darbojas viņu labā, tāpēc spiediens intensīvi jāpastiprina, līdz tiek sasniegti vajadzīgie rezultāti. Protams, darbs nebūs viegls, jo nomenklatūra ar labu nepadosies un bez pretošanās neatkāpsies no sava privilēģētā stāvokļa.

Diemžēl arī starp mums latviešiem ir "politiķi", kuri aizstāv pretējo viedokli un pauž samierināšanos ar radušos stāvokli. Mūsu emigrācijas pirmajos gados trimdas organizācijas centās, lai ASV Kongresā ierosinātu Latvijas jautājumu un par to nobalsotu. Ap to laiku Losandželosā ieradās 15. maija līdzdalībnieks bijušais sabiedrisko lietu ministrs Bērziņš un latviešu sanāksmē savā runā cita starpā uzsvēra, ka labāk esot Latvijas jautājumu Kongresā nemaz neierosināt apspriešanai, ja panākumi neesot droši; tas ir - labāk to nemaz nekustināt, ja tas Kongresā nedabūtu balsu vairākumu. To viņam esot ieteicis Valts Rostovs (Walt Rostow), prezidenta padomdevējs. Bērziņa kungs arī ar roku rādīja, ka Rostovs esot sarakstījis biezu grāmatu un esot gudrs vīrs. Jā, Valts Rostovs ir sarakstījis biezu grāmatu (to esmu lasījis), bet diemžēl ne mums, bet "viņiem" labvēlīgā garā.

Neilgi pēc šī minētā ministra kunga ieteikuma kādā izdevumā lasīju, ka prezidents Trumens uzaicinājis pie sevis to pašu Rostovu un teicis, ka tagad jānokārto Baltijas jautājums. Uz to Rostovs atbildējis, ka baltieši jau esot samierinājušies ar tagadējo stāvokli, neko nedarot, esot par vēlu pie tā atgriezties. Burtiski lasīto tekstu neatceros, bet raksta saturs bija tāds, kādu to šeit atstāstu.

Ja arī Baltijas valstu jautājums ASV Kongresā pirmo reizi nedabūtu balsu vairākumu, tad ar tā apspriešanu daudz kas būtu panākts. Ja vienu reizi kādu jautājumu noraida, tad to var atkārtot otro un trešo reizi, u.t.t. Bet ja par šo jautājumu nemaz nerunā, kā to vēlas Padomju Savienība, tad tiešām var rasties iespajds, ka tāda jautājuma nemaz nav.

Mums nodarītā netaisnība ir tik brēcoša, ka, lai Brīvo pasauli izkustinātu no letargiskā stāvokļa, mums cīņā par savu taisno lietu ir viss atļauts, pat atentāti.

Nemot vērā visus novērojumus un informāciju par stāvokli aiz dzelzs aizkara, brīvajām valstīm nevajadzētu būt nekādām grūtībām noteikt, kāda politika pret Padomijas totālitaro režīmu jāturpina. Rietumu valdībām varētu silti ieteikt darīt visu, kas to spēkos, lai Padomju Savienību piespiestu iedzīvināt reformas un atbrīvot gūstā turētās tautas. Tas būtu panākams ar padomju ekspansijas apturēšanu un ļaundarīgās rīcības sodīšanu. Tā tiktu panākts, ka valdošā kliķe iekšējās neveiksmes nevarētu kompensēt ar militāriem panākumiem. Lai būtu rezultāti, jāizdara arī ekonomiskie spaidi. Katrā ziņā ir jāizbeidz ekonomiskā palīdzība. Pārtraucot pārtikas vielu, piemēram labības un gaļas, piegādi PSRS, tā būtu spiesta pati to ražot un tai būtu jāsamazina līdzekļi lielas armijas uzturēšanai, un, cerams, arī notiktu režīma liberālizēšana. Vajadzētu likt saprast, ka Rietumu palīdzību būs iespējams saņemt tikai ar zināmiem noteikumiem, tas ir - kad

izbeigs militāro ekspansiju un dekolonizēs savu impēriju. Tas jo sevišķi attiecas uz Amerikas Savienotām Valstīm, kuŗas vienmēr grūtā brīdī ir steigušās palīgā Padomju Savienībai. Tādu gadījumu ir daudz, ka padomju režīmam atrodoties sabrukuma priekšvakarā, ASV ir steigušās palīgā, piegādājot pārtikas līdzekļus un tehniskus ražojumus, un tā boļševismu izglābušas no sabrukuma.

Piedzīvojumi atkārtoti rāda, ka mēģinājumi apturēt padomju agresiju, kas darīts sodu un atlīdzības maisījumā, nav devuši pozitīvus rezultātus. Tāda rīcība ir tikusi vērsta pret problēmas simptomu, bet ne pret cēloni, kuŗš ir politiskas un ekonomiskas dabas un veicina agresiju. Rietumu valstīm viņu pašu interesēs ir jāveicina pretstaliniskā kustība padomju bloka valstīs. Tāda politika nebūtu vērsta uz boļševiku diktatūras gāšanu, bet gan novestu pie tā, ka boļševiku diktatūra sabruktu pati no sevis.

LAIKS DARBOJAS KRIEVIJAS LABĀ.

Tas, kādi apstākļi Krievijā valdīja pirms Pirmā pasaules kara, kara laikā un pēc kara, ir apskatīts daudzās grāmatās. Tagadējais Krievijas režīms, kuŗš visu veco noārdīja, tos attēlo tumšās krāsās. Daudzi citi autori tos attēlo daudz saudzīgāk. Starp dzīvajiem vairs nav daudz palicis tādu, kuŗi paši par tiem var liecināt no savas pieredzes; tas ir - nav vairs daudz šo notikumu aculiecinieku. Tā kā esmu viens no tiem, tad arī uz jautājumu - "Vai Krievijā reformas iespējamās?" - atbildēšu no personīgiem novērojumiem un novērtējumiem.

Kad sākās Oktobra nemieri, Krievijas inteliģence tiem nepiešķīra vajadzīgo nozīmi. Jauno kustību uzskatīja par pārejošu parādību, un pat izplatījās sauklis "jo sliktāk, jo labāk". Domāja, ka tā pati no sevis kā dzīvei nepiemērota sabruks. Nesabruka. Veltīgi gaidīja un zaudēja laiku.

Vecā režīma stiprākie balsti bija pareizticība un muižniecība. Šos abus balstus boļševiki nesaudzīgi iznīcināja. Bet vai palika tukšums? Nē, tukšums nepalika. Pareizticības vietā radīja jaunu reliģiju, kuŗu nosauca par marksismu-ļeņinismu un iznīcinātās muižniecības vietā nodibināja jaunu privilēģētu šķiru, kuŗu nosauca par Komūnistisko partiju. Partija par pārvaldes orgānu no sava vidus izvirzīja Centrālkomiteju, un no Centrālkomitejas par augstāko valsts pārvaldes orgānu - Polītbiroju.

Augstākā šķirā, salīdzinot ar veco iekārtu - muižniecību - iekļūst tikai Centrālkomitejas izraudzītas personas. Šīs personas ir Komūnistiskās partijas biedri, kuŗi ieņem augstus un atbildīgus amatus. Šo personu vārdi ierakstīti atsevišķā reģistrī, ko sauc "nomenklatūra".

Marksisms-ļeņinisms ir boļševistiskās Krievijas jaunā reliģija, un tai ir pakļauti visi iedzīvotāji. Šī reliģija atkritējus vai neticīgos necieš un, lai viss noritētu kā nākas: "Quius regio, eius religio" ("Kā valdība, tā ticība"), tad par to rūpējas KGB (čeka).

Tātad īsumā - Padomju Savienībā tagad ir tāpat, kā tas bija Krievijā pirms septiņdesmit gadiem. Starpība ir tikai tā, ka tagadējā boļševistiskā Krievijā ir tikai viena reliģija un neticīgos bargi soda, un valdošā šķira "bezšķiru valstī" bauda nesalīdzināmi lielākas privilēģijas un priekšrocības nekā bija muižniecībai. Jaunā privilēģētā šķira, kā to grāmatā "PSRS: korupta sabiedrība" Konstantīns Simis raksta, ir korupta. "Nomenklatūrai" piederīgiem it nekas netrūkst, un korupcija paliek nesodīta. Turpretim tauta dzīvo trūkumā un nebrīvībā.

Krievu tauta, kuŗa jau no agras bērnības tiek audzināta "marksisma-ļeņinisma" ticībā, septiņdesmit gadu laikā ir padarīta par ticīgu. Tā zin tikai savu dievu - nemaldīgo Ļeņinu. Tā tic, ka solītie labumi nāks. Vai tas notiks pēc pirmās "piecgades" vai nākošās - ir tikai laika jautājums. Tikai vēl jāpaciešas... Tauta ir pieradināta pie grūtībām un paklausības. No tautas nav ko gaidīt, ka tā varētu sacelties pret valdošo šķiru. Privilēģētā šķira "nomenklatūra" ir ieinteresēta tagadējā stāvokļa turpināšanā, tāpēc gaidīt uz reformām ir zaudēts laiks.

Jo ilgāk turpinās tagadējais stāvoklis, jo valdošā šķira vairāk nostiprina savas tagadējās pozīcijas un pretestība mazinās. Laiks darbojas Padomju Savienības labā.

VAI NO ASV MĒS VARAM SAGAIĀDĪT PALĪDZĪBU?

Šis jautājums ir domāts šāds: "Vai no ASV varam sagaidīt palīdzību Latvijas atbrīvošanai no boļševistiskās Krievijas virskundzības?" Pašreizējos apstākļos uz to varētu atbildēt Čruščova vārdiem: "Tad kad vēzis svilpos."

Nu jau vairāk nekā četrdesmit gadi ir pagājuši no Jaltas vienošanās par Eiropas sadalīšanu divās daļās, bet nekādas pazīmes vēl nerāda, ka aizliegums Eiropai apvienoties būtu atcelts vai mīkstināts. Kas attiecas uz mums, Baltijas valstīm, tad mūsu liktenis bija izlemts jau 1941. gadā. Pieprasot un saņemot ASV milzīgo materiālo atbalstu, Staļins jau 1941. gadā pieprasīja arī teritoriālus ieguvumus; starp tiem arī bija Baltijas valstis. Kā pētījumi arhīvos atklāj, ASV ārlietu ministrs biedrs Halls (Hull) 1942. gada 4. februārī Rūzveltam nosūtītā rakstā iebildis pret Baltijas valstu nodošanu Padomju Savienībai. Savā rakstā viņš aizrāda, ka tāda rīcība būtu "Baltijas Minchene" un ar piekāpšanos Padomju Savienību pamudinātu nākt ar vēl citām un lielākām teritoriālām prasībām. Piemēram uz Polijas un Rumānijas rēķina. Šos ārlietu viceministra Halla brīdinājumus Rūzvelts neievēroja. Rūzvelts jau bija izšķīries par Staļina prasību apmierināšanu.

Ir iznākušas vairākas grāmatas par to, cik lielā mērā Amerikas tehnoloģija uzlabojusi Krievijas ekonomiju. Kā vienu no pirmiem lielākiem komūnisma celšanas darījumiem var uzskatīt Dņepras (leļpus Kijevas) spēkstacijas būvi. Dokumentējot Amerikas Savienoto Valstu palīdzību Padomju Savienībai, Huvera Institūts ir izdevis trīs pabiezas grāmatas: "Western Technology and Soviet Economic Development, I) 1917. - 1930.; II) 1930. -1945.; III) 1945. - 1965." by Antony C. Sutton, Huver Institutional Press, Stanford, California.

Ja kādu šis jautājums interesē - vērtīgu materiālu nav trūkums. Bet šai gadījumā, kas sākas

ar 1941. gadu, aprobežosimies tikai ar Džordža Hēringa (George C. Herring, Jr.) pētījumiem, kas atrodami viņa grāmatā "Palīdzība Krievijai" ("Aid to Russia 1941. - 1946.", Columbia University Press New York and London).

Prezidenta Rūzvelta solījumi palīdzēt Staļinam ir pārspējuši ASV iespēju robežas, un sakarā ar to nokavētās piegādes gadījumā ir bijis jāpacieš asi pārmetumi un apvainojumi. Rūzvelta labvēlība Staļinam ir gājusi tik tālu, ka Sanfrancisko un Sietlas ostās Padomju Savienības rīcībā nodoti veseli rajoni. Molotovam, kuŗš ar vārdu "Mr. Brown" bieži apmeklējis Vašingtonu, pat Baltā Namā ir bijušas ierādītas atsevišķas telpas. Savienoto Valstu palīdzība Padomju Savienībai laikā no 1941. līdz 1946. gadam kopsummā varētu būt ap 20 biljoniem dolāru. Šie skaitļi rāda, cik liela ir bijusi Rūzvelta vēlēšanās iznīcināt Vāciju. Varbūt pareizāk būtu, ja teiktu, ka ne ASV palīdzēja Padomju Savienībai, bet PSRS respektīvi Staļins palīdzēja Rūzveltam. Nebūs arī lieki atzīmēt, ka laikā, kamēr vēl ASV neatradās kaŗā ar Vāciju, 1942. gadā 15 ASV tvaikoņi brauca ar Padomju Savienības karogu. Bet kad Savienotās Valstis lūdza Padomju Savienību dot tai lidmašīnu bāzes Dienvidkrievijā, no kuŗām varētu bombardēt Vāciju, tad lūgumam piekrita ar noteikumu, ka lidmašīnas gan var sūtīt, bet to komandām jā sastāv no krieviem; - ASV lidotājiem neatļāva ierasties Padomju Savienībā.

Bez ASV palīdzības Padomju Savienība jau pirmajā kaŗa gadā būtu sabrukusi un kaŗu zaudējusi. Par to nevienam, kas interesējies un pētījis šo jautājumu, nav šaubu. Tai laikā Rūzvelts varēja Staļinam pateikt: "Ja gribi ASV palīdzību, tad rokas nost no citu valstu iekarošanas." Tad arī bija īstais laiks deklarēt, ka ne tikai Savienotām Valstīm nav nolūka iekarot citas valstis, bet tāda nolūka nav arī Padomju Savienībai. Bet kad ASV kaŗš bija mērķis, nevis līdzeklis, tad arī morāle vairs nespēlēja nekādu lomu.

Ja ar tādu dedzību un devīgu roku Savienotās Valstis visu deva Padomju Savienībai, tad tagad uz "vēža svilpošanu" mums vēl ilgi būs jāgaida.

Leņīnam piedēvē izteicienu: "Buržujs ir dumjš un bailīgs, un tāpēc viņu vajag biedēt un mānīt." To, ka tādām uzskatām ir zināms pamats, pierāda Padomju Savienības norēķināšanās ar Savienotām Valstīm par laiku no 1941. gada līdz 1946. gada 31. decembrim sniegto palīdzību. Pieredze un vēsture rāda, ka ASV vadošās personas nebija sagatavojušās kā slēgt līgumus un kārtot kā saimnieciskus, tā arī politiskus jautājumus ar Padomju Savienību. Apsolot un dodot Padomju Savienībai desmitiem biljoniem dolāru vērtībā mantas un naudu, nebija padomāts, ka reiz pienāks laiks, kad būs jānoslēdz rēķini. Jo devēji taču nedeļa savas mantas (vai tas bija pats Rūzvelts, vai viņa uzdevumā Hopkins, vai kāda cita persona), bet deva ASV nodokļu maksātāju vērtības; tas ir - šķiedās ar valsts mantu respektīvi valsts līdzekļiem.

Prezidenta Trumena laikā Kongress nolēma pārtraukt "Lend-lease" palīdzību PSRS 1946. gada 31. decembrī, un pēdējie līdz šim datumam krievu pārņemtie sūtījumi atstāja Amerikas ostas 1947. gada vasaras sākumā.

Pēc vairāk nekā gadu ilgušas kaulēšanās 1947. gadā beidzot tika iekustināts jautājums par Aizdevuma un nomas (A Lend-lease) līguma nokārtošanu. Šis līgums bija par vairāk nekā 10 biljoniem dolāru. Drīz vien noskaidrojās, ka Rūzvelts, piedāvājot Aizdevuma un nomas līgumu, jautājumu nokārtojot tādā veidā, ka par priekšmetiem, kas patērēti vai iznīcināti karā, ASV neprasīs samaksu. Tāpat arī viņš neprasījis atlīdzību par mantu krājumiem un militāriem priekšmetiem, kas palikuši karā neizlietoti un pēc kara vēl ir lietošanas kārtībā. Tikai Trumenam nākot par prezidentu, sākts pieprasīt samaksu, bet arī tikai par civīliem krājumiem, piemēram lokomotīvēm, smagiem automobiļiem, mehāniskiem darbarīkiem, ierīcēm un to daļām, un citiem rūpniecības piederumiem un iekārtām.

Pēc ASV oficiālā novērtējuma šo mantu vērtība aprēķināta 2,6 biljoni dolāru. Savienotās Valstis pieprasījušas inventūras sarakstu, bet Padomju Savienība šo prasību noraidījusi. 1948. gadā Savienotās Valstis savu prasību samazinājušas uz 1,3 biljoniem. Tāds piedāvājums, prasot tikai apmēram 10% no vairāk nekā 10 biljoniem, būtu uzskatāms par ļoti augstsirdīgu un pieņemams, bet krievi ieņēmuši pavisam citādu viedokli. Viņi sākuši apstrīdēt pienākumu maksāt (Kāds komentējis: "Kas gan ir daži tūkstoši kravas mašīnu un lidmašīnu, salīdzinot ar 7 miljonu krievu dzīvībām.") un arī apgalvojuši, ka mantu vērtība esot stipri pārspīlēta, bet beigās 1948. gadā piedāvājusi kā galīgu samaksu 170 miljonus dolāru. 1951. gadā Padomju Savienība savu galīgo piedāvājumu paaugstinājusi uz 240 miljoniem. ASV savu prasību samazinājušas uz 800 miljoniem piezīmējot, ka šī summa varot vēl tikt pazemināta, ja krievi paaugstināšot savu piedāvājumu. Pēc tam PSRS to paaugstinājusi uz 300 miljoniem. ASV ārlietu ministrs Dīns Ačesons šo PSRS piedāvājumu noraidījis kā pārāk tālu no godīgas un pamatotas kompensācijas pieprasot, lai krievi piekrist starptautiskai šķīrējtiesai (arbitrāram). Boļševiku valdība to noraidījusi, un ar to sarunas beigušās.

Sarunas par atlīdzību traucējis arī apstākļi, ka Savienotās Valstis aizdevušas Padomju Savienībai daudz kuģu, kuņģi, kuņģam beidzoties, atradās PSRS valdīšanā un lietošanā. Par šo tvaikoņu aizdošanu uzglabājušies sekojošie dati. Aizdoti 96 tirdzniecības kuģi, kuņu vairākums apkalpojās Vladivostoku; 615 okeāna tvaikoņi, to skaitā 27 fregates, 3 ledlauži un 585 mazāki tvaikoņi (zemūdeņu ķērāji, torpēdu laivas u.t.t.). Sarunu sākumā ASV uzsvēra vajadzību pēc ledlaužiem, fregatēm un 186 mazākiem tvaikoņiem un to tūlītēju atdošanu. Tajā pašā laikā ASV izteica gatavību pārdot Padomju Savienībai preču tvaikoņus un tos kuģa kuģus, kas bija uzrādīti kā pārpalikuši manta.

Pēc mēnešiem ilgas stīvēšanās PSRS atdevusi fregates, ledlaužus un 9 prečiniekus, bet sarunas par citiem kuģiem apstājušās. Principā Padomju Savienība piekritusi atpirkt prečiniekus un dažus mazākus kuģus, bet, tā kā sarunas par pirkšanas noteikumiem iesalušas, ASV 1951. gadā savu piedāvājumu atsaukušas, pieprasot nekavējoties atdot visus kuģus, kas vajadzīgi pašas vajadzībām. Tāda ASV rīcība Padomju Savienību stipri sakaitinājusi, un tā apvainojusi prezidenta Trūmena administrāciju nelikumīgā rīcībā.

1951. gadā sarunas par "Lend-lease" līguma nokārtošanu ievirzījušās neglābjamā strupceļā. Tas radījis ļoti draudīgu stāvokli, kas varējis pārvērsties no "aukstā kaŗa karstā kaŗā", bet beidzies "tikai" ar Korejas kaŗu.

Ņujorkas laikraksts "Times" kādā rakstā atzīmēja, ka aizdoto ASV kuģu neatdošana ir pazīstama padomju tradīcija un padomju diplomātijas nespēja pārrunāt lietas līdz to nokārtošanai uz tik augstsirdīgiem noteikumiem, kādus ASV piedāvājušas. "Times" arī atzīmēja, ka ASV ar "Lend-Lease" līgumu Padomju Savienībai uzbrucēja atsišanai dotās mantas tiekot izlietotas agresijai.

"Pravda" uz "Times" rakstu atbildēja ar ļoti asu uzbrukumu ASV. Ar savu palīdzību pret Hitlera agresiju ASV rīkojoties kā augļotājs, bet ne kā kaŗa laika sabiedrotais. ASV rīcība esot agresīva, un to diktējot tās valdošās aprindas. Apvainojumi nerimās, un ienaidi starp vakardienas sabiedrotiem pieauga. Kaut arī Savienoto Valstu Padomju Savienībai aizdotie tvaikoņi sastādīja krietnu daļu no Padomju flotes, Padomju Savienība to noliedza un izplatīja ziņas, ka tvaikoņi esot nederīgi un mazvērtīgi, bet tomēr tos neatdeva; acīmredzot pašas kuģi bija vēl sliktākā stāvoklī. Ja kuģi patiešām bija sliktā stāvoklī, tad tur vainojamas krievu kuģu komandas, bet ne amerikāņi, jo kuģus Padomju Savienībai nodeva vai nu pilnīgi jaunus, vai labā stāvoklī. Ja, nododot kuģus padomju valdīšanā un lietošanā,

netika iebilsts, ka tie nolietoti, tad, kad to atdošanu pieprasīja ASV, padomju iebildumi par kuģu stāvokli bija galīgi nevietā.

Par naidīgo attiecību sakāpinājumu labu pārskatu dod fregates "Milwaukee" atdošanas "ceremonija" Delaverā (Delaware) 1949. gadā. Lai izvairītos no tādos gadījumos pastāvošās pieklājības ceremonijas, salutējot ASV karogam, krievi, noņemot savu "flagu", demonstrātīvi atstāja tvaikonī. Kad ASV jūrnieki uzkāpa uz krievu jūrnieku atstātā kuģa, viņi to atrada pilnīgi nelietojamu un smirdošu pēc puvuma. Apskatot katru stāvu tuvāk, kuģi atrada pilnu ar žurkām. Daudzas no tām nobeigušās un jau sapuvušas. Tad arī noskaidrojās, no kā cēlusies riebigā smaka uz tvaikoņa.

Tikai pēc Staļina nāves 1953. gada martā padomju jaunais režīms mainījis savu izturēšanos pret ASV. Samierinošākā tonī 1956. gadā atjaunotas sarunas par "Lend-Lease" līgumu. Laikā no 1954. līdz 1956. gadam Padomju Savienība atdeva 127 mazākus kuģus un 90 kuģus amerikāņu uzraudzībā iznīcināja. Padomju ierēdņi apgalvoja, ka 146 kuģus viņi jau parvērtuši lūžņos un 171 kuģis atrodies nelietojamā stāvoklī. Ja minētie skaitļi pareizi, tad Padomju Savienības rīcībā pēc 1956. gada palikuši vēl 51 mazāks kuģis un 87 tirdzniecības kuģi, par kuņiem norēķināšanās nav notikusi. Ironiski, ka piecus no "Lend-Lease" līguma preču kuģiem Padomju Savienība izlietoja, lai apgādātu Kubu 1962. gada oktobra krīzes priekšvakarā.

Vēloties nodibināt ar ASV tirdznieciskus sakarus, Padomju Savienība 1959./60. gadā atjaunoja sarunas par "Lend-Lease" līgumā paredzēto pienākumu izpildīšanu. 1959. gada septembrī Dāvida nometnē Ņikita Čruščovs prezidentam Eizenaueram (D. Eisenhower) nopietni izteicies, ka viņš vēloties, lai ASV atjaunotu lielākās labvēlības statusu Padomju Savienībai, ko Kongress 1951. gadā atcēlis, un lai arī atceltu citus likumīgos tirdzniecības ierobežojumus. Eizenauers atgādinājis, ka koncesiju piešķiršanai

Padomju Savienībai ir vajadzīga Kongresa piekrišana, un, lai varētu cerēt to iegūt, vispirms vajadzētu taisnīgi nokārtot iesalušo "Lend-Lease" jautājumu. Čruščovs tam piekritis, un 1960. gada sākumā sarunas atkal atjaunotas.

Ar lielām cerībām 1960. gada janvārī Vašingtonā iesāktās sarunas nebija sekmīgākas par iepriekšējām. ASV pārstāvji pastāvēja uz to, ka saskaņā ar vienošanos Dāvida nometnē, pārrunājams tikai "Lend-Lease" līgums, bet padomju pārstāvji pastāvēja uz to, ka sarunas jāpapildina un pārrunājami arī jautājumi par tirdzniecības līgumu un ilgtermiņa aizdevuma piešķiršanu. Pēc trīs sapulcēm sarunas atkal nonāca strupceļā, un ASV pārstāvji pateica, ka viņi sarunas atjaunos tikai tādā gadījumā, ja tās notiks tikai attiecībā uz "Lend-Lease" līgumu, nedarot to atkarīgu no citiem jautājumiem.

Tādā stāvoklī jautājums palika līdz 1972. gadam, kad abas valstis vienojās par sarunu atjaunošanu. Bet šoreiz Padomju Savienība, vadoties no Ķīnas draudiem, bija nodomājusi salāpīt sašķobijušās attiecības ar ASV. Tā arī cerēja uz labvēlīgu tirdzniecības līgumu, lai iegūtu valūtu, ar ko samaksāt par no ASV importētiem pārtikas produktiem un komplicētiem tehnikas ražojumiem. Arī Niksona (Richard M. Nixon) administrācija bija ieinteresēta uzlabot attiecības ar PSRS, jo ar to cerēja panākt Padomju Savienības labvēlību Vjetnamas jautājuma nokārtošanā. ASV tirgotāji no tirdzniecības ar PSRS cerēja uz labu peļņu, kas palīdzētu atrisināt ASV ekonomiskās problēmas.

Pēc sešus mēnešus ilgas stīvēšanās tika panākta vienošanās. Padomju puse bija panākusi savu. "Lend-Lease" saistīja ar tirdzniecības līgumu un aizdevumu neierobežotā apmērā. Par visu to kopā, ieskaitot procentus, PSRS apņēmas 2001. gada 1. jūlijā Amerikas Savienotām Valstīm samaksāt 722 miljonus dolāru. Ja ņem vērā 1972. gada labības "pārdošanu" Padomju Savienībai, tad bez pārspīlējuma var teikt, ka tikai uz šo vienu līgumu Padomju

Savienība nopelnīja vairāk nekā 2001. gadā apņēmās atmaksāt. Lai nu vēl pēc tam kāds ņemas apstrīdēt, ka biedram Ļeņinam nebija taisnība, kad viņš teica, ka buržuijs ir bailīgs un dumjš un viņu vajag baidīt un mānīt! Par šo darījumu "lauri" nākas Niksona administrācijai, un 1972. gada 18. oktobrī Baltais Nams, paziņojot par "Lend-Lease" nokārtošanu, arī deklarēja, ka griezīsies pie Kongresa, lai Padomju Savienībai piešķirtu vislielākās labvēlības statusu. Tai laikā ASV prezidents bija Niksons, kurš amatā bija ievēlēts ar konservatīvo balsīm.

Redzēsīm, kādu dziesmu krievi dziedās, kad pienāks 2001. gada 1. jūlijs. Bet nenoliedzams ir tas, ka ar Rūzvelta deviņo roku Padomju Savienībai iedotās vērtības - ap 20 biljonu dolāru vērtībā - ASV nodokļu maksātājiem ir norakstītas zaudējumos.

Šo gadījumu par "Lend-Lease" aizdevuma līguma kārtošanu minu tāpēc, lai dotu mazu iespēju iepazīties ar grūtībām, ar kādām jāsaduras, slēdzot līgumus un kārtojot darījumus ar Padomju Savienību.

Kad vēl dzīvoju Eiropā, ASV Armijas laikrakstā "Stars and Stripes" lasīju par "Lend-Lease" ar Padomju Savienību. Summā bija minēti 11 biljoni dolāru. Bija arī komentāri, kā tas uzlabošot ASV saimniecību un palielināšot iedzīvotāju turību, un esot Savienotām Valstīm ļoti izdevīgs. Kad jau kaņš bija beidzies un dzīvoju ASV, vairākos periodiskos izdevumos un grāmatās tiku lasījis, ka pa Otrā pasaules kaņa laiku Savienotās Valstīs ir stipri pieaudzis miljonāru un multimiljonāru skaits.

Atgriezoties pie jautājuma: "Vai no ASV mēs varam sagaidīt palīdzību?", un iepazīstoties ar līdz šim "sniegto palīdzību", rokas nespēkā nolaižas... Mūsu cerībām svītru pārviļka ASV un citu valstu, kopā 35, Helsinku vienošanās ar Padomju Savienību par pēckara robežu atzīšanu. Ja jau ASV un citām brīvām valstīm, kas piedalījās līguma slēgšanā, būtu rūpējusi taisnība un cilvēcība virs zemes, tad tās nebūtu parakstījušas līgumu par Baltijas valstu

iekļaušanu Padomju Impērijā. Nevienam valsti to darīt ar varu nevarēja piespiest. Neiedomājama un neat-
taisnojama vienaldzība pret mums nodarīto netaisnī-
bu un mūsu ciešanām.

Vai tā bija nejaušība, ka Jaltas konferencē par
prezidenta Rūzvelta padomdevēju bija boļševiku
spiegs Aldžers Hiss - kā to lai zina? Vai arī tā bija
nejaušība, ka Helsinku līguma sastādīšanas un
parakstīšanas laikā ASV ārlietu ministrs bija Henrijs
Kisindžers, par kuŗu manās rokās ir divas grāmatas:
1) "Kissinger, the Secret Side of the Secretary of
State", by Gary Allen un 2) "Henry Kissinger -
Soviet Agent", by Frank A. Capell? Abos gadījumos
kā Jaltā, tā arī Helsinkos tika noslēgti Padomju
Savienībai labvēlīgi līgumi. Ja nu Padomju Savienība
ir panākusi visu ko vēlējās, un abos gadījumos šos
līgumus ir parakstījušas ASV, tad kapēc lai tagad
ASV savu uzskatu grozītu? Ja nav idejiska aprēķina,
tad ir jābūt materiālam aprēķinam. Bet lielam
darījumam mūsu valsts ir par mazu. Ja varētu izplā-
not un iegūt labu peļņu, tad varbūt mums "palīdzība"
nāktu. Kā raksta ģenerālmajors Batlers (Smedley D.
Butler) savā grāmatā "War is a Racket", peļņas kārē
daudzi kaŗi ir tikuši izkārtoti, ja tie, kas pelnot, savas
asinis nelejot. To viņš attiecina uz ASV piedalīšanos
Pirmajā pasaules kaŗā, kuŗa sauklis Savienotās
Valstīs bija: "Kaŗš, lai izbeigtu visus kaŗus!"

Es nedomāju, ka tas būtu zaudēts laiks, ja mēs
mazliet uzkavētos pie ģenerāļa Batlera pētījumiem
par kaŗa peļņu vai kā viņš to sauc: "War is a
Racket".

"ASV isā piedalīšanās Pirmajā pasaules kaŗā
izmaksājusi 52 biljonus dolāru. Tātad uz katru
amerikāņu vīrieti, sievieti un bērnu - 400 dolāru. Tas
parāds vēl nav samaksāts. Mēs to maksājam, mūsu
bērni maksās un, iespējams, ka to vēl maksās mūsu
mazbērni.

Normāla uzņēmuma peļņa ASV bija seši, astoņi
un kādreiz pat divpadsmit procenti. Bet Pirmā

pasaules kara laikā - divdesmit, sešdesmit, simts, trīs simti un pat vairāk procentu. Ja onkulim Semam ir nauda, iesim dabūsim to! Protams, kara laika nauda nav kaila, bet ietērpta patriotiskos saukļos, skaistās, aizraujošās runās un mīlestībā pret savu valsti un tautu. Mums visiem jāuzpurējas un kopējiem spēkiem jāatbalsta valdība tās patriotiskā darbā un par brīvību visām tautām.

Apskatīsim dažus piemērus, cik labi atmaksājas šis "patriotiskais" darbs. Piemēram - pulvera ražotāji "du Ponts" Senāta komitejā ziņojuši, ka viņi pasauli izglābuši demokrātijas labā. Viņi esot patriotiska sabiedrība. Laikā no 1910. līdz 1914. gadam gadā viņi pelnījuši 6 miljonus dolāru. Tas nebijis daudz, bet "du Ponts" ar to tikusi cauri. Toties kara laikā - no 1914. līdz 1918. gadam tā gadā pelnījusi 58 miljonus dolāru - tas iznāk gandrīz desmit reizes vairāk vai vairāk nekā 950 procentu!

Tērauda sabiedrības, kas miera laikā ražoja sijas, važas, tiltu daļas un būvmateriālus, kā lojālas sabiedrības kara laikā pārgāja uz municijas un apbruņojuma ražošanu, un caurmērā katras sabiedrības gada peļņa pieauga no 6 uz 49 miljoniem dolāru.

Savienoto Valstu tērauda sabiedrība (U. S. Steel), kas piecu gadu laikā pirms kara gadā pelnījusi 105 miljonus dolāru, kara laikā no 1914. līdz 1918. gadam caurmērā katru gadu nopelnījusi 240 miljonus dolāru. Nav slikta peļņa! Nav slikti būt patriotam!

"Anaconda" laikā no 1910. līdz 1914. gadam gadā nopelnījusi 10 miljonus dolāru, bet kara laikā no 1914. līdz 1918. gadam viena gada peļņa pārsniegusi 34 miljonus dolāru.

"Ontas" kapara raktuves laikā no 1910. līdz 1914. gadam gadā pelnījušas 5 miljonus dolāru, bet kara laikā pelnījušas 21 miljonu dolāru gadā.

Arī citu sabiedrību, kuņas strādājušas kara vajadzībām, peļņa pārsniegusi 200 procentus gadā. - Centrālās ādas sabiedrības peļņa pieaugusi no 3,5 uz 15 miljoniem gadā. Galvenai ķīmijas sabiedrībai, kuņas gada peļņa bijusi 800 tūkstoši, tā pieaugusi uz

12 miljoniem gadā. Internacionālai niķeļa fabrikai gada peļņa no 4 miljoniem pieaugusi uz 73 miljoniem 500 tūkstošiem dolāru gadā. - 1 700 procentu! - Nav ko sūdzēties! Amerikas cukura rafinērijas caurmēra gada peļņa pieaugusi no 2 uz 6 miljoniem dolāru gadā.

No Senāta dokumenta Nr. 259 un 55. Kongresa ziņojuma redzams, ka no 122 gaļas apstrādāšanas sabiedrībām, 153 kokvilnas fabrikām, 299 apģērbu fabrikām, 49 tērauda fabrikām un 299 ogļu raktuvēm nevienas peļņa, izņemot pāris gadījumos, nav bijusi zem 25 procentiem.

Banku peļņa ir bijusi ārkārtīgi liela - tās saņēmēšas peļņas krējumu, bet tieši cik bankas nopelnījušas, tas ir noslēpums, jo pat Senāta Izmeklēšanas komisijai to nav atklājušas.

Katrs, kas nebija slinks, saņēma savu peļņas daļu. Tā arī apavu ražotāji labi nopelnīja. 4 miljoniem kareivju krusttēvs Sems bija nopircis 35 miljonus pāru armijas zābaku. Kaņam beidzoties, noliktavās palika 25 miljoni pāru zābaku. Tāpat arī armijas kavalērijas vajadzībām iegādātie daži simti tūkstoši "Mc Clellan" sedlu. Iespējams, ka tie vēl tagad glabājas valsts noliktavās. Jādomā, ka tie tur vēl ilgi glabāsies, jo mechanizētās vienības tos daudz nelieto.

Visam vainagu uzliek odu tīkliņu ("mosquito netting") iegāde armijas vajadzībām. Iegādāti 20 miljoni odu tīkliņu, un tie domāti karavīriem, kuņi Francijā naktis pavada purvainās vietās. Par kareivjiem "norūpējušies" rūpnieki krusttēvam Semam pārdevuši vēl 4 miljonus jardu moskītu tīkliņu drānas. Bet izrādījās, ka Francijā nemaz moskītu nav bijis un karavīriem moskītu tīkliņi nav bijuši vajadzīgi. Asprātīgi vīri jau prātojuši - ja karš ieilgs, moskīti būtu jāieperina Francijā un tur jāizplata.

Arī lidmašīnu rūpniecība nepalika tukšā - lidmašīnu būvei un lidmašīnu motoru ražošanai piešķīra vienu biljonu dolāru. Neviena no šīm par vienu biljonu būvētām lidmašīnām, kā arī neviens no

lidmašīnu motoriem nav pacēlies gaisā, lai piedalītos kaujās Francijā.

Par kareivju apakškreklēm, kas brīvā tirgū maksājuši 14 centus gabalā, onkulis Sems maksājis 30 un 40 centu gabalā.

Kad karš beidzies, 4 miljoni kareivju mugursomas palikušas noliktavās nelietotas. Tāpat arī noteikumos paredzētais mugursomu saturs palicis nelietots, bet ražotājiem samaksāts pilnā apmērā.

Kāds izveicīgs "patriots" onkulim Semam pārdevis 48 collu uzgriežņu atslēgas, bet grūtības radījis apstākļi, ka pa visām Savienotām Valstīm atradies tikai viens uzgrieznis (mitriķis), kur tik liela izmēra uzgriežņu atslēgu varētu lietot, un tas pats atradies Niagāras ūdenskrituma turbīnā. Minētās uzgriežņu atslēgas gan salādētas preču vagonos un vadātas apkārt pa ASV, bet otrs tāda izmēra uzgrieznis nav ticis atrasts. Noslēgtais pamiers pārvilcis svītru idejai par lielu uzgriežņu ražošanu, lai radītu vajadzību pēc 48 collu uzgriežņu atslēgām.

Kādam citam radusies briljanta ideja, ka ASV Armijas pulkvežiem nevajag braukt ar automobiļiem un jāt ar zirgiem, bet esot jābrauc ar atklātām četrriteņu kariatēm ("buckboard"). Sacīts, darīts. Izdarīts pasūtīnājums, un valdība pulkvežu lietošanai nopirkusi 6000 minētos satiksmes līdzekļus. Nevienu no tiem neviens pulkvedis netika lietojis. Tikai kādā filmā Endijs Džeksons (Andy Jackson) redzēts ar tādu braucot.

Arī kuģu būvētāji atraduši, ka arī viņiem jāsaņem sava daļa no kara peļņas. Viņi uzbūvējuši daudz kuģu un labi nopelnījuši. Daži kuģi bijuši labi un derīgi, bet no kopvērtībā par 3000 miljoniem dolāru uzbūvētiem kuģiem 635 miljonu vērtībā no koka būvētie kuģi izrādījušies nederīgi, jo, savienojumu spraugām atējot vaļā, nav turējušies virs ūdens un nogrimuši. Kāds jau arī par šiem nederīgajiem kuģiem peļņu iebāza savā kabatā."

Šie nav vienīgie darījumi, kas minēti ģenerāļa Batlera grāmatā "War is a Racket".

Visi krusttēva Sema Pirmā pasaules kara izdevumi aprēķināti uz 52 biljoniem dolāru; no tiem tieši kara laikā iztērēti 39 biljoni. Tīrā peļņa bijusi 16 biljoni dolāru, un tā miljonāru un multimiljonāru skaits pieaudzis par 21 tūkstoti. Tas arī faktiskais iemesls, kāpēc ASV piedalījās Pirmajā pasaules karā. Eiropas centrālās valstis karu ar Amerikas Savienotām Valstīm nemeklēja un arī nedeva iemeslu karu pret tām uzsākt.

LIKTEŅĪGAIS TRIUMVIRĀTS

Pēc labi izplānota un veiksmīga apvērsuma, kas notika 1934. gada 15. maijā, valsts vadību un Latvijas likteņa noteikšanu pārņēma Kārlis Ulmanis un ar saviem diviem galvenajiem palīgiem Jāni Balodi un Vilhelmu Munteru iesāka rīkoties.

Vispirms notika vecā noārdīšana, un tad iesāka valsts dzīves pārorganizēšanu. Kā pirmo nolikvidēja Saeimu. Vairākus tās locekļus, ieskaitot Saeimas priekšsēdētāju, arestēja un ievietoja koncentrācijas nometnē. Ar tādu rīcību tika pārkāpts Satversmes 28., 29. un 30. paragrafs (pants), kas Saeimas locekļiem, dienestu pienākumus izpildot, garantēja personīgu brīvību. Likvidējot Saeimu, tautai tika aizbāzta mute, un suverēnā tauta tika izslēgta no piedalīšanās valsts pārvaldīšanā un sava likteņa noteikšanā. Gadu simteņiem lolotās cerības, kas beidzot bija īstenojušās, un tautas spēja pašai noteikt savu likteni savā brīvā un neatkarīgā valstī - tika varmācīgi atņemtas.

Tauta bija laimīga un lepna, ka var ievēlēt pārstāvjus Saeimā. Līdz tam tautai bija tiesības ievēlēt tikai sava pagasta runas vīrus, bet nu - Saeimas deputātus. Liels sasniegums, liels solis uz priekšu. Gluži dabīgi, ka, valsts dzīvē piedaloties, visā tautā radās daudz mazu nogrupējumu, kuri uzstādīja savus kandidātus. Nav arī jābrīnās, ka šie kandidāti, vēlākie deputāti, nebija piedzīvojuši politiķi. Nebija arī tādas macības iestādes, kura apmācītu nākamos Saeimas deputātus viņu pienākumu veikšanā un daiļrunībā. Viņi, deputāti, nāca no tautas vidus un Saeimā izteica savu vēlētāju vajadzības un uzskatus. Ja arī šie deputāti pārstāvēja nelielu grupu intereses, tad ar to vēl nav teikts, ka viņi nebija līdzvērtīgi lielāku grupu jeb partiju pārstāvjiem un viņus būtu bijusi vajadzība un kādam tiesības izslēgt no piedalīšanās valsts pārvaldē. Vairākums izlemj lietas, bet kā vairākums zinās mazākuma vajadzības, ja mazākuma deputātus

nepielaidīs pie vārda? Ja lielākās grupas vai partijas nedarbotos tikai savās interesēs, bet pārstāvētu visu tautu, tad mazākās grupas dabiskā ceļā izbeigtu savu eksistenci. Mūsu valsts īsajā pastāvēšanas laikā nepaspēja izveidoties parlamentāra sistēma. Bija vajadzīgs laiks, lai rastos piedzīvojumi un mūsu Saeimā nodibinātos tradīcijas, kas būtu izaugušas un izveidojušās piemēroti mūsu tautas garam un raksturam. Kad mazas grupas pārstāvis vai arī pat vieninieks būtu izteicis savu vēlētāju vajadzības, viņš būtu apklusis. Nekāda steiga nebija. Kur tad lai tauta runā, ja ne savā parlamentā!? Būtu aplami darīts, ja kopētu kādas citas valsts parlamenta iekārtu un to gribētu ieviest mūsu Saeimā. Katrai tautai ir savas īpatnības. Pacietība bija vajadzīga, un ar laiku parlamentārā sistēma izveidotos tāda, kāda būtu piemērota latviešu tautai.

Ir zināms, ka Pirmajā pasaules karā latvieši, proporcionāli ņemot, bija ļoti smagi cietuši, nesuši lielākus upurus nekā jebkura cita tauta pasaulē. Zeme, lauki, ēkas, ceļi, tilti un rūpniecība bija izpostīti. Iedzīvotāji izkļiedēti, galvenā kārtā evakuēti vai izceļojuši uz Krieviju. Visur rēgojās posts un trūkums. Tautai bija vajadzīgs miers karā sīsto brūču dziedēšanai. Bija vajadzīgs arī miers kara apstākļos iedragātās veselības uzlabošanai un nervu nomierināšanai. Bija vajadzīgs laiks kā garīgai, tā arī fiziskai atpūtai, un to mūsu tauta bija nopelnījusi. Bet tie, kas atgriezās no svešuma, atstāto labi iekopto saimniecību vietā atrada, ka ēkas nopostītas, klētis un kūtis tukšas. Viss zaudēts, un dzīve jāsāk no jauna kā lūdmniekiem.

Mēdz teikt, ka tādos apstākļos, kādos latviešu tauta atradās pēc Pirmā pasaules kara, darbs ir vislabākās zāles. Tauta nekurnēja un nepadevās izmisumam, bet ķērās pie darba. Iedzimtā tautas īpašība: "savs kaktiņš, savs zemes stūrītis", arī bezcerīgos apstākļos darīja brīnumus. Ar centību un pašuzpurēšanos strādājot un taupot, apbrīnojami īsā laikā tika atjaunotas izpostītās saimniecības un

nodibinātas jaunas. Tika nodibināti vairāki desmiti tūkstoši jaunu saimniecību ar jaunām ēkām. Postažas un gruvešu vietā radās jauna dzīvība. Pret katru latvieti svešniekam bija jānoņem cepure, aprīnojot lielos sasniegumus. Tas bija vienreizējs notikums. Un tādai tautai iedrošinājās viņas pašas izkarotā valstī un ievēlētā Saeimā atņemt tiesības runāt! Kam un kas bija devis tādas tiesības?!

VAI APVĒRSUMS BIJA VAJADZĪGS?

Latvija un latviešu tauta Pirmajā pasaules karā un tam sekojošā revolūcijā ar Pilsoņu karu bija daudz cietusi. Tāpat arī tauta daudz cieta un nesa lielus upurus Brīvības karā. Bija vajadzīgs laiks, lai sadziedētu brūces un stātos pie ražena darba. Tautas ciešanas un upuri nebija veltīgi, tie vainagojās ar brīvas un neatkarīgas valsts nodibināšanu. Tauta bija sasniegusi to, ko bija vēlējusies. Vairs atlika tikai domāt un rīkoties, lai valsts neatkarību nezaudētu. Kas bija tik smagās cīņās iegūts, tā aizstāvēšanai nekādi līdzekļi nedrīkstēja būt par lieliem.

Latvija bija neatkarīga suverēna valsts. Bija ievēlēta Saeima un pieņemta Satversme. Tauta bija apmierināta ar saviem sasniegumiem, un nekāda rūgšana vai neapmierinātība nepastāvēja. Nebija jau arī vairāk ko vēlēties. Visi valsts orgāni labi funkcionēja, un valstī valdīja miers un kārtība. Strauji pieauga valsts labklājība un pilsoņu turība. Padarītais nebija vienas personas darbs un netika veikts vienā dienā, bet visas tautas kopējais darbs, katram strādājot pēc savām zināšanām un spējām.

Latvieši nav tirgotāju tauta. Dzīvojot zem svešām varām, nebija lielas iespējas iepazīties ar šo saimniecības nozari. Vārdu sakot - latviešiem tirdzniecībā trūka piedzīvojumu. Šī iemesla dēļ pirmajos valsts pastāvēšanas gados tirdzniecību un rūpniecību cittautieši un ārzemnieki pārņēma savās rokās. Vienā otrā gadījumā, kad latvieši bija

uzticējušies ārzemniekiem un cittautiešiem, viņiem bija jācieš zaudējumi. Tas, kuŗš par daudz bija noticējis ārzemniekiem un cerējis uz solīto peļņu, nonāca maksājumu grūtībās. Ārzemnieks, paņēmis ko varējis, aizlaidās no Latvijas, bet piemānītais latvietis, maksājot parādus, zaudēja savu mantu. Sekas par nepelnīto uzticēšanos nereti kārtojās tiesā. Iespējams arī, ka zināmā mērā vainojami paši latvieši, kuŗi, gribēdami īsā laikā kļūt turīgi, par daudz riskēja. Daudzi no citu un savām kļūdām mācījās un izveidojās par labiem tirgotājiem un rūpniekiem. Bet pie veiksmīgajiem, kā to redzam no bijušā finanču ministra Voldemāra Bastjāņa grāmatas "Demokratiskā Latvija", nepiederēja Kārlis Ulmanis. Viņš ar savu nemākulīgo rīcību bija tik dziļi iestidzis parādos, ka nav bijis spējīgs tos valstij atmaksāt. Tad nu, lai glābtu pats sevi un tiktu pie varas, un tādā ceļā dzēstu savus parādus valstij, viņš bija izplānojis un izdarījis apvērsumu, 1934. gada 15 maijā gāžot Latvijas likumīgo valdību.

Lai ķertos pie tāda darījuma, kas pēc būtības: pēc formas un satura ir valsts nodevība, cilvēkam vajag būt nonākušam izmisuma stāvoklī. Ka tādā bezizejas stāvoklī ir atradies Kārlis Ulmanis, redzams no minētās Voldemāra Bastjāņa grāmatas. Neatrodot it nekādu citu iemeslu un vajadzību apvērsuma izdarīšanai un spriežot pēc K. Ulmaņa rīcības pēc apvērsuma, jāatzīst, ka Voldemāram Bastjānim ir taisnība.

No Latvijas neatkarības pasludināšanas 1918. gada 18. novembrī līdz apvērsumam 1934. gada 15. maijā bija pagājuši tikai piecpadsmit gadi, bet no miera noslēgšanas 1920. gada 11. novembrī bija pagājuši tikai trīspadsmit gadi. Šajā īsajā laikā nekāda revolūcionāra kustība pret Latvijas valdību nebija radusies. Valstī nebija pilsoņu, kas būtu bijuši neapmierināti ar savu valdību. Ja kāds ko vēlējās pateikt, viņa rīcībā bija Saeimas forums. Jājautā, ko K. Ulmanis reprezentēja, rīkojot apvērsumu? Kāda pilsoņu grupa vai kustība viņu bija izraudzījusi par

savu vadoni un pilnvarojusi gāzt Latvijas likumīgo valdību? Cik ilgi tāda kustība pastāvēja un cik liela šī kustība bija skaitliski? Daži min, ka apvērsums bijis vajadzīgs, lai Saeimā likvidētu mazas grupas un vieniniekus. Tas ir smieklīgs, lai neteiktu muļķīgs, izdomājums Saeimas vēlēšanu ruļļa grozīšanai. Tiešām jābūt vairāk nekā vientiesīgam, lai šādu iemeslu ņemtu nopietni un tam ticētu. Un kas notiktu pēc tam, kad mazo grupu deputāti un vieninieki būtu izslēgti no piedalīšanās Saeimas darbībā? Vai tāpēc bija vajadzīgs atcelt Satversmi un likvidēt Saeimu, arestējot tautas likumīgā kārtā ievēlētus Saeimas locekļus?

Jābrīnās par tādu vientiesību, kādu ir izrādījuši ģenerālis Jānis Balodis un Marģers Skujenieks, noticot Kārļa Ulmaņa solījumiem, ka pēc pāris mēnešiem tiks atjaunota Saeimas darbība, un sakarā ar to piekritusi apvērsuma izdarīšanai, un "jaunajā valdībā" ieņēmuši atbildīgus amatus.

Ka K. Ulmanis, izdarot apvērsumu, nemaz nebija domājis atjaunot demokrātisko iekārtu, norāda vairāki apstākļi. Piemēram, Latgales divīzijas štāba priekšnieku, Ģenerālštāba pulkvedi Grīnbergu atcēla no amata un atvaļināja no kara dienesta tāpēc, ka nebija paklausījis apvērsuma rīkotāju pavēlei, bet no Armijas Štāba pieprasījis apstiprinājumu tādām rīkojumam. Armijas komandieri ģenerāli Peniķi atcēla no amata, un viņa vietā ielika jaunam režīmam paklausīgo ģenerāli Berķi. Aizsargus pakļāva Sabiedrisko Lietu Ministrijai, kas bija jaunā režīma propogandas iestādījums. Apvērsumam tūdaļ sekoja vairākas atcelšanas un administratīvie sodi.

Revolūcionāras dabas kustības un apvērsuma mēģinājumi nav reta parādība. Revolūcionāru mērķis ir gāzt pastāvošo novecojušo iekārtu un sākt jaunu laikmetu, kas dotu visai tautai brīvību. Kas tad Latvijas valstī bija novecojis un kādu brīvību, un kam Ulmanis solīja un varēja dot? Katrai revolūcionārai kustībai pirms apvērsuma mēģinājuma ir ievadījums, prelūde, bet "Ulmaņa revolūcijai"

tādas nebija. Pat dekabrīstus 1825. gada 26. decembra apvērsuma mēģinājumam, ko rīkoja Krievijas Armijas virsnieki, bija priekšvēsture. Viņi, Francijas Apgaismības laikmeta ideju iedvesmoti, vēlējās panākt Krievijā konstitucionālu valdību. Dekabrīstu kustība nebija plaša, tā aptvēra tikai daļu Pēterburgas garnizona virsnieku. Būdamā vāji organizēta, šī kustība 1825. gada 26. decembra apvērsuma mēģinājumā pēc vienas baterijas divām šrapneļu zalvēm sabruka. Ķeizars Nikolajs I jau 1826. gada janvārī pilnīgi pārvaldīja stāvokli valstī un vainīgos nodeva speciālai tiesai. Piecus notiesāja uz nāvi un pakāra. Pārējie saņēma mazākus sodus un citus, soda vietā, pārcēla dienestā uz Kaukāzu.

Starpība starp dekabrīstu sacelšanos un "Ulmaņa revolūciju" ir tā, ka dekabrīsti zaudēja un tika sodīti, bet Ulmanis uzvarēja un iesēdās valdnieka krēslā. Kā vienā, tā otrā gadījumā, vai nu apvērsums izdodas, vai neizdodas, no likuma viedokļa tas ir smags noziegums un, kas ar spalvu tiesas aktis ierakstīts, to ar cirvi no tām neizcirtīsi. Veiksmīgs apvērsums, tāpat kā neveiksmīgs, ir noziegums un sodāms. Jautājums ir tikai tas, kad iestāsies brīdis, kad veiksmīga apvērsuma rīkotājam pienāks tiesas diena.

Latvijas Satversmes 42. paragrafā noteikts, ka valsts prezidentam padoti bruņotie spēki un kaņa laikā viņš ieceļ armijas komandieri. 40. pantā ievietots valsts prezidenta zvēresta teksts, ko viņš nodod, stājoties amatā. Ar amata zvērestu valsts prezidents apņemas turēt svētu un sargāt Latvijas Konstitūciju un likumus. Jājautā, kāpēc valsts prezidents Alberts Kviesis nelietoja viņam padotos bruņotos spēkus, lai nepieļautu sazvērniekiem sagrābt varu savās rokās? Kāpēc valsts prezidents Kviesis pēc apvērsuma palika savā amatā un sadarbojās ar sazvērniekiem? Esmu dzirdējis, ka sazvērnieki viņu izolējuši no sakariem: atvienojuši tālruni un norīkojuši pie durvīm sargus; tātad

sazvērneki valsts prezidentu ir turējuši mājas arestā! Lai atbildētu uz šiem jautājumiem un dotu pareizu atbildi, man trūkst datu. Lai kā būtu, valsts prezidenta sadarbošanās ar sazvērnekiem – kaut arī tikai pagaidām – ir amata zvēresta laušana.

Apvērsums, valsts valdības gāšana, ir noziedzīga rīcība. Tāpēc nav grūti atbildēt uz jautājumu: vai apvērsums bija vajadzīgs? Dotā gadījumā, kur apvērsums bija tikai vienas personas, Kārļa Ulmaņa interesēs, tas ir nosodāms kā plānots un izvests savtīgā nolūkā un sodāms pēc likuma bardzības (Kaŗa Sodū Lik. 279. p.).

AR KO RISKĒJA APVĒRSUMA RĪKOTĀJI?

Nevienam no triumvirāta locekļiem nebija ģimenes. K. Ulmanis nebija precējies. Viņš bija korpulents ar vīrietim neparastu balsi. Viņam nebija latvietim piemītošas tieksmes iegūt un izkopt savu lauku sētu. Viņam nebija pat jaunsaimniecības. Agrārreformas laikā no valsts zemes fonda viņš varēja tādu pieprasīt un nav šaubu, ka pieprasīto objektu viņam piešķirtu. Ar veikaliem viņam neveicās, un savā profesijā par agronomu viņš nestrādāja.

Ģenerālis Jānis Balodis bija labsirdīgs cilvēks. Armijai pārkārtojoties atbilstoši miera laika apstākļiem, viņš demobilizējās un saimniekoja viņam kā karavīram Valsts zemju fonda piešķirtā saimniecībā. Kādus astoņus gadus bija kaŗa ministrs. Cik zināms, tad jaunībā Viļņas Kaŗa skolā iegūtās zināšanas netika papildinājis. Kā bija vērojams, pie turības savā mūžā nebija ticis. Laikam jaunībā krievu kaŗa skolā iegūtā iespaidā pret krieviem resp. Krieviju bija draudzīgs.

Būdams kaŗa ministrs, neko nedarīja, lai armiju pienācīgi apbruņotu un nostiprinātu robežu pret boļševistisko Krieviju. Taisni otrādi – kad Armijas Štābs pieprasīja izveidot uz robežas ar

Padomju Krieviju aizsardzības punktus, kara ministrs tam pretojās. Tādu rīcību krievi uzskatīšot par nedraudzīgu soli. Tīri neticami, bet tā ir taisnība, ka J. Balodis Krievijas sūtni Latvijā automobilī vadājis gar Krievijas robežu, lai tas pats tieši pārliecinātos, ka robeža nav nocietināta. Ja nu Balodim tā draudzība bija tik liela, tad viņam vajadzēja kopā ar savu draugu pabraukāt gar robežas otru pusi, tad viņš redzētu, ka krievi pret Latviju izbūvējuši divas aizsardzības līnijas. Vai tas būtu darīts lielas draudzības dēļ pret Latviju?! Es neticu, ka tā būtu nodevība no Baloža puses. Nē, viņš nebija nodevējs, bet gan neiedomājami naivs. Krievu sūtnim tāds brauciens gar Latvijas-Krievijas robežu nemaz nebija vajadzīgs. Es domāju, ka krievi paši to zināja, bet aiz pieklājības, lai neradītu aizdomas, ka viss ir izmērīts un nofotografēts, pieņēma Baloža piedāvājumu.

Kad Balodis pārliecinājās, ka Ulmanis viņu piemānījis un nedomā Latvijā atjaunot gāzto demokratisko iekārtu, viņam no valdības vajadzēja izstāties. Nevajadzēja sevi ļaut padarīt smieklīgu un vienmēr Ulmani pavadīt viņa ceļojumos. Ulmanim Balodis nebija vajadzīgs kā padomdevējs, bet viņu vadāja līdzī, kā svētbildi, lai tautu maldinātu, ka viss notiek tā, kā "vadonis" to saka par valsts drošību.

Trešais triumvirāta loceklis Vilhelms Munter ir zināmā mērā mistiska persona. Ar viņu iepazīnos studenta gados (apmēram 1922. gadā), kad abi bijām ielūgti kādās privātās viesībās. Man par Munteru palika labs iespaids: students, izskatīgs, labi audzināts, pieklājīgs un laipns. Ap to laiku mani aicināja iestāties brīvmūrniekos, es šo piedāvājumu noraidīju, bet, vērojot turpmāko, man instinkts teica, ka Munter to nebūs noraidījis. Pasvītroju, tikai instinkts, bet ne pierādījumi. Munteru avansēja Ārlietu Ministrija, kur viņš taisīja apžilbinošu karjeru. Arī Munteram nebija ģimenes. Viņš gan apprecēja zvērinātā advokāta Arsenija Sūnas šķirto

sievu, bet ar to kopā kā vīrs ar sievu nedzīvoja. Sūtnis Krieviņš, kad biju ārzemēs mūsu sūtniecībā, man pastāstīja, ka ārlietu ministram ar kundzi sūtniecības telpās iekārtojis kopēju guļamistabu, bet ministrs Munterš viņam teicis: "Sūtņa kungs, jums vajadzēja zināt, ka es ar savu sievu kopā nedzīvoju." Arī pēc Muntera "apprecēšanās" zvērināto advokātu Sūnu tiku satīcis uz ielas kopā ar šķirto sievu staigājot tāpat kā pirms "šķiršanās".

Paliek neatbildēts jautājums, kāpēc Munteram, izglītotam, izskatīgam cilvēkam ar spīdošu karjeru un lielām izredzēm dzīvē, bija vajadzīga šī fiktīvā precēšanās. Zināms ir tas, ka Sūnas kundze bija krievu tautības, un Rīgā klīda baumas, ka viņa atrodas KGB dienestā. Arī Munterš tāpat kā Balodis ir iebildis pret robežas ar Padomju Krieviju nostiprināšanu un armijas apbruņošanu. Un tiešām, autoritārā režīma laikā valdība mazāk atbalstīja armijas vajadzības un tām izdeva mazāk nekā tas bija "partiju laikā".

Līdz ar Oktobra revolūciju (1917.g.), boļševistiskā Krievija noslēdzās no pārējās pasaules. Neredzams aizkars, ko sauc par dzelzs aizkaru, nolaidās apkārt Krievijai. Boļševiki negribēja, ka citi zina, kas notiek viņu mājās, un viņi arī negribēja, ka iedzīvotāji zinātu, kas notiek ārpus boļševistiskās Krievijas. Bet tās valdībai gan bija liela interese par to, kas notiek citās valstīs. Boļševistiskās Krievijas valdība pat nogāja tik tālu, ka atrada līdzekļus, kā samazināt sazināšanos savu iedzīvotāju starpā.

Lai noturētu tautu izolācijā un nosargātu savu robežu no sakariem ar citām valstīm, tas ir, lai apsargātu savu režīmu no ārējiem un iekšējiem ienaidniekiem, nodibināja speciālu iestādījumu, ko tagad saīsinājumā sauc par KGB. Šai iestādījumā kopā ar tā speciālām ierindas vienībām aptuveni rēķina vienu miljonu personu (vairāk, ne mazāk). Sakarā ar to režīma apsargāšanai valsts izdod vairāk nekā izglītībai un veselībai kopā. Režīma, ko

nepareizi sauc par komūnismu, noturēšanai pie varas nav tikuši un arī vēl tagad netiek taupīti līdzekļi. Ne tikai materiālie līdzekļi, bet arī pilsoņu dzīvības. Vairāki desmiti miljoni nevainīgu cilvēku tīšām ir tikuši nomērdēti bada nāvē un vairāki desmiti miljoni cilvēku noslepkavoti uz vietas, un vairāki desmiti miljoni cilvēku izdzīti no savām mājām un aizvesti uz Sibīriju un citām vergu darba nometnēm.

Neskatoties uz "dzelzs aizkaru", ziņas no Padomju Savienības nonāk Brīvajā pasaulē. Kā precīzākais šo ziņu avots ir pārbēdzēji. Pārbēdzēju, kas nereti ir KGB augstāki ierēdņi, dotā informācija un līdzpaņemtie dokumenti vairākos gadījumos ir izlietoti vērtīgu grāmatu izdošanai. Gandrīz neticami, cik sistemātiski un pacietīgi KGB ierēdņi rīkojas, lai kādu ievilkto savos tīklos. Padomju Savienībā un arī dažās satelītu valstīs, ir nodibinātas un darbojas speciālas mācības iestādes, kurās tiek apmācīti un sagatavoti KGB darbinieki. Padomju aģentu tīkls ārzemēs ir ļoti plašs. Viņi izspiego ne tikai otras valsts politisko dzīvi, bet arī saimnieciskos sasniegumus un tehniskos izgudrojumus. Daļu šo spiegu un vietējo aģentu izdodas atklāt, bet viņu vietā rodas jauni, un spiegošana turpinās.

Kad KGB aģenti izrauga savu upuri, viņus vada princips, kādu informāciju no izraudzītās personas varēs iegūt. Tad izpētī, kādā ceļā vieglāk šai personai piekļūt. Izpētī izraudzītā upura vājās puses un tad dodas uzbrukumā. Visvieglāk esot ieraut savos tīklos homoseksuāļus, tad dzērājus, narkotīķus un kāršu spēlmaņus. KGB darbinieku paņēmieni ir ļoti rafinēti, un no sākuma tie liekas pavisam nevainīgi. Bet tikko izraudzītam upurim paslīd kāja, spiedienu palielinās un, ja vajadzīgs, lieto draudus un šantāžu. Kā redzams no brīvībā nonākušiem materiāliem, nereti KGB lamatās ir iekrituši ministri un vienā gadījumā pat ir minēts kādas lielas valsts ministru prezidents.

Kad Padomju Savienība 1941. gada 17. jūlijā

okupēja Latviju, tad nāca gaismā, ka arī starp latviešiem ir bijuši KGB kalpi. Negribas ticēt, ka pēc iepazīšanās ar boļševiku režīmu un boļševiku darbību Latvijā šie tautas nodevēji savus grēkus nenožēlotu. Bet nu ir par vēlu!

LATVIEŠU TIESĪBAS UZ VIŅU APDZĪVOTO ZEMI

1920. gada 11. novembrī, noslēdzot miera līgumu ar Padomju Savienību, Latvija atguva daļu no latviešiem atņemtās zemes. Kā tas vēsturiski dibināts un ar archeoloģiskiem pētījumiem un izrakumiem pierādīts, latvieši Baltijas jūras telpā ieradās apmēram 3 - 4 tūkstošus gadu pirms Kristus dzimšanas. Turpretim krievi viņu apdzīvotajā telpā ieradās apmēram tukstoš gadus pēc Kristus dzimšanas.

Vārds Maskava pirmo reizi vēsturē minēts 1147. gadā. Kā tagad krievu valodnieki atzīst, Maskavas apgabalu apdzīvojušas baltu tautas, un Maskava savu vārdu dabūjusi no Maskavas upes, kuŗas agrākais nosaukums bija baltu vārds "Mazguve". Tajā laikmetā kā visas tautas, tā arī senlatvieši nodarbojās ar zvejniecību un medībām. Bet jau drīz vien viņi bija iekopuši laukus un nodarbojās ar lopkopību un lauksaimniecību. Pirmie Eiropā latvieši bija uzcēluši rījas, kuŗās kaltēja labību. Izrakumi arī liecina, ka latvieši darba rīkus un ieročus darinājuši paši uz vietas. Tāpat arī archeoloģiskie izrakumi liecina, ka latvieši ir būvējuši aizsargāšanās centrus un pilis.

Latvieši austrumu virzienā bija apdzīvojuši telpu līdz Peipusa ezera dienvidiem, ieskaitot Pleskavas apgabalu, un virzienā uz dienvidiem - līdz Polockai, un Minskas virzienā - līdz robežai ar Lietuvu. Krievijas pusē palika daži apgabali, kā Ullas un Drisas, ar latviešu iedzīvotāju vairākumu. Ieskaitot apgabalu gar Sibīrijas dzelzceļa abām pusēm, kur bija apmetušies latviešu kolonisti, un,

pieskaitot Pirmā pasaules kara bēgļus, Krievijas pusē pēc miera līguma noslēgšanas palika aptuveni pusmiljons latviešu. Šis skaitlis nav ņemts no archīvu materiāliem, kas šobrīd nav pieejami, bet no datiem, kādi ir bijuši atrodami dažādos izdevumos, tāpēc arī var tikt koriģēts.

Latviešu mierīgu dzīvi un attīstību viņu dzīves telpā, krievi bija sākuši traucēt, uzmācoties latviešiem jau senā pagātnē. Vēsturē tiek minēts 1106. gads, kad zemgalieši sakāvuši Polockas kņaza Vseslava Borisa karapulku. 1111. gadā letgaļi sakāvuši novgorodiešu karapulku. Latvieši nav mēģinājuši iekarot krievu zemes, bet ir cīnījušies tikai aizstāvoties. Apbrīnojama ir krievu uzbāzība un cenšanās iekarot kaimiņu zemes. Ja paskatās pasaules kartē un redz, kādas zemes platības, kādas dabas bagātības pieder Krievijai, tad jābrīnās, kāpēc krievu tauta neizkopj savu valsti, bet uzbāžas saviem kaimiņiem. Vai tā ir krievu tautas laupīšanas kāre, vai tā ir slinkuma pazīme, ka negrib strādāt, bet grib dzīvot no otra aplaupīšanas un izmantošanas?

Latvieši tāpat kā senprūši un leiši ir pirmiedzīvotāji savās zemēs pie Baltijas jūras. Mums, visām trijām baltu ciltīm, ar kopēju valodu un raksturu liktenis ir kopējs tajā ziņā, ka mūsu kaimiņi ir nemitīgi centušies mūs iekarot un iznīcināt. Senprūšu vairs nav, bet mēs vēl turamies. Jājautā, cik ilgi mums pretošanās izdosies.

Heinrichs Gerlachs (Heinrich Gerlach) savā grāmatā: "Nur der Name blieb" (Glanz und Untergang der Alten Preussen), raksta, ka pēdējais prūsis miris 16. gadu simtenī, bet turpat piemin, ka viņa pasē ierakstīts - vācietis, bet viņš esot prūsis. Tātad, kaut arī ar svešu nosaukumu, vēl viens prūsis ir palicis dzīvs. Prūši ir augsti vērtējuši un mīlējuši brīvību. Viņi mēdza teikt: "Mēs gribam būt brīvi, kā mūsu tēvi bija. Labāk mirt, nekā dzīvot verdzībā". Tā arī šī lepnā tauta izmira. Senprūši, uz ceļiem nometušies, lūguši: "Dewas Perkūnos abzehlē mūs!"

Ir interesanti šeit piezīmēt, ka daži prūšu virsaiši, kuŗus krustneši pievērsuši kristīgai ticībai, savu ticību naktī pēc zināma rituāla nav nomazgājuši, bet ļāvušies pārvācoties, saglabājuši savas muižas Austrumprūsijā un tajās vēl pēc Pirmā pasaules kara dzīvojuši kā grāfi: Kalnein, Kukein, Baldun, u.t.t. Prūšu lūgšanas teksts un vārdi - Kalnein (Kalniņš), Kukein (Kukainis) norāda uz senprūšu un latviešu radniecību.

Senprūši aizstāvēja savu brīvību un par to cīnījās līdz pēdējam vīram. Darīsim arī mēs to pašu, cīnīsimies un lūgsim: "Dievs, Pērkon, esi mums žēlīgs!"

Ja tiesiskā valstī kāds pastrādā smagu noziegumu, piemēram, noslepkavo kādu, tad viņš tiek saukts pie atbildības un sodīts. Ja valsts, piemēroti nozieguma smagumam un raksturam, noziedznieku nesodītu, tad, nav šaubu, noziegumi valstī pieaugtu, un pilsoņu drošība samazinātos. Dabas likums nosaka, ka pašaisardzības interesēs noziedznieki ir jāsoda un jāpadara sabiedrībai nekaitīgi. Ja kāda valsts tā nedarītu un noziedzības neapkarotu, tad tā pati (agri vai vēl) kļūtu par noziedznieku upuri un ietu bojā.

Tas pats pēc analogijas ir jādara valstu dzīvē. Ja kāda valsts noslepkavo otru valsti, tad ar to tā pastrādā vēl smagāku noziegumu, noslepkavojot milzīgu daudzumu pilnīgi nevainīgu un tai svešu cilvēku, ieskaitot sievietes, bērnus un sirmgalvjus. Ir skaidrs, ka upuris - noslepkavotā valsts - nav spējīga vainīgo sodīt. Bet tāds pienākums - vainīgo sodīt - ir gan citām valstīm. Neviena valsts ārpus valstu apvienības nevar pastāvēt. Ja kāds sabiedrības loceklis, ja kāda valsts formāli nav saistīta ar citām valstīm, tam nav izšķiroša nozīme. Svarīgs ir apstāklis, ka noziegums kā tāds ir jāapkaro. Ja citas valstis būs vienaldzīgas par to, ka viena valsts slepkavo citas valstis, tad līdz ar to šīs vienaldzīgās valstis iezvana savu beigu sākumu. Jo,

kad kāda valsts noslepkavo otru valsti un tās tāda rīcība paliek nesodīta, tad ar to tai (slepkavai) tiek atļauts turpināt savu noziedzīgo darbību. Turpinoties tādām stāvoklim, var pienākt laiks, kad vairs paliks tikai viena valsts, tas ir - paliks tikai slepkava. Tad vairs nebūs problēma Istambulā uz mošejas (Mosque) Hagia Sophia pusmēneša vietā uzlikt sirpi un āmuru un ar to pašu simbolu dekorēt arī Eifeļa torni Parīzē un Big Benu Londonā. Vai tāda rīcība, vienaldzība pret valstu slepkavību, neatgādina varonīgās Prūsijas likteni?

Kad 1939. gada 30. novembrī Padomju Savienība uzbruka Somijai, tad bija pienācis laiks, kad citām valstīm vajadzēja iet Somijai palīgā un savaldīt agresoru. Tas netika darīts. Tādas citu valstu vienaldzības iedrošināta, Padomju Savienība, atkopusies no Ziemas karā cirstajām brūcēm, nākošā gadā, 1940. gada jūnijā iebruka Baltijas valstīs un tās okupēja. Arī šai gadījumā lielie Baltijas valstu draugi palika "neitrāli"... Ko pret Padomju Savienību bija nogrēkojušās šīs četras kaimiņu valstis? It neko. Tās tikai gribēja mierīgi un brīvi dzīvot savās mājās.

Varbūt neitrālās valstis cer un paļaujas uz kādu laimīgu gadījumu, kas tās varētu paglābt. Bet varbūt arī katra domā, ka viņa būs tā pēdējā, ko sarkanais krokodīlis aprīs?

DIVDESMITĀ GADU SIMTEŅA KOLONIJU VALSTS

Katrai valstij ir tiesības mierīgi un citu valstu netraucētai pastāvēt savā zemē. Tas jo sevišķi attiecināms uz Latviju, uz valsti, kuŗas iedzīvotāji jau no neatminamiem laikiem pagātnē pirmie apmetušies uz dzīvi un nepārtraukti apdzīvo savu zemi, kas pieņēmusi nosaukumu "Latvija". Latvieši izkopa un apstrādāja savu zemi. Latvieši bija un ir miermīlīga tauta. Latvieši nav iekarojuši to, kas atrodas ārpus viņu valsts robežām. Bet, Dievam žēl, latviešu kaimiņi nav bijuši tikpat miermīlīgi un pieticīgi. Bieži vien tie ir traucējuši latviešu miermīlīgo dzīvi un iebrukuši Latvijā. Ilgu ilgu laiku pagātnē latviešiem ir izdevies uzbāzīgos kaimiņus sakaut un izdzīt no savas zemes. Bet ir arī vēsturē gadījumi, kad iebrucēju spēki ir bijuši tik lieli, ka tie guvuši panākumus. Pēdējo reizi, tas ir 1920. gadā, latviešiem izdevās sakaut iebrucējus un savu zemi iztīrīt no viņu atliekām. Bet vai nu aiz spēka trūkuma, vai arī nebūdami apvienoti kopējai rīcībai, somi, igauņi, latvieši, lietuvieši un poļi apmierinājās ar Krievijas sakāvi un krievu izdzīšanu no savas zemes, bet nesevoja pa pēdām sakautam uzbrucējam, to pilnīgi neiznīcināja un nepadarīja nekaitīgu. Ja ne visu Krieviju, tad kādu tās daļu vajadzēja okupēt un krievus pieradināt pie mierīga darba.

Vēsturē mums ir zināmi vairāki gadījumi, kad krievi, atspirguši no sakāves, atkal atjaunojuši savus uzbrukumus kaimiņu valstīm. Nekādi līgumi un krievu solījumi un zvērasti nav līdzējuši. Tikko radusies iespēja, viņi tos laužuši. Krievu kaimiņu tautām vajadzētu mācīties no vēstures pieredzes un sava starpā apvienoties. Uzticēšanās krieviem katram no krievu kaimiņiem ir dārgi maksājusi. Ar Krievijas impēriālistiskām tieksmēm - nav svarīgi, ka to sauc - vai par Krieviju vai Padomju Savienību, ir iepazinusies visa pasaule. Visa pasaule redz un atzīst, ka briesmas no Krievijas ir lielas, bet vēl nespēj apvienoties un rīkoties šo briesmu novēršanai.

Ir gan par to daudz runāts un spriests, bet pozitīvi vēl nekas nav padarīts.

Kā par brīnumu, vienmēr Krievijai ir laimējies. Otrā pasaules kara sākumā, kad Eiropas lielvalstis gribēja boļševistisko Krieviju dabūt savā pusē vai arī izolēt, Krievija pārsviedās Vācijas pusē un to apgādāja ar jēlvielām un pārtiku. Kad sākās boļševistiskās Krievijas un Vācijas karš un bija sagaidāms, ka Krieviju uz ilgāku laiku atradinās no kāres iekarot citas valstis, notika brīnums. Tūdaļ Padomju Krievijai palīgā steidzās ASV un ar savu milzīgo tehnisko pārsvaru izšķīra kara iznākumu.

Vai par Savienoto Valstu milzīgo palīdzību un izglābšanu no sakāves Padomju Krievija pateicās? Nē, ne tikai nepateicās, bet pati sāka apdraudēt ASV un vēl tagad ir lielākais drauds savam glābējam.

Lai redzētu, ka ASV prezidents Rūzvelts, palīdzot Padomju Krievijai karā pret Vāciju, ir nojautis no Krievijas draudošās briesmas, minēsim šeit dažus viņa izteicienus Linkolna dzimšanas dienā, 1943. gada 12. februārī Baltā Namā teiktā runā:

"Amerikas un Francijas revolūciju laikā tika nodibināti principi, pēc kuriem veidojās mūsu demokrātijas. Pamatakmens mūsu demokrātijas celtni ir, ka no tautas un tikai no tautas nāk valdības autoritāte.

Viens no mūsu mērķiem, kas izteikts Atlantijas Chartā, ir, ka šodien iekarotās tautas atkal būs sava liktena noteicējas. Nedrīkst būt šaubu, ka Apvienoto Nāciju negrozāms mērķis ir restaurēt iekaroto tautu svētās tiesības.

Francijas suverēnitāte bazējas Francijas tautā. To izteikt uz laiku bija apturējusi Vācijas okupācijas vara. Pēc tam, kad triumfējošās Apvienoto Nāciju armijas būs padzinušas ienaidnieku no Francijas, tauta pēc savas izvēles varēs noteikt savu valdību.

Būs brīva izvēle pēc brīva prāta. Neviena tauta pasaulē neizvēlēsies valdības ar fašistisku

iekārtu, ne arī nacionālsociālistisku valdības formu, nedz arī Japānas ķaņa lordu valdības formu. Tādām valdības formām nodibinoties, tiek ierobežota brīvība. Tāpēc Apvienotās Nācijas noteikti var pateikt, ka tādas valdības formas nebūs: "Nekad atkal".

Pašnoteikšanās tiesības, ieskaitot Atlantijas Chartu, nevienai valdībai nedod tiesības izdarīt masveidīgas slepkavības un arī nedod tiesības ne savus pilsoņus, nedz arī citu tautu pilsoņus padarīt par vergiem.

Pasaule var mierīgi dzīvot, jo šis totālais ķaņš, šie upuri netiek nesti, lai kādā pasaules malā kvislingi vai lavalī būtu pie varas."

Zīmīgi ir tas, ka šajā savā runā prezidents Rūzvelts, nosodot nacistus, fašistus, kara lordus, nav pieminējis komūnismu. Vai viņš to ir darījis, lai nesakaitinātu savu ķaņa laika draugu jeb sabiedroto Staļinu, vai arī viņš ir bijis tik naivs, ka domāja, ka komūnisms ir humāna valsts forma. Uz to atbildi nav pat devis viņa mājas draugs un uzticības persona Hopkins.

Kā to Roberts E. Šervuds (Robert E. Sherwood) savā grāmatā "Rūzvelts un Hopkins" (Roosevelt and Hopkins) apraksta, ir ticis apspriests jautājums par Baltijas valstīm. Īdens (Eden) esot izteicis domas, ka Staļins tās gribēšot iekļaut PSRS un nepiekritīšot otrreizējai plebiscita izvešanai. Acīm redzot Padomju Savienības nospēlētais triks par Latvijas lūgumu viņu uzņemt Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā, uzņemts nopietni. Turpinot apspriedi, prezidents Rūzvelts teicis, ka tādā gadījumā šo apstākli vajadzēšot izlietot, kā objektu koncesiju iegūšanai no Staļina kādā citā jautājumā. Ar to vēl nav beigušās sarunas par Baltijas valstu likteni: 1943. gada 16. martā Hopkins pastāsta, ka viņš zvanījis pa tālruni un gribējis satikt sūtni Lītvinovu, lai viņam jautātu, kādas prasības Padomju Savienībai būšot sēžot pie miera sarunu galda. Viņš (Lītvinovs) teicis,

ka, bez šaubām, viņi gribot Baltijas valstis. Litvinovs arī paskaidrojās, ka viņi gribot okupēt arī visu Somiju. Sakarā ar tikko minēto apspriedi Īdens, Hopkinam atstājot Londonu, teicis, ka arī Padomju Savienības sūtnis Anglijā Maiskis teicis, ka Krievija pieprasīšot Baltijas valstis.

1943. gada 17. martā Hols, Īdens un Hopkins atkal ir sarunās pie tējas galda - prezidents Rūzvelts teicis, ka viņam nepatīkot ideja par Baltijas valstu atdošanu boļševistiskai Krievijai, un tas būšot pret sabiedrības noskaņojumu, kas varētu viņam kaitēt. Ka boļševistiskā Krievija vēlējās iekarot un pievienot savai vergu impērijai kaimiņu valstis, par to nav jāšaubās. Bet tas vēl nenozīmē, ka Savienotām Valstīm bija jāpalīdz to panākt.

1943. gadā no 28. novembra līdz 1. decembrim notiek Teherānas konference, kur pie mielasta galda Jozefs Staļins pacēlis savu glāzi, izsaucot tostū Amerikas produkeijai un teicis: "Bez tās šis kaņš būtu zaudēts." Nav šaubu, ka ne boļševistiskā Krievija sakāva Vāciju, bet gan ASV ar savas rūpniecības milzīgo pārspēku. Sakarā ar to arī uz ASV gulstas visa atbildība par Otrā pasaules kaņā sekām un, it sevišķi, par Baltijas valstu nodošanu verdzībā boļševistiskai Krievijai. Otrā pasaules kaņā beigu cēlienā ASV Armija bija tik stipra, ka tai nebija pretinieka. Tā varēja diktēt mieru un varēja Padomijai pateikt: "Tik tālu un nevienu soli tālāk!" Arī ASV vēlākā rīcība norāda, ka bez tās palīdzības boļševistiskā Krievija būtu sabrukusi kaņā pirmajā gadā.

1941. gada martā Kongress pieņēma "Lend-Lease" aktu. Ar šo aktu prezidentam tika piešķirtas neierobežotas tiesības ar valsts līdzekļiem rīkoties pēc sava ieskata, kur tas būtu vajadzīgs valsts drošībai. Šis "Lend-Lease" akts tai laikā, kad vēl zelta unce maksāja tikai 22 dolārus un 50 centus, ASV nodokļu maksātājiem izmaksāja 31 biljonu dolāru. Apmēram pusi no šīs summas saņēma

Padomju Savienība kara materiālos un pārtikā. Uz Padomiju nosūtītās pārtikas vērtība pārsniedza sešus biljonus dolāru. Šis palīdzības kolosālā apmēra ilustrēšanai atzīmēju, ka par Aļasku Savienotās Valstis Padomju Savienībai samaksāja tikai 8 miljonus 200 tūkstošus dolāru.

Ap to pašu laiku, kad Kongress pieņēma "Lend-Lease" aktu, pieņēma un izsludināja arī Atlantijas chartu (1941. gada 14. augustā). Šī astoņu punktu programma stipri atgādina Vilsona četrpadsmit punktu 1918. gada 8. janvārī izsludināto Atlantijas chartu, kura oficiālā nosaukumā skan: "Prezidenta Vilsona miera mērķu deklarācija". Tas ir vecs dokuments un visiem būs palicis labā atmiņā, tāpēc nav vajadzības to šeit atkārtot. Atzīmēsim tikai Rūzvelta un Čerčila Atlantijas chartas tekstu:

Paziņojums par ASV miera mērķiem. 1941. gada 14. augustā **ATLANTIJAS CHARTA:**

ASV prezidents un ministru prezidents V. Čerčils, kuŗš reprezentē Viņa Majestātes Apvienotās Karaļvalsts (United Kingdom) valdību, satikās, lai kopīgi apspriestu un darītu zināmus noteiktus principus tautas politikā, uz kuŗiem viņu valstis bazē savas cerības par labāku nākošo pasauli.

Pirmkārt. Viņu valstis nemeklē teritorijas paplašināšanu vai kaut ko citu.

Otrkārt. Viņi nevēlas redzēt teritoriālas pārmaiņas, pēc kuŗām nebūtu brīvi izteikušās attiecīgās tautas.

Treškārt. Viņi respektē visu personu tiesības izvēlēties valdību, kādā tās vēlas dzīvot; viņi vēlas redzēt suverēnas tiesības un pašu valdības restaurēšanu tautām, kam tās ar varu bija atņemtas.

Ceturtkārt. Viņi centīsies, respektējot savus pienākumus, panākt, lai visas valstis, lielas vai mazas, uzvarētāji vai uzvarētie, ar vienādiem noteikumiem baudītu pieeju tirdzniecībai un visām pasaules

izejvielām, kas tām vajadzīgas to saimniecības plaukšanai.

Piektkārt. Viņi vēlas sasniegt pilnīgākusadarbību starp tautām saimnieciskā laukā, lai visiem uzlabotu dzīves standartu, saimniecisko progresu un sociālo drošību.

Sestkārt. Pēc nacistu tirannijas pilnīgas iznīcināšanas viņi cer redzēt mieru, kas visām nācijām sagādātu līdzekļus dzīvošanai viņu pašu robežās un nodrošinātu, ka visi pilsoņi visās zemēs dzīvotu brīvībā un brīvi no bailēm un trūkuma.

Septītkārt. Tādam mieram jānodrošina iespēja, visiem cilvēkiem netraucēti šķērsot jūras un okeānus.

Astotkārt. Viņi tic, ka visas nācijas pasaulē reālu un garīgu iemeslu dēļ atmetīs varas lietošanu, jo nākotnes miers nevar tikt uzturēts, ja uz zemes, jūras vai gaisā turpināsies bruņošanās. Tāpēc ir svarīgi atbrūnot tādas tautas, kas citus apdraud un draud bruņošanos izlietot agresijai ārpus savām robežām. Līdzīgi, viņi ieteiks līdzekļus, kas mieru mīlošām tautām atvieglotu bruņošanās nastu."

Prezidents Rūzvelts savā 1942. gada 6. janvāra runā atkārtoja 1941. gada 6. janvārī Kongresā deklarētās "četras brīvības":

Pirmā brīvība ir runas brīvība visā pasaulē.

Otra brīvība ir reliģijas brīvība.

Trešā brīvība ir ekonomiskā brīvība, ar to saprotot, ka katrai personai tiek nodrošināta veselīga un netraucēta eksistence.

Ceturtnā brīvība ir brīvība no bailēm, kas saprotama kā tik pilnīga atbrūošanās, ka neviena valsts fiziski nespētu apdraudēt savus kaimiņus.

Ļoti svinīgas deklarācijas un solījumi nodrošināt mieru, brīvību un labklājību tautām, bet, Dievam žēl, tie palika tikai solījumi. Kad pienāca laiks dotos solījumus aizstāvēt, tad iestājās

Bet krievi neatlaidās, un šoreiz viņiem izdevās. Kā tas vēlāk kļuva zināms, krievi vēl būdami mūsu "mierīgi kaimiņi", bija izplānojuši, kā rīkoties pēc Latvijas okupācijas. Viņi bija izplānojuši ne tikai kā Latviju pārvaldīt, bet arī kā iznīcināt pašus latviešus. Jau bija gatavi uz vietas likvidējamo saraksti un arī bija jau sastādīti saraksti, kuŗas personas izvedīs no Latvijas. Arī izsūtāmo vilcieni ar lopu un preču vagoniem bija pievirzīti pie Latvijas robežas.

Kad boļševistiskās Krievijas karaspēks okupēja Rīgu, iedzīvotāji vēl nenojauta draudošās briesmas. Izejot uz ielas, es novēroju, ka daži Latvijas pilsoņi izrādīja pat sajūsmu un draudzīgi apsveica sarkanarmiešus. Diemžēl gan jāsaka, ka tie parasti bija no mūsu privileģētās minoritātes. Bija arī uz ielas parādījušās līdz tam neredzētas personas ar tukšiem maisiem padusē. Pēc novērotā uz ielas mani pārņēma neizsakāmas skumjas un neapklusināmas sāpes. Viss bija zaudēts, un nekādas cerību gaismas nākotnē. Pagātne un tagadne kā skati kinomatografa filmas lentā strauji nomainīja viena otru. Atmiņā atjaunojās notikumi, sākot no Latvijas nodibināšanās. Mani dziļi sarūgtināja apstākļi, ka jau laikā, kad Latvija kā brīvvalsts dibinājās, bija izglītoti un labi pārtikuši latvieši, kuŗi apvienoti Latvijas sociāldemokratu partijā, 1906. gadā iestājās Ļeņina vadītajā Krievijas sociāldemokratu partijā un 1917. gada novembrī paziņoja: "Mums nekāda autonomija nav vajadzīga". Un Tautas Padomes sēdē 1918. gada 17. novembrī Rīgā Dr. P. Kalniņš paskaidroja, ka Latvijas sociāldemokratiskā strādnieku partija atrod par nepieciešamu šobrīd veicināt brīvas Latvijas izveidošanos par patstāvīgu valsti, bet turpat sēdē deklarēja: "Brīva neatkarīga Latvija sociāldemokrātiem tomēr nav mērķis, bet tikai līdzeklis viņu mērķu sasniegšanai."

Runājot par Latvijas sociāldemokratu partiju, jāveras pagātnē, kad 1897. gada oktobrī Viļņā nodibinājās žīdu strādnieku sociāldemokratu partija.

Šīs partijas biedri bija tekstīlrūpniecības strādnieki, izteikti marksisti. Šī biedrība pazīstama ar nosaukumu "Bund". Bunds mēģināja sadarboties ar poļu sociāldemokrātiem, bet tas neizdevās lielo atšķirību dēļ politiskā virzienā. Bunds bija internacionāla organizācija, bet poļu strādnieki priekšrocību deva savai tautībai: vispirms polis, tad sociāldemokrats. Bet, kā redzam, no Dr. P. Kalniņa deklarācijas, tad Latvijas sociāldemokrāti bija internacionālisti un noliedza savu valsti. Tad nu arī nav jābrīnās, ka Latvijā 1. maija svinībās Bunda un Latvijas sociāldemokratu partijas vadība soļoja kopā zem sarkaniem karogiem. Tāpēc arī saprotams, ka, boļševistiskai Krievijai okupējot Latviju, priekšā jau bija uzticamas personas, kuŗas ielikt amatos, kas lielā mērā atviegloja tās darbu. Boļševistiskās Krievijas, pareizāk sakot - KGB, kalpībā bija saistījušās arī citas personas un, Padomijai okupējot Latviju, ar savu centību ne vienu vien latvieti nodeva KGB rīcībā. Ar ko tāda iztapība beidzās, tas noskaidrojās atrotot "Baigā gada" kapenes. Ar tādu personu, zinot, ka viņš ir nodevējs, man nav izdevies satikties. Bet būtu interesanti zināt, ko tāds cilvēks tagad domā un no kādiem motīviem vadījies, nododot savu tautieti.

Nekur neesmu lasījis paskaidrojumu, kas dotu atbildi uz jautājumu: "Kāpēc krievi tik zvēriski rīkojās Latvijā?" Agrāk vecajā Krievijā bija sastopami humāni cilvēki, kur viņi palikuši, kāpēc viņi klusē?

Ceļojot pa Krieviju un vērojot notikumus, uz katra soļa varēja pārliecināties, ka cilvēki pārvērtušies par zvēriem. Ņemsim tikai kā piemēru Krievijas virsniekus. Viņu iznīcināšanu krievu karavīri izdarīja ar lielu dedzību. Radās jauni nosaukumi, izdarot asinskāro darbu. Kā piemēram: "Apņemt flangus un sist zeltuzplečniekus", "izdzēst no sarakstiem", "aizsūtīt uz Mašuku vijolītes paost". (Kā tas vēlāk noskaidrojās - uz Mašuku, kalnu pie Pjatigorskas pilsētas Kaukāzā, bija aizsūtīti visi

pilsētā un apkārtnē dzīvojošie virsnieki un ģenerāļi - kopā vairāki tūkstoši.) Matrožu iecienītais paņēmiens bija: virsniekam pie kājām piesiet smagu priekšmetu un pārgrūst pāri bortam. Tiku dzirdējis, ka tādā pašā veidā matroži rīkojušies, piesienot pie kāda sliedes gabala vairākus virsniekus. Arī sports! Nekur nav dzirdēts, ka kāds tik mežonīgi būtu apgājies ar saviem gūstekņiem, kā krievu karavīri un matroži apgājās ar saviem virsniekiem. Tā bija parasta parādība visā plašajā Krievijā. Ko gan mēs, latvieši, varējām sagaidīt no krieviem, kad bijām atbrūnoti un atradāmies bezizejas stāvoklī?!

Ja pieņemam, ka latviešu tautības iedzīvotāji Latvijā bija 80% un čekists kādam upurim KGB pateicis, ka no jums, kā mums nederīgi, jāiznīcina 80%, tad mums nav lielas izredzes saglabāt savu tautību. Ja tagad Rīgā no kopējā iedzīvotāju skaita latviešu ir tikai 38,3%, tad, ja nenotiks brīnums, čekistu vārdiem par 80% iznīcināšanu, būs bijusi taisnība.

Kā KGB izrīkojās Latvijā, tā tā rīkojas arī Polijā, Ukrainā un katrā valstī un zemē, kur izpleš savu varu. Nav starpības starp metodēm un paņēmienu Ukrainā, Polijā vai pašā Krievijā. Visu iepriekš sagatavo, noorganizē Maskavā un tad no centra dod rīkojumus un uz vietām izsūta savus augstākos virsniekus, kuņi raugās, lai viss noritētu tā, kā centrā izplānots un izlemts. Savā darbībā KGB ievēro lielu slepenību un tāpēc arī maz kas atklātībā nāk zināms. Bet, ņemot vērā plašo darba lauku un milzīgā apmēra darbību, ko čeka veic, pa reizei notiek arī tā, ka labvēlīgā gadījumā noslēpumi nāk dienas gaismā. Viens no tādiem gadījumiem ir Krievijas čekas (tagadējā apzīmējumā KGB) izdarītā Polijas virsnieku, kas 1940. gadā bija krituši krievu gūstā, masveidīgā noslepkavošana un aprakšana Katīnā. Šis gadījums ir krieviem tik raksturīgs, ka to var ņemt par paraugu salīdzinājumam ar citiem līdzīgiem krievu varas darbiem. Bez tam, Katīnas noziegums savā laikā, kad tas pēc ilgāka laika nāca

dienas gaismā, ieguva plašu ievēribu. 1940. gadā Katinas upuriem - Polijas Armijas apmēram 15 000 virsniekiem 1976. gada 18. septembrī Londonā, Anglijā atklāja pieminekli. Neapšaubāmi dibināts un dokumentāri pierādīts, ka 1940. gada pavasarī boļševistiskā Krievija noslepkavojusi 14 471 Polijas virsnieku, kuŗi kā kaŗa gūstekņi atradās PSRS gūstekņu nometnēs: Kozielskā, Starobielskā un Ostaškovā.

No noslepkavoto Polijas Armijas virsnieku gūstekņu kopskaita (14 471) 1943. gada pavasarī tika atrakti no masu kapiem un identificēti tikai 4253. Pārējo aprakšanas vieta zināma tikai KGB. Ir norādījumi, ka kādi 4000 aprakti Harkovas tuvumā un tikpat daudz noslīcināti kaut kur Murmanskas tuvumā. Tās ir tikai nepārbaudītas ziņas. Jācer, ka pienāks laiks, kad KGB archīvi atvērsies un nāks gaismā čekas upuru skaits un aprakšanas vai noslīcināšanas vietas.

Luis Fics Gibons (Louis Fitz Gibbon) savā grāmatā "Katyn" lasītājus aicina sekot notikumu gaitai, kā tie norisinājās, un apsolās sniegt visus pierādījumus pilnīgus un skaidrus. Dotie pierādījumi neapšaubāmi liecina: kas bija noslepkavotie, kā viņi tika noslepkavoti, kad noziegums tika pastrādāts. Un - beidzot - kas bija tie noziedznieki, kas to pastrādāja.

KAS TIKA NOSLEPKAVOTI?

No izrakto liķu skaita - 4253 - 2914 tika pilnīgi identificēti. Visi pārējie tika identificēti pēc dienesta pakāpēm uz viņu uniformas tērpiem.

Starp liķiem identificēja trīs ģenerāļus: B. Bohatereviču (B. Bohaterewicz), Minkeviču (H. Minkiewicz), M. Smorovinski (M. Smorowski) un vienu admirāli - K. Čerņicki (K. Czernicki). Apmēram: 100 pulkvežu un pulkvežleitnantu, 300 majoru, 1000 kapteiņu, 2500 leitnantu un virsleitnantu, un vairāk nekā 500 kadetu virsnieku. Tajā skaitā ietilpa apmēram 200 lidotāju un apmēram 50 jūras virsnieku. Rezerves virsnieku bija apmēram 50%, starp tiem vairāki ļoti slaveni savā arodā.

Vairāk par 200 juristiem, tiesnešiem, un prokuratūras darbiniekiem. Vairāk par 300 inženieriem ar universitātes grādu. Daži simti vidus- un pamatskolu skolotāji. Daudz žurnālistu, rakstnieku, rūpnieku un tirgotāju.

Vairāki virsnieki, iepriekšējā kara invalīdi, arī bija nosūtīti uz Kozielskas nometni, starp tiem divi pulkveži, kuŗi bija zaudējuši vienu roku un kapteiņi Dluġošs (Dlugosz) un Horoškevičs (Horoszkiewicz), kuŗiem viena roka bija sakropļota.

Saskaņā ar vācu autoritāšu liecībām, kuŗas apstiprinājuši arī žurnālisti nevācieši un Polijas Sarkanā Krusta tehniskā komiteja, pirmos septiņos kapos atrakto liķu skaits nebija mazāks par 4143. Šī skaitļa pareizību neviens nav apšaubījis.

Septiņos kapos 4143 izrakto skaitam vēl jāpieskaita astotā bedrē atraktos apmēram 110 liķus, kas kopā būtu 4253 Katinas mežā izrakto.

Nemot vērā pie noslepkavotiem atraktās dienasgrāmatās izdarītos ierakstus, kabatās atrastās vēstules, pašu pagatavotās cigarešu etvijas ar ierakstu "Kozielsk 1940." un citus pierādījumus, nav šaubu, ka Katinas meža masu kapos atrakto liķi ir kuŗa gūstekņi, kuŗi bija ievietoti Kozielskas gūstekņu nometnē un starp 1940. gada 1. aprīli un

11. maiju no turienes deportēti.

No 2914 liķiem, kuŗi bija identificēti pēc vārda, apmēram 80% tika atrasti "promesošo" virsnieku sarakstos, kuŗu vārdi ietilpa 3845 virsnieku sarakstā, kuŗu ģenerālis Sikorskis 1941. gada 3. decembrī iesniedza Staļinam.

1940. gada sākumā Kozielskas kaŗa ģustekņu nometnē atradās aptuveni 4500 kaŗa ģustekņi. No šī skaita 245 personas tika deportētas uz Pavliščevboru (Pavlishtchev Bor) un vēlāk uz Grjazoviču (Griazovitz); tātad apmēram 4250 ar vilcienu tika aizvesti uz Ģņezdovo (Gniezdovo), tas ir, tuvāko dzelzceļa staciju Katinas mežā. Šis skaitlis saskan ar Katinas mežā astoņās bedrēs atrakto liķu skaitu. Tā, salīdzinot Katinas mežā noslepkavoto sarakstus ar Kozielskas nometnē "iztrūkstošo" sarakstiem, redzam, ka tie ir vienādi un aptver tās pašas personas.

KĀ VIŅI TIKA NOSLEPKAVOTI?

Bez izņēmuma visi upuri, kuŗus atraka Katinas meža bedrēs, bija nogalināti ar šāvieni no muguras pakausī. Apmēram 5% no nogalinātiem rokas bija sasietas ar virvi uz muguras. Dažu galvas bija ietītas mēteli un mutes piebāztas ar zāģu skaidām. Acīmredzot, tie bija upuri, kuŗi viņu slepkavošanas laikā izrādīja pretošanos un kļiedza.

Bendes lietoja stipru virvi, kas bija sagatavota un sagriezta vajadzīgos gabalos jau iepriekš. Polijas Armijas Krajoa autoritātes ieguva savā īpašumā minēto virvju paraugus, tos šlepeni paņēmot no Katinas meža. Armija Krajoa tāpat arī no Katinas meža ieguva savā īpašumā dažu upuru dienasgrāmatas.

Bez šāviena pakausī, kas ir bijis visu upuru nāves cēlonis, liķu medicīniskā izmeklēšana arī ir atzīmējusi, ka dažos gadījumos upuru žokļa kauls sašķelts un vēderā vai no muguras puses konstatēti dūrieni ar četršķautņainu durkli. Acīmredzot šie

upuri vai nu pirms, vai viņu slepkavošanas laikā ir izrādījuši pretošanos.

KAD VIŅI TIKA NOSLEPKAVOTI ?

Ņemot vērā noslepkavoto lielo skaitu un vienādo slepkavības veidu - šāvienu pakausī, jāsecina, ka ir pastāvējusi liela organizācija, kas to varēja padarīt. Tik plašam darbam bija vajadzīgi transporta līdzekļi un speciālisti, kas bija sagatavoti un apmācīti savam "darbam"; tas ir - valstī vajadzēja būt noorganizētam iestādījumam ar apmācītiem un sagatavotiem masu slepkavām. Kā redzams no Starptautiskās izmeklēšanas tiesu medicīnas komisijas ziņojuma, tad Katinas mežā, tuvu pie Smoļenskas pilsētas Krievijas gūstā kritušo Polijas Armijas virsnieku noslepkavošana ir notikusi 1940. gada pavasarī. Tā izdarīta ļoti prasmīgi un līdzīgi tam, kā tai pašā vietā pirms vairākiem gadiem tikuši noslepkavoti vairāki simti Krievijas iedzīvotāju.

Kā vienā, tā otrā gadījumā: šāviens pakausī. Starptautiskā tiesu medicīnas izmeklēšanas komisija arī nopratinājusi vairākus vietējos iedzīvotājus, kuri liecinājuši, ka 1940. gada martā un aprīlī gandrīz katru dienu lieli poļu virsnieku transporti atvesti uz dzelzceļa staciju Gņezdovo (Gniezdovo) pie Katinas meža un no turienes smagos automobiļos aizvesti Katinas meža virzienā. Par viņu likteni neko neesot dzirdējuši. Ir neapšaubāmi pierādīts, ka gūstekņu - Polijas virsnieku slepkavošana notikusi 1940. gada pavasarī. Nav arī šaubu, ka to izdarījusi KGB - Padomju Savienības valsts organizācija. Ir arī vispārīgi zināms fakts, ka šī organizācija - KGB jau pirms 1940. gada pavasara ir izdarījusi vairākās līdzīgas un arī plašākas operācijas. KGB organizēja un izdarīja masveidīgas slepkavības un deportācijas Padomju Savienībā varmācīgi iekļautā teritorijā. Atcerēsimies kaut vai tikai Latvijas karavīru noslepkavošanu Litenes nometnē un masu deportācijas,

kas notika 1941., 1945., 1946. un 1949. gadā.

Katra valsts ir lepna uz savu iestādījumu un ierēdņu darbu. Jādoma, ka arī Padomju Savienība lepojas ar KGB ierēdņu darbību un viņus paaugstina amatos, un kā atzinību - paaugstina arī dienesta pakāpēs. Lai nošautu vairākus tūkstošus cilvēku ar pistoles šāvienu pakausī, vajadzīga liela pieredze jeb prakse. Kā no Katinas mežā noslepkavoto Polijas virsnieku izmeklēšanas materiāliem redzams - tad bendēm roka nav drebējusi. Visi šāvienu labi tēmēti pareizi sasnieguši mērķi. Grūti iedomāties, ka cilvēks bija noslīdējis līdz tādai zvēriskuma pakāpei, ka varēja nevainīgus un atbrūņotus cilvēkus apšaut kā zvirbuļus. Bet fakts ir neapstrīdams, ka to izdarīja padomju varas radītais un izaudzinātais čekists, zemcilvēks.

Ja Padomju Savienība kā valsts ir legalizējusi gūstekņu slepkavošanu, iedzīvotāju deportācijas un citus krimināla rakstura noziegumus, tad tas tai ir iespējams tikai tāpēc, ka ir radīts noziedznieka tips, kas tādus rīkojumus izpilda. Tas būs tā sauktais "padomju cilvēks" jeb zvērs cilvēka izskatā.

Vai šīs slepkavības izdarīja "brīvprātīgi pieteikušies šim darbam" vai arī tās izdarīja parasta norīkojuma veidā - tas nav zināms. Tādā gadījumā būtu jāpieņem, ka katrs čekas darbinieks ir sagatavots bendes amatam. Cik personas piedalījās katra transporta, no stacijas Ģņezdovo uz Katinas mežu, noslepkavošanā, nav zināms. Bet, ņemot vērā, ka nevienam virsniekam nav izdevies izglābties, sargu un šāvēju skaitam ir jābūt bijušam diezgan lielam. Vai sargi un šāvēji bija tikai krievu tautības - zināms tikai pašai čekai. Šāvēju - slepkavu vai benžu komandas, kā nu lai pareizi viņus sauc, taču bija Padomju Savienības dienestā esošas personas, kas par savu darbu saņēma atlīdzību un izdienēja pensiju. Nav šaubu, ka tik lielai akcijai, kā Katinas meža noziegums, vajadzēja būt izlemtai Polītbirojā vai arī nākt tieši no Staļina. Tātad Polijas virsnieku apšaušana Katinas mežā notika uz

administratīva rīkojuma, bet ne tiesas lēmuma pamata. Personas: sargi, pavadoņi, šāvēji, transporta komandas un t.t. apzinājās sava "darba" raksturu un droši vien savā starpā sarunājās par to, kas notika Katinas mežā. Nav šaubu, ka starp viņiem bija arī personas, kuŗām bija savas ģimenes: sievas, bērni, vecāki, brāļi, māsas un citi piederīgie. Ko viņiem šie Katinas akcijas īstenotāji stāstīja par savu "darbu"? Vai tiešām bendes nezaudēja apetīti un mierīgi bez murgiem varēja naktīs gulēt? Kristīgas morāles garā augušam nav viegli iedomāties un saprast to starpību, kāda pastāv starp no 1917. gada izaudzināto "padomju cilvēku" un Eiropas kultūrā augušu cilvēku. Vai "padomju cilvēkam" kādu reizi neuznāca gaišie brīži un viņš sev nejautāja: kāpēc otram, kaut arī tas ir Polijas Armijas virsnieks, jāatņem dzīvība? Vai tiešām neienāca prātā, ka šo poli mājās gaida viņa piederīgie?

VINSTONA ČERČILA VIEDOKLIS KATINAS MEŽA NOZIEGUMA LIETĀ.

Lai Katinas nozieguma lietai piedotu lielāku nozīmi, šeit pievedīsim izvilkumu no V. Čerčila grāmatas "Likteņa viras" (The Hinge of Fate) 757. līdz 761. lpp.

"Lūzums notika starp Padomju valdību un Polijas eksilvaldību Londonā. Pēc 1939. gada septembrī noslēgtā Ribentropa-Molotova līguma Vācijas un Padomju Savienības Armija ieņēma Poliju. Tā kā Polija neatradās kaŗā ar Padomju Savienību, tad vairāki tūkstoši poļu labprātīgi padevās krieviem un tika internēti. Saskaņā ar naci-padomju līgumu daudzi no viņiem tika izdoti Vācijai piespiedu darbiem. Saskaņā ar Ženēvas konvenciju gūstekņi virsnieki baudīja zināmas privilēģijas. Starp Padomju Savienības internētiem 15 000 poļu trīs nometnēs Smoļenskas apgabalā, kādi 8000 bija virsnieki. Ievērojams daudzums no šiem virsniekiem bija inteliģence -

universitātes profesori, inženieri, kuŗi bija iesaukti armijā no rezerves. Līdz 1940. gada pavasarim ar šiem internētiem virsniekiem bija sakari un par viņiem ienāca ziņas. Bet no 1940. gada aprīļa pār visām trijām noietnēm nolaidās klusums. Trīspadsmit vai četrpadsmit mēnešu laikā ne ziņa, ne gaismas stars par šo trīs noietņu iemītņiekiem netika saņemts. Noteikti viņi bija padomju varā, bet ne vēstules, nedz kādas citas ziņas vai informācija par viņiem un no viņiem netika saņemta.

Kad 1941. gada 22. jūnijā Hitlers ar savu iebrukumu pārsteidza krievus, attiecības starp Padomju Savienību un Poliju vienā naktī pārmainījās. Viņi palika sabiedrotie. Ģenerālis Anders un citi Polijas ģenerāļi, kuŗi līdz tam bija padoti stingriem noteikumiem, ieskaitot piekaušanu Padomju Savienības cietumos, tagad tika apmazgāti, apģērbti un saņēma augstus posteņus Polijas vienībās, un tika aicināti cīnīties Padomju Savienības pusē pret iebrucējiem. Poļi, kuŗi jau ilgāku laiku bija norūpējušies par trīs noietnēs internēto virsnieku likteni, pieprasīja viņu atbrīvošanu, lai tie varētu iestāties jaunajā Polijas Armijā. Apmēram četrus simtus virsnieku savāca no Padomju Savienības citām daļām, bet nevienu no trīs noietnēm nesameklēja. Nekādu paskaidrojumu uz saviem pieprasījumiem poļu vadošās personas no krieviem nesauņēma.

Vairākas reizes poļu vadošās personas saņēma nesakarīgu informāciju, bet nekad atbildi, kur atrodas 14 500 personas, kuŗas bija internētas trīs noietnēs. Tāpat arī neviens no viņiem neatgriezās. Tas radīja aizdomas un rīvēšanos starp Polijas un Padomijas valdību.

Kaŗš turpinājās. Vācieši bija ieņēmuši apgabalu, kur minētās trīs noietnes atradās. Gandrīz atkal viens gads pagāja.

"1943. gada agrā aprīlī Sikorskis ieradās Londonā Ārlietu Ministrijas telpās (Dauningas ielā Nr. 10) uz brokastīm. Viņš man (Vinstonam Cerci-

lam) teica, ka viņam ir pierādījumi, ka padomju valdība noslepkavojusi 15 000 Polijas virsniekus un arī citus gūstekņus, kuņi atradušies viņu rokās, un ka viņi aprakti milzīgos kapos mežos ap Katinu. Viņam (Sikorskim) bija bagātīgi pierādījumi. Es (Čerčils) teicu: - Ja viņi ir beigti, nekas nevar viņus atdzīvināt. Viņš (Sikorskis) teica, ka viņš nevarot tautu turēt neziņā un ka ziņas preseī jau nodotas."

17. aprīlī, neinformējot Anglijas valdību, Polijas Kabinets Londonā izdeva komunikē paziņojot, ka ir griezies pie Starptautiskā Sarkanā Krusta Šveicē, lai uz Katinu nosūtītu delegāciju izdarīt izmeklēšanu uz vietas. 20. aprīlī Polijas sūtnim Padomju Savienībā bija uzdots pieprasīt paskaidrojumus par Vācijas versiju.

13. aprīlī Vācijas rādio publiski apvainoja padomju valdību 15 000 poļu, kas atradās trīs nometnēs, noslepkavošanā un ierosināja izdarīt uz vietas starptautisku izmeklēšanu gūstekņu likteņa noskaidrošanai. Nav jābrīnās, ka Polijas valdību šis plāns interesēja, bet Starptautiskais Sarkanais Krusts no Ženēvas paziņoja, ka nevar izdarīt izmeklēšanu uz Vācijas apvainojuma pamata, kamēr nesaņems līdzīgu uzaicinājumu no padomju valdības. Tāpēc vācieši paši izdarīja izmeklēšanu, pieaicinot izmeklēšanas komitejā speciālistus, kas bija sasniedzami. Izmeklēšanas komiteja sastādīja sīku ziņojumu ar pierādījumiem, ka slepkavošana notikusi 1940. gada pavasarī, kad minētais apgabals atradies padomju varas kontrolē.

Beidzot, 1943. gada septembrī Katinas apgabalū okupēja krievi. Pēc Smoļenskas atkarošanas krievi iecēla tikai no krieviem sastāvošu komiteju, kuņai bija jāizmeklē poļu liktenis Katinā. Šis ziņojums, izdots 1944. gada janvārī, apgalvo, ka trīs nometnes neesot bijušas likvidētas, jo vācu straujā iebrukuma dēļ tas neesot bijis iespējams, un poļu gūstekņi krituši vācu rokās un vēlāk tikuši noslepkavoti. Lai šai versijai ticētu, tad jāakceptē fakts, ka gandrīz 15 000 Polijas virsnieku un citas personas, par kuņū

likteni no 1940. gada pavasara nav nekādu ziņu, 1941. gada jūlijā nokļuva vāciešu rokās un no viņiem vēlāk tika iznīcināti un it neviens nav izbēdzis, lai par notikušo paziņotu krievu autoritātēm vai arī Padomju Savienībā esošam Polijas konsulam; vai arī pagrīdes organizācijai. Kad atceramies apjukumu, kāds radās Padomijā ar vāciešu straujo virzīšanos uz priekšu, tad nometņu sargiem vajadzēja būt aizbēgušiem un gūstekņiem palikušiem bez apsardzības, un tomēr neviens nav atstājis nometni! Ja ņem vērā vēlāko krievu-poļu sadarbošanos, tad krievu versijai jāpārvēršas par ticību.

"Es (V. Čerčils) izdarīju vienu no maniem reitiem Čartvelas (Chartwell) apmeklējumiem un nakti pavadīju būdiņā. Pa tālruni man paziņoja, ka padomju sūtnis tūdaļ gribot ar mani tikties un jau atrodies ceļā. Maiskis ieradās neparasti uzbudināts. Viņš man atnesa Staļina ziņojumu, ka pēc Polijas valdības Londonā neglītā Padomju Savienības apvainojuma Polijas virsnieku masveida slepkavībā, 1941. gada vienošanās tikšot nekavējoties anulēta. Es teicu, ka poļi nerīkojas gudri un nopietni, cerēju, ka tas nenovedīs pie attiecību pārtraukšanas. Šajā ieskatā es Staļinam nosūtīju telegrammu. M. Maiskis turpināja strīdēties par apvainojuma nepareizību un minēja dažādus iemeslus, lai pierādītu, ka noziegumu nepastrādāja Padomju Savienība. Es tiku daudz dzirdējis no dažādiem avotiem, bet nemēģināju faktus apspriest. Mums jāuzvar Hitlers, un tagad nav laika, lai strīdētos un viens otru apvainotu. Bet es nekā nevarēju darīt, lai novērstu attiecību pārtraukšanu starp Padomju Savienības un Polijas valdību. No tā radās daudz neērtību. Kaut kā mēs panācām, ka daudz poļu karotāju un viņu ģimenes izkļuva ārā no Padomijas. Tāda labvēlīga notikumu gaita turpinājās, un es turpināju apgādāt Polijas trīs divīzijas, kuņas formējās Persijā ģenerāļa Andersa vadībā."

1933. gada 3. jūlijā Londonā boļševistiskā Krievija ar Poliju noslēdza konvenciju par agresijas definēšanu. Apzīmēja agresiju par vienu no līguma

slēdzējiem bruņotu uzbrukumu otra teritorijai, kas nav attaisnojams ne ar politiskiem, ne militāriem vai saimnieciskiem apsvērumiem. Tāpēc ar patvarīgu un neattaisnojamu rīcību padomju valdība sevi apzīmogoja par agresoru.

1939. gada 17. septembrī Polijas valdība ar sekojošu uzsaukumu griezās pie Polijas tautas:

"Pilsoņi! Laikā, kad mūsu armija ar ārkārtīgu piepūli, drosmi un varonību cīnās pret pārmērīgo ienaidnieka pārspēku - pret visu Vācijas militāro varu, mūsu austrumu kaimiņš, pārkāpjot visus līgumus konvencijas un svinīgos solījumus, un negrozāmus morāles principus, iebruka mūsu zemē.

Tas nav noticis tikai pirmo reizi vēsturē. Zeme ir tikusi sagrābta no rietumiem un austrumiem. Polija draudzībā ar Franciju un Angliju cīnās par likumību, cīnās pret patvarību un barbarismu. Nesalaužamā ticībā Polija tic, ka tās cīņa vainagosies ar uzvaru.

Pilsoņi, valdība ir pārliecināta, ka vislielākās grūtības nesalauzīs mūsu garu, mūsu cieņu un godu, ar ko jūs esat iemantojuši pasaules cieņu un apbrīnošanu. Šodien uz katru no jums gulstas pienākums sargāt savu valsti un tās godu. Visuvarenais dos taisnību mūsu lietai."

1939. gada 18. septembrī arī Anglijas valdība izdeva attiecīgu paziņojumu par Padomju Savienības iebrukumu Polijā. Anglijas valdība deklarēja, ka nekas to neatturēs turēt savu solījumu un tā sniegs Polijai palīdzību.

1939. gada 28. septembrī hitleriskās Vācijas un boļševistiskās Krievijas valdība izdeva sekojošu kopējo paziņojumu:

"Maskavā, 1939. gada 28. septembrī.

Vācijas valsts valdība un PSRS valdība ar šodien noslēgto līgumu noteikti nokārtoja problēmu par Polijas valsts likvidēšanu un ar to radīja stingru pamatu ilgstošam mieram Eiropā, tās (Vācija un Padomju Savienība) kopīgi izsaka pārliecību, ka tās pakalpo īstām un patiesām tautas interesēm un

izbeigs starp Vāciju un, no otras puses, starp Angliju un Franciju pastāvošo kaŗa stāvokli. Abas valdības ar kopējām pūlēm un kopīgi rīkojoties ar draudzīgām varām centīsies šo mērķi iespējami drīz sasniegt.

Tomēr, ja abu valdību pūlēm nebūtu panākumi, tad ar to tiks pierādīts, ka Anglija un Francija ir atbildīgas par kaŗa turpināšanu. Tādā gadījumā Vācijas un PSRS valdība savstarpēji apspriedīs, kādi līdzekļi turpmāk jālieto."

Tā nu atkal vēsturē notika, ka noziegumā pret Poliju Vācija ar boļševistisko Krieviju apvienojās un noslēdza bezdievīgu savienību.

Augstāk pieminētie fakti norāda, ka Sarkanā Armija Polijā iebruka kā agresors vārda tiešā nozīmē. Šī agresija bija jau iepriekš paredzēta, izlemta un sagatavota.

Padomju karaspēks šķērsoja Polijas robežu 1939. gada 17. septembrī. Tas notika laikā, kad, pateicoties Polijas Armijas pretestībai, vācu iebrukuma gaita sāka palēnināties. Kad piegāde neapmierināja patēriņu un visa kaŗa darbība sāka virzīties uz austrumu pusi, kur Vācijas Armijas mehānizētām vienībām radās dabīgi šķēršļi.

Boļševiku iebrukums Polijā notika vienu dienu pirms tam, kad saskaņā ar Polijas-Francijas militāro līgumu Francijai vajadzēja iesākt uzbrukumu Vācijai. Padomju agresija tūdaļ iespaidoja visu notikumu attīstību un radīja neparedzētu stāvokli. Polijas militārā pretošanās tika paralizēta un izbeidzās. Dažas dienas vēlāk PSRS Armijas komandieris Timošenko izdeva uzsaukumu Polijas kareivjiem vērsties pret saviem virsniekiem.

Minētā uzsaukumā, kuŗš pats par sevi nav pamatots uz starptautiskām tiesībām, bija teikts:

"Nedaudzās pēdējās dienās Polijas Armija tika pilnīgi sakauta. Kareivji no pilsētām: Tarnopoles, Kalisas, Rovne Dubno - kopskaitā vairāk par 60 000, brīvprātīgi pārnāca mūsu pusē.

Kareivji, kas jums ir palicis? Par ko jūs

karojat? Pret ko jūs karojat? Kāpēc jūs riskējat ar savām dzīvībām? Jūsu pretošanās ir bez mērķa. Jūsu virsnieki vieglprātīgi dzen jūs pretī nāvei. Viņi ienīst jūs un jūsu ģimenes. Viņi nošauj jūsu parlamentāriešus, kuņģus jūs sūtāt pie mums padošanās noteikumu izstrādāšanai.

Neuzticieties saviem virsniekiem! Jūsu virsnieki un ģenerāļi ir jūsu ienaidnieki. Viņi vēlas jūsu nāvi. Kareivji, vērsieties pret saviem virsniekiem un ģenerāļiem! Neklausiet savu virsnieku pavēlēm! Dzeniet viņus ārā no savas zemes! Droši nāciet pie mums - pie saviem brāļiem, pie Sarkanarmijas. Šeit par jums rūpēsies, šeit jūs tiksiet cienīti.

Atcerieties, ka tikai Sarkanā Armija var atbrīvot Polijas tautu no liktenīgā kaŗa, un jūs varēsiet iesākt jaunu dzīvi!

Ticiet mums, Sarkanai Armijai un Padomju Savienībai - jūsu vienīgam draugam!"

- Šo uzsaukumu parakstījis Ukrainas frontes komandieris S. Timošenko.

Poļu karavīrus šis Sarkanās Armijas uzaicinājums nekādi neietekmēja, varbūt tikai palielināja viņu dusmas. Disciplīna un sadarbība starp virsniekiem un kareivjiem turpinājās līdz beigām, kuŗas nāca pēc vienpadsmit dienām.

PSRS nemaskēto militāro agresiju pret Poliju vaļsirdīgi ir aprakstījusi padomju prese. Tā, agresijas gada dienā, "Sarkanajā Zvaigznē" ievietots sekojoša satura raksts: "Gads ir pagājis no vēsturiskās dienas, kad Sarkanās Armijas vienības uz padomju valdības rīkojuma pamata šķērsoja Polijas robežu. Uzvaras pie Grodņas un Ļvovas, spēcīgais trieciens, kas satrieca Sarnas nocietinājumus, un uzbrukumi ienaidniekam pie Baranovicās, Dubnas, Tarnopoles un daudzās citās vietās, uz visiem laikiem tiks ierakstīti Sarkanās Armijas Goda grāmatā."

Neatkarīgi no tā, kā arī Sarkanā Armija neaprakstīs tikko minētās "uzvaras", neapgāžams vēsturisks fakts ir tas, ka, laužot svinīgi doto

solījumu par agresijas nepielietošanu, Padomju Savienība bez mazākā iemesla no Polijas puses bez kāda brīdinājuma iebruka Polijā. Iebruka tai brīdī, kad Polijas Armija aizstāvēšanās cīņā pret Vācijas Armijas pārspēku cieta lielus zaudējumus un bija piespiesta atkāpties. Sarkanās Armijas "uzvaras gājiens" pēc būtības bija dūriens ar dunci sava kaimiņa mugurā vai, kā tas Padomijā pieņemts, "šāviens pakausī".

Kad Vācijas Armija bija salauzusi Polijas pretošanās spējas, tad Sarkanās Armijas gūstā krita apmēram 250 000 Polijas karavīru. Tai skaitā 12 ģenerāļi un vairāk par 8000 virsniekiem. Lai parliecinātu poļu vienības padoties, Sarkanā Armija apņēmas un apsolīja, ka virsniekiem un citiem, kas vēlētos, atļaus atgriezties savās mājās vai arī doties uz Rumāniju un Ungāriju, lai viņi tur varētu organizēt Polijas vienības cīņas turpināšanai pret Vāciju. Tādus Sarkanarmijas komandiera parakstītus paziņojumus publicēja vairākās pilsētās un sādžās. Kāda nozīme tādiem paziņojumiem bija, redzams no Ļvovas garnizona likteņa. Kad 1939. gada 12. septembrī Vācijas Armijas vienības tuvojās Ļvovai, tās sastapa Polijas vienību stingru pretošanos. Tikuši atsisti atkārtoti vāciešu uzbrukumi. Bet, kad padomju karaspēks iebrucis Polijā un tuvojies Ļvovai no otras puses, tad abi uzbrucēji vienojušies par kopēju militāru sadarbību. Jau 1939. gada 21. septembrī radies stāvoklis, kad pretošanās ir veltīga. Boļševistiskās Krievijas valdība sūtījusi savus pārstāvjus noteikumu izstrādāšanai. Sarunās no Polijas puses piedalījās ģenerālis Langners un no Padomju Savienības puses - Timošenko. Ģenerālim Langneram ticis izsniegts dokuments ar padošanās noteikumiem. Šie noteikumi, starp citu, garantējuši virsniekiem, karavīriem un Ļvovas policistiem pilnīgu brīvību doties uz Rumāniju. Bet tiem, kuri vēlētos atgriezties mājās, padomju militārās autoritātes apsolīja izsniegt pārtiku.

Padošanās noteikumi parakstīti 1939. gada 22.

septembrī un sakarā ar tiem Sarkanarmijas vienības plkst. 3-os pēcpusdienā varētu iesoļot pilsētā. Ģenerālis Langners arī publicējis padošanās noteikumus un īpaši atzīmējis laiku, kad Sarkanarmijas vienības iesoļos pilsētā. Savu rīcību viņš pamatoja ar apstākli, ka tas nepieciešams, lai pasargātu pilsētu no izpostīšanas. Tālāk viņš devis rīkojumu poļu virsniekiem sapulcēties pie galvenā štāba mītnes. Pēc ieroču nolikšanas militārā formācijā, viņiem bijis jādodas sādžas Viņņiki virzienā.

Bet padomju armija lauzusi nolīgumu, iesoļojot pilsētā pirms nolīgtā laika, un pa ceļam sastaptās poļu vienības atbrūņojusi. Virsnieki, kuŗi nolikuši ieročus cerībā, ka pēc nolīguma tiks sūtīti uz Rumāniju tiešā ceļā kājām cauri Viņņikiem, tikuši nosūtīti Tarnopoles virzienā. Viņi pa dzelzceļu netika vis sūtīti uz Rumāniju, kā boļševiki apņēmušies, bet aiztransportēti uz Krieviju.

Polijas virsnieks Jozeps Čapskis (Josef Czapski), slavens gleznotājs un rakstnieks, kuŗš tajā laikā tieši tur atradies un Polijas virsnieku traģēdiju pārdzīvojis, savā atmiņu grāmatā "Atmiņas no Starobielskas" raksta:

"Sarunas starp Sarkanarmijas komandieri Timošenko un ģenerāļa Langnera štābu par dažiem tūkstošiem Polijas virsnieku, kuŗi piedalījās Ļvovas aizstāvēšanā, ir tipisks piemērs metodēm, kādas Sarkanā Armija lietoja Polijas teritorijā. Šo sarunu rezultātā Ļvovas garnizons saņēma garantiju, ka pēc kapitulācijas paturēs ne tikai pilnīgu kustības brīvību, bet arī tiks atļauts iet uz Rumāniju vai Ungāriju un no turienes uz Franciju, lai turpinātu cīņu. Šis līgums bija apzināta krāpšana, ko izdarīja padomju armijas vadība. Polijas virsnieku vairākums tika nosūtīts uz speciālām nometnēm Krievijā.

Pēc padošanās padomju autoritātes izdeva rīkojumu virsnieku, kas nebija mobilizēti, papildus reģistrācijai. Virsniekiem, kuŗi ieradās uz reģistrāciju, tika paskaidrots, ka ar viņiem apiesies tāpat kā ar Sarkanās Armijas virsniekiem. Neskatoties uz

doto solījumu, 1939. gada 9. un 10. decembrī 2000 Polijas kā aktīvā, tā arī rezerves dienesta virsniekus arestēja un ievietoja Brigitki cietumā, un vēlāk viņus no turienes deportēja. Pat krievu starpā bija domstarpības par tādas rīcības pretrunīgumu. Daži no viņiem ar lielu ietiepību turējās pie teorijas, ka Polijas valsts vairs nepastāv, un pie šī apstākļa loģiskas konsekvences. Turpretim citiem bija reālistiskāka pieeja - tieša militāra darbība pret Polijas valsti.

Polijas karavīri, kas atradās boļševistiskās Krievijas gūstā, it nekā nezināja par minētām ideoloģijām. Viņi kā kaŗa gūstekņi pieņēma, ka viņiem ir Ženēvas un Hāgas konvencijās paredzētās tiesības un privilēģijas. Tajā laikā viņiem neienāca pat prātā, ka šīs tiesības tiks pārkāptas un viņiem liegtas. Patiesībā PSRS nekad nav pievienojusies Ženēvas konvencijai un nav to parakstījusi. Padomju administrācija nebija sagatavojusies tik daudzu gūstekņu uzņemšanai, un tai bija ievērojamas grūtības atrisināt problēmu, kā apieties ar gūstā saņemtām personām. Saskaņā ar Sarkanās Armijas ģenerālštāba uzskatu, viņi (poļi) bija "normāli" kaŗa gūstekņi un ar viņiem jāapietas saskaņā ar starptautiskiem likumiem. Saskaņā ar Ukrainas frontes komandiera Timošenko deklarāciju, viņi bija padomju simpatizētāji, kas brīvprātīgi pārnāca Sarkanarmijas pusē, un tāpēc ar viņiem būtu jāapietas kā ar draugiem.

Bet, saskaņā ar "teorētisku pieņēmumu", ka Polijas valsts izbeigusi savu pastāvēšanu, pie kādas pieturējās Ārlietu Tautas Komisariāts, šie gūstekņi bija bruņotas bandas piederīgie, kas pretojās likumīgām padomju autoritātēm un tās tautai sagādāja lielas ciešanas. Tāpēc no padomju likumu viedokļa ar viņiem jāapietas kā ar parastiem krimināliem noziedzniekiem. Nav šaubu, ka šis bija arī NKVD (KGB) viedoklis, un gala rezultāts bija Katinas meŗa notikumi.

KAS NOTIKA AR GŪSTEKŅIEM?

Pēc Polijas okupācijas viena tās armijas daļa nokļuva vācu gūstā un otra - krievu gūstā. Bolševistiskā Krievija gan okupētajā teritorijā, gan arī pašā Krievijā ierīkoja daudzas nometnes, kur internēja gūstekņus. Polijas Armijas virsniekus, robežapsardzības virsniekus, militārās policijas virsniekus un intelektuāļus, kopā apmēram 15 tūkstošus cilvēku, sadalīja pa trīs nometnēm: Kozielsku, Starobielsku un Ostaškovu, kas atradās Krievijā, Smoļenskas apkārtnē.

Nometnes bijušas ierīkotas pa daļai sagraudās kazarmās un izpostītos klosteros. Tās bijušas stipri pārpildītas un vairāk nekā ļoti bēdīgā sanitārā stāvoklī. Gūstekņi parasti gulējuši uz grīdas, bez matračiem un segām. Vienu reizi divdesmit četrus stundu laikā viņiem ienesta plāna vira un maizes gabaliņš. Virsnieki nav tikuši atdalīti no kareivjiem un tikuši nosūtīti smagos darbos. Cilvēka cieņas pazemošana bijusi parasta parādība.

Daudzi gūstekņi no nometnēm nosūtīti uz Padomju Savienības ziemeļu apgabaliem. Uz Komi autonomo republiku, uz Kolas pussalu, starp Balto jūru un Ziemeļu Ledus jūru. Trīs iepriekš minētās nometnēs novietotie virsnieki tikuši vairākas reizes, daži pat 5 - 6 reizes, pratināti un pārbaudīti. Pratināšanas notikušas arī naktīs, un vairāki no tām vairs nav atgriezušies...

Padomju politiskā teorija atzīst tikai divas metodes, kā rīkoties ar sakauto ienaidnieku: vai nu viņš tiek piespiests strādāt par labu Padomju Savienībai (tādā gadījumā viņš jāpārskolo), vai arī viņš jāiznīcina. Padomju autoritātēm bija jāizlemj, kurā no šīm metodēm jāpiemēro Polijas gūstekņiem - virsniekiem. Lai NKVD vadībai Maskavā atvieglotu izšķiršanos par virsnieku likteni, nometnēs izdarīta sīka katra virsnieka nopratināšana. Tā aptvērusi laiku no dzimšanas līdz gūstā krišanai. Nometnēs bijusi stingra disciplīna. Starp nometnes iemītnie-

kiem bijuši vairāki militārie garīdznieki. Tiem, piedraudot ar sodu, aizliegts noturēt dievkalpojumus. Par nepaklausību visi, izņemot vienu, no nometnes pazuduši.

Kā Kozielskā, tā arī Starobielskā un Ostaškovā nometnes atradušās revolūcijas laikā izpostīto klosteru īpašumos. Baznīcas ēkās, piemēram Kozielskas baznīcā, bija uzbūvētas sešstāvu nāras. Ēkas bijušas tumšas, drūmas un mitras, un apdzīvošanai nepiemērotas.

Visās trīs nometnēs apstākļi lielākā vai mazākā mērā bijuši vienādi. Tikai Starobielskas nometnē ir bijis vairāk nekā citās nometnēs gūstekņu ar universitātes izglītību. Daži simti profesoru un viņu asistentu, 400 civilo un militāro ārstu, daži simti inženieru; tiesneši un advokāti. Starp citu, šajā nometnē arī atradies A. Eigers, Polijas Pret-Hitlera līgas viceprezidents.

Šeit minētās trīs virsnieku nometnes pastāvējušas no boļševistiskās Krievijas iebrukuma sākuma Polijā 1939. gada septembrī līdz 1940. gada aprīļa sākumam, kad visi to iemītnieki, aptuveni 15 tūkstoši, no tām aiztransportēti uz citām vietām. Pārbaudot pierādījumus, noskaidrojies, ka visu trīs nometņu slēgšana notikusi vienādi, pēc kādas organizācijas izstrādāta un iedzīvināta plāna. Vienā un tajā pašā laikā iesākta un sistemātiski paveikta.

Kaut gan nometnes atradušās dažādos administratīvos apgabalos, to slēgšana notikusi pēc viena plāna un uz viena rīkojuma pamata. Tas norāda, ka nometņu slēgšana jau iepriekš ir bijusi paredzēta, un to izplānojušas padomju varas augstākās iestādes. Polijas kara gūstekņu liktenis, acīm redzot, jau aukstasinīgi ir bijis izlemts laikā, kad boļševistiskā Krievija sadarbojās ar hitlerisko Vāciju.

Kozielskas, Starobielskas un Ostaškovas nometņu likvidēšana ir ilgusi no piecām līdz sešām nedēļām. Maija vidū tās vairs neeksistēja. Pavliščevborā tikusi nodibināta jauna nometne, kurā ievietotas 400 personas no minēto trīs nometņu

iemītniekiem (kopskaitā 15 000).

Viņus vēlāk pārveda uz Grjazovicas nometni un 1941. gadā atbrīvoja. Viņi ir tie, kas Polijas militārām autoritātēm snieguši ziņas par minēto trīs nometņu slēgšanu. Viņu sniegtās ziņas devušas iespēju rekonstruēt notikumus trīs nometņu slēgšanas laikā, gūstekņu garastāvokli un cerības. Profesors S. Svianēvičs (Świaniewicz) apraksta pēdējās dienas pirms Kozielskas nometnes likvidēšanas sekojoši.

"1940. gada marts bija prieka pilns mēnesis. No apkārtējiem laukiem un mežiem nāca pavasara vēsma. Dziļš sniegs vēl klāja zemi, bet gaisā jau bija jūtams pavasaris. Naktis vēl bija vēsas, bet gaiss bija tīrs; dzestrais gaiss līdzīgi tonikam modināja dabu un iedarbojās uz jūtām. Sniegs ar savu spožumu apstulbināja un atspulgoja zvaigznes. Mēs, gūstekņi, dienas laikā pulcējāmies pie baznīcas sienas un tur guvām aizsegu no vēja. Atpogājām virsdrēbes, noņēmām cepures un baudījām maigos saules starus. Daža āda pieņēma dzeltenbrūnu nokrāsu, kā tas notika slēpojot pirms kara.

Mums bija vairāki iemesli būt priecīgiem, un cerējām tikt ārā no nometnes. Vispirms katrs ticēja, ka ar pavasari sāksies ilgi gaidītā angļu-franču ofensīva, kas satrieks Hitlera varu un satricinās viņa sabiedroto Padomju Savienību. Otrkārt, uzzinājām, ka Padomju Savienība nolēmusi slēgt Kozielskas nometni. Neviens šeit uz vietas šo plānu nezināja, bet katrs gaidīja un cerēja to labāko. Mēs ticējām, ka drīz tiksīm brīvi. Pastāvēja divi uzskati, kā tas notiks; vienu uzskatu pārstāvēja optimisti, otru - pesimisti. Optimisti cerēja, ka drīzumā mēs tiksīm izdoti Sabiedrotiem. Daži no mums pat cerēja, ka krievi mūs pārvietos uz dienvidiem, lai mūs izdotu rietumu varai, kas zem ģenerāļa Veiganda (Weygand) vadības Tuvos Austrumos sapulcinās lielu armiju.

"Džentelmeņi, tāds neuzkrītoši iepotēts optimisms radies no informācijas, kuņas avotu nedrīkstot izpaust, nevarot būt šaubu, ka padomju autoritātes

par visu šo lietu esot samulsušas. Viņi nebija pietiekami uzmanīgi pagājušā rudenī, saņemot gūstā tik lielu daudzumu poļu virsnieku, un tagad nezina, kā tikt ārā no šī stāvokļa. Pie tam mēs esam Sabiedroto spēku virsnieki. Mūsu dēļ Padomija riskē nonākt konfliktā ar angļu-franču alianci. Tagad kuŗu katru dienu franči var uzsākt ofensīvu Rietumu frontē. Padomija nevar riskēt pasliktināt attiecības; visbeidzot, Veiganda aviācija vajadzības gadījumā dažu stundu laikā var bombardēt Bakū un iznīcināt boļševistiskās Krievijas apgādi. Nesen, apmeklējot mūsu bloku, politiskais komisārs izteicās, ka mēs nemaz nevarot iedomāties, kāds troksnis mūsu dēļ pasaulē sacēlies."

Kā pesimisti, tā arī optimisti jūsmoja par pienākušo pavasari un sildījās saulē, kuŗas stari līdzīgi glāstīja kā vienus, tā otrus. Cerības un bažas par rītdienu nelika mieru. Bet virsroku ņēma tas, ko vēlējās. Ko vēlējās, tam arī ticēja. Visi, būdami spēka gados, ilgojās pēc brīvības un gribēja dzīvot. Būdami reliģiski un stipri savā ticībā, paļāvās uz Dieva žēlastību. Audzināti pēc augstiem morāles principiem, ticēja labam un cēlam. Būdami Polijas patrioti, mīlēja savu valsti un tautu un bija lepni, ka bija dzimuši poļi. Šis uzskats nemainījās arī gūstā, un nereti par savu stāju no nometnes administrācijas bija jāsaņem sods. Ka pārmaiņām jānotiek, to katrs saprata, bet, kādas būs šīs pārmaiņas, to nenojauta. Ilgas satikt savus piederīgos un kādas dienas pabūt viņu vidū pastāvīgi pieauga. Ilgas un cerības pieauga, bet iespēja attālinājās...

Kāds NKVD kareivis ienāca baznīcā, kuŗā bija novietoti 600 gūstekņi un paziņoja, ka vienam jāierodas nometnes komandantūrā. Tas nebija nekas neparasts, jo bieži kāds tika izsaukts kartotēkas papildināšanai. Izaicinātais virsnieks, acīm redzot savā "koikā" bija snaudis, un gausi un negribīgi kāpa lejā. Kareivis viņam uzsauca pasteigties un ātri būt gatavam piebilzdam: "Jūs drīz dosities atpakaļ pie savas kundzes." Un plato NKVD kareivja seju pārklā-

ja smaids. Arī minētais virsnieks mazliet pasmaidīja.

Kādā dienā, bez mērķa soļojot pa nometni, ieraudzīju NKVD uzvalkā liela auguma speciģu vīrieti. Viņam garām ejot, pēc zīmotnēm redzēju, ka viņš ir pulkveža dienesta pakāpē. Pēc sejas, kas atģadināja miesnieku, viņš atstāja drausmiģu iespaidu. Prātā ienāca doma, ka tik augsta virsnieka apmeklģjumam jābūt sakarā ar nometnes slģģšanu. Tā bija tikai nojauta, bet nekādu datu, kas šo nojautu apstiprinātu, nebija.

Pirmā uz Katinu nozģmģtā grupa nometni atstāja pēc daģām dienām."

Profesors S. Svianģeviģš pirmo transportu ir aprakstģjis sekoģši.

"Tas bija 1940. gada 3. aprģlģ stundu pirms pusdienām. Mģs visi atradāmiģs mģsu dzģvojamās telpās - mazā telpā ar divstāvu nārām četrdesmit virsnieku novietoģšanai. Pa lielākai daģai tie bija kavalģristi, kuģi 1939. gada septembra beigās ģenerāģļa Andersa vadģbā mģģināja izlauzties cauri fronteģ uz Ungāriģu. Kāds NKVD kareivģs strauģi ienāca un prasģja pģc leitnanta K. Suģa (Such). Tas nebija nekas neparasts, jo bieģi vien ģustekģni tika izsaukti uz biroģu. Bet šajā gadģjumā kareivģs piebilda: "Savas mantas ņem lģdzi." Šie parastie vārdi ir pazģstami visās boģģsevģstģskās Krievģjas nometnģs un cietumos un nozģmģ, ka leitnants K. Suģš tiek atdalģts no mums, un tiks sģtģts uz kādu nezināmu vietu. Mģs bijām pārsteģti, jo neredzģģm nekādu iemeslu, kāpģc padomģu autorģtātes par leitnantu K. Suģu izrāda tādu speciālu interesi. Viģš bija regulārās armģjas kauģas vienģbas virsnieks, un viņam nebija nekā kopģja ar Militāro slepeno dienestu. Sapulcģģjuģģs mģs mģģināģģm uzminģt, kāpģc leitnants Suģš no mums atdalģts, kad telpās iesteģdzās kāds virsnieks un stāstģja, ka lģdzģģā veģdā aizsaukts kapteģnis Bichoviģš. Tģdaģ pģc tam ienāca ziģas, ka zināms daudzums virsnieku no citām ģkām, izsaukts transportam nezināmā virģienā. Visģ izsauk-

ti individuāli pēc vārda, un viņiem pateikts, lai ņem līdzi savas mantas un ierodas uz aizbraukšanu. Acīmredzot, ilgi gaidītā nometnes likvidēšana bija iesākusies.

Drīz pēc tam sensacionālas ziņas kā uguns viršos izplatījās pa nometni un proti - virsnieku grupas, pa piecdesmit katrā, sākušas ierasties nometnē no "skit" - tas ir - no būdiņu kompleksa aiz klostera vaļņiem, kur bijuši novietoti Polijas virsnieki, kuŗu mājas atrodas Polijas teritorijā un kuŗas ar Augstākās Padomes dekrētu iekorporētas Padomju Savienībā. Virsnieki ar dzīves vietu teritorijā, ko okupējusi Vācija, un virsnieki no Viļņas apgabala, kuŗš pievienots Lietuvai, bija novietoti iekšpus klostera mūriem. Jāpatur prātā, ka pēc ierašanās Kozielskas nometnē, katra gūstekņa dzimšanas vieta un dzīves vieta tikusi sīki izpētīta un nometnē sīki atzīmēta. Vienas novietnes virsnieki ir turēti izolēti no otras novietnes virsniekiem, un viņiem nav atļauts sarunāties. Kad, apstākļiem mainoties, sarunāšanās ir tikusi atļauta, tad tāda zina sanemta ar lielu optimismu, kā cerība, ka gūstekņu stāvoklis uzlabojies.

Virsnieki, kuŗi bijuši sagatavoti aizsūtīšanai, pavadīti uz kluba telpām, kas bijušas plašā zālē, kur tikušas izrādītas propagandas filmas. Ieeju apsargājuši NKVD kareivji, kuŗi atļāvuši ieiet tikai tiem, kuŗu vārdi ir bijuši sarakstā. Atlikušie gūstekņi bijuši sapulcējušies ēkas priekšā, atstājot brīvu ieeju tiem, kuŗi pārbaudīti pēc saraksta. Dažiem no tiem, kas gaidījuši uz nometnes atstāšanu, nebijis nekādu mantu. Tie ir bijuši kaujas virsnieki, kas cīnījušies līdz beigām un gribējuši izlauzties uz Ungāriju. Citiem ir bijušas ceļa somas, dažiem pat vairākas. Tie ir bijuši virsnieki, kas dienējuši slimnīcās un citās aizmugures vienībās. Aizceļojošiem virsniekiem novēlēts laimīgs ceļš un izteikta cerība, ka viņi nokļūs Sabiedroto armijā. Ārpus klostera mūriem dzīvojošie apsveikti ar lielu sajūsmu, kā simbols, ka Polijas Armija apvienota. Nav bijušas ne mazākās

aizdomas, ka šī apvienošana notikusi nāves ēnā.

Aizceļojošiem virsniekiem kluba telpās ienes-
tas daudz labākas pusdienas, nekā tās bijušas
parasti. Kā tie, kuņi tūdaļ atstās nometni, tā arī tie,
kuņi vēl palikuši nometnē, tādu žestu uzņēmuši kā
krievu mēģinājumu radīt labu iespaidu par padomju
autoritātēm, kuņas viņus nodos citās rokās.
Jautājums palika - kā rokās? Vai Polijas sabiedroto,
vai vāciešu?

Papildus katrs virsnieks, kuņš atstājis nometni,
saņēmis ceļam sekojošu devu: 800 gramu maizes,
drusku cukuru un trīs siļķes. Veids, kādā siļķes
izsniegtas, radījis pat lielāku sensāciju nekā
virsnieku grupu apvienošana kopējam ceļam. Katra
siļķu deva (3 siļķes) tikusi ietīta nelietotā jaunā,
pelēkā papīrā. Tikai tie, kam pazīstami dzīves
apstākļi padomju nometnēs, var novērtēt un saprast,
kādu iespaidu tas atstājis. Vienmēr ir bijusi
problēma dabūt papīra strēmeli vēstules rakstīšanai,
cigaretēs uztīšanai vai vienkārši tualetes papīram.
Un tagad, piepeši, pilnīgi jauns, nelietots papīrs tiek
lietots siļķu ietīšanai. Jādomā, ka viņi gribot radīt
iespaidu, ka Padomju Savienībā esot kultūra.
Padomju autoritāšu vēlēšanās radīt ārzemēs labu
iespaidu deva gūstekņiem patīkamas cerības.

Šis gūstekņu pirmais transports, kas atstāja
Kozielsku 1940. gada 3. aprīlī, sastāvējis no 300
virsniekiem un iezvanīja nometnes slēgšanu. Pēc
tam gūstekņu grupas regulāri atstājušas nometni;
dažu reizi katru dienu, bet dažu reizi ar pāris dienu
starplaiku. Katrā transportā ieturēts vienāds
gūstekņu skaits. No krievu strādniekiem, kuņi bijuši
nodarbināti nometnes rajonā, izdevies uzzināt, ka
visi transporti devušies rietumu virzienā. Tas likās
nesaskanam ar optimistu domām, ka mēs tiksīm
izdoti angļu vai francu sabiedrotiem, bet ar
pesimistu - ka tiksīm izdoti vāciešiem. No otras
puses, izslēdza iespēju, ka tiksīm aiztransportēti
kaut kur Krievijā, jo tādā gadījumā transporti neietu
rietumu virzienā.

Lai kā tas būtu, ja kāds transports bijis gatavs atiešanai, procedūra bijusi tā pati. Līdz pēcpusdienai neviens nezinājis, vai tajā dienā tiks nosūtīti vai ne. Lielākā NKVD darbinieku daļa par to ir tikusi turēta slepenībā. Visticamākais ir, ka uz vietas neviena persona nezināja, kas un kad notiks. Krievu strādnieki vienmēr pastāstījuši, kad vagoni transportam tikuši sagatavoti, bet no kaila fakta par vagonu kustību vēl nav varēts secināt, ka transports tajā dienā aties.

Parasti ap pulksten 10-iem no rīta no Maskavas noietnes komandantam telefonēts un dots rīkojums par transporta nosūtīšanu šajā dienā un nodiktēti nosūtāmo vārdi; katrā transportā 300 gūstekņi. Ziņas, ka pa tālruni tiek nodiktēti vārdi, ātri izplatījās noietnē. Tikko pirmā lappuse bijusi nodiktēta, NKVD kareivji steigušies uz noietni, lai savāktu kopā minētos virsniekus. Tie savākuši savas mantas un, kā parasts, sapulcējušies kluba telpās. Tur viņiem dotas pusdienas un pārtikas deva ceļam, ieskaitot trīs glītā, tīrā papīrā ietītās siļķes.

Fakts, ka visi virsnieki, kuņģiem jāatstāj noietne, izraudzīti Maskavā, pārsteidzis gūstekņus. Tas likās apstiprinām fakti, ka padomju centra autoritātes bijušas norūpējušās par Polijas virsnieku likteni. Daži no mums pat riskēja iedomāties, it kā franču-angļu-padomju jaukta komisija (vai varbūt krievu-vācu komisija) izlēma, kuņģus poļu virsniekus sūtīt uz ārzemēm un, ka telefona ziņojumi no Maskavas uz Kozielsku nozīmē, ka tāds lēmums tiek īstenots. Ka iespēja, ka mēs tiekam evakuēti no Padomju Savienības, tika akceptēta, tas bija loģisks un pilnīgi pareizs pieņēmums, kam atrada apstiprinājumu arī dažās politisko komisāru piezīmēs. Piemēram viņi teica: "Jūs dosities uz ārzemēm, bet ne visi no jums", komisārs Aleksandrovičs, viens no noietnes administrātoriem, kuņģš pārzināja mūsu personiskās lietas un pret mums bija pieklājīgs un uzmanīgs, pieņēma pulkveža fotokameru, apzīmogoja to un apsoliņa īpašniekam pēc ierašanās nozīmētā

vietā atdot atpakaļ. Katrs iztulkoja vārdus "pēc ierašanās nozīmētā vietā" kā "pēc padomju robežas šķērsošanas".

"Es pats," saka profesors S. Svianēvičs, "neticēju, ka mēs tiksīm, izdoti ārzemju varai. Angļu un franču militāro, stāvokli es novērtēju mazāk optimistisku, nekā citi gūstekņi Kozielskas nometnē. Man likās neiespējams, ka Polijas sabiedrotie, būdami stāvoklī, kādā tie bija 1940. gadā, varētu boļševistisko Krieviju piespiest izdot viņiem poļu kara gūstekņus. Ja Vācija būtu iejaukta, es neredzēju, kādā veidā tā varētu būt ieinteresēta, lai poļu virsnieki no boļševiku gūsta tiktu pārsūtīti vācu gūstā. Bet, tā kā es noraidīju abas hipotezes, man nebija pa spēkam tās aizstāt ar manis paša hipotezi - kāpēc Maskavai vajadzēja katru dienu pa tālruni nodiktēt virsnieku vārdus, kuŗi katru dienu jāizsūta no Kozielskas nometnes."

Tālāk profesors S. Svianēvičs (Swianiewicz) pastāsta. "Kādā dienā es stāvēju klostera sētā. Virsnieku grupa no "hermitage" - no nometnes ārpus klostera mūriem, šķērsoja saules apgaismoto četrstūri uz mazgājamo telpu. Leitnants Krabeļskis (Krabelski), kuŗam Slonimas apriņķī piederēja lauku īpašums, atdalījās no pārējiem un pienāca pie manis (tajā laikā virsniekiem no "hermitage" nebija aizliegts ar mums sarunāties). Leitnants, patīkams jauns cilvēks, bija entuziasma pārņemts. "Ko jūs tagad sakāt?" viņš man teica. - "Es vienmēr teicu, ka lietas ņems labu virzienu! Nu jūs redzat - viņi (krievi) ir piespiesti nokāpt no sava augstā zirga!" Es skatījos uz viņu un domāju: "Mans labais jaunais draugs! Jūsu jūsmošana tomēr ir naiva." Man jāatzīstas, ka es pats biju noskaņots, kaut ko patīkamu sagaidīt."

1943. gada 21. aprīlī leitnants V. J. Furteks, Polijas virsnieks, bijušais kara gūsteknis no Kozielskas nometnes, kuŗš tajā laikā bijis kadets Londonā, Polijas laikrakstā "Polish Daily" ievietojis rakstu:

"...Līdz laikam, kad es pats tiku aizsūtīts, apmēram 3500 virsnieki bija atstājuši nometni."

Neskatoties uz neuzticību, kāda nometnē pastāvējusi, vairākuma domas tomēr bijušas, ka tiks atlaisti uz mājām. Tādam uzskatam zināmu apstiprinājumu guvuši no sarunām ar "poļitrukiem" un nometnes zemākās pakāpes administrātoriem. Viņi atklāti pateikuši, ka no nometnēm izņemtās personas tikšot izdotas vāciešiem un pat minējuši Brest-Ļitovsku, kā vietu, kur tas notikšot.

"Atvadoties" no nometnes ģenerāļiem: Minkieviča (Minkiewicz), Smorovska (Smorowski) un Bohatereviča (Bohaterewicz), kluba telpās administrācija sarīkojusi atvadu mielastu.

Es pats Kozielskas nometni atstāju 1940. gada 26. aprīlī. Atvadu mielasta laikā pie mums pienāca nometnes komisārs Dimidovičs un teica: "Nu tā, jums labi gadījās." Toreiz mēs nesapratām, ko viņš domā, bet vēlāk noskaidrojās, ka mēs bijām tikai tās divas grupas, kuŗas izglābās no Katinas slaktiņa.

Mūs salādēja kravas automobiļos, kuŗi atradās pie vārtiem ārpus nometnes un, taisot līkumu caur mežu, lai apbrauktu sādžu, aizveda uz staciju Kozielsku. Tur mūs ieslēdza speciālos vagonos. Vilciens sastāvēja no sešiem vagoniem, mēs ieņēmām divus no tiem. Uz blakus sliedēm mēs gaidījām divas stundas. Šai laikā no Kozielskas pienāca otra grupa un to ielādēja pārējos vagonos.

Mēs atstājām Kozielsku, un, spriežot pēc saules, mums likās, ka braucam dienvidrietumu virzienā. Pēc dažām stundām mēs sasniedzām pārmijas vietu, iespējams Suhņiči (Sukhiennitse). Pēc īsas pieturas mēs turpinājām ceļu uz ziemeļaustrumiem. Ceļojuma laikā, guļot uz augšējās nāras, es saskatīju uzrakstu uz vagona sienas: "Divas stacijas aiz Smoļenskas. Mēs izgājām ārā. Mēs tikām ielādēti." Rakstītais bija pa daļai izdzisis, un datums varēja būt vai nu 12. vai 17. aprīlis. "Tas mūsu nodalījumā radīja lielu interesi, ko tas varēja nozīmēt. Pulkvežleitnants Prokops domāja, ka to rakstījis

pulkvežleitnants Kutiba (Kutyba), jo viņi viens otram apsolījušies atstāt kādu ziņojumu."

Tagad paklausīsimies, ko raksta Vladislavs Ciši (Wladyslaw Cichy), kuŗš, būdams kadets, atradies Kozielskas no metnē:

"1940. gada sākumā sāka klīst baumas, ka no metni slēgšot. Baumas šķiet pamatoja arī tas, ka no metne bija ārkārtīgi pārpildīta un, pavasarim iesākoties, varēja izplatīties epidēmiskas slimības. Palaikam no no metnes galvenās pārvaldes nāca norādījumi, ka drīzumā mums Kozielska būšot jāatstāj. Bet uz kurieni? Trūkstot jebkā dai noteiktai informācijai, minējumiem tika dota labvēlīga viela. Optimisti bija pārliecināti, ka mūs izdos Sabiedrotiem vai arī atļaus atgriezties mājās. Turpretim reālisti domāja, ka mūsu no metni sadalīs vairākās mazākās no metnēs.

Beidzot 1940. gada 3. aprīlī no metne bija sakarsusi kā ugunī. Lielnieku sargi apmeklēja mūsu novietnes un pēc saraksta izsauca virsnieku vārdus, un tiem, ņemot līdzi viņu mantas, lika sapulcēties "kluba" telpās. Izlasītiem gūstekņiem, apmēram 300 personām, izsniedza speciālu ēdienu, iedeva ceļam pārtiku, un tie izmaršēja caur no metnes vārtiem. Nākošajā dienā atkārtojās tā pati procedūra, un tā tas turpinājās gandrīz katru dienu. Bet kur bija tā liktenīgā vieta, uz kuŗu viņus aizsūtīja?...

26. aprīlī izsauca manu vārdu. Beidzot tā mistērija noskaidrosies. Es savācu savas šīs zemes mantiņas un draugiem uzsaucu: "Ar revoir!" Augstākie virsnieki mūsu 107 vīru grupā bija ģenerālis J. Volkovickis (Wolkowicki) un pulkvedis M. Boļeslavičs (Boleslawicz). Sargu ēkā ārpus no metnes vaļņa boļševiki mūs pilnīgi un rūpīgi pārmeklēja. Viņi it sevišķi meklēja asus priekšmetus un man atņēma saplīsušu spoguļi. Pēc tam mūs salādēja smagos preču automobiļos, un drīz mēs tuvojāmies nevis dzelzceļa stacijai, bet kādam pamestam sānu iekraušanas punktam. Es varēju

redzēt cietumnieku vagonus. Bet līdz tam mēs vienmēr baudījām ceļojumu lopu vagonos. Šoreiz mēs tikām degradēti līdz parasto kriminālistu līmenim. Sargi mūs salādēja vagonos, 16 personas katrā nodalījumā, ar astoņām sēdvietām, un ar ķēdēm aizslēdza durvis.

Vilciens iesāka kustēties. Bet uz kurienu? Mēs izpētījām apkārtni. Uz sienām daži ieraksti poļu valodā. Griestos varēja izlasīt vārdus: "Izkāpšana Ģņiezdovo stacijā". Vārds nepazīstams. Pēc divām dienām vilciens apstājās pie stacijas Babiņino. No blakus nodalījuma pulkvežleitnants Mara-Meijers (Mara-Meyer) paziņoja, ka tuvumā ir nometne, kuŗu sauc "Pavļiščev Bor" (Pavlishchev Bor). Un tiešām, pēc dažu stundu gaidīšanas mums lika izkāpt no vilciena, un drīz skaistā vietā starp priežu kokiem mēs atradām glītu nometni. Nometne bija tukša. Daudz telpu un labākā stāvoklī. Nākošā dienā piedzīvojām saviļņojumu - pie vārtiem poļu uniformas! Tā bija 63 gūstekņu grupa no Starobielskas nometnes; starp viņiem es ievēroju pulkvežleitnantu Berlingu. Nakošās nedēļas laikā mums pievienojās citas gūstekņu grupas no Starobielskas un Ostaškovas nometnes. Mūsu skaits pieauga tuvu 400.

No saviem biedriem no Starobielskas un Ostaškovas uzzinājām, ka viņu nometnes un dzīves apstākļi bijuši līdzīgi mūsējiem un nometņu likvidēšana notikusi tādā pašā veidā kā Kozielskā. Starobielskas nometnē atradušies tuvu pie 4000 virsniekiem un kadetiem, un Ostaškovas nometnē - apmēram 6500 personas; pārsvarā policijas virsnieki un robezsargi. Tagad mēs bijām pārliecināti, ka citas gūstekņu grupas ir nosūtītas uz līdzīgām mazām nometnēm, un bijām pateicīgi boļševikiem par mūsu nožēlojamo apstākļu uzlabošanu."

"Maija beigās komisārs Aļeksandrovičs, kuŗš bija bijis Kozielskas nometnes administrācijā, kādam manam draugam izteicās, ka drīzumā mūs parvedīšot uz kādu citu nometni. Tas ir vienīgais gadījums, ko varu atcerēties, kad boļševiku dotā informācija

bija pareiza. Un tiesām, laikā, kad Vācija Francijai diktēja padošanās noteikumus, mūsu mazo grupu - 390 gūstekņus - ar vilcienu pārsūtīja uz Grjazovicu (Griazovietz) nometni, kuŗa atradās 300 jūdzes uz ziemeļiem no Maskavas Archangeļskas virzienā.

1940. gada augustā, četrus mēnešus pēc tam, kad bijām atstājuši Kozielskas nometni, es no savas māsas, kuŗa atradās vācu okupētajā daļā, saņēmu vēstuli. Mana māsa starp citu jautāja: "...vai leitnants X ir kopā ar Tevi? Lūdzu, saki, lai viņš raksta savai līgavai, kuŗa ir ļoti norūpējusies par viņa likteni." Es atbildēju, ka leitnants X neatrodas kopā ar mani. Nav šaubu, ka viņš ir kādā citā nometnē un drīz vien viņa līgava saņems kādas ziņas. Arī daži citi saņēma līdzīga satura vēstules. Tajā laikā tas mūsos nerādīja nekādas aizdomas. Zināmā veidā boļševiki pret mums sāka izturēties drusku cilvēciskāk, bet bija parasta parādība, ka uz kādu laiku pilnīgi noliedza sarakstīšanos, dažu reizi pat uz vairākiem mēnešiem. Neskatoties uz to, pieprasījumi neatlaidīgi turpināja ienākt, minot vairākus jaunus vārdus. Es atceros, ka par šo tematu mūsu starpā notika vairākas sarunas. Mums pārdomāt lika fakts, ka ziņas par citiem gūstekņiem bija pārstājušas ienākt no Kozielskas, Starobielskas un Ostaškovas nometņu likvidēšanas sākuma. Mēs arī nekā nebijām dzirdējusi par jaunām, izņemot mūsu pašu, nometnēm. Šis apstāklis darīja mūs nemierīgus un modināja sliktu nojautu. Mēneši aizritēja. Vācu armijas pārsoļoja Krieviju un pienāca mūsu atbrīvošanas laiks, un tomēr, 14 mēnešu laikā nebija ne mazākās dzīvības pazīmes no mūsu bēdu biedriem.

Mūsu ļaunākās bailes apstiprinājās 2 gadus vēlāk, kad 1943. gada 13. aprīlī vācu rādio ziņoja par Katinas grāvju atklāšanu."

Tīri jābrīnās, ka tik ilgu laiku, vairākus gadus, un tik lielu skaitu - apmēram 14 500 cilvēku - atradās vietu un likteni varēja noslēpt no ār pasaules.

Kad 1941. gada 22. jūnijā iesākās Vācijas-Krievijas karš un Vācijas armijas strauji virzījās uz

priekšu un jau bija ieņēmušas Smoļensku, tad vietējie iedzīvotāji sāka ticēt, ka uz visiem laikiem būs atbrīvoti no komunistu jūga, un sāka palikt runīgāki. Viņi vācu personām un iestādēm atklājuši Katinas masu kapus.

Vietējiem iedzīvotājiem Katinas meža noslēpums ir bijis zināms jau pirms kara iesākšanās. Tajā NKVD jau bija noslepkavojusi un aprakusi vairākus simtus savu upuru. Kādā vietā šis skaitlis ir minēts 600. Mēdz teikt - lauks (domāts klajums) ir ar acīm, mežs - ar ausīm. Tā arī vietējie iedzīvotāji uzziņājuši, kas notiek Katinas mežā un kur paliek viņu piederīgie. NKVD terora iebaidīti nav uzdrošinājušies runāt par to, kas notiek Katinā. Arī pēc lielinieku padzīšanas ilgāku laiku ir bijuši ļoti atturīgi un nerunīgi.

1943. gada 13. aprīlī, 2.15 pēcpusdienā pēc Londonas laika, vācu rādio no Berlīnes paziņoja: "No Smoļenskas pienāca ziņas, ka vietējie iedzīvotāji Vācijas atbildīgām amata personām paziņojuši, ka viņiem zināmā vietā boļševiki - noslepkavojuši un masu kapos aprakuši 10 000 Polijas virsnieku. Sakarā ar šādu paziņojumu vācu autoritātes devušās uz norādīto vietu, sauktu Kozi Gori (Kozy Gori). Šī ar kokiem apaugusī vieta atrodas Katinā, 12 kilometrus uz rietumiem no Smoļenskas pilsētas. Šī vieta, kur drausmīgais atklājums noticis, skatījies par padomju veselības kūrortu. Atrastais grāvis atrakuma vietā bija 28 metrus garš un 16 metrus plats, un tajā atradās 3000 Polijas virsnieku līķi, salādēti 12 kārtās, viens uz otra. Viņi bija apģērbti militārās uniformās; daži bija sasiesti, un visiem bija revolvera šāviena brūce galvas mugurpusē (pakausī). Nav gaidāmas grūtības līķus identificēt, jo, sakarā ar zemes sastāvu, viņi mumificējušies un krievi pie līķiem atstājuši viņu personīgos dokumentus. Šodien tika paziņots, ka starp citiem noslepkavotiem virsniekiem atrasts ģenerālis Smorkovinskis no Ļubļinas. Pirms tam šie virsnieki atradušies Kozielskas nometnē, tuvu Orlai, un 1940. gada

februārī un martā lopu vagonos pārvesti uz Smoļensku. No turienes smagos automobiļos pārvesti uz Kozi goru, kur boļševiki viņus noslepkavojuši. Meklēšana pēc citām bedrēm turpinās. Jauni liķu slāņi var tikt atrasti zem jau atraktiem. Ir aprēķināts, ka noslepkavoto virsnieku skaits var sasniegt 10 tūkstošus, kas atbilstu visu Polijas virsnieku skaitam, kas krita krievu gūstā. Norvēģijas laikraksta korespondentam, kurš atradās uz vietas, bija iespējams iegūt tiešus pierādījumus par šo noziegumu, un viņš savam laikrakstam uz Oslo nosūtīja telegrammu."

Turpmākos ziņojumos Berlīnes rādio paziņoja, ka medicīnas komisija no neitrālām valstīm ieradusies uz vietas, lai šo noziegumu izmeklētu un turpinātu liķu atrakšanu. Jaunu masu kapu uziešana un atrakšana turpinājās, un līdz 1943. gada 16. aprīlim vēl atrakti 1500 noslepkavoto virsnieku liķi.

Londonā šīs Berlīnes rādio ziņas uzņemtas ar neuzticību. Par to nav jābrīnās, jo, tiešām, normālam cilvēkam grūti aptvert tik zvērisku rīcību. Maskava ātri reaģējusi un 1943. gada 15. aprīlī 7.15 no rīta izlaidusi paziņojumu, ka tas esot vācu fašistu izdomājums - tīrie meli un neslavas celšana padomju autoritātēm.

No Starptautiskās tiesu medicīnas ekspertu komisijas Katinas nozieguma izmeklēšanas materiāliem redzams, ka Katinas mežā noslepkavota un masu kapos aprakta, aptuveni tikai viena trešā daļa no noslepkavoto virsnieku daudzuma (apmēram 15 tūkstošiem). Kā zināms, gūstekņi ir bijuši sadalīti pa trīs nometnēm: Kozielsku, Starobielsku un Ostaškovu. Katinas mežā uzietie un atraktie virsnieku liķi bijuši Kozielskas nometnes gūstekņi. Ja boļševiki apstrīd savu vainu, tad tā pierādīšanai viņiem vajadzētu pierādīt, kur palikuši gūstekņi no pārējām nometnēm: no Starobielskas un Ostaškovas. Kā mums jau zināms, visu trīs nometņu likvidēšana notikusi vienā un tai pašā laikā un pēc viena un tā paša parauga.

Staļins "nezināja", kur palikuši poļu virsnieki, un Polijas Armijas ģenerālim Sikorskim uz tiešu jautājumu Maskavā atbildējis, ka iespējams, ka "viņi izbēguši". Tagad mēs zinām, ka viņi nevarēja izbēgt, jo NKVD tos Katinas mežā bija noslepkavojusi. Vienkārši runājot, Staļins ģenerālim Sikorskim apzinīgi meloja. Ja Staļins apzinīgi meloja, tad, loģiski ņemot, viņa meli neattiecās tikai uz vienu trešo daļu virsnieku, kuŗu liķus atraka Katinas mežā, bet uz visu sagūstīto virsnieku daudzumu, apmēram 15 000 personām. Ar lamāšanos un citu apvainošanu it neko nevar pierādīt. Šai virzienā ar krieviem nav ko diskutēt - viņi ir nepārspējami.

Bet tuvāk pie lietas - vēl reizi boļševikiem jautāsim, uz kuŗieni viņi aizsūtīja gūstekņus no Starobielskas un Ostaškovas nometnēm un kas ar viņiem notika? Vai viņi "izbēguši" tāpat kā tie no Kozielskas nometnes, kuŗu liķus atraka?

Ja kāda tauta var noslīdēt tik zemu, ka masveidīgi var slepkavot nevainīgus un neapbruņotus cilvēkus, un mēs to redzam, bet neko nedarām, lai viņus savaldītu, tad jājautā, kur mēs ejam! Kas mūs sagaida nākotnē? Katrs redz un saprot, ka komūnisms sapūdē un iznīcina tautas dvēseli. Ja tas tā turpināsies, mūsu kultūra un civilizācija tiks iznīcināta un mēs atgriezīsimies 2000 gadus atpakaļ, tumsonības laikmetā. Krievijā jau vairākus gadu desmitus tauta tiek turēta verdzībā. Tautu valda ar terroru un slepeno policiju - NKVD. Tā ir tauta, kuŗu valda fanātiķi. Tā dzīvo sistēmā, kuŗas sociālie sasniegumi liek dzīvot vairākām ģimenēm vienā mazā dzīvoklī. Ar savu izpeļņu viņi tik tikko var apmierināt savu izsalkumu; tā ir zeme, kur brīvības nepazīst. Tā ir zeme, kuŗa, sūtot kādu savu pārstāvi uz ārzemēm, ģimeni patur ķīlā, un arī pat tādā gadījumā brīvībā izkļuvušais bieži neatgriežas atpakaļ. Tā ir tauta, kas nospiesta tādā nožēlojamā stāvoklī, ka zaudējusi cerības uz labāku nākotni. Tā

ir tauta, kuŗas inteliŗenci sistemātiski iznīcina. Tā ir tauta, kuŗas miljoni smok cietumos un vergu darba nometnēs tikai tāpēc, ka viņi grib dzīvot apstākļos, kādos dzīvo tautas Brīvajā pasaulē. Tā ir tauta, kuŗai nav tiesības politiķi domāt. Tā ir sistēma, kas izspiego citas tautas un zog citu tehniskos izgudrojumus. Tā ir sistēma, kas piespieŗ vienam pilsonim izspiegot un nodot otru pilsoni - tādā veidā nodevību padarot par valstisku lietu. Tā ir iekārta, kas apspieŗ un izmanto citas tautas un valstis. Tā ir iekārta bez ticības un kristīgas morāles.

Ja apskata, ka krievu tauta, sākot no 1917. gada, ir pāraudzināta un pārskolota, tad redzam, kādus zemcilvēkus komūnistiskā iekārta ir radījusi. Šis cilvēks-robots, ko sauc par "Padomju cilvēku", nav spējīgs patstāvīgi domāt un uz pavēli no Maskavas varēja pastrādāt Katinas noziegumu.

Bet, pētot notikumus Krievijā pēc 1917. gada revolūcijas mēs redzam, ka Katinas noziegums nav vienīgais.

Līdzīgs Katinas noziegumam ir Viņņicas noziegums, kur boļševiki - NKVD pirms Otrā pasaules kara noslepkavoja un apraka 9 tūkstošus 439 ukraiņus. Tie nebija kā Katinā virsnieki, bet Ukrainas zemnieki, amatnieki, inteliŗence un strādnieki. Ko gan citu var sagaidīt no tādas valsts, kuŗas ideologs Ņeņins pateica: "Trīs ceturtdaļas no visas cilvēces jāiznīcina, ja apstākļi to prasa, lai atlikusī ceturtdaļa būtu komūnistiska." Liekas, ka no tā laika Ņeņins un viņa pēcnācēji ir mēģinājuši to panākt.

Protams, visu komūnisma tirānijas upuru skaitu neizdosies noskaidrot - tas ir lielāks nekā minētie skaitļi norāda. Mums jāpaļaujas uz disidentu emigrantu ziņām, kas izbēguši no Padomju Savienības uz Rietumeiropu, un citu brīvo valstu diplomātu sniegto informāciju. Kādā grāmatā uzdots šāds upuru skaits:

1. Krievijas revolūcijā un pilsoņu kaņā - 1,5 miljoni.
2. Civīlpersonas pilsoņu kaņā un tam sekojošā bada nāvē - 13 miljoni.
3. "Šķiru ienaidnieki" un minoritātes - 3 miljoni.
4. Bada nāvē, radītā ar sagādes plānu - 7 miljoni.
5. Staļina tīrīšanas akcijā - 1,5 miljoni.
6. Vergu darba nometnēs (1921-1960.g.) - 19 miljoni.

Kopā - 45 miljoni.

Boļševiku iebrukumā Austrum- un Centrāleiropā - 3 miljoni 600 tūkstoši.

Ka šie skaitļi ir par zemiem, redzams no ticamākiem avotiem, ko Aleksandrs Solžeņicins sniedz grāmatā "Gulaga Archipelags". Pēc padomju statistikas aprēķina KGB upuru skaits esot vismaz 60 miljoni. Dažas autoritātīvas personas, kuŗas izbēgušas no Padomju Savienības, par KGB upuru skaitu uzdod 100 miljonus.

Tiešām, ja ņem vērā, ka Katinā, Viņņicā un Latvijā nav vienīgās KGB upuru vietas, bet katrā Krievijas pilsētā un sādžā, kā arī boļševistiskās Krievijas okupētās valstīs, KGB strādāja pilnā jaudā, skaitlis 100 miljoni liekas vistuvākais patiesajam upuru skaitam.

Ja kāds ir nodomājis apceļot kādu citu valsti vai arī tikai tur pavadīt savu atvaļinājumu, tad viņš griežas ceļojumu birojā, konsulātā u.t.t., lai iegūtu informāciju par ievērojamākām vietām, kuŗas jāredz. Viņam izsniedz Ceļa vadoni, ceļa rādītāju. Tagad ir iznācis Vadonis arī pa Padomju Savienību un šī grāmata, kas aptver 392 lpp. ar 170 zemes kartēm, fotografijām un zīmējumiem, saucas: "Pirmais ceļvedis pa Padomju Savienības cietumiem un koncentrācijas nometnēm" (The First Quidebook to Prisons and Concentration Camps of the Soviet

Union, by Abraham Shifrin). Tas ir pirmais tāds izdevums, paldies Šifrinam par to. No šī "ceļveža" redzams, ar ko slavena Padomju Savienība. Protams, šis ceļa vadonis nav publicēts Padomju Savienībā.

TRĪS SIĻĶES UN ŠĀVIENS PAKAUSĪ

Vēsture ir bagāta ar ziņām par kariem. Bagāta arī ar ziņām par kara vadoņiem, uzvarām un gūstekņiem. Gūstā kritušam nav bijis daudz tiesību. Viņš ir ticis uzskatīts par iekarotāja mantu un uzvarētājs ar viņu ir varējis rīkoties, kā tam patīk. Kā mēs redzam no Krievijas karagājieniem Baltijas zemēs, tad gūstā ir tikuši saņemti ne tikai uzvarētās armijas karavīri, bet arī civiliedzīvotāji, un kopā ar karavīriem, kā "iekarotāja manta" aizdzīti uz Krievijas iekšieni. Trūkst pilnīgu ziņu par to, kā uzvarētājs ar viņiem apgājies, bet zināms gan tas, ka viņi savā iepriekšējā dzīves vietā vairs nav atgriezušies.

Ka gūstekņi ir tikuši nodarbināti piespiedu darbos, tas ir plaši pazīstams fakts. Lai gūsteknis atnestu kādu labumu, tad viņa īpašnieks to, līdzīgi vergam, ir apgādājis ar uzturu, apģērbu un telpām. Romā pat svešiniekiem ir ticis iecelts savs pretors (pretorus pilgrimus), augstāks ierēdnis, kas pārzinājis viņu lietas. Bet trūkst datu, ka būtu bijusi kāda persona vai iestāde, kas būtu pārzinājusi gūstekņus vai arī kur viņi būtu varējuši lūgt palīdzību - kur būtu varējuši meklēt taisnību. Tā kā gūsteknis bija īpašnieka manta "res privatus", tad viņa likteni noteica kunga žēlastība.

Vēlāk daudz kas mainījās, un jau līdz Pirmajam pasaules karam gūstekņa stāvoklis, viņa tiesības un pienākumi bija formulēti starptautiskos līgumos un konvencijās. Šie noteikumi bija humāni, un visas valstis centās tos ievērot.

Lai apstiprinātu šeit teikto par kara gūstekņu stāvokli, atstāstīšu savu pieredzi. Pirmā pasaules

kara sākumā, kādu laiku dienot Mihailovskas ciotoksnī, es tiku iecelts par vairāku gūstekņu nometņu pārzini. Pēc ierašanās nometnē visi gūstekņi tika sūtīti pirtī, un viņu drēbes tika dezinfekcētas. Virsnieki tika atšķirti no kareivjiem un novietoti atsevišķās telpās. Katram bija atsevišķa gulta ar palagu, segu un spilvenu. Pārtika tika gatavota kopējā katlā, bet virsnieki, atbilstoši dienesta pakāpei mūsu armijā, varēja paši iegādāties pārtiku, jo viņiem tika izmaksāta pamatalga. Katram virsniekam bija savs apkalpotājs, ko viņš izraudzīja no gūstekņu-kareivju vidus. Ja virsnieks to vēlējās, dodot goda vārdu, ka nebēgs un atgriezīsies nometnē, viņam tika atļauts uz zināmu laiku atstāt nometni. Kādu reizi kādam pulkvežleitnantam vācu uniformā piedāvāju izlietot šo privilēģiju, bet viņš atteicās, jo tas runātu pretim viņa reglamentam. Nepiedzīvoju gadījumu, kad kāds virsnieks būtu lauzis doto goda vārdu. Karantīnas laikam beidzoties, pēc ārsta pārbaudes visi tika nosūtīti uz valsts iekšieni. Tā reiz bija!

Tas, ka Padomju Savienība, kuŗa bieži daudzina vārdu "kultūra", un vēl divdesmitajā gadu simtenī noslīdēja tik zemu, ka slepkavo savus gūstekņus, ir cilvēci apkaunojošs fakts. Jāpatur arī prātā, ka krievi, tāpat kā poļi, ir slāvi ar zināmu asinsradniecību.

Ka slepkavošana ir bijusi jau agrāk izplānota Maskavā, tas ir neapstrīdams fakts. Būtu interesanti uzzināt, vai rīkojums katram izsniegt trīs siļķes "ceļam" arī nāca no Maskavas? Vai tā ir kāda rituāla sastāvdaļa, kas būtu jāpiemēro tik lielam pasākumam? Zivs attēlu kā zināmu simbolu ir lietojuši pirmie kristīgie, un tas ir atrasts uz katakombu sienām. Tauriņa attēls nozīmē ilgu mūžu, u.t.t. Maskavā plāns ir ticis izstrādāts visos sīkumos, un varbūt kādreiz nāks gaismā, kas domāts ar trīs siļķu izsniegšanu katram uz nāvi nolemtam.

Gūsts, pasīvitāte stipri nospiež gara stāvokli, bet, tā kā tik daudz virsnieku ir bijis kopā, tad viņi,

vienam otru atbalstot un uzmodinot, garīgi nav bijuši satriekti. Kā viņi, Polijas kavalērijas lepnie virsnieki, uzņēma trīs siļķu izsniegšanu "ceļam"? Kaut arī tās ir tikušas ietītas jaunā, tīrā ietināmā papīrā; tomēr siļķe paliek siļķe. Pēc siļķu saņemšanas, drīz sekojis ceļojums uz Golgātu un šāviens pakausī. Kas notika ar trīs siļķēm? Kā no Tiesu Medicīnas Starptautiskās Komisijas izmeklēšanas materiāliem redzams, nekur siļķes netiek minētas. Varbūt nāvei nolemtos pārlādējot no vilciena vagoniem automobiļos, siļķes atņemtas un aizsūtītas atpakaļ uz nometni, kur tās pašas siļķes otrā dienā "ceļam" izsniegtas nākošam transportam?! Mēdz teikt: "Mēms kā zivs". Varbūt arī Kozielskas nometnes gadījumā siļķu izsniegšana ceļam ir domāta kā simbols mūžīgai klusēšanai?...

JALTA

Vārds "Jalta" mums latviešiem nav pilnīgi svešs, bet arī vēl nav ieguvis pienācīgu novērtējumu. Mēs zinām, ka Jalta, neliela kūrorta pilsēta, atrodas Krimas pussalā pašos dienvidaustrumos uz Melnās jūras krasta. Mēs arī zinām, ka Jaltā atrodas vecās Krievijas valdnieku un augstmaņu pils, kuŗās viņi pavadīja atpūtas laiku. Mēs arī zinām, ka Krimas pussalu apdzīvoja Krimas tatāri un tā ietilpa Ukrainas valstī. Tagad tur viss ir mainījies. Krievi tatārus izdzina no Krimas un deportēja uz Sibīriju, un tiem, kuŗi pārdzīvoja trimdas laiku, neatļāva atgriezties savā zemē. Vecos valdniekus un augstmaņus boļševiki noslepkavoja, un viņu celtajās pilīs apmetās sarkanie valdnieki. Tas mūs latviešus maz interesē, bet mūs interesē vārds "Jalta" kā nodevības simbols. Ja nodevību, kas notika pirms 2000 gadiem Ģedzemenē (dārzā Jeruzālemes tuvumā) pret vienu personu, vēl tagad atceras un nosoda kā drausmīgu nemorālu notikumu, tad jājautā, kādu vietu vēsturē ieņems Jaltas nodevība, kuŗai par upuri krita vairākas kristietīgas valstis Eiropā ar vairāk nekā simts miljoniem iedzīvotāju. Viņus, šos Austrum- un Viduseiropas iedzīvotājus, ieskaitot mūs latviešus, ASV prezidents Rūzvelts un Anglijas ministru prezidents V. Čerčils nodeva sava sabiedrotā Padomju Savienības diktatora Džugušvilli, segvārdā "Staļins", žēlastībā. Ironiski, ka 1940. gada 3. septembrī Anglija Vācijai pieteica kaŗu, uzdodot par iemeslu Polijas aizstāvēšanu, bet pēc kaŗa beigām Poliju "apcirpa" un nodeva boļševistiskās Krievijas atkarībā. Gala rezultātā, pateicoties Anglijas kaŗa pieteikumam Vācijai un Vācijas sakāvei, Polija cieta daudz vairāk nekā citas tās kaimiņu valstis; kā piemēram Dienvidslāvija, Čehoslovākija, Bulgārija un Ungārija. No neatkarīgas suverēnas valsts, Poliju pārvērtā par Padomju Savienības satelītu. Dancigā, kas bija tiešais strīdus objekts starp Poliju un Vāciju, ir tīrais sīkums,

salīdzinot ar to, ko Polija zaudēja. Danciga pirms Pirmā pasaules kara bija Vācijas pilsēta un to apdzīvoja vācieši. Zaudēja arī Vācija, ne tikai Dancigu, bet arī Austrumu Prūsiju. Šeit nu ir klasisks piemērs - ja strīdus izšķiršanai ņemas pie ieročiem, abi zaudē.

Liktenīgā konference Jaltā notika no 1945. gada 4. līdz 12. februārim. Rūzvelta rīcībā nodeva bijušo Krievijas ķeizaru grezno pili "Livadia", Anglijas ministru prezidenta Vinstona Čerčila rīcībā nodeva angļu architekta celto kņaza Voroncova pili, un pats "nama tēvs" Staļins apmetās kņaza Jusupova pili.

Līdz ar Čerčilu, kā viņš to atstāsta savā grāmatā "Triumfs un traģēdija", Voroncova pilī apmetusies viņa meita Sāra, Īdens, sērs Aleksandrs Kadogans, sērs Alens Bruks, sērs Andrū Kanninghams, sērs Čarlzs Portals, feldmaršals Aleksandrs, sērs Arčibalds Klarks, sērs Kers, ģenerālis Ismajs un lords Morans. Čerčila tulks bijis majors Birze (latvietis). Pārējiem, zemāka ranga delegācijas locekļiem, ierādītas atsevišķas greznas vasarnīcas.

ASV delegāciju vadījis pats prezidents Rūzvelts, un tajā vēl ietilpa: Stetinijs, admirālis Lihibairens, Herimans, Hopkins, Metjūzs (Matthew), Eiropas lietu pārzinis Ārlietu Ministrijā Bolens (Bohlen). Edvards Stetinijs tikai nesen bijis iecelts par ārlietu ministru. Amatā piedzīvojušais Kordels Hūls (Cordell Hull) atteicies no ārlietu ministra posteņa. Piedzīvojumiem bagātais un spējīgais diplomāts Džeims Bairns (James Byrnes) delegācijā nav ticis uzņemts, un ar viņu pat neesot konsultējušies. Admirālis Lihi, augstāks jūras virsnieks un Rūzvelta personīgs draugs, kuņš iebildis pret koncesiju došanu Staļinam Manžūrijā. Ģenerālis Maršals, dedzīgs Rūzvelta piekritējs un atbalstītājs, kuņš vēlāk Ķīnā spēlēja traģisku lomu kā simpatizētājs komunistiem. Visievērojamākais delegācijas loceklis bijis Harijs Hopkins (Harry Hopkins), kuņam ārējā politikā nav bijušas nekādas zināšanas, bet konferencē, būdams

Rūzvelta padomdevējs, viņš spēlējis ļoti svarīgu lomu. Hopkins un Aldžers Hīss (Alger Hise) konferencēs sēdējuši tieši aiz Rūzvelta muguras un pastāvīgi viņam pasnieguši zīmītes ar informāciju. Evrils Herimans (Averell Harriman), sūtnis Krievijā, iedomājies, ka Staļins ir Krievijas patriots, bet nevis draudīgo boļševiku vadonis. Vēlāk viņš piedzīvojis rūgtu vilšanos, bet kaut ko labot jau bijis par vēlu. Beidzot, konferencē piedalījies arī piedzīvojis un savam amatam sagatavots diplomāts Bolens. Bolens savam amatam ticis sagatavots ASV sūtniecībā Maskavā un labi pratis krievu valodu; viņš konferencē veicis arī tulka pienākumus. Kā zināms, Algers Hīss jau tajā laikā bijis krievu spiegs. Nav šaubu, ka Staļins to zināja, bet vai Rūzveltam tajā laikā tas bijis zināms - trūkst noteiktu pierādījumu. Vēlāk Kongresa izmeklēšanas komitejai Algers Hīss teica, ka Jaltas lēmumos viņš spēlējis ievērojamu lomu.

Tomēr, galvenos jautājumus Rūzvelts izlēmis pats. Čerčils gan vienā otrā gadījumā pacēlis balsi un spīdējis ar savu daiļrunību, bet Rūzvelts un Staļins viņu pārbalsojuši. Rūzvelts Jaltas konferenci pārvērtā par vislielāko komūnistu uzvaru, pēc Kerenska režīma gāšanas 1917. gadā, un Staļins saņēma visu, ko vēlējās un pat vēl vairāk. Vienīgais ieguvējs Jaltas konferencē bija Staļins. Anglija un ASV it neko neieguva, bet visu zaudēja. ASV kaņā zaudēja 300 000 kritušo un 700 000 tika ievainoti; zaudēja arī daudzus biljonus dolāru kaņa izdevumos un "aizdevumos" boļševistiskai Krievijai. Anglija zaudēja savas impērijas lielāko daļu un palika par vidēja apmēra valsti - salu, un nonāca tuvu bankrotam. ASV un Anglija ir vainīgas par Atlantijas Chartas ideālisma zaudēšanu un vairāk par simtu miljonu iedzīvotāju Eiropā un vairāk par vienu biljonu - Āzijā nodošanu boļševiku varā.

Jaltas konferencē tika sasniegts Ļeņina plāna pirmais posms. Otrais posms īstenojās ar Ķīnas komūnizēšanu un trešais posms - ASV ielenkšana -

sākās ar Kubas pakļaušanu, ieceļot par komunistu režīma galvu boļševikiem paklausīgo Fidelu Kastro. Nākamais solis būs Suecas kanāla, Sarkanās jūras - Rietumāfrikas virzienā. Pēc tresā posma sasniegšanas vairs nebūs lielas grūtības virzīties uz Dienvidameriku un pilnīgi ielenkt ASV un Kanādu. Tā var pienākt laiks, kad blakus Brīvības statujai komunisti varēs uzcelt pieminekli Rūzveltam, kuŗš viņiem šo ceļu nolīdzinājis.

Nav šaubu, ka komunisti tic (kā to N. Chruščovs, viesojoties ASV, pateica: "Mēs jūs apraksim"), ka ASV kā nogatavojusies plūme iekritīs viņu rokās. Komunistu līdzskrējēji kā termiņi grauž ASV iekārtu un cer uz drīziem panākumiem. Kā no rakstītās vēstures redzams, nav pastāvējusi valsts, liela vai maza, kas no iekšienes nebūtu tikusi sagrauta. Katrai neveiksmei sākums meklējams iekšējā dzīvē. Varas kārei seko korupcija un tā ir valsts pastāvēšanas beigu sākums.

Harijs Hopkins, Rūzvelta padomdevējs Jaltā, ir bijis iespaidīgākais ierēdnis ASV valdībā tūlīt pēc Rūzvelta. Viņš atcēlis aizliegumu uzņemt armijā komunistiski noskaņotus virsniekus. Kad šo jautājumu izmeklējusi Kongresa Kaŗa lietu komiteja, atklājies, ka komunistiem labvēlīgais lēmums nācis no Baltā Nama.

Bez komunistiem labvēlīgās rīcības Jaltā, Harijam Hopkinam arī pienākas nopelni par atombumbas ražošanas plānu un materiālu piegādi Padomju Savienībai. To apstiprina majors Džordans savā dienasgrāmatā.

Tiek minēts, ka no Padomju Savienības Jaltas konferencē piedalījās tikai Staļins un Molotovs. Protams, ja jau ASV delegācijā atradās Padomju Savienības dienestā esošā persona Aldžers Hiss un draudzīgais Harijs Hopkins, un pats prezidents Rūzvelts balsoja kopā ar Staļinu pret Čerčilu, tad tās delegācijai nevarēja būt daudz darba.

Dažus mēnešus pēc Jaltas konferences Staļins pilnīgi ignorēja savus dotos solījumus un nodibināja komunistisko valsts iekārtu Polijā, Čehoslovākijā, Ungārijā un citās Austrumeiropas valstīs, ieskaitot Baltijas valstis. Harijs Hopkins, Rūzvelta un Staļina personīgs draugs, publicēja pilnīgi neticamu paziņojumu, proti: "Mēs zinām un ticam Krievijas interesēm; cik tālu mēs tās varam paredzēt, starp mūsu kopējām interesēm ārlietu darīšanās nav it nekāda starpība."

Vācija kapitulēja 1945. gada 8. maijā, un vēl tinte nebija nožuvusi uz Jaltas līguma paraksta, kad jau Staļins dotos solījumus bija aizmirsis. Pār Eiropu pārlaidās tumsa, kas sedza Padomju Savienības brutālo tiranniju. Vaimanas, bēdas un sāpes ar viltu un meliem komunistu tirannijā nodotajām tautām! Šī Rūzvelta un Čerčila nodevīgā rīcība miljonkārtīgi pārsniedza Getzemenes dārza noziegumu. Šī tautu nodevība nav izdzēšama no vēstures grāmatām un arī nav nododama aizmirstībai. Es domāju, ka mūsu garīdzniekiem ar Jaltas noziegumu būtu pilnīgi jāiepazīstas un jāapsver jautājumus par Getzemenes nodevības aizstāšanu lūgšanās ar Jaltā notikušo nodevību. Starp Getzemenes un Jaltas noziegumu vēsturē saskatāma zināma līdzība. To pašu varizeju pēcnācēji, kas pieprasīja Jēzus krucificēšanu, radīja komūnisma ideju, kuŗas īstenošanai krucificēti simtiem miljonu nevainīgu cilvēku.

Nebūs lieki īsumā uzskatīt pie komunistu partijas vadības ASV. Vairākus gadus to vadīja biedrs Brouders. Viņš arī brauca uz Maskavu ar ziņojumiem un pēc instrukcijām. Kuŗa laikā, ņemot vērā ASV komunistu partijas lielo nozīmi, Staļins Brouderi nobīdīja pie malas un pats uzņēmas tās vadību. Kā no attiecīgā laikā iznākušiem laikrakstiem un žurnāliem redzams, tad šī partija ir atbalstījusi Rūzvelta trešo un ceturto ievēlēšanu prezidenta amatā. Pie šī jautājuma vēlāk atgriezīsimies.

1945. gada 11. martā Ērls Brouders (Earl Browder) komunistu partijas sapulcē ieteicis organizētā

veidā un plaši atbalstīt Krimas (Jaltas) lēmumus, lai Kongress neiedrošinātos pacelt balsi pret to. Tipisks komūnistu paņēmieni: propoganda un iebiedēšana. Visi komūnisti un viņu līdzskrējēji atbalstīja Jaltas vienošanos. Ērls Brouders lietojis komūnistu taktiku. Visus, kas pacēluši balsi pret Jaltas nolīgumu, saucis par nacistiem un fašistiem. Nav jābrīnās, ka Bruoders jūsmoja par Jaltas konferenci, jo tās rezultātā Eiropā vairāk nekā simts miljonu brīvu iedzīvotāju tika nodoti komūnistu resp. Padomju Krievijas varā.

Kad Džeims F. Bernss (James F. Burnes) izteicies, ka Staļinam patīcis Rūzvelts, tad ārlietu ministrs demokrats Džeims Forstels (James Forrestal) atbildējis: "...Viņam (Staļinam) bija labs pamats mīlēt Rūzveltu, jo kara laikā viņš no Rūzvelta saņēma visu, ko tikai vēlējās - pat iespēju dzīt komūnistu propogandu ASV un visā pasaulē."

Jaltas līgums nekad nav ticis iesniegts Senātā ratificēšanai. Kāpēc? Atbilde: Rūzvelts baidījies, ka Polijas un citu Eiropas valstu nodošana Staļinam, varētu radīt lielu opozīciju un līgums varētu tikt noraidīts.

Savās atmiņās šo dilemmu Čerčils izskaidro ar to, ka ASV pasaules arēnā izvirzījusies par bagātu, uzvarošu valsti, nākotnes noteicēju, bet bez īsta un sakarīga plāna. Anglija, kaut gan vēl stipra valsts, viena nav varējusi rīkoties. Šajā stadijā viņš (Čerčils) varējis tikai brīdināt un lūgt. Tāpēc tas bijis viņa (Čerčila) visnelaimīgākais laiks. Viņš saka: "Kad es soļoju caur man uzgavilējošo pūli, manu sirdi un prātu nospieda baiga nojauta."

Tiešām paradokss: uzvara uzvarētājam Čerčilam sagādāja dzīvē visnelaimīgāko brīdi. Staļins un komūnisms izvilka lielo vinnestu. Anglija zaudēja Impēriju, un kaut arī Čerčils vēlāk atzina, ka karš neesot bijis vajadzīgs, bija jau par vēlu savu kļūdu izlabot. Savienotās Valstis saņēma mantojumā nepatikšanas Dienvidvjetnamā un Dienvidkorejā, un ilgi nebija jāgaida, kad ar Padomju Savienību iesākās aukstais karš.

Atlantijas Chartu ar tās četrām brīvībām un garantiju par tautu pašnoteikšanās tiesībām, iznīcināja tās radītāji. Latvija, Igaunija, Lietuva, Polija, Čehoslovākija, Ungārija, Rumānija, Bulgārija, Dienvidslāvija un Ķīna ar varu tika pakļautas Padomju Savienībai, un šajās valstīs pret tautas gribu tika nodibināta komunistiskā iekārta.

Atlantijas Chartā Rūzvelts ievietoja cēlu frazi: "Atjaunot suverēnitāti un valsts iekārtu valstīm, kuŗām tā piespiedu ceļā atņemta." Jaltā uz Staļina pieprasījumu un Aldžera Hīsa ieteikumu to papildināja: "kuŗām to atņēmušas agresīvas valstis". Par agresīvām valstīm tika atzītas: Vācija, Itālija un Japāna. Tā kā Padomju Savienība neskaitījās par agresīvu, tad visi tās iekarojumi: Bulgārija, Rumānija, Ungārija, Polija, Latvija, Igaunija, Lietuva un Austrumvācija sakarā ar "Trīs Vareno" vienošanos Jaltā palika neapstrīdētā Staļina noteikšanā. Hitlera-Staļina līgums par Polijas un Baltijas valstu sadalīšanu netika uzskatīts par agresiju. Liekulība!

Lai vieglāk būtu pieejams Jaltas nodevīgā un noziedzīgā līguma saturs, tad to šeit pievedu no teksta, kāds man tas bija pieejams:

1. Tas notika Jaltā, kad Rūzvelts, Aldžera Hīsa pamudināts, uz Staļina pieprasījumu Apvienoto Nāciju Drošības Padomē pieņēma noteikumu par "veto" tiesībām.
2. Tas notika Jaltā, kad Rūzvelts uz Staļina pieprasījumu Apvienoto Nāciju Asamblejā Padomju Savienībai piešķīra trīs balsis un citām valstīm, ieskaitot ASV, tikai vienu balsi.
3. Tas notika Jaltā, kad Henrijs Morgentaus (Henry Morgenthau) un Evrels Herimens (Averal Harriman) izstrādāja plānu par vairāku biljonu aizdevuma piešķiršanu Padomju Savienībai. Zinot, ka tā savus parādus neatmaksā, tā bija nodevības plānošana pret Savienotām Valstīm. Baidoties no tautas sacelšanās pret tādu rīcību, nodevēji sava nodoma realizēšanu atmeta. Bet aizdevuma jautā-

jums bija nācis zināms boļševikiem, un viņi aizdevuma nedošanu pārmeta, kā viņu piemānīšanu. (Ja dosi, naudu zaudēsi, ja nedosi - saņemsi pārmetumus par nedraudzīgu izturēšanos.)

4. Tas notika Jaltā, kur pieņēma nelikumīgo Morgentaua plānu. Sakarā ar šo plānu pēc tās iekarošanas Vācija bija pilnīgi jāiznīcina, lai tās teritorija nekad vairs nevarētu tikt izlietota rietumu valstu aizsardzībai pret boļševistisko Krieviju. Pēc šī plāna Vācija bija jāpārvērš par ganu valsti, kuŗu Padomju Savienība varētu netraucēti šķērsot. Šī plāna ideja radās Harijam Deksteram Vaitam (Harry Dexter White), kuŗš piederēja Vašingtonā pēc boļševistiskās Krievijas parauga nodibinātai komūnistu partijai. Rūzvelts atbalstīja šo plānu!

Ir vēsturē pamatots fakts, ka Krievija ir Turcijas nāvīgs ienaidnieks. Čingis-Chana valdīšanas laikā Krievija vēl bija nenozīmīga valsts un saucās par Maskavas kņazisti. Līdz ar mongoļu varas samazināšanos, Krievija iesāka soļot pasaules varas virzienā. Savā uzvaras gājienā Krievija izspieda Turciju no Eiropas. Tikai Dardaneļu dēļ Turcijai izdevās apturēt Krievijas ekspansiju. Pēc Pirmā pasaules kaŗa, kuŗā Turcija atradās Vācijas pusē, Sabiedrotie Dardaneļus pasludināja par neitrāliem un nocietinājumus iznīcināja, Turcija tika padarīta par nespēcīgu Krievijas agresijas upuri. Bet, kad 1933. gadā Rūzvelts atzina boļševistisko iekārtu Krievijā, tai uz laiku bija jāatsakās no nodoma iekarot Turciju. Kad 1936. gadā, izdarot boļševistiskā Krievijā lielo tīrīšanu, Staļins savu varu nostiprināja, Sabiedrotie Turcijai Montreauksa (Montreaux) konvencijā mīkstināja miera līguma noteikumus un atļāva Dardaneļus nocietināt un kaŗa laikā slēgt satiksmi.

5. Jaltā starp Staļinu un Rūzveltu tika noslēgts slepens līgums, kuŗam pievienojās arī Čerčils, ka Montreauksa konvencija revidējama un Dardaneļi atkal jāpadara par "brīviem ūdeņiem". Šo slepeno vienošanos vajadzējis formulēt Potsdamā, bet, Turcijai

par laimi, Staļins jau bija miris. Ja tas nebūtu noticis, nav šaubu, ka Turcija tagad būtu Krievijas satelīts.

6. Jaltā klusu, bez kāda trokšņa, pieņēma vēl vienu slepenu nolīgumu (pēc Rūzvelta domām nenozīmīgu); tas ir, nolīgumu par desmit miljonu vāciešu izraidīšanu no citām valstīm, kur viņi jau vairākus gadu simteņus bija dzīvojuši. Šo vienošanos Trumens apstiprināja Potsdamā. Lēmumam par vāciešu izraidīšanu no citām valstīm, kur viņu dzimtene, nebija nekādā sakarā ar Otro pasaules karu. Bet, jādodomā, krievi jau tad bija plānojuši šīs valstis iekarot un jau pie laika nolēma vāciešus no tām izraidīt. Kā Čerčils, būdams viens no Atlantijas Chartas autoriem, tādai rīcībai piekritis, ar veselu prātu nav aptverams. Lai tas būtu kā būdams, Baltijas valstīs, Polijā, Ungārijā, Rumānijā, Čehoslovākijā un Austrumvācijā, Sabiedrotiem pieverot acis un klusu ciešot, komūnisti izdarīja slepkavības un deportācijas, kas daudzkārtīgi pārsniedz Hitlera izrīcības. "Humānajam" Franklinam Dilano Rūzveltam bija iespējams to novērtēt un nepielaist. Varbūt viņa vārdu aizmirsīs, bet Amerikas Savienoto Valstu tautai šis kauna traips sekos līdzī vēsturē.

7. Tas notika Jaltā, kur lielais strādnieku apvienību atbalstītājs Rūzvelts atzina boļševistiskās Krievijas vergu darbu. Ir vispārīgi zināms fakts, ka Otrā pasaules kara laikā un pirms tam boļševistiskā Krievijā plaši izmantoja vergu darbu un valstī bija nodibinātas vergu darba nometnes. Jaltā Staļins izteicies, ka arī pēc kara viņš gribot izlietot vergus darbam. Vācieši esot saņēmusi gūstā daudz krievu zaldātu, daudzi no viņiem labprātīgi, lai atbrīvotos no boļševiku jūga, padevušies gūstā. Simtiem tūkstošu krievu, kas kara laikā aizbēguši uz Vāciju, pēc kara negribēja atgriezties uz boļševistisko Krieviju. Daudzi no viņiem, pateicoties atsevišķu Unrā nodarbināto personu palīdzībai un sagādātiem dokumentiem, varēja šķērsojot Vāciju un Franciju nokļūt

Spānijā, no kuņģenes devās uz Dienvidameriku un citām brīvām valstīm. Vācijā bija sapulcējušies vairāki miljoni Krievijas bēgļu, kas nīda komūnistisko iekārtu. Kopā ar kaŗa gūstekņiem tādu personu, kas negribēja atgriezties Padomju Savienībā, Vācijā bija 6 - 7 miljoni. Daudzi no viņiem bija iesaistījušies vācu saimniecībā un pat apprecējušies. Baudījuši brīvību, viņi negribēja atgriezties verdzībā. Bet uz Staļina pieprasījumu Rūzvelts Jaltā piekrita šo nelaimīgo cilvēku piespiedu nosūtīšanai atpakaļ uz Padomju Savienību. Tāpat arī Rūzvelts piekrita Amerikas Savienoto Valstu jurisdikcijā atrodošos PSRS pavalstnieku piespiedu repatriācijai. Nevienam nedrīkstēja būt šaubu, ka pēc nonākšanas boļševiku rokās, simtiem tūkstošus šo nelaimīgo cilvēku KGB nošaus vai arī aizsūtīs uz vergu darba nometnēm. Tūkstoši šo nelaimīgo cilvēku izdarīja pašnāvību. Dažiem izdevās izglābties ar bēgšanu. Lai izpildītu šo traģisko Jaltas nolīgumu, ģenerālis Eizenhauers, izlietojot ASV karavīrus un transporta līdzekļus, palīdzējis nāvei nolemtos sapulcināt speciālās nometnēs, no kuŗām tie tika izdoti čekistiem. Šo, apmēram sešu miljonu personu traģēdija ir dokumentēta vairākās grāmatās, bet arī šo grāmatu autoriem nav dota iespēja iepazīties ar attiecīgiem slepeniem dokumentiem. Ja tiešām kādam būtu interese tuvāk iepazīties ar šo "repatriāciju", es varu ieteikt izlasīt divas grāmatas: 1. "The East Came West", by Peter J. Huxley-Blythe (Kongresa bibliotēkas katalogā Nr. 64-15391) un 2. "Operation Keelhaul. The Story of Forced Repatriation From 1944. to the Present", by Julius Epstein (Kongresa bibliotēkas katalogā Nr. 72-8536). Notikumi, kas aprakstīti abās minētās grāmatās, stipri pārspēj vislabāko dēku romānu.

Pēc visa tā, kas jau šeit pieminēts, nav speciālas vajadzības atgriezties pie Polijas un citu verdzībā nodoto tautu likteņa. Tikai cieši paturēsim prātā, ka nodevības vieta bija Jalta un viss tas

notika ar ASV prezidenta Rūzvelta ziņu, piekrišanu un palīdzību.

Telpa tukšumu necieš. Acīmredzot par to nebija padomājis Čerčils, pieprasot Vācijas beznoteikumu kapitulāciju; vai arī viņš savā lielajā naidā pret Vāciju nepadomāja, ka Vācijas vietu Eiropā ieņems boļševistiskā Padomju Savienība.

Šis Anglijas ministru prezidents, Staļina un Rūzvelta sabiedrotais un personīgs draugs - Eiropas kaprācis, ir tas pats Vinstons Čerčils, kuŗš 1931. gada 6. marta svarīgā sapulcē Karaliskā Alberta zālē (Royal Albert Hall) Londonā teiktā runā protestēja pret boļševistiskās Krievijas brutālu apiešanos ar ieslodzītiem vergu nomētnēs un pieprasīja, lai vergu nomētnēs ražotās mantas netiktu atļauts ievest Anglijā. Viņš nelietoja izmeklētus vārdus. Viņš tikai atsaucās uz drausmīgiem apstākļiem Krievijas piespiedu darba nomētnēs un tad, savu runu papildinādams, teica:

"Apstākļi tur ir līdzīgi verdzībai. Valdībai tur ir despotiska vara un tā to izlieto pret saviem politiskiem pretiniekiem un viņus sūta uz slepenām apcietinājuma vietām. Ja šodien valdība atvainojas šiem Krievijas neliešiem un draudzīgi uzsit viņiem uz pleca, un ieeļļo viņu ķetnas; ja šodien mēs atrodamies tādā stāvoklī, ja šodien mēs mūsu dzīvē atrodam tādu nolaidību, tad tas tāpēc, ka mēs uz brīdi esam paslīdējuši zem vājuma un apjukuma mākoņiem."

Balsojot par iesniegto rezolūciju, klātesošie atzīmēs savu protestu pret boļševistiskā Krievijā pastāvošu piespiedu darba sistēmu, kuŗa, citējot Gladstona kungu, skan: "Reti atradīsi tai līdzīgu tumšā un skumjā cilvēku noziegumu katalogā."

Pēc šīs Vinstona Čerčila runas 1931. gada 6. martā Karaliskajā Alberta zālē Londonā daudz kas boļševistiskā Krievijā mainījās uz slikto pusi. Vergu

darba nometnēs nodarbināto skaits no diviem miljoniem pieauga uz divdesmit miljoniem. Ukrainā, kādreizējā Eiropas labības klētī, bada nāvē nomērdēja vairāk par 7 miljoniem ukraiņu. Staļina tīrīšanas akcijā noslepkavoja vairākus miljonus cilvēku. Vergu darba nometnēs nomocīja vairāk par 20 miljoniem cilvēku. Iznīcināja vairāk nekā 3 miljonus tā sauktos strādnieku šķiras ienaidniekus. Viņņīcā noslepkavoja 9 tūkstošus 439 (kuŗu līķi atrakti) ukraiņus. Katinas mežā un vēl trijās nezināmās vietās ar šāvīenu pakausī nošāva apmēram 15 tūkstošus Polijas Armijas virsnieku un t.t., un t.t. Baltijas valstīs noslepkavoja un deportēja apmēram 600 tūkstošus iedzīvotāju, ieskaitot sirmgalvjus, sievas un bērnus. Padomju Savienības noziegumu virkne ir gara, un upuru skaits paliks neatklāts, kamēr publikai neatvērsies KGB archīvi. To visu zināja Anglijas ministru prezidents Vinstons Čerčils un tomēr tuvu sadraudzējās un cieši sadarbojās ar minētās valsts, ar Padomju Savienības, diktātoru Jozefu Džugašvilli, pieņemtā vārdā - Staļinu.

V. Čerčils izlikās, ka viņš nezina par sava sabiedrotā - Padomju Savienības noziegumiem. Ir dokumentāriski pierādīts, ka no kādas sūtniecības Anglijas Ārlietu Ministrijai pienāca ziņojumi par Katinas mežā notiekošo Polijas virsnieku slepkavošanu. Ir arī konstatēts, ka šie ziņojumi vēl tagad atrodas Anglijas Ārlietu Ministrijas archīvā. Saki, kas ir tavi draugi, es pateikšu, kas tu pats esi.

No tiesiskā viedokļa patiesības noklusēšana tiek pielīdzināta melošanai. Ja liecinieks tiesā nodod nepatiesu liecību - viņš melo. Ja liecinieks tiesā, nododot liecību, noklusē patiesību - viņš arī melo. Kā vienā, tā otrā gadījumā rezultātā tas pats: nepatiesa liecība. Sabiedriskā dzīvē nepatiesības runāšanu sauc par melošanu. Tā kā V. Čerčils šeit minētos gadījumos un daudzās citās reizēs patiesību noklusējis, tad ar to viņš ir izpelnījies meļa nosaukumu. Šis pārkāpums ir mazs un, salīdzinot ar citiem viņa nodarījumiem, nenozīmīgs. Ieroču piegā-

dāšana slepkavam Staļinam ir jau daudz smagāka rakstura nodarījums. Ir vecs teiciens: "Uzvarētājus nesoda." Bet tas vēl nenozīmē, ka viņu rīcību nenosoda. Kā tu uzvarētājam tiksi klāt un viņu sodīsi?! Cēzara sieva ir nevainīga. Bet bez valsts tiesas vēl pastāv vēstures tiesa. Kaut arī šī tiesa gausi darbojas, tās spriedums pastāv ilgāk nekā valsts tiesas spriedums. Es domāju un ceru, ka, nepastāvot vainu mīkstinošiem apstākļiem, V. Čerčilam no vēstures tiesas piespriestais sods būs daudz smagāks par nāves sodu.

Vinstona Čerčila 1931. gada 6. martā Londonas Karaliskajā Albertā zālē teikto runu es šeit pieminu tāpēc, lai nevienam nebūtu šaubu, ka V. Čerčils zināja, kas bija viņa sabiedrotais cīņā par Eiropas valstu un līdz ar to visas Eiropas iznīcināšanu un nodošanu komunistu verdzībā. Citējot V. Čerčila 1931. gada 6. martā teikto runu, man ienāca prātā kāda Hitlera runa pirms Otrā pasaules kara, ko noklausījos Rīgas radiofonā. Tā bija ļoti zīmīga un arī pašam runātājam liktenīga: "Kas ar komunistiem pie viena galda sēd un līgumus slēdz - tas bojā iet!" Hitlers pareģoja savu bojā eju, bet žēl, ka viņš sev līdzī aizrāva arī Vāciju. V. Čerčila pareģojums jau ir daļēji īstenojies: Anglija no lielvalsts, no pasaules impērijas pārvērtās par salīdzinājumā mazu salu valstiņu.

STAĻINS.

Staļins bija sava laikmeta produkts, kad tumšie elementi izlīda no pazemes alām un, izlietojot lielo brīvību, kāda toreiz valdīja Krievijā - samērā viegli gāza veco iekārtu. Tikai tad tauta aptvēra, ka ir tikusi piekrāpta, bet nebija spējīga no sarkanā pūķa žņaugiem atbrīvoties. Galvas ripoja uz visām pusēm, un asinis lija straumēm. Staļina pastrādātiem noziegumiem vēsturē nav līdzīgu. Mums visi, kas esam brīvībā un kam ir iespējams, Staļina noziegumi

jādara zināmi visai pasaulei un pastāvīgi jāatgādina, lai tautas uzturētu modras un vairs nekad nekas tam līdzīgs neatkārtotos.

Staļins bija noziedznieks, un pie varas viņš tika noziedzīgā ceļā. Viss viņa valdīšanas laiks ir nepārtraukta noziegumu virkne. Vēstures atriebība ir nežēlīga, un tai šī nelieša vārds jaizdzēs no nākamo paaudžu atmiņas. Nepietiek ar viņa līķa izmešanu no mauzoleja un sadedzināšanu. Nepietiek arī ar to, ka Čruščovs atklāja Staļina noziegumus. Tas ir tikai sākums šī asinssuņa noziegumu virknes risināšanai.

Runājot par Staļinu, boļševistiskās Krievijas diktatoru, nebūs lieki īsumā pakavēties pie viņa bērņības, jaunības un personīgās dzīves. Angļu un citās valodās par Staļinu un viņa nozīmi komunistiskās iekārtas nodibināšanā Krievijā ir sarakstītas ļoti daudzas grāmatas. Par Napoleonu un Jēzu Kristu arī ir sarakstītas ļoti daudzas grāmatas. Bet mēdz teikt, ka par Staļinu un viņa laikmetu esot sarakstīts vēl daudz vairāk grāmatu. Ja bibliotēkās papēta grāmatu katalogus, tad jāpievienojas, ka šis apgalvojums ir pareizs. Arī vēl tagad turpina iznākt daudzas jaunas grāmatas par Staļinu, un tā vien liekas, ka šis temats par "Staļina laikmetu" nav izsmeļams.

Utopiskas teorijas par "paradīzi virs zemes" pastāvēja jau sen pirms Staļina piedzimšanas. Starp šo teoriju autoriem tiek minēti: Hēgels, Engels, Markss un citi. Staļins nebija tik tālu pieaudzis, lai viņu ierindotu teorētiku klasē. Staļinam trūka vispārējo zināšanu, un viņa izglītības līmenis bija tik zems, ka viņš nevarētu saprast, ja arī lasītu, kas Marksa "Kapitālā" teikts. Kā šis neizglītotais un rupjais cilvēks spēja iznīcināt savus sāncenšus: Zinovjevu, Sverdlovu, Kameņevu, Trocki, Radeku, Ūitvinovu - ļoti augstus funkcionārus, no kuriem katrs bija pārāks par Staļinu, un maršalus: Tuhačevski, Blicheri, Jegorovu un daudzus citus, par to ir vērts padomāt. Tāpat arī vērts padomāt, kā

Staļins varēja maldināt un izmantot savā labā Anglijas ministru prezidentu Vinstonu Čerčilu un ASV prezidentu Rūzveltu. Īsa atbilde: ar terroru, viltību un meliem.

Staļins ir dzimis 1879. gadā mazā Gruzijas pilsētiņā - Gori.

Gruzija kādus divus tūkstošus gadus bija neatkarīga valsts, līdz to deviņpadsmitā gadu simteņa sākumā iekaroja Krievija. Kaukāzu apdzīvoja daudzas tautas: gruzīni, osetīni, čerkasi, čečeni, lezgīni, aizerbaidžāņi, imeritāņi, mingrēli, armēņi un vēl citas mazākas tautības un ciltis. Tagad vairākas tautības ir nozudušas - krievi, turot aizdomās par sadarbošanos ar vāciešiem, iedzīvotājus izsūtīja uz Sibīriju un iznīcināja. Kaukāzs ir ļoti skaists, un pirms Pirmā pasaules kara un pat vēl kara laikā tur bija laba dzīve. Bija saglabājušās daudzas leģendas, un arī Ēdenes dārza vietu apzīmēja esam Araksas upes ielejā. Tiešām, varenie kalni un auglīgās ielejas deva bagātīgu materiālu visādām leģendām un romantikai. Dēmoni un arī labie gari lidoja pāri ielejām un apmetās kalnu virsotnēs. Leģendām ticamību piedeva garšīgie šašļiki, kuņi tika mīkstināti ar "Kochetijas" vīnu (it sevišķi #3, kas likās vispiemērotāks šašļikam).

Kaukāzam arī pieder leģenda par Ūdens plūdos uz Ararata nosēdušos Noasa šķirstu. Ka šai leģendai vietējie iedzīvotāji tic, vismaz 1915. gadā vēl ticēja, varu apliecināt no saviem piedzīvojumiem.

Kādus mēnešus 1915. gadā atrados Sarikamiš pilsētas tuvumā. No manas dzīves vietas kalnā pavērās brīnišķīgs skats uz Araratu. Ararata galotne, kaut arī bija vasaras vidus - ar sniegu aplākta izskatījās kā milzīga cukura galva. Skats uz ieleju, kas visa bija zaļa, vēl tagad nav aizmirsies. Jaunības spars un ziņkārība vilināja Araratam pieiet tuvāk klāt. Domāts - darīts. Ne jau nolūkā sasniegt Ararata virsotni, līdz kuņai bija apmēram 50 kilometru, bet kalnu grēdu, kas ved uz Araratu, kādā vasaras dienas priekšpusdienā paņēmu līdzī savu

kalpu, kuŗa dzimtā valoda bija turku, un devāmies Ararata kalnu grēdas virzienā. Ielejā uzdūrāmies uz narzāna avotu. Tas brīvi plūda un pārplūdināja lielāku platību. Pirms tam narzānu biju dzēris tikai no pudelēm, maksājot par to naudu. Tagad varēja dzert, cik vien iespējams, un nekas nebija jāmaksā. Bet narzāns izrādījās tik stiprs, ka ar dzeršanu neveicās. Piepildīju savu termosu, un turpinājām ceļu. Bet nekā, narzāns ar troksni izspieda termosa korķi un apmērcēja manu uzvalku. Nekādas pēdas vai pazīmes neliecināja, ka šis narzāna avots būtu ticis izmantots. Varbūt es biju pirmais, kas no šī avota dzēris?

Turpinot ceļu nolemtā virzienā, sasniedzām kalnu grēdu. No kūstošā sniega apkārtnē bija zaļa, un ziedēja brīnišķīgi skaistas puķes. Tādu puķu savā mūžā nebiju redzējis un arī nezīnu, kā tās sauc, bet apbrīnojamais skats vēl tagad stāv acu priekšā. Kalnu grēdas ziemeļu nogāzē viss sniegs vēl nebija nokūsis. Savā ziņkārībā un, lai varētu teikt, ka vasaras vidū esmu pikojies ar sniegu, to paņēmu rokās. Turpat tuvumā satikām kādu vietējo iedzīvotāju, kuŗš pļāva sienu. Tā kā viens no mums diviem pilnīgi pārvaldīja turku valodu, tad siena pļāvēju uzrunājām turku valodā. Izrādījās, ka viņš arī bija turks un, tā kā valodas trūkums nebija šķērslis, ar sienu pļāvēju "sadraudzējāmies". Viņš mūs aizveda pie kādas no aptēstiem akmeņiem celtas nelielas būves. Iegājām tajā. Mūsu pažiņa pastāstīja, ka šo vietu saucot "Surphach" ("Svētais kalns"), un uzceltā mājiņa esot domāta svētceļniekiem, kur paglābties negaisa laikā. Tālāk viņš mūs veda Ararata virzienā un kādā samērā līdzenā vietā, kas bija visapkārt aplikta ar akmeņiem, apstājies, teica, ka šajā vietā esot nolaidies Noasa šķirsts. Aiz cieņas pret stāstītāju, es vietai pievērsu lielu uzmanību. Apstaigāju visu vietu: nepārtraukta akmeņu rinda apņēma visu šķirsta atrašanās vietu. Varēja redzēt, ka šī vieta tiek uzturēta tīra. Izņemot šai vietai apli apkļtos akmeņus, citu pazīmju neredzēju. Skatījos

gan, vai nebūs uzglabājies kāds koka gabals no šķirsta, bet tā arī neatradu. Mūsu pavadonis šajā svētajā vietā noskaitīja savas lūgšanas un, pārliecinājies, ka ticam viņa stāstam, no mums sirsnīgi atvadījās, dodot padomu, kā mums nemaldoties sasniegt savu apmešanās vietu. Tā nu es biju uz Svētā kalna, kur nosēdās Noasa šķirsts. Šī vieta pēc apmēra un līdzenuma bija piemērota, kur šķirsts būtu varējis bez bojājumiem nosēsties. Vai šī vieta jau agrāk bija nolīdzināta, izkopta un sagatavota, vai arī tas izdarīts vēlāk, par to pavadonim netiku jautājis.

Ja kāds par šo patieso notikumu gribētu ko vairāk zināt, lūdzu jautāt manam ceļa biedram. Viņa vārds ir Konstantīns Karajans; viņš vairākus gadus man uzticīgi kalpoja. Teica gan, ka esot grieķis, bet pārvaldīja tikai turku valodu. Pie tik liela tautību jucekļa, kāds bija Kaukāzā, par to nebūtu jābrīnās.

Ja kādam ir gadījies negaisa laikā atrasties Kaukāza kalnos, tad, redzot un dzirdot zibeņojot un rūcot, rodas respekts pret dabas varenību un izjūti savu niecīgumu. Tad arī rodas ticība, ka ir zināms pamats ticēt nostāstiem par demonu lidojumiem kalnos. Pats gan es netiku sadūries ar demoniem un savām acīm viņus netiku redzējis, bet jādūmā, kādu no viņiem bija redzējis mans skolas biedrs. Būdam par kādu palaidnību iesēdināts karcerī, viņš uz karcera griestiem un sienas dabīgā lielumā bija uzzīmējis varenu gleznu: pār kalniem lidojošu demonu, kuŗš izskatījās kā spārnots lidojošs cilvēka skelets, ar izkapti rokā, un pāri plīvojošu melnu drānu. Šī talantīgā zēna glezna netika iznīcināta, bet gan ierakstīta posteņa inventāra sarakstā kā aizsargājama. Glezna ar līdzīgu attēlu palika manā dzīvoklī Rīgā. Zem tās bija uzraksts: "Nāves ēna dod mūžīgu mieru." Jā, Kaukāzā daudz kas bija iespējams, tur daba deva bagātīgu vielu fantāzijai.

Kaukāzieši, it sevišķi čečeni un ingusi, varonīgi un ilgi pretojās krieviem. Par viņu drošsirdīgā karavadoņa Šamila varoņdarbiem runāja vēl

ilgi pēc tam, kad viņš pats jau bija pieveikts. Kaut arī gruzīnu ir pāri četriem miljoniem, tas ir - viņi ir lielākā tautība Dienvidkaukāzā, taču viņi krieviņiem neizrādīja nopietnu pretestību.

Staļina dzimtajā pilsētā netiku bijis, un viņa vārdu tajā laikā netiku dzirdējis. Kādu reizi gan Batuma mājās, kur dzīvoju, īpašnieka dēls stāstīja par kādu Kobu, kuŗš par citu kūdīšanu uz nemieriem notiesāts izsūtījumam uz Sibīriju, bet nekā laba par viņu nedzirdēju. Vēlāk, pēc vairākiem gadiem, uzziņāju, ka minētais savu pieņemto vārdu "Koba" pārmainījis uz "Staļins". Staļina biografijā kādā vietā teikts, ka šo vārdu viņam devis Ļeņins. Protams, tā izklausās labāk un svinīgāk.

Staļina māte esot bijusi ļoti reliģioza. Viņa ir vēlējusies, lai tās dēls būtu garīdznieks, un viņu ielikusi Tifliskas Garīgā seminārā. Dažus gadus viņš arī mācījies, bet semināru nav beidzis. Daži apgalvo, ka Staļins no semināra izslēgts, bet māte teikusi, ka viņš slimības dēļ pats izstājies. Lai kā tas patiesībā būtu, nav svarīgi. No ticības mācību audzēkņa Staļins kļuva par bezdievi. Kad 1937. gada 7. jūnijā Staļina māte Tiflisā mirusi, viņš to pavēlējis nakts laikā aprakt bez garīgas ceremonijas un uz viņas kapa nav atļāvis uzlikt krustu, protams, mātes bērēs viņš pats nav ieradies.

Septiņu gadu vecumā Staļins slimojis ar bakām, un no tā laika viņa seja palikusi baku rētaina. Kreisā roka viņam bijusi 2 - 3 collas īsāka par labo roku. Policijas kartotēkā atzīmēts, ka otrais un trešais kreisās kājas pirksts saaudzis kopā. Vai šie fiziskie defekti ietekmēja viņa raksturu - grūti apgalvot. Ja veselā miesā mājō vesels gars, tad defektīvā (kroplā) miesā var būt iemiesojies defektīvs gars. Vērtējot Staļina rīcību, viņa zvērisko izturēšanos pret citiem, pat ar labāko gribu nevar atzīt, ka viņš būtu bijis normāls cilvēks.

Jau skolas gados, būdams seminārā, viņš nosūdzējis un nodevis citus skolēnus. Strādādams kādā uzņēmumā, vai tikai darbojoties kādā biedrībā,

viņš par citu slepeni izteiktiem uzskatiem vai rīcību ziņojis policijai. Pat tik tālu viņš sadarbojies ar slepeno policiju, ka tā viņam izgatavojusi viltotu pasi un devusi ceļa naudu, lai brauktu uz ārzemēm un piedalītos politiskās sanāksmēs.

Ne tikai pret svešiem Staļins ir bijis nežēlīgs un pat acis nepamirkšķinot tos iznīcinājis, bet arī pret saviem radniekiem viņš nav bijis labāks. Tā, otro reizi apprecoties, viņš apprecējis latvieša Staņislava Redena sievas māsu. Staļins pret savu sievu izturējies nežēlīgi; it sevišķi pēc tam, kad ieskatījies Rozā Kaganovicā. Savu sievu, kas bijusi ļoti maigas dabas un viņu mēģinājusi pataisīt par humānu cilvēku, Staļins spīdzinājis un pat publiskās sanāksmēs apvainojis un izsmējis. Ir apgalvojumi, ka viņš savu otro sievu nošāvis, bet ir arī apgalvojumi, ka viņa pati nošāvusies. Nav izšķirēja nozīme, kas revolvera gaili nospieda, bet svarīgi ir, ka Staļins viņu novedis līdz izmisumam. Savu svaini Staņislavu viņš likvidēja 1938. gada tīrīšanās un vēlāk arī viņa sievu. Staļina iedzimtā sadista asinskārei nav bijis robežu. Staigājot viņš bijis nosvēries uz priekšu un, glūnot ar savām viltīgajām acīm, atgādinājis plēsīgu zvēru, kurš gatavs katru brīdi uzbrukt izraudzītam upurim.

Būdam arķārtīgi nežēlīgs, Staļins bijis arī arķārtīgi goda un varas kāriģs. Kā tas pie diktātoriem parasts, viņš visus turējis aizdomās un centies savas varas nodrošināšanai paplašināt un izveidot stipru un paklausīgu slepeno policiju. Tā ir tā sauktā: čeka, NKVD un KGB - ar milzīgu štatu un neierobežotiem līdzekļiem. Šajā organizācijā arī ietilpst militāras vienības, apmēram 750 tūkstošu čekistu stiprumā. Tas viss bija tikai paša Staļina, nevis valsts varas drošībai.

Uz ko cilvēce varēja cerēt un ko varēja gaidīt nākotnē, ja tik lielas valsts kā boļševistiskās Krievijas priekšgalā bija izvirzījies Staļins: sadists, viltīģs, atriebīģs, nežēlīģs, asins un varas, un goda kārs, rupjģ, neizģlītots un neinteliģents cilvēks?

Mēdz teikt, ka katrai valstij esot tāda valdība, kādas tā esot cienīga. Tas var būt taisnība, un tas arī var nebūt taisnība. Es neesmu sevišķi augstās domās par lielkrieviem, dēļ viņu uzbāzības mūsu tautai un zemei, bet arī starp viņiem bija krietni un vērtīgi cilvēki. Šos krietnos un vērtīgos cilvēkus revolūcija iznīcināja. Revolūcijā vienmēr padibenes uzpeld augšā. Revolūcionāri, kaut arī stiprā mazākumā, bet rīkojoties organizēti un būdami aktīvi, sagrābj varu savās rokās. Tā arī tas notika Krievijā, kur šie aktīvie funkcionāri visi pat nebija krievu tautības.

Nākošais partneris, kuŗš piedalījās pasaules likteņa izlemšanā un noteikšanā, bija ASV prezidents Rūzvelts. Tagad īsumā pakavēsimies pie viņa personības.

FRANKLINS DILANO RŪZVELTS (FRANKLIN DELANO ROOSEVELT).

Franklins Dilano Rūzvelts bija politiķis, ar no dabas dotām īpašībām saistīt un aizraut auditoriju. Viņa runas sagatavojuši Lujs Huce (Louis Hoace), Rejs Molejs (Ray Moley), Tomijs Kokrans (Tommy Cochran), Stenlijs Haigs (Stanley High), Sems Rozmens (Sam Roseuman) un Roberts Šervuds (Robert Sherwood) – spējīgākie un labākie sava laika runu rakstītāji. Viņa balss skanējusi labi, un nereti viņš savas runas papildinājis ar humoru un sarkasmu. Jaunībā, apmeklējot Grotonu, viņš nokļuvis ļoti ievērojamā skolas vadītāja Dr. Pībodī (Dr. Peabody) iespaidā un uz visu mūžu palicis par episkopeļu baznīcas apmeklētāju. Par literātūru un rakstniecību viņš neesot interesējies. Tā arī palicis viens no retajiem ASV prezidentiem, kuŗš nav sev uzcēlis rakstisku pieminekli.

Pēc ievēlēšanas par Ņujorkas gubernātoru, Rūzvelts pilnīgi nodevies politikai. Kā politiķis viņš nav bijis līdzekļos izvēlīgs: viss, kas noder sprautā

mērķa sasniegšanai, ir atļauts. Pret saviem pretiniekiem un sāncensiem ir bijis neiecietīgs. Lasišanai un tālākai izglītībai laiku nav tērējis.

1932. gadā, būdams izraudzīts no demokrātu partijas Amerikas Savienoto Valstu prezidenta amatam, viņš simtprocentīgi piekritis partijas programmai. Viņš arī piekritis vēlēšanu platformā paredzētai federālās valdības izdevumu samazināšanai par 25%. Šis svinīgais un ievērojamais solījums tūdaļ pēc ieviešanas prezidenta amatā, līdzīgi citiem solījumiem, ticis iemests papīru kurvī un aizmirsts.

Savā vēlēšanu runā Rūzvelts teicis: "Es apsūdzu tagadējo valdību, kā vislielāko naudas izšķērdētāju ASV vēsturē. Es prasu, lai jūs (vēlētāji) man uzliktu par pienākumu katru gadu samazināt valsts izdevumus. Būsim pietiekoši drosmīgi pārtraukt naudas aizņemšanos, lai segtu pieaugošos budžeta iztrūkumus." Tā ir tā pati persona, kas vēlāk ieguva nosaukumu "Franklins Deficita Rūzvelts". Protams, rets kāds starp dzīvajiem, kurš atcerēsies Franklina Dilano Rūzvelta 1932. gada vēlēšanu sanāksmēs dotos solījumus. Bet, ja arī tāds atrastos, kas ar to līdzets!?

Turpmākās prezidenta vēlēšanās Rūzvelts savus solījumus papildināja ar solījumu, ka viņš ir par mieru un pret karu, bet tajā pašā laikā darīja visu, kas bija viņa varā, lai izprovicētu karu.

Atzīstot valdības izdarītās kļūdas, savās vēlēšanu runās viņš tās nosodīja un apņēmas nekā tam līdzīga nepieļaut. Šeit daži no viņa solījumiem:

"Es esmu pret naudas izdāvināšanu, lai arī kādā veidā tā nenotiktu. Es neticu, ka valstij būtu tiesības naudu citiem izdot.

Nekādos apstākļos nauda nedrīkst tikt izdāvināta nenodarbinātiem vai viņu ģimenes locekļiem.

Nodokļiem ir jāsedz izdevumi un tie nedrīkst pārsniegt ieņēmumus. Katrai valdībai, līdzīgi ģimenei, jārikojas sava budžeta robežās. Jo mēs visi zinām, ka pārtērēšana nozīmē nabagu māju."

Rūzvelts teica, ka viņš esot pret naudas aiz-

ņemšanos no bankām. Viņš nosodīja prezidentu Huveru par iztrūkuma pieļaušanu un uzsvēra, ka tas nozīmēnot nodokļu palielināšanu. Īsumā - Rūzvelts apzināti nepatiesi apgalvoja, ka viņš ir par sabalansētu valsts budžetu.

Neilgi pēc apgalvojuma par valsts budžeta sabalansēšanu, viņš savā rūnā Pitsburgas kongresā pateica: "Tagad es jums, labie cilvēki, došu negaidītu triecienu. Budžeta deficīts 30. jūnijā būs par vienu biljonu un seši simti miljoniem dolāru lielāks; tas ir tik liels deficīts, ka to dzirdot jums aizrausies elpa."

Rūzvelta sekmīgas saimnieciskās politikas noslēpums bija tas, ka viņš katru gadu palielināja valsts parādu par trīs miljoniem dolāru un šo naudu iztērēja, izšķiežot to pa labi un pa kreisi. Daudz no tās iztērējis viņa "alter ego" Harijs Hopkins.

Apsolītās izdevumu samazināšanas par 25% vietā un apsolītās naudas aizņemšanās, kas rada inflāciju, pārtraukšanas vietā Rūzvelts iesāka tālejošu, neapdomīgu, izšķērdīgu ekonomisku politiku. Ievēlēts par valsts prezidentu, viņš sapulcināja Vašingtonā daudz jaunu liberāļu, ekstrēmistu un marksistu. Starp šiem jauniem prezidenta favorītiem minami: Gerijs Reksfords (Gary Rexford), Takvels (Tuqwell), Henrijs Velless (Henry Wallace), Sidnijs Hilmans (Sidney Hillman), Harijs Hopkins (Harry Hopkins), Eldžirs Hiss (Alger Hiss - pazīstams komunistu agents), Harijs Deksters Vaits (Harry Dexter White) un Lačlins Karī (Luchlin Currie). Rūzvelts neslēpa, ka komunisti ir viņam draugi un ka arī Staļins, sadists un pasaulē lielākais cilvēku slepkava, esot viņa draugs.

Rūzveltam piemita tieksme varu Savienotās Valstīs sagrābt savās rokās. Tas arī viņam lielā mērā izdevās un, kaut gan Kongress formāli pastāvēja, valstī noteicējs bija Rūzvelts. Absolūta vara rada absolūtu korupciju, un tā arī Rūzveltam izdevās Savienotās Valstīs ieogrūt Otrā pasaules karā. Viņš gan sapulcēs atklātībā sludināja vienu, bet patiesībā

rīkojās pretēji. Tā viņa jājamais zirdziņš prezidenta vēlēšanu kampaņās bija solījums: "Atkal un atkal es saku - būdams ievēlēts par prezidentu, es mūsu zēnus nesūtīšu kaņā." Tāds prezidenta solījums pievilka balsotājus, un viņš četras reizes tika ievēlēts par ASV prezidentu. Tādu solījumu viņš deva, apzinīgi maldinot tautu. Vienā gadījumā, dodot tādu solījumu, Anglijai "aizdeva" piecdesmit kaņa kuģus (iznīcinātājus). Atkārtojot savu populāro solījumu: "Atkal un atkal es atkārtuju, ka mūsu zēnus es nesūtīšu kaņā", Rūzvelts darīja visu, lai caur aizmugures durvīm ASV ieģrūztu kaņā. Kad tautas nospiedošais vairākums bija pret kaņu, un Rūzveltam sāka zust cerības, ka varēs izpildīt Čerčilam doto solījumu par iestāšanos kaņā, tad to viņš panāca viltus ceļā. Viņš izprovocēja Japāņu raidīt pirmo šāvienu. Tas notika 1941. gada 7. decembrī ar japāņu uzlidojumu Pērļu līcim (Pearl Harbor).

Ka tas ir vēsturiski dibināts un pierādīts fakts, bez citiem pierādījumiem to apstiprina arī Hermaņa Dinsmora (Herman H. Dinsmore) paziņojums viņa grāmatā "Amerikas noasiņošana" ("The Bleeding of America"), kas publicēta 1974. gadā. Hermanis Dinsmors četrus gadus bija laikraksta "The New York Times" starptautiskā apskata redaktors, tātad starptautiskos jautājumos labi informēta persona. Viņš raksta: "Vai jūs zinājat, ka Japānas pārsteidzošais uzbrukums nemaz nebija pārsteidzošs, bet pielabināts, upurējot vairāk nekā 3300 amerikāņu dzīvības un vairāk par 1200 ievainoto?"

Dinsmora grāmatas 102. lappusē teikts: "Tagad ir bagātīgi pierādījumi, ka Rūzvelts izprovocēja Japāņu uzbrukt, riskējot ar daudzu amerikāņu dzīvībām un Amerikas kaujas spējām; astoņi kaujas kuģi tika izsisti no ierindas, trīs kreiseri izņemti no ierindas, četri iznīcinātāji bojāti, divi no tiem vairs nebija remontējami, apmācības kuģis nogremdēts, un 177 lidmašīnas iznīcinātas. Japāņu zaudējumi bija: 48 lidmašīnas un trīs mazvērtīgas zemūdenes. Japāņi

tika ievilināti Pērļu līča (Pearl Harbor) ostā, bet amerikāņu komandieri tika turēti nezināšanā par stratēģiju. Tas tagad ir pierādīts un nav apstrīdams. Bet publika vēl līdz šim laikam to nezina. No sākuma es (Hermanis Dinsmors) nespēju ticēt, ka ASV prezidents varētu būt tik mainīgs un pretīgs."

Nezinot patiesos apstākļus, tauta ticēja Rūzvelta solījumiem, un viņš tautā bija populārs. Tas notika arī pateicoties tam, ka viņu atbalstīja 15% no ASV iedzīvotājiem, kuŗu rokās atradās nauda, prese un rādio. Nauda valda pasauli, un nauda arī nosaka laikrakstiem, ko publicēt, un rādio, ko sludināt; tas ir - kā rokās atrodas propogandas aparāts un līdzekļi, tas rada tautas noskaņojumu.

Šiem ASV iedzīvotāju 15 procentiem - mazai minoritātei - kuŗš var būt ļoti ienesīgs. Milzīgi armijas pasūtījumi un piegāde "sabiedrotiem" dod labu peļņu un ir izdevīga. Piemēram Pirmajā pasaules kuŗā Bernands Boruhs, kuŗš atradies armijas apgādes priekšgalā, nopelnījis divi simti miljonus dolāru. Cik un kuŗš nopelnīja Otrā pasaules kuŗā, man nav izdevies grāmatās atrast, bet, spriežot pēc atsevišķiem darījumiem, šī kuŗa peļņa sniedzās biljonos dolāru.

No tikko pieminētām Rūzvelta izrīcībām redzams, ka viņam ir piemitušas diktatora tieksmes, viņš ir bijis ārkārtīgi varas kārs un savu mērķu sasniegšanai viņš ir pielietojis viltību un melus.

Tagad, drusku iepazinušies ar divu sabiedroto Staļina un Rūzvelta personīgām īpašībām, iepazīsimies arī ar trešā sabiedrotā - Vinstona Čerčila rakstura īpašībām.

VINSTONS ČERČILS.

Vinstons Čerčils nav bijis sentimentāls. Viņš ir bijis rūdīts politiķis un valstsvīrs. Komūnismu un no tā draudošās briesmas viņš ir pilnībā pazinis un sapratis. Viņš bija anglis un nenoliedzami mīlēja savu tautu un valsti. Bet ka viņš būtu bijis tālredzīgs, neņemos apgalvot. Viņš ir bijis līdzsvara politikas piekritējs un bez gala nīdis Vācijas varas pieaugumu.

Pirms Otrā pasaules kara sākuma Anglija bija impērija, un tās pavalstnieku skaits pārsniedza 450 miljonus iedzīvotāju. Anglija bija bagāta un varena. Tās flote pārvaldīja okeānus, un katram bija cieņa un respekts pret Angliju. Angli uzskatīja par džentelmeni, un daudzi mēģināja viņu atdarināt. Vārds "anglis" jau pats par sevi nozīmēja "džentelmenis". Tā tas bija līdz Otrajam pasaules karam.

Čerčils ir cēlies no vecas angļu ģimenes, kuŗas locekļi vairākus gadu simteņus Anglijas dzīvē bija spēlējusi ievērojamu un svarīgu lomu. Viņam piemita iedzimtas īpašības: vadonības dotība, runas dāvanas, kas sasniedza daiļrunības pakāpi, piesaistot un aizraujot auditoriju; viņš bija ietiepīgs un viltīgs. Daži viņu dēvēja par demagogu un "vējagrābsli". Viņa īpašības arī kuŗu katru reizi uz āru neizpaudās, viņam no likteņa bija uzdota zināma misija, un to viņš veica. Jādomā, ka viņam bija diezgan stipri jāpiepūlas, lai savaldītos un sēdētu pie viena galda ar Staļinu, kuŗa tēvs bijis iedzimts alkoholiķis un pēc profesijas ielāpu kurpnieks.

Katram ir tiesības izteikt savas domas un katram ir tiesības izdarīt savus secinājumus. Jo vairāk mēs kādu jautājumu apsvērsim un novērtēsim, jo tuvāk nokļūsim patiesībai. Es domāju, ka Anglija zināmos apstākļos būtu varējusi pārdzīvot Otro pasaules karu un palikt impērija. Es arī domāju, ka zināmos apstākļos Vācija varēja pārdzīvot Otro pasaules karu un palikt Lielvācija. Bet kā pirmajā

gadījumā tas nevarēja notikt, Čerčilam atrodoties pie valsts vadības, tā arī otrajā gadījumā tas nevarēja notikt, Hitleram vadot Vāciju.

* * *

Ja tu mīli savu tautu un valsti, tad tu nedrīksti sevi vēl vairāk mīlēt. Diktātoriem ir tā tragiskā īpašība, ka viņi sevi izvirza pirmajā vietā un nezin laiku, kad savas tautas labā ir jānoiet no skatuves. Šo laiku nezināja kā Ādolfs Hitlers, tā arī Vinstons Čerčils, Benito Musolīni un daudzi citi, ieskaitot arī mūsu valsts "vadoni" Kārli Ulmani. Viņiem vara un glaimi bija tik stipri iepatikušies, ka aptumšoja prātu. Protams, nebija arī peļamas ērtības un priekšrocības, kādas deva augstais stāvoklis.

NEPARASTS TRIUMVIRĀTS.

Pēc valsts iekārtas katrai no triumvirāta locekļēm bija citādāka valsts forma: ASV - republika, Anglijai - monarhija un Padomju Savienībai - diktatūra. Ja starp monarhiju un republiku var atrast kopējas intereses un tās var sadarboties, tad tā nevar teikt par komunistisku diktatūru, kuŗas mērķis - visas pasaules iekarošana. Tāpat arī šo valstu galvas pēc savas izcelsmes un sabiedriskā stāvokļa pilnīgi atšķiras viens no otra. Jājautā, kas viņus saveda kopā un apvienoja kopīgai rīcībai: Vācijas iznīcināšanai.

Nolūkam iznīcināt Vāciju, pareizāk izsakoties Prūsiju, ir diezgan sena vēsture. Ar tādu mērķi iesākās Pirmais pasaules karš. Tas izdevās - Vāciju sakāva. Bet plānošanā bija pielaista kļūda - Vācija atdzīvojās. Lai nu šo kļūdu izlabotu, vajadzēja Vāciju ne tikai sakaut, bet arī nospiegt pie zemes, lai tā neatdzīvotos. Tā mēs arī vēl šodien redzam, ka Vācija ir sadalīta un to pārvalda uzvarētāji. No sākuma bija plānots Vāciju sadalīt 4 - 5 atsevišķās valstīs, izmērdēt badā un padarīt par lauksaimniecības zemi. Tas bija tā sauktais Morgentaua plāns.

Vēlāk, raugoties, kur ieguldīt kapitālu Vācijas saimniecībā, radās ideja vāciešus izlietot par darba spēku. Tā kā Vācijas strādnieki dzīvoja pusbadā un viņu, kā darba spēka, vērtība nebija liela, tad nolēma viņus pabarot, lai varētu vairāk ražot un būtu lielāka peļņa. Tas bija tā sauktais Maršala plāns.

Ja vāciešiem atļauj strādāt pilnā jaudā, tad tas vēl nenozīmē, ka viņiem būtu atļauts pašiem gādāt par savas valsts drošību. Lai vācieši, saimnieciski atplaukuši, nemēģinātu paši rūpēties par savas valsts drošību - to uzrauga okupācijas karaspēks.

Kā mēs zinām, vēl līdz šim laikam pastāv ierobežojumi, cik liela drīkst būt Vācijas Armija un ar kādiem ieročiem tā drīkst tikt apbruņota. Tas pats attiecas uz Vācijas floti un aviāciju. Lai cik

dīvaini tas būtu, taču nav apgāzams fakts, ka vienai personai valsts dzīvē var būt ārkārtīgi liela nozīme. Tas tā jo sevišķi izpaudās periodā, kas aptver Staļina, Rūzvelta un Čerčila valdīšanas laikmetu. Diezgan likumains un garš ceļš bija jānostaigā, līdz Rūzvelts, Čerčils un Staļins sadevās rokās un vienojās par kopīgo darbību.

Iniciators un triumvirāta vadītājs bija Rūzvelts. Viņš arī uz saviem pleciem iznesa kuŗa izdevumu lielāko daļu. Protams, ne ar saviem līdzekļiem, bet uz ASV nodokļu maksātāju rēķina un pretēji viņu interesēm.

Boļševiku prasības nebija apmierināmas. Cauru maisu piepildīt bija grūti: jo vairāk deva, jo vairāk prasīja. Boļševikiem sevišķi labvēlīgs un devīgs bija Harijs Hopkins, Rūzvelta uzticības persona.

Pret pārmērīgu devību un boļševiku atbalstīšanu iebilda un Rūzveltu brīdināja Viljams Bullits (William Bullitt), bijušais sūtnis Padomju Savienībā. Viņš mēģināja Rūzveltu pārliecināt, ka pirms "Lend Lease" līgumā paredzētās piegādes vairāk nekā 10 biljonu apmērā jāpieprasa rakstisks nodrošinājums par aizdevuma atdošanu un no Staļina jāsaņem rakstisks apstiprinājums, ka Padomju Savienība atsakās no teritoriālām prasībām kā Ķīnā, tā arī Eiropā un ka pēc kuŗa tiks atjaunotas robežas, kādas tās pastāvēja 1939. gada augustā. Viljams Bullits nopietni brīdināja Rūzveltu no Padomju Savienības imperiālistiskajām tieksmēm. Uz to Rūzvelts Bullitim atbildējis: "Es neapstrīdu jūsu secinājumu loģiku, bet man ir intuitīva nojauta, ka Staļins nav tāds cilvēks. Harijs (Hopkins) saka, ka viņš nav tāds un es domāju, ka ja es viņam vairāk došu visu, ko viņš prasa, un no viņa neko pretim neprasišu ("noblesse oblige"), viņš nemēģinās citas valstis aneksēt un ar mani sadarbosies par demokratiju un mieru."

Bullits atgādināja prezidentam, ka viņš, runājot par "noblesse oblige", nerunā par Norvolkas hercogu, bet par Kaukāza bandītu, kuŗa mērķis ir

visu ko saņemt, nedodot pretim neko. Šī Bullita piezīme sakaitinājusi prezidentu, un viņš, izrādot vēlēšanos sarunu pārtraukt, pateicis: "Es esmu atbildīgs, bet ne jūs, un es sekošu savai intuīcijai." Vēlākie notikumi parādīja, ka Rūzveltam nav bijusi taisnība.

Tā kā Hopkina veselības stāvoklis pasliktinājās, tad viņa vietā Rūzvelts izraudzījies Everelu Harimānu, kuŗš pēc Čerčila novērtējuma ar lielu dedzību nodevies savam darbam. Viņa darbs, tāpat kā Harija Hopkina, galvenā kārtā bijis kaŗa materiālu piegāde Padomju Savienībai.

Pēc Harija Hopkina vienošanās ar Staļinu, šis "Lend Lease" aizdevums (pāri 10 miljoniem dolāru) bijis jāatmaksā. Atmaksai vajadzējis notikt piecos gados pēc kaŗa beigām, un desmit gados viss parāds jāatmaksā. Tā kā līgumā paredzēts, ka par aizdevumu procenti nav jāmaksā, tad Padomju Savienībai nav ko steigties, un tā līdz šim laikam neviens dolārs nav atmaksāts. Kad pirms vairākiem gadiem kādā žurnālā lasīju par sarunām par parāda atmaksu, tad tur bija teikts, ka Padomju Savienība kā pilnīgu un galīgu samaksu piedāvājusi summu trīs simti miljonu dolāru. Ar to sarunas pārtrauktas un nav tikušas atjaunotas. Bet, pār spīti tam, ASV turpina materiālā ziņā un ar savu tehnoloģiju palīdzēt Padomju Savienībai. Vai tā ir nejauša sagādīšanās, vai arī apzinīgi izraudzīta summa (trīs simti miljoni dolāru), bet zīmīgi ir, ka Padomju Savienība Somijai uzlika kā kontribūciju par Ziemas kaŗa zaudējumiem arī trīs simti miljonu dolāru. Somija uzlikto kontribūciju samaksāja, bet onkulis "Sems" ir palicis tukšā.

Formāli pirms triumvirāta noslēgšanas kopīgi darbojās tikai Vinstons Čerčils un Franklins Rūzvelts. Rūzveltam arī pieskaitāmi nopelni, ka Anglija Vācijai pietēica kaŗu, ar ko iesākās Otrais pasaules kaŗš. Čerčils no Rūzvelta bija saņēmis solījumus, ka tas viņam palīdzēs. Angļu-amerikāņu flotu sadarbības sākums meklējams 1939. gada maijā, kad Anglijas Admirālitate slepeni nosūtīja uz ASV virsnieku

izplānot kopēju rīcību, kad Anglija atradīsies kaņā ar Vāciju. Šajās apspriedēs, kā no ASV Jūrniecības oficiāliem datiem redzams, panākta vienošanās, ka Atlantijas okeāna dienvidu pusi un Kluso okeānu nodrošinās ASV ar savu floti.

Jau dažas reizes pirms Otrā pasaules kaņa izcelšanās, kad Kongress vilcinājās ar Neitrālītātes akta iedzīvināšanu, Rūzvelts ar savu rīcību demonstrējis, ka vajadzības gadījumā nerēķināsies ar Neitrālītātes aktu, un Centrāleiropas valstīm licis manīt savu nostāšanos Anglijas pusē. 1939. gada pavasarī ASV flotes manevros Klusā okeānā viņš, Rūzvelts, arī uzaicinājis Anglijas karali Džordžu VI piedalīties šajos manevros, cerot, ka tādām notikumam tiktu pievērsta starptautiska uzmanība.

Kad 1939. gada jūnijā Anglijas karalis Džordžs VI apmeklēja Rūzveltu, pēdējais atklāti apsolijs savu atbalstu un uzmetis skici par rietumu Atlantijas, kas aptvertu šo rajonu, un Bermuda salas patrolēšanu. Uz to karalis jautājis, vai ar to ASV atbrīvotu Angliju no atbildības un vai tas nevarētu tikt izdarīts bez kaņa pieteikšanas.

Dažas nedēļas vēlāk Rūzvelts Anglijai slepeni piedāvājis, ka ASV noorganizēs patruļu Atlantijas rietumu ūdeņos, lai kaņa laikā no turienes izolētu Vācijas floti. Ir arī pārrunāts jautājums, kā tāda rīcība būtu saskaņojama ar ASV neitrālītāti. Tālākās sarunās izstrādāts projekts par abu valstu flotes sadarbību un informācijas apmaiņu starp Anglijas Admirālītāti un ASV Jūrniecības departamentu.

Čerčils Rūzveltu informējis par katru ievērojamāku notikumu - kā par kaujas kuģa "Royal Oak" zaudēšanu, ko pie "Scapa Flow" nogremdējusi vācu zemūdene, tā arī par Anglijas izgudrojumu, kā ar skaņas viļņu palīdzību noteikt zemūdenes atrašanās vietu. Pirmajā kaņa gadā Anglija par lielāko notikumu uzskatījusi vācu "kabatas" kaujas kuģa "Admiral Scheer" vajāšanu, kuņš jau pirms kaņa izcelšanās atradās brīvos ūdeņos. Šī kaņa kuģa atrašanās vietu nav izdevies uzzināt, bet gan līdzīga

kuģa "Graf Speer", kuŗš, lai paglābtos no vajāšanas pie Montevideo, paglābies neitrālos ūdeņos.

1940. gada 7. novembrī, divas dienas pēc Rūzvelta atkārtotas ievēlēšanas ASV prezidenta amatā, Hitlers devis stingru rīkojumu, lai "kabatas" kaujas kuģis "Admiral Scheer" tiktu turēts ārpus ASV drošības zonas. Lieladmirālis Rederess pret tādu rīkojumu protestējis, jo "zona" aptvērusi lielu platību Atlantijas okeānā starp Dienvidameriku un Āfriku un ar tādu ierobežojumu tirdzniecības kuģu vajātājam kuģim "Admiral Scheer" rīcība un nozīme tiktu stipri ierobežota un samazināta. Bet Hitlers palicis pie sava rīkojuma un nav piekāpies. Hitlers atkārtojis savu rīkojumu un uzsvēris vārdu "stingri" ievērot. Novembrī un decembrī Hitlers ārzemju apmeklētājiem uzsvēris, ka kaŗa iznākumā ASV nav ievērojams faktors un angļu cerības uz ASV iestāšanos kaŗā ir veltīgas cerības. Kamēr ASV sagatavosies kaŗam, paieŗot divi līdz trīs gadi, bet tad jau karŗ būŗot beidzies. Japānas flote ASV floti padarījusi neaktīvu un saistījusi pie tās bazēm. Tādos apstākļos neesot no svara, vai ASV iestājas kaŗā vai ne. Bet Hitlera rīcība - rīkojums kaŗa kuģim "Admiral Scheer" palikt ārpus ASV drošības zonas, runāja pavisam citu valodu.

Hitlers apzinājās, ka nav iespējams nerēķināties ar "drošības zonu", un arī apzinājās, ka nav iespējams militāri reagēt uz to, ka ASV piegādāja un nodeva Anglijai 50 iznīcinātājus, un arī sagaidīja, ka pēc notikuŗām prezidenta vēlēŗanām Rūzvelts rīkosies aktīvāk un ASV flote ieņems izaicinoŗu stāvokli un atklāti atbalstīs Anglijas floti. Redzot tādu Vācijas vājumā pazīmi, Čerčils secināja, ka viņŗ ir uz pareizā ceļa, un tāpat arī domāja viņa draugs Atlantijas okeāna otrā pusē.

Vācijas ataŗejs Vaŗingtonā Hans Tomsens ziņoja Hitleram, ka Rūzvelta augstākais likums ir: viņa nesamierināms naids pret totālītārām varām, un viņa mērķis - spēlēt izŗķiroŗu lomu, lai ŗīs totālītārās varas nospiestu uz ceļiem, un, ja pēdējais

demokratijas cietoksnis Eiropā kristu, tad cīņu turpinātu no ASV. Hitlera pretstratēģija bija trīs savienības: Vācija un Itālija, Japāna ar Franciju un Spānija ar Padomju Savienību, lai tādā veidā ASV naudas aizdevējus, mijējus un mantraušus turētu ārpus Eiropas, Āfrikas un Āzijas. Viņš, Hitlers, teicis Molotovam, ka tādus apstākļos Savienotām Valstīm vajadzētu pieteikt karu visai pasaulei un tajā aktīvi piedalīties. Tas pat Rūzveltam būtu par grūtu.

No šī īsā pārskata mēs redzam, ka Rūzvelts nostājās Anglijas pusē un to aktīvi atbalstīja, tātad Anglijas-Vācijas karā viņš nav bijis neitrāls. Kā spilgtākais piemērs Rūzvelta līdzdalībai Eiropas konfliktā ir tas fakts, ka viņš Anglijai nodevis 50 kara kuģus (iznīcinātājus). To viņš darījis bez Kongresa ziņas un piekrišanas. Tajā pašā laikā, kad Rūzvelts centās izraisīt Otro pasaules karu, viņš saviem vēlētājiem apgalvoja gluži pretējo: "Es to esmu teicis jau agrāk, un es to saku atkal un atkal: jūsu zēnus nesūtīšu nevienā ārzemju karā" ("I have said this before and I shall say it again and again, and again: your boys are not going to be sent into any foreign war").

Tauta noticēja sava prezidenta solījumiem, un viņu četras reizes ievēlēja prezidenta amatā. Vienā vai otrā gadījumā, kas ir gluži pretēji un viens otru izslēdz, ASV prezidents Franklins Dilano Rūzvelts apzinīgi runāja nepatiesību. ASV tauta karu nevēlējās. ASV intereses nebija aizskartas un pat nebija apdraudētas, un nebija ko baidīties, ka kāda no Eiropas valstīm vai arī valstu apvienība iebruks tās teritorijā.

Rūzvelta provokatoriskā rīcība nesaskanēja ar tautas gribu. Viņš par ASV prezidentu tika ievēlēts saskaņā ar viņa tautai doto solījumu "jūsu zēnus es nesūtīšu ārzemju karos", kuŗam vēlētāji noticēja. Tauta viņu, Rūzvelt, ievēlēja par prezidentu ar noteikumu, ka ASV neiejauksies karā. Viņam nebija tautas mandāta iejaukties karā. Ar to viņš pārkāpa savas tiesības. Tādus apstākļos viņa rīcība ir uz-

skatāma par viņa personīgu un privātu pasākumu. Jā, bet kāpēc Rūzveltam kaŗš bija vajadzīgs?

Ja iepazīstas ar ASV vēlēšanu sistēmu un to, kā vēlēšanas īstenībā notiek, jāatzīst, ka vēlēšanas ir ļoti dārgas un augstā amatā tiek ievēlēts tikai tas, kuŗu atbalsta kapitāls un prese. Kaut arī ASV pastāv divas partijas, taču pēc būtības starp tām nav lielas starpības. Kā republikāņu, tā arī demokratu partijas ievēlētās personas: senatori un Kongresa locekļi, nepārvalda valsts finances, bet tās pārvalda "Federal Reserve Banking System", un tajā ietilpst 12 privātas bankas. Šī iekārta nodibināta ar "Federal Reserve" aktu, kas Kongresā pieņemts 1913. gada 22. decembrī un nākošajā dienā, tas ir 1913. gada 23. decembrī to apstiprinājis prezidents Vudrofs Vilsons. Nauda runā, un kā rokās tā atrodas, tas pārvalda valsti. Salīdzinājumā tas ir tas pats, kas senā pagātnē bija: "kā rokās valdība, tā - ticība".

1940. gada vasarā, kamēr flegmatiskais kaŗš - vācieni to sauca par "Der Kalte Krieg", angļi - "The Phony War" vēl turpinājās, pastāvēja cerības, ka var panākt vienošanos un draudošo katastrofu novērst. ASV flotes atašejs Elens Klerks (Allan Klerk) ziņoja uz Vašingtonu, ka ir pamats šaubām, vai Anglijas un Francijas kaŗa vadība atrodas labi sagatavotu un enerģisku personu rokās. Anglijā pastāv strāva, kas liecina par pretestību kaŗam un ir apātiska. Ir arī zināms daudzums tādu, kas karsti vēlas un cer, ka Vācija politiski sabruks.

Sabiedrotie gaidīja; seši mēneši bija pagājuši no Polijas iznīcināšanas līdz uzbrukumam Skandināvijai. Hitlers sāka gatavoties iniciatīvai, kuŗas trūkumu Sabiedrotie bija viņam pārmetuši. Oktobra sākumā viņš sāka pārsūtīt uz rietumiem savas trieciendivīzijas, pēc aģentūras informācijas - 47 divīzijas. Londona un Parīze gaidīja jaunu rīcību. Čerčils domāja, ka tas varētu būt debesis aptumšojošs trieciens vai arī miera piedāvājums. 1940. gada septembrī Čerčils kabineta locekļiem iesniegtā memorandā raksta: "Tas, liekas, ir mūsu pienākums

nekam nepiekrīst, kas viņam palīdzētu izkļūt no ķezas, un jāatļauj viņam pašam vārieties savā sulā visu ziemu, un tajā pašā laikā mums ir steidzami jāturpina bruņošanās un jānostiprina mūsu savienība."

Rūzvelts, vēlēdamies zināt, kas notiek Eiropā, pieprasīja informāciju no saviem sūtņiem Londonā un Parīzē.

Sūtnis Londonā Kenedijs pēc brokastīm pie Čerčila viņa darba vietā telegrafējis uz mājām: "Es ieguvu iespaidu, ka noteikumus par mieru no Hitlera puses, lai kādi tie būtu, Čerčils noraidīs." Sūtnis, kuŗš baidījies no padomju varas izplatīšanās kara gadījumā, apjautājās par draudiem no Padomju Krievijas. Čerčils teicis, ka viņš nejūtot, ka Krievijas virzīšanās uz rietumiem būtu tik draudīga kā Vācijas zem naci vadības. Vāciju ir jāiznīcina vispirms. Bet ārlietu ministrs lords Halifakss dalījies ar Kenediju viņa bažās par draudošām briesmām no boļševistiskās Krievijas. Halifakss arī izteicis domas, ja kuŗš turpināšoties, tad tas nozīmējot, ka boļševiki izplatīšoties pa visu Eiropu.

Rūzvelts, uzticoties Morgentauam, pie brokastīm izteicies, ka Džo Kenedijs viņam devis stipru sitienu pa kaklu. Džo vienmēr esot samierinātājs un vienmēr vēloties būt par samierinātāju. Ja Vācija un Itālija pēc rītdienas piedāvātu mieru, turpināja Rūzvelts, Džo grieztos pie karaļa un saviem draugiem, lai tos - miera noteikumus - pieņemtu. Viņš, Džo, esot tikai nasta uz viņa (Rūzvelta) kakla.

Rūzvelts Morgentauam arī izteicies, ka viņš vienīgi uz sūtņiem: Kenediju Londonā un Bulliti Parīzē, nepaļaujoties, un viņam esot pašam savi informētāji. Oktobra sākumā ziņojumā prezidentam Bullits rakstījis: "Pēc mana viedokļa nākotne izskatās sekojoši: ja Francija un Anglija neakceptēs miera ultimātu, ko Vācija būs izgatavojusi, tad Vācija uzsāks uzbrukumu. Tā iznākums būs atkarīgs no aviācijas. Ja ASV lidmašīnu motoru un bumbvedēju produkcija astoņu mēnešu laikā varētu trīskār-

šoties, tad nākošā gada augustā vai septembrī noteikšana gaisā būtu franču un angļu rokās." Anglija un Francija pēc Bullita domām arī līdz tam laikam varētu būt sakautas, bet viņš cerot, ka tas tā nenotikšot. Čemberlens savu viedokli izteicis Rūzveltam 4. oktobrī rakstītā vēstulē: "Mans personīgs viedoklis ir, ka mums jāuzvar, bet ne ar kādu spīdošu uzvaru kaujā, kas šajā modernajā laikā nebūtu iespējams, bet, Vāciju pārliecinot, ka tā nevar uzvarēt. Kad tā nonāktu pie tāda stāvokļa respektīvi slēdziena, viņi pārliecinātos, ka nevar pretoties mūsu neatlaidīgam spiedienam. Šo karu viņi neiesāka ar tādu entuziasmu, kā karu 1914. gadā.

Es ticu, ka viņi jau ir pusceļā uz tādu pārliecību, un es arī nešaubos, ka ASV viedoklis, pateicoties Jūsu personīgam iespaidam, iet tādā pašā virzienā. Ja kuģniecības embargo šajā mēnesī tiks atcelts, es esmu pārliecināts, ka no tādas rīcības viņu morāle stipri cietīs." - Tā domāja Anglijas bijušais ministru prezidents Čemberlens.

Jātic, ka Vācijai bija nopietna vēlēšanās karu izbeigt, un tā atkal nāca ar miera piedāvājumu. 1940. gada 6. oktobrī Hitlers Reichstagā teica miera runu. Viņš deklarēja, ka Vācijai vairs nav nekādu prasību pret Franciju. Viņš arī teica maigus vārdus pret Angliju. Proti - es nekad un nevienā vietā neesmu rīkojies pretim Anglijas interesēm. Vai šis karš starp mums ir jākaru? Par Polijas atjaunošanu? Polija, kāda tā bija paredzēta Versaļas līgumā, vairs nekad neeksistēs. Viņš, Hitlers, ieteica sasaukt Eiropas vadošo valstu pārstāvju konferenci, piebilstot, ka Čerčila kungs un viņa sabiedrotie šo piedāvājumu varot iztulkot par viņa vājuma pazīmi vai glēvulību, lai darot, kā viņi vēloties. Ja viņu uzskats būs pārsvarā un nebūs par samierināšanos, šis mans paziņojums būs pēdējais. Tad cits nekas neatliks - mums būs jākaru.

Daudzi rietumos vairs Hitleram neticēja. "Es vairāk vai mazāk nāku pie ieskata," teica nākošā kabineta sēdē Halifakss, "ka mūsu galvenais karā

mērķis ir paša Hitlera izslēgšana no valdības. Protams, nav diplomātiski to teikt." Francija bija pirmā, kas formāli atbildēja uz Hitlera piedāvājumu. Francijas ministru prezidents Eduards Deladē teica: "Francija nenoliks ieročus bez garantijām, ka būs īsts miers un drošība." Dažas dienas vēlāk Čemberlens Parlamentā (The House of Commons) teiktajā runā pateica, ka Hitlera piedāvājums neesot noteikts un skaidrs. Tajā neesot nekā minēts, kā vērst par labu Čehoslovākijai un Polijai nodarīto netaisnību. Uz Vācijas tagadējās valdības solījumiem nevarot paļauties. Viņš prasīja no Hitlera pārliecinātus solījumus, ka viņš vēlas mieru. Citiem vārdiem - Sabiedrotie pieprasīja Vācijas valdības maiņu un Vācijas Armijas vienību izvākšanu no Polijas, Bohēmijas un Morāvijas.

Es domāju, ka brīdis bija par nopietnu, lai Hitlera piedāvājumu pilnīgi ignorētu. Viņš piedāvāja jautājuma izlemšanu nodot komisijai, kuņā būtu jāietilpst Eiropas visu lielāko valstu pārstāvjiem. Komisijas lēmums arī atvieglotu atkāpšanos no pārmērīgām, nepamatotām un pārsteidzīgām prasībām. Komisija būtu kā zibens novedējs, iedomīgo valsts vīru patmīlības saudzēšanai jeb "sejas saglabāšanai". Sabiedrotie ar komisijas sasaukšanu nekā nebūtu zaudējuši, viņi no tā varēja tikai iegūt. Vispirms būtu iegūts laiks, kas tajā situācijā bija ļoti no svara. Sēžot pie viena galda un vedot sarunas, katra puse vairāk pārliecinātos par otras puses spēku un konflikta izlemšanas veidu un lietderību. Izkauties jau nekad nebūtu par vēlu. Bet, iesākot cīņu, ir maz cerību, ka to pārtrauks bez viena oponenta "nokauts" ("to knock down"). Pie tam konferences sasaukšanai jau nebija uzlikts par noteikumu, ka Francijai jānoliek ieroči un Anglijai jāmaina valdības galva. Varbūt konferences laikā Vācijā rastos labvēlīga situācija, un ar laiku vai nu ar ļaunu, vai labu Hitlers tiktu izslēgts no valdības. Ir neparasti, ka Anglija nāca ar tādu prasību, jo tajā laikā Hitlers bija valdības galva. Nez ko atbildētu

Anglija, ja Vācija, piekrītot visām tās prasībām, pieprasītu Čerčila izslēgšanu no valdības? Vai tad tai pašai Anglijai, kuŗa negribēja sēdēt pie viena galda ar Vāciju Hitlera dēļ, vēlāk bija ļoti patīkami sēdēt pie viena galda ar diktatoru Staļinu, par kuŗa noziegumiem Čerčilam bija labi zināms? Vai Anglijai un ASV, zinot par Staļina noziegumiem Katinā, Viņņicā un tūkstošiem citās vietās, nevarēja ienākt prātā, atbalstot Padomju Savienību ar biljoniem dolāru, pieprasīt valdību bez Staļina līdzdalības? Ko tas būtu devis? Varbūt no sākuma neko, bet beigās Padomju Savienību novestu līdz sabrukumam. Nav noliedzams, ko atzina arī pats Staļins, ka bez ASV un Anglijas palīdzības Padomju Savienība jau pirmajā gadā kuŗu būtu zaudējusi.

Ko Anglijai deva karošana? Ko viņa panāca ar Hitlera izslēgšanu no Vācijas valdības? Vācija sabruka, un arī Anglija zaudēja. Kā pēc kuŗa beigām Čerčils, zaudējis vēlēšanas, atzinās, tad kuŗš nemaz neesot bijis vajadzīgs. Tagad stāvoklis esot daudz sliktāks, kā tas bija pirms kuŗa. Kur nu palika nepiekāpīgais, stūrgalvīgais valstsvīrs, kuŗš vairākus miljonus Eiropas labāko jauniešu iedzina nāvē vai sakropļoja? Hitleri un čerčili nāk un iet, bet Vācija un Anglija pastāvēja un vēl ilgi pastāvēs. Tāpēc vienai pret otru nevajag kultivēt naidu, bet hitlerus un čerčilus pie laika nobīdīt pie malas.

Kuŗš Dancigas dēļ, kas bija veca Vācijas pilsēta, noveda Eiropu līdz katastrofai. Poļi gan dabūja Dancigu, bet zaudēja Poliju, un krievi vēl šodien sēž Eiropā. Notika tas, no kā lords Halifakss savā laikā brīdināja: "Ja kuŗš turpināsies, boļševiki pārņems Eiropu."

Pēc piedāvātā miera līguma noraidīšanas, neielaižoties pat sarunās par to, Hitlers bija kā zvērs iedzīts kaktā un ar godu nevarēja no tā izkļūt. Ko viņš varēja darīt, ja ar viņu pat neielaidās sarunās? Protams, viņš varēja aiziet no valdības, bet vai kāds diktators to ir darījis? Vai kāds diktators savu godkārību ir upurējis valsts interesēm par labu?

Man tāds piemērs no vēstures nav zināms.

Ja viņš, diktātors, būtu bijis parasts, normāls cilvēks, tad viņš nemaz nebūtu diktātors. Katram diktātoram vienmēr ir kaut kas neparasts pagātnē. Viņam tik ilgi klājas labi, kamēr ir gudri pareģi. Kad viņš no tiem atraisās, kādu laiku vēl paceļas debesis, bet tad bez žēlastības krīt bezdibeni, no kuņģa vairs nav izejas. Tāds bija Hitlera liktenis, un tāds, ar lielākām vai mazākām variācijām, ir bijis katra uzurpatora liktenis.

Čerčilu apbedīja pēc valdnieku cermoniāla ar lielu pompu. Arī Staļinu apbedīja ar lielu "dievbijību" un noguldīja blakus "lielam" Ļeņinam, bet vēlāk atrada, ka viņš šo goda vietu nebija pelnījis - izmeta no mauzoleja. Varbūt piedzīvosim arī Čerčila degradēšanu? No Hitlera pat pelni nav uzglabājušies.

Iesākās karš; kaut gan Sabiedrotiem bija daudz lielāks karaspēks nekā Vācijai, viņi karu zaudēja. Francija krita pirmā un Anglija "varonīgi" izglābās ar bēgšanu no Dankirkas, pametot Franciju, savu sabiedroto, karot par Angliju līdz beidzamam francūzim.

atradās kara beigās. Starpība ir tikai tā, ka ASV savu karaspēku samazināja, bet PSRS palielināja, un ieņēma daļu no ASV okupētās Vācijas un Čehoslovākiju. Savienoto Valstu uzticība Padomju Savienībai, kas saistīta ar lielu materiālu atbalstu - kā naudu, tā tehnoloģiju, Eiropas valstīs rada neuzticību. Padomju Savienība daudz ko saņem, bet pretī neko nedod. Šajos darījumos Eiropa nav partnere, bet Eiropas valstis ir norūpējušās, ka Savienotās Valstis var noslēgt kādu kompromisa darījumu ar Padomju Savienību, kas būtu uz Eiropas rēķina. Līdz šim ASV nav stājušās pretim PSRS agresijai kā Austrumvācijā, Polijā, Ungārijā, tā arī Čehoslovākijā. ASV arī neko nav darījušas, lai Eiropa izveidotos par vienu politisku vienību. Taisni otrādi - Francija ir izstājusies no Atlantijas Savienības, un krievu karaspēks okupējis Čehoslovākiju.

Lielā mērā par Francijas atsvešināšanos no ASV jāpateicas ASV politikai Eiropā. Apzinoties savu teritoriālo un saimniecisko pārsvaru, Savienoto Valstu politikas vadītāji ignorē Franciju un par sev līdzvērtīgu partneri uzskata tikai Padomju Savienību. Kad Padomju Savienības Komunistiskās partijas vadītājs Brežņevs viesojās ASV, mēs televīzijā redzējām prezidenta Niksona uzkrītoši laipno izturēšanos pret viņu. Sevišķi līguma parakstīšanas skatā starp Niksonu un Brežņevu izturēšanās izplūda pārmērīgā laipnībā un koķetībā. Skatītājiem palika iespaids, ka Niksonam kā lielas valsts prezidentam vajadzēja vairāk sevi kontrolēt. Tā visās attiecībās pret Padomju Savienību Savienoto Valstu prezidenti, sūtņi, ārlietu ministri un citas atbildīgas amatpersonas izturas ļoti laipni un draudzīgi. Bet pret Eiropu, pret Eiropas valstīm, kur ir sena kultūra un tradīcijas iesakņojušās dziļi visā dzīvē, ASV vadošās personas izturas ar necieņu. Tādu gadījumu nav mazums. Atzīmēsim šeit vienu. 1974. gada pavasarī ASV ārlietu ministrs Kisindžers (Kissinger), atgriežoties no Vidējo Austrumu

konferences, apmeklēja vairāku Eiropas valstu galvas pilsētas, bet tīšām ignorēja Parīzi. Šim notikumam pievērsa uzmanību kā Londonas, tā arī Parīzes prese. Kāds Parīzes laikraksts rakstījis, ka Kisindžers tā rīkojies "aukstās dusmās". Kisindžers bijis dusmīgs tāpēc, ka viņš nav ticis informēts par Francijas pārstāves Kopējā Tīrgū sarunām ar 20 arābu valstīm. No Parīzes gan paskaidrots, ka Kisindžers bijis informēts par tādām sarunām. Vašingtonas viedoklis esot arī, ka Francija esot vainojama ASV nesaskaņās ar Vāciju.

Francijas viedoklis ir, ka Savienotās Valstis ar savu impēriālismu grib dominēt Eiropā un, kopā ar savu otru partneri Padomju Savienību, grib pārvaldīt visu pasauli. Protams, tas būtu uz Eiropas lēses.

Vācijas laikrakstos parādījās raksti, ka Francija ar savu rīcību spiežot izšķirties Vāciju starp Parīzi un Vašingtonu. Tādā gadījumā Vācija izvēlēšoties Vašingtonu. Ka tāds Vācijas viedoklis būtu bez okupācijas varas iespaida, par to var šaubīties. Nav jāaizmirst arī, ka Vācijai nav atļauts rūpēties par savas valsts drošību. Ja nu drošības ziņā Vācija ir atkarīga no ASV, tad arī nav jābrīnās, ka tā izvēlēšies ASV.

ATTIECĪBAS STARP FRANCIJU UN ASV.

Attiecības starp Franciju un ASV vienmēr ir bijušas svārstīgas un reizēm pat smagas. Tās agrāk ir bijušas pat smagākas, nekā tās ir tagad.

Pirmās grūtības radās tūdaļ pēc Francijas revolūcijas, kad ASV ministru kabinets sašķēlās starp Francijas piekritējiem, kas pulcējās ap Tomasu Džefersonu (Thomas Jefferson) un Anglijas piekritējiem, kas pulcējās ap Aleksandru Hamiltonu. Prezidentam Vašingtonam ar grūtībām izdevās ieturēt vairāk vai mazāk neitrālu viedokli starp franču un angļu piekritējiem.

Smagākais periods (faze) sava ziņā bija kaŗš ar

Franciju no 1798. līdz 1800. gadam, kad ASV flote atklātos ūdeņos sagūstīja 93 Francijas apbruņotus kuģus. Šī pret Franciju naidīgā rīcība ir ASV lielākais nepieteiktais kaŗš, atskaitot Koreju un Vjetnamu.

Nebūs lieki atzīmēt, ka šajā nepieteiktajā kaŗā ASV flote sadarbojās ar Anglijas floti. Turpretim 1812. gadā ASV parsviedās Francijas pusē un atklāti karoja pret Angliju, tādā ceļā lielā mērā atbalstot Napoleonu.

Šie divi traipi ASV - Francijas attiecībās neizdzēsa dziļi atmiņā iesakņojušos pateicības sajūtu par Francijas sniegto palīdzību ASV cīņā ar Angliju par neatkarību. Lafajeta kults atdzīvojās ģenerāļa Peršinga armijā; - ģenerāļa piezīme 1917. gadā: "Lafajet, mēs esam šeit!"

Pēc Pirmā pasaules kaŗa neatmaksātā palīdzība un veids, kā Francija rīkojās pret Vāciju, ASV radīja rūgtumu par Francijas nepatecību. Sevišķi Francijas ātrā sakāve 2. pasaules kaŗā Savienotās Valstīs mazināja cieņu pret Franciju kā pret lielvalsti.

Tuvojoties Otrā pasaules kaŗa beigām, ģenerālim De Gollam (De Gaulle) izdevās amerikāņu sirdīs atmodināt veco draudzību, un likās, ka sliktais aizmirsts. Bet, kad 1958. gadā De Golls Francijā nāca pie varas, viņš nostājās pret amerikānismu. Protams, ģenerālim vajadzēja pacelt Francijas nacionālismu un prestižu. Viņš negribēja būt par ASV vasali. Vai tā bija nepatecība vai arī protests pret Amerikas Savienoto Valstu jaukšanos Eiropas politikā? Uz šo jautājumu ģenerālis De Golls vairs neatbildēs.

Bez Francijas piedalīšanās efektīva Eiropas aizstāvēšana nav iespējama. Tāpat arī Rietumeiropas valstu apvienība bez Francijas ir iluzoriska. Lai Eiropas valstu apvienība nodibinātos un būtu efektīva, tai jānodibinās brīvi un bez diktāta no ārpusēm. Ja Amerikas Savienotās Valstis grib piedalīties Eiropas likteņa veidošanā, tad tām ir

jāatzīst Eiropas valstu intereses. Jārēķinās arī ar Eiropas kultūru, kas ASV valsts vīriem nevisai labi saprotama.

Kā piemēru minēsim prezidenta Niksona izturu rēšanos, kad viņš bija ieradies Parīzē uz Francijas prezidenta Pompidū bērēm. Tajā pašā Parīzes apmeklējumā Niksons kārtoja citas lietas: pastaigājās pa ielām un dārziem ar politiskām personām; tērēja un kratīja roku. Tāda rīcība pēc franču ieskata nesaskan ar labām manierēm. Salīdzinājumam var atzīmēt, ka tad, kad ģenerālis De Gollis bija ieradies uz nelaiķa prezidenta Kenedija bērēm, viņš izvaiījās satīties ar politiskām personām un baznīcā iegāja pa blakus durvīm.

Pēc Otrā pasaules kara beigām ASV gan samazināja savu karaspēku Eiropā, bet negatavojās uz tās atstāšanu. ASV noorganizēja savas militārās pārvaldes un noorganizēja arī semi-militārās vienības, kuļu uzdevums bija armijas nolīktavu apsargāšana un darba dienests. Citās valstīs nodibinājās karaspēka vienības respektīvi - armijas pēc viņu pašu ieskata, bet Vācijai to noteica okupācijas vara, tas ir, ASV. Šīs armijas apvienoja vienā organizācijā, ko nosauca par NATO. Virspavēlniecību pār šo karaspēku ASV paturēja savās rokās. ASV arogantā rīcība nevienai valstij nepatika, bet kopējas drošības labā tās to pacīeta. Turpretim Francijai, kas ģenerāļa De Golla vadībā jau bija kara brūces krietni sadziedējusi, mērs bija pilns, un tā 1967. gadā izstājās no NATO un pieprasīja ASV savu karaspēku izvākt no Francijas. Ņemot vērā Francijas slaveno pagātni un kultūras devumu Eiropai, par tādu Francijas rīcību nav jābrīnās. Francija izvēlējās savu ceļu, savu neatkarīgu ārējo politiku. Tāda Francijas rīcība ASV nebija pa prātam. Savienotās Valstīs Franciju bija paredzējušas savā iespaida sfairā balansa politikā ar savu sabiedroto Padomju Savienību. Nav noliedzams, ka Francijai kā Eiropas valstij Eiropas intereses un nākotne ir tuvāka nekā ASV. Pie tam ir jāatzīmē, ka ASV neko nav darījušas

Eiropas vienības labā. Taisni otrādi - ASV kopā ar Padomju Savienību Eiropu sadalīja savā starpā un to darīja nevis Eiropas interesēs, bet lai Eiropu ilgāk noturētu pie zemes - savās interesēs.

ASV ir ieteikušas vairākas receptes, kā Atlantijas Savienība ir jāvada. Ir apšaubāms, ka šīs receptes būtu problēmas atrisinājums. Būdamā neatkarīga no ASV, Francija pret ASV ieteikumiem ir noraidoša. Protams, tas Kisindžeram (Kissinger) nebija pa prātam, jo Austrumeiropas valstis tādas ķecerības nevar izrādīt savam Kremļa saimniekam. Kisindžers ir izteicies, ka ASV tās sabiedrotie darot vairāk problēmu nekā ienaidnieki. Ka tāds izteiciens nav diplomātisks un pat ir aizskarošs, neviens nedrīkstētu šaubīties. Acīmredzot Kisindžers no savas varas bija tā apreibis, ka nevarēja pieļaut domu, ka Eiropā kāds drīkstētu viņam runāt pretim. Francijas cieņa tika aizskarta, un tas nerunāja par labu ASV ārlietu ministram. Tik delikātā postenī kā ārlietu ministrs, kaut arī viņš pārstāv lielu valsti, vajadzētu atrasties personai ar uzmanīgāku vārdu izvēli. Kaut arī Francija savā politikā izraudzījusies neatkarīgu ceļu, tā rēķinās ar visas Eiropas interesēm. Francija nepiekrita Brežņeva prasībai atzīt Eiropas robežas, kādas tās "de facto" pēc kara novilka Padomju Savienība. Cik zināms, Kisindžers bija citās domās.

ASV ĀRPOLĪTIKA EIROPĀ.

Runājot par ASV ārpolitiku, ir jāapskata jautājums, kas un kāds bija šīs politikas meistars Henrijs Kisindžers (Henry Kissinger). Kad 1968. gada novembrī Kisindžers pievienojās Niksona valdībai, ārlietu politiskās aprindās Ķīnas un Vidējo Austrumu lietās viņu uzskatīja par iesācēju, bet Eiropas un NATO problēmās – par speciālistu. Bet izrādījās, ka viņa orientēšanās spējas Eiropas politikā nebija tik pilnīgas. Kas tad slikts notika? Vai eiropieši no viņa gaidīja vairāk, jo viņš pats bija dzimis Vācijā? Vai viņš gribēja pierādīt, ka ir lielāks amerikānis nekā īstie amerikāņi? Vai viņš gribēja pierādīt, ka nav maigs pret Eiropu? Prezidents Niksons ārējā politikā pilnīgi uzticējās un paļāvās uz savu ārlietu ministru Kisindžeru. Var teikt, ka Kisindžers bija ļoti aktīvs, daudz lidoja un par sevi bija radījis iespaidu, it kā viņš būtu ievērojams "spīdeklis".

Savos paskaidrojumos Kongresā Kisindžers paziņoja, ka ASV lielākā problēma esot nevis ienaidnieki, bet nemaldīgie sabiedrotie. Ņemot vērā Kisindžera draudzīgo politiku ar Padomju Savienību, jādoma, ka, par ienaidniekiem runājot, viņš būs domājis arābus. Turpretim Eiropā vairāki valstsvīri domāja, ka par nesaskaņām Atlantijas Savienībā vainojamas ASV un it sevišķi Kisindžers.

Žēlošanos par Kisindžeru, pamatoti vai nepamatoti, varēja atzīmēt vairākos apstākļos, un proti:

1) Pasaules politikā viņš Eiropas valstīm noliedza katru lomu.

Daudzi valstsvīri toreizējo apjukumu uzskatīja par taktiku, lai Eiropu atturētu no starptautiskām lietām, lai tā būtu tikai ASV ārējās politikas daļa (extension). Kāds franču diplomāts teicis, ka Kopējā Tirdzniecības devīzes valstis Kisindžers gribot ietilpināt Atlantijas Savienībā, lai tādā ceļā tās spētu pieņemt tikai tādus lēmumus, kas dabūjuši piekrišanu no Vašingtonas. Savā Atlantijas Savienībā teiktā runā

Kisindžers uzsvēris, ka Eiropas valstu vadībām esot tikai lokālas intereses, bet ASV tās esot globālas. Ja Eiropai Vidējos Austrumos, kur saista vēsturiska, saimnieciska un ģeografiska kopība un saites, nevarētu būt atsevišķa politika, kur tad vēl citur tā varētu būt?

2) Viņš, Kisindžers, viens pats gribēja noteikt kopējās intereses.

Kopš Otrā pasaules kara beigām ASV un Eiropas valstu vadība sāka ieteikt Apvienotās Eiropas valstis (ši kustība Eiropā bija populāra jau pirms 2. pasaules kara) pārlicībā, ka galvenos politiskos jautājumos nebūs domstarpību. Šī teorija bija laba tik tālu, kamēr galvenā problēma bija Padomju Savienības draudi mieram. Bet "dētente" un tad naftas krīze atklāja tāda pieņēmuma maldīgo pusi. Vidējie Austrumi ir smagākais jautājums visā lietā. Eiropa 80% apmērā ir atkarīga no arābu naftas. Pirms embargo ASV no Vidējiem Austrumiem importēja tikai 11% naftas no sava patēriņa. Kāda Bonnas valdības atbildīga persona ir teikusi: "Savienotām Valstīm Vidējie Austrumi ir tikai viena starp vairākām problēmām un tālu projām no Vašingtonas. Turpretim Eiropai tie ir pie durvju sliekšņa un apdraud tās drošību."

3) Viņš, Kisindžers, iejaucās Eiropas valstu lēmumu pieņemšanas gaitā.

Kisindžera žēlošanās, ka neesot pietiekami daudz konsultāciju, izklausījās kā jaukšanās jau tā apgrūtinātā lēmumu pieņemšanas procesā. Politiskā situācija NATO un Kopējā Tirgū bija diezgan līdzīga tai, kāda būtu, ja ASV republikāņu Ministru Kabinētā, piemēram, piedalītos tādi demokrati kā Ed. Kenedijs, Goldvoters, Mak Govers, Valless un citi, kas censtos aizstāvēt savu vēlētāju intereses. Eiropieši domā, ka amerikāņi viņus sašķeltu. Vācijas ārlietu ministrs Valters Šells (Walter Schell) teicis: "Mēs nevaram laist amerikāņiem sēdēt pie mūsu galda, jo neviens no Eiropas nav ASV Ārlietu Ministrijā (domāts kā pārstāvis)."

4) Viņš, Kisindžers, kopā ar Padomju Savienību dibināja kopēju pārvaldi.

Šis ir franču pazīstams iebildums: "Austrumi ir austrumi, un rietumi ir rietumi." Padomju Savienība un Savienotās Valstis rīkojas tāpat kā Napoleons un Krievijas ķeizars Aleksandrs III: sadalīja Eiropu iespaidu sfērās. Franču bailēm ir daudz piekritēju. Daudzi diplomāti bija norūpējušies par to, ka Kisindžers Eiropas nācijas izlietojis kā bandiniekus šacha spēlē savos darījumos ar Padomju Savienību. Bijušais Francijas ārlietu ministrs Mišels Žobērs (Michel Jobert) Savienoto Valstu attiecības ar Padomju Savienību nosaucis par agresoru savienību. Tiešām, vairāki Eiropas diplomāti ir pārliecināti, ka pēdējo politisko krīzi Kisindžers tīšām radījis, lai aizsteigtos priekšā Eiropas apvienības radīšanai, kas varētu apdraudēt Padomju Savienības un ASV tiesības uz Eiropas pārvaldīšanu.

5) Viņš, Kisindžers traucēja militāro stāvokli.

Eiropiešiem apnicis klausīties Vašingtonas draudos par ASV karaspēka izvilkšanu no Eiropas. Faktiskais stāvoklis ir tāds, ka ASV savu armiju - 300 tūkstošus vīru lielu - tur Eiropā kā savu avangardu savās interesēs. ASV karaspēks neatrodas Eiropā platonisku nolūku dēļ, bet ASV Armijas vadība ir izraudzījusi konflikta gadījumā ar Padomju Savienību par kaujas lauku labāk Berlīni, nekā Bostonu - tā domā Francijas ārlietu ministrs Mišels Žobērs. Nav šaubu, ka ASV karaspēks Eiropā atrodas savās interesēs un, tiklīdz tāda interese zudīs, amerikāņi nozudīs no Eiropas.

6) Viņš, Kisindžers, tīšām radīja politisku krīzi.

Kisindžers, atgriežoties no NATO sapulces Briselē (Brussel), pārmetis eiropiešiem par sarunu turpināšanu ar arābu valstīm, un viņa toreizējais ziņojums tika uzskatīts par apzinīgu provokāciju. Kāds franču valstsvīrs izteicies: "Kas gan ASV ir tik svarīgs pret to, ka Eiropa ieņem savu viedokli Vidējo Austrumu jautājumā?" Eiropieši nedomāja, ka viņu sarunas ar arābiem naftas lietā varētu traucēt

Kisindžera miera sarunas. Pie tam šī konference bija priekšsarunas naftas jautājumā, tātad nākotnes darījumam, un kā tad tās varēja traucēt Kisindžera ārējo politiku? - Tas Eiropā nebija saprotams.

7) Viņš, Kisindžers, Eiropas valstīm uzsvēra to vājumu.

Prasot daudz no Eiropas, Kisindžers gribēja parādīt, cik vāja tā ir. To eiropieši, kaut arī reti piemin, viņam nekad nepiedos. Izņemot skaistās runas par Eiropas Valstu savienību 1980. gadā, Kopējā Tirgus deviņas valstis nekur tālu nav tikušas. Vienmēr rodas kādi iekšējie un ārējie traucējumi. Francijas ministru prezidents Maurīcijs Kuvē de Murvile (Maurice Couve de Murville) bija izteicies, ka nākotnē Niksona-Kisindžera rīcība varot radīt vēl vairāk traucējumu un nesaskaņu un ka dzirdot, ko Kisindžers vēlas un ir teicis, mēs nekad neesam ticējuši, ka Savienotās Valstis nopietni būtu vēlējušās apvienotu Eiropu.

Jau 1962. gadā Kisindžers tika paredzējis astoņdesmito gadu grūtības Eiropā. Viņš izteicies, ka Eiropa gribēšot iet savu ceļu. Tā gribēšot savu neatkarīgu politiku, bet tādā gadījumā tai jāuzņemas tādas politikas sekas.

Runājot par Eiropas neatkarīgas politikas sekām, jāapsver, ko Kisindžers ar to gribējis pateikt. Vai tie bija draudi, vai arī tikai brīdinājums? Ir taču dabīgi, ka katra valsts vai valstu apvienība izvēlas tādu politiku un iet tādu ceļu, kāds vislabāk tās interesēm pakalpotu. No Otrā pasaules kara beigām ir pagājis pietiekami ilgs laiks, lai okupācijas karaspēks atietu savās robežās. Okupācija vienreiz taču ir jāizbeidz, un, jo to dara drīzāk, jo būs labāk. Tad katra valsts varēs brīvi izraudzīt un iet savu politisko ceļu. Protams, katra arī atbildēs par savas politikas sekām.

Abām lielvarām: Savienotām Valstīm un Padomju Savienībai, kas Eiropu sadalīja savā starpā, ir

kopēja interese. Šī interese ir, lai šāds stāvoklis ilgāk turpinātos un ilgāk varētu izmantot okupētās zemes. It sevišķi tas attiecināms uz Padomju Savienību.

ASV NERĒKINĀS AR EIROPAS INTERESĒM.

Kad Eiropas valstis ievadīja sarunas ar arābu valstīm naftas jautājumā, šīm sarunām bija tīri saimniecisks raksturs. Eiropas valstīm nav pietiekami daudz savas naftas, un tā ir jāimportē. Turpretim arābu valstīm tās krājumi stipri pārsniedz pašu patēriņa vajadzības. Rēķinoties ar apstākli, ka transporta ziņā arābu nafta visvieglāk un lētāk sasniedzama un arābu valstīm ir vajadzīgi Eiropas tehnoloģijas sasniegumi, starp valstīm bija nodibinājušies tuvi sakari. Bet ASV Ārlietu Ministrija Kisindžera personā iebilda, ka šīs sarunas uzsāktas bez sazināšanās (lasi: bez ASV piekrišanas).

Ja ASV Eiropas valstīm pārmet seperātu rīcību, tad arī pašām Savienotām Valstīm savos darījumos vajadzētu rēķināties ar Eiropas valstīm un neuzsākt, vismaz politiskā laukā, akcijas bez konsultēšanās ar Eiropas valstīm, it sevišķi ar tām, kas ietilpst Atlantijas Savienībā. Turpretim mēs redzam, ka to, ko ASV liedz Eiropai, tās atrod par pilnīgi normālu savā rīcībā. Tādos apstākļos runāt par sadarbību nav nekāda nozīme. Tā tas notika 1973. gada Arābu-Izraēlas kara laikā.

Šis karš iesākās bez kara pieteikšanas. Arābi pēkšņi uzbruka un, izmantojot pārsteiguma priekšrocības, no sākuma karā guva zināmus panākumus. Eiropas valstis šajā konfliktā nebija ieinteresētas. Arī tādā gadījumā, ja Padomju Savienība atbalstītu arābus un Savienotās Valstis Izraēlu, Eiropai nebija nekāda interese iesaistīties šajā konfliktā. Bet kas notika? ASV no sava apbruņojuma krājumiem, kas ietilpst NATO, zināmu daudzumu nosūtīja Izraēlai. Par to citas NATO valstis uzzināja tikai pēc

notikušā fakta. Nekāda sazināšanās vai konsultēšanās ar NATO biedriem nenotika. Ar tādu rīcību ASV, kā Atlantijas Savienības un NATO dalībniece, Eiropas valstis pret to gribu un interesēm ievilka konfliktā, kas varēja izvērsties par Trešo pasaules karu. Ko varēja un kas Eiropai bija jādara? Pirmais - vajadzēja aizliegt un apturēt ieroču un municijas izvešanu. Ja tas nebija iespējams bez sadursmes ar ASV karaspēku Eiropā, tad no tādas rīcības bija jānorobežojas un jāceļ iebildumi.

Ievelkot Eiropu Arābu-Izraēlas konfliktā, piegādājot ieročus Izraēlai, ASV konflikta gadījumā ar PSRS arī paralizēja Eiropas aizstāvēšanās iespējas. Nav šaubu, ka pretinieks to zināja un vajadzības gadījumā varēja izmantot. Eiropa atradās mata galā no negaidītas katastrofas. Saprāts diktēja, ka bija jānovēršas no ASV politikas.

ASV sarunās ar Padomju Savienību šoreiz izdevās Arābu-Izraēlas karu lokālizēt. Bet Eiropai tā bija krietna pamācība, ka ASV nav pa ceļam ar Eiropas valstu interesēm un pašas Eiropas likteni. Kamēr ASV karaspēks atrodas Eiropā, un tām par Izraēlu Tuvējos Austrumos ir lielāka interese nekā par Eiropu, sarežģījumi un pēdējās ievilkšana konfliktā nav izslēgta. Kā ASV atbalsta Izraēlu, tā Padomju Savienība atbalsta arābu valstis. Panākot 1973. gadā kara lokālizēšanu, ASV uzsāka ar Padomju Savienību apspriedes globālā apmērā, bet par to neapspriedās un pat neinformēja savus sabiedrotos Eiropā.

NO RĪGAS LĪDZ HELSINKIEM.

Ar 35 valstu valdību galvu konferenci un līguma parakstīšanu 1975. gada jūlija beigās Somijas galvas pilsētā Helsinkos, beidzās svarīgs periods Eiropas vēsturē. To svarīgāku padara apstākļi, ka līguma noslēgšanā piedalījās ne tikai Eiropas valstis vien, bet arī ASV un Kanāda.

Kā zināms, Savienotās Valstis Otrā pasaules karā piedalījās boļševistiskās Krievijas pusē. Abas no kara izgāja kā uzvarētājas. Tā liktos, ka pie kara rēķinu noslēgšanas tām vajadzētu būt vienam partam un karā zaudējušām - Vācijai un Itālijai - otram partam. Bet, karā izbeidzoties ar Vācijas beznoteikumu kapitulāciju, stāvoklis mainījās. Abi kara sabiedrotie: boļševistiskā Krievija un kapitālistiskās Amerikas Savienotās Valstis vienojās vai arī tikai atsvaidzināja jau agrāk panākto vienošanos par Vācijas un līdz ar to visas Eiropas sadalīšanu savā starpā. No sākuma gan Savienotās Valstis slēpa, ka Padomju Savienības armijas ieņemtie apgabali jau būtu galīgās robežas, bet arī neko nedarīja, lai patvarīgi aneksētās valstis un apgabalus PSRS atbrīvotu un ļautu tos ieņemt to likumīgajiem īpašniekiem.

Viena otra situācija, kā satiksmes noliegšana ar Berlīni, gan liecināja, ka bijušie sabiedrotie viens uz otru netur labu prātu, bet atkal izlīga, un sadarbošanās turpinājās. Viens no bijušajiem sabiedrotiem - boļševiks, bet otrs - kapitālists. Loģiski ņemot, nekāda draudzība nevarētu pastāvēt. Brīvība un boļševisms, šie vienkāršie vārdi apzīmē divas titāniskas idejas, divus dzīves veidus un divus absolūti nesamierināmus uzskatus par cilvēka vērtību un sūtību. Vārds "brīvība" apzīmē cilvēku par Dieva radību ar brīvu un individuālu sūtību, ko vada mūžības un dabas likumi. Otrs - boļševisms/komūnisms - cilvēku uzskata par objektu, kam bez savas gribas jāpakļaujas valstij, kaut arī tajā valda

tirannija. Tomēr dzīvē mēs redzam, ka pretēji loģiskiem apsvērumiem, ASV ar milzīgiem materiāliem līdzekļiem, ar kapitālu un tehnoloģiju vēl līdz šim boļševismu atbalsta un uztur pie dzīvības.

Padomju Savienība nav mainījusies. Ja kāds iedomājas, ka ar Helsinku nolīgumu kas panākts, tad drīz vien viņš pārliecināsies, ka iekritis pašapmānīšanās un saldo ilūziju lamatās. Lai drīzāk atjēgtos, ir jāpaskatās uz Helsinku izrādes ekrānu. Kopā 35 valstu valdību galvas, tai skaitā ASV prezidents Fords un kaŗa sabiedrotās PSRS Komūnistiskās partijas ģenerāļsekretārs Breņņevs, atzina un apstiprināja boļševistiskās Krievijas Otrā pasaules kaŗa iekarojumus. Atdeva Krievijai to, ko tā gadiem ilgi bija vēlējusies. ASV atdeva to, kas tai nepiederēja, un prezidents Fords ar savu parakstu garantēja šīs robežas. Tas notika tajā gadā, kad ar Padomju Savienības palīdzību Savienotās Valstis izstūma no Dienvidvjetnamas, Kambodžas un Laosas, un notika cīņa par Portugāles boļševizēšanu ar PSRS atbalstu. Butu nepareizi apgalvot, ka ASV valdība un prezidents nebūtu tikuši brīdināti par Helsinku līguma kļūmīgām sekām. Nav šaubu, ka lielākā autoritāte rakstnieks Aleksandrs Solžeņicins dziļākā pārliecībā un nevainojamā godīgumā brīdināja no boļševiku "dētante". Bet ASV ārlietu ministrs Kisindžers publiski denuncēja viņa politiskos uzskatus. Patiesībā Solžeņicins aprakstā mums jau sen zināmo patiesību, bet, acīm redzot, ASV ārlietu ministra kungam tas nepatīk. Bet vispirms, lai kāds nenonāktu pie pārsteidzīga secinājuma, ka PSRS nav drauds ASV un tās sabiedrotiem, tad jāatgādina daži fakti no Helsinku līguma.

Vispirms, pats Helsinku dokuments nozīmē, ka legālizēta boļševistiskās Krievijas 182 000 kvadrātjūdžu aneksija. Apmēram puse Polijas, Prūsijas, Rumānijas, daļa Somijas un trīs Baltijas valstis: Igaunija, Latvija un Lietuva. Aneksētā platība ir apmēram Kalifornijas lielumā ar aptuveni 24 miljo-

niem iedzīvotāju. Boļševistiskās Krievijas prasība pēc minētiem apgabaliem un valstīm dibināta tikai uz iekarojumu pamata un to atbalsta Sarkanās Armijas spēks. Šajos apgabalos un valstīs krievi nedzīvoja. Tālāk - tajā laikā, kad citas valstis: Anglija, Francija, Holande, Itālija un Portugāle atteikušās no kolonijām un tās atbrīvojušas, boļševistiskā Krievija paplašina savu lielo impēriju ar jaunām kolonijām un savās domīnijās, tā sauktās satelītu valstīs, pievelk valdības grožus. Neviena no boļševiku impērijā iekļautām valstīm nav pilnīgi suverēna. Neviena nedrīkst novirzīties no boļševiku sociālisma sistēmas un arī neviena nav neatkarīga savā ārējā politikā.

Pagājuso 22 gadu laikā Sarkanā Armija ir apspiedusi sacelšanos pret sarkano tiranniju 4 Austrumeiropas valstīs: 1) 1953. gadā - Austrumvācijā; 2) Ungārijā - 1956. gadā; 3) Čehoslovākijā - 1968. gadā; 4) Polijā - 1970. un 1980. gadā; Lai turpmāk neatkārtotos tādi gadījumi, tad Austrumeiropā ārpus PSRS robežām stāv novietotas apmēram 40 divīzijas. Kad citas lielvalstis ir savu varenību zaudējušas, PSRS savā impēriālistiskā gājienā ir pieņēmusies spēkā un varenībā. (Un šeit runāts tikai par Eiropu, nemaz nepieminot boļševiku izplatīšanos Āfrikā, Dienvidaustrumāzijā un citur.)

Šai dētantes laikmetā būtu jāpatur prātā, kāda patiesībā ir Padomju Savienība. Kad ASV visu būs atdevušas PSRS un vairāk nebūs ko dot, kas pašai nepiederēja, tad nāks prasība pēc Aļaskas, bet vai tad pretošanās jau nebūs nokavēta...

Ja arī PSRS uz ārieni spēlētu režīma mīkstināšanu, tad savās mājās tā dubultos modrību, un katrs brīvības dīglis jau pašā sākumā tiks izravēts. Tā ir bijis, tā ir un tā būs. Nekāda ideju izmaiņa ar nekomunistiskām valstīm nevar notikt. Boļševiku sociālisms taisnību un brīvību nevar paciest un pieļaut. Ja tas tā notiktu, kā to ASV iedomājas, tad tās būtu boļševiku varas sabrukuma sākums.

ASV vajadzētu saprast, ka jēdziens "dētante" boļševiku tulkojumā nenozīmē to pašu, ko ar to

domā Baltajā namā. Tas nenozīmē, ka PSRS atvieglos savas diktatūras žņaugus. Tas nenozīmē, ka Kremlis pārtrauks sūtīt savus aģentus uz citām valstīm. Tas nenozīmē, ka netiks izmantotas citu valstu komunistiskās partijas Padomju Savienības impēriālistisko mērķu sasniegšanai. Tas arī nenozīmē, ka PSRS neturpinās bruņoties un necentīsies iekarot citas valstis. Helsinku līgumam, ja tas vairs nekalpos boļševistiskās Krievijas interesēm, nebūs lielāka vērtība kā simtiem jau laužto līgumu.

Pie Jaltas līguma izstrādāšanas par prezidenta Rūzvelta padomnieku piedalījās Aldžers Hiss (Alger Hiss). Vēlāk atklājās, ka jau pirms tam viņš ir bijis boļševistiskās Krievijas spiegs. Nav šaubu, ka to zināja Staļins un šo spiegu izmantoja savā labā.

Pie Helsinku līguma tika strādāts apmēram trīs gadus. Būtu interesanti zināt, vai arī šeit Padomju Savienībai nav bijis palīdzīgs kāds cits spiegs. Ja arī tas vēlāk atklāsies un Helsinkos pastrādāto kļūdu atzīs un pat nožēlos, boļševiku verdzībā nodotām tautām vairs nevarēs palīdzēt, tās būs jau iznīcinātas.

ASV žurnāla "Times" 1975. gada 25. augusta izdevumā ir uzņēmums no Telavivas (Tel Aviv) Izraēlā, kur izraēlieši demonstrē pie ASV sūtniecības nama, nesot plakātu ar uzrakstu: "Amerika, uzmanies! - Kisindžers ir Padomijas aģents!"

Jā, Helsinku 35 valstu valdību galvu parāde ir noticis fakts. Starp citu, 34 valstis uz Helsinkiem bija deliģējušas savu valdību galvas, bet Padomju Savienību pārstāvēja Komunistiskās partijas ģenerālsekretārs Brežņevs. Interesanta situācija. Vai partijas sekretāra rīcība valdībai būtu saistoša? Ja tā, tad jāatzīst, ka Padomju Savienībā ir divas valdības. Vai arī tikai viena valdība, kas padota partijai, tas ir - pastāv komunistiskās partijas diktatūra.

Noslēdzot vēstures posmu ar Helsinku konferenci, man gribas apskatīt jautājumu, vai nav kaut kas palaists garām, nokavēts, neizmantots, lai

konferencē nebūtu tik traģiskas sekas attiecībā uz Baltijas valstīm. Jautājumu rūpīgi apsverot, man jāsecina, ka visas trimdas organizācijas un amatpersonas, ieskaitot mūsu presi, ir rīkojušies enerģiski, saprātīgi un apzinīgi. Pūles un izdevumi nav tikuši taupīti. Ja panākumi nav tādi, kā mēs to vēlējamies, tad nemeklēsim vainīgo savā starpā, bet visiem, kas strādāja, dziļi pateiksimies un vēl vairāk saslēgsimies kopā turpmākai rīcībai. Ņemot vērā Pasaules Baltiešu apvienības Memoranda lielo nozīmi Baltijas tautu vēsturē, es vēlētos, ka šis memorands šeit tiktu atkārtots nesaīsinātā veidā.

PASAULES BALTIEŠU APVIENĪBAS MEMORANDS EIROPAS DROŠĪBAS KONFERENCES VALDĪBU GALVĀM.

Laikraksta "Laiks" 1975. gada 16. jūlija izdevumā ir ievietots interesants raksts: "Mēs prasām savas tiesības - Pasaules Baltiešu Apvienības Memorands Eiropas Drošības konferences valdību galvām.

Vašingtona D.C. (red.). Pasaules Baltiešu Apvienība Eiropas Drošības konferences valdību galvām piesūtījusi memorandu, kuņā deklarē, ka krievu okupētās Igaunijas, Latvijas un Lietuvas tautas nekad labprātīgi nav atteikušās no brīvības un neatkarības, ka šīs nācijas bijušas izslēgtas no piedalīšanās Eiropas Drošības konferencē un Padomju Savienībai nav bijis nekādu tiesību šajā konferencē runāt arī baltiešu tautu vārdā.

Memorandu parakstījis apvienības prezidents Uldis Grava. Ņemot vērā šī dokumenta svarīgo vēsturisko nozīmi cīņā par savas tautas un valsts tiesībām, es to šeit citēšu negrozītā veidā:

"Pasaules Baltiešu Apvienība, kas reprezentē visus igauņus, latviešus un lietuviešus rietumu pasaulē un izsaka visu triju baltiešu tautu ilgas un

centienus padomju okupācija, deklarē:

1) Igaunijas, Latvijas un Lietuvas tautas nekad labprātīgi nav atteikušās no brīvības un neatkarības un tās joprojām atrodas padomju militārā okupācijā, kas ir apkaunojoša vācu - padomju 1939. gada slepenā protokola, t.s. Molotova - Ribentropa pakta, tiešas sekas par interešu sfairu sadalīšanu Austrumeiropā.

2) Katra Eiropas Drošības un sadarbības konferencē parakstīta deklarācija vai panākta vienošanās nevar būt saistoša Igaunijas, Latvijas un Lietuvas tautām, jo šīs nācijas konferencē nekādā veidā nebija reprezentētas. Mēs kategoriski noraidām visus apgalvojumus, ka PSRS valdība šajā konferencē reprezentēja baltiešu tautas.

3) Eiropas Drošības un sadarbības konferences lēmumu parakstītājām valstīm būtu jādeklarē, ka konferencē parakstītā deklarācija nekādā veidā neietver Igaunijas, Latvijas un Lietuvas varmācīgās okupācijas un nelikumīgās inkorporācijas atzīšanu Padomju Savienībā.

4) Parakstītājām valstīm katrai atsevišķi būtu jādeklarē savi uzskati par to, ka Igaunijai, Latvijai un Lietuvai būtu piemērojamas katras nācijas neaizskaramas pašnoteikšanās tiesības, kas proklamētas Apvienoto Nāciju 1970. gada rezolūcijā Nr. 2625 (XXV) par nāciju savstarpējām miermīlīgām attieksmēm.

5) Tā kā nepielūdzama un intensīva rusifikācijas un padomju koloniālisma programma apdraud baltiešu tautu eksistenci, mēs prasām, lai visas parakstītājas valstis atzīst steidzamu soļu nepieciešamību Igaunijas, Latvijas un Lietuvas pašnoteikšanās tiesību atjaunošanā.

Mēs nododam Jums šo deklarāciju apsvēršanai un atbalstam un būtu Jums pateicīgi par atbildi vēl pirms Drošības un sadarbības konferences nobeiguma.

Neviena nācija, ne nāciju konference nevar

atņemt citai nācijai tiesības pašai noteikt savu nākotni. Eiropas Drošības un sadarbības konference savās ilgajās sarunās attiecībā uz Baltijas valstīm nav respektējusi starptautisko tiesību pamatprincipus, kas neparedz un nepieļauj nekādus izņēmumus."

Ja šis memorands, tāpat kā vairāki iepriekšējie, nerasniedza cerētos panākumus, tad tur nav vainojami memoranda iesniedzēji. Vainojama ir pasaules morāle, kas padevusies baiļu panikai. Protams, visvairāk vainojama pati Padomju Savienība, kas savā egoismā nepazīst robežu. Tā ir valsts bez morāles, kas slēdz līgumus ar citām valstīm apzinoties, ka šos līgumus pildīs tikai tik ilgi, kamēr tas būs tās interesēs. Tā ir valsts, kuŗas iekārta dibināta uz meliem un krāpšanu. Tā ir valsts, kur nemorālais - nodevība ir valstiska lieta. Šī valsts Helsinku konferencē spēlēja vadošo lomu. Šai valstij Drošības konferences lēmums, kas pēc būtības ir Otrā pasaules kuŗa miera līgums, ir vajadzīgs, lai legalizētu tās patvarīgi nospraustās robežas un kuŗa ieguvumus. Bez ASV palīdzības PSRS neatrastos kuŗu uzvarējušo valstu vidū. Bez Savienoto Valstu piekrišanas Padomju Savienība nebūtu varējusi pilnīgi vai pa daļai Eiropā iznīcināt un sev pakļaut 19 valstis. ASV kopā ar PSRS Eiropu sadalīja un nerēķinājās ar desmitiem miljonu cilvēku likteni.

Šķirstot vēstures gada grāmatas, mēs redzam, ka ir tikuši pastrādāti daudzi drausmīgi noziegumi, bet tik zvērisku, brutālu un zemisku noziegumu, kādu boļševistiskā Krievija pastrādāja Baltijas valstīs, pagātnē nevar atrast. Šis noziegums kā apmēru, tā arī zvēriskuma ziņā paliek nepārspēts. Līdz šim arī vēsturē nebija gadījuma, kad baltās rases piederīgie būtu tikuši turēti verdzībā. Krievija ir pirmā valsts, kas šo noziegumu pastrādājuši un pie tam, divdesmitajā gadu simtenī. Šo noziegumu padara smagāku vēl tas apstāklis, ka paši krievi - slavi - pieder pie baltās rases. Jādomā, ka arī saglabāsies pierādījumi, kā šie baltie vergi ekspluatēti un turēti

nesalīdzināmi sliktākos apstākļos nekā nēģeri ASV. Iespējams, ka čeka paspēs iznīcināt pierādījumus par cilvēku spīdzināšanas paņēmieniem, kā nagu maukšanu, kaulu laušanu, dzimumorgānu spiešanu un t.t., un t.t. Čekas patentētais šāviens pakausī paliek neapstrīdēts.

Padomju Savienībā verdzība ir daļa no valsts sistēmas, bet, ka to oficiāli akceptēs Savienotās Valstis un arī Eiropas valstis, tas nebija sagaidāms. Ir maldīgi domāt, ka ar piekāpšanos apmierinās boļševistiskās Krievijas iekarošanas tieksmes. Ir arī maldīgi domāt, ka ar iztapšanu iegūs labvēlību un žēlastību. Vājos un bailīgos boļševistiskā Krievija savā iekarošanas gājienā aprīs un iznīcinās tāpat, kā tas notiek ar Baltijas valstīm. Tie, kas tagad nodeva Baltijas valstis, vēsturē neatradīs žēlastības, bet tiks uzskatīti par nožēlojamiem kukaiņiem.

Ja arī Memorandum nebija panākumu, tad tas ir un paliek vēsturisks dokuments: klauvējiens pie Eiropas sirdsapziņas. Vēlāk, kad līdzīgs liktenis, kāds tas tagad Baltijas valstīm, Eiropā piemeklēs kādu citu valsti, tad, rakņājoties pa archīviem, jau priekšā atradīs gatavu iesnieguma tekstu. Tad redzēs un atzīs, ka baltiešiem bijusi taisnība. Tad pārlicināsies, ka bijusi veltīga boļševistiskās Krievijas patvarīgi nosprausto robežu atzīšana par likumīgām. Tad arī pārlicināsies, ka, rodoties iespējai, boļševistiskā Krievija atkal iznīcinās kādu suverēnu valsti un to iekļaus savā impērijā. No tādas rīcības to neatturēs Helsinkos dotie solījumi un parakstītais līgums. Boļševistiskā Krievija/Padomju Savienība, kā tas vienmēr ir bijis, līgumus tur tikai tik ilgi, kamēr tie kalpo tās interesēm. Ko tad citas valstis, kas piedalījās Helsinku konferencē, saņēma pretim par vairāku suverēnu valstu nodošanu iznīcībā un verdzībā? Padomju Savienība humānizēšot savu režīmu?! Humānitāte ir pati par sevi saprotama lieta un nebūtu pārākama ar nehumānu darījumu - ar citu valstu iznīcināšanu. Kā var runāt par režīma humānizēšanu, ja to sola par nehumānu

darījumu legalizēšanu. Slēdzot tādu līgumu ar Padomju Savienību, citas valstis - līguma dalībnieces - ar to apliecināja savu zemi noslīdējušo morāliko standartu. Un nebūs ilgi jāgaida, kamēr piedzīvos, ka PSRS solījumiem Helsinkos nebūs lielāka vērtība par tās iepriekšējiem solījumiem, kas visi laužti un aizmirsti.

Kopējam Pasaules Baltiešu Apvienības Memorandumam ir arī nenoliedzama tā vērtība, ka tas ir radies visu Baltijas nāciju sadarbības rezultātā. Ir pierādīts, ka Baltiešu apvienība var pastāvēt un ar to ir pierādīts, ka Baltijas valstu savienībai savā laikā vajadzēja tikt nodibinātai un pastāvēt. Tam, kā loģiskam secinājumam no kopējām interesēm, vajadzēja būt par neatkarības stūrakmeni.

ATSKATS BALTIJAS VALSTU VĒSTURĒ.

Ja no vēstures var ko mācīties, tad tas joprojām sevišķi sakāms par Baltijas valstu vēsturi. Visām trim Baltijas valstīm ir sena pagātne. Vecākas savā dzīves telpā nekā to lielie kaimiņi. Lietuvai pat kā valstij ir slavena pagātne. Diemžēl visām trim tautām ir nelaimīga pagātne. Lielā mērā tur vainojams to ģeografiskais stāvoklis, kas tās padarīja iekārojamas, bet vēl vairāk apstākļi, ka trūkusi kopības ideja un kopēja sadarbība, atvairot iebrucējus Baltijas telpā. Atsevišķi katra nācija ir izcīnījusi slavenas kaujas, bet, trūkstot kopējai rīcībai, šo uzvaru rezultāti zaudēti. Rūgts un garš ir bijis ceļš līdz iebrucēju padzīšanai un neatkarības izcīnīšanai. Bet atkal - nemācījās no vēstures un nenodibināja Baltijas valstu savienību. Mums beidzot ir jātiek pie skaidrības, kas pie tā vainīgs. Zināmā mērā vainojamas visas trīs valstis. Kad visās valstīs nodibinājās autoritāras valdības, tad kopējai organizācijai un sadarbībai vairs šķēršļu nebija. Vainojami tikai "vadoņi", kas, kā izrādījās, nebija

pietiekami tālredzīgi un enerģiski. "Vara bez tiesībām ir tirannija," teicis Paskāls, "un tiesības bez varas ir izsmiekls (mockery)". Uz ko cerēja un pašāvās Baltijas valstu vadoni? Vēsture ir bagāta ar piemēriem, kas rāda, ka valstu galvas - vadība stipri ietekmē un pat noteic tautu un valstu likteni.

Valsts galvam, vai viņš ir ievēlēts amatā, vai arī šo amatu ieguvis ar varas palīdzību, ir jābūt skaidrībā, ka viņš par valsts likteni uzņemas atbildību un ir absolūti atbildīgs. Pirms tāda svarīga soļa spēšanas viņam ir jābūt skaidrībā pašam par sevi; tas ir, vai viņam piemīt valsts vadonim vajadzīgas un nepieciešamas īpašības. Nepietiek tikai ar teorētiskām zināšanām, vai arī piedzīvojumiem kādas partijas vai organizācijas vadībā. Valsts vadonim ir jābūt valstsvīram, kas stāv pāri partiju un lokālām interesēm. Viņam ir jābūt apveltītam ar drosmi un asu prātu. Viņam nav jālokās citu, kaut arī par viņu stiprāku, priekšā. Spēka ziņā citi var būt stiprāki un bagātāki, tā ir parasta parādība, bet kā suverēno valstu galvas visi ir vienādi. Valsts vadonim, ja viņš ir īsts valstsvīrs, ir jābūt drošam un nelokāmam. Viņu nedrīkst ietekmēt ne glaimi, nedz draudi. Viņam ir jāstāv par savu lietu un jāaizstāv sava pārlicība. Viņš var tikt lauzts, bet nedrīkst liekties. Ja kāda persona apzinās, ka viņai trūkst valstsvīra, valsts vadoņa īpašību, tad tādu amatu tā nedrīkst uzņemties.

Vara ir saistīta ar pienākumiem. Tas nav valstsvīrs, kurš uzņemas tikai varu, bet izvairās no pienākumiem un atbildības. Bailīgie un lokanie nav kvalificējami par valstsvīriem.

Vēsture ir bagāta ar notikumiem, kur mēs redzam vīrus ar raksturu, kas ceļas un krīt par savu lietu, par principu, bet mēs redzam arī cilvēkus, kas šo pārbaudi neiztur. Man ir sevišķi liela cieņa pret divām personām, kas nelocījās varas priekšā, kas uzvarēja un vēsturē ieies kā spilgts paraugs stingrai gribai un drošam prātam. Tie ir: Ungārijas kardināls Jozefs Mindesenti (Josefs Mindszenty) un rakst-

nieks Aleksandrs Solžeņicins.

Kardināls Mindezentī septiņus gadus nosēdēja cietumā un piecpadsmit gadus pavadīja ASV Sūtniecības patvērumā Budapeštā. Viņš izturēja; viņš labāk cieta nekā atkāpās no sava principa. Viņš nenolieca savu cienājamo sirmo galvu boļševiku varas priekšā.

Rakstnieks Solžeņicins, ja būtu locījies varas priekšā, droši vien no kapteiņa būtu uzdienējis par maršalu. Bet viņš bija cilvēks ar principu, kam pirmā vietā savas tautas, bet ne paša intereses. Arī atrodoties izsūtījumā, cietumā, viņam netrūka drosmes cīnīties par savu taisno lietu. Viņš nelūdza sev žēlastību, bet komunistiskās partijas vadonim Brežņevam ieteica atteikties no marksisma. Viņš sarakstīja "Gulaga archipelagu", darbu, kas ir lielākais cilvēka radīts dokuments, kuŗā aprakstīts mūsu liktenis. Solžeņicins apsūdz Krievijas tagadējo valdību masu slepkavībās, krāpšanā, tautas izmantošanā. Pret viņa drosmi Kremla varas vīri piekāpās - neiedrošinājās Solžeņicinu iznīcināt, bet viņu izlaida no Padomju Savienības.

Kardinālam Mindezentī un rakstniekam Solžeņicinam ir kopējs tas, ka viņu sagūstītāji neiedrošinājās viņus iznīcināt. Abu drosme un populāritāte izglāba viņu dzīvības. No šī piemēra daudzas valstis varēja mācīties, kādā valodā jāsarunājas ar boļševikiem. Viņi rēķinās tikai ar varu, un tas ir veids, kā no boļševikiem var ko iegūt, saņemot pretim "quid pro quo".

Mums latviešiem samērā īsajā trimdas laikā ir bijis jāpiedzīvo daudz pazemojumu. Ir bijis jānorij daudz rūgtu kumosu un, liekas, rūgtais biķeris vēl nav iztukšots. 1974. gada augustā mūs pārsteidza Austrālijas valdības paziņojums, ka tā atzinusi Baltijas valstu iekļausanu Padomju Savienībā. Kā redzams no Austrālijas vēstnieka Savienotās Valstīs Šova (Schaw) sarunas ar Gunāru Meierovicu, tad tas izdarīts ar zināmu vainas apziņu un kauna sajūtu. Sūtnis teicis, lai "mēģinot saprast Kanberas situāciju" un pārāk daudz par to lai nerunānot.

Savāda Austrālijas valdības morāle: darīt var, bet par to runāt nevar. Pēc kāda laika, mainoties valdībai, Austrālijas premjers Vitlams preses konferencē Melnburnā gan bija apliecinājies, ka tāda atzīšana nenotiks.

Nereti nākas dzirdēt, ka Latvija brīvprātīgi, pati to lūdzot, pievienojusies Padomju Savienībai. Ka atteikšanās no brīvības un pievienošanās Padomju Savienībai nav notikusi, mūsu starpā par to domstarpību nav. Ir notikusi varmācīga pievienošana, ko režisors Višinskis pēc Kremli sastādīta scenārija nospēlēja kā labprātīgi notikušu. Tāda maskēšanās norāda, ka Kremlis apzinājās un apzinās savu noziedzīgo rīcību. Austrālijas premjera Vitlama un citu valsts galvu rīcība - "polītiskās reālītātes" norāda, ka, solidārizējoties ar Kremļa rīcību, kas ir noziegums pret suverēnu valsti Latviju, viņi ir šī nozieguma dalībnieki. Kādā veidā viņi saņēmuši savu laupījuma daļu, vai tāpat kā Anglija - Latvijas zeltā, nav svarīgi. Zināmos apstākļos tas tikai varētu būt par pamatu soda apmēra noteikšanai. Ka mēs trimdā esam par nespēcīgiem attiecīgi rīkoties, tā nav mūsu vaina, bet tās ir "dūres tiesības".

Ja kādam, teiksim uz ceļa, publiskā vietā uzbrūk laupītājs, tas ir noziegums. Par to neviens nešaubīsies. Ja vainīgo noķers, viņš saņems pelnīto sodu. Tālāk - ja laupītājs iebrūk otra dzīvoklī un tur pastrādā noziegumu, arī nav šaubu, ka tas ir noziegums. Bet, ja laupītājs nolaupa otra māju, un tad pastrādā noziegumu - tā ir viņa iekšēja darīšana, kuŗā citiem nav tiesību iejaukties. Pēc tādas loģikas būtu jāsecina, ka viens un tas pats noziegums, atkarībā no nozieguma pastrādāšanas vietas un personas, kas to pastrādā, arī var nebūt sodāms nodarījums. No juridiskā viedokļa tas ir pilnīgs absurds. Tiesības to taisnīgā izpratnē nepazīst privilīgētu noziedznieku. Liekas, ka Eiropas valstu valdībām, kas pārņēmušas Eiropas civilizācijas mantojumu, to vajadzētu saprast. Kā var brāļoties un sēdēt pie viena galda ar noziedzniekiem, kuŗu

rokas aptraipītas ar nevainīgu cilvēku un veselu tautu asinīm?

Ir arī otrs apstāklis, kas jādzird: mēs taču neesot aizstāvējuši savu valsti. Ko darījusi mūsu armija? Jā, pret šo aizrādījumu nav ar ko aizstāvēties. Vai nu mums patīk vai nepatīk par šo jautājumu runāt, bet noklusēt to nevar. Strausa gudrība nepalīdz. Fakts ir un paliek tas, ka mēs nedarijām to, kas mums - Latvijai kā suverēnai valstij bija jādara. Taisni otrādi - mēs darījām to, ko nedrīkstējām darīt. Mēs apzinīgi Latvijā ielaidām Padomju Krievijas "Trojas zirgu" - bāzes un pēc tam tā sekas - karaspēku.

Es nesaskatu absolūti nekādu attaisnojumu tādai rīcībai. Ielaižot Latvijā Padomju Krievijas bāzes un vēlāk karaspēku, prezidents Ulmanis rīkojās bez tautas vai tautas pārstāvju piekrišanas un vienīgi uz savu atbildību. Tāda rīcība, kā sadarbība ar ienaidnieku, pati par sevi ir sodāma. No politiskā viedokļa un Latvijas, un latviešu tautas vēsturiskās misijas Baltijas jūras telpā, tas ir smagākais noziegums, kādu vien mūsu vēsture pazīst. Diezgan daudz mēs esam karojusi citu valstu armijās un kaņos, bet, kad tēvija sauca un m ū s u v a l s t s un tautas intereses bija visvairāk apdraudētas, un jautājums bija ne tikai par valsts pastāvēšanu, bet mūsu vēsturi, par tautas godu, tad "vadonim" pietrūka drosmes.

Nav teikts, ka nodevību var pastrādāt tikai par samaksu naudā. Nodevību var pastrādāt arī citādā veidā, kā piemēram, neizpildot savu pienākumu. Nodevība var izpausties nolaidībā, aktivitātes trūkumā. Ja valsts galva, kuŗš ir arī armijas augstākais priekšnieks, nerūpējas par bruņoto spēku turēšanu gatavībā valsts aizsardzībai, viņa rīcība nav tikai nolaidība, bet kvalificējama par nodevību. Un vēl skaidrāk izteikta nodevība, kad valsts galva stājas sakaros ar ienaidnieku un tā karaspēku ielaiž savā valstī. Lūk, tas ir tas, ko Latvijas karavīrs nekad Kārlim Ulmanim un viņa valdības locekļiem,

kas tādu rīcību sedza, nepiedos. Tauta bez varoņiem ir tauta, kas lemta bojā ejai. Kas mīl savu tēvu zemi, tas ar prieku iet cīņā un bez vaidiem mirst. Varoņiem nevar liegt mirt varoņu nāvē. Mēs, karavīri, labāk būtu krituši goda pilnā cīņā par savu valsti un savu tautu, nekā piedzīvojuši apkaunojošo un pazemojošo kapitulāciju, apšauti uz vietas, spīdzināti čekā un ieslodzīti vergu darba nometnēs. Vai arī retais - velkot nožēlojamo emigranta dzīvi. Labāk kājās stāvēt mirt nekā uz ceļgaliem nospiestam dzīvot. Ja nevar ar cieņu un godu dzīvot, tad labāk ar cieņu mirt. Kritušie ir beigti, bet slava dzīvo mūžīgi.

Klīstot svešumā, mēs esam otrās šķiras pilsoņi. Mums viss ir jāpanes un jāmacās smaidīt caur asarām. Mums nav zemes, kur mēs varētu atgriezties kā pie savas mātes, lai rastu mieru. Visur, kur ejam, mēs esam svešinieki, un mēs nevaram pateikt: "Es iešu uz mājām." Mums māju nav. Zeme, kur dzīvojam, mums ir sveša un nepiemīlīga. Mēs esam zaudējuši savu dzimteni, kas bija arī mūsu tēvija.

Cilvēks, nākot pasaulē, līdz ar to iegūst tiesības uz vietu, kur dzīvot. Tā ir viņa dzimtene. Daba, dabas likumība, radot jauno dzīvību līdzīgu citai, dod viņām vienādas tiesības uz pastāvēšanu. Latviešu tauta jau no seniem laikiem ir ieņēmusi telpu un apdzīvojusi apgabalus, kas saucas Latvija. No šīs zemes mēs esam izauguši, tā ir mūsu svēts mantojums. Mūsu pienākums bija un ir - par šo zemi nolikt savas galvas. Mēs bijām suverēna valsts, šis ieguvums bija visas tautas nopelns un visas tautas manta. Bet ko mēs piedzīvojam?! Gāžot mūsu likumīgo valdību, kāda neliela pilsoņu grupa ar Kārli Ulmani priekšgalā sagrauba varu savās rokās. Pie šī jautājuma es negribu šeit uzkavēties, tas mums visiem labi zināms. Daži domā, ka Ulmanis bijis ideālists, bet daži domā, ka viņš bijis oportūnists. Pēdējo viedokli pārliecinoši apstiprina Latvijas bijušais finanču ministrs Voldemārs Bastjānis savās grāmatās: "Demokratiskā Latvija" un "Gala sākums".

Lai katrs paliek pie sava viedokļa. Bet es domāju, ka mēs visi vienosimies par to, ka Kārlis Ulmanis nebija varonis. Vislielākais noziegums, ko kādas valsts vadītājs respektīvi vadītāji var pastrādāt pret savu valsti un tautu ir tiesību un iespējas atņemšana tautai cīnīties par savām tiesībām un par savas valsts neatkarību un tās pastāvēšanu. Šī nozieguma smagumu nemīkstina jautājums par zaudējumiem un šaubas par cīņas rezultātiem. Bez zaudējumiem nav neviena cīņa, un šaubas par zaudējumiem, kad jautājums ir "būt vai nebūt", nedrīkst ietekmēt izšķiršanos par cīņas uzņemšanos. Ja cīņa ir uzspiesta, tā ir jāpieņem. Ja nāve ir nenovēršama bez cīņas, tad gudrais vienmēr izšķiras par cīņu. Ka ielaist Padomju Krievijas bāzes un vēlāk visu armiju Latvijā nozīmēja Latvijas valsts nāvi, par to valdībai nedrīkstēja būt šaubu.

Esot gatavam cīnīties un neizvairoties no cīņas, lielākā vai mazākā mērā vienmēr ir izredzes uz zināmiem panākumiem. Drošsirdīgo, kas aizstāv savu taisno lietu, cīņā pavada pasaules simpatijas un nereti arī reāla palīdzība. Bet tam, kas sevis aizstāvēšanai negatavojas un ir par glēvu, lai cīņu uzņemtos, tam neviens nevar un arī negrib palīdzēt. Ja Kārlis Ulmanis un viņa valdības locekļi bija baīļu un mazdūšības pārņemti, viņiem vajadzēja atkāpties un pašai tautai dot iespēju izvēlēties ceļu, pa kuŗu tā grib iet. Tauta ar tik lielu izturības spēku, kā to redzam no mūsu vēstures, nekad nebūtu izvēlējusies kauna pilno ceļu. Ka latviešu tauta tiešām bija gatava cīnīties un nest upurus par savu valsti, to vēlāk pat daudz nelabvēlīgākos apstākļos neapšaubāmi pierādīja mūsu leģionāri. Ir arī iespējams, ka ar mūsu valsts vadības tālredzīgāku rīcību Eiropas karte šodien izskatītos citāda...

Daudzas tautas viena pēc otras ir nogrimušas vēsturē, neatstājot aiz sevis vairāk nekā kā tikai savu nosaukumu. Bet, kad mums bija pienācis laiks kļūt nemirstīgiem un vēsturē atstāt neizdzēšamas pēdas, tad izrādījās, ka mums trūka tādām brīdim

piemērota vadoņa. Dziesmu svētki Daugavpilī bija sarīkoti nepiemērotā laikā. Ar dziesmām Sarkano Armiju nevarēja pārsteigt. Beverīnas dziedonis pilī pie Daugavas bija pārrēķinājies.

Kārlim Ulmanim par labu nerunā arī viņa valdīšanas pēdējās dienas, kad jau Latvijā rīkojās Padomju Savienības pilnvarotais Višinskis. Vienu no Kārļa Ulmaņa pēdējā rādio runā izteiktām frazēm: "Es palieku savā vietā, jūs paliekat savā vietā," daži iztulko par varoņa darbu un salīdzina ar kapteini, kurš iet bojā līdz ar savu grimstošo kuģi.

Kaut arī nepiederu pie "vadoņa kulta" cienītājiem, taču neuzdrošinātos apgalvot, ka Ulmanis tā domāja un to teica no brīvas gribas. Es domāju, ka tās bija čekas lamatas, un vēlāk tā arī izrādījās patiesība. Višinskim jau rīkojoties Latvijā, Ulmanis tika "izdevis" daudzus rīkojumus un pavēles, kas tika publicēti "Valdības Vēstnesī". Viņš tika "atcēlis" personas no amatiem un citas personas atkal "ieecēlis" vadošos posteņos; viņš "atcēla" arī daudzus savus agrākos rīkojumus. Es domāju, ka Ulmanim sevis pazemošanā nevajadzēja iet tik tālu. Ulmaņa tāda rīcība apstiprina uzskatu, ka "vadoņi" nav varoņi.

Viens no šiem Ulmaņa rīkojumiem bija: visiem atņemt ārzemju pasēs un aizliegt izbraukt no Latvijas uz ārzemēm. Cik atceros, šis rīkojums nebija publicēts "Valdības Vēstnesī", bet dots tieši attiecīgajām iestādēm. Daudzi noticēja Ulmaņa teikumam: "paliekat savā vietā" (faktiski tā bija pavēle, jo viņš vēl atradās savā amatā - "savā vietā") un domāja, ka, ja valdības galva paliek savā vietā, tad nemaz tik slikti vēl nav, un nemēģināja glābties, kamēr tas vēl bija iespējams. Kad atjēdzās, ka tās ir čekas izliktas lamatas, tad bija jau par vēlu. Tādā ceļā čekas rokās nokļuva visi Polītiskās Pārvaldes un Izlūkošanas nodaļas darbinieki (tie, kas neizdrija pašnāvību), augstākie valsts ierēdņi, virsnieki un visi citi, kas bija Padomju Savienības sūtniecības kartotēkā reģistrēti. Kā tas mums kat-

ram labi zināms, čeka strādāja dienu un nakti un bez mazākās žēlastības un līdzjūtības apcietināja un apsplekavoja visus, kas palika "savā vietā".

Patiesībā Ulmanis nepalika savā vietā, bet, tautu atstājis iebrucēju "žēlastībā", pats pasažieru vilcienā aizbrauca uz Stavropoli (tagad - Vorosilovsku). Tur viņš dzīvoja privātā dzīvoklī un, pēc vietējo iedzīvotāju izteicieniem, staigājis pa pilsētu. Stavropolē klimats ir stipri līdzīgs Latvijas klimatam. To atceros no Krievijas ģeografijas mācības, un arī pats tur esmu dzīvojis - pirms šīs patīkamās pilsētas nosaukums mainījās.

Bet kā ar pašu tautu? Vaidi un asaras, sviedri un asinis, izmantošana un krāpšana, pazemošana un iznīcināšana - tā ir tā maksa, ko Latvija no boļševiku Krievijas saņēma par pazemojošo un kauna pilno kapitulāciju. Pie tam vienu tautas daļu, ieskaitot zīdaiņus, sievietes un sirmgalvjus, vārgos un slimos - pilnīgi nevainīgus cilvēkus - citas valsts pilsoņus salādēja ar dzeloņdrātīm aizrežģotos preču vagonos un neiedomājami necilvēcīgos apstākļos aiztransportēja uz Sibīriju iznīcināšanai. Dzimtenē palikušos nospieda pie zemes uz ceļiem.

Mēs esam savāda tauta, mēs vienmēr cīnāmies, skaitām un reģistrējam savus panākumus. Tā tas bija pirms Latvijas brīvības izcīnīšanas, tā tas ir tagad. Mēs vienmēr kaut ko darām, mēs pūlamies un cīnāmies. Tas norāda, ka mums brīvība patīk. Tas norāda, ka mēs gribam paši savu neatkarīgu valsti. Mēs gribam to, uz ko katrai tautai ir tiesības. Tas ir loģiski un saprotami. Bet, kad mēs visu bijām panākuši, mūsu sen lolotais sapnis bija īstenojies un mēs lepni ar paceltu galvu dzīvojām savā valstī, tad mums kaut kā pietrūka. Mums pietrūka gudrības un drosmes - mēs savu valsti un brīvību atdevām bez cīņas. Mēs bijām par daudz naivi - lai neteiktu vairāk - kad bijām iedomājušies, ka valsts aizsardzību un patstāvību var nodrošināt ar līģumiem bez faktiskas varas. Chronika stāsta: 1492.

gada 2. janvārī katoļticīgie monarchi ieņēmuši Granadu, pēdējo mauru nocietinājumu Spānijā, un mauru valdnieku Abu Abdullachu saņēmuši gūstā. Atstājot skaisto pilsētu Granadu un līdz ar to visu Spāniju, kur mauri gandrīz 800 gadus valdīja, Abu Abdullachs raudājis. To redzot, viņa māte teikusi: "Kā tu iedrošīnies raudāt kā sieviete par to, ko tu vairs neaizstāvēji."

Kaut arī Kārlis Ulmanis mēdza teikt: "Latvija ir un būs", bet viņš neko nedarīja, lai Latvija varētu pastāvēt. Ko viņš domāja un uz ko paļāvās, tā teikdams, nav zināms un arī nav saprotams. Varbūt viņš mierināja pats sevi, varbūt arī tā bija tikai nenozīmīga bravurība. Mūsu tautai un valstij bija liktenīgi, ka viņš ieņēma vissvarīgāko un atbildīgāko amatu Latvijā, nebūdams tam piemērots it sevišķi jautājumā par valsts drošību. Tā sekas bija, ka citas valstis nerēķinājās ar mūsu bruņotiem spēkiem un mēs bijām kārdinošs un viegls upuris Padomju Krievijas agresijai.

HELSINKU LĪGUMS PADOMJU SKATĪJUMĀ.

ASV Ārlietu Ministrija Helsinku līguma noslēgšanu uzskata par lielu panākumu. Ja ņem vērā, ka no kara beigām līdz miera līguma noslēgšanai 1975. gada augustā Helsinkos pagājuši daudzi gadi, Ārlietu Ministrija būs daudz pie tā strādājusi. Tad uzklautsim, kā šo līgumu novērtē Padomju Savienība. Centrālkomitejas administratīvā departamenta pārstāvis savā runā Tokijā teicis:

"Panākot, ka NATO valstis, ieskaitot Lielāko Ienaidnieku, paraksta Helsinku vienošanos, Padomju Savienība sasniegusi vislielāko uzvaru pēc Otrā pasaules kara. Padomju stratēģija bijusi tik asprātīga, ka rietumu valstu vadoņi domājuši, ka viņi ar šo līgumu kaut ko ieguvuši. Muļķi bijuši to dedzīgi

parakstīt. Nožēlojamie muļķi pat nesapratuši, ka viņi kā putni noķerti lamatās. Tagad viņi sapņo iespaidot mūsu viengabalaino sabiedrību ar Helsinku līguma principiem par brīvu informācijas apmaiņu, ceļošanas brīvību, emigrāciju, cilvēku tiesībām un citiem buržujskiem absurdiem. Nožēlojamie vienieši! Gadi paies, kamēr viņi to sapratīs. Mēs viņiem pārdošim grāmatas, žurnālus un laikrakstus viesnīcās, kas rezervētas ārzemniekiem un pārējos sadedzināsim. Rietumu valstis domā, ka tagad satrūdējušo disidentu organizācijas augs kā sēnes pie mums uz laukiem. Ha, ha, ha! Lai viņi cer. Mūsu varonīgie čekisti zin savu darbu. Dažos nākamajos gados mēs atbrīvosimies no mūsu disidentiem ar vienu paņēmienu un uz visiem laikiem. Mēs viņus visus ieliksīm cietumos un darba nometnēs un ar varu viņus pārvērtīsim par noderīgiem sabiedrības locekļiem. Starplaikā mums kapitālisms jāuzspridzina no iekšienes, un te mēs izlietosim Helsinku līguma principus. Mums ir jāmanipulē sabiedriskā doma rietumu valstīs un jākritizē bruņošanās. Mums ir līdzekļi, kā radīt dučiem jaunu organizāciju un kā pastiprināt pastāvošās mūsu frontes organizācijas rietumos. Mūsu varonīgais izlūkošanas dienests izlietos visas iespējas, lai izlietotu mūsu labā pret mums labvēlīgo noskaņojumu. Publikas noskaņojums sevišķi Rietumeiropā mums jāizmanto pret ASV. Katrā vietā mums jāiedēsta neuzticības dīgli pret mūsu Galveno Ienaidnieku. Helsinku līgums mums dod vēsturisku iespēju, lai vājinātu mūsu ienaidniekus, un tas mums jāizlieto." (KGB Today. "The Hidden Hand" by John Barron, page 146-147.)

Liekas, ka krieviem taisnība, jo viņi saņēma visu, ko tikai vēlējās, un pie tam - bez iebildumiem un ierunām no pārējām 34 līgumu parakstījušām valstīm. Kāda apbrīnojama vienaldzība pret Baltijas valstīm!

Pirms Otrā pasaules kara kādā Eiropas valstī izdotā žurnālā - kādā valodā, vairs neatceros - bija

ievietota anekdote: "Kas ir diplomāts?" - Atbilde bija: "Diplomāts ir persona, kas valkā melnus svārkus un svītrainas bikses, sēž pie apaļa galda un bīda apkārt kafijas tasi."

Spriežot pēc Helsinku līguma teksta un rezultātiem, un krievu atsauksmes par to, mēs redzam, ka 33 valstu "diplomāti" ir bijuši tikai "kafijas tases bīdītāji". Kisindžers bija 34-ais; viņš apzinājās ko dara...

Tā laika ASV ārlietu ministru zinu tikai no tā, ko par viņu esmu lasījis un dzirdējis. Es negribu izteikt savas domas, jo katra lasītāja domas var būt pareizākas nekā manas. Es tikai esmu minējis man pieejamos materiālus. Tos papildinot, šeit vēl atzīmēju Freda Šaflija (Fred Schafly) rakstu "Kissinger Must Go" žurnālā "Conservative Digest" 1976. gada maija numurā. Šaflijs ir organizācijas "The American Council For World Freedom" prezidents. Šajā rakstā ir kādi 12 punkti, kuŗos minēti gadījumi, kāpēc Kisindžers nebija piemērots ārlietu ministra amatam. Šeit es citēšu tikai 10. punktu, kas tieši attiecas uz mums:

"1975. gada augustā Helsinkos Kisindžers pārlicināja prezidentu Fordu parakstīt līgumu, ar ko akceptēja Padomju Savienības iebrukumu un kontroli par Latviju, Lietuvu, Igauniju, Poliju, Čehoslovākiju, Ungāriju, Rumāniju, Bulgāriju, Austrumvāciju un Somijas daļu."

Helsinkos noslēgto līgumu piekāra pie lielā zvana un uzskatīja par lielu sasniegumu, bet patiesībā, kā tas iepriekš jau minēts, tas bija ASV diplomātijas fiasko. Savus partnerus Padomju Savienība bija ievilinājusi lāmātās. Cilvēkam ar vidējām domāšanas spējām nebija šaubu, ka Padomju Savienība līgumu neievēros un "sabiedrotie" neko nedarīs, lai Padomju Savienību piespiestu turēties pie līguma noteikumiem.

Līgumam trūkst garantiju, kas nodrošinātu tā izpildīšanu. Līgumā pat nav paredzētas sankcijas

pret tā lauzēju. Pēc būtības šis līgums ir tāds pats kā visi citi ar Padomju Savienību noslēgtie līgumi. Šajā līgumā, tāpat kā Teherānā, Jaltā un Potsdamā noslēgtos līgumos, ir tikai nozīme tam, ko Padomju Savienība iegūst, bet pārējam nav nekādas vērtības un nozīmes. Ar Helsinku līgumu pavairojas pilsētu saraksts, kur Padomju Savienības diplomātija ieguvusi spīdošus panākumus. Padomju Savienība palika tajā pašā vietā, kur tās armija apstājās Otrā pasaules karā; Padomju Savienība arī nodiktēja Helsinkos parakstītā līguma noteikumus.

SAZVĒRESTĪBA.

Tas varēja būt 1965. gadā, kad pastaigājos Meksikas galvas pilsētas centrā, kurā sauc "Sacolo", un kur atrodas valdības ēkas. Aiz Guadalupes katedrāles iegriezies kādā šķērsielā, grāmatu veikala skatlogā ieraudzīju grāmatu ar sekojošu nosaukumu: "La Gran Conspiracion Judia". Grāmatas vāka augšmalā bija autora vārds: "Traian Romanescu". Iegājis veikalā, pārdevējam vaicāju, vai es šo grāmatu varētu nopirkt. Atbilde bija pozitīva, un pret divu dolāru samaksu es to ieguvu savā īpašumā.

Turpinot iepazīšanos ar pilsētas centru, iegāju Guadalupes katedrālē. Tā ir milzīga un imponanta celtnie, trešā lielākā katoļu katedrāle pasaulē. Pie ieejas mani neapturēja, un arī tālāk neviens neinteresējās, kur es eju un ko meklēju šajā svētajā vietā. Cik atceros, vienā vietā notika krustības, otrā vietā - laulības, tomēr katedrāles telpa izskatījās patukša. Izraudzījis klusāku vietu, atsēdos uz sola un nodevos meditācijai. Dievu jau var pielūgt katrā vietā, bet tā kā Dievam labāk patīk, ka to dara viņam izbūvētos tempļos, tad arī ar savu rīcību jutos apmierināts...

Kaut arī Pētera katedrāle Romā ir daudz greznāka, Guadalupes peticīgā iekārta mani pilnīgi

apmierināja. Pēc kāda laika, rēķinot to pēc nojautas, bet ne pēc pulksteņa, atsvaigots atgriezās savā uzturēšanās vietā.

Ar gandarījumu atceros, ka pirms izceļošanas uz ASV, kad vēl dzīvoju Vācijā, man nekad netika liegts apmeklēt dievnamus. Es tiku meditējis gan katoļu, gan luterāņu, gan pareizticīgo dievnamos. Starp citu - Karlsbādē atrodas Rietumeiropā visgreznākais pareizticīgo dievnams.

Man negribējās atstāt Eiropu, un, cerot atrast Dieva palīdzību, es to meklēju katedrālēs - neatkarīgi no konfesijas. Cik vien tālu cilvēks var nodoties meditācijai, es to darīju. Man pat likās, ka es sarunājos ar kādu augstāku varu, kuŗai viss ir iespējams kā debess un zemes radītājam. Es nelūdzu dot man mantu, bagātību un slavu, es tikai lūdzu atbrīvot manu zemi no svešā jūga un dot man iespēju tur strādāt savu darbu. Varbūt Dievam nepatika tas, ka lūdzu Viņu būt bargam un sodīt mūsu tautas apspiedējus un slepkavas.

Es cerēju un gaidīju, bet manas lūgšanas nepiepildījās, un Eiropa man bija jāatstāj. Ja cilvēks kaut kam dziļi nododas un piedzīvo vilšanos, tad tam ir paliekošas sekas. Tā arī tas notika ar mani. Es zaudēju ticību taisnībai virs zemes...

Ja tu esi zaudējis savu Tēvu zemi - savu Dzimteni, tad tev nav vairāk ko zaudēt un arī nav vairāk ko meditēt un ko lūgt. Tādā veidā es paliku par pagānu.

Meksikā nopirkto grāmatu izlasīju. Vairāku tūkstošu gadu vēsturi nevar aprakstīt vienā grāmatā ar 488 lapas pusēm. Es arī nedomāju, ka autors Trajans Romanesku uz to pretendē, kaut arī šajās lappusēs viņam ir izdevies citēt daudz vēsturisku notikumu, kas savā laikā dokumentēti. Autoram Romanesku sāp sirds par savu valsti Rumāniju un saviem tautiešiem, kas stipri cietuši boļševiku iebrukuma laikā un vēl tagad cieš no smagas diktatūras. Kā Rumānijas gadījumā, tā arī Latvijas

gadījumā jājautā: vai bija nepieciešams, ka Rīgā čekas priekšnieks bija žīdu tautības Šustins? Es nedomāju, ka viņiem tik slikti klājās Latvijā, ka tik nežēlīgi vajadzēja izrēķināties, kā tas notika "Baigajā gadā" un vēl tagad notiek.

Romanesku nav vienīgais, kuŗš 1917. gada oktobra apvērsumu uzskata par "sazvērestību". Oktobra sazvērnieki negāza ķeizarisko iekārtu. Viņi gāza un padzina Krievijas demokrātisko valdību, kuŗa bija nodibinājusies pēc Krievijas pēdējā ķeizara Nikolaja Otrā atteikšanās no troņa. Boļševikiem nākot pie varas, revolūcionārā kustība tika apspiesta uz visiem laikiem; sākot no oktobra, valda diktatūra. Tik nežēlīga un neiecietīga diktatūra, kāda līdz šim nevienā valstī vēl nav bijusi. Kaut arī boļševiki ir pārdēvējušies par komunistiem un saka, ka esot nodibinājusies komunistiskā partija, tas lietas apstākļus būtībā negroza. Krievijā tā dēvētai komunistu partijai trūkst elementu, kādi nepieciešami partijas funkcijām. Viņu "partijā" nevar brīvi iestāties un arī nevar brīvi no tās izstāties. Tālāk - "partijas" amatpersonas netiek ievēlētas amatos, bet gan ieceltas. Ākstīšanos ar viena kandidātu saraksta vēlēšanām nevar citādi nosaukt, kā par vēlēšanu profanāciju.

Oktobrī varas sagrābēji savās rokās nebija proletārieši, bet profesionālie revolūcionāri. Lielā vairākumā viņi paši piederēja mantīgai šķirai un bez tam savam darbam no starptautiskiem kapitālistiem saņēma milzīgas naudas summas. Tālāk, pētot jautājumu par "sazvērestību", atklājās, ka "Oktobra sazvērestība" ir tikai daļa kādā plašākā sazvērestībā par pasaules vienas valdības nodibināšanu un, protams, arī ar vienu naudas sistēmu, kuŗu pārvaldītu naudas dinastijas.

Ideja par vienu valdību pasaulē nav jauna; tai ir savi piekritēji un jau ir arī zināmi panākumi - noturēto kongresu un sanāksmju veidā. Šīs idejas izplatītāji komūnismu neuzskata par mērķi, bet tikai par līdzekli sprāustā mērķa sasniegšanai. Komunistu

sazvērestība ir tikai Lielās Sazvērestības viena nozare.

Bella Doda (Dr. Bella Dodd), kas piederējusi ASV komunistu partijai, pastāsta, ka pēc Otrā pasaules kara, kad bijušas grūtības saņemt rīkojumus no Maskavas, Amerikas komunistu hierarhijai bijis norādīts steidzamos gadījumos griezties pie trīs personām "Waldorf Towers". Tālāk Doda pastāsta, ka tad, kad partija vienalga no kuņas no šīm trim personām saņēmusi instrukcijas, Maskava vienmēr tās apstiprinājusi. Dr. Dodai izlicies mīklaini, ka neviena no trim minētām personām nav bijusi krievs. Neviena no viņiem arī nav bijis komunisti, bet visi trīs ir bijusi ārkārtīgi bagāti Amerikas kapitālisti. ("The Naked Capitalist", by W. C. Skousen.)

Šis nav vienīgais gadījums, kas norāda uz kapitālistu sazvērestību. Ir novēroti vairāki gadījumi, kas liecina par to, ka pastāv augstāks un stiprāks sazvērnieku centrs nekā Maskava vai Peipinga. Spilgts piemērs par to ir gadījums ar Hariju Deksteru Vaitu (Harry Dexter White). Kad F.B.I. noskaidrojusi, ka viņš, būdams Otrā pasaules kara laikā ASV saimniecības vice-ministrs, bijis padomju aģents, tas nekavējoties ticis paziņots Baltajam namam. Bet tā vietā, lai viņu, Hariju Vaitu, atlaistu no ieņemamā amata vai arestētu, ko sagaidījusi F.B.I., viņš ticis aizcelts par direktoru ASV misijā Starptautiskā Naudas Fondā pie Apvienotām Nācijām. Jaunajā vietā Harijs Vaits saņēmis krietnu algas paaugstinājumu. F.B.I. direktors Edgars Hūvers (J. Edgar Hoover) par tādu lietas nokārtojumu bijis stipri pārsteigts. Tieslietu ministrs Herberts Braunels (Herbert Brownell) publiski paziņojis, ka prezidentam Trumanam, ieceļot Vaitu tik augstā amatā, ir bijis zināms, ka Vaits ir bijis padomju spiegs ("Traģēdija un cerības", profesors Dr. Karols Kviglijs (Dr. Carroll Quigley), 991. lpp.).

ASV ir pieņemts likums, kuŗš privātām personām aizliedz slēgt līgumus ar ārzemju valdībām.

Bet, kad sarunas par apbruņošanās ierobežošanu ar PSRS bija nonākušas strupceļā un nekustējās ne no vietas, notika brīnums. Vispirms apspriežoties Ārlietu Ministrijā Armands Hammers aizlidoja uz Maskavu, satikās ar Konstantīnu Čerņenko, un pārtrūkušās sarunas tūdaļ atjaunojās. Būtu interesanti zināt, vai Hammera panākumi nebija uz ASV drošības lēses, vai arī viņš ir viens no tiem, kuŗa rīkojumiem Maskavā un citās komūnistu valstīs paklausā. Lai būtu kā būdams, tomēr tā ir skandaloza rīcība, ka privāta persona iejaucas ASV valdības darīšanās.

Armanda Hammera tēvs Jūliuss (tāpat kā vectēvs) ir dzimis Krievijā. Nesen ieradies no Krievijas Amerikā, viņš bija viens no sociālistu partijas kreisā spārna kustības organizētājiem un financētājiem. 1919. gadā viņš kopā ar Vulfu (Bertram D. Wolfe) un Gitlovu (Benjamin Gitlow) nodibināja vadošo komiteju, kas radīja ASV Komūnistisko partiju. Jūliusa dēli Armands, Harijs un Viktors dzimuši ASV, bet Viktors (pazīstams mākslinieks), viņa dēls - arī Armands un mazmeita ir PSRS pavalstnieki un dzīvo Padomju Savienībā. ("Wallstreet and Bolshevik Revolution.") Armands Hammers, kompānijas "Occidental Petroleum" prezidents, ir tā pati persona, kas pirms dažiem gadiem Ventspilī, Latvijā uzbūvēja mākslīgo mēslu fabriku. Armands Hammers ir multi miljonārs, varbūt pat biljonārs, tātad kapitālists, bet atbalsta boļševistisko Padomju Savienību. Pirms dažiem gadiem televīzijā tika rādīta intervija ar viņu un arī dažas gleznas, kas viņa īpašumā un kuŗu vērtība bija uzdots: 3, 5 un 7 miljoni dolāru par vienu gleznu. Armands Hammers ir vairākas reizes braucis uz Maskavu, un nav izslēgts, ka viņš ir viens no tiem, kuŗam ir dzirdīgas ausis kā Maskavā, tā arī Vašingtonā. Hammeram vēl ir uzglabājušās personīgi no Ļeņina rakstītas vēstules. Hammeru ģimenei ir ciešas saites ar Krieviju un padomju režīmu sākot no 1917. gada līdz pat mūsu dienām. Tātad, Armands

Hammers nav gadījuma persona, kas nesen saistījusies ar Padomju Savienību tirdzniecības respektīvi peļņas nolūkā.

Par A. Hammera simpatijām pret Padomju Savienību liecina arī viņa gādība par Černobilas katastrofā cietušiem. Ņemot līdzi savu ārstu un medikamentus, viņš savā lidmašīnā ieradās Maskavā. Nav šaubu, ka katastrofas rezultātā ir iznīcināti arī vairums Ukrainas kviešu lauku. Kāda liktenīga sagādīšanās, ka prezidenta Rēgena izšķiršanās par izdevīgo labības pārdošanu Padomju Savienībai sakrita ar A. Hammera lidojumu uz Maskavu.

Ja nebūtu taisnība par sazvērestību, tad jājautā, kāpēc tik augstā un atbildīgā postenī kā Pasaules Banka par rīkotāju vajadzētu iecelt padomju aģentu? Kur soļo Amerika!? Kāpēc Armandam Hammeram ir tik liels iespaids, ka viņš, privāta persona, pretēji likuma aizliegumam var kārtot valdībai piekrītošas lietas ("World Economic Review" 1985. gada marts)?

Varai, lai no kāda avota tā rastos, ir tieksme pēc vēl lielākas varas. Varai, kas rodas no bagātības, ir tieksme pēc politiskas varas. Protams, politiskai varai ir tieksme pēc bagātības. Šīs abas varas iet roku rokā un sekmju gadījumā paliek par noteicēju. Ir gandrīz nenovēršams, ka lielbagātnieks neapmierinās tikai ar savas mantas pārvaldīšanu, bet cenšas visā valstī respektīvi pasaulē varu sagrabt savās rokās. Lai to sasniegtu, viņš izlieto visus līdzekļus - lai politiķus dabūtu savā pusē un tā ar sazvērestības palīdzību nodibinātu diktatūru. Nenoliedzami tas ir riskants darījums, un super-bagātajam viņa plāni var arī neizdoties. Tādi gadījumi vēsturē ir pazīstami.

Vai šoreiz tas izdosies un, ja izdosies, tad kad, uz to nevar atbildēt, bet, ka to mēģina panākt, tas nav noslēpums. Nav mana vēlēšanās mūsu nākotni krāsot melnās krāsās. Pietiek ar to, ko Vārburgs (Warburg) 1954. gadā ASV Senātā pateica: "Mums ir jāpanāk pasaules valdība, vai mēs to vēlamies, vai

ne. Tikai atliek jautājums, vai tas tiks panākts ar varas līdzekļiem vai labprātīgi."

Grūti iedomāties, ka citas valstis iedzīvotāju apvienošanai sekos PSRS paraugam un savas minoritātes izslepkavos, kā tas notika Baltijas valstīs un Ukrainā, un pat vēl tagad turpinās. Arī Krimas tatāru un Volgas vāciešu jautājums tika radikāli un uz visiem laikiem nokārtots - viņus visus vienkārši izdzina no savām mājām un deportēja uz Sibīriju. Ja kāds retais palika dzīvs un gribēja atgriezties savās mājās, tas viņam tika liegts. Arī Kaukāza tautām: osetīniem, ingusiem, kabardīniešiem un citiem neklājās labāk... Tāda ir lielkrievu brālīgas sadzīvošanas un sadarbības politika: beigtiem - brīvību un dzīvos - uz Sibīriju.

Par sazvērētību pasaulē nodibināt vienu valdību, tas ir - visas valstis pakļaut vienai Federālai Pasaules Valdībai - ir sarakstītas daudzas grāmatas. Dažas no tām esmu lasījis, piemēram: Jūlijas Džonsones (Julia E. Johnson) "Federal World Government". Lai gan šīs idejas pētīšanai esmu ziedojis daudz laika, tad tomēr mans uzskats ir, ka politiskā ziņā panākt pasaulē "Vienu Valsti" un "Vienu Valdību" ir tukša fantāzija un ideja par to paliks utopijas stadijā, bet vienas naudas sistēmas ieviešana - finansiālas varas sagrābšana vienās rokās - nav izslēgta.

Emselam Rotšildam (Amschel Rothschild) piedēvē izteicienu: "Laid man izdot un kontrolēt tautas naudu un man vienalga, kurš izdod tās likumus" ("Let me issue and control a nation's money and I care not who writes its laws"). Šis izteiciens nav tikai tukši vārdi vai lielīšanās, bet rūgta patiesība. Sākot no 1913. gada 23. decembra, kad pieņēma "Federal Reserve Act", ASV Kongress naudas izdošanu un kontroli nodeva privātās rokās. Tātad, samērā īsā laikā vienas finansiālas varas pasaulē nodibināšanā ir jau ārkārtīgi lieli panākumi.

SLEPENAS ORGANIZĀCIJAS.

Ieceļojot ASV ar Eiropā iegūtām zināšanām par slepenām organizācijām, jutos kā mežā nomaldījies. Bija zināms, ka tajā laikā Latvijā darbojās Brīvmūrnieku organizācija, kas bija sadalīta ložās. Kur šīs organizācijas centrs atradās un kādi tās mērķi, tas man nebija zināms. Brīvmūrnieku darbība un iespaids mūsu sabiedriskā dzīvē nebija manāms. Jādomā, ka, ņemot vērā mūsu valsts apmērus, viņiem nebija lielas intereses iejaukties mūsu valsts un sabiedrības darīšanās. Cik man zināms, citas slepenas organizācijas Latvijā nepastāvēja. Ka pie dažām politiskām partijām piederošas personas ir darbojušās pagrīdē, nebija noslēpums. Ja starp 12 apustuļiem, Jēzus kalpiem bija viens pagrīdnieks, tad procentuāli Latvijā to bija ļoti niecīgs skaits. Šie nožēlojamie jūdasi Latvijā nekādu lomu nespēlēja, un es arī nedomāju, ka tagad, iznākuši no pagrīdes, viņi ar sevi bija apmierināti.

Turpretim Amerikas Savienotās Valstīs, kur slepenām organizācijām ir plašs darba lauks, apstākļi ir pavisam citādāki. Daudzos gadījumos šo slepeno organizāciju un tās vadošo personu mērķis ir revolūcijas eksperimentēšana un komūnisma izplatīšana. Lai cik dīvaini izklausās, komūnisma izplatītāji nav proletārieši, bet gan kapitālisti, un starp tiem atrodas pat multimiljonāri. Lai komūnismu izplatītu, tad tas ir jāuztur pie dzīvības un materiāli jāatbalsta. Tas prasa lielus līdzekļus. Tādu līdzekļu proletariātam nav, bet gan ir kapitālismam. Ir veca patiesība, ka par brīvu neviens neko nedod. Ja kapitālisti komūnismā ir ieguldījuši un vēl tagad iegulda lielus līdzekļus, tad tas netiek darīts lielas mīlestības dēļ, bet gan ar materiālu aprēķinu.

Mēdz uzskatīt, ka boļševiki atrodas kreisajā pusē un kapitālisti - Volstrīta financisti - atrodas labajā pusē. Tāpēc par dibinātu faktu tiek pieņemts, ka starp šīm abām grupām nav it nekā kopēja un apgalvojums par kopējām interesēm esot absurds.

Tomēr novērojumi ir krasā pretrunā ar apgalvojumu par kopējo interešu trūkumu. Uzskats par interešu pretišķību starp labo un kreiso spārnu vairs neatbilst īstenībai. Modernai vēsturei piemīt duālisms, un, ja pārāk daudz nepatīkamu faktu tiek noliegts un paslaucīts zem grīdsegas, tā ir nepareiza vēsture.

No otras puses kā galējie labie, tā arī galējie kreisie savā politiskā būtībā ir par visu līdzekļu un arī par visu pilsoņu turēšanu savās rokās, pārvaldīšanu. Nacionālie sociālisti (fašisti) un internacionālie sociālisti (komunisti) - abi stāv par totālu politiski ekonomisku sistēmu, kuŗa pamatojas kailā, neierobežotā varā pār visiem pilsoņiem. Abas sistēmas sev pieprasa ārkārtējas tiesības visu kontrolēt un noteikt.

Kad 19. gadu simteņa beigās kapitālistu (J.P. Morgana un J.D. Rokfellerā) mērķis bija iegūt monopoltiesības rūpniecības kontrolei, Volstrīta iekšējais loks saprata, ka, lai savu mērķi sasniegtu, jāmetas politikā. "Politika" jāpārvērš par līdzekli, ar kuŗa palīdzību sabiedrību, it kā tās pašas interesēs, varētu nodarbināt savā labā. Šis stratēģijas sākums meklējams 1906. gadā, kad to formulēja Frederiks Hovs (Frederick C. Hove) savā Monopolista ticības apliecībā ("Confessions of a Monopolist"): "Iegūsti monopolu: Liec sabiedrībai strādāt tavā labā un iegaumē, ka vislabākais veikals ir politika. Ar tās palīdzību var iegūt visādus likumīgus dāvinājumus, priekšrocības, pabalstus vai nodokļu atlaides, kuŗu izmantošana neprasa ne mentālu, ne fizisku darbu." (Chicago: Public Publishing, 1906.)

Ir vēl kāds cits veids kā pasniegt politiskas idejas un politiski ekonomiskas sistēmas. Tas ir - sakārtot tās ņemot vērā individa brīvības pakāpes attiecību pret centrālizētas politiskas kontroles pakāpi. Sakārtojot šādā kārtībā, no lielu kompāniju labklājības atkarīgas valstis atrodas tajā pašā politiskā spektra galā, kur sociālistiskās valstis. Tā mēs redzam, ka mēģinājumiem iegūt monopolizētu kontroli pār sabiedrību var būt dažādas etiķetes,

kaut arī vienāds raksturs. Tādēļ maldīgs bija secinājums, ka kapitālisms un marksisms ir nesamierināmi ienaidnieki. Šo maldīgo ideju pieņēma un izplatīja Markss un sociālisti. Tas viņiem bija izdevīgi sava mērķa sasniegšanai, bet patiesībā tāds uzskats ir maldinošs. Starp internacionālo politisko kapitālismu un internacionālo revolūcionāro sociālismu pastāv slepena saprašanās, kas darbojas abām pusēm par labu. Šī sadarbība ir turpinājusies nepamanīta, jo vēsturnieki - ar dažiem izņēmumiem - ir aklī ticējuši un paši nav pārbaudījuši Marksa apgalvojumu.

Brīvi un neiespaidoti domājošai personai ir jāpatur prātā divas lietas: monopolkapitālisti ir brīva, nekontrolēta tirgus lielākie pretinieki un, pateicoties sociālistu centrālās plānošanas sistēmas trūkumiem, totāli sociālistiskas valstis ir ļoti izdevīga tirgus vieta monopolizētam kapitālismam. Tādai sadarbībai ir diezgan sena vēsture. "Boļševiku baņķieri", kas sadarbojās ar boļševistisko Krieviju, ir atrodami kā Eiropā, tā arī ASV. Ja kādu šis jautājums vairāk interesē, tad derētu iepazīties ar par šo jautājumu izdotām trīs grāmatām: 1) "Wall Street and The Bolshevik Revolution", by Antony C. Sutton, 2) "The Naked Capitalist", by W. Cleon Skousen un 3) "Tragedy and Hope", by Dr. Carroll Quigley.

Volstrīta boļševizēšana sākās jau 1919. gadā. Žurnālists financiālos jautājumos Barons (Barron) 1919. gadā ir dokumentējis savu sarunu ar naftas magnātu Doheniju (E.H.Doheny), specifiski minot tā laika trīs ievērojamus financistus: Tomsonu (no Ņujorkas Federālās Rezerves bankas), Lamontu un Kreinu. 1919. gada 1. februārī, piektdienas vakarā, uz S.S. Aquintania:

"Vakaru pavadīju kopā ar Doheniju viņa telpās. Dohenija kungs teica: "Ja jūs ticat demokrātijai, tad jūs nevarat ticēt sociālismam. Sociālisms ir inde, kas iznīcina demokrātiju. Demokrātija nozīmē visiem izdevību. Sociālisms uztur cerību, ka cilvēks

var beigt strādāt un dzīvot labāk. Boļševisms ir īsts sociālisma auglis, un, ja jūs vēlaties lasīt interesantu liecību Senāta komitejā apmēram janvāra vidū, kas uzrādīja visus šos pacifistus un miera taisītājus kā Vācijai simpatizējošus sociālistus un boļševikus, jūs redzēsiet starp tiem profesoru vairākumu ASV, kas māca sociālismu un boļševismu, un 52 ASV koledžu profesori piederēja tā sauktām miera komitejām jau no 1914. gada. Harvarda prezidents Eliots māca boļševismu. Lielākie boļševiki ASV universitātēs nav tikai koledžu profesori, no kuņiem viens ir prezidents Vilsons, bet gan kapitālisti un viņu sievas, kuņi nezina par ko runā. Viljams Bojs Tomsons (William Boyce Thompson) māca boļševismu un viņš var pārliecināt Lamontu, kuņam ir noteikšana pār "J.P. Morgan & Co." kompāniju. Vanderlips ir boļševiks, tāpat arī Čarlzs Kreins (Charles R. Crane). Daudzas sievietes ir pievienojušās šai kustībai, bet ne viņas, nedz arī viņu vīri zin, ko tas nozīmē, vai arī uz kuņiem minētā kustība stūrē. Henrijs Fords (Henry Ford) ir vēl viens. Tāpat arī vairums no tiem simts vēsturniekiem, kuņus Vilsons pulcināja ap sevi muļķīgā iedomā, ka no vēstures jaunatne var mācīties patiesas demarkācijas starp rasēm, cilvēkiem un tautām ģeografiski. Īsumā tas ir stāsts par boļševiku revolūciju un tās konsekvencēm, bet stāsts, kuņš atšķiras no parastiem stāstiem par kapitālisma un komūnisma pretišķībām. Šis stāsts pieņem par pamatotu patiesību internacionālā monopola kapitālisma un internacionālā revolūcionārā sociālisma piedalīšanos un sadarbošanos to abu kopējās interesēs. Pēdējā un pilnīgā samaksa par minēto sadarbību galvenā kārtā gulstas uz veco Krieviju un arī uz citām valstīm, piemēram Baltijas valstīm; kā arī uz pašiem ASV pilsoņiem. Režisori piedzīvoja neveiksmi un negodu un nostūrēja uz nesekmīgā sociālisma pusi. Tā rezultāts - monopolizēta manevrēšana uz pasaules sociālismu un revolūciju.

Šeit arī atspoguļojas Krievijas revolūcijas nodevība. Ķeizars ar savu korupto politisko sistēmu

tika gāzts, lai to aizstātu ar vēl daudz koruptāku politisku sistēmu. Savā laikā ASV, izlietojot savu dominējošo iespaidu, varēja restaurēt brīvu Krieviju. Volstrīts to akceptētu, tāpat kā akceptēja centrālizētu marksistisku Krieviju, bet ne decentrālizētu brīvu Krieviju. Kā tas notika - redzams no Krievijas revolūcijas vēstures.

Atgriezoties tieši pie jautājuma par slepenām organizācijām, nebūs lieki atzīmēt, ka dažas no tām, piemēram, "Council on Foreign Relations", "Bildenberg Group" un t.t. ir ieguvušas tik lielu iespaidu valstī, ka darbojas pilnīgi atklāti un spēlē pat noteicošu lomu kandidātu izraudzīšanā valsts prezidenta amatam.

Diezgan bieži "Council on Foreign Relations" kādā no Losandželosas prominentām viesnīcām sarīko "brokastis" ar kāda ārzemju valsts galvas vai citas ievērojamas personas piedalīšanos. Vienmēr telpas ir pārpildītas un brokastis "sālītas", bet man tomēr ir izdevies dabūt ieejas karti. Tādās sanāksmēs ir ārkārtīgi interesanti priekšlasījumi un arī pēc referāta atļauti jautājumi. Par spīti "Council on Foreign Relations" plašajai un atklātajai darbībai, valdes sanāksmes notiek aiz slēgtām durvīm. Zināms tikai, ka minētā organizācija ir aptuveni 2000 biedru liela.

Internacionālie baņķieri zin un ir pārliecināti, ka ar savas naudas palīdzību viņi var panākt sadarbošanos un pat kontroli pār komunistu - sociālistu sazvērnieku grupu. Arī Roda - Milnera (Rhodes - Milner) Apaļā Galda organizācijas mērķis ir panākt pasaules federāciju ar sociālisma palīdzību. Neatkarīgi no šo atsevišķo grupu lieluma un iespaida, to kopējais mērķis ir sagrābt savās rokās kontroli pār visu mantu, satiksmes līdzekļiem, izglītību un naudu, lai pasauli izveidotu un pārvaldītu pēc sava ieskata. Var izlikties neticami, ka kapitālisti, kuņus Markss nolēmis iznīcināt, sazvērējušies sadarboties ar komunistiem, lai iznīcinātu tradicionālo kapitālismu un to nomainītu

ar sociālismu. Bet tā kā vara neatkarīgi no tā, kas tās pamatā, rada apetīti vēl lielākas varas iegūšanai, ir nenovēršami, ka lielbagātņiekiem ir vēlēšanās iegūt varu, lai visu pasauli pārvaldītu. Tāda ir varas kārā tieksme. Tieksme būt diktātoram. Viņam nav no svāra, vai tauta apvienota zem nacionālisma maskas, vai zem internacionālisma. No svāra ir tikai varas koncentrēšana un noteikšana pār to. Ja izdodas, polītisko varu pārņem ar naudas palīdzību, bet, ja tas neizdodas, to cenšas panākt ar ieroču palīdzību. Ka tautas apvienošana, lai pēc kādas ideoloģijas to mēģinātu panākt, nav vienkārša un viegla lieta, tas katram saprotams. Bet lielbagātņieki uzņemas risku, lai to panāktu. Viņi ar milzīgiem naudas līdzekļiem atbalstīja katru, kuŗš centās pēc globālas varas. Tad arī nav jābrīnās, ka tādi psihopāti kā Staļins un Hitlers saņēma kapitālistu atbalstu. Kad vēlāk noskaidrojās, ka ar Hitleru nav vairs pa ceļam, viņam atbalstu atrāva, bet Staļins to saņēma bagātīgi. Eiropā pirmais tika atbalstīts Musolīni.

Ja kādam negribas ticēt, ka no sākuma Hitlers saņēma atbalstu no internacionālā kapitālisma, tad viņam vajadzēs labi pārdomāt, kur Hitlers ņēma līdzekļus apgērbt un uzturēt savas sub-militārās vienības. Kā tas katram labi zināms, Hitleram pašam nekādas mantas nebija un arī tie, kas soļoja viņa vienībās, nebija turīgi un savus formas tērpus un apavus paši nevarēja iegādāties. Jājautā arī, no kuŗienes nāca līdzekļi ar ko samaksāt par propogandas plakātiem un literātūru? Ar kādiem līdzekļiem maksāja algas un īri par sanāksmju telpām?

Komūnistu rīcībā, salīdzinot ar Musolīni un Hitlera atbalstu, bija nesalīdzināmi plašāki līdzekļi. Atbalstītāji bija lielbagātņieki, kuŗu bagātība pārsniedza viņu pieredzi un zināšanas, kā ar naudu rīkoties. Viņi arī bija internacionālisti, un viņiem nerūpēja atsevišķu cilvēku un nāciju labklājība un eksistence. Viss grozījās tikai ap viņu personīgo "ego".

Baņķieru dinastiju ģimenes locekļi jau diezgan ilgi pirms 1917. gada revolūcijas atbalstīja krieviski orientētos revolūcionārus. Trockis savā biogrāfijā min, ka jau 1907. gada revolūcijai līdzekļi saņēmi no Anglijas baņķieriem. Par līdzekļu sagādātājiem 1917. gada revolūcijai tiek minēti angļi: sērs Džordžs Bahenens (Sir George Buchanan) un lords Alfreds Milners (no Morgan - Rothschild - Rhodes konfederācijas). Milners bija Anglijas slepenās organizācijas "Apaļais Galds" dibinātājs. Šī grupa nodibināja Anglijā - "Royal Institute for International Affairs" un ASV - "Council of Foreign Relations". No saviem "labvēļiem" ASV Trockis un Ļeņins un citi komunistu līderi boļševisma galīgai uzvarai Krievijā saņēma 20 miljonus dolāru. Šie labvēļi bija: Jakobs Šifs (Jacob Schiff) un citi no "Kuhn, Loeb & Co". Skaitli "20 miljonu dolāru" ir atzīmējis žurnālā "New York Journal - American" 1949. gada 3. februāra numurā Jakoba Šifa mazdēls. Tātad jāpieņem, ka tas ir pilnīgi ticams fakts. Kā boļševiku uzvaras Krievijā atbalstītāji vēl var tikt minēti: Olafs Ašbergs (Olaf Aschberg - no "Nye Banken" Stokholmā), Reinas Vestfāles Sindikāts, baņķieris Jivatovskijs (Jivotovsky; viņa meitu apprecēja Trockis), Makss Varburgs (Max Warburg) no Vācijas, Feliks un Pauls Varburgs (Felix and Paul Warburg) no Ņujorkas. Šie un citi atbalstītāji un naudas ieguldītāji Krievijā labi nopelnīja. Tā ir zināms, ka starp 1918. un 1922. gadu Ļeņins nosūtījis 600 miljonus zelta rubļu "Kuhn, Loeb & Co." (Dati minēti grāmatās "Czarism and the Revolution", by Arsene de Goulwitch un "Western Technology and Soviet Economic Development 1917 - 1930", by Antony C. Sutton.)

Ja turpinātu banku, dažādu organizāciju un ultrā bagātu personu sarakstu, kas atbalstījuši un vēl tagad atbalsta boļševismu, tas iznāktu diezgan garš un apstiprinātu tikko jau teikto, un proti, ka boļševisms/komūnisms nav strādnieku kustība un nav godīgu darbu strādājošo interešu aizstāvētājs.

Augstākās Tiesas (Supreme Court) spriedumi un konstitūcijas "izskaidrojumi" valsts iekšējās drošības likumus padarīja neefektīvus, un valstī pieauga noziegumi. It sevišķi aktīvi kļuva komunisti - Padomju Savienības atbalstītāji. Lieta nogāja tik tālu, ka ASV pilsoņu iecietības mērs bija pilns. 1950. gadā, kad bija pamodušās Amerikas pilsoņu dusmas un neuzticība, būtu bijis viegli tikt vaļā no sarkanajiem un to līdzskrējējiem. Bet no Kongresa komitejas ziņojumiem redzams, ka tā uzdūrās uz nepārvarāmām grūtībām un neko nepanāca, jo "meistarplānotāji" šīs personas pārcēla citos amatos un pārkārtoja sakaru sistēmu. Sarkano darbības pavedieni sniedzās no tādiem atzītiem komunistiem kā Vaiteikers Čambers (Whitaker Chamber) caur Aldžeru Hīsu (Alger Hiss) un "Carnegie Endowment" uz Tomasu Lamontu (Thomas Lamont), Morgana banku un pazuda no nodokļiem atbrīvoto organizāciju sarežģītajā aktivitāšu tīklā.

1953. gada jūlijā 83. Kongress izraudzīja speciālu komiteju, kuŗas uzdevums bija pārbaudīt legālītāti no nodokļu maksāšanas atbrīvoto organizāciju darbībā. Par šīs komitejas priekšnieku bija iecelts Karols Rīss (B. Carroll Reece). Arī šī komiteja uzdūrās uz ārkārtīgi lielām grūtībām, jo pārbaudāmo organizāciju vadība atradās sabiedrībā labi pazīstamu un ultra bagātu personu rokās, kas nebūtu priecīgas, ja izmeklēšana būtu pārāk pamatīga. Viņu ietekmē atradās arī ietekmīgākās avīzes, kas nesajūsminātos šīs lietas plaši publicēt. Tomēr nāca gaismā, ka tās ar ļoti lielām summām atbalstījušas kreisā spārna un pat komunistu organizācijas. Interesants ziņojums par to tika izdots 1954. gadā. Četrus gadus vēlāk Rīsa Komitejas galvenais padomdevējs Renē Vormsers (Wormser) par šo jautājumu uzrakstīja grāmatu "Foundations: Their Power and Influence".

Kongresa ziņojumā par pretamerikānisko darbību atzīmēts, ka Forda Stipendiju fonda organizācija laikā, kad to vadījis Mak Džordžs Bandijs (Mc

George Bundy), izmaksājusi kreisām organizācijām šādas summas:

- 1) Council on Foreign Relations - 1 miljonu dolāru;
- 2) Adlai E. Stevenson Institute - 1 miljonu dolāru;
- 3) Institute of International Education - 1 miljonu 625 tūkstošus dolāru;
- 4) "World Affairs Council" - 102 tūkstošus dolāru,
- 5) The National Committee on USA - China (Red China) relations - 250 tūkstošus dolāru;
- 6) The United Nation Association - 150 tūkstošus dolāru;
- 7) Foreign Policy Research - 275 tūkstošus dolāru;
- 8) American Friends Service Committee (pro-Vietcong) - 100 tūkstošus dolāru;
- 9) Southern Regional Council - communist staffed - 648 tūkstošus dolāru;
- 10) National Student Association - 315 tūkstošus dolāru;
- 11) Southwest Council of La Raza (headed by identified communist Maclevie R. Barraza) - 630 tūkstošus dolāru;
- 12) National Educational Television and Radio Center (N.E.T.) - 6 miljonus dolāru;
- 13) Public Broadcast Laboratory - 7 miljonus 900 tūkstošus dolāru.

Slepenas pretvalstiskas organizācijas ir tikušas nodibinātas darbībai ilgākam laikam, kā arī tikai viena speciāla mērķa sasniegšanai. Parasti šīs organizācijas ir komplektējušās ar jaunu biedru uzņemšanu, kā arī ar veco biedru iefiltrēšanu valsts dienesta augstākos un atbildīgos amatos. Pretvalstiskie elementi it sevišķi ieinteresēti ir bijuši savu locekļu iefiltrēšanā Ārlietu Ministrijā un arī ar to vervēšanu starp šīs ministrijas ierēdņiem. Viņu iespaids jau bija sasniedzis tik lielus apmērus, ka Savienotās Valstis viņi gribēja iekļaut Pasaules Vienas Valsts sastāvā. Tas nozīmēja - ASV pakļaut kādas svešas varas noteikšanai. Uz kuriem tas ASV veda, redzams no gadījuma ar Korejas karu. Kad Ķīnas vadība bija sabrukusi, Korejas, Formozas un Dienvidāzijas liktenis lielā mērā bija atkarīgs no ASV, kura par tām bija uzņēmusies atbildību. Bet 1950. gada janvārī ASV ārlietu ministrs Dīns Ačesons (Dean Acheson) pasludināja, ka Koreja, Formoza un teritorija aiz tām vairs neietilpst ASV

aizsardzības perimetrā. Sešu mēnešu laikā pēc minētā deklarējuma Padomju Savienība, lietojot Ziemeļkorejas komunistus kā fasādi, iebruka Korejā, un iesākās Korejas karš.

Nekad ASV savā pastāvēšanas laikā nav tikušas iejauktas tik nožēlojamā konfliktā, runājot prezidenta Trumena vārdiem, "policijas akcijā", kā tas bija ar Korejas karu. Pēc ģenerāļa Mak Artura (Mac Arthur) spīdošās uzvaras un Ziemeļkorejas Armijas saņemšanas gūstā, uzsākot izklīdušo atlieku gūstīšanu, viņš uzdūrās uz dažiem simtiem vīru lielu Sarkanās Ķīnas "brīvprātīgo" armiju. Četrus mēnešus pēc kaujām ar Ķīnas "brīvprātīgiem" ģenerālim Mak Arturam nebija atļauts par to ziņot ASV tautai. Viņam neatļāva ziņot, ka ASV atrodas jaunā karā un ka pretinieks ir Sarkanā Ķīna. Čan Kaišeks (Chiang Kai-Shek), nacionālās Ķīnas prezidents vēlējies iestāties karā un palīdzēt atbrīvot Ķīnu no komunistiskās iekārtas, bet tas viņam nav ticis atļauts. Tāpat arī ģenerālim Mak Arturam nav ticis atļauts bombardēt tiltus pār Jalu upi, pār kuriem Ķīnas karaspēks nācis un apgādāts no Ķīnas, lai karotu pret ASV karaspēku. Tāpat arī viņam nebija atļauts uzbrukt, respektīvi bombardēt ķīniešu bāzes Jalu upes otrā pusē. Pēc četriem mēnešiem no kara sākuma kāds Kongresa loceklis ģenerālim Mak Arturam pieprasījis paskaidrojumu, kāpēc ASV Armijai tik lieli zaudējumi, jo karā jau vajadzējis būt izbeigušamies. Kad ģenerālis Mak Arturs, atbildot Kongresa loceklim, atklāti aprakstījis patiesos apstākļus, un viņa vēstule tikusi nolasīta Kongresā, piecu dienu laikā viņš ticis atcelts no armijas komandiera amata un atvaļināts no kara dienesta.

Pēc ģenerāļa Mak Artura atcelšanas karš Korejā turpinājās vēl divus gadus. Šis laiks sakrita ar Staļina nāvi, un ar Koreju noslēdza pamiera līgumu. Tika palaisti garām vairāki izdevīgi gadījumi, kad karu daudz īsākā laikā varēja nobeigt ar uzvaru. Tikai vēlāk nāca gaismā, ka apzinīgi un ar nodomu

nav bijis ļauts Korejas kaŗu uzvarēt. Galvenais "Pacific Relations" stratēģists 1949. gada 17. jūlijā "New York Daily Compass" ir ievietojis rakstu no kuŗa redzams, ka ir bijis nodomāts Dienvidkorejā zaudēt, bet to izdarīt tā, lai nebūtu iespaids, ka tas izdarīts apzinīgi.

1953. gada 30. jūlijā Senāta Tieslietu Komiteja izdeva "Jenner" ziņojumu: "Subversija valdības departamentos". Tas notika taisni tai laikā, kad dažas iestādes mēģināja diskriminēt ģenerāli Mak Arturu, un liberālā prese ļoti vēsi uzņēma "Jenner" ziņojumu. Bet, lai katrs varētu spriest, kam taisnība, šeit ir "Jenner" ziņojuma teksts:

1) Padomju internacionālā organizācija ir izdarījusi sekmīgu iefiltrēšanos ASV valdībā, un šī iefiltrēšanās nav pilnīgi atklāta.

2) Šī iefiltrēšanās sniedzas no zemākās pakāpes rangiem augšup līdz valdības noteicošiem posteņiem.

3) Iefiltrējušies aģenti darbojas saskaņā ar viņu padomju priekšniecības izdotām instrukcijām.

4) Šīs sazvērestības biedri ir viens otram palīdzējuši iefiltrēties valdībā un viens otru aizsargā no atklāšanas.

5) Galvenie iefiltrēšanās virzieni bija: iefiltrēties iestādēs, kas nodarbojas ar saimniecības uzlabošanu, pēc tam - kaŗa stratēģiju un tālāk - organizācijas, kas nodarbojas ar ārvalstu politiku un pēckaŗa plānošanu, bet vienmēr virzoties uz nacionālo interešu degpunktu.

6) Vispārīgi, komūnisti, kuŗi iefiltrējas mūsu valdībā, darbojas aizkulisēs, vadot pētījumus un sastādot memorandumus, uz kuŗiem bazējas Amerikas politika, sastādot runas kabineta locekļiem, ietekmējot Kongresa izmeklēšanas komisijas, sastādot likumus, manipulējot administratīvas reorganizācijas - vienmēr kalpojot p a d o m j u priekšniecības interesēm.

7) Padomju aģenti un viņiem tuvu stāvošas personas mūsu valdībā ir nozagušas tūkstošiem dip-

lomātisku, politisku, militāru, zinātnisku un saimniecisku ASV noslēpumu.

8) Lai gan Federālais Izmeklēšanas Birojs un citas drošības organizācijas nepārtraukti sniedza informāciju par komunistu iefiltrēšanos, maz kas tika darīts, lai izpildu vara padomju darbību ASV valdībā pārtrauktu. Tā turpinājās līdz Kongresa komiteja publikai atklāja faktus par notiekošo sazvērestību.

9) Spēcīgi nogrupējumi un atsevišķas personas valdības izpildu varā traucēja un apgrūtināja pūles, lai padomju aģentus dabūtu ārā no valdībā ieņemamiem amatiem.

10) Sazvērestības dalībnieki zem zvērasta atkārtoti noliedza savu piederību komunistu partijai, lai tikai panāktu iekļūšanu valsts dienestā, pārcelšanu citā vietā vai arī paaugstinājumu dienestā. Visos gadījumos šīs falsifikācijas palika nesodītas.

11) Nacionālai aizsardzībai svarīgas sakaru līnijas kontrolē komunistiski noskaņotā Amerikas Sakaru Sabiedrība, kas ir drauds mūsu valsts drošībai.

12) Politika un programmas, kuŗas ieveda padomju sazvērnieki, vēl ir spēkā mūsu valdībā, un tas ir mūsu valsts nacionālai drošībai liels risks.

Pēc izmeklēšanas pabeigšanas senātors Dženners (Jenner) sarunā ar Kleonu Skausenu (Cleon Skousenu) izteicies: "Mūs apvaino, ka mēs komunistus redzot zem katras gultas, bet tas nav taisnība. Tas, ko mēs redzam, ir - komunisti katrā Vašingtonas biroja gultā."

Esmu arī dzirdējis un lasījis apgalvojumus, ka Vašingtonā ir vairāk komunistu nekā Maskavā. Tāpēc arī saprotams, ka senātoram Dženneram viegli neklājās.

Dr. Bella Doda apgalvoja, ka no komunistu partijas rīcībā esošiem datiem redzams, ka kopš 1950. gada vairāk nekā 3 miljoni cilvēku ir apmācīti komunistu taktikā un stratēģijā, no kuŗiem vairums vēl joprojām simpatizē un seko partijas līnijai arī tad, kad vairs neskaitās tās biedri.

Dienvidkoreju neizdevās nodot komūnistiskai Ziemeļkorejai, bet Dienvidvjetnamu izdevās nodot komūnistiskai Ziemeļvjetnamai. Gaidīsim un redzēsim, kurā no divām Vācijām gūs virsroku.

Starp ASV Ārlietu Ministrijas dokumentiem atrodas FBI ziņojuma noraksts par padomju spiegu aktivitāti ASV, kurā iejaukts liels daudzums augstāko amatpersonu. Tas jo sevišķi attiecas uz laikmetu, kad Ārlietu Ministriju vadīja Ačesons (Acheson). Kā par brīnumu - "nejauša" sagādīšanās, ka gandrīz visi ASV Ārlietu resora vadītāji ir bijuši kreisi noskaņoti. Dabas likums: "Zivis sak maitāties no galvas."

Arī naudas vēsture ir bagāta ar sazvērestībām, kukuļošanu un korupciju. Šajos noziegumos visvairāk iejaukti ir "naudas vīri". Gadi 1742., 1868., 1870. un 1873. tiek pieminēti, kā it sevišķi bagāti ar "sasniegumiem", kur vienā gājienā "nopelnīti" desmitiem un simtiem miljonu dolāru. Pats par sevi saprotams - arī politiķi nav palikuši "tukšām rokām", un vainīgie sveikā tikuši cauri.

Kā tas tagad redzams, tad vislielākā sazvērestība ar finansiālu raksturu ir notikusi ASV Džordžijas (Georgia) štatā uz Džekilas (Jekyll) salas vietējā Mednieku kluba telpās 1910. gada novembrī. Šīs sazvērestības rezultātā ir radusies "Federal Reserve" sistēma. Tāpēc arī Džekilas sala tiek minēta kā tās dibināšanas vieta un 1910. gada 22. novembris - kā dibināšanas diena. Ideja par Federālo Rezerves sistēmu nav radusies Vašingtonā Kongresā vai Senātā, un tās izstrādāšanā nav piedalījušies valdības locekļi. Ideja ir nākusi no Ņujorkas baņķieriem, un viņi arī to izstrādājuši. Tam, ka minētā sazvērestībā piedalījies arī viens senātors, vārda Eldrics (Aldrich), ir tīri privāts un personisks raksturs.

Mērķtiecīgi un neatlaidīgi darbojoties, triju gadu laikā sazvērniekiem izdevās panākt, ka 1913. gada 22. decembrī Kongress pieņēma likumu ar nosaukumu "Federal Reserve Act", un nākošajā dienā, 1913. gada 23. decembrī prezidents Vudro

Vilsons (Thomas Woodrow Wilson) to apstiprināja.

Ar šo likumu - "Federal Reserve Act" - Kongress savas konstitucionālās tiesības par naudas izlaišanu un pārvaldīšanu, nodeva privāta uzņēmuma rokās; tas ir - neatkarīgiem baņķieriem piešķīra monopoltiesības izlaist un pārvaldīt naudu un kontrolēt naudas cirkulāciju ASV.

Tādā veidā Federālās Rezerves sistēma nav pakļauta valdības kontrolei, un, sākot no 1913. gada 23. decembra, līdz šim laikam kontrole nav tikusi pielauta un arī nav notikusi. Federālās Rezerves sistēmai, pēc tās vadības apgalvojuma, esot piešķirtas monopoltiesības un sakarā ar to konkurence novērsta.

Garš un ar biljoniem dolāru bruģēts ceļš ved no Džekilas salas uz visām pasaules malām, bet tieši kuņā vietā tagad atrodas noteikšana, tas man nav zināms. Zināms tikai tas, ka Federālās Rezerves sistēma ir redzamā roka no neredzamā baņķiera, kuņš iztukšo ASV pilsoņu kabatas.

Par šo jautājumu, par ASV naudu - dolāru, ir sarakstītas ļoti daudzas grāmatas. Ir citēti tiesu spriedumi, ka Kongresam saskaņā ar Konstitūciju nav bijušas tiesības savus pienākumus tālāk nodot. Redzams, ka daudzi autori par Kongresa rīcību kā 1913. gada 22. decembrī, tā arī par bezdarbību tagad ir ļoti neapmierināti un lieto asus vārdus. Federālās Rezerves sistēmu dēvē par pasaulē lielāko parazitū, kuņš iztukšo ASV pilsoņu kabatas. F.R.S. arī dēvē par Vecajā Derībā minēto Levitānu un jaunāko laiku Drakulu; par vampīru, kuņš izsūc rūpniecības un tirdzniecības asinis. Man liekas, un tas arī saskan ar maniem pētījumiem, ka F.R.S. kritizētājiem ir taisnība. Ir elementāra prasība, ka viena valstī nevar pastāvēt divas atsevišķas varas: viena, kas pārvalda politiku, un otra, kas pārvalda naudas sistēmu. Tas salīdzinājumā būtu tas pats, ka divas personas brauc uz viena divriteņa, salikušas muguras kopā, bet katrs min uz savu pusi. Tā mēs redzam, ka tagad, aizņemoties naudu, jāmaksā neattaisnojami lieli procenti,

bet valdība ir bezspēcīga noteikt procentu apmēru, kuŗu pārsniedzot tā būtu augļošana, kas ir ar likumu sodāma. Tāds ir divu varu sistēmas rezultāts vienā valstī.

Īsumā: valdībai vajadzīga nauda. Lai to iegūtu, valdība Valsts tipografijā nodrukā vērtspapīrus un tos kā drošību nodod F.R.S., un pret tiem no F.R.S. aizņemas naudu - dolārus, kas iespiesti tajā pašā tipografijā kur vērtspapīri. Par aizņemto naudu tiek maksāti procenti, un procentu apmērs tagad gadā pārsniedz divdesmit biljonus dolāru. Kā tas katram labi zināms, procentu nasta gulstas uz nodokļu maksātājiem. Tāpēc arī sašutumā daudzi autori F.R.S. dēvē par parazitū. Bet tas it neko nelīdz. Tur vainojams ir Kongress. No Kongresa ir atkarīgs, vai atcelt 1913. gada 22. decembrī pieņemto pretkonstitucionālo likumu - "Federal Reserve Act", vai ļaut, lai valsts nonāk bankrotā un pilsoņi nabadzībā.

Ja jau valsts var nodrukāt vērtspapīrus, kāpēc tad tā nevarētu drukāt naudu - dolārus? Valstij pašai, izpildot Valsts Centrālbankas pienākumus, kā tas ir citās valstīs, atkristu procentu nasta un pieaugtu pilsoņu turība un labklājība.

Vārds "federāls" ASV ir ļoti populārs. Savā tiešā nozīmē "federal" nozīmē "savienības", tas aptver ASV štatu savienību, federāciju respektīvi valsti. Tāpēc arī, runājot par "federal", šim vārdam tiek piedota valsts vai arī federālās (savienības) valdības apzīmējuma nozīme. Bet praktiskā dzīvē vārds "federal" tiek lietots reklāmas nolūkā: "Federal Savings", "Federal Reserve System", "California Federal Savings" u.t.t., u.t.t. Kāds humorists kādā žurnālā, runājot par vārda "federal" pārāk plašo lietošanu, izteicās: "Federālā kāpostu skais-tuma karaliene". To, ka vārdu "federāls" bieži pār-prot un lieto nevietā, man nācās dzirdēt arī kādā referātā Losandželosas Latviešu namā. Mācīts tautsaimnieks, kas studējis ASV, neatkarīgo Federālās Rezerves sistēmu dēvēja par valsts uzņēmumu, par Valsts Centrālo banku. Ir taisnība, ka Federālās

Reserves sistēma izpilda Valsts bankas funkcijas, bet ar tādu rīcību, "ipso facto", neiegūst Valsts Bankas tiesības. Varēja jau arī būt, ka minētais referents piesardzības dēļ lietoja apzīmējumu "Valsts Banka", jo faktiskais stāvoklis no publikas tiek slēpts. Droši var teikt, ka 90% no ASV iedzīvotājiem nezina to, ka Federālās Rezerves sistēma ir neatkarīgs bezkonkurences un peļņas uzņēmums.

Ņemot vērā, ka šī uzņēmuma aktīvs no 143 miljoniem 1913. gadā ir pieaudzis uz 54 miljoniem dolāru 1961. gadā, jāsaprot, ka veikals nav smādējams! Uz šo dienu uzņēmuma aktīvs vairākas reizes pārsniedz 1961. gadā uzrādīto aktīvu.

1935. gadā, papildinot "Banking" aktu, Federālās Rezerves sistēmai piešķirta tiesības aizdot naudu pēc sava ieskata pret procentiem. Tā rezultātā, kā tas redzams no publikācijām presē un citiem avotiem, reti varēsīm pasaulē atrast tādu valsti, kuŗa samērā īsā laikā nebūtu ieslīdējusi F.R.S. parādniķu skaitā. Parādi ir sasnieguši astronomiskus apmērus, kā arī interešu likmes stipri pārsniedz līmeni, kuŗa pārkāpšana jau skaitījās augļošana un bija ar likumu sodāma.

Naudas ražošana daudz neizmaksā, un tās vērtība niecīga, ja to izlaiž bez nodrošinājuma. Bet saņemtie procentu maksājumi un parāda atmaksātā daļa ir tīrais ieguvums. Cik daudz naudas aizdevēji nopelna, par tādu pašu summu aizņēmēji paliek nabagāki. Cietējs - zaudētājs ir nodokļu maksātājs.

Pie tik fantastiskas peļņas, kādu iegūst baņķieri, daži desmiti vai simti miljoni dolāru, kas varbūt būtu jāizdod, lai savu priviligiēto stāvokli saglabātu, ir tīrais sīkums.

Vēlreiz atgriežoties pie jautājuma par slepenām organizācijām, ir jāuzsver, ka neviena no tām nav iztikusi bez naudas. Ja naudas respektīvi mantas iegūšana nav bijusi tiešais mērķis, tad vēlāk tas par tādu pārvērties. Izcilam stāvoklim, kāds sazvērestī-

bas ceļā iegūts, seko nauda. Jo augstāks stāvoklis, jo lielākas summas tiek minētas. Tas jo sevišķi attiecas uz kukuļošanu. Vecajā Krievijā bija pazīstams izteiciens: "Ņe po činu berjoš" ("ne pēc amata ņem" - domāts - ņem par daudz).

Naudas kārei nav ne robežu, nedz apmēra. Tā ir ārkārtīgi lipīga slimība, un tai nav valsts robežu. Tā izplatās un pārņem visu pasauli. Jo lielāks zelta teļš, jo augstākai sētai pārlec.

Kā vienu no tādiem gadījumiem, kas attiecas uz mūsu tagadējo dzīves vietu, šeit atstāstīšu gadījumu, kas aprakstīts Lakenbaha rakstiskā liecībā ("Luckenbach Affidavit").

Kolorādo valstī, Erapeho (Arapahoe) apriņķī Frederika Lakenbaha (Frederick A. Luckenbach) zem zvēresta dots liecinājums:

"Es esmu 62 gadus vecs. Esmu dzimis Baksa apriņķī (Bucks county) Pensilvānijā. Es pārgāju dzīvot uz Pensilvāniju 1846. gadā un turpināju tur dzīvot līdz 1866. gadam, kad es pārcēlos uz dzīvi Ņujorkā. Filadelfijā es strādāju mēbeļu nozarē; Ņujorkā - mašīnērijas un izgudrojumu uzņēmumā un patentēju Lakenbaha pneumatisko pulverizatoru, kādas mašīnas tagad galvenām kārtām lieto ASV austrumu daļā un Eiropā. Tagad es dzīvoju Denverā, pārnākot pirms diviem gadiem uz turieni no Ņujorkas. Es esmu labi pazīstams Ņujorkā. Es biju "Produce Exchange" biedrs un esmu labi pazīstams ar citiem tās locekļiem. Mani labi pazīst Erasts Wīmans (Erastus Wyman).

Kad 1865. gadā es apmeklēju Londonu Anglijā, mans nolūks bija atrast novietojumu Pensilvānijas eļļas īpašumiem, kuŗos es biju ieinteresēts. Man bija līdzi vairākas ieteikuma vēstules. Viena no tām bija adresēta Ernestam Seida kungam (Ernest Seyd) no Roberta Fausta (Robert M. Foust), bijušā Filadelfijas pilsētas kasiera (ex-treasurer). Es labi iepazīnos ar Seida kungu un ar viņa brāli Ričardu (Richard), kuŗš, es domāju, vēl ir dzīvs. Pēc tam katru gadu es

apmeklēju Londonu un katru reizi atjaunoju savu pazišanos ar Seida kungu. Katrā tādā gadījumā biju viņa mājas viesis un kopā ar viņa ģimeni ieturēju pusdienas un citas maltītes.

1874. gada februārī Londonas apmeklējuma laikā, esot viņa ielūgts viesis pusdienās, es atļāvos sarunās pieskarties baumām par korupciju Parlamentā, un par tām izteicu savu izbrīnīšanos, ka tādas var pastāvēt. Atbildot uz manis minētiem apstākļiem, viņš atbildēja, ka viņam esot zināmi fakti par Amerikas Kongresu, kas stipri pārspējot Anglijas Parlamentu. Par šo tematu mēs debatējām pie pusdienu galda.

Viņa brālis Ričards un citi viesi, kas sēdēja pie galda, arī piedalījās sarunās starp Ernestu Seida kungu un mani.

Kad pusdienas beidzās, viņš mani ieaicināja citā telpā, un mēs uzsākām sarunas par likumdevēju korupcijām. Viņš teica: "Ja jūs ar savu goda vārdu kā džentelmenis apsolāties neizpaust, ko es jums teikšu, kamēr es esmu dzīvs, tad es jūs pārliecināšu, ka tas, ko es jums pie galda minēju par Amerikas Kongresu, ir taisnība." - Es devu solījumu, un viņš turpināja:

"1872. - '73. gada ziemā es apmeklēju Ameriku un biju pilnvarots, ja iespējams, nodrošināt likuma pieņemšanu ar kuŗu sidrabs tiktu izslēgts no cirkulējošās naudas. Tāds uzdevums man bija no Anglijas Bankas rīkotājiem. Es sev ņēmu līdz 100 tūkstošus sterliņu mārciņas ar instrukcijām: ja ar šo summu nepietiktu uzdotā mērķa sasniegšanai, es varu saņemt vēl otru 100 tūkstošus un vēl daudz vairāk, ja tas būtu nepieciešams."

Viņš man teica, ka arī Vācijas baņķieri esot bijuši ieinteresēti tā sasniegšanā. Viņš man teica, ka viņš esot bankas finansiālais padomdevējs. Viņš teica: "Es redzēju Kongresa un Senāta komiteju, naudu samaksāju un uzturējos Amerikā tik ilgi, kamēr darījums bija drošs."

Es jautāju, vai viņš man nevarētu nosaukt to

locekļu vārdus, kuņi naudu saņēma, bet viņš atteicās to darīt. Viņš teica:

"Jūsu tauta vēl tagad nesapratīs minētā darījuma tālejošās saknes, bet sapratīs to pēc vairākiem gadiem. Lai kā jūs domātu par korupciju Anglijas Parlamentā, šeit es neuzdrošinātos to darīt, ko es izdarīju jūsu zemē."

Es izteicu savu kaunu par manas zemes likumdevēju rīcību. Mūsu saruna novirzījās uz citu tematu, un, kad pēc tam es viņu satiku, mēs nekad vairs neatgriezāmies pie šī temata."

Paraksts (Frederick A. Luckenbach).

Ar zvērastu parakstījās Denverā 1891. gada 9. maijā.

Paraksts (James A. Miller),

Kolorādo štata Augstākās Tiesas ierēdnis.

Šī liecība apstiprināta ar rakstu "Bankers Magazine" 1873. gadā, ka tā reģistrēta Kongresa dokumentu reģistrā. Minētā liecība pierāda, ka ar zeltu var iespaidot atbildīgās personas pretēji viņu zvērastam un tautas interesēm. Simts tūkstoši angļu mārciņas līdzinājās diviem miljoniem un pieci simti tūkstošiem dolāru. Skaista nauda! Minētais apstāklis liek domāt, ka nav bez pamata vēlēšanās iekļūt atbildīgos valsts amatos. Acīmredzot vēlēšanās ieguldītais laiks un līdzekļi atmaksājas. Tāpēc arī saprotams, ka ASV vārds "polītiķis" nav glaimu vārds.

Ceļojot ASV pa zemesceļu ar vilcienu vai automobili, mēs gūstam iespaidu par tās plašumu un izskatu, kādu tai daba devusi. Tik tālā ceļojumā kā no Atlantijas okeāna līdz Klusam okeānam ir daudz ko redzēt un daudz ko apbrīnot. Tāpat arī ceļojot pa zemes iekšieni no ziemeļiem uz dienvidiem, gūst paliekamu iespaidu. Es negribētu teikt, ka ceļā redzētais aizrautu ar savu skaistumu, bet gan ar savu plašumu. Stundām ilgi braucot pa tuksnesi, uznāk nedrošības sajūta. Sak' - ja nu automobilim

motors sabojātos, kur lai meklē palīdzību, jo pāris desmit jūdžu attālumā nav koku, kas dotu paēnu, un arī nav nevienas benzīna pildītavas, kur varētu meklēt palīdzību. Braucot pa Teksasas līdzenumu, desmitiem jūdžu līgojas zeltītie kviešu lauki. Tad saskatāma kāda apbūvēta vieta - tas varētu būt kāds ciems, bet, kad tajā iebrauc, tad redz, ka tā ir spoku pilsēta. Ēkām, kuņām logi un durvis nav vēl izņemtas, tās ir aiznaglotas. Kādā pagalmā vai durvju priekšā pamesti rati un riteņi. Lauksaimniecību mechanizējot, strādnieki darbu zaudējuši un, atstājot savas mājas, pārcēlušies darbā uz citu vietu. Tad atkal kādā citā vietā parādās daudz eļļas torņu un pumpju. Viss vairumā un plašumā. Nekur pa ceļam negadījās redzēt, kādu lauku sētu, kas apstādīta ar kokiem un augļu dārziem. Nekur negadījās braukt cauri kādai alejai, dārziem un tīrumiem. Viss, kas uzbūvēts vai apstādīts, ir darīts ar aprēķinu. Nekur neredz tautas dvēseli un senču tradīciju. Nav tādu lauku sētu, kā mūsu Virzas "Straumēni". Tauta nav pieķērusies savai zemei un ar to nav saaugusi. Vēl valda pionieru gars: tauta kustas un meklē laimi citā vietā.

Lai uz vietas pats savām acīm apskatītu mūsu likteņa izraudzīto dzīves vietu, ir jāceļo. Bet, ja grib iepazīties ar tautas un it sevišķi valsts amatpersonu raksturu, tad atliek lasīt grāmatas un sekot viņu darbībai, esot amatos. Nav noliedzams, ka starp viņiem ir daudz krietnu cilvēku un cienījamu valsts vīru, bet ir arī daudz tādu, kas savu augsto stāvokli valsts dienestā izlieto savtīgiem nolūkiem. Ar to arī izskaidrojamas daudzas korupcijas, kas novājina valsts saimniecību. Vēl reizi uzsveru, ka vislielākā no tām ir 1913. gada 23. decembrī pieņemtais "Federal Reserve" akts ar tā vēlākiem grozījumiem.

Negatīvas parādības veicina arī tas apstākļi, ka ASV nav nacionāla valsts, kur vairākumā būtu viena tautība. Nav ticams, ka pie tik liela svešinieku nelegāla ieplūduma, kāds ir bijis pēdējos pāris

desmit gados, varēs izveidoties nācija ar visu pilsoņu kopējām interesēm.

Mums, kas atrauti no savas dzimtenes, un it sevišķi vecākai paaudzei, šeit ir ko apbrīnot, bet nav ko iemīlēt. Nav iespējams šajā zemē dziļi laist saknes un samierināties ar zaudēto. Mēs esam un paliksim šeit svešinieki.

Amerika vairs nav tāda, kāda tā bija pirms Pirmā pasaules kara, un jo sevišķi tā ir pārvērtusies pēc Otrā pasaules kara. Nav vairs centīgā un godīgā Eiropas amatnieka, kas šo zemi uzcēla un uzbūvēja pilsētas. Ne tikai izskats, bet arī tautas raksturs ir stipri mainījies. Iedzīvotāji no Āzijas tautām un latīņu izcelsmes - no Dienvidamerikas un Meksikas - pārplūdina laukus un pilsētas. Lielākā daļa no viņiem ir ieceļojuši nelegāli un līdzī paņēmuši savus netikumus. Liekas, ka valdība ir nespēcīga radīt kārtību.

Mēs svešumā esam padoti katrs savam liktenim. Mums trūkst laba kaimiņa, un mums arī vairs nav bagāto radu Rīgā, kas varētu palīdzēt. Mūsu dēļ Misisipi nemainīs virzienu, mūsu dēļ Vaiomingas Jellovstonas (Wyoming Yellowstone) parka geizeri nepārstās darboties, un mums par prieku arī Arizonas tuksnesī kaktusu vietā ievas neziedēs. Ir labi, ka mēs apzināmies savu smago stāvokli. Uzkārsim savas cerību kokles tālāk no mūsu skata, lai tās vairs neredzētu un to skaņas vairs nedzirdētu. Pagātne nekad neatkārtojas un nākotne pieder drošam un uzņēmīgam.

Ja arī pēc Špenglera uzskata Eiropas civilizācija ir piedzīvojusi savu bojā eju, samierināsimies ar to un kā vīri to pārdzīvosim. Bet arī šajā tumšajā brīdī Toinbijs (Toynbee) saskata gaismas stariņu. Toinbijs tic, ka katra persona pati var noteikt savu likteni. Viņš atrod, ka pastāv daudzas iespējas un dažādības, kuŗas var attīstīties labvēlīgā virzienā. Izmantosim šīs iespējas, jo mums ir mērķis kam dzīvot - tā ir mūsu spīdošā un zaļojošā jaunatne.

Palīdzēsim tai tikt pie izglītības un stāvēsim klāt ar savu padomu.

Konrāds Adenauers bija persona, kuŗa līdz neļēdzībai sagrauto Vāciju uzcēla uz kājām. Viņu dēvēja par saimniecisko burvi. Nenoliedzams ir tas, ka vācu tauta ar savu centību un taupību pārsteidza visu pasauli. Salīdzinājumā ar Adenaueru, to pašu var teikt par visiem latviešiem trimdā. Nav otras tautas, kas tik īsā laikā un tik godīgā ceļā varētu uzrādīt tādus sasniegumus kā latvieši. Gandrīz katrs latvietis dzīvo pats savā mājā. Ir arī tādi, kuŗi īres naudas nav maksājuši. Tautā iedzimtais: "savs kaktiņš, savs stūrītis zemes" mums ir sekojis trimdā. Īsā laikā ir uzcelti daudzi sabiedrības centri un baznīcas. Īsā laikā latvieši ar centību un taupību, ir tikuši pie mantas, kas nodrošina neatkarību. Nesalīdzināmā centībā pēc izglītības, latvieši ir uzrādījuši lielus panākumus. Daudzās augstākās mācību iestādēs latvieši ir mācības spēki. Arī privātos saimnieciskos uzņēmumos to vadītāji bieži ir latvieši.

Vai nu saimniecisko sasniegumu, vai arī studējošo lielā skaita dēļ izveidojies nevēlams un nožēlojams apstāklis - daudzi latvieši un daudzas latvietes ir nodibinājuši jauktas laulības. Kad es biju jauns un dzīvoju lielā Latvijas kaimiņu valstī Krievijā, man bija pazīstama kāda pulksteņu meistara sieva, vārdā Faņa. Viņa bija beigusi ģimnaziju un bija interesants sarunu biedrs. Apmeklējot viņu veikalu, bija redzams, ka Faņas vīrs ir amatnieks ar mazu izglītību. To novērojot, es Faņai jautāju, kāpēc viņa, meitene, kas beigusi ģimnaziju, apprecējusies ar neizglītotu vīrieti. Uz to man Faņa nevilcinoties atbildēja: "Manas tautas vīrieti, kaut arī neizglītoti, man ir daudz labāks nekā jūsu tautības izglītotais." Es sekoju Faņas pamācībai un ļoti skumstu par tiem - kā tuviem, tā arī tāliem, kuŗi slēdz jauktas laulības. Nav labākas, uzticamākas meitenes par latvieti, un nav arī labāka zēna par

latvieti. Slavenais novelists Rūdolfs Blaumanis teica: "Mans zelts ir mana tauta. Mans gods ir viņas gods!" Centīsimies to neaizmirst.

Novērotājs redz, ka mūsu tauta trimdā nav nogurusi, bet sevī nes lielu spēku un enerģiju. Tā ir garantija, ka mēs kā tautiska vienība pastāvēsim un piedzīvosim mūsu valsts un visas Eiropas augšāmcelšanos.

Es nedomāju, ka mums vajadzētu apmierināties tikai ar saimnieciskiem pasākumiem. Saimnieciski sasniegumi ir apsveicama lieta, bet jācenšas tos izlietot par bazi sabiedriskai un politiskai darbībai. ASV un tāpat arī citos kontinentos, un citās valstīs ir nodibinātas un aktīvi darbojas latviešu organizācijas, biedrības, skolas un draudzes ar saviem namiem un savām baznīcām. To darbībai ir vajadzīgi līdzekļi, un mūsu pienākums ir tos sagādāt.

Ņemot vērā ar Helsinkos noslēgtā līguma mums nodarīto netaisnību, mums katrā vietā un laikā pret to ir jāprotestē. Mums jāsit bungas un jāpūš taures, un, jo skaļāk to darām, jo labāk. Mums jāatmodina pasaules sirdsapziņa. Tā panākšanai visi līdzekļi ir atļauti, neizslēdzot pat atentātus. Pēdējo galējību es tieši neieteikšu, jo sava lielā vecuma dēļ es tādai rīcībai vairs neesmu piemērots, un, ko es pats nevaru darīt, es neiedrošinos citiem ieteikt. Mēs esam vislielākie zaudētāji pasaulē. Mēs esam pazaudējuši savu dzimteni - visdārgāko mantu, un mums vairs nav ko zaudēt. Vēršot uz sevi uzmanību un pieprasot mūsu tiesību atjaunošanu, mēs varam tikai iegūt. Mums nav jālūdzas - mums ir tiesības prasīt, lai taisnība valdītu virs zemes.

Runājot par latviešu materiāliem sasniegumiem trimdā, es nedomāju, ka tie būtu sasnieguši vai arī nākotnē sasniegs tādu līmeni, ka apdraudētu piederību pie tautas kopības. Līdz šim ir izrādījies, ka tie lielā mērā ir kalpojuši kopējo mērķu sasniegšanai. Piemēri no agrākām civilizācijām rāda, ka, uzstādot mantas iegūšanu par dzīves mērķi, un dzīve

bagātībā ir sagražusi tautas vitālītāti. Kārei pēc mantas seko korupcija, un korupcija ir ļoti bīstama slimība, kas sagrauj morāli un prestižu. Dzīve parpilnībā bojā cilvēka raksturu un viņu pataisa par mīkstāuli, kuŗš, apstākļiem pasliktinoties, nav spējīgs cīnīties ar dzīves grūtībām. Vēstures ceļa malā mēs redzam to valstu drupas, kas ir gājušas bojā, dzīvojot pārmērīgā greznībā, bet ne pieticībā. Derētu padomāt, vai arī mūsu "labiem gadiem" nav zināms nopelns pie valsts bojā ejas.

Mums nav it nekāda pieturas punkta, no kuŗa raugoties varētu spriest, kur tagad būtu stūrējusi Latvijas ārpolitika, tāpēc piemērs mums jāņem no valsts, kuŗā dzīvojam. Visi dati norāda, ka Savienotās Valstis cenšas pēc politiskas un saimnieciskas varas. Nereti mēs dzirdam, ka ASV sevi pat dēvē par "lielvaru". Bet, tā kā vēl ir citas "lielvaras", kuŗas ir iznākušas pasaules arēnā, tad starp tām sacensība par virskundzību ir nenovēršama. Neapstrīdēta vara, tas ir - vara bez konkurences, kuŗai nepiemīt iespēja evolūcijas ceļā pārveidoties, pārkaļķojas un ar laiku izvirst, un sabrūk. Absolūta vara sabrūk absolūti. Tas pats sakāms, kā par valstu kopību, tā arī par katru valsti atsevišķi.

Ja kāda valsts iegūst monopoltiesības pār citām valstīm, tas ir - paliek par diktatoru, tad tas ir tās varas beigu sākums. Ja ASV iegūtu monopoltiesības pār Rietumu civilizāciju, tad kā vēsture par diktatoru likteni rāda, tas tām varētu būt liktenīgs notikums. Starp konkurējošām varām minamas: Indija, Ķīna, Padomju Savienība, Latīņamerika un Savienotās Valstis. Mūsu nabaga Eiropa starp tām netiek ierindota.

Ja ASV virzītos priekšgalā un atrautos no Eiropas civilizācijas un kultūras, tad tas nozīmētu pārraut kokam saknes, no kuŗām pati izaugusi. Pēc dabas likuma kokam sakņu pārciršana nozīmē šī koka nokalšanu.

Eiropa ir Rietumu civilizācijas šūpulis. Tās saknes sniedzas kā senā Itālijā un Francijā, tā arī

Ziemeļ- un Dienvidamerikā. Eiropai ir daudz radosa spēka, un ar laiku tā ar saviem vairāk par divsimt miljoniem iedzīvotāju var izvērsties par varu, ar kuŗu tagadējām "lielvarām" būs jārēķinās. ASV šo laikmetu var pārdzīvot un izveidoties par pasaulē noteicošo varu, bet, pārraujot saknes ar Eiropu, tā būs kā meteors, kas skrien cauri Universam. Skrien, kamēr sadeg un izkūst, un nozūd bez pēdām.

Mums latviešiem, kas kā valsts esam zaudējuši savu vietu vēsturē, atliek tikai noraudzīties nenovēršamā milzeņu cīņā. Šī milzeņu cīņa, nevajag būt Nostradamam lai pareģotu - būs uz dzīvību un nāvi. Mēs līdz ar Eiropu pārdzīvojām melno nāvi, cerēsim un ticēsim, ka pārdzīvosim arī sarkano nāvi.

Dzīvojot svešumā starp citām tautām un dažādām kultūrām, mums ir jāievēro daži sadzīves principi. Mēs nedrīkstam dzīvot pagātnē un atdusēties uz veciem lauriem. Kā mums ir dārga mūsu kultūra un mūsu tradīcijas, tā arī citu tautu piederīgiem ir dārga viņu kultūra un viņu zemes tradīcijas. Nekas kādam Āzijas vai Latīņamerikas tautu piederīgam nebūs pretīgāks, kā dzirdēt viņa kultūras nonievāšanu un cita kultūras izcelšanu. Kultūras pazīme jau ir smalkjūtība un otra neapvainošana. Lepošanās ar savu pagātni un otra nolikšana ir dekadences pazīme. Mums nav jāuzsver mūsu kultūras pārākums. Pie tam - viss jau arī citās kultūrās nav peļams. Ja kaut kas mums nav saprotams un patīkams, tas vēl nenozīmē, ka tas ir slikts un nederīgs.

Ņemsim kaut tikai vienu piemēru. Romiešu devīze bija: "divide et impera"; Amerikas Savienotās Valstis Eiropai ieteic gluži pretējo: ieteic apvienoties un vienai valstij otru neapkarot. Tāpat arī citas valstis, izņemot Padomju Savienību, neapkaro kristietības principu un cilvēka brīvības.

Nekas tautu vēsturē un civilizācijā nav bijis tik iznīcinošs kā pašapmierinātība. Tāda izturēšanās nav tikai pazīme, bet gan tieši dekadences iesākums, ko mums eiropiešiem vajadzētu paturēt prātā. Par mūsu, tas ir, par Eiropas kultūras pārākumu arī

neliecina Otrais pasaules karš.

Eiropa tādā mērā sevi novājināja, ka bez ASV palīdzības nevarēja tikt uz kājām. Apkaunojoši bija prasīt un saņemt ASV pabalstu. Tā bija Eiropas vājuma pazīme. Lai man tiek piedots nelūgtais padoms, bet tas ir: Latviju atjaunojot nelūgt citu valstu ekonomisku un saimniecisku palīdzību. - Netaisīt parādus.

Mums arī jāpatur prātā, ka Padomju Sociālistisko Republiku Savienības mērķis ir "pasaules komūnisms". Tas nozīmē - visas pasaules pakļaušana vienai varai respektīvi vienai komunistiskai valdībai. Tāda vienas valdības diktatūra būtu totāla verdzība. Ja arī Padomija kādu reizi izsaka vēlēšanos sadzīvot un sadarboties ar citām valstīm, tad tas ir tikai taktisks paņēmieni, kuŗa pamatā ir nodoms iegūt materiālu labumu. Piemēram, iepirkt labību un citas pārtikas vielas vai dabūt kredītu un iegādāties mašīnas un citus tehniskus ražojumus. Tas negroza cīņu par Vispasaules komūnisma uzvaru. Tas ir Ļeņina sludinātais taktiskais gājiens: "Ja apstākļi to prasa: divus soļus uz priekšu un vienu atpakaļ."

Jau no boļševiku puča sākuma 1917. gada oktobrī, kad viņi Krievijā gāza demokratisko valdību un varu sagrāba savās rokās, boļševiku mērķis bija pasaules revolūcija un internacionālisms. Tas neizdevās 1917. gadā, neizdevās arī citos mēģinājumos, bet nodomu to panākt neatmeta. Kā lai saprotas un mierīgi sadzīvo ar tādu valsti, kuŗas mērķis ir savu partneri iznīcināt? Tādi mēģinājumi ir notikuši. Valstis, kuŗas ir noticējušas Krievijas solījumiem, izdevīgā gadījumā ir tikušas iznīcinātas. Ja būtu iespējams, tad jau arī jērs ar vilku varētu saprasties un mierīgi sadzīvot.

Vislielākā problēma Padomju Savienībā ir Vispasaules revolūcijas izraisīšana. Neveiksmes gadījumā tā kā milzis uz māla kājām ilgi neizturēs un sabruks. Jo ilgāk tāds stāvoklis turpināsies, tas ir, jo ilgāk tauta tiks verdzināta, jo vairāk pieaugs tās

ienaidis pret apspiedējiem un izrēķināšanās būs asiņaināka.

BRĪDINĀJUMS EIROPAL.

Tieši pirms četrdesmit gadiem 1945. gada 8. maijā Eiropā apklusa kaŗa troksnis. Noslēdzās vislielākā rakstītā vēsturē pieminētā baltās rases traģēdija. Pārstāja asinis līt, bet nerima vaidi un asaras birt. Uz brīdi iestājās apjukums, un vairākas tautas pārņēma baiļu sajūta, un radās jautājums: ko nesīs rītdiena? Nebija gaidītās sajūtas par kaŗa izbeigšanos. Ne visām tautām kaŗa beigās solīja mieru un brīvību. Valstīm, kas bija atdotas boļševistiskai Krievijai, boļševistiskais miers nebija labāks par kaŗu. Jo, kaŗam izbeidzoties, boļševikiem bija vairāk laika un izdevības iznīcināt iekaroto zemju iedzīvotājus. Ar to arī viņi netraucēti nodarbojās, kamēr palika tikai paklausīgie un beigtie. Sarkanā nāve ar piecstūraino zvaigzni pierē atņirgtiem zobiem ar izkapti rokās ievāca bagātīgu ražu.

1945. gada 4. maijā Ziemeļvācijā Lineburgā Anglijas feldmaršals Bernards Montgomerijs (Bernard Montgomery) sakautai Vācijai nodiktēja savus noteikumus. Sabiedroto armiju virspavēlnieks ģenerālis Eizenhauers šajā ceremonijā nepiedalījās. Tāpat arī viņš nebija klāt līdzīgā ceremonijā, kas notika trīs dienas vēlāk Reimsā (Rheims) Francijā.

Pēc Vācijas sakāves kaŗa laika sabiedrotiem ASV, Anglijai un boļševiku Krievijai vairs nebija šķēršļu, kas viņus traucētu nodibināt taisnīgu, humānu un ilgstošu mieru. Vecās Tautu Līgas vietā, kuŗai neizdevās saglabāt mieru, nodibināja Apvienoto Nāciju Savienību un ar to iezīmēja jaunas laimīgas ēras pavasara atnākšanu. Cerības labākai nākotnei bija lielas, bet tās ilgi nepastāvēja un izdzisa kā rīta migla.

Angļu un amerikāņu tuvredzības un naivitātes

dēļ kara laika sabiedrotais - Padomju Savienība pārvērtās par bīstamu agresoru un apdraudēja mieru. Ar Padomju Savienību iesākās aukstais karš. Prezidents Džons Kenedijs (John F. Kennedy) auksto karu apzīmēja par cīņu krēslā.

Apkļūsis gan bija kara troksnis, bet ar to vēl neizbeidzās baltās rases piederīgo iznīcināšana. Padomju Savienība neatbrīvoja kara gūstekņus, bet tos paturēja, lai nodarbinātu dažādos darbos. Tā rezultātā tikai neliela daļa no krievu gūstā kritušiem karavīriem atgriezās mājās. Tāpat arī angļi un amerikāņi, karā beidzoties, pret viņu rokās nokļuvušiem gūstekņiem un civiliedzīvotājiem izturējās necilvēcīgi. Aptuveni sešus miljonus gūstekņu un civiliedzīvotāju, kas kara laikā vai nu labprātīgi, vai arī piespiedu kārtā bija pārvesti uz Vācijas darbā, pret viņu gribu piespiedu kārtā, lietojot varas līdzekļus un viltu, nosūtīja atpakaļ uz boļševistisko Krieviju. Visus šos nelaimīgos cilvēkus, kuŗu vaina bija tā, ka viņi bija redzējuši, kā dzīvo cilvēki Brīvajā pasaulē, boļševistiskā Krievija ievietoja filtrācijas nometnēs. Tur viņus pēc KGB atzinuma vai nu uz vietas nošāva, vai arī nosūtīja uz vergu darba nometnēm Sibīrijā. Kas viņus tur sagaidīja, mums labi zināms no aprakstiem par Vorkutas nāves dzirnavām un Gulagu. Par šo kara gūstekņu un strādnieku piespiedu izdošanu Krievijai ir plaši aprakstīts vairākās grāmatās. Pazīstamākās un pilnīgākās ir: 1) "The East Came West", by Peter J. Huxley-Blythe un 2) "Operation Keelhaul", by Julius Epstein. Baigs ir autora Jūliusa Epšteina stāsts par notikušo piespiedu repatriāciju. Baigs, bet ne viss, kas noticis, ir aprakstīts, jo Epšteinam bibliotēkās nav atļauts iepazīties ar visiem materiāliem un dokumentiem.

Aukstam karā drīz sekoja Berlīnes blokāde, kas turpinājās 15 mēnešus (1948./49.g.). Piecpadsmit mēnešos angļi un amerikāņi izdarīja 277 tūkstošus 264 lidojumus un uz Berlīni pārveda 2 un vienu trešdaļu miliona tonnas pārtiku, degvielu,

apgērbu un medikamentus. Šī akcija, kuŗai bija dots nosaukums "Operācija Vitls" (Vittles), izglāba ielenkto Berlīnes daļu. Bet, ka tā būtu bijusi vajadzīga, par to domas dalās. Ir pamats domāt, ka tā notika, lai paceltu boļševistiskās Krievijas prestižu un, ja Sabiedrotie būtu nopietni gribējuši ignorēt boļševiku blokādi, gaisa transports nebūtu bijis vajadzīgs. Krievi "blefoja". Savā laikā tiku lasījis, ka kāds ASV Armijas augstāks virsnieks Eiropā, iebilstot pret piekāpšanos krieviem, izstājies no kuŗa dienesta. Viņš ir vēlējies konvojiem pa priekšu sūtīt tankus.

1949. gada aprīlī nodibināja Ziemeļatlantijas Savienības Organizāciju (North Atlantic Treaty Organization - NATO). Tā bija domāta kā suverēnu valstu apvienība ar militāru aizsardzības fronti pret Padomju Savienību, sākot no Berlīnes līdz Melnai jūpai. Acīmredzot sabiedrotie Anglija un ASV bija pārcentušās ar palīdzības sniegšanu boļševistiskai Krievijai pret Vāciju. Kā tagad mēs redzam, tā ir bijusi kā politiska, tā saimnieciska kļūda. Politiska - ar Vācijas beznoteikumu kapitulāciju, iznīcinot centrālo varu Eiropā, ielaida boļševikus Eiropas vidū un NATO aizsardzības fronti par vairākiem simtiem kilometru pārcēla uz rietumiem. Saimnieciska kļūda - ASV nodokļu maksātājiem bija jāsamaksā par Padomju Savienībai sniegto palīdzību, jo tā atteicās no parādu samaksas.

Korejas kuŗam izceļoties (1950. gada jūnijā), notika lielākas pārmaiņas. ASV sāka Eiropā meklēt sabiedrotos. Tagad - 40 gadus pēc Otra pasaules kuŗa - ASV karavīri kopā ar NATO sabiedrotiem, ieskaitot Vāciju, ir nostājušies frontē pret Varšavas Apvienības valstu bloku - faktiski pret Padomju Sociālistisko Republiku Savienību. Tāda Eiropas sadalīšana ir ASV prezidenta Rūzvelta un Anglijas ministru prezidenta Čerčila politikas sekas. Daži to sauc par rupju kļūdu un no Rūzvelta puses par apzināti ļaunprātīgu rīcību. Ņemot vērā Arnolda Līsi

(Arnold Leese) uzskatu par Otrā pasaules kara izcelšanās iemeslu grāmatā "The Jewish War of Survival" - no prezidenta Rūzvelta puses tā bija apzinīga rīcība.

Pēc sešiem kara gadiem Eiropa bija sagrauta kā morāliski, tā arī materiālā ziņā. Anglija no pasaules valdnieces bija pārvērtusies par ASV vasaļvalsti. Anglijai par savu pārsteidzīgo rīcību, piesakot karu Vācijai, nācās dārgi samaksāt. Vācijas mēģinājumiem pārtraukt un izbeigt karu nebija panākumu. Rūzvelts un Čerčils bija apņēmušies karot līdz Vācijas beznoteikumu kapitulācijai; tas ir, līdz tās pilnīgai iznīcināšanai. To jo sevišķi spilgti apliecina Drēzdenes liktenis. Izkaušanās notika kā kādās kāzās krievu sādžā. Puiši novelk svārkus, atloka krekla piedurknes un sitas, kamēr viens paliek guļot. Kāpēc Anglijai vajadzēja iesākt Otro pasaules karu? Nedomāju, ka paši angļi to zināja un vēlējās. Arī vēl tagad nav atbildes uz jautājumu, kāpēc Anglijai bija jākaro. Angliju Vācija neapdraudēja. Ko Anglija ieguva ar Vācijas sakāvi? Vai tagad tās stāvoklis ir drošāks nekā tas bija pirms kara? Kas vairs tagad ir Anglija! Ģimenes saites stipri cietušas. Suecas kanāla neveiksme 1956. gadā. Profumo seksa skandāls 1960. gada sākumā. Anglijas "šūpošanās" un bītlomānija. Tad sekoja narkotisko vielu lietošana. Reizēm pacēlās uz kājām un atkal drīz nokrita atpakaļ. Vēl ilgs laiks paies, kamēr tauta sadziedēs karā sistās brūces.

Bet vai angļi uzzinās, kāpēc karoja un kas viņus karā ieģrūda, neņemos spriest. Tagad gan droši var teikt, ka, ja būtu paredzējuši, ka karš par boļševistiskās Krievijas varenību un savas impērijas galu, nebūtu karojuši līdz Vācijas beznoteikumu kapitulācijai.

Kad Vācija iesoļoja Prāgā, Anglija (ministru prezidents Čemberlens) Polijai deva garantiju: "Ja Vācija uzbruks Polijai, Anglija Vācijai pieteiks karu." Tā bija "blanko" garantija - solījums neatkarīgs no Vācijas vai Polijas vainas. Tas bija

tiešs izaicinājums Vācijai. Ir zināms apstākļi Anglijas politikā, ka tai ir vēlēšanās dominēt Eiropā un ka tā savus sāncenus vienmēr ir centusies nobīdīt malā. Pieaugot Vācijas spēkam, viņa tajā saskatīja draudīgu sāncensi un atrada, ka pienācis laiks no tā tikt vaļā. Tāpēc arī meklēja iegānu kara pieteikšanai. Šis iemesls oficiāli netiek minēts. Ja Anglija ar savu garantiju Polijai būtu domājusi novērst karu, tad jājautā, vai, ja savā laikā Vācija būriem būtu devusi līdzīgu garantiju, Anglija nebūtu uzbrukusi būriem Transvālā? Būru valsts Transvāla Āfrikā bija maza, strādīga valstiņa un Angliju nemaz nevarēja apdraudēt. Būru vaina bija tikai tā, ka Transvālā bija daudz zelta un dimantu.

Ar Otrā pasaules kara izbeigšanos beidzās arī Anglijas "lielvaras" loma. Uz skatuves kā "lielvaras" parādījās tikai ASV un PSRS. Cik tām, sevišķi Padomju Savienībai, bija piemērots tāds apzīmējums - uzskati dalās. Šodien ASV militārā ziņā ir stiprākas nekā pirms vairākiem gadiem. Kāpēc tad būtu jāapstrīd lielvaras stāvoklis? Uz to atbilde ir vienkārša. Ar militāro spēku vien nepietiek, lai kvalificētos par lielvaru. Ir vajadzīga griba un spējas starptautiskā apmērā, zināmos ietvaros aizstāvēt arī vājāku nāciju tiesības, taisnību, morāles principus un likumību. Ja mežonim trūkst šo kvalifikāciju, tad, lai cik liela būtu viņa vāle, viņš ir un paliek tikai mežonis, bet ne augstākas varas nesējs.

Padomju Savienībai nav nevienas no īpašībām, lai to atzītu par virsvaru. Ekonomiskais un militārais stāvoklis vien neliecina par augstāku varu. Materiālais un militārais stāvoklis pasaules mērogā nav nekas augstāks. Bez tam Padomju Sociālistisko Republiku Savienība nav brīva tautu apvienība, bet tautu verdzības organizācija, respektīvi tautu cietums. Tās samērā īsajā pastāvēšanas laikā ir iznīcinātas daudzas neatkarīgas suverēnas valstis, piemēram: Gruzija, Armēnija, Azerbaidžāna, Ukraina, Igaunija, Latvija, Lietuva. Tāpat arī brutālā ceļā brīvība apspiesta Polijā, Rumānijā, Bulgārijā,

Ungārijā, Dienvidslāvijā un Čehoslovākijā. Turpinot Padomju Savienības agresijas gājienu, vēl jāpiemin Somija, Austrumvācija, Kuba, Angola, Kambodža (Kampučija), Etiopija un Afganistāna. Pēc tāda Padomju Savienības agresiju saraksta, kuŗš turpina pieaugt, grūti iedomāties, ka šai valstij Savienotās Valstis ir atradušas un atrod par iespējamu palīdzēt kā politiski, tā arī saimnieciski.

Tikko citētais Padomju Savienības agresiju saraksts nav pilnīgs, bet gan ļoti nozīmīgs un iespaidīgs. Ar dziļām skumjām jāatzīst, ka nevienā gadījumā Savienotās Valstis PSRS agresijas upuriem nav gājušas palīgā. Nevienā gadījumā agresors nav ticis sodīts un piespiests atkāpties. Jājautā, kāpēc ASV nevienā gadījumā neapturēja boļševiku agresiju, pat neprotestēja pret to? Vai tas nebija tās spēkos, vai arī agresija notika ar tās iepriekšēju ziņu? Ja ASV ir tik vienaldzīgas pret mazāku valstu un tautu likteņiem, tad ir iemesls apšaubīt ASV kā lielvalsts lomu. Ja ASV varētu apturēt PSRS agresiju, bet bezdarbībā to pielaiž, tad ir apsverams jautājums par tās atbildību Padomju Savienības noziegumos. ASV presē un televīzijā Padomju Savienība, līdzīgi Savienotajām Valstīm, tiek pieminēta kā virsvara. Šāds Padomju Savienības salīdzinājums ar Savienotajām Valstīm ceļ tās prestižu, protams, tajā pašā laikā grauj ASV prestižu. ASV presē un televīzijā bieži ir bijuši dzirdami iespraudumi: "Brežņevs teica, ka viņš negrib kaŗu"; "Gorbačovs teica, ka ASV zvaigžņu stratēģijas sistēma apdraudot mieru" u.t.t., u.t.t. Turpretim nav iespraudumu pretējā virzienā. Publika, kuŗa pati neorientējas politiskos notikumos, tādus iebildumus uzņem kā patiesību, tas ir, domā, ka uz kaŗu kūda un kaŗam gatavojas nevis Padomju Savienība, bet ASV. Pie tāda noskaņojuma izplatīšanas vainojama arī ASV politika. Piemēram, pēc tam, kad 1983. gadā krievi nošāva Dienvidkorejas pasažieru lidmašīnu, kur galu dabūja 269 personas, prezidents Rēgens diezgan asā tonī un

skali to nosodīja, bet gaidāmo sankciju vietā nosūtīja uz Ženēvu komisiju sarunām ar Padomju Savienību par kodolieroču samazināšanu.

Sarunām nebija pozitīvu rezultātu, bet krievi atkal redzēja, ka ASV iebildumi nav nopietni ņemami. Var jau runāt par atbrūošanas vai arī viena, vai otra veida ieroču samazināšanu, bet arī tad, ja izdotos noslēgt līgumu, tam nebūtu liela vērtība. Techniskie atklājumi un izgudrojumi tik strauji attīstās, ka šīs dienas ieroči, ko līgumā paredzēts samazināt, rītu jau būs novecojuši, un jaunie tos aizstās. Tad atkal vajadzēs runāt par jauno ieroču samazināšanu, un tā tas turpināsies bez gala.

Diemžēl jāatzīst, ka Padomju Savienība rīkojas daudz tālredzīgāk un mērķtiecīgāk. Kad tā saskata Savienoto Valstu bruņošanās atslābumu, tā savu bruņošanos pastiprina un virzās uz priekšu. Tā rīkojoties, tā pārņēma Angolu, Kambodžu, Etiopiju un Afganistānu. ASV vajadzētu saprast, ka vēsture tās labā neko nedarīs. Gaidīšana ir laika zaudēšana. Savienotām Valstīm nevajadzētu gaidīt, kamēr Padomju Savienība ieņem vienu vai otru stratēģisku vietu, bet gan vajadzētu izstrādāt plānu par savu politiku un stratēģiju. Tādā ceļā, turoties pie tās, varētu pastiegties priekšā Padomju Savienības agresīviem gājieniem. Savienoto Valstu neaktivitāte un pastāvīgā piekāpšanās Padomju Savienībai neliecina par tās kā lielvaras statusu un arī mazina cieņu starp sabiedrotiem, it sevišķi Eiropā.

Boļševiku gala mērķis ir "Pasaules Komūnisms", un tāds ir arī Padomju Sociālistisko Republiku Savienības gala mērķis. Jau 1919. gadā 8. Komūnistiskās partijas kongesā Ļeņins paziņoja, ka Krievijas revolūcijas mērķis ir "visā pasaulē nodibināt komūnistisku iekārtu". Kā mēs redzējām no Padomju Savienības agresiju gaŗā saraksta, tad Padomju Savienība soļo Ļeņina 1919. gadā nospraus-to ceļu. Šī apstākļa dēļ nav iespējams ar Padomju

Savienību panākt saprašanos un nodibināt mieru. Kamēr Padomju Savienība neatteiksies no sava mērķa par "pasaules revolūciju" un to nepierādīs darbos, tikmēr nav nekādas vērtības līgumiem par dažu ieroču veidu ražošanas ierobežojumu.

Ka ASV valdība zina Ļeņina 1919. gada deklarāciju par visas pasaules iekarošanu un zina arī to, ka PSRS no šī mērķa nav atteikusies un mērķtiecīgi un neatlaidīgi dara visu minētā mērķa sasniegšanai, par to nav jāšaubās. Jautājums ir - kāpēc Savienotās Valstis, zinot Padomju Savienības mērķi, to atbalsta, it sevišķi materiālā ziņā. Tāda ASV rīcība rada dibinātas bažas par tās ārpolitikas mērķi.

1939. gads, kad Čemberlens ar Hitleru Minhenē vienojās par Sudetijas atdalīšanu no Čehoslovākijas un atdošanu Vācijai, deva vērtīgu pamācību, ka piekāpšanās agresora prasībām, to tikai pamudina uz jaunām un vēl lielākām prasībām. Ar piekāpšanos agresors nav apmierināms. To nu derētu visiem valstsvīriem paturēt prātā. Bet liekas, ka ASV šo pamācību tieši ignorē. Tā mēs redzam, ka piekāpšanās 1962. gada Kubas krīzes laikā beidzās ar Padomju karaspēka novietošanu Kubā, mazāk nekā simts jūdžu attālumā no ASV robežas. Kubai sekoja citas piekāpšanās un, ASV bezdarbības iedrosināta, 1979. gada Ziemsvētkos Padomju Savienība okupēja Afganistānu. Nebrīnīsimies, ka nebūs ilgi jāgaida, kad Padomju Savienība atkal virzīsies uz priekšu. Tāda ASV politika ir graužoša. Tāpēc nav jābrīnās, ka Eiropa Savienotām Valstīm neuzticas.

Tuvojoties 21. gadu simtenim, divu lielo valdīšanas laikam ir jāizbeidzas. Viņi neattaisnoja atbildību, ko bija uzņēmušies. Kā nākošai stadijai ir jānāk apvienībai, kurā ietilptu Eiropa kā līdztiesīga vienība, Japāna un Ķīna.

ASV ārlietu ministrs Džordžs Šules (George Shultz) gan saka, ka ASV ārējā politikā ietilpst pozitīvi mērķi: miers, demokrātija, brīvība un

cilvēku tiesības, tautas tiesības, ekonomisks un sociāls progress, sadarbības stiprināšana, valdīšana saskaņā ar likumiem. Tie ir skaisti vārdi, bet, ja tiem neseko darbi, tad tā ir tikai tukša skaņa. Diemžēl jāsaprot, ka šos un līdzīgus vārdus mēs esam daudz dzirdējuši, bet Padomju Savienība vēl joprojām tur žņaugos kara laikā okupētās valstis. Lai tādu stāvokli izbeigtu, Savienotās Valstis it neko nav darijušas un nedara. Ja vēl ņem vērā, ka ASV prezidenta Rūzvelta personā Baltijas valstis nodeva Padomju Savienības verdzībā, tad ASV ārlietu ministram Šulca kungam jāpauj: "Ko jūs saprotat ar vārdiem "brīvība" un "cilvēku tiesības"? ASV vārdi bez tiem sekojošas darbības grauj Savienoto Valstu prestižu, un to iespaids Eiropā, līdzīgi dolāram, zaudē savu vērtību.

Ka ASV no skaistiem saukļiem un solījumiem gatavotos pāriet uz attiecīgu darbību, par to nekādas pazīmes neliecina. Četrdesmit gadi ir pietiekami garš laika posms, lai Eiropas okupācija varētu tikt izbeigta. Bet tā kā tas nav noticis, tad gluži dabīgi jāpauj, vai ASV interesēs ir "brīva, neatkarīga Eiropa"? Ir zināms, ka katrs savu sāncensi cenšas nobīdīt pie malas. Tā arī ASV ar piedalīšanos abos pasaules karos panāca sāncensu - Vācijas - nobīdīšanu pie malas. Otrā pasaules karā Savienotās Valstis ar "žēlastības šāvienu" padarīja Eiropu pilnīgi atkarīgu no sevis un no sava sabiedrotā - boļševistiskās Krievijas. Viens pārņēma austrumu un otrs - rietumu pusi. Apstākļi, ka katrai no okupācijas varām ir citāda politiska ideoloģija, netraucē to sadarbību. Galvenais ir, kā ASV var iespaidot saimniecību un uz to nopelnīt. Eiropā ir novietoti vairāki desmiti biljonu dolāru, un arī bruņošanās izdevumi atnes labu peļņu. Ja Eiropa būtu neatkarīga, tas tā nebūtu.

Lai vieglāk būtu saprast, kas iegūst lielo peļņu, mazliet pakavēsimies pie ASV saimnieciskās iekārtas. 1913. gada 23. decembrī ASV Kongress pieņēma un prezidents Vilsons apstiprināja likumu par

"Federal Reserve" sistēmu. Ar šo likumu ASV Kongress naudas izdošanu un pārvaldīšanu nodeva neatkarīga uzņēmuma rokās. Šajā uzņēmumā - F.R. - ietilpst 12 bankas (1. Bostonā, 2. Ņujorkā, 3. Filadelfijā, 4. Klīvlendē, 5. Ričmondā, 6. Atlantā, 7. Čikāgā, 8. St. Luisā, 9. Minnesotā, 10. Kenzassitijā, 11. Dallasā, 12. Sanfranciskā), kuŗu direktori un vēl seši valdības iecelti pārstāvji veido F. R. pārvaldi. Vai Kongresam pēc Konstitūcijas bija tiesības tā darīt, par to daudzi šaubās un uzskata lēmumu par nelikumīgu. Lai kā tas būtu, bet ir fakts, ka ar tādu lēmumu ASV izveidojās par valsti ar divām varām: vienu, kas vada "sabiedriskās" lietas, un otru, kas pārzin un vada "finances", naudas lietas. Vienkārši izsakoties: vīrs strādā un pelna, bet naudas maks atrodas sievas kabatā, un viņa ar naudu rīkojas pēc sava ieskata, vīram nav pat tiesību pārbaudīt sievas rīcību.

Rīkošanās ar tik milzīgas valsts, kāda ir ASV, naudas izlaišanu un pārvaldīšanu ir milzīga vara un, protams, arī ienesīga lieta. Tagadējā valsts budžetā no visiem valsts ienākumiem valsts aizņēmumu procentu samaksai paredzēti 13% izdevumos. Katru dienu preses izdevumos, bet nevis vislielākos, parādās raksti par šo nenormālo un valstij kaitīgo naudas sistēmu, bet Kongress paliek nedzirdīgs. Ka bez lielāka valsts dzīves satricinājuma no pasīvā Kongresa tauta varētu panākt reformas, tas ir grūti pielaižams. Nav ne mazāko šaubu, ka brīvās Eiropas valstu valstsvīri to zina un saprot. Viņi arī apzinās, ka nevar paļauties tikai uz ASV "sabiedriskās" varas vadību, bet jārēķinās arī ar "saimnieciskās" varas vadību. Varas sadalīšanā "sabiedriskā varā" un "finansiālā varā" ir arī meklējams ASV nespēka cēlonis.

ASV iekārta, kur valsts prezidents tajā pašā laikā ir arī faktiskais ministru prezidents, ir savu laiku nodzīvojusi un prasās pēc reformas. Funkciju sadalīšana, kā tas ir visās brīvās Eiropas valstīs,

radītu lielāku kontroli un atbildību. Apstākļi, ka valsts prezidents izpilda arī ministru prezidenta amatu - vara koncentrēta vienās rokās - atviegloja likuma par Federālās Rezerves sistēmas pieņemšanu. Redzot un apzinoties ASV iekārtas trūkumus, kur privātās personas, kas var arī nebūt ASV pavalstnieki, pārvalda saimniecību un to dara savās interesēs, citas valstis pamatoti tai neuzticas un novēršas.

Četrdesmit gadu laikā, kamēr ASV kā lielvara uzņemas vadošu lomu pasaulē, ir daudz kas noticis. Viens no svarīgākiem notikumiem ir tas, ka Savienotās Valstis no bagātas valsts ir pārvērtušās par valsti - parādnieci, tas ir, līdzīgi Meksikai, Brazīlijai un vēl dažām citām valstīm. Valsts parāds ir pieaudzis tādā apmērā, ka nodokļu maksātājiem vienas paaudzes laikā nav pa spēkam to samaksāt.

Ir arī iekšējās grūtības, kas traucē valsts normālu dzīvi. Milzīgus līdzekļus prasa svešinieku ieplūdums; it sevišķi no Āzijas un no Latīņu zemēm. Tas ir pieņēmis tādā apmērā, ka vietām ir grūti kontrolēt robežas. Šie svešinieki, ja tas tā vēl ilgāk turpināsies, pārmainīs ASV seju. Baltā rase, eiropieši, kas iekaroja un uzbūvēja Ameriku, paliks mazākumā. Dzīve ar katru dienu kļūst nedrošāka.

Galvu ir pacēlušas arī personas, kas pieder pie slepenām organizācijām, kā piemēram - R.I.I.A. (Royal Institute of International Affairs), C.F.R. (Council of Foreign Relations) un Romas klubs. Šo personu un organizāciju mērķis ir pasaulē nodibināt vienu valsti. Šī mērķa sasniegšanai viņi sadarbojas ar Kremli un sagatavo Sarkanarmiju. Tie nav strādnieki un nav arī vidusšķira, bet internacionāla bagātnieku un iespaidīgu personu izlase.

Stāvoklis nav viegls, un izredzes nav sološas, bet, ja Eiropa paspētu atgūt savu agrāko spožumu un ASV tās vadībai pakļautos, brīnums varētu notikt.

Kāda dzīves ironija! - Prezidenta Rūzvelta laikā, kas nav nemaz tik sen, ASV ar lielu dedzību rīkojās, lai Eiropu iznīcinātu, un tagad - jāgriežas pie Eiropas pēc palīdzības, lai pati neietu bojā.

Apvienotai Eiropai nebūtu ko baidīties no PSRS. Uzturot savu karaspēku Eiropā, Savienotās Valstis sagādā Padomju Savienībai iemeslu apbruņoties.

* * *

Ceļš taisnībai un visu tautu brīvībai vēl ir iespējams. Tāpat arī ceļš vēl ir atklāts visu tautu godīgai un saskaņotai darbībai. Izšķiršanās starp mieru un kaŗu ir atkarīga no PSRS. Brīvās pasaules valstis izstiepj savu roku goda pilnai sadarbībai un uz visiem vienlīdzīgiem noteikumiem, kur nebūtu ne apspiesto, ne arī apspiedēju. Tie ir noteikumi, kādus brīvā pasaule piedāvā Padomju Savienībai. Brīvās pasaules valstis arī piedāvā līdzekļus, kādi būtu vajadzīgi agresora savaldīšanai, bet gala lēmums neatrodas to noteikšanā. Tāds šodien ir tautu sadarbības un miera liktenis.

Nelaimīgā kārtā notikumu secība norāda, ka boļševismam ir tieksme paplašināt savu varu un ieņemt jaunus apgabalus. Tiklīdz tas atrod, ka apstākļi ir nobrieduši un ir cerība uz panākumiem bez lielas pretošanās un atmaksas, tas dodas uz priekšu.

Nav pietiekami nopietni apsvērts, ka, sākot no 1939. gada, komūnisti no 170 miljoniem ir izpletuši savu darbību, aptverot vairāk par vienu biljonu iedzīvotāju. Tāda varas koncentrēšana vienās rokās, kā vēsture rāda, var novest pie ieroču sadursmes. Ja bruņotam konfliktam būs lemts notikt, tā būtu rietumu civilizācijas pēdējā kauja. Tās loma varētu būt līdzīga tai, kāda bija kaŗam starp Marku Antoniju un Oktaviānu, kad visa civilizācija nokļuva vienas valdības rokās, un tika nodibināta universāla valsts. Bet modernais šis cīņas atdarinājums būtu tukstošiem reizu lielāks, un arī iznīcinošais spēks līdz ar tā sekām būtu tūkstošiem reizu lielāks. Nebūtu pārspilēts, ja teiktu, ka tā būtu lielākā un

drausmīgākā sadursme, kādu jebkad cilvēces vēsture ir pieredzējusi. Tā būtu cīņa ar vismodernākiem un visnāvējošākiem ieročiem, kādi jebkad ir tikuši ražoti. Tā būtu masveidīga ieroču lietošana, kad kaujas laukā zeme ar debesīm sajauktos un nebūtu varoņu, bet tikai beigtie un sakropļotie. Tā būtu vislielākā moderno ieroču traģēdija.

Kad Kserks devās karagājienā iekarot Grieķiju, cik zināms, viņa rīcībā bija apmēram 10 000 karavīru. Kad Aleksandrs Lielais devās savā Āzijas karagājienā, viņa armijā skaitījās 30 000 vīru. Kad Napoleons uzsāka savu karagājieni uz Krieviju, viņa armijas lielums sasniedza 500 000 karavīru. Tā bija līdz tam laikam lielākā armija. Pirmajā un it sevišķi Otrā pasaules karā apbruņotas tika vairākus miljonus lielas armijas. Arī ieroči bija ar neiedomājami lielu uguns spēju. Bet, ja būs lemts notikt Trešajam pasaules karā, tad viss līdzšinējais salīdzinājumā ar nākošo būs tikai sākums. Desmitiem miljonu vīriešu un sieviešu no abām pusēm - uniformās - lai sevi glābtu, centīsies iznīcināt pretinieku. Pilsētas un ciemi tiks sagrauti un iznīcināti. Ēku skeleti, līdzīgi tam kā bija Varšavā un Berlīnē Otrā pasaules kara laikā, liecinās par cilvēces drāmu, par baltās rases lielāko traģēdiju. Bet par visām šīm šausmām būtu viena vēl lielāka traģēdija - tā būtu nokļūšana tirannu verdzībā un dzīvošana viņu jūgā.

Karš ar tam sekojošām šausmām ir liels risks, bet, ja nav nekādas iespējas to novērst, lai saglabātu rietumu civilizāciju, tas ir jāuzņemas. Paredzami materiālie zaudējumi ir nenozīmīgāki par gara pakļaušanu tiranna žņaugiem, kas to pakāpeniski un neatlaidīgi sakropļo un iznīcina. Klauvējiens nakts laikā pie dzīvokļa durvīm nozīmē KGB apmeklējumu. Kāda ģimenes locekļa aizvešana nozīmē šķiršanos uz visu mūžu. Kurp viņu aizved - tas ir viena virziena ceļš. Dēls izspiego tēvu; sieva savu vīru; viens baidās sarunāties ar otru, jo kāda neuzmanīga vārda izteikšana, kas varētu nepatikt partijai, nozīmē ceļu

uz vergu darba nometni. Cilvēks tiek novests līdz stāvoklim, kad viņš savus lūgšanas vārdus: "Mūsu dienišķu maizi dod mums šodien," pārmaina uz: "Dievs, dari mani brīvu."

Pretēji komunistu tipa pilsonim, kuŗš ir valsts vergs un kalps, rietumu civilizācija atzīst, ka cilvēks nav valsts kalps, bet valsts ir organizēta, lai kalpotu cilvēkam.

Tauta nav radīta, lai kalpotu valdniekam, bet valdnieks ir tautas kalps.

Radītājs radības kroni - cilvēku - ir radījis brīvu. Cilvēka lielākā manta, līdzīgi veselībai, ir brīvība. Par brīvību ir vērts cīnīties, un, ja cīņa ir jāuzņemas, tad brīvības vārdā tā būs smaga un tiks rotāta ar slavas vainagiem.

III daļa.

PĒDĒJAIS GADS LATVIJĀ UN LATVIJAS ATSTĀŠANA.

Tas varēja būt 1943. gada otrā pusē, kad man vairs nebija šaubu, ka karš ir zaudēts, saņēmu iesaukšanas pavēli Leģionā. Tā bija diezgan plaša mobilizācija, un starp iesaucamiem bija vairāki mani labi draugi. Visi bijām pāri pusmūžam un saistījušies privātā saimniecībā. Šo notikumu atzīmējot, pulcējāmies manā dzīvoklī, un kā "ložu puikas", tā mēs sevi dēvējām, kopā draudzīgi pavadījām laiku. Ar dažiem šī bija pēdējā tikšanās... Viens no mūsu "ložu puikām" - Juris Pārups, jaunākais gados, komandējot rotu, krita kaujā Daugavpils tuvumā.

Saņēmis iesaukšanas pavēli, aizgāju uz Leģiona štābu, lai saņemtu tālāko rīkojumu. Kad Leģiona štāba telpās sarunājos ar štāba priekšnieku pulkvedi Plensneru, dzirdot un pazīstot manu balsi, no blakus istabas iznāca ģenerālis Bangerskis un pēc īsas sarunas pateica, ka es tiekot nozīmēts par kara apriņķa priekšnieku. Pulkvedis Plensners paskaidroja, ka pašreiz visas vietas esot aizņemtas. Uz to ģenerālis Bangerskis deva rīkojumu pagaidām man atgriezties mājās un gaidīt tālāku rīkojumu. Cik atceros, tas oficiāli tika atzīmēts uz manas iesaukšanas pavēles.

Kara tiesa jau bija komplektēta pilnā sastāvā, un arī tur uz vietas atbrīvošanos bija jāgaida. Jātnieku vienību Leģionā nebija, un kājnieku vienību komandēšanas attiecīgā stāža man nebija.

Es gan jau biju pieņemts un strādāju kādā uzņēmumā, kurš strādāja armijas vajadzībām, un tā darbinieki: strādnieki un ierēdņi - bija atbrīvoti no

iesaukšanas kara dienestā, bet šīs priekšrocības es neizlietoju. Nebūtu bijis ekonomiski, ka personu ar manām speciālitātēm nozīmētu kājnieku ierindas dienestam. No mana dienestu gaitu saraksta bija redzams, kādi amati man bijuši kara dienestā. Starp tiem bija atzīmēts, ka esmu bijis kara apriņķa priekšnieka palīgs. Bez mazākiem iebildumiem padevos priekšniecības rīkojumam.

Jo fronte vairāk tuvojās Rīgai, jo nemierīgāka un nervozāka kļuva aizmugure. Bēgļu ieplūšana Rīgā radīja telpu un pārtikas līdzekļu problēmas. Sāka izplatīties visādas baumas. Daži stāstīja, ka nevajagot bēgt uz ārzemēm, jo Anglijas flote jau atrodoties Baltijas jūrā. Citi stāstīja, ka Zviedrija mums nāksot palīgā un Zviedrijas flote jau esot ceļā uz Rīgu. Par tādu patīkamu ziņu avotu tika minēts kāds Dravnieks, kuŗš strādājis Iekšlietu Ministrijā un kuŗam esot labi sakari ar ārzemēm. Šīs informācijas izplatītāju Dravnieku es netiku uzmeklējis, bet gan tiku sarunājies ar personām, kas teicās viņu pazīstot. Varēja jau būt, ka Dravnieks piederēja lielnieku Piektai kolonai un apzināti izplatīja nepareizas ziņas, bet, tā kā netiku dzirdējis, ka policija par viņu interesētos, tad jāpieņem, ka atsaukšanās uz Dravnieku, kā patīkamo ziņu avotu, bija izdomāta.

Satiekoties uz ielas ar studiju biedru profesoru Konstantīnu Čaksti, pārrunās sevi mierinājām ar Atlantijas Chartu un prezidenta Rūzvelta dotiem solījumiem: "Nodibināsim jaunas neatkarīgas valstis un atjaunosim brīvību tām valstīm, kas to zaudējušas". Ap to pašu laiku nejauši uz Dzirnavu ielas satikos ar kapteini Upelnieku. Viņš bija stipri satraukts un aicināja mani iet mežā un piediedroties kureliešiem. Tad arī iznāca satikties ar senātoru M. Čaksti, un viņš centās man iestāstīt, ka jāpaliek uz vietas un jāorganizējas Latvijas aizstāvēšanai. Vēlāk gan uzzināju, ka tajā pašā laikā viņš bija jau sagatavojies izceļošanai uz Zviedriju.

Kapteinis Upelnieks no meža neatgriezās...

Profesoru K. Čaksti paņēma vācieši (viņš ticēja taisnības uzvarai) un senātors M. Čakste mira Zviedrijā. Mana stunda vēl nebija situsi.

Lai gan vācu armijas visā Austrumu frontē atkāpās, tika izplatītas ziņas par jauniem ieročiem, kuŗus lietojot, pretinieku sakaušot. Var jau būt, ka tādām cerībām bija zināms pamats, bet jauniem ieročiem - "atombumbai" pietrūka laika.

Tā, šaubām ar cerībām mainoties, pienāca 1944. gada septembra beigas. Mana ģimene (sieva un dēls) dzīvoja Karlsbādē, Čehoslovākijā. Es apzinājos, ka viņiem esmu un arī turpmāk būšu vajadzīgs. Bet jau no Pirmā pasaules kaŗa laikiem un tam sekojošiem piedzīvojumiem, būdams fatālists, ticēju savam liktenim un nesteidzos ar dzimtenes atstāšanu. Arī neuztraucos, pienākot laikam, kad pa sauszemes ceļiem no Latvijas vairs nevarēja izkļūt. No vienas puses - emigrācija neko labu nesolīja, un arī uzmācās kauna sajūta, ka Latvija bez cīņas kapitulēja Padomju Savienībai.

No otras puses - pazīstot Padomju Savienības iekārtu un valdīšanas metodes, man nebija šaubu par to, ka palikšana Latvijā līdzinātos pašnāvībai.

Daudz gadu no sava mūŗa biju pavadījis ārpus sava dzimtā pagasta, ārpus Latvijas. Bet vienmēr bija cerība, ka mājās atgriezīšos. Bet tuvojoties 1944. gada oktobrim, kad nebija izvēles, likās, ka zemapziņā kāda balss saka: "Nesteidzies - savu dzimteni vairs neredzēsi!"

Par tām nedaudzām dienām, kuŗas vēl būtu varējis pavadīt dzimtenē, maksa bija par dārgu. "Baigais gads" bija tikai sākums mūsu tautas iznīcināšanai. Pētera Stučkas valdīšanas laiks arī nebija daudz labāks. Jau no Krievijas pilsoņu kaŗa laikiem, sākot ar 1917. gada oktobri, biju redzējis, ka boļševiku varai seko bads un liķu kaudzes. Viņu valdīšanas galvenais ierocis bija terrors. Apstulbušais krievu zemnieks un strādnieks bija zaudējuši

godu un prātu, un kā zvēri, kam nav nedz jūtu, nedz sirdsapziņas, laupīja un slepkavoja. Redzētais nav jāpierāda, un pamatoti varu teikt, ka krievs pret krievu bija mežonīgāks nekā zvērs pret zvēru. Zvēra rīcībā bija tikai viņa asie zobi un nagi, bet krievs jau bija ticis pie ieročiem.

Nometies ceļos, Liepājas ostā noskaitīju tēvreizi un, pateicis dzimtenei "ar Dievu", tumsai iestājoties, uzkāpu uz kāda Vācijas karaflotes tvaikoņa. Dienā gan krievi uzlidoja Liepājai un nometa bumbas, bet pa nakti bija mierīgs brauciens. Kāds no tvaikoņa virsniekiem pateica, ka no krievu uzbrukuma neesot ko baidīties. Vienīgi kāda magnetiskā mīna mūs varētu apdraudēt, bet to iepriekš paredzēt nevarot.

Nākošās dienas rītā sasniedzu Kenigsbergu, un no turienes ar vilcienu turpināju ceļu uz Karlsbādi. Jau dzīvojot Karlsbādē saņēmu ziņas, ka 1944. gada 12. oktobrī kritusi Rīga. Šo notikumu - Rīgas krišanu - savās atmiņās saistu ar savas trimdas sākumu.

TRIMDA.

Ieradies Karlsbādē 1944. gada 4. oktobrī, tūdaļ nokārtoju papīrus: pierakstīšanos un pārtikas kartītes. Karlsbāde ir skaista pilsēta. Pasaulē slavena kūrvieta. Manai ģimenei nebija gājis garlaicīgi. Karlsbādē daudz viesnīcu, un tā pilna ar prominentiem apmeklētājiem. Ar glāzi rokā staigā no viena veselības avota uz otru un caur salmiņu sūc sūro, bet veselīgo ūdeni. Dēls, pusaudzis, bija aizrāvis ar kalnos kāpšanu un jutās stipri aizņemts. Bet tas mani neiepriecināja. Uzzinājis, ka no Austrumprūsijas kāda ģimnazija pārcēlusies uz Karlsbādi un atjaunojusi mācības, aizgāju pie skolas direktora un izstāstīju problēmu ar savu dēlu. Direktors tūdaļ lietu saprata un pateica: "Rītu atsūtiet to "bengeli" pie manis!" Tā "bengelim" (Jurim) suņu dienas izbeidzās un bija jāmacās prūšu ģimnazijā. Vācu valoda viņam nesagādāja grūtības. Patiesībā vācu valoda viņam bija pirmā valoda.

Tālāk man pašam bija jānokārto darba jautājums. Aizbraucu uz Berlīni, tur Austrumu Ministrijā tiku iecelts par Latvijas bēgļu pārstāvi Sudetijā. Darbs nebija grūts, un arī man pietika laika staigāt ar glāzi rokā no viena avota uz otru, iet uz vannām un apmeklēt tvaika pirtis. Tā kā pārtikā nebija daudz taukvielu, pastāvīgi zaudēju svaru, bet veselības ziņā ļoti labi.

Karlsbādi var sadalīt divās daļās: pilsētā un kūrvieta. Pilsētai, kas piekļāvās dzelzceļa stacijas rajonam, tika uzlidojušas ASV un Anglijas lidmašīnas, bet kūrvietai, kas sastāv tikai no viesnīcām un pansijām, neuzlidoja. Pansiju mājās bija vairāki simti slimnīcu. Tur ārstējās ievainotie karavīri. Kādu reizi mani, kā latviešu pārstāvi, vācu virsnieki uzaicināja pie sevis uz slimnīcu un iedeva daudz saldumu prieks latviešu bērniem. Ar ievainotiem mums bija labas attiecības, un daži virsnieki pat mācījās latviešu valodu. Teica, ka vēloties dienēt Latviešu leģionā.

Tā kā Karlsbādē bija saradies diezgan daudz latviešu, tad no vienas vācu luterāņu draudzes dabūjām atļauju noturēt dievkalpojumu. Cik atceros, tad prāvests Zanders noturēja dievkalpojumu. Baznīcu mums atļāva lietot par brīvu, tikai nedaudz samaksāju par telpu aptīrīšanu.

Dienesta darīšanām biju pasūtījis zīmogu, kas manam uzdevumam piedeva lielāku svaru. Vispirms bēgļi reģistrējās pie manis, un pēc mana apliecinājuma viņiem vietējās varas iestādes deva apmešanās atļauju, ierādīja telpas, un izsniedza pārtikas markas. Vēlāk, kad sāka ierasties leģionāri, viņiem, kas to vēlējās, palīdzēju pārvērsties par civilistiem, un dēls Juris vairākiem pat sagādāja privātas drēbes.

Karlsbādē mūs tika apmeklējuši vecie draugi Dr. Rūši, Lubbe, Brunneri un citi. Tādos gadījumos viesus uzņēmām viesnīcā "Pupp", kas tajā laikā bija viena no labākām. Viesnīcas apakšējā stāva logos bija izliktas elegantas preces, kas pievilka viesu uzmanību. Vai nu tā bija patiesība, vai arī tikai anekdote, bet no mutes mutē cirkulēja stāsts, ka "vakar", tādu logu apskatot, divas dāmas, redzot krūšturus, izsaukušās, ka tie esot ļoti dārgi. To dzirdot, blakus stāvošais slavenais vācu aktieris G. teicis: "Es paturēšu par brīvu!" Dāmas viņam atcirtušas: "Ak tu tāds vecais nerrs!" - Tā varēja būt arī patiesība, jo Karlsbādē apgrozījās ļoti daudz ievērojamu personu. Starp citu, Karlsbādē bija vēl uzglabājusies māja ar kalēja smēdi, kur Krievijas ķeizars Pēteris Lielais esot kalis. (Tā vismaz rakstīts uz plāksnes, kuŗa piestiprināta mājai).

No Latvijas izbraucot, naudas izvešana nebija ierobežota, bet Vācijā bankas izmainīja tikai 500, bet markās. Izeja no tāda stāvokļa radās viegli. Pa pastu "Ost markas" pieņēma pārsūtīšanai neierobežotā daudzumā un sūtījuma saņēmējam izmaksāja DM. Tātad nebija liela problēma "Ost markas" pārvērst DM. Šis apstāklis pirmajos emigrācijas gados deva jūtamu materiālu atvieglinājumu.

Braucienam uz Berlīni dzelzceļa biļetes iegādei bija vajadzīga atļauja. Bet, tā kā tas bija saistīts ar maniem dienesta pienākumiem, tad atļaujas dabūšana nesagādāja grūtības. Vienā tādā Berlīnes apmeklējumā piedzīvoju "lieluzlidojumu", kas bija mērķēts Aleksandra laukuma rajonam. Cik atceros, tad Berlīne piedzīvoja astoņpadsmit tādus lieluzlidojumus. Uzlidojumi notika naktīs. Kad nākošā rītā apskatīju Aleksandra laukumu, tad redzētā postaža atstāja tik nospiedošu iespaidu, ka uz visu mūžu zuda cieņa pret teroristiem. Un kā gan lai citādi sauc mierīgo iedzīvotāju, sieviešu un bērnu terorizēšanu un slepkavošanu? Kādā Berlīnes apmeklējumā gribēju apmesties viesnīcā "Aldon", ko jau pazinu no pirmskaņa laikiem, bet visas telpas bija aizņemtas un rezervēšanu dabūju tikai uz nākošo dienu. Bet "Aldon" nākošo dienu vairs nepiedzīvoja...

Latviešu centrs bija kādā vidēja ranga viesnīcā, kuŗu, ja nemaldos, sauca "Russisches Hof". Pēdējā Berlīnes apmeklējumā laikā, kad biju šajā viesnīcā, uzzināju, ka tur atrodas arī Kubaņas kazaku leģendārais komandieris ģenerālis Škuro. Tā kā vienā no viņa pulkiem biju komandējis "sotņu" un ilgāku laiku biju šī pulka adjutants, tad radās vēlēšanās savu kādreizējo priekšnieku redzēt un pat varbūt satikt. Tas arī pa daļai izdevās. Kādā viesnīcas lielākā ēdamzālē ģenerālis Škuro ēda vakariņas. Pie viņa galda sēdēja vairāki virsnieki kazaku uniformās, bet nevienu no tiem nepazinu. Vēroju, ka tas galds bija stipri apsargāts, un arī pie ieejas telpās un iekšpusē bija novietojušies sargi. Bez pieteikšanās iet pie galda, kur sēdēja ģenerālis Škuro, nebūtu bijis prātīgi, bet tā kā viņam negadījās nākt uz pusi, kur es stāvēju, tad izredžu uz sevis atgādināšanu nebija. Ģenerālis Škuro savā sabiedrībā bija tik aizņemts, ka apkārt neskatījās. Ja arī viņš būtu mani redzējis, nedomāju ka pazītu. Tikai vienu reizi tiku komandējis viņa personīgo konvoju, un lai viņš to atminētos, būtu par daudz prasīts. Bez tam,

lai bijušais "sotņas" komandieris pieteiktos korpusa komandierim, par ko viņš vēlāk uzdienēja, dienesta attiecībās bija pārāk liela starpība. Samierinājos ar sava bijušā komandiera redzēšanu no tālienes un atstāju telpu. Ir vēsturiski dibināts un dokumentēts fakts, ka viņš tāpat kā Donas atamans ģenerālis Krasnovs un daudzi citi, kas bija ieguvuši citu valstu pavalstniecību (Francijas, Dienvidslāvijas u.t.t.), nebija izdodami Padomju Savienībai. Arī saskaņā ar Jaltas nolīgumu minētās personas baudīja brīvību. Bet, par spīti visam - Viņas Majestātes valdība feldmaršalam Aleksandram deva rīkojumu ar varu Kubaņas un Donas kazakus izdot krieviem. Ko tas nozīmēja, par to nevienam nedrīkstētu būt šaubu. Tā arī notika: ģenerāli Andreju Škuro (arī ģenerāli Krasnovu, Donas atamanu, un citus virsniekus) KGB Maskavā Lubjankas cietuma sētā nevis nošāva, bet pakāra.

Apstākļi rādīja, ka dzīve Karlsbādē tuvojas beigu posmam. Vairāki latvieši pārcēlās uz Vāciju. Arī mūs uzaicināja atstāt Karlsbādi, bet mēs, paļaudamies uz draudzību ar čehiem, palikām uz vietas. Bija maija pirmās dienas, kad kādā dienā Karlsbādē ieradās ASV karavīri džīpos, bet drīzumā nozuda. Mēs trīs: Igaunijas, Latvijas un Lietuvas bēgļu pārstāvji nolēmām satikties nākošā dienā un kopīgi ierasties pie ASV komandiera. Jo, ja jau šodien pilsētā bija izlūku vienības, rītu iesoļos karaspēks. Tā mēs prātojam un cerējam, bet notika kaut kas pilnīgi negaidīts un neparedzēts. Nākošās dienas rītā pie mūsu dzīvokļa durvīm pieklauvēja mūsu saimniece Marija fon Šīfere (von Schiefer) un pateica, ka krievi pilsētā. Es bez kādas vilcināšanās nogāju lejā. Mēs dzīvojām viesnīcā uz kalna Petersberga ielā (Petersberg) #1, Villa Emma. Tiešām, sarkanarmieši bija okupējuši Karlsbādi, un redzēju, ka artilērija ieņem pozīcijas, pagriežot stobrus virzienā no kuņģienes iepriekšējā dienā iebrauca ASV Armijas džīpi.

Laika vairs nebija prātošanai un pētišanai. Ātri bija jāizšķiras, vai palikt zem komunistu varas, vai mēģināt no tās izglābties. Vilcināšanās varētu būt liktenīga. Tā kā pilsētu un tās apkārtni labi pazinām, it sevišķi Juris bija izpētījis ne tikai ceļus un celiņus, bet arī kalnu takas, tad nolēmām mēģināt izkļūt no krievu ielenkuma. Mums piebiedrojās Saulīši (vīrs students un sieva zobārste). Tātad - visu savu nabadzību atstājot Šīferes kundzes zināšanā, kuŗa svēti apsoliņās visu uzglabāt, devāmieš ceļā. Protams, apkārtnes pazišana ļoti noderēja. Arī tādā gadījumā, kur bija paredzēts, ka kājām būs jānoستاigā apmēram 200 kilometru, nekādas mantas nevarējām līdzi paņemt. Tikai sieva nevarēja šķirties no nerca kažoka un to paņēma uz rokas līdzi. Bet mēs pārējie: "ar spieķi rokā, pie cepures zieds" - devāmieš ceļā uz Bavāriju.

No pilsētas, ejot pa mazām ielām un mazām taciņām, izgājām nesatiekoties ar krievu patruļām. Bet, kad tuvojāmies kādai upītei, kuŗu vajadzēja šķērsot, pie tilta stāvēja ASV Armijas postenis. Viņam paskaidroju, ka mums jāiet uz X vietu un jātiek pāri upei. Kareivis labprāt ielaidās sarunās un paskaidroja, ka vakar bijis rīkojums visus gājējus un braucējus virzīt uz rietumiem. Ja mēs būtu šajā vietā bijuši vakar, viņš pat, postenim mainoties, mūs ar savu smago mašīnu būtu kādu gabalu pavedis, bet šodien esot pilnīgi pretējs rīkojums. Visi esot jāizdod krieviem. Tā kā mums nebija pieņemams ceļš atpakaļ, tad kareivis piekrita, ka viņš pagriezīšot muguru un lai mēs pa taciņu gar upes krastu paejot krūmos viņam garām. Tā arī notika, ejot pa mazu taciņu, mēs attālinājāmies no Karlsbādes. Nonākuši mežā, kur jutāmies droši, apstājāmies lai atpūstos. Tomēr atpūta pat mežā neiznāca gaŗa, jo tuvumā dzirdējām sarunas, un iznāca satikties ar tādiem pašiem cilvēkiem kā mēs, kuŗi baidījās nokļūt bolševiku rokās. Tie bija pieci leģionāri un trīs vācietes, kuŗa izpalīdzes. Savu satiksmes līdzekli un mantas pametuši Karlsbādē, un, kājām soļojot,

uzņēmūši ceļu uz rietumiem Marienbādes virzienā, kur cerot pāriet robežu. Tālākais ceļš viņiem būtu Maklenburgas virzienā, kur vācietes dzīvojo.

Mūsu jaunie sabiedrotie jau bija noņēmuši uzšuves, kas norādītu uz viņu militāro pakāpi. Tā mēs pirmo nakti mežā pavadījām pavisam kopā 12 personas. Daudz nakšu mežā biju pavadījis, bet tad bija jābaidās no meža dzīvniekiem. Šoreiz tas bija pavisam citādi: meža dzīvnieki bija kļuvuši sabiedrotie, bet bija jābaidās no cilvēkiem. No cilvēkiem bija jābaidās arī tiem latviešiem un citiem apdraudētiem, kuŗi pēc 1917. gada revolūcijas mēģināja izkļūt no Krievijas. Tie izlietoja mežus, caur kuŗiem slapstīdamies izkļūtu drošībā, bet krievi, sevišķi pierobežas krievu zemnieki, uz viņiem rīkoja medības - slepkavoja un aplaupīja.

Tā visi divpadsmit, apvienoti vienam mērķim - izkļūt drošībā, kopīgi apspriedām, kādā virzienā soļot un kad: dienā vai naktī. Kad bijām jau vairākas dienas soļojuši un ceļa lielāko daļu nogājuši, kādā pēcpusdienā krūmos apsēdāmies lai atpūstos. Pēkšņi ne visai tālu no mums izdzirdām šāvienus. Lielais ceļš, šoseja, bija diezgan tālu no mums, un pa to braukāja ASV Armijas mašīnas. Pēkšņi pa kādu mazu taciņu no lejas iznāca daži apbruņojušies ASV karavīri. Es "mūsējiem" uzsaucu palikt uz vietas un neiejaukties manās sarunās. Pats piecēlos un gāju kareivjiem pretīm. - "Kas mēs tādi esot?" - Paskaidroju, ka no tuvējā ciema un atsēdāmies lai atpūstos, un pēc tam turpinātu ceļu uz mājām. Kareivis, nezīnu viņa dienesta pakāpi, teica, ka esot aizliegums pēc zināmas stundas atrasties uz ceļa. Par tādu informāciju es pateicos un paskaidroju, ka mums nav palicis tālu ko iet, un līdz aizlieguma laikam būsim mājās. Arī prasīja, kas tie pārējie esot, es atbildēju, ka visi esam no viena ciema un savā starpā pazīstami. Mani paskaidrojumi karavīrus apmierināja, un viņi atļāva mums turpināt ceļu uz savu ciemu. Vēriņgai acij gan uzkrīst manu ceļa

biedru apgērbis, bet, rēķinoties ar mierīgo izturēšanos, šoreiz laimējās...

Tad nonācām kādā vietā, kur vajadzēja šķērsot kādu stāvu, kokiem apaugušu kalnu. Ceļš nogriezās pa kreisi. Mums pretīm dzelzceļa sliedes iegāja tunelī. Kamēr gudrojām, vai nebūtu pārāk riskanti izlietot tuneli, piebrauca ASV Armijas smagais automobilis un kāds kareivis pavēlēja apsēsties un uzgaidīt ceļa malā, kamēr atbraukšot leitnants. Mūs vedīšot atpakaļ, lai izdotu krieviem - tāds esot rīkojums. Neko darīt - gaidījām. Pēc kāda laiciņa es piegāju postenim un lūdzu atļauju pagaidām mums aiziet uz mājām. "Uz tām" - norādīju ar roku. Ēkas, kas aiz kokiem bija redzamas, varēja būt kādas dzelzceļa būves. Tā kā diezgan ilgi uz leitnanta ierašanos jau bijām gaidījuši un tiešām, kareivju novērtējumā, varējām būt izsalkuši - lūgto atļauju saņēmām. Tūdaļ visi, no sākuma nesteigdamies, aizgājām norādīto ēku virzienā un pēc tam to aizsegā paātrinātā gaitā nozudām mežā. Arī šoreiz mums laimējās.

Pie dzīves mežā pieradām; tā sakot - pielāgojāmies. Mežu līdz ar tā dzīvniekiem un putniem vajag pazīt. Mežā ir ļoti daudz kā skaista, un kas tajā iemīlas - neviļas. Mežā pastāvīgi turpinās augšana un nīkšana. Tās viena otru nomaina, un tā ir meža dzīvība, kas to atjauno. Vērojot rītos meža atmošanos, viegli var novērot, kuŗš putniņš pirmais paceļ balsi. Tās uzmodina nākošo un tā īsā laikā viss uzmostas. It sevišķi interesanti ir novērot meža dzīvniekus pie ūdens: pie kāda strautiņa vai ezeriņa meža vidū. Netraucēti tie ierodas lēnām un uzmanīgi. Apstājas, paceļ galvu: skatās, klausās un novēro apkārtni, un tad tuvojas ūdenim. Tā tas atkārtojas katru dienu, un parasti zvērs katru reizi lieto vienu un to pašu meža taku. It sevišķi iespaidīga ir medņa ieguldīšana. To novērojot, zin, kur nākošā rītā tas riestos un tam varēs piekļūt. Ja mežu saprot, pazīst un tajā iemīlas, tad mežā nav garlaicīgi. Dažu reizi mežā esmu izjutis dziļu

svētumu, it kā atrastos lielā katedrālē. Arī šajā gadījumā izbaudīju meža skaistumu. Kad nonācām mežā pie kāda skaista strautiņa, kaut arī nebija veļas ko pārmainīt - nomazgājāties. Esmu arī piedzīvojis, ka vienam pašam atrodoties mežā, kad dienas gaisma izbeidzas un iestājas tumša nakts, uznāk baiga sajūta. Viss mežs guļ. Tad piepeši tālumā pūce ieķērcas; tad nokrīt kāds čiekurs vai nolūst kāds sauss zars. Tad acu priekšā sāk veidoties nenoteikti skati, un, ļaujot iedomām vaļu, pat veidojas tēli, un gribas tikt ārā no meža. Šajā gadījumā nebijām sagatavojušies meža dzīvei, un atrašanās mežā nebija mūsu mērķis, bet tikai līdzeklis kā izklūt brīvībā.

Drīz arī mūsu dzīvei mežā tuvojās beigas. Mūsu draugi, kuņģi mums mežā pievienojās, mūs atstāja. Viņi nolēma virzīties tieši uz ziemeļiem, bet mēs turpinājām tieši uz rietumiem.

Tā, pa Bohēmijas mežu ejot, ap 24. maiju tuvojāties Vācijas robežai. Ejot pa meža ceļu, kas nebija domāts automobiļu satiksmei, pastāvīgi uzmanījāties, lai vajadzības gadījumā no tā varētu nozust un paslēpties biežās eglītēs. Kaut arī, tuvojoties Vācijas robežai, mums līdžīgu "ceļotāju" vairums pieauga, tomēr izvairījāties uzturēties lielākās grupās. Tas varētu mūs pārlidojošām lidmašīnām izlikties aizdomīgi. Daži pat zināja stāstīt kādu gadījumu, kad pa ceļiem braukājušas ASV bruņotās mašīnas ar lielgabaliem un meža kļūmā atklājušas uguni. Par šīs apšaudīšanas rezultātiem netiku dzirdējis, bet droši varu pateikt - "mūsējie" no meža pretim nešāva.

Kādu laiciņu turpinot ceļu, mums priekšā ieraudzījām dažus cilvēkus. Visi tūdaļ paslēpāties eglīšu biežoknī. Pateicis pārējiem palikt uz vietas un būt klusiem, pats slēpdamies tuvojos svešiniekiem. Sapratis, ka viņi sarunājas ukraiņu valodā, piecēlos un gāju tieši viņiem klāt. Pārgājām uz krievu valodu un iepazīnāties. Viņi paskaidroja, ka esot "austrumu strādnieki" un dzīvojot tuvumā esošā ciemā. No

skata viņi labi izskatījās: labi paēduši un labi apgērbušies. Tūdaļ pārliecinājos, ka no šiem ukraiņiem briesmas nedraud, bet gan var dabūt palīdzību. Tā arī notika. Vienojāmies, ka pret zināmu atlīdzību viņi mums atnesīs pārtiku. Sarunājām, ka mēs atradīsimies tai pašā vietā kur satikāmies un viņi, atnākot ar pārtiku, dos signālu iesvilpjoties.

Apmēram pēc divām stundām viņi atgriezās un mums atnesa piena kannu pilnu ar kafiju, maizi un novārītus kartupeļus. Tā bija pirmā reize, kad, atstājuši Karlsbādi, tik labi paēdām. Ar apkārtni viņi bija ļoti labi pazīstami. Līdz Vācijas robežai neesot tālu, bet pa ceļu nevarot iet, jo bieži braukājot ASV automobiļi. Atradāmies augstā vietā, un viņi mani pieveda vietai, no kuņģienes atklājās skats uz ieleju. Ar roku parādīja uz atsevišķu māju ielejā; - tajā dzīvojot viņu draugi, arī austrumu strādnieki, ukraiņi. Vienojāmies, ka par manu rokas pulksteni viņi aizies pie saviem draugiem minētā mājā un nokārtos, ka tie mums norādīs ceļu, kur pāriet robežu. Mums būtu tikai jāpiekļauvē pie loga un jāpasaka parole.

Krēslai iestājoties, visi pieci pulcējāmies iepriekš izraudzītā vietā un gaidījām nakts iestāšanos. Es izvirzījos priekšā un novēroju kustību uz ceļiem un it sevišķi mājiņu, kuŗa tumsā bija jāuzmeklē. Kad bija iestājies pilnīgs klusums un varēja būt pusnakts, visi soļojām no meža malas lejā, minētās būdiņas virzienā. Liels gabals bija jābrien pa augstu zāli; zāle bija rasas pilna, un pašu apavi un drēbes - slapjas. Gaismā no augšas skatoties uz leju, būdiņu varēja labi redzēt, bet, noeļot lejā, nakts tumsā tas nebija tik viegli. Tomēr nenomaldījāmies. Piekļauvēju pie loga un pateicu paroli. Iznāca labsirdīgs ukraiņis un mūs uzveda uz taciņas, pa kuŗu ejot, pārgājām robežu. Tā - beidzot atkal Vācijā un drošībā. Bet arī Vācijā mums bija jābaidās no amerikāņiem.

Kad jau kādas stundas bijām gājuši un jau vairākus kilometrus atradāmies Vācijas pusē,

nolēmām atpūsties un pagulēt. Uzmeklējuši mežā sausu, atpūtai piemērotu vietu, likāmies uz guļu. Apsēgam izlietojām Klāras nerca kažoku.

No rīta izpētījām apkārtni un konstatējām, ka tuvumā atradas kāds vācu ciems. Uzmeklējuši lielāku meža ceļu un, turpinot gājieni uz vakariem, sasniedzām kādu pilsētu; to sauca Tiršenreita ("Tirschenreuth"). Iegājām pilsētā un sākām meklēt kādu viesnīcu ("Gasthause"), lai varētu paēst brokastis. Te nejauši un negaidot izdzirdējām latviešu valodu. Kādas mājas otrā stāvā pie loga stāvošās personas sarunājās latviešu valodā. Mēs viņus sveicinājām latviešu valodā un uzsākām sarunas. Arī viņi bija bēgļi no Latvijas, bet laimīgā kārtā nokļuvuši Vācijā šajā pilsētā. Uzzinājām, ka šajā pilsētā atradās vairāki latvieši. Daži atraduši pajumti katoļu draudzes baznīcas tuvumā esošā ēkā. Arī mēs tur aizgājām un dabūjām atļauju pagaidām uzturēties minētās ēkas bēniņos. Tā bija plaša, gaiša telpa, un mums visiem vietas pietika. Arī pārtikas jautājums nokārtojās mums labvēlīgi. Atradās kāda saimniece, kurai vajagot pirkt labības pļaujamo, bet neesot naudas. Mums bija nauda, bet nebija ko ēst. Tā saimniece mūs kādas trīs dienas, kamēr tur atradāmies, labi pabaroja, un mēs labi samaksājām. Samaksājām, lai varētu nopirkt labības pļaujamo mašīnu.

Mūsu nolūks nebija šajā vietā ilgāk uzturēties, bet arī nezinājām kur iet. Kārtojot pilsētas pārvaldē pierakstīšanos un pārtikas marku jautājumu, paziņoju, ka ceļosim uz Koblencu (Koblensu). Tas notika 1945. gada 26. maijā, un to izraudzīju kā tālāko punktu, lai uz priekšu atvieglotu ceļošanu, un vairs nebūtu jāprasa atļauju. Tā arī izrādījās - Koblenca bija tikai virziena apzīmējums.

Kad mēs jau gatavojāmies atstāt draudzes ēkas bēniņu mājokli, ieradās ASV Armijas smagie automobiļi un M.P. (militārā policija) mums pavēlēja sēsties iekšā. Mūs vedīšot uz nometni no kuņģa mūs sūtīšot atpakaļ uz Padomju Savienību. Varai

nevarējām pretoties, jo bijām ielenkti, un iesēdā-
mies smagā kravas automobilī.

Pēc kādas pusstundas brauciena automobilis
iebrauca ar dzeloņstiepleņu žogu iežogotā nometnē.
Pieturēja pie kādas ēkas un lika izkāpt. Visus no-
stādīja rindā, lai pēc kārtas ierastos pie komandanta
reģistrācijai. Ilgi negaidot, es novirzījos aiz ēkas
stiepleņu žoga un, pētot žogu, ieraudzīju vietu pa kuŗu
varētu izklūt no nometnes. Tā kā mums mantu nebija,
tad mūsu kustēšanās aizdomas nerādīja. Pateicu
Klārai un Jurim, lai pa vienam nesteidzoties aiziet
aiz nometnes biroja mājas. Kad viņi vairs nebija
redzami, arī pats lēnām atstāju rindu un aizgāju aiz
minētās ēkas. Tad tālāk ēkas aizsegā visi aizgājām
uz no manis izraudzīto vietu pie sētas. Nu vairs
nebija ko vilcināties. Ātri izlīdām caur sētu un
laidāmies uz krūmu pusi. Drīz vien bijām drošībā.
Arī šoreiz laimējās!

Kur iesi, kur paliksi? - Arī no Amerikas
Savienotām Valstīm, kuŗas uzskatījām par savu
glābēju, bija jābaidās. Kad tu esi zaudējis savu
dzimteni, tad tavu likteni nosaka paša apķērība un
laime. Tādā gadījumā uz citiem nav ko paļauties.
Tie, kas gribētu palīdzēt, paši neatrodas labākā
stāvoklī. Līdzī just un saprast tavu likteni var, bet
to atvieglot - nav iespējams.

Tā nu atkal nokļuvām mežā ar dokumentiem
rokās, kas dod tiesības ceļot uz Koblencu. Tā kā
nometnē pie komandanta netikām reģistrējušies un
M.P., mūs arestējot, reģistrāciju neizdarīja, tad šai
apliecībai varēja būt liela nozīme.

Kāpēc M.P. pēc mums ieradās - nezinu, bet
pielaižu varbūtību, ka katoļu draudzes mācītājs,
gribēdams savas telpas atbrīvot, būs par to parūpē-
jies. Manas aizdomas pastiprina arī šāds sīkums. Kad
bija dots rīkojums iekāpt mašīnā, es aizgāju uz
mācītāja kanceleju, lai pateiktos par atļauju trīs
dienas uzturēties viņa telpās. Es uzliku uz galda 50
RM un arī lūdzu aizlūgt par to, kas mūs nodevis M.P.

Mācītājs manī mierīgi noklausījās, naudu paņēma, bet man acīs nepaskatījās.

Nu jau zinājām, ka esam Vācijā. No vāciešiem mums nebija jābaidās. Krievu šeit nebija, tā tad atlika tikai baidīties no amerikāņiem, kuņi, akli izpildot Rūzvelta - Staļina - Čerčila Jaltas līguma noteikumus, vairākus miljonus cilvēku nodeva KGB benžu rokās.

Ejot uz rietumiem, nonācām kādā mazā sādžā, un pēc īsas sarunas laipnā saimniece mums atļāva atpūsties un palikt pa nakti siena šķūnī. Tā arī darījām. Arī drusku mūs pacienāja ar dzērienu un ēdienu. Viņa arī mums paskaidroja, ka ar pārtiku esot grūti, jo ļoti daudz bēgļu nākot no austrumiem, un katram gribot palīdzēt.

Kādu reizi, kad pārgājienus vēl izdarījām naktīs, sacēlās liels negaiss. Zibeņoja, rūca pērkons un stipri lija. Patvērumu bez atļaujas sameklējām kādā nomaļus būdiņā. No rīta, kad uzcēlāmies, redzējām, ka tā ir bijusi putnu kūtiņa. Labi arī tā, uz galvas nelija. Kad cilvēks dzīvē slīd uz leju, kaut arī tas notiek bez viņa vainas, ir ar daudz ko jāsamierinās.

Kad bijām iekļuvuši Sudetijas bēgļu straumē, man pieklīda kāds putnu medību suns. Kaut arī to dzinu projām, jo domāju, ka tas sameklēs savu īpašnieku, tas nelīdzēja - suns no manis neatkāpās. Palikām lieli draugi. Šis nebija pirmais gadījums, kad sveši suņi man pieklīst. Pirms tam bija pieklīdis angļu buldogs. Tā īpašnieku neizdevās atrast, un tā buldogs palika pie manis. Kādam klēpja sunītim drīz vien izdevās atrast īpašnieku. Tā izrādījās kāda balerīna no pirmās emigrācijas. Šim Vācijā pieklīdušam skaistam putnu sunim liktenis bija līdzīgs manējam. Mūs saistīja tikai kāda zemapziņā esoša draudzība un likteņa kopība. Man šī suņa bija ļoti žēl, bet viņam nebūtu viegla dzīve pie manis, jo man pašam nebija ne mājokļa, ne uztura. Mums bija jāšķiras. Kad gadījās iet garām kādai mežsarga

mājai, abi ar savu draugu tajā iegājām. Mežsargam piedāvāju savu suni par brīvu, un viņš būtu bijis muļķis, ja manu piedāvājumu noraidītu. Šķīroties sunīti noglaudīju, un mežsargam lūdzu to labi pabarot.

No visiem dzīvniekiem es mīlu tikai suņus un zirgus. Kaķus es neieraugu - tie ir slinki un mazvērtīgi. Suns vai zirgs, kas ar tevi sadraudzējies, ir uzticams draugs. Nereti uzticamāks nekā cilvēks. Kad tas ir bijis iespējams, man vienmēr ir bijuši suņi un zirgi. Vēl tagad labā atmiņā ir palicis gadījums, kad bērniņā, dzīvojot tēva mājā, mans draugs suns, man sēžot uz mājas kāpnēm, pienāca klāt, ielika savu galvu man klēpī un nobeidzās. Acīm redzot arī viņam bija kāda izjūta par mūsu draudzību. Par šo gadījumu vairākas reizes esmu domājis, bet sevi apmierinošu atbildi nevaru atrast. Domāju, ka tā bija suņa pieķeršanās man, jo , dzīvs būdams, viņš mani visur pavadīja un sargāja.

Soļojot uz vakariem, bijām krietni attālinājušies no Vācijas - Čehoslovākiijas robežas. Kad kādā sādžā ar saimnieka atļauju atpūtāmies siena šķūnī, mēs piedzīvojām lielu pārsteigumu. Pie mums ieradās labs draugs no Rīgas laikiem, bijušais cenu inspektors Alfrēds Plakāns. No citiem bēgļiem uzziņājis, kādā virzienā mēs nākam, atnācis mums pretī. Dzīvojot ciemā, kuŗa nosaukums esot Dolča (Doltsch). Dzīvokli esot atradis sādžas viesu mājā (Gasthause), un kādu laiku varēšot pie viņa palikt. Tūdaļ nevilcinoties soļojām uz Dolču. Plakānu ģimenē bija sešas personas, mēs - trīs. Ērti nebija, bet kādas 3 - 5 dienas kopā nodzīvojām, un mēs no ceļa atpūtāmies. Tā kā Jura kurpei zole turējās tikai apsietā ar auklu, tad A. Plakāns viņam iedāvināja vienu pāri savējo.

Dolčā bija saplūdis daudz bēgļu, un nekādas iespējas atrast darbu nebija. Bez tam ar brāļa palīdzību, kuŗš jau bija veclatvietis, biju ievadījis ieceļošanu ASV uz Latvijai piešķirtās kvotas pamata. Lai šo lietu virzītu uz priekšu, vajadzēja

stāties sakaros ar Savienoto Valstu pārstāvjiem Vācijā. Tuvākā pilsēta bija Veidene, un tā nolēmām iet uz Veideni. Šoreiz laimējās – mēs uz Veideni aizbraucām ar smago automobili, kas Veidenei piegādāja pienu. Veidenē kādas noliktavas telpās jau bija pulcējušies vairāki latvieši. Tie bija bēgļi no Sudetijas. Mums tur priekšā gadījās labi paziņas un mūs labprātīgi uzņēma pie sevis.

1945. gada 14. jūnijā reģistrējāmies policijā un saņēmām uzturēšanās atļauju un pārtikas markas. Arī pēc mums tur salasījās krietni daudz latviešu. Nākošās dienās pilsētā sameklēju dzīvokli un 28. jūnijā no pilsētas galvas saņēmu uzturēšanās atļauju. Dzīvoklis bija mēbelēts, jaunā, glītā ēkā Johannis ielā, un mēs iekārtojāmies necerēti ērti.

Arī vairāki citi latvieši bija iekārtojušies privātos dzīvokļos, bet kopējā satikšanās vieta palika plašās noliktavas telpas, kur dzīvoja latviešu lielākais vairums. Spriedām un gudrojām, ko darīt – kā nodrošināt, sagādāt citiem bēgļiem, kas pastāvīgi turpināja ienākt, telpas un pārtiku. Nolēmām rīkoties kopīgi. Šim nolūkam tika ievēlēti pārstāvji. Mani ievēlēja par priekšnieku. Pilsētā uz galvenās ielas pilsētas vecākais mums ierādīja biroja telpas. Tūdaļ sameklējām nepieciešamo biroja iekārtu, un arī gadījās rakstāmmašīna. Vai to bija atvedis kāds no bēgļiem, vai dabūjām no pilsētas valdes – vairs neatceros. Uz ārdurvīm piestiprinājām uzrakstu ar biroja nosaukumu un uzsākām darbu. Darba bija vairāk, nekā to bijām gaidījuši, un visi strādājām, kā to pratām, pēc labākās sirdsapziņas.

Pilsētas galva ieteica dabūt mūsu vajadzībām Vācijas Armijas kazarmas, kas nebija pārāk tālu no Veidenes, bet nekas neiznāca. Tās bija ļoti plašas un apmierināja armijas korpusa vajadzības. Amerikāņi paši tās paņēma savām vajadzībām.

Tiku saņēmis vairākas vēstules no Marienbādes (Čehoslovākijā) latviešiem, kuŗi sūdzējās, ka neviens par viņiem neinteresējoties un nevarot tikt ārā. Esot gan daži, kuŗi sevi dēvējot par "diplomā-

tiem", bet viņi rūpējoties tikai par sevi. Veidenē bija daudz krietnu latviešu, kā enerģiskākais jāmin Aire (ģenerāļa Aires dēls). Viņš ar Veidenē sameklētu autobusu brauca uz Marienbādi un no turienes izveda latviešus. Vienu reizi arī es kopā ar viņu aizbraucu uz Marienbādi. Čehiem uzrādīju savu krievu okupācijas laikā saņemto pasi. Ar to pietika, jo tur bija uzspiests krievu zīmogs. Marienbādē, kārtojot jautājumu par satiksmes līdzekļiem, lūdzu ASV Armijas pulkvedi izsniegt kādu no vāciešiem pamestu autobusu. Viņš tam piekrita un arī izdeva apliecību, ka mums ir tiesība sameklēto autobusu lietot. Teica, ka viņš izsniegšot "blanko" apliecību, bet tādā gadījumā man personīgi esot jābūt klāt.

Izlietojot gadījumu, ka no Marienbādes uz Karlsbādi gāja vilciens, aizbraucu uz Karlsbādi pēc savām mantām. Mūsu vecā saimniece, sirsnīgā draudzene Marija fon Šifere, mani ieraugot, bija stipri pārsteigta. Viņa esot dzirdējusi, ka mēs visi trīs esot beigti. Pie mums ienāca arī viņas vīrs, bet, kad viņš aptvēra, ka pazīstu viņam mugurā esošo savu melno uzvalku ar strīpainām biksēm, drīz pazuda un viņu vairāk netiku redzējis.

No mūsu vērtīgām mantām, kuņas bija no Latvijas līdzī paņemtas, neko nedabūju. Nevarēju arī uzstāties un prasīt, jo krievi visu varu sen jau bija pārņēmuši savās rokās. Tiku sarunājies arī ar krievu virsniekiem. Ejot uz veco dzīves vietu, tie mani apturēja un jautāja, kur šeit varot kultūrāli laiku pavadīt? Ieteicu viņiem aiziet uz viesnīcu "Pupp", un man vairāk neko nejautāja.

No saviem čehu draugiem, patiesību sakot, tikai no fon Šifera kundzes "sirsnīgi" atvadījos un devos uzmeklēt vēl divas ģimenes, kuņas nevarēja bez palīdzības izklūt no Čehoslovākijas. Abas ģimenes nekavējoties nogādāju dzelzceļa stacijā, lai no rīta ar pirmo vilcienu varētu aizbraukt uz Marienbādi. Tā arī izrādījās, ka uz ilgāku laiku tas bija pēdējais vilciens. Nākošā dienā visi, kas bijām sapulcējušies ar enerģiskā Aires palīdzību, ar pārpil-

dīto autobusu izbraucām no Marienbādes un bez kādiem traucējumiem sasniedzām Veideni.

Pēc dažām dienām mūsu birojā ienāca divi ASV Armijas virsnieki un pateica, ka ar mani gribot sļepeni, netraucēti parunāties. Iegājām blakus telpā, kas likās diezgan droša. Man pateica, ka viņi man pavēlot pārtraukt bēgļu izvešanu no Čehoslovāki-
jas, tā neesot mana, bet viņu darīšana. Ja es neklausīšot, mani arestēšot. Protams, es nepiemīnēju savas sarunas ar ASV pulkvedi Marienbādē, kuŗš bija diametrāli pretējās domās. Nedomāju, ka, ja arī mani arestētu, maksa būtu par augstu. No Sudetijas kopā tika izvesti apmēram 600 cilvēki.

Tīri negaidot un neticamā kārtā manai darbībai Veidenē pienāca beigas. Kādā dienā, man vienam pašam strādājot birojā, pie durvīm pieturēja ASV Armijas džīps, no tā izkāpa divi no M.P. un aicināja mani iesēsties mašīnā. Džīps pieturēja pie Veidenes cietuma durvīm, un mani ielika cietumā. Šie M.P. kareivji it neko neteica, kāpēc un kā uzdevumā mani arestē un aizbrauca. Man pat netika dota iespēja sazināties ar sievu un dēlu vai arī kādam biroja darbiniekam pateikt, "uz kuŗieni aizbraucu".

Kamerā jau atradās viens ukraiņu inženieris un divi vācu jaunieši. Man kā jaunākam pēc "stāža", pirmā nakts bija jāpārguļ uz grīdas. Vācu jaunieši, kaut arī cietumā, pierādīja savu labo audzināšanu un cieņu pret vecāku. Nākošā naktī man neatļāva gulēt uz grīdas, bet bija jāguļ gultā. Tāpat arī viņi neatļāva man iznest naktstraiku un piedalīties telpu tīrīšanā. Paldies mātēm par dēlu labo audzināšanu! Briljants arī mēslos mirdz.

Tiku izsaukts uz kanceleju, un armijas izlūkošanas dienesta kapteinis man iedeva papīru un zīmuli un pateica uzrakstīt par sevi visu patiesību. Ja ko slēpšot, izdošot mani krieviem. Pirms dažiem gadiem no KGB majora saņēmu tāpat papīru un zīmuli ar piekodinājumu neko neslēpt. Viņš gan neteica, ka slēpšanas gadījumā izdošot amerikāņiem. Kāda neierobežota vara abos gadījumos! Ja tu

cilvēks esi ko nodarījis, tad tu vari saprast, ko no tevis prasa, bet kā vienā, tā arī otrā gadījumā man nebija ne mazākās nojautas, ko no manis vēlas. Nevienam neatļāva mani apmeklēt. Tikai sievai atļāva man iesūtīt ēdienu. Cietumā sabiju vienu nedēļu un pa to laiku novēroju, cik M.P. zvēriski apietas ar arestētiem. Tiku redzējis, ka cilvēkus sit. Tiku arī redzējis daudzas sitienu brūces. Atmiņā kāds gadījums, kad kādu solīdu, vecāku kungu, kuņam nebija krekls mugurā, nežēlīgi sita un grūstīja, un uz viņa miesas palika gaņas, dziļas, sarkanās strīpas.

Tieši pēc nedēļas tas pats kapteinis Bekers (Backers) mani izsauca pie sevis un lika iet mājās. Viņam rokā bija apmēram ceturtdaļloksnes liels apdrukāts papīrs. Kad es viņam prasīju, kāpēc es esmu ticis apcietināts, viņš, šo papīra gabalu pavicinājis, pateica, ka man pašam tas esot jāzin. Atstājot cietumu, es tiešām nezināju, kāpēc biju apcietināts. Daudziem pret ASV iekārtu bija liels respekts. Sak', ja jau to Žagaru iespundējuši, tad jau viņš būs ko noziedzies. Tenkām un katra fantāzijai bija plaša viela un neierobežots darbības lauks. Ej nu tu pierādi, ka neesi kamielis! - Ej nu tu pierādi, ka neesi vainīgs. Bet lai kādu ieliktu cietumā, tad jābūt pamatam, jābūt pierādījumiem. Vispirms ir jābūt pastrādātam zināmam noziegumam, un pēc tam jāpierāda, kas to ir pastrādājis, kas ir vainīgs. Bet, ja noziegums nemaz nav pastrādāts, kāpēc tev jāpierāda, ka neesi vainīgs? Un kā lai to pierāda? Ja nav nozieguma, nav vainīgā, respektīvi nav soda. Negatīvu apstākli nevar pierādīt. Kā tu pierādīsi to, ka pasaule nemaz neeksistē? Negatīvs apstāklis nemaz nav pierādāms. Nav nozieguma - nav soda. Bet ja nu tu esi ticis apcietināts, tas met ēnu uz tavu reputāciju. Arī tas apstāklis, ka tevi izlaiž no cietuma un pasaka: "Ej mājās!", nenomazgā uz tevi mesto ēnu. Tas paliek uz visu mūžu un tevi grauž kā tārps. Viegli ir otru apvainot. Viegli var iedragāt otra labo slavu, bet, ja tu neesi Cēzara sieva, uz tevi mesto traipu nevar nomazgāt. Tas tevi pavada

līdz nāvei un vēl pēc tam. Ļaunprātīga vai vieglprātīga otra apvainošana nav piedodama. Kaut arī sabiedrība to tā neuzskata, bet pēc būtības tas ir ļoti smags noziegums.

Kad pārnācu mājās, sieva pastāstīja, kā viņai izdevies mani dabūt brīvībā un kam man "jāpateicas" par arestēšanu - par negēlīgo un noziedzīgo apmelošanu. Veidenē starplaikā bija ieradušies vairāki pazīstami ārsti, juristi, tiesneši, advokāti un augstāki valsts ierēdņi. Tie visi mani labi pazinuši jau no "Rīgas laikiem". Nolēmuši kopīgi rīkoties un griezties pie ASV Militārās pārvaldes. Uzrakstījuši galvojumu par manu nevainojamo uzvešanos un to visi parakstījuši, atzīmējot, kas katrs ir. Tā pati Kuzņecova kundze, kuŗu kopā ar viņas māti un dēlu es izvedu no Karlsbādes, viņai visu laiku esot bijusi klāt un palīdzējusi. Viņas abas pieņēmis un uzklausījis tas pats kapteinis Bekers, kuŗu jau iepriekš minēju. Kapteinis Bekers arī paņēmis manu draugu parakstīto iesniegumu. Starp parakstītājiem bija: Videvuds Zeminskis, tiesnesis, Ādolfs Šilde, tieslietu maģistrs, Dr. Jaunzems, zvērināts advokāts Pēteris Eglītis, ekonomijas maģistrs Plakāns un vēl citi, lai man tiek piedots, ka visu parakstītāju vārdus neatceros. Nav parakstījušies: zvērināts advokāts Jānis Stagers, Ārlietu Ministrijas ierēdnis Vilis Māsēns un citas mazāk pazīstamas personas. Kuzņecova kundze kapteinim Bekeram atklājusi pat noslēpumu, kuŗu mēs, viņas labi draugi nezinājām. Viņa pastāstījusi, ka viņas vīru Berlīnē gestapo nomocījuši un, ja es būtu kolaborants, viņa nebūtu nākusi lūgt mani atbrīvot no apcietinājuma.

Savelkot galus kopā, noskaidrojās, ka manis apmelošanai ir bijis savtīgs aprēķins. Kad mēs ieradāmies Veidenē 1945. gada 14. jūnijā, mums atļāva apmesties viesnīcā/restorānā "Vācu Ozols" (hotel-restaurant "Deutsche Eiche"). Attiecīgo atļauju izsniedza Pilsētas dzīvokļu pārvalde. Tajā laikā jau tur bija sapulcējušies pāris desmit latviešu. Viņu pārstāvis bija Gorsovāns, ļoti izpalīdzīgs un

godīgs cilvēks. Kad mani ievēlēja par pārstāvi, tad bēgļu skaits tuvojās simtam. Kad ar pēdējo autobusu es atgriezos Veidenē, tad mūsu skaits bija stipri pieaudzis. Apsverot šo apstākli, mēs - pirmie rīkotāji - nolēmām sasaukt pilnsapulci un izdarīt vēlēšanas. Tā arī notika. Sapulcē ieradās apmēram 135 - 150 apmeklētāji. Kad stājāmies pie sapulcē paredzētā dienas kārtības punkta "vēlēšanas", tad tika uzstādīti kandidāti un izdarīta balsošana. Jau no sapulces paša sākuma novēroju, ka jaunieceļotāji organizējušies opozīcijai. Ne visi blakus nosēdušies, bet izklīduši pa visu telpu un sāka uzdot jautājumus, kuņģiem bija obstruktīvs raksturs. Kā citi, tā arī "opozīcija" uzstādīja kandidātus. Komitejas priekšnieka amatam tika uzstādīti divi kandidāti: es - līdzšinējais - un opozīcijas kandidāts Vilis Māsēns. Izdarot vēlēšanas, izrādījās, ka par V. Māsēnu bija nodotas 7 balsis un par mani pāri 135. Kā atceros, par manu kandidātūru bija nobalsojuši visi sapulces dalībnieki, izņemot 7 opozicionārus. Līdzīgi rezultāti bija arī citu amata personu vēlēšanās. Kad pēc īsa pārtraukuma sapulce turpināja savu darbu, tad skaidri bija redzams, ka opozīcijai bija kaut kas padomā. Tika turētas nevajadzīgi ilgas runas un vilkts laiks. Kad jau sapulce bija diezgan ilgi darbojusies, un bija nevajadzīgi zaudēts daudz laika, kāds no opozīcijas iesniedza priekšlikumu, sapulci turpināt nākošajā dienā. Tā kā sāka jau mesties krēsla, un vēl pastāvēja "policijas stunda", tad sapulci nolēma turpināt nākošās dienas pēcpusdienā. Vajadzīgs bija iegūt laiku, lai Žagaru dabūtu pie malas. Tā arī notika, nākošā dienā biroja ieradās M.P. un mani arestēja.

Kā vēlāk dabūju zināt, otrā dienā sapulce turpinājusies bez traucējumiem, un visi iepriekšējās dienas "opozicionāri" ievēlēti amatos. Visu "opozicionāru" vārdus neatceros, bet starp viņiem aktīvākie bija Māsēns, Bērziņš, Stagers un kāda "sabiedriska darbiniece" Cepļa (Ceplis) kundze.

Es neticētu, ka Dievs ir debesīs, ja minētās

personas paliktu nesodītas. Dzirdēju, ka, protams ne jau manā lietā, Māsēnu un Bērziņu ASV Militārā tiesa sodījusi ar cietuma sodu. Stagers, ar elektrisko zāģi zāģējot sev malku, sakropļojis roku. Kad dzīvoju Rotenburgā, man tika stāstīts, ka uz nometni esot atbraucis Stagers, lai ar mani satiktos, bet man nebija vēlēšanās spiest viņa roku. Tā arī satikties neiznāca.

Es tiku ievēlēts Bavārijas apgabala pirmajā komitejā un tiesā. Komitejas locekļa, kaut arī apgabala komitejas, pienākumi mani neinteresēja. Kad komiteju darbībā novēroju koalīcijas un kombinācijas, lai iekļūtu amatos, tad pret tām paliku vēss un pārtraucu tajās piedalīties. Apgabala tiesā paliku un darbojos līdz pat izceļošanai uz ASV.

Pēc bēdīgā piedzīvojuma Veidenē mēs ar sievu nolēmām atstāt šo pilsētu un virzīties tālāk uz rietumiem. Ģimenei paliekot uz vietas, viens pats aizbraucu uz Eslingenu un pilsētas valdē saņēmu tur dzīvošanai atļauju un arī noīrēju dzīvokli. Bet kad, atgriezies Veidenē, dzirdēju, ka arī Māsēns ar saviem draugiem gatavojas uz Eslingenu pārcelties, tad mēs savu nodomu mainījām. To pašu procedūru atkārtāju Rotenburgā (Rothenburg ob der Tauber). Mēs visi trīs: es, sieva un dēls Juris 1946. gada maijā ieradāmies minētā Rotenburgā un 21. maijā reģistrējāmies policijā, un apmetāmies uz dzīvi Johanitera (Johanitter) ielā #11, kur no Vannera kundzes īrējām divas istabas. Vācijā ir kādas 16 pilsētas ar nosaukumu "Rothenburg", tāpēc atšķirībai no citām Rotenburgām, "mūsu" Rotenburgai bija jāpieliek "ob der Tauber", jo tā atradās pie Tauberē upes.

Tā kā Rotenburgā bija noorganizēta latviešu nometne, tad pārtikas saņemšanai reģistrējāmies tajā. Līdzīgos apstākļos Rotenburgā dzīvoja arī mans draugs tiesnesis Kristaps Silavs ar savu ģimeni. Novērojot apstākli, ka UNRRA's (United Nations Relief and Rehabilitation Administration) nometnes vadība par daudz latviešus apzaga, un izsniegtā,

kopkatlā izgatavotā barība bija ļoti slikta, mēs ar Silavu nolēmām mēģināt šo stāvokli mainīt. Nometnes tiešā pārziņe ar bēgļu vajadzībām piesūtītiem produktiem (kafiju, konserviem un t.t.) maksāja šuvējām par viņai pagatavotām kleitām. Produktu nozūšana notika lielos apmēros. Kad mēs mūsu saimniecei Anerhammera kundzei parādījām no nometnes atnesto viru, viņa bija ļoti pārsteigta - vai tad tādu "notekūdeni" arī varot ēst? Viņa gan esot domājusi, ka bēgļi saņemot daudz labāku pārtiku nekā viņi - vācieši - to varot atļauties.

Tā mēs ar Silavu sākām rakņāties un sūdzēties pie UNRRA's augstākās priekšniecības Ansbachā. Kāds draugs, arī zvērināts advokāts, gan biedināja, ka mēs daudz nepanākšot. Viņš pats strādājis UNRRA, un zināja pastāstīt, ka Unras augstāks ierēdnis (nosauca pat viņa vārdu) Ansbachā nupat vienā paņēmienā nozadzis un privātā tirgū pārdevis 10 000 kafijas kanniņu. Nekas, labs ķēriens! Liekas, ka mazu uzlabošanos Rotenburgā panācām, bet mūsu abu ģimenes par sūdzēšanos izslēdza no latviešu nometnes un pieskaitīja pilsētā dzīvojošiem ukraiņiem. Tas man nāca tikai par labu, jo ukraiņu valodu vidēji pratu. Bez darba nekur nedzīvoju, tā arī Rotenburgā to atradu. Griezpos pie ASV Militārās pārvaldes, un saņēmu atļauju strādāt par lietvedi vietējā militārā tiesā. Ar to pelnīju naudu un varēju atļauties dzīvot privātā dzīvoklī. Darbs bija arī Latviešu Bavārijas tiesā, bet par to maksu nesaņēmu. Vienīgais, ko visi trīs tiesneši tiesas sesijas laikā saņēmām, bija brīvas telpas nometnē un uzturs.

Kur tikai gāju un kur dzīvoju, visur mūs "skrīnēja". Notika daudzu aptaujas lapu aizpildīšana, pratināšana un pārbaude. Bija pat jāizpilda ankete: kur Rīgā dzīvoju, cik bija liels dzīvoklis un kādas mantas tur atstāju. Nebija šaubu, ka tādas anketes piegādājusi KGB, jo to izpildīšana notika ļoti neuzkrītoši, un tām nebija it nekāda sakara ar Unras darbību. Nevajadzēja nemaz būt lielam speciālistam, lai redzētu, ka Unrā darbojas daudz komunistu un

KGB ierēdņu. Ka pie medicīniskās pārbaudes lika novilkt kreklu vai pilnīgi izgērbties, par to nebija jābrīnās. Bet reiz pie politiskas pārbaudes, kāda KGB tipa ierēdne man lika novilkt kreklu. Kā varēja saprast, meklēja kādu ierakstītu skaitli vai burtus.

Tāda mazvērtīga dzīve bija galīgi apnikusi. Ceļš uz mājām bija pilnīgi nogriezts. Sarakstījos ar brāli ASV, un viņš sagādāja visus dokumentus, kas bija vajadzīgi ieceļošanai ASV uz Latvijai piešķirtās kvotas pamata. Lieta jau sen bija iesākta, bet apgūlās. Grūti bija zināt un saprast, kas vada ASV Ārlietu Ministriju un kam tur noteikšana.

Rotenburga pie Tauberes ir veca pilsēta ar bagātu un slavenu pagātņi. Vēl bija pilnīgi saglabāties valnis apkārt pilsētai, un tā iekšpusē saglabājušās visas vecās celtnes. Apkārtnē ļoti skaista un kaņā nebija cietusi. Arī ārpus vaļņa, kur mēs dzīvojām, bija labi koptas ēkas. Apkārtnē glīti ciemi, un nebija jābaidās iziet pastaigāties. Kādu dienu, pārnākot mājās, sieva uztraukta mani sagaidīja. Tikko esot bijis atnācis mūsu paziņa kņazs Kočubejs, kuŗš strādāja ASV Militārajā Pārvaldē un teicis, ka starp kādā kratīšanā atrastiem papīriem atradies kāds saraksts, kuŗā bijis arī mūsu vārds. Tas mani daudz neuztrauca, jo arī agrāk Latvijā, strādājot Armijas Štābā, tiku redzējis savu vārdu līdzīgā veidā iegūtā sarakstā, kur jau bija pievilkti divi krustiņi. Bet, lai kā tādu notikumu novērtētu, tas bija uzskatāms par pirmo brīdinājumu un bija jāprotas - jāpazūd no vietas.

Manheimā (Mannheim) dzīvoja mans brālēns Paulis Morels, franču izcelsmes. Mēs bijām ne tikai radnieki, bet arī tuvi draugi. Tā kā bijām gandrīz viena vecuma (viņš bija kādu gadu vecāks par mani), tad jau no agras bērnības bieži tikāmies un daudz laika pavadījām kopā. Viņš bija kaislīgs makšķernieks, un arī man šis sports patika, un tā makšķerējot kopā pavadījām daudz laika.

1947. gada 10. decembrī atstājām Rotenburgu un 12. decembrī jau reģistrējāmies Manheimas

polīcijā. Apmetāties uz dzīvi Fridriha Eberta (Fridrich Ebert) ielā #36. Tūdaļ iestājos IRO (International Refugee Organization) dienestā par tieslietu padomnieku. Darbs bija gan birojā, bet nereti bija arī jābrauc izmeklēt lietas. Lai šis lauku izmeklētāja darbs, kā tas oficiāli saucās, būtu labāk saprotams, tad tas jāsalīdzina ar izmeklēšanas tiesneša darbu. Kad vajadzēja izbraukt no Manheimas, manā rīcībā norīkoja džīpu ar šoferi. Pašam neatļāva automobili vadīt. Tāda bija kārtība. Kādā braucienā, šķērsojot upi, mans braucējs pastāstīja, ka viņš bijis aculiecinieks tam, kā nosists ģenerālis Petēns (Pattens). Kad es pateicu, ka ģenerālis Petēns nosities auto nelaimes gadījumā, viņš par to pasmaidīja. Viņš ar savu automobili gaidījis pie uzbrauktuves, kamēr ģenerālis Petēns ar savu svītu, pavadoņiem pārbrauks tiltu. Viņam tuvumā stāvējusi kāda smagā ASV Armijas mašīna un, ģenerāļa automobilim tuvojoties, strauji uzbraukusi uz ceļa, to nosprostojot, un ātri braucošā ģenerāļa Petēna mašīna tai uzskrējusi virsū. Viņš, mans šoferis, galvoja, ka tas neesot bijis nelaimes gadījums, bet tīši organizēta katastrofa. Neredzēju iemeslu, lai šim aculieciniekam neticētu. Viņš bija piedzīvojis šoferis. (Tam līdzīgu "nelaimes gadījuma" novērtējumu vēlāk tiku dzirdējis arī no citām personām.) Ar to pašu šoferi tiku braucis vairākas reizes.

Kādu reizi bija jāizmeklē kāda lieta Heidelbergas acu klīnikā. Kad sameklēju ārstu, kuŗa paskaidrojumi jāprotokolē, viņš, paskatījies uz mani, aiz rokas ieveda lielā zālē un nosēdināja uz krēsla. Viņš teica, ka man acs plakstiņā esot iekļuvis smilšu graudiņš, tas traucējot, un, tai vietai iekaistot, plakstiņš paliekot sarkans. Dažu minūšu laikā viņš šo smilšu graudiņu izņēma, un no tā laika acs plakstiņš man nav palicis sarkans. Šim gadījumam nav nekāda sakara ar manu izmeklēšanas braucienu, bet to aprakstu, lai pateiktu, ka starp ārstiem ir arī ideālisti.

Manheimā ilgi nepalikām. Karlsrūes (Karlsruhe) tuvumā Vācijas Armijas baterijas kazarmās bija

ierīkota neliela latviešu nometne, kuŗu pārzināja kāds mans labs draugs. Šis draugs mūs aicināja pie sevis, un tā arī pārcēlāmies uz šo nometni. Atkal tālāk uz vakariem. Kā tas parasts, bez darba nedzīvoju un tūdaļ iestājos IRO dienestā. Atkal savā speciālitātē par "lauku izmeklētāju" (field investigator). Bet šoreiz iznāca vairāk strādāt birojā nekā braukāt apkārt. Bija daudz gadījumu, kur bēgļiem palīdzība bija nepieciešama. Darīju visu, kas bija manos spēkos, lai šiem nelaimīgajiem cilvēkiem palīdzētu. Cilvēki bija no visiem slāņiem un dažādām tautībām. Manos pienākumos neietilpa kādu politisku ziņu ievākšana vai policijas funkcijas, bet tikai humānitārais uzdevums: palīdzēt cilvēkiem, kuŗi pēc palīdzības pie manis griezās. Pie tāda viedokļa savā darbā arī stingri pieturējos. Mana profesija jau man uzliek klusēšanas pienākumu, tāpēc manos protokolos iekļuva tikai palīdzībai derīgie dati.

Man bija atsevišķa telpa, un, aiztaisot durvis, katrs varēja izkratīt sirdi. Visus gadījumus jau nevar atminēties, un tos atstāstīt nebūtu nekāda jēga. Bet vienu šeit īsumā atstāstīšu.

Birojā ienāca kāds pajauns cilvēks un teica, ka viņš vēloties IRO palīdzību, bet viņam neesot nekādu dokumentu. Viņš teica, ka esot polis un bēgot dokumentus pazaudējis. Sarunājāmies krievu valodā, un, dzirdot manu nevainojamo krievu valodu, viņš kļuva runīgāks. Es viņam piedāvāju cigareti, un abi uzsmēķējām. Tad viņš bailīgi apskatījās apkārt un jautāja, vai kāds mūs nenoklausoties. Es atbildēju, ka, kā viņš redz, durvis ir aiztaisītas un viņš droši var runāt. Tad viņš pateica, ka neesot polis, bet Sarkanarmijas Ģenerālštāba virsnieks. No Krievijas viņš izbēdzis, jo tā gatavojoties kaŗam ar ASV. Kaŗa rūpniecība strādājot dienu un nakti, un krievi stipri bruņojoties. Viņš arī teica, ka par to Savienotās Valstis vajadzētu brīdināt. Es neteicu, lai to nedara. Minētā persona, lai kas viņa bija, tika uzņemta IRO aprūpē. Kā no citiem gadījumiem varēja spriest, tad

tādu, kas gribēja izceļot uz Dienvidamerikas valstīm bija diezgan daudz. Vai nu ar velosipēdiem, vai citādiem satiksmes līdzekļiem, vai arī pat ejot kājām, viņi devās uz Spāniju, kur no komunistiem neesot jābaidās un varot nokļūt uz Dienvidameriku. Par ASV viņi nebija sevišķi sajūsmināti.

Strādājis UNRRA un IRO jau biju vairākus gadus. Bet vēlējos pāriet darbā ASV Militārā pārvaldē, kur bija labāks atalgojums. Tāda iespēja drīz radās, un aizbraucu uz Kempteni ("Allgau" apriņķī), kur, sākot ar 1947. gada 14. aprīli, tiku pieņemts Militārās pārvaldes dienestā par izmeklētāju (līdzinājās izmeklēšanas tiesneša amatam) ar Bavārijas Finanču Ministrijas noteiktu mēneša algu 309,50 RM + 66 RM - dzīvokļa naudas, kopā 375,50 RM. Šī summa bija padota 6% algas atskaitījumam. Citi atskaitījumi neatbilstu noteikumiem par algas izmaksu - izņemot 6%, nekādu citu atvilkumu no algas nebija.

Kemptene ir viena no Vācijas interesantākām pilsētām. Visas ēkas bez izņēmuma būvētas vienā stilā - Šveices. Pat viesnīcas, kas bija trīs stāvus augstas, bija celtas Šveices stilā. Apkārtnē skaista: kalni, meži, pļavas. Parasti pēc darba gāju pastaigāties mežā. Mežs - tīrs, kā parks izkopts. Ceļš no pilsētas uz mežu veda caur treknu zāli, puķēm apaugušu pļavu. Ceļmalas kreisajā pusē, ejot uz mežu, bija ļoti maza katoļu baznīciņa. Tā kā visu laiku tās durvis bija atvērtas, šad un tad iegāju tajā un koncentrējos domās par savu dīvaino likteni.

Kemptenē arī bija latviešu D.P. nometne, un tajā privāti dzīvoja kāda jau no Rīgas laikiem pazīstama ģimene. Ģimenes galva bija Apdrošināšanas biedrības "Latvijas Loids" direktors Grapmanis. Tā kā savā laikā es biju arī Apdrošināšanas un transporta biedrības "Latvija" valdes priekšsēdētājs, mēs daudz reižu bijām tikušies apdrošināšanas biedrību pārstāvju sanāksmēs, un tā mums tūdaļ radās kopēju pārrunu temats. Protams, pārrunājām arī plānus par savu apdrošināšanas biedrību darbības

atjaunošanu, kad atgriezīsimies mājās. Labo noskaņu gan traucēja "šaubu velniņš", bet ar to samērā viegli tikām galā, jo bijām vēl pusmūža gadus un spēka pilni, gribējām strādāt mums pazīstamo un patīkamo darbu.

Kemptonē darbs nebija grūts, bet šoreiz tas man prieku nesagādāja. ASV Militārā Pārvalde pārāk centīgi nodevās "nacistu" ķeršanai un sodīšanai. Nepatika arī tas, ka vācieši paši viens otru nodeva un, gribi vai negribi, lieta bija jāizmeklē. Dažas reizes mans darbs bija tikai konkrētās lietas iztiesāšanas laikā tiesas zālē nosēties uz pirmā sola un mierīgi sekot tiesas gaitai. Mana atrašanās tiesas zālē jau nozīmēja, ka Militārā Pārvalde šai lietai ir pievērsusi uzmanību. Tā bija pašu vāciešu neatkarīga tiesa: tiesneši un viss personāls tikai vācieši.

Mans uzdevums nebija meklēt, ķert vai apcietināt bijusos nacionālsociālistu partijas biedrus, kuņģi bija savu piederību partijai izlietojuši savā labā, un es arī ar to nenodarbojos. Man bija tikai jāizmeklē lietas, kas attiecās uz Militārai Pārvaldei iesniegtām sūdzībām un ziņojumiem. Būdam valsts dienestā, kā aizstāvis tiesā nevarēju uzstāties.

Tā kā visu laiku strādāju vai nu par aizstāvi Militārā tiesā, vai arī par tieslietu padomnieku UNRRA un IRO, vai par lietu izmeklētāju Militārā Pārvaldē, tad dabīgi, ka man bija pieklājīgi, piemēroti darbam jāģērbjas. Uzvalks, kuņģā izbraucu no Latvijas, ar laiku nolietojās, otru labāko līdzīgu paņēmo uzvalku Karlsbādē nozaga fon Šifers. Tā kā principā melno tirgu neatzinu, tad griezpos pie IRO pēc palīdzības; tas ir, lūdzu izsniegt man piemērotu uzvalku. Pēc ilgas gaidīšanas saņēmu atbildi, ka man nevarot palīdzēt, jo IRO rīcībā neesot manām vajadzībām piemērotu drēbju. Vēstuli parakstījusi "Miss Virgil Payne", rajona "tīma" (team) Nr. 1041 direktriese. Ko šī oficiālā vēstule apstiprina? To, ka UNRRA un IRO bija iegādājušās un uz Eiropu atsūtījušas palīdzībai trūkumā nonākušiem bēgļiem

mantas, ko ASV pilsoņi Pestīšanas Armijai un citām līdzīgām organizācijām nodod par brīvu. Savām acīm tiku redzējis: attaisa šādu mantu maisu un no tā izber kurpes. Skaties un brīnies - no vesela maisa nevarēja sameklēt vienu pāri. Katra kurpe bija no cita pāra. Droši vien rēķinos bija uzrādīts, ka pārdotas labas kvalitātes drēbes un apavi. Daudz esmu lasījis un arī pats pieredzējis, ka šī labi domātā palīdzības organizācija UNRRA, vēlāk saukta IRO, bija viena no pasaule lielākām "panamām". Ak, nabaga Eiropa, kā tu biji noplucināta, ka pat inteligenta darba strādnieks nevarēja pieklājīgi apgērbties!

Arī Kemptenē mēs tikām "skrīnēti". Mēs - visi Militārās pārvaldes darbinieki tikām aizvesti uz kādas ASV militārās vienības kazarmām un izgājām stingru veselības pārbaudi. Iestājoties darbā, bija jāizpilda kāda ankete ar pāri par simts jautājumiem. Kemptene kaŗā nebija cietusi, bet gan bija stipri pārplūdināta ar bēgļiem no Austrumu Vācijas. Kaut arī katru dienu darbā biju kopā ar vāciešiem, bet neievēroju, ka viņi par kaut ko sūdzētos. Zaudēto kaŗu viņi pacieta varonīgi.

Uz Manheimas adresi no ASV konsula Štutgartē, Vācijā, pienāca vēstule - uzaicinājums man kopā ar sievu un dēlu ierasties uz interviju 1948. gada 15. jūlijā viņa birojā Štutgartē (#47 Gaensheides Strase, Stuttgart). Tas vēl nenozīmēja, ka ieceļošanas atļauja ASV nodrošināta, un arī neliecināja, ka drīzumā tā varētu tikt izsniegta. Bet bija norādījums, ka mana lieta virzās uz priekšu; arī ierosinātā izceļošana kā D.P. virzījās uz priekšu.

Lai nenokavētu izceļošanai vajadzīgo dokumentu sagatavošanu, tad visas ģimenes atrašanās kopā bija vairāk nekā ieteicama. Ņemot to vērā, sieva uz Kempteni man atrakstīja vēstuli, lūdzot atgriezties Karlsruē (Karlsruhe). Bez tam, lai novērstu aizdomas, ka it kā es personīgi būtu ieinteresēts bijušo nacistu partijas biedru pārkāpumu izmeklē-

šanā, jau biju nolēmis tikt vaļā no darba Militārā Pārvaldē. Ar sievas vēstuli rokā, griezpos pie sava tiešā priekšnieka leitnanta Šēfera (Shaeffer) un lūdzu mani atbrīvot no darba. Uzklaušījis manus paskaidrojumus, leitnants Šēfers manu lūgumu ievēroja un mani atbrīvoja no darba Militārā Pārvaldē. Tā dzīvei Kemptenē pienāca beigas, un, atvadījies no saviem paziņām un nokārtojis formālītātes policijā un Dzīvokļu pārvaldē, atstāju Kempteni.

Mūsu - Eiropas pārvietoto personu (Displaced persons - D.P.) izceļošanai nepietika tikai ar parastiem "skrīningiem", bet arī bija jāiesniedz pierādījumi par godīgu uzvešanos. Pierādījumi bija vajadzīgi no visām vietām, kur dzīvojām un strādājām. Mūsu gadījumā vajadzēja policijas un kriminālpolicijas apliecības no Veidenes, Rotenburgas, Manheimas un citām vietām, kur bijām dzīvojuši. Tas ir - bija jāpierāda, ka nebijām sodīti par kriminālnozieģumiem. Tad savāktie pierādījumi bija jāpārtulko angļu valodā un tulkojuma pareizība jāapstiprina oficiālai personai, pieliekot attiecīgu zīmogu.

Dokumentu sagatavošana bija plašs darba lauks un, strādājot UNRRA, vēlāk IRO, arī es tajā piedalījos. Vai kāds šos dokumentu plūdus pārbaudīja un iegūtās ziņas izlietoju, nezinu. Bet šo dokumentu plūdi un "skrīningi" prasīja daudz laika un kavēja D.P. izceļošanu. Vairākus gadus dzīvojot nometnēs bez darba, bojājas cilvēka raksturs. Latvietis pēc savas dabas ir strādīgs cilvēks, un tāpēc arī latvieši stipri cieta un kļuva nervozi. Lai "nosistu laiku", nometnēs tika sarīkoti mācības kursi, lai mūs sagatavotu "jaunai dzīvei" un jaunam darbam.

Lai gan es visu laiku strādāju: UNRRA, IRO un Militārā Pārvaldē, minētos kursus es tiku apmācīts un saņēmu piecus diplomus:

- 1) Par pilsētā Arolsenā, Vācijā, "Special Legal Course" absolvēšanu. Diplomu parakstījuši četri direktori un tas izsniegts 1947. gada 15. augustā.

2) "Employment Efficiency Certificate", kā pirmās klases reportierim, izdots Darmštatē Vācijā (Area IRO 1021) 1948. gada 1. septembrī.

3) "Employment Efficiency Certificate", kā advokātam (lawyer - master class), absolvējuša advokāta diplomu 1948. gada 1. septembrī izdevusi IRO apriņķa Darba pārvalde.

4) "Employment Efficiency Certificate", kvalificēts par 1. klases "business manager", diploms izdots 1948. gada 1. septembrī Darmštatē Vācijā.

5) "Employment Efficiency Certificate", kvalificēts par automobiļa vadītāju - šoferi. Diplomu izdevusi 1948. gada 1. decembrī IRO apriņķa Darba pārvalde. Uz diploma četri paraksti un divi zīmogi.

Kad atgriezos no Kemptenes un biju sagatavojis visus dokumentus, tad paineresējos, kādā stāvoklī atrodas mūsu izceļošanas lieta. Laika ziņā noteiktu atbildi nesaņēmu. Nekas cits neatlika, atkal bija jāmeklē darbs. Šoreiz to atradu Etlingenā. Strādāju par IRO juridisko padomnieku un izmeklētāju, tā arī tas atzīmets uz manas darba kartes.

Vienmēr strādājot un apzinoties, ka dzīvē vēl esmu noderīgs, saglabāju uzskatu par darba jēgu un nozīmi. Darbu nekad neesmu uzskatījis par dzīves lāstu, bet gan par dzīves saturu. Darbu strādāju ar prieku un pat ar aizrautību, un tas man palīdzēja uzturēt možu prātu un neiegrimt pesimismā. Pa reizei ienāca prātā, ka biju sagatavojies un strādāju citu darbu, bet ko tu vari prasīt, ja tava valsts ir iznīcināta un tauta nodota verdzībā. Sakod zobus, saveļc dūri un pārlaid sejai smaidu, lai paslēptu to, ko domā un izjūti.

Pienākot laikam, kad bija jāgatavojas Eiropas atstāšanai, ar brālēnu Pauli Morelu (starp mums bija ļoti daudz kopēja) pārrunājām jautājumu, uz kuŗu zemi izceļot. Tā kā mans vecākais brālis jau dzīvoja ASV, tad tīri aiz praktiska aprēķina es ieteicu ASV. Bet mans brālēns Paulis man nepiekrita. Viņam ļoti nepatika ASV lielā draudzība ar PSRS. Viņš no tādas

anormālas draudzības neko labu negaidīja. Viņam arī nepatika, kā ASV amata personas rīkojās Eiropā. Tas viņu stipri atvēsināja no ASV demokrātijas īstenošanas dzīvē.

Čerčilu mans brālēns uzskatīja par Eiropas kaprāci, un arī tūdaļ pamatoja savu uzskatu. Viņš bija piedzīvojis komunistu mežonības un tāpēc nosodīja Padomju Savienības ielaišanu Eiropā. Brālēns Paulis izceļoja uz Austrāliju un materiālā ziņā labi tika uz priekšu. (Katra no valstīm, kurā ieceļoja no Eiropas pārvietotās personas, ieguva ļoti vērtīgu elementu. Mēs nebijām nedz laimes meklētāji svešumā, nedz avantūristi.) Mēs bieži sarakstījāmies, bet, manam brālēnam Austrālijā aizmiegot saldā miegā, sarakstīšanās pārtrūka.

Kurā pasaules malā gan neatdusas latvieši! Vai labāk nebūtu bijis, ja visi būtu izceļojuši uz vienu vietu un ierīkojušies uz dzīvi viens otra tuvumā? Ja tas neizdevās izceļojot kā "pārvietotām personām" (D.P.) no Eiropas, vai vēl tagad nevajadzētu mēģināt? Varbūt vēl nav par vēlu apvienoties un dzīvot savā pagastā, savā apriņķī.

Mēs zinām un apzināmies, ka mūsu valsts iznīcināšana nav nejaušība. To apzinīgi nodeva boļševiku varā ASV prezidents Rūzvelts un Anglijas ministru prezidents Čerčils. Kāds cinisms: Anglija pieteica kaŗu Vācijai un ar to izraisīja Otro pasaules kaŗu. Kaŗu Anglija Vācijai pieteica Polijas dēļ, bet tā pati Anglija, sava ministru prezidenta Čerčila personā, Poliju nodeva Padomju Savienības verdzībā. Vai mums vēl vairāk kādi pierādījumi vajadzīgi, lai redzētu, ka ne uz Angliju, ne arī uz Savienotām Valstīm nevaram paļauties? Dzīve ir pierādījusi, ka tādiem solījumiem nav it nekādas vērtības. Vai sen jau nav pienācis laiks, ka mums visiem kā vienam jāturas kopā un jāpaļaujas tikai pašiem uz saviem spēkiem? Uz to es katram latvietim sniedzu savu roku!

Līdz izceļošanai uz ASV Etlingenā vēl nostrā-

dāju gandrīz veselu gadu. Domāju, ka ASV konsulam Štutgartē sen jau vajadzēja būt sagatavojušam mūsu ieceļošanas atļauju, bet to nesagaidījām. Mums, "pārvietotām personām" Eiropā likās, ka kāda roka, vai nu melna, vai sarkana, mūsu izceļošanu no Eiropas bremsē, varbūt pat sabotē. Jo ar ko lai izskaidro mūsu vairākkārtīgu skrīnēšanu un izceļošanas vilcināšanu ar visādiem papīriem: dokumentiem, apliecībām.

Lielu daļu mana laika Etlingenā aizņēma visādu papīru sagatavošana. Kā vēlāk Savienotās Valstīs vēroju, šiem papīriem nebija nekādas nozīmes un vērtības. Mēs visi "skrīnējamie" bijām to personu likteņa brāļi, kuŗas savā laikā, ieskaitot tvaikoni "Mayflower", ieceļoja ASV un saviem spēkiem, bez ārējas palīdzības šo valsti padarīja spēcīgu un varenu. Bet starplaikā ASV bija radusies kāda mums naidīga šķira, kuŗai veco pionieru gars bija svešs. Šī šķira bija tā, kuŗas sarkanā roka mūs nemitīgi un muļķīgi "skrīnēja" un visiem līdzekļiem pūlējās mūs ilgāk spīdzināt.

"Skrīningu" laikam ielgstot, sāka iet plašumā "D.P." kapsētas Vācijā. Mira ne tikai vecie. Arī daudzi no jaunatnes, dzīvojot nenormālos apstākļos, neizturēja. Kad jau iesākās izceļošana, palicēji apskauda "laimīgos", kuŗu "skrīnēšana" nu bija izbeigusies. Bezjēdzīgā, ilgā dzīvē nometnēs viņi pazaudēja ticību, ka varēs izceļot. Izbraucot palicēji griezās pie manis, tāpat kā pie citiem aizbraucējiem, ar lūgumu viņus neaizmirst un deva līdz zīmītes ar savu vārdu un adresi.

Iebraucot ASV un mēģinot iekārtoties dzīvē un darbā, redzēju, ka man nebija iespēju kādam palicējam palīdzēt. Vēlākos gados gan dzirdēju par gadījumiem, kad citi bija varējuši palīdzēt.

Kādas izredzes dzīvē mūs sagaidīja paliekot Eiropā? Tas ir interesants jautājums. Es domāju, ka mēs Eiropā būtu ierīkojušies labāk nekā ASV. Eiropai sākot atdzīvoties, bija jūtams darba spēka trūkums.

Mēs darba nebaidījāties un samērā īsā laikā būtu iesaistījušies Eiropas valstu saimniecībā. Eiropa ar tik vērtīga elementa iegūšanu būtu cēlusies. Mēs paši, pēc asinīm un pārliecības būdami eiropieši, nejustos sveši. Vienīgais, kas mūs biedēja, bija Padomju Savienības tuvums. No piedzīvotā terora mēs bijām tā iebaidīti, ka nemaz necentāties noskaidrot, kas mūs Savienotās Valstīs sagaida. Sak', lai notiek, kas notikdams, ka tikai no Padomju Savienības tālāk projām. Tā mēs visi domājām, un tas arī bija galvenais iemesls mūsu emigrācijai. Mēs it nemaz nepazinām emigrācijai izraudzītās zemes. No savām apmešanās vietām mēs netikām izsūtījuši izlūkus, lai tie mums atvestu kādas ziņas. Mēs akli padevāmies savam liktenim. Dažam tas deva materiālus panākumus, bet ar lielam pūlēm un pašuzupurēšanos. Lielākā daļa no mums tika pie savas ģimenes mājiņas un ar to apmierinājās. Jaunajiem, mūsu bērniem, kuņi šeit iegūst augstāko izglītību, ir izredzes iekļūt vidusšķirā, bet par to, ja ne viņiem pašiem, tad lielai daļai viņu bērnu būs jāsamaksā ar senču tautības zaudēšanu. Maksa par lielu!

Mēs gan esam organizējušies biedrībās un nodibinājusi savas draudzes. Esam pat uzcēlušī desmitiem baznīcu un sabiedrisko ēku. Mums pie organizācijām pastāv un darbojas savas skolas un audzināšanas vajadzībām iegādāti lielāki lauku īpašumi. Mēs turamies kopā, bet nenoliedzami ar jauktām laulībām mums rodas nobirums. Starp mūsējiem ir ideālisti, un viņi veltī savus spēkus tautības saglabāšanai un uzturēšanai. Kā spējīgākās organizācijas un līdz šim ar vislabākiem panākumiem darbojas mūsu studentu korporācijas. Vairākas no tām savas spējas šajā virzienā ir pierādījušas savā vairāk nekā simts gadus ilgajā pastāvēšanas laikā. Cerēsim to labāko un galvas nenokārsim.

Arī dedzīgie "skrīnētaji" laiku nevarēja apturēt, un tā pienāca mūsu kārta, kad mums bija jābrauc uz Brēmerhavenu (Bremerhaven), lai no

turienes ar ASV tvaikoni "Eltinge" brauktu uz Bostonu. Vispirms gan vēl bija jāapstājas IRO transitnometnē "Grohn". Bet tā kā tvaikoņa atiešanas laiks bija nolikts uz 1949. gada 6. maiju, tad cerējām, ka ceļojums noritēs gludi un vairs "skrīninga" nebūs. Brālis ASV bija parūpējies, ka Vispasaules katoļu labdarības organizācija bija uzņēmusies par mums gādību, kamēr nokļūstam Tafta (Taft) avēnijā Nr. 1844, Losandželosā, Kalifornijā.

Kad jau atradāmies Groņas caurlaides nometnē, mūsu "skrīnētāji" izspēlēja savu pēdējo triku. Pirms uzkāpšanas uz tvaikoņa katram izsniedza "dāvanu": maisiņu ar zobu birsti un kārbiņu ar zābaku ziedi un teica, ka par saņemšanu jāparakstās. Kā vēroju, visi pirms manis, saņēmuši "dāvanu", nekavējoties parakstījās nodrukātā sarakstā. Man tomēr radās interese izlasīt, par ko tieši parakstos, neuzkrītoši un ātri es izlasīju, ka "parakstījušies" ar savu parakstu apliecina, ka brīvprātīgi atsakās no zaudējumiem, ja ceļojumā ar tvaikoni "Eltinge" tādi rastos, vai nu no tvaikoņa sadursmes, vai citiem iemesliem. Man nebija izvēles - neparakstīšanās gadījumā nelaistu uz tvaikoņa un tas manai ģimenei varētu sagādāt neparedzamas sekas. Tāpēc savam parakstam pievienoju vārdus "sine obligo" (bez atbildības). "Dāvanas" izsniedzējs to nepamanīja, un es uzkāpu uz tvaikoņa.

Kā izrādījās tvaikonis "Eltinge" bez kādiem traucējumiem 1949. gada 15. maijā sasniedza Bostonu. Mēs pat neslimojām ar "jūras slimību"! Uz tvaikoņa mūsu pārtika bija ļoti bagātīga. Pie tādas nebijām pieraduši, un tāpēc ar ēšanu biju uzmanīgs - vajadzīgs bija laiks, lai pierastu pie tik kalorijām bagātas barības. Kā bija redzams, daudzi pasažieri mocījās ar "jūras slimību". Viņi nevarēja ēst, un pāri palikušo barību virtuves personāls meta pāri bortam. Vēl tagad atmiņā ir palicis skats, kad lielu kurvi ar novārītām olām sabēra okeānā. Pirmais iespaids no nakošās patvēruma zemes palika: "Bagāta, bet nepraktiska." 1949. gada 15. maijā tvaikonis „Eltinge”

piestāja Bostonas ostā, un mēs, nokārtojuši muitas formālitātes, izgājām no muitas dārzā. Mēs, mūsu ģimene, nebijām apkrāvušies ar mantām - tādu mums nebija. Kā jau agrāk atzīmēju, tās Karlsbādē piesavinājās mūsu "draugi", kur dzīvojām - čechi. Muitas telpā gan redzēju, ka kāda pasažiera bagāžā atrada daudz sidraba trauku un lukturu. Kas ar tiem notika, nezinu.

Ārpus muitas rajona mūs sagaidīja minētās katoļu organizācijas pārstāvis. Viņš samaksāja par musu dzelzceļa biļeti līdz Losandželosai un katram iedeva 20 dolārus ceļa naudai, uzturam. Šo naudu, kopā 360 dolārus, kad sāku strādāt un pelnīt, atmaksāju. Losandželas dzelzceļa stacijā 1949. gada 19. maijā mūs sagaidīja mans brālis ar visu savu ģimeni un aizveda uz mūsu pagaidu un pirmo dzīves vietu ASV - uz savu māju Tafta avēnijā Nr. 1844, Holivudā. Tā jaunā pasaulē sākās mūsu jaunā dzīve.

* * *

Braucot pāri Atlantijas okeānam ar tvaikoni "Eltinge" un braucot ar vilcienu no Bostonas līdz Losandželosai četras dienas, pietika laika, lai pārdomātu apstākļus, kas pie tā noveda.

Dievs un liktenis mums bija palīdzējis atbrīvoties no iebrucējiem: krieviem un vāciešiem un nodibināt pašiem savu neatkarīgu valsti Latviju. Ar paceltu galvu un pilnu krūti mēs dziedājām: "Šī zeme ir mūsu, šīs pilsētas mūsu." Jā, tiešām, mēs bijām kungi savā dzimtajā zemē. Tiešām, mēs paši sev likumus devām.

Apstāsīties pie jautājuma, kas mani visvairāk nodarbināja ceļā no Brēmerhavenas Vācijā līdz Losandželosai ASV. - Vai mēs visu darījām, kas bija svēts mūsu pienākums, lai aizstāvētu un pasargātu savu valsti no ienaidniekiem? - Ar dziļu nožēlošanu un smagu vainas sajūtu man jāatzīstas, ka mēs daudz par maz darījām, lai mūsu valsts nekristu par vieglu

upuri mūsu vēsturiskā ienaidnieka, mežonīgās Krievijas nagos.

Šeit es negribu nodarboties ar vēsturisku notikumu pieminēšanu. Neslēpsim, ka mūsu tautas vēsture ir bagāta ar ciešanām un pazemojumiem, bet arī nenoliegsim, ka mūsu tautas vēsture ir bagāta ar uzvarām, kas klātas ar slavas vainagiem. Kaut arī skaitliski maza, bet garīgi mēs esam stipra un veselīga tauta. Tiešām, mēs esam stiprāka tauta nekā mēs to apzināmies. Pēc būtības mēs neesam nedz ķildīgi, nedz nesaticīgi, bet mēs esam viengabalaina tauta; tikai to mēs paši visā pilnībā neizprotam. Ņemsim kaut periodu pirms Pirmā pasaules kara. Mēs paši savu zemi pārvaldījām. Visos pagastos visi pagastu vecākie bija latvieši, ievēlēti pagastu iedzīvotāju pilnsapulcēs. Visi pagastu tiesu locekļi bija latvieši. Visi pagastu un tiesu darbveži bija latvieši. Tāpat arī visu pagastu un draudžu skolu priekšnieki un skolotāji bija paši latvieši. Ar katru gadu draudžu mācītāju - latviešu skaits palielinājās. Zemnieku virstiesās bija latviešu tiesneši. Vērigai acij nepagāja garām apstākļi, ka dažus gadu desmitus pirms Pirmā pasaules kara latvieši kā materiālā ziņā, tā arī administratīvā sāka pārņemt noteikšanu savās rokās. Kaut arī ne mūsu pašu zemē, kas tik strauji nebija iespējams, mūsu neatkarīgās valsts vadībai kadri sagatavojās citās valstīs. Tas notika lēnām, bet droši. Kā mēs to piedzīvojām 1918. gadā, mūsu valsts dzīves vadībai kadri jau bija gatavi. Mums netrūka amatu personu, bet mūsu tauta bija maza. Mūsu tauta ne kvalitatīvi, bet kvantitatīvi bija maza. Tur citus nevainosim, bet paši sevi, jo par daudz viegli atstājām savu zemi, lai citās valstīs ieņemtu ienesīgus amatus un, kad savai tautai bijām vajadzīgi, visi, kas varēja un kam vajadzēja atgriezties, neatgriezās. Pēc brīvības izkarošanas mēs dedzīgi nodevāmies kara izpostītās zemes atjaunošanai. Tajā virzienā mums bija apžilbinoši panākumi, bet mēs nepiegiezām vērību tautas dzīvā spēka palielināšanai un valsts drošībai,

apbrunosanai.

Kaut arī mūsu valsts dzīves vadībai kadri sagatavojās citās zemēs, ne mūsu pašu zemē, mēs bijām spējīgi ieņemt visus amatus un tos sekmīgi izpildījām. Notika arī nepareizības - "panamiņas", bet mūsu tiesas un administrācija ar tām viegli tika galā.

Visās nozarēs, izņemot valsts aizsardzību, mēs sekojām laika garam un ar labiem panākumiem. Bet kā tas notika, ka jautājumam par valsts drošību netika pievērsta pienācīga vērība? Kā tas bija un ir, - komplicētā valsts aparāta pārvaldīšanai ir nodibinātas ministrijas. Tā tas bija arī Latvijā. Valsts aizsardzībai pastāvēja Kaŗa jeb Aizsardzības Ministrija. Šīs ministrijas vadība atradās kaŗa respektīvi aizsardzības ministra rokās. Kā tehniskais izpildītājs pastāvēja Galvenais respektīvi Armijas štābs. Saskaņā ar mūsu Satversmi armija bija padota valsts prezidentam.

Būdams Atbrīvošanās kaŗa dalībnieks un armijas komandiera, respektīvi Galvenā štāba tieslietu pārzinis, es ieguvu pilnīgu iespēju iepazīties ar Valsts Drošības resora visiem atbildīgiem darbiniekiem, ieskaitot pašu ministru. Sakarā ar šo iespēju gribot negribot man radās ieskats par katru atbildīgo darbinieku. Un tagad, ceļā no Brēmerhavenas Vācijā līdz Bostonai ASV, kavējoties atmiņās par mūsu tautas traģēdiju, secināju, ka tajā lielā mērā vainojami Kārlis Ulmanis un Jānis Balodis. Kā viņiem abiem bija lieli nopelni pie Latvijas nodibināšanas, tā arī viņiem abiem ir lieli nopelni pie Latvijas apkaunojošās bojā ejas.

Viņi abi, Kārlis Ulmanis un Jānis Balodis, piedalījās 1934. gada 15. maija noziegumā - valsts nodevībā. Pēc varas sagrābšanas savas rokās Kārlis Ulmanis par daudz laika veltīja sevis slavināšanai un sava režīma nodrošināšanai. Braukājot apkārt, lai teiktu runas, viņš kā svētbildi līdzī vadāja ģenerāli Jāni Balodi. Savās runās viņš pauda uzskatu, ka Latvija ir un ka Latvija būs. Viņš iemidzināja tautu

un novērsa tautas uzmanību no draudošām briesmām. Tajā pašā laikā it neko nedarīja, lai Latvija būtu sagatavota vajadzības gadījumā draudošās briesmas atvairīt.

Ja arī neizdevās - neprata vai negribēja nodibināt visu trīs Baltijas valstu apvienību, tas neatbrīvoja no pienākuma rūpēties par savas valsts drošību. Taisni otrādi - tas uzlika pienākumu vairāk ziedot laiku un līdzekļus efektīvas aizsardzības sistēmas izveidošanai. Kā vēlāk atklājās, pirms 1934. gada 15. maija Saeima armijas vajadzībām piešķīrusi krietni vairāk līdzekļu, nekā tas bijis pēc apvērsuma. Ja būtu bijusi laba griba, tad ar valsts rīcībā esošiem līdzekļiem varēja tikt izveidota ļoti efektīva, kustīga armija. Es negribu šeit minēt visus līdzekļus, bet tikai pieminēšu, ka valsts zelta rezerves Anglijā un ASV bija lielas. Vaina nav meklējama līdzekļu trūkumā, bet kaut kur citur. Mēs pat neredzam, ka pēc 1934. gada 15. maija apvērsuma kaut kas būtu ticis darīts valsts drošības labā. Es nedomāju, ka tādu rīcību kā ieroču iegādi no Padomju Savienības par 20 miljoniem latu var ņemt nopietni. Kā jau to varēja sagaidīt, Padomju Savienība gan ieročus piegādāja, bet tie nav bijuši lietojami: daļas samainītas un arī municija samainīta. Tāpat arī ieroču pasūtīnāšana Anglijā izdarīta par vēlu, un tie nekad Latvijā nav pienākuši. Iespējas, kādas savā laikā bija: iegādāt ieročus no Vācijas, Čehoslovākijas vai Zviedrijas netika izmantotas. Arī savā zemē daudz kas varēja tikt ražots pašu spēkiem, bet par to "vadonim" nebija intereses. Nolaidība, "culpa levis", kā tas ir šajā gadījumā, ir noziegums.

Ka šai "nolaidībai" ir dziļākas saknes, norāda sekojošie apstākļi: kad armijas vadība darīja zināmu, ka ir nepieciešams izbūvēt nocietinājumus pret Padomju Savienību, tad ārlietu ministrs Munters iebildis, ka to nevarot darīt, jo ar tādu rīcību sakaitināšot krievus. Ulmanis viņam piekritis. Kad armijas vadība atkārtoti iestājusies par nocietinā-

jumu būvi un to gribējusi izdarīt ar saviem sapie-riem, atkal iebilsts, un no nocietinājumu izbūves nekās nav iznācis. Bet Padomju Savienība pret Latvijas robežu izbūvējusi trīs aizsardzības līnijas.

Profesors Edgars Andersons savā grāmatā "Latvijas bruņotie spēki un to priekšvēsture" raksta, ka 1939. gada ziemā ģenerālis Balodis izvadājis Padomju Savienības sūtni Ivanu Zotovu gar Latvijas austrumu robežu, lai viņš pats varētu pārlicināties, ka Latvijas Armija pilnīgi uzticas Padomju Savienībai un pierobežā nebūvē nekādus aizsardzības līdzekļus. Ja nu Jānim Balodim ar Ivanu Zotovu bija tik liela draudzība, tad pēc robežas pārbaudes Latvijas pusē vajadzēja pārbraukt Krievijas pusē un arī to pārbaudīt.

Es negribu apgalvot, ka Jānis Balodis būtu nokļuvis KGB iespaidā, bet, ja kāds to darītu, zinot, ka Balodis bija aizrautīgs kāršu spēlmanis, es viņu neaizstāvētu.

Armijai vēl pastāvēja projekts uzbūvēt nocietinājumu līniju Lubānas līdzenumu klānu rajonā. Kad armija saņēma atļauju uzbūvēt šajā līnijā dzelzsbetona ligzdas un tām līdzekļi tika atvēlēti, izrādījās par vēlu - Sarkanarmija jau bija okupējusi Latviju.

Daži mūsu kaŗa lietu "speciālisti" apgalvo, ka tādas aizstāvēšanās līnijas izbūvei nebūtu nekādas nozīmes, jo neesot klintis, kā tas esot Somijā. Uz to man jāatbild, ka es nedomāju, ka kaŗu var uzvarēt ar aizstāvēšanos: vai nu klintīs vai nocietinājuma ligzdās klajumā. Bet izbūvētas aizstāvēšanās līnijas un bunkuri ir nepieciešami, lai apturētu pretinieka nejaušu uzbrukumu un valstī varētu izvest mobilizāciju, un militārās vienības varētu izvērsties frontē, lai pieņemtu cīņu.

Nevienu acumirkli es neesmu šaubījies par to, ka mums bija jāaizstāv sava valsts, sava zeme un tauta ar ieročiem rokās. To prasīja mūsu tautas gods. Mēs nedrīkstējām glēvi padoties. Mēs uz visu mūžu sevi aptraipījām ar negodu. Es vēl reizi ņemos

šeit apgalvot, ka mūsu valstij bija pietiekami daudz līdzekļu, lai noorganizētu mūsu dzīvam spēkam piemērotu armiju un šo armiju apbruņotu un apgādātu ar moderniem - visjaunāko tehnisko saniegunu ierociem. Tāda armija, ieskaitot visas trīs Baltijas valstis, skaitliski pārsniegtu 500 000 karavīru. Pretiniekam būtu jānostāda pretī piec- vai pat desmitkārtīgi lielāks karaspēks. Nav šaubu - ja mēs būtu gatavojušies aizstāvēt sevi ar ieročiem rokās, to pašu būtu darījuši arī mūsu kaimiņi: igauņi un lietuvieši. Ja mēs būtu bijuši stipri, tas ir - būtu darījuši to, kas mums bija jādara, boļševiki mums nebūtu uzdrošinājušies uzbrukt. Arī citas valstis būtu respektējušas mūsu spēku, mūsu gatavību sevi aizstāvēt. Tam, kas sevi aizstāv, rodas draugi un citi nāk palīgā, bet tie, kas to nedara - zūd no pasaules atmiņas.

Vēl viens "vadonim" nepiedodams apstāklis. Mūsu aizsargu organizācija bija nopietna militāra vienība. Gandrīz visi izdienējuši obligāto kaŗa dienestu un vēl spēka gadus. Aizsargi jau bija apbruņoti automātiskiem ieročiem. Skaita ziņā sasniegta vairākus desmitus tūkstošus (ap 60 000). Šai organizācijai, kas jau bija sadalīta militārās vienībās: rotās, bataljonos un pulkos, kaŗa laikā būtu ļoti liela nozīme. Daži aizsargu pulki jau atradās robežu tuvumā un dažu stundu laikā varētu ieņemt frontes līniju. Bet kas notika ar aizsargiem? - Viņus pārvērtā par režīma sargiem. Aizsargus pakļāva Sabiedrisko Lietu Ministrijai! Kas bija Sabiedrisko Lietu Ministrija? - Tā pēc būtības bija režīma propagandas iestādījums. Visur, kur ieradās vadonis, aizsargi rūpējās par ovācijām un norīkoja bērņus puķu kaisīšanai "vadoņa" ceļā. Šis apstāklis - aizsargu pārvērsšana par nevis valsts, bet režīma sargiem, norāda, ka "vadonis", tāpat kā viņa tuvākie darbinieki: ģenerālis Jānis Balodis un ārlietu ministrs Vilhelms Munters, nav kalpojuši Latvijas labākām interesēm.

1939. gadā Padomju Savienība izrādīja lielu aktivitāti pret Somiju un Baltijas valstīm. Tā pieprasīja teritoriālas koncesijas no Somijas un no Baltijas valstīm - militāras bāzes. Rīgā 1939. gada 1. septembrī Kārlis Ulmanis parakstīja deklarāciju par Latvijas neitrālītāti un Maskavā 1939. gada 6. oktobrī parakstīja ar Padomju Savienību noslēgto Savstarpējās palīdzības paktu. Padomju Savienības mums solītā palīdzība izpaudās Sarkanarmijas bažu nodibināšanā Latvijas teritorijā.

Somija noraidīja Padomju Savienības nepamatotās prasības. Padomju Savienība, apzinoties, ka sakarā ar Staļina - Hitlera paktu nav no Vācijas ko baidīties un Baltijas valstu armijas nav kaujas gatavībā - uzbruka Somijai, un iesākās tā sauktais Ziemas kaņš. Latvijai ilgi neiznāca dzīvot Kārļa Ulmaņa izsludinātā neitrālītātes pakta aizsegā, jo 1940. gada 16. jūnijā Padomju Savienība iesniedza ultimātu.

Padomju Savienības straujā rīcība Somijā, Baltijas valstīs un Rumānijā Vācijai sagādāja lielu pārsteigumu un arī radīja rūpes. Bija aizskartas Vācijas intereses: koka materiālu piegāde no Somijas. Bez tam vācu tautas simpātijas bija Somijas pusē. Džordžs Kenans (George Kennan) savā grāmatā "Russia and the West under Lenin and Stalin" raksta, ka Hitleris par Padomju Savienībai piešķirtām lielām koncesijām Somijā, Baltijas valstīs un Rumānijā neesot bijis laimīgs. - Vācijai liktenīga pārsteigšanās.

Padomju Savienība apzinājās, ka tai jāsteidzas ar Staļina - Hitlera paktā paredzēto koncesiju izmantošanu. Lai cik necaurredzams bija "dzelzs aizkars", tomēr visu nevarēja noslēpt. Par spīti drausmīgajam terroram, kāds Padomju Savienībā tika lietots, brīvības dīglis nebija pilnīgi iznīcināts. Cilvēki cerēja un gaidīja, ka izdosies atbrīvoties no viņiem ar varu uzspiestā režīma. Ja var ticēt no Sarkanarmijas bēgošo virsnieku stāstījumiem, tad

bijis nodoms Ziemas kara laikā, izlietojot Somijas palīdzību, atbrīvoties no sarkanā terrora. Savos apsvērumos kalkulējuši, ka Ziemas kara norise ir par tālu uz ziemeļiem un līdz ar to nedroša aizmugure. Apsvēruši, ka izdevīgāks stāvoklis būtu, ja izceltos karš ar Baltijas valstīm. Tādam aprēķinam bija zināms pamats. Arī Latvijas karavīru labā slava tikusi ņemta vērā. - Maza armija ar ļoti stipru garīgo spēku var būt efektīvāka nekā liela armija ar garīgā spēka trūkumu.

Kā ir zināms, Somijas karā Sarkanarmija zaudēja apmēram vienu miljonu karavīru un karš ilga divus mēnešus. Padomju Savienība piedāvāja Somijai pamieru. Ja Baltijas valstis būtu piedalījušās karā, savām armijām pārsniedzot 500 000 karavīru, tad ir drošs pamats apgalvot, ka no Eiropas kartes Baltijas valstis nebūtu nozudušas kā neatkarīgas valstis. Laba pamācība mums nākotnē: vienmēr esi gatavs savu valsti aizsargāt.

Par to, ka Padomju Savienība nebija visu pilsoņu vienādi domājoša valsts, nevienam nedrīkstētu būt šaubas. Pilsoņi zināja un saprata, ka viņiem nav tiesību savas domas brīvi izteikt. Viņi apzinājās, ka KGB viņus uzrauga. Viens brīvi pateikts vārds varēja būt liktenīgs. Tomēr, kā redzējām no daudziem aprakstiem, kara sākumā, uzskatīdami Vāciju par savu atbrīvotāju, daudzi krievi sadarbojās ar vāciešiem. Daudzas Sarkanarmijas vienības, pat pulka sastāvā, padevās gūstā. To apraksta arī baltvācietis Zigrīds fon Fēgezaks (Siegfried von Vegesack), kurš darbojās par tulku Austrumu frontē, savā grāmatā "Par tulku Austrumu frontē" ("Als Dolmetscher im Osten").

Kamēr mūsu kaimiņi vācieši un krievi izbūvēja aizsardzības līnijas gar mūsu un pārējo Baltijas valstu robežām, mūsu valdība valsts drošības labā it nekā nedarīja. Pat vienkārši pozīciju grāvji netika izrakti. Tāda rīcība ir pretinieka netieša pamudināšana uz agresiju, un tā arī notika: Sarkanarmija to visā pilnībā izmantoja.

Mūsu valsts traģēdijas sākums meklējams

1934. gada 15. maija apvērsumā, kas pēc būtības un formas kvalificējams par valsts nodevību. Likvidējot Saeimu, tautai tika atņemta iespēja piedalīties sava likteņa noteikšanā. Tautas balss tika noslāpēta. Nevienš nedrīkstēja pacelt balsi un izteikt savas domas. Jāapmierinās bija ar to, ko ziņoja valdības ziņu avoti un savās runās teica pats "vadonis". Tas, kas tika rakstīts presē un ko runāja "vadonis", varēja arī neatbilst īstenībai. Tā tas bija ar valsts drošību. Patiesību neviens nezināja, bet tas, ko teica "vadonis", vēlāk izrādījās nepatiesība.

Kādā savā runā, runājot par Latvijas valsts ārpolitiku, Kārlis Ulmanis teica: "Mūsu ārpolitikā jo svarīgu vietu ieņem sadarbība ar mūsu Baltijas kaimiņiem." Patiesībā nekādas sadarbības nebija, un tā rezultāts bija visu trīs Baltijas valstu sabrukums. Kādā citā - Virsnieku klubā teiktā runā - Kārlis Ulmanis teica: "Mums jā rūpējas un jāgādā par savu armiju, cik vien mēs to varam un spējam, zīmējoties uz ieročiem, apbruņojumu un visu citu, lai mūsu armija varētu būt stipra un justos droša, un lai visa zeme varētu būt droša un stipra." Kādā citā runā starp citu Kārlis Ulmanis teica: "Dāmas un kungi, ļoti godātie klātesošie, tāpat visi tie, kas šajā brīdī noklausaties savās mājās pie radiofona to, kas man šajā 3 gadu atskatē un atcerē bija sakāms, es varu kā pēdējo teikumu jums likt uzklaut tikai to: Ar visu drosmi, skaidru skatu un neatlaidību - uz priekšu - par tautu, par valsti, par Latviju! Uzvara bija mūsu un būs mūsu!"

Ulmaņa runas nebija kodolīgas un koncentrētas, bet parasti stieptas, un tā vien likās, ka runas nevar nobeigt. Viņš daudz braukāja, daudz runāja un daudz laika tērēja sava režīma propogandēšanai. No teiktām runām, noticot pateiktam, tauta domāja, ka teiktie vārdi nav tukša skaņa, un vienā mierā turpināja dzīvot un strādāt, kamēr lācis bija ienācis sētā. Tad visi šausmās satrūkās un redzēja, ka attiecībā uz Latvijas drošību ir tikuši maldināti.

Ka valsts drošības ziņā mēs bijām stipri

atpakaļ palikuši, to redzēja un zināja ne tikai mūsu kaimiņu valstis, bet arī citas valstis. To acīs mēs zaudējām cieņu un respektu. Tās no mums novērsās un pat tad, kad to vēlējāties, vairs nepārdeva ieročus un municiju. Tas ir tas sliktākais stāvoklis, kādā bijām nonākuši. Kaut arī Kārlis Ulmanis sevi iecēla par "Valsts Prezidentu", viņš nepacēlās līdz valsts prezidenta līmenim. Viņš bija tipisks partijas vīrs un tāds arī palika. Kā vienu piemēru apskatīsim Baltijas vāciešu repatriāciju. Baltijas vācieši nebija svešinieki ne Latvijā, ne Igaunijā, ne arī Lietuvā. Viņi bija dzimuši šajās zemēs un ar šīm zemēm saauguši un saradojušies. Viņi bija vērtīgākā no mūsu minoritātēm. Viņus zaudēt, kā vēlāk izrādījās, nozīmēja visu zaudēt.

Ja jau nu tik tālu bija nogājis, ka mums jāšķiras, tad šķiršanos vajadzēja izdarīt ar godu, bet nevis aizgājējiem iespert ar kāju. To viņi nebija pelnījuši. Šajā sakarībā es domāju Kārļa Ulmaņa runu radiofonā, kuŗu es noklausījos. Tajā starp citu viņš izaicinoši pateica: "Kas grib, lai iet! Lai iet uz neatgriešanos!" Tas nebija paldies par vairākus gadu simteņus ziedoto darbu Latvijas labā. Tādā "prezidenta" atvadu runā noklausoties, mani pārņēma kauna sajūta. Par domstarpībām, kādas pagātnē bija radušās, nebija vainojami izceļotāji. Viņu lielākā daļa neatstāja Latviju, pašiem to vēloties. Daudzi to darīja ar nožēlu un asarām acīs. Šie izglītotie, krietnie cilvēki strādāja visās saimniecības nozarēs, gan valsts dienestā, gan arī privātos uzņēmumos. Es šeit atzīmēšu no daudziem vienu gadījumu. Bija tāds virsnieks kapteinis Marnics (Marnitz). Viņš dienēja smagās artilērijas pulkā un komandēja bateriju. Viņš bija izdienējis nākošo dienesta pakāpi; tas ir - viņu vajadzēja paaugstināt pulkvežleitnanta dienesta pakāpē. Bet tā kā nebija brīvas vietas, tad viņš tāpat kā citi Latvijas Armijas virsnieki netika paaugstināts. Sakarā ar repatriāciju, būdams vācu izcelsmes, viņš izceļoja kā artilērijas kapteinis. Šeit jāatzīmē, ka Vācijā atzina Latvijas Armijā iegūtās dienesta

pakāpes. Kapteinis Marnics tika uzņemts Vācijas Armijā ar Latvijas Armijā izdienēto dienesta pakāpi. Latvijas Armijā pēc kapteiņa nākošā dienesta pakāpe ir pulkvežleitnants, bet Vācijas Armijā - majors. Ja Latvijas valsts galva šajā tragiskajā brīdī, būtu rīkojies kā valsts vīrs, viņš atvadoties būtu pateicies par dienestu un par atzinības zīmi kapteini Marnicu būtu paaugstinājis pulkvežleitnanta dienesta pakāpē, jo viņš to jau bija izdienējis. Tā kā tas nenotika, tad kapteinim Marnicam Vācijas Armijā bija jākomandē mazāka vienība nekā pulkvežleitnants komandētu. Kā pulkvežleitnants viņš būtu tiesisks komandēt pulku. Par spīti tam, ka viņam tika nodarīta pārestība, kapteinis Marnics atgriezās Latvijā, bet šoreiz - lai tur paliktu uz visu mūžu. Viņš krita kaujā pie Daugavas, aizstāvot Latviju no krieviem.

Es domāju, ka valstsvīrs būtu pieklājīgi atvadījies no visiem aizceļotājiem un, kur to apstākli prasīja, bez kopīgas pateicības būtu izdarījis paaugstinājumus dienestā un piešķīris ordeņus. - Nevajadzēja tēlot Anglijas teiku karali Kenutu (Kenuth). Ir vēl augstāki spēki un lielāka vara nekā laicīgiem valdniekiem.

Nepagāja ilgs laiks no Ulmaņa teiciena: "Lai brauc uz neatgriešanos!", kad arī pašiem latviešiem Latvija bija jāatstāj un glābiņš jāmeklē Vācijā. Vai arī daudziem no viņiem šis brauciens nebūs uz neatgriešanos? Kas to lai zin!? Bet, kā redzams, tad arī pats Ulmanis uz Krieviju aizbrauca uz neatgriešanos. Varbūt arī tas bija likteņa mājiens, ka, ņemot vērā viņa nodevīgo rīcību pret Latvijas drošību, viņam Latvijā palikt nebija vietas.

Kad Latvijas Atbrīvošanās karš bija beidzies, armija pārgāja uz miera laika apstākļiem, un iesākās karavīru regulāras mācības. Miera laikā tika apmācīti un sagatavoti kadri, kas mobilizācijas gadījumā pārņemtu jauno vienību komandēšanu. Tiešām, karavīri bija priekšzīmīgi apmācīti un sagatavoti. Arī

apbruņojuma ziņā, papildinot municijas krājumus, armija bija kaujas spējīga. Tikai bija viens trūkums. Armijas augšienē trūka personas, kas būtu apgarnotas ar cīņas garu. Nebija apņēmības par katru cenu un ar visiem rīcībā esošiem līdzekļiem pieņemt cīņu. Vairākkārtīgais un ilggadīgais kara ministrs ģenerālis Balodis bija krievu orientācijas. Profesors Andersons sava grāmatā "Latvijas Bruņotie spēki un to priekšvēsture" raksta:

"Daļa latviešu augstāko virsnieku tomēr centās uzturēt "labas attiecības" ar Padomju Bruņotiem spēkiem, sevišķi kara ministrs ģenerālis Jānis Balodis, kuŗš 1937. gada maijā Augstākās Kara skolas virsnieku izlaidumā pateica, ka Padomju Savienībā gan pastāv cita iekārta, bet kara gadījumā būs jāiet kopā ar Padomju Savienību. 1938. gada 11. janvārī Vidzemes divīzijas komandieris un Rīgas garnizona priekšnieks ģenerālis Fricis Virsaitis jaunajam padomju militāram atašejam pulkvedim Ivanam Stepanovičam Zotovam pateica: "Mūsu simpatijas ir jūsu pusē," un 28. oktobrī ģenerālis Balodis tam pašam Zotovam izteicās: "Latviešiem, sevišķi armijā, nekad nav bijusi un nebūs poļu vai vācu orientācija... Latviešu tauta nekad neies ar viņiem, un mēs to labi zinām... mūsu tautai ir sirsnīgas jūtas vienīgi pret jums - krieviem, un tas mums jāņem vērā." Nav skaidrs, vai tās ir bijušas Baloža patiesās domas, vai viņš ir tikai vēlējies pieglaimoties padomju militāriem pārstāvjiem. Viņa liktenis vēlāk padomju iekārtā gan arī bija pavisam citāds nekā lielākajai daļai viņa apakšnieku, kas zaudēja savas dzīvības vai arī tika sakropļoti padomju koncentrācijas nometnēs."

Kā tas ir jau konstatēts, tad Kārlis Ulmanis un tāpat arī ģenerālis Jānis Balodis, un ārlietu ministrs Vilhelms Munters, bija pret aizsardzības līnijas izbūvi gar Latvijas austrumu robežu. Tāda rīcība nozīmēja - atklāta robeža: mēs ar jums nekarosim. Ja jau krievi pret Latviju bija izbūvējuši trīs aizsardzības līnijas, tad viņi atrada, ka tādai rīcībai

ir zināma nozīme un vērtība. Aizsardzības līnijas, raugoties pēc to frontālā dziļuma, var būt, sākot no vienkāršiem tranšeju grāvjiem, līdz dzelzsbetona bunkuriem un tanku aizsprostiem. Kaut arī tagadējā kaņā, kur tiek lietoti modernie ieroči un aviācija, šiem lauku nocietinājumiem nav tik liela nozīme kā tas bija agrāk, tomēr psiholoģiskā nozīmē tiem ir liela vērtība. Kareivis jūtas drošāks. Pirmā pasaules kara laikā, sūtot kareivju ķēdi uz priekšu, viņiem tika dotas līdzīgas īsos kātos vidēja apmēra lāpstas, lai pēc pārskrējiena varētu ierakties, vismazākais - galvas aizsegam. Pieņemsim, ka Ulmanis, Balodis un Munters bija tik lieli kara lietu speciālisti, ka viņi nocietinājumu līniju izbūvi atrada par nenozīmīgu un nevajadzīgu. Kāpēc tad tās būvēja viņu draugi robežas otrā pusē? Ja nocietinājumu līnijām nebūtu bijusi nozīme un vērtība, kādā ziņā tad ar to izbūvi varētu sakaitināt krievus? Tādā gadījumā ārlietu ministra Muntera bažas par krievu iebildumiem jāatzīst par nepamatotām.

Bet mēs zinām, ka ne tikai krievi gar mūsu robežu izbūvēja aizsardzības līnijas, bet arī vācieši darīja to pašu. Jājautā, ja jau mēs zinājām, ka gar mūsu robežu kā austrumos, tā arī rietumos ierīkotas nocietinājumu līnijas, kāpēc mēs nedarījām to pašu? Uz ko mēs cerējām un uz ko pašāvējamies?

Kad armijas vadība gribēja izbūvēt aizsardzības līniju un to būtu veikuši mūsu sapieri, tad tas tika bremsēts un aizliegts. Ar ko lai izskaidro tādu valdības rīcību? Ja, šo apstākli apsverot, ņem vērā to, ka armija arī netika apgādāta ar municiju un moderniem ieročiem, tad gribot negribot jāatzīst, ka mūsu valsts vadība neatradās tādu personu rokās, kurām rūpēja Latvijas drošība un tautas gods.

Par spīti šādam chaotiskam stāvoklim, kad krievi šķērsoja mūsu robežu Alūksnes virzienā, nesāņemot nekādu rīkojumu, 7. Siguldas pulka komandieris uz savu iniciatīvu pulku izvērta frontē pret ienaidnieku. Vēlāk viņš saņēma rīkojumu ar savu pulku atgriezties kazarmās.

Kaut arī armija nebija sagatavota sekmīgam kaņam, tomēr cīņa bija jāpieņem. Tautas gods to prasīja. Latvija kā suverēna valsts bez cīņas nedrīkstēja ienaidnieku ielaist savā zemē. Tā bija pašnāvība. Latvija zaudēja visu. Zaudēja savu valsti, brīvību un godu. Mēs arī zaudējām cieņu, un citas valstis ar nicināšanu noraudzījās uz mūsu gļēvo rīcību. Pēc dažiem gadu desmitiem arī bailīgie, kas negribēja karot, būs miruši. Kāda gan vērtība nožēlojamai dzīvei dažus gadu desmitus, ja par to jāsamaksā ar godu, kas būtu nemirstīgs. Tautas gods ir daudz svarīgāks nekā dažu simtu un tūkstošu dzīvības.

Tā nebija tautas griba, tā nebija karavīru vēlēšanās, ka viņiem neatļāva izpildīt savu svēto pienākumu pret savu tautu, pret savu valsti. Tāda rīcība - bez cīņas kapitulācijā - es vainoju pirmā kārtā Kārli Ulmani un pēc tam Jāni Balodi, un Vilhelmu Munteru.

Ar gļēvo padošanos neieguva krievu simpātijas, bet gan viņiem atviegloja mūsu karavīru un tautas iznīcināšanu. Es domāju, ka karojot mēs nebūtu cietuši lielākus zaudējumus nekā tas notika bez kaņa. Karojot vismaz pret mūsu vienu kritušo viņi būtu zaudējuši divus. Tādā gadījumā arī viņu skaits būtu samazinājies, un viņi - krievi būtu dabūjuši mācību, ka laupīšana neatmaksājas.

Es vēl reizi uzsveru, ka bez cīņas padošanās nebija mūsu interesēs. Ir ļoti nožēlojams apstāklis, ka tik izšķirīgā brīdī, kad bija jāizšķiras - būt vai nebūt Latvijai brīvai valstij - mūsu valdības likteni noteica Kārlis Ulmanis, Jānis Balodis un Vilhelms Munteris. Šīs personas tauta nebija izraudzījusi par saviem vadoņiem, un tāpēc tie arī neizteica tautas gribu. Visi trīs viņi bija varu sagrauši savās rokās noziedzīgā ceļā. Bet tauta īstā laikā to neaptvēra. Režīma nodrošināšanai kalpoja aizsargi un arī armija; par to autoritārā valdība varēja pateikties ģenerālim Balodim, kas piedalījās valsts apvērsumā un valdībā ieņēma kaņa ministra posteni.

Par mazāk nozīmīgiem valsts apvērsuma līdzdalībniekiem runājot, nav vērts daudz laika kavēt. Sabiedrisko lietu ministrs Bērziņš bija apdāvināts ar runas dāvanām, un tas arī bija trumpis - spēlēt zināmu lomu valdībā. Ka viņš slavē autoritāro režīmu un savu "vadoni", tas ir labi saprotams. Ar tādu rīcību viņš aizstāv arī pats sevi. Bet tas viņu neatbrīvo no atbildības par piedalīšanos apvērsumā.

Runājot gluži objektīvi, jautāsim, kas ieguva no Latvijas likumīgās valdības gāšanas? Ja iedzīvotājiem dažus gadus bija "labie gadi", kā daži to mēdz apgalvot, tad tā ir rūgta maldīšanās. Prātīgs valstsvīrs neuzdzīvos uz valsts drošības rēķina. Ko dod tas, ja tu vienu reizi labāk paēdīsi, varbūt pat pārēdīsies, ja rītu mirsi badā Krievijas vergu darba nometnē?

Raksturojot "vadoņa" gudro rīcību, tautai jāatgādina, ka jau laikā, kad ar Padomju Savienību bija noslēgts "Bažu līgums", mūsu valdība Maskavā iemaksāja 20 miljonus latu ieroču iegādei. Tā bija zemē nomesta nauda.

No 1934. gada 15. maija apvērsuma ieguvēja bija tikai Padomju Savienība. Drīz pēc apvērsuma "vadonis" sāka nodibināt pēc Padomju Savienības parauga ar valsts kapitālu lielus uzņēmumus. Ar tādu rīcību tika ierobežoti un dažās nozarēs pat pilnīgi iznīcināti privātie uzņēmumi. No tā cieta vidusšķira. Kontrolētās preses dēļ tautai bija jāapmierinās tikai ar valdības oficiālām ziņām. Kas nepatika, to noklusēja, un ko vēlējās, tas tika izbazūnēts it kā liels sasniegums. Par armijas komandieri iecēla režīmam paklausīgo un uzticamo generāli Berķi. (Piemērojoties laikmetam par armijas komandieri būtu iecerāms jaunāks generālis, un mums tādi bija.)

Mūsu valsts atrašanās vieta uz kara ceļa starp austrumiem un rietumiem aizsardzības ziņā nebija izdevīga. Bet šis apstāklis mums uzlika pienākumu būt modriem un vienmēr gataviem. Vajadzēja arī apsvērt jautājumu, vai mums valsts drošības labā,

nevajadzēja saprasties ar kādu no Rietumeiropas lielvalstīm. Tādu priekšlikumu izteikusi Vācija, bet to mūsu "vadonis" bija noraidījis. Kaut arī 1938. gada beigās un 1939. gada sākumā bija jau diezgan labi redzams, ka Baltijas valstis tiks ierautas kaņā, mūsu armijas kaujas spēju uzlabošanai nekas netika darīts. Kaut arī Galvenā štāba virsnieki apzinājās, ka bezdarbība ir nāvei līdzīga, bet, pakļauti armijas disciplīnai, bez armijas komandiera un kaņa ministra piekrišanas uz savu roku rīkoties nedrīkstēja.

Mūs pārņēma baiga nojauta, un nākotnē mēs raudzījāmies ar lielām bažām. Mēs jutām, ka kaut kas valsts vadībā nav kārtībā, bet kas īsti - to nezinājām. Kad Padomju Savienībai atļāva Latvijā ierīkot militārās bāzes - kad krievi Latvijā bija iebīdījuši "Trojas zirgu" - tad vairs mums nebija šaubu, uz kuŗu pusi mūsu valdība stūrē.

Tā, soli pa solim - nenocietinot austrumu robežu, nesagatavojot mūsu armiju valsts aizsardzībai un ielaižot krievu "Trojas zirgu" Latvijā, tika sagatavots ceļš Latvijas pilnīgai okupācijai. Tā arī notika - Sarkanarmija bez viena kareivja zaudēšanas ieņēma Latviju un līdz ar to ieguva milzīgi vērtīgu laupījumu.

Tā mūsu "vadonis" ienaidniekam bez cīņas nodeva mūsu valsti un, pazemojis un apkaunojis latviešu tautu, to nodeva krievu verdzībā. Daudzi no mums, ja būtu izvēle, labāk būtu izvēlējušies nāvi kaujas laukā nekā nenozīmīgo dzīvi emigrācijā.

Pastāv izteiciens: "Si Dien'n existat pas, il faudrait l' inventer" ("Ja Dieva nebūtu, vajadzētu to izdomāt"). Tāpat arī varētu teikt: ja tautai nebūtu varoņu, tos vajadzētu izdomāt. Tauta bez varoņiem ir kā vira bez sāls. Varoņi ir tie, kas ceļ tautu godā. Daudz tādu varoņu mums būtu radies, ja mums nebūtu tikusi atņemta iespēja cīnīties par savu valsti, par savu tautu. Bet tas vēl nenozīmē, ka par varoņiem vajadzētu pārvērst tos, kas savu tautu nodevuši. Es domāju, ka tā ir nezināšana, ka dažas organizācijas godā ceļ personas, kuŗas to nav pelnī-

jušas. Tas tikai viņu pašu nozīmi mazina un nostāda nevēlamā gaismā. Es domāju, ka nevajadzētu pārsteigties ar pieminekļu celšanu tiem, kas tos nav pelnījuši. Es domāju, ka personiskam ieskatam tādos gadījumos ir maza nozīme. Jāņem vērā un jānovērtē visi apstākļi. Nepietiek ar vienas grupas vai kādas organizācijas vadības ieskatiem. Lai vēlāk nebūtu jāpiedzīvo vilšanās, nevajag pārsteigties. Nevajag ignorēt citu domas, bet tās vajag uzklaut un vajag ar tām rēķināties. Es neesmu pret varoņu kultu un varoņu godināšanu. Godu un slavu vajag dot tam, kam tā pienākas. Labāk lai ir mazāk varoņu, nekā to godu pieskaita tiem, kas to nav pelnījuši.

Konkrēti runājot, Kārlis Ulmanis nav bijis likumīgs valsts prezidents. Nelikumīgs prezidents nevar būt - tātad, ja nav likumīgs, tad nemaz nav prezidents. Tas, ka viņš pats sevi dēvēja par Latvijas Valsts Prezidentu, bija nelikumīga rīcība. Kā zināms nelikumīga rīcība tiesības nerada. Ja kādam patīk Kārli Ulmani saukt par valsts prezidentu, tad tā ir viņa privātā darīšana. Ja vēlas, viņš savā dzīvoklī pie sienas var uzkārt Kārļa Ulmaņa portreju, pret to nevar iebilst, bet ja to uzkar publiskā vietā, tā ir neatļauta un nosodāma rīcība. Vienkārši runājot, tā ir uzbāzība. Uzkārt Kārļa Ulmaņa fotogrāfiju blakus Latvijas prezidenta Jāņa Čakstes uzņēmumam, ir pēdējā apvainošana.

IZSKAŅA.

Kad iesākās Pirmais pasaules karš, es jau biju sasniedzis divdesmit gadu vecumu. Tāpēc arī veltīgi bija domāt, ko darīt un kā savu dzīvi iekārtot. Skaidrs gan bija tas, ka karavīra karjeru nebūtu izvēlēties. Vienīgais, kas atlika - bija jāpaklausa iesaukšanas pavēlei. Tā no 1914. gada iesāku karavīra gaitas, un Krievijas Armijā nodienēju sešus gadus. Kupš gan veselīgs latviešu jauneklis nav dienējis kara dienestā, tāpēc šeit neuzkavēšos pie savām dienesta gaitām. Šajā dzīves posmā maz interesējos par jaunatājumu, kāpēc iesākās Pirmais pasaules karš un kam tas bija vajadzīgs. Nebiju sagatavojies tik smagu problēmu apspriešanai, un bija jāsamierinās ar to, ko valdība oficiāli paziņoja.

Kad jau biju norūdījies un piedzīvojumiem bagāts karavīrs, pietrūka ar ko karot... 1920. gada 1. maijā atgriezos Rīgā, un tūdaļ nākošā dienā tiku nozīmēts kādā vienībā. Nu atkal biju pie lietas un nodienēju armijā vairāk nekā sešus gadus. Šajā dzīves periodā mans redzes viedoklis stipri paplašinājās. Un līdz ar fizisko briedumu pieauga arī patstāvīgas domāšanas spējas. Domājot, kāpēc izcēlās Pirmais pasaules karš, vairs neapmierinājos ar oficiālo viedokli, ka Vācija to izraisījusi. Apsvēru saimnieciskos apstākļus Eiropā, kuriem bija liela nozīme. Apsvēru arī Anglijas spēku balansa politiku Eiropā un citus apstākļus, un, dziļāk pētot minēto jautājumu, atzinu, ka vainīga pie Pirmā pasaules kara izcelšanās bija Krievija. Īsumā. - Krievijā stipri attīstījās panslāvisms, un tā veicinātājs bija ķeizars Aleksandrs III. Krievija sevi uzskatīja par visu slāvu tautu protektoru, un it sevišķi Balkānos stipri izplatīja savu viedokli par slāvu tautu apvienošanu

nākošā Lielkrievijas valstī. Jautājums par panslāvismu vēl tagad ir dzīvs.

Panslāvisma ideju ietekmēts, sekojot rīkojumam, kāds serbu students, Princeps, Sarajevas pilsetā nošāva Austroungārijas troņmantnieku, un tas bija oficiālais Pirmā pasaules kara izcelšanās iemesls. Ja nebūtu pieticis ar Sarajevas notikumu, Krievija būtu radījusi citu iemeslu, kamēr savu mērķi sasniegtu.

Pirmam pasaules karam izbeidzoties, kad Krievijas un Austroungārijas impērija sabruka, vairākas tautas, kuŗas minētās impērijas ar varas līdzekļiem bija sev pievienojušas, atguva neatkarību un brīvību. Viduseiropā, sākot ar Somiju un beidzot ar Balkānu valstīm, nodibinājās suverēnu valstu zona, kuŗa dabūja nosaukumu "sanitārais kordons". Šajā zonā ietilpa: Somija, Igaunija, Latvija, Lietuva, Polija un visas Balkānu valstis, kopā ar vairāk nekā 80 miljoniem iedzīvotāju. Šis bija liels ieguvums Eiropai un tās drošībai. Ar šīs Viduseiropas zonas nodibināšanos, attiecīgi samazinājās Krievijas iespaids un vara. Šīs jaunās valstis bija nacionālas un bez iekarošanas tieksmēm. Savus kaimiņus tās neapdraudēja, bet tām trūka politiskas pieredzes. Tās nepaspēja izprast, ka vienotībā ir spēks un ka tā ir nepieciešama kā katras atsevišķi, tā arī visu kopā pastāvēšanai.

Pēc Pirmā pasaules kara Eiropā sāka strauji attīstīties nacionālā kustība. Tā aptvēra Poliju, Itāliju, Franciju, Angliju un citas valstis, bet visvairāk Vāciju. Pieaugot nacionālai apziņai, tika apdraudētas dažu minoritāšu privilēģijas, un tas radīja organizētu pretošanos. Vācijai vajadzēja iet bojā.

Kā tas notika - ir katram zināms. Par to rakstīt nebija mans nodoms. Atzīmēsim tikai dažas dīvainības, kuŗas Otrā pasaules kara sākumā piedzīvojām. 1939. gada 2. septembrī Anglija un Francija gan pieteica karu Vācijai, bet kara darbību neuzsāka. Bija it kā nerakstīts pamiers noslēgts. Ja arī

notika kādi gaisa uzlidojumi, tad tie bija stingri ierobežoti ar tīri militāriem mērķiem. Tāds stāvoklis turpinājās ilgāku laiku un dabūja nosaukumu "Phoney War", ko latviski varētu tulkot "neīsts karš". Tajā laikā Anglijas ministru prezidents bija Čemberlens (Camberlain). Ir pamats domāt, ka Anglija nevēlējās ar Vāciju karot. Ka Vācija nevēlējās ar Angliju karot, to tā tika oficiāli vairākas reizes deklarējusi.

Bet kad 1940. gada 11. maijā Vinstons Čerčils no mainīja Čemberlenu, apstākļi Anglijā strauji mainījās. V. Čerčils, pamatojoties uz 18 B rīkojumu, pirmo divu nedēļu laikā kā ministru prezidents lika apcietināt vairākus simtus Anglijas pretkomunistiski noskaņotos pilsoņus un bez tiesas sprieduma vairākus gadus viņus noturēja cietumā. Lielākā daļa no apcietinātiem bija izdienējuši karavīri un pat aktīvi parlamenta locekļi. It sevišķi smags gadījums ir nopelniem bagātā admirāļa Nichelsona kundzes lieta. Viņa tiesā, žūrijā, visos apvainojumos atzīta par nevainīgu un attaisnota. Bet kad atstājusi tiesas telpu, tikusi uz vietas apcietināta un ievietota cietumā. Cietumā viņa bez it nekādas vainas un tiesas sprieduma pavadījusi vairāk nekā četrus gadus. Kad Čerčils uz 18 B rīkojuma pamata bija atbrīvojis no Anglijas patriotiem, kuri nav gribējuši karu, "phoney" karš pārvērtās "karstā" karā.

Ka Vācija tiešām nav vēlējusies Anglijas sakāvi, liecina apstākļi, ka pēc Anglijas Armijas sakāves un bēgšanas caur Dunkirku uz Angliju Vācijas vadonis 22. maijā armijas komandierim fon Kleistam (von Kleist) devis rīkojumu apturēt kara darbību, lai sakautās anģļu armijas vienības no Dunkirkas varētu atgriezties Anglijā. Vācijas vadonis nav vēlējis, lai Anglija justos pazemota, jo viņš ir vēlējis, lai Anglija pasaules interesēs pastāvētu kā lielvalsts. Viņš pat piedāvājis Anglijai Vācijas Armijas palīdzību, ja tāda būtu vajadzīga un tā no Vācijas to prasītu.

Apstākļus par "phoney war" šeit pieminu, lai

apgaismotu apstākļus un noskaņojumu Anglijā un Vācijā, kas bija ļoti labvēlīgi kara izbeigšanai. Bet Čerčils - Rūzvelta rokas puisis - kā daži viņu dēvēja, bija citās domās. Kā Rūzvelts, tā Čerčils pretēji Anglijas interesēm vēlējās karu un Vācijas beznotiekumu kapitulāciju.

Pēc Pirmā pasaules kara nodibinātā Viduseiropas suverēno valstu josla, tā sauktais "sanitārais kordons", tika iznīcināta un vairāk nekā 80 miljoni brīvu pilsoņu tika nodoti boļševiku verdzībā.

Ja nu Rūzvelts un Čerčils savā laikā tik lepnī lielījās, ka tirannijas (domāta Vācija) iznīcinās un karā brīvību zaudējušās valstis to atgūs, tā bija tukša lielīšanās un mānīšanās. Vācijas tiranniņu gan iznīcināja, bet tās vietā nodibināja daudz nežēlīgāku - Padomju Savienības tiranniņu.

Ja tagad Amerikas Savienoto Valstu valdība izsludina apspiesto Eiropas tautu nedēļu un domā, ka ar to Baltijas valstīm izdarīts kāds labums, tad stipri maldās. Ar krokodila asarām mums nav palīdzēts - tā ir liekulība. Pareizāku valodu runā kolaborantu medības ASV. Nabaga "kolaboranti" izvēlējās tikai viņiem tajā laikā mazāko ļaunumu un patiesībā pēc būtības nemaz nevar tikt dēvēti par kolaborantiem. Šīs cilvēku medības, kuŗas vēl tagad turpinās ASV, notiek uz ASV nodokļu maksātāju rēķina, tāpēc par tām pilnībā atbild valdība. Baltieši daudz ko ir pārcietuši un arī šīs cilvēku medības viņi pārdzīvos, bet es neticu, ka ar to mednieki būs ko labu ieguvuši.

Vēl kas ir zīmīgs un ļoti raksturīgs šim laikmetam - tas ir Helsinku līgums. To parakstīja 35 valstu pārstāvji. Mūsu tuvi un attālāki kaimiņi. Mums visiem ir daudz kā kopēja pagātnē. Mēs visi esam Eiropas pamatiedzīvotāji; piederīgi baltai rasei. Mēs gandrīz visi esam cietuši no Krievijas spiediena uz rietumiem. Nereti mēs arī esam kopā karojuši, lai atvairītu Krievijas uz mācību. Bet kad noslēdza Helsinku līgumu, neviena valsts nepacēla balsi baltiešu labā. Neviena ne tikai nebalsoja pret

Krievijas iekarojumu sankcionēšanu, bet pat neatturējās no balsošanas. Baltieši, paturiet to prātā!

Tāda rīcība (beziebildumu Helsinku līguma parakstīšana) norāda, ka minētās 35 valstis ir morāliski izbankrotējušas. Cik tās saimnieciski ir stipras, to nezinu un tas arī šajā gadījumā nav svarīgi, bet morāliska vērtība tām nav liela. Pieņemsim, ka vienā dienā Baltijas valstis atgūst zaudētās tiesības. Tas var notikt un arī agri vai vēlu notiks. Mūsu fiziskās rētas sadzis, bet zaudētā cieņa pret mūsu kaimiņu valstīm nesadzis. Tiešām ir nesaprotami un no morāliskā viedokļa neattaisnojami, ka vecās kultūrālās valstis tik verdziski pakļāvās boļševiku prasībām. Vācija mūs otro reizi nodeva boļševiku žēlastībā, un tas notika pēc tam, kad mūsu karavīri Otrā pasaules kara laikā cīnījās tās pusē un nesa smagus upurus. Arī Zviedrija, kuŗa mūsu leģionārus, lietojot brutālu varu, izdeva Padomju Savienībai, nevar aizbildināties ar nezināšanu, ko nozīmē atrasties boļševiku varā.

Tā, lai krievs Tulā, dzerot tēju no plaši pazīstamā Tulas patvāra (samovar) un ēdot kapitālistu audzēto kviešu baltmaizi, varētu justies drošs - bija jāiznīcina Baltijas valstis. Tādā gadījumā var domāt - ja robežu pārceltu uz Reinas upes līniju, krievs Tulā justos vēl drošāks.

Bet, kā ir ar mūsu, baltiešu drošību? Vai Tulas krievs ir labāks par mums? Vai viņam ir lielākas tiesības nekā mums? Vai viņam ir lielākas tiesības dzīvot savā zemē nekā mums? Ko tad mēs kādam sliktu bijām nodarījuši? Mēs tāpat kā citi gribējām dzīvot savu senču daudzus gadu tūkstošus apdzīvotā zemē, savā brīvā un neatkarīgā valstī. Vai tas kāds grēks? Man nesaprotamu iemeslu dēļ mēs bijām nokļuvuši visuvarenā boļševiku sadista nežēlastībā, un tas mūs vēl līdz šim laikam nepārtraukti vajā. Lai Tulas krievs varētu mierīgi gulēt, jāiznīcina Baltijas valstis un baltiešus jādeportē uz Sibīriju. Tur viņi atradīs "brīvību" un mūžīgo mieru... Tur, kur pat

smilgas uz viņa kapa neaugs un tuvumā ganu zēns tautas dziesmas nedziedās.

Kad es biju jauns un iesāku dzīvi Krievijā, es apzinājos, ka piederu minoritātei. Toreiz mēs, visas minoritātes, bez tautību atšķirības turējāmies kopā. Pastāvēja nerakstīta vienošanās savstarpēji palīdzēt. Mums visiem bija kopējs liktenis, draudzība un vienam pret otru līdzjūtība. Mēs klusībā lolojām cerību nokratīt svešas važas un atgūt zaudētās tiesības. Bet kas tagad ir noticis? Viss ir mainījies. Daži ir pārbēguši pretējā pusē un grib izpatikt savam bijušajam kungam. Savā centībā viņi stipri pārcenšas un ir "krieviskāki" nekā paši lielkrievi. Acīmredzot grib uzcelt vecā spožumā "Lielo Nedalāmo". Labie tikumi un ieradumi minoritātēm turēties kopā, kas toreiz bija mūsu spēks, šodien vairs nepastāv.

Vai jau nebūtu pienācis laiks atmet ienaidu un atgriezties pie veciem tikumiem? Nevienš mirstīgais nav bez vainas, un neviena otram nodarītā netaisnība nav palikusi nesodīta. Vecā Krievija par minoritātēm nodarīto netaisnību dārgi samaksāja. Vai jaunā Krievija iedomājas, ka tā izbēgs no tāda paša likteņa, kāds piemeklēja veco Krieviju?

Ir dziļa patiesība, ka, ja kāda nācija nezina savu vēsturi vai arī to ignorē, tā atkārtojas. Latvijas "vadonis" Kārlis Ulmanis vai nu nezināja Latvijas vēsturi, vai arī no tās neko nebija iemācījies - sekas izrādījās tās pašas. Nerēķināšanās ar vēstures patiesību respektīvi pamācību mums ļoti dārgi izmaksāja. Nedrīkstēja ne uz vienu acumirkli aizmirst, ka Krievija mums ir vienmēr uzbāzusies un centusies iekarot mūsu zemes. Tam, vai mūsu nācija, vai tikai kāda tās daļa bija nosaukta: Livonija, Vidzeme, Zemgale vai Kurzeme, nav izšķiroša nozīme, bet gan svarīgs ir apstāklis, ka neviena no minētām vienībām Krievijai labprātīgi nebija padevusies. Mūsu senči zināja: ja grib saglabāt brīvību, tā ar visiem līdzekļiem jāsargā. Tās aizstāvēšanai vienmēr ir jābūt gatavam.

Vienmēr jābūt gatavam Krievijas uzbrukuma atsišanai.

Kad pēc Pirmā pasaules kara mums atkal izdevās savu zemi atbrīvot un iztīrīt no sveša elementa, par to bija jāsamaksā ar vairāk nekā 32 000 dzīvībām. Latvijas apmēra valstij tā ir liela maksa. Bet, ja tauta labprātīgi bija nesusi tik smagus upurus, tad valsts vadība ne uz brīdi nedrīkstēja samazināt modrību un uzticēties mūsu viltīgajam un ļaunajam kaimiņam - Padomju Krievijai.

Otrš pasaules karš nemaz nebija vajadzīgs un pat tad, kad tas jau bija sācies, vēl ar godu abām pusēm bija izbeidzams. Eiropas valstīm karš neko labu nesolīja un arī neko labu nedevis. Ir vairāki uzskati par to, kas vainojams pie Otrā pasaules kara izcelšanās. Tā kā mums ir zināms, ka Eiropas valstis kara nevēlējās, tad iemesli jāmeklē ārpus Eiropas robežām. Par šo jautājumu ir sarakstīts ļoti daudz grāmatu. Nevienam tās visas izlasīt nav iespējams, bet no tām, kas man ir bijušas pieejamas, redzams, ka ASV prezidentam Rūzveltam ir bijuši lieli, varbūt pat izšķiroši nopelni pie Otrā pasaules kara iesākšanās. ASV pilsoņu vairākums ir bijis pret karu, bet lai "attaisnotu" ASV iestāšanos karā, prezidents Rūzvelts izprovocēja Japānu uz pirmo šāvieni. Minēto apstākli prezidenta Rūzvelta znots pulkvedis Kartis Dols (Curtis B. Dall) apstiprina sekojošiem vārdiem: "Mūsu iestāšanās Otrā pasaules karā pret tautas vairākuma gribu notika mūs tajā iemaneverējot caur aizmugures durvīm pa ceļu "via Pearl Harbor". Harijs Elmers Barns (Dr. Harry Elmer Barnes) raksta: "Tas lielais mūsu laikmeta noziegums notika pateicoties Anglijas sazvērestībai ievilkt mūs karā." Patiesība ir tāda, ka viņi abi: Rūzvelts un Čerčils gribēja karu un arī abi viens otru tajā atbalstīja.

Kā jau iepriekš minēju, par jautājumu, kas iesāka Otro pasaules karu un uz kā vēlēšanos tas tika izkarots, ir sarakstītas daudzas grāmatas. Kā pēdējās, kuņas par šo jautājumu lasīju, ir "The

Nameless War" by A. Ramsay un "The Jewish War of Survival" by Arnold Leese.

Kad jau atmiņas par Otro pasaules kaŗu sāk izgaist vēstures miglā un pie apvāršņa sāk svīst Trešā pasaules kaŗa blāzma, cilvēkam, kuŗš abus pasaules kaŗus pārdzīvojis, rodas jautājums - vai jau laikus nebūtu jāizpēti kaŗa bacīli un tas pirms uzliesmošanas nebūtu jānovērš.

Mēs zinājām un apzinājāmies, ka Pirmā pasaules kaŗa nokārtojumā - Versaļas līgumā jau bija kaŗa slimības diġli. Mēs arī zinām, ka Otrā pasaules kaŗa nokārtojums ir vēl daudz sliktāks un daudz netaisnīgāks. Salīdzinot Pirmo un Otro pasaules kaŗu pakāpeniski, droši var apgalvot, ka Trešais pasaules kaŗš būs vēl daudz drausmīgāks un tā sekas var būt tādas, ka dzīvie apskaudīs mirušos. Otrā pasaules kaŗā galu dabūja apmēram 30 miljoni iedzīvotāju. Boļševiki no sava puča sākuma 1917. gada rudenī ir iznīcinājuši vairāk nekā 100 miljonus cilvēku. Katram acīs rēgojas holokostu upuri. Tāpat arī katram neaizmirstamā atmiņā ir Katinas, Viņņicas, Baltezera un tūkstošiem citas lielākas vai mazākas cilvēku kapes. Šī cilvēces lielākā traģēdija ir jāizbeidz. Jāiznīcina tās cēlonis, tas ir - jāiznīcina boļševisms. Tad, ar ienaida un ļauna kūdīšanas un darišanas izbeigšanu, sāksies tautu saprašanās un mierīga dzīve.

Kā mēs tagad redzam, tiek nosodīti tikai nacistu pastrādātie noziegumi, bet par boļševiku noziegumiem klusē. It kā visi cilvēki nebūtu vienādi. Vienus apspiež, vajā un iznīcina - tas ir noziegums, bet līdzīgi un daudz plašāki noziegumi pret otriem paliek pat nepieminēti. Tāda rīcība neliecina par to, ka noziegums ir noziegums, neatkarīgi no tā, kas viņu pastrādā. Tāda boļševiku noziegumu baiga noklusēšana rada neapmierinātību un met ēnu uz tiem, kuŗi uzskata par noziegumiem tikai tos, kuŗus nacisti pastrādājuši.

Es domāju, ka mēs visi esam viens otram līdzīgi un ar vienādām tiesībām, un ar vienādu

vērtību. Es arī domāju, ka mēs visi vienlīdzīgi izjūtam sāpes un ciešanas. Mums visiem ir savi piederīgie, kuņi cieš līdz ar mums. Mēs arī zinām, ka mantas līdzī kapā nepaņemsi-m. Vai nebūtu pareizi, ka nepārceņtos mantas iegūšanā. Dzīve ir par īsu tās izlietošanai. Ir dziļa un patiesa doma, ko slavenais rakstnieks Ļevs Tolstojs īsā stāstiņā "Cik cilvēkam zemes vajadzīgs" (domāta manta) apraksta: "Pahoms centās iegūt vairāk un vairāk un nekad nebija apmierināts ar to, kas viņam piederēja. Viņš pārpūlējās un nomira, neizbaudījis sava darba augļus."

Gribētos pret tādiem pagriezt spoguļi, lai tie ieskatītos un sāktu pārdomāt: "Mums vajadzētu samazināt savu straujo dzīves gaitu un pat uz kādu laiku pavisam apstāties un paklausīties, ko citi runā un domā. Varbūt tādā veidā mēs kaut ko vērtīgu varētu sadzirdēt un pat iemācīties. Mēs vainu redzam un meklējam tikai citos. Mēs skabargu redzam otra acīs, bet baļķi neredzam savās. Mēs iedomībā un savā īpatnējā pārākuma apziņā esam tik pārliecināti, ka neesam spējīgi vai arī nemaz negribam citus uzklausi un saprast. Mēs neinteresējamies par to, kāpēc citi mūs neieredz un pat ienīst, bet gan cenšamies viņus par to vajāt un sodīt. Viss, ko mēs darām, kaut arī citiem kaitīgs, ir jāpieņem kā pareizs. Bet, ja kāds ar to ir neapmierināts un pret mums paceļ balsi, mēs brēcam pilnā balsī, ka tas ir sodāms un iznīcināms. Varizejisms jau sen ir pierādījis par sadzīvei nepiemērotu un nepieņemamu dzīves formu."

Ir daudz noziegumu, kas pastrādāti pret cilvēci, bet vislielākais noziegums ir tas, kuŗu boļševiki pastrādāja 1917. gada oktobrī, gāžot Krievijas demokratisko iekārtu un sagrabjot varu savās rokās. Daļa pilsoņu saprata no boļševikiem draudošās briesmas un sacēlās. Norisinājās smaga un ilgstoša cīņa. Boļševikiem ar lieliem naudas līdzekļiem palīdzēja dažas ASV atrodošās bankas un arī atsevišķas personas. Ieradās arī daudz brīvprā-

tīgo palīgu, it sevišķi no Ņujorkas Bruklinas rajona. Pateicoties materiālam pārsvaram un lielai aģitācijai, kas balstījās uz vilinošiem solījumiem, boļševiki uzvarēja. Tikuši pie varas, boļševiki masku noņēma un parādīja savu īsto seju. Nodibināja stipru slepeno policiju, kuŗa vēl tagad, saukta KGB, ir faktiskais Padomijas valdnieks. Iznīcināja ne tikai tos, kuŗus turēja aizdomās kā savus pretiniekus, bet arī tos, par kuŗiem iedomājās, ka tie nākotnē varētu izveidoties par pretiniekiem.

KGB nāves dzirnavas ar savu plašumu un terroru atstāja drausmīgu iespaidu ne tikai uz tiem, kas atradās boļševiku varā, bet arī tālu tālu pāri boļševiku Krievijas robežām. Ir zināms pamats apgalvot, ka 1917. gada oktobrī boļševiku sētie ienaida, sadisma un visa ļauna dīgļi, pēc ķēdes reakcijas izraisīja noziegumus ne tikai Vorkutā, Baltā jūrā, Gulaga archipelagā, Katinā, Viņņicā, Baltezerā, kā arī tūkstošiem vārdā neminētās vietās, bet arī stāvēja kūmās Aušvicās un Dahavas noziegumiem. Ja 1917. gadā nebūtu ticis pastrādāts drausmīgais noziegums pret cilvēci, tad būtu izpalikuši arī 1940./45. gadu noziegumi.

Ta domāt liek apstākļi, ka 1917. gadā Krievijā pastrādātais noziegums palika nesodīts. Ne tikai nesodīts, bet pat nenosodīts. Boļševiki Krieviju nosedza ar Dzelzs aizkaru, lai slēptu to, kas aiz tā notika. Bet lai cik aizsargs nebija augsts un biezs, tomēr ne pilnīgs. Eiropu sasniedza balsis par cilvēku masveidīgu iznīcināšanu, bet nepacēlās balsis pret varmākām, un cietēji nekādu palīdzību nesapēma. Eiropa klusēja un atļāva primitīvai padomju sabiedrībai nostiprināties un pārvaldīt plašo Padomijā iekļauto teritoriju. It kā cilvēku iznīcināšana un verdzināšana būtu Padomju Savienības "iekšēja darīšana". Ar laiku bijušie komisāri pārvērtās par ministriem, sūtņiem un maršaliem un tika pieņemti citās valstīs kā līdztiesīgi. Tāda citu valstu rīcība cēla boļševiku prestižu un mazināja savējo. Uz kādu laiku bija apjukums, un brīvo valstu pārstāvji nebija

skaidrībā, kādu attieksmi sabiedrībā ieņem pret Padomju Savienības pārstāvjiem. Bet maz pamazām pierada un, sēdot pie bagātīgi ar vodku un kaviāru apgādāta galda, sāka justies tīri omulīgi.

Tādai draudzībai, noziegumu ātrai aizmiršanai un nesodišanai radās ļaunas un traģiskas sekas. Sak' - ja boļševiku noziegumi tiek piedoti un ātri aizmirsti, vai arī citiem, rīkojoties tādā pašā veidā, klāsies sliktāk? Loģiski domāts - kas vienam atļauts, tas arī otram nav aizliegts. Tā kā boļševiku noziegumi palika nēsodīti, varbūt arī Hitlers domāja, ka viņam tiks piedots.

Boļševiki un boļševisms ir visa ļaunuma sākums un pamats. Maldīgi daži tagadējo Krievijas iekārtu sauc par komūnismu. Tas ir nepareizs uzskats. Krievijā komūnistiskā iekārta nekad nav bijusi un arī tagad nav. Tā ir nelielas, bet labi organizētas sazvērnieku grupas - boļševiku diktātūra. Kamēr pasaule nesapratīsies, neiemācīsies savstarpēju cieņu un neatraisīsies no naida, egoisma un sadisma, tikmēr draudzīga sadzīve nebūs iespējama. Atdzimšanai jānotiek. Jāatbrīvojas no baiļu sajūtas. Boļševiki Krieviju noveda verdzībā, un, ja cilvēce nesapratīs un neatbrīvosies no boļševiku jūga, visai pasaulei draud verdzība.

Ir jābrīnās, ka tāda cilvēci apkaunojoša iekārta, kāda ir Padomju Savienībā, tik ilgi ir noturējusies pie varas. Tas ir apkaunojums ne tikai krievu tautai, bet visai civilizētai pasaulei. Padomju Savienība ir primitīva, un tā nespēj izturēties kā civilizēta valsts. Ar savu KGB terroru, ar savām vergu darba nometnēm tā ir zaudējusi respektu un cieņu starp citām valstīm.

Jānožēlo un ar īgnumu jānovēršas no valsts vīriem, kuņģi ilggadīgo (16 gadus) KGB priekšnieku Andropovu uzņēma savā sabiedrībā un sniedza viņam roku. Miljoniem cilvēku dzīvību un desmitiem miljonu cilvēku asaru un sviedru plūdi guļ uz viņa sirdsapziņas. Jābrīnās arī, ka cilvēku mednieki ķersta kādu nenozīmīgu kolaborantu, kuņģis ir bijis

tikai policijas ierēdnis, bet "neredz" un klusē par Andropova un Staļina noziegumiem. Kā tad ir ar Staļina - Hitlera draudzības līgumu? Vai tad pats Staļins, kuŗš gandrīz divus gadus atbalstīja Vāciju kaŗā pret Angliju, Franciju un ASV, nebija lielāks kolaborants nekā mazs policijas darbinieks? Pie tam vajātais policijas ierēdnis bija tikai varas kalps, bet ne varas nesējs. No viņa nebija atkarīgs ko darīt, viņš tikai izpildīja savas priekšniecības pavēles. Viņš arī nav atbildīgs un nevar tikt saukts pie atbildības par priekšniecības rīkojumiem.

Mums visiem labi zināms, ka Staļina/boļševiku noziegumi iesākās vairākus gadu desmitus pirms Hitlers/nacisti nāca pie varas un pastrādāja drausmīgos noziegumus. Mums arī visiem zināms, ka Staļins/boļševiki iznīcināja vairāk nekā divdesmit reizes vairāk nevainīgu cilvēku, nekā iznīcināja Hitlers/nacisti. Viņi abi bija sātani cilvēka izskatā, un abi nododami anafemai (mūžīgam lāstam), un no viņiem abiem jānovēršas ar riebumu. Viņu abu vieta pie vēstures kauna staba.

Ļoti labi, ka ir radušies cilvēki un organizācijas, kas nosoda Hitlera/nacistu pastrādātos noziegumus un rūpējas par vainīgo saukšanu pie atbildības. Neviens noziegums nedrīkst palikt nenosodīts un neviens noziedznieks nedrīkst palikt nesodīts. Pasaulē līdzsvara uzturēšanai katram noziedzniekam jāsaņem sods pēc viņa nozieguma smaguma.

Cerēsim, ka drīzumā radīsies personas un organizācijas, kas nosodīs Staļina/boļševiku noziegumus un rūpēsies par vainīgo "nagu maucēju" saukšanu pie atbildības tiesā.

Tagadējam stāvoklim, kad tiek meklēti un sodīti tikai Hitlera nacistu noziedznieki, bet par Staļina boļševiku noziegumiem klusē, nākotnē var rasties ļoti bēdīgas sekas. Tāda sašķelšanās var dot pamatu domāt, ka vienā gadījumā cietušie ir otrā gadījumā vajātāji un otrādi. Es domāju, ka būtu pareizāk, ja nešķirotu pēc grupām: "nacisti" vai

"boļševiki", bet pēc nozieguma smaguma. Tas liecinātu par to, ka dzīvi palikušie ir sapratušies un rūpēsies par to, lai nākotnē nerastos staļini un hitleri, personas, kuŗas vienā dienā noslēdz draudzības līgumu, bet nākošajā dienā sit viens otram pa galvu.

AVOTI.

1. "Tragedy and Hope", by Professor Dr. Caroll Quigley.
2. "The Suiside of Europe". Memories of Prince Michel Sturdza.
3. "Notes of a Revolutionary", by Andrei A malrik.
4. "Wall Street and the Bolshevik Revolution", by Anton C. Sutton.
5. "The Federal Reserve Hoax", by Wickliffe B. Vennard Sr.
6. "A merican Might and Soviet Myth", by Jameson G. Campigne.
7. "The Future of the West", by J. G. De Beus.
8. "Federal World Government", by Julia E. Johnsen.
9. "Steps to Peace", A. Quaker.
10. "The True Story of Jalta", by Myron C. Fagan.
11. "State Secrets", by Timothy Tindal-Robertson.
12. "War is a Rocket", by general Smedley D. Butler.
13. "U.S.S.R.: The Corrupt Society", by Konstantin M. Simis.
14. "Great Spy Stories", by Allen Dulles.
15. "K.G.B. Today, by Hidden Hand", by John Barron.
16. "K.G.B. The Eyes of Russia", by Harry Rositzke.
17. "Mole", by William Hood.
18. "Tragic Deception", by Hamilton Fish.
19. "Suiside of the West", by James Burnham.
20. "State Secrets", by Count Leon de Poncins.
21. "The K.G.B. and Soviet Desinformation" - An Insider's View, by Ladislav Bittman.
22. "Kolyma: The Arctic Death Camps", by Robert Conquest.
23. "The First Guidebook to Prisons and Concentration Camps of the Soviet Union", by Avraham Shifrin.
24. "The Secret Powers Behind Revolution", by Vicomte Leon de Poncins.
25. "Who Controls Our Nation's Federal Polices -

- and Why", by Colonel Curtis B. Dall.
26. "Pearl Harbor After a Quarter of a Century", by Harry Elmer Barnes.
27. "The Eleventh Hour", by general Lewis W. Walt.
28. "The Naked Capitalist", by W. Cleon Skousen.
29. "Onward Christian Soldiers", by Donald Day.
30. "Henry Kissinger = Soviet Agent", by Frank A. Capell.
31. "Failure at Nuremberg - an Analysis of the Trial, Evidence and Verdict", publisher F. J. P. Veale.
32. "The New K.G.B. Engine of Soviet Power", by William R. Corson and Robert T. Croweley.
33. "Listen America", by Jerry Fallwell.
34. "What We Must Know About Communism", by Harry and Bonaro Overstreet.
35. "Mass Deportations of Population from the Soviet Occupied Baltic States".
36. "Behind Communism", by Frank L. Britton.
37. "Soviet Aggression Against the Baltic States", by A. Rumpeters, L. L. M.
38. "The Invisible Government", by Dan Smoat.
39. "Britain's Blunder. How England Lost the Second World War", by Peter H. Nocoll.
40. "The Struggle for World Power", by George Knuffer.
41. "America's Second Crasade", by William Henry Chamberlin.
42. "The Cause of World Unrest", by Nesta H. Werster.
43. "The "Cultural Exchange" Deception", by Myron C. Fagan.
44. "Worker's Paradise Lost", by Eugen Lyons.
45. "Roosevelt and Churchill, 1939. - 1941.", by Joseph P. Lash.
46. "Russia and the West under Lenin and Stalin", by George F. Kennan.
47. "Broken Idols, Russian Solemn Dreams", by David K. Shipler.
48. "The Secret Betrayal 1944. - 1947.", by Nikolay Tolstoy.

49. "Stalin. The History of a Dictator", by H. Montgomery Hyde.
50. "Billions Blunders and Baloney", by Eugen W. Castle.
51. "Roosevelt and Hopkins. An Intimate History", by Robert E. Sherwood.
52. "Aid to Russia 1941. - 1946.", by Georg C. Hearing, Jr.
53. "Pawns of the Game", by William Guy Carr.
54. "The East Come West", by Peter J. Huxley Blythe.
55. "Operation Keelhaul", by Juluis Epstein.
56. "Latvian - Russian Relations, Documents". Dr. Alfred Bilmans.
57. "Execution by Hunger", by Miron Dolot.
58. "Behind Communism", by Frank L. Britton.
59. "The Unknown Revolution", by Voline.
60. "On the Current Situation in the Ukraine", by Serhil Maziakh and Vasyl Sakhrai.
61. "My Disillusionment in Russia", by Emma Goldman.
62. "FDR. The Other Side of the Coin", by Hamilton Fish.
63. "Betrayal", by Robert D. Morrow.
64. "Wall Street and the Rise of Hitler", by Antony C. Sutton.
65. "Unconditional Hatred", by Captain Russell Grenfell, R.N.
66. "The Naked Communist", by W. Cleon Shousen.
67. "On a Field of Red. The Communist International and the Coming of World War II." By Anthony Cave Brown & Charles B. MacDonald.
68. "Such a Peace. The Roots and Ashes of Yalta." By C. L. Sulzberger.
69. "The Strategy of Deception. A Study in World - Wide Communist Tactics." By Jeane J. Kirkpatrick.
70. "Witness to History 1929 - 1969", by Charles E. Bohlen.
71. "You Can Trust the Communists", by Dr. Fred Schwarz.

72. "National Suicide. Military Aid to the Soviet Russia." By Antony C. Sutton.
73. "Western Technology and Soviet Economic Development 1917 - 1930" (three books), by Antony C. Sutton.
74. "La Gran Conspiracion Judia" - Traian Romanescu (tulkots spaniski no rumanu valodas).
75. "Die Baltische Tragedie", by Siegfried von Vegesack.
76. "Als Dolmetscher im Osten", by Siegfried von Vegesack.
77. "Nur der Name Bleib. Glanz und Untergang der Alten Preussen" - Heinrich Gerlach.

GRĀMATAS LATVIEŠU VALODĀ.

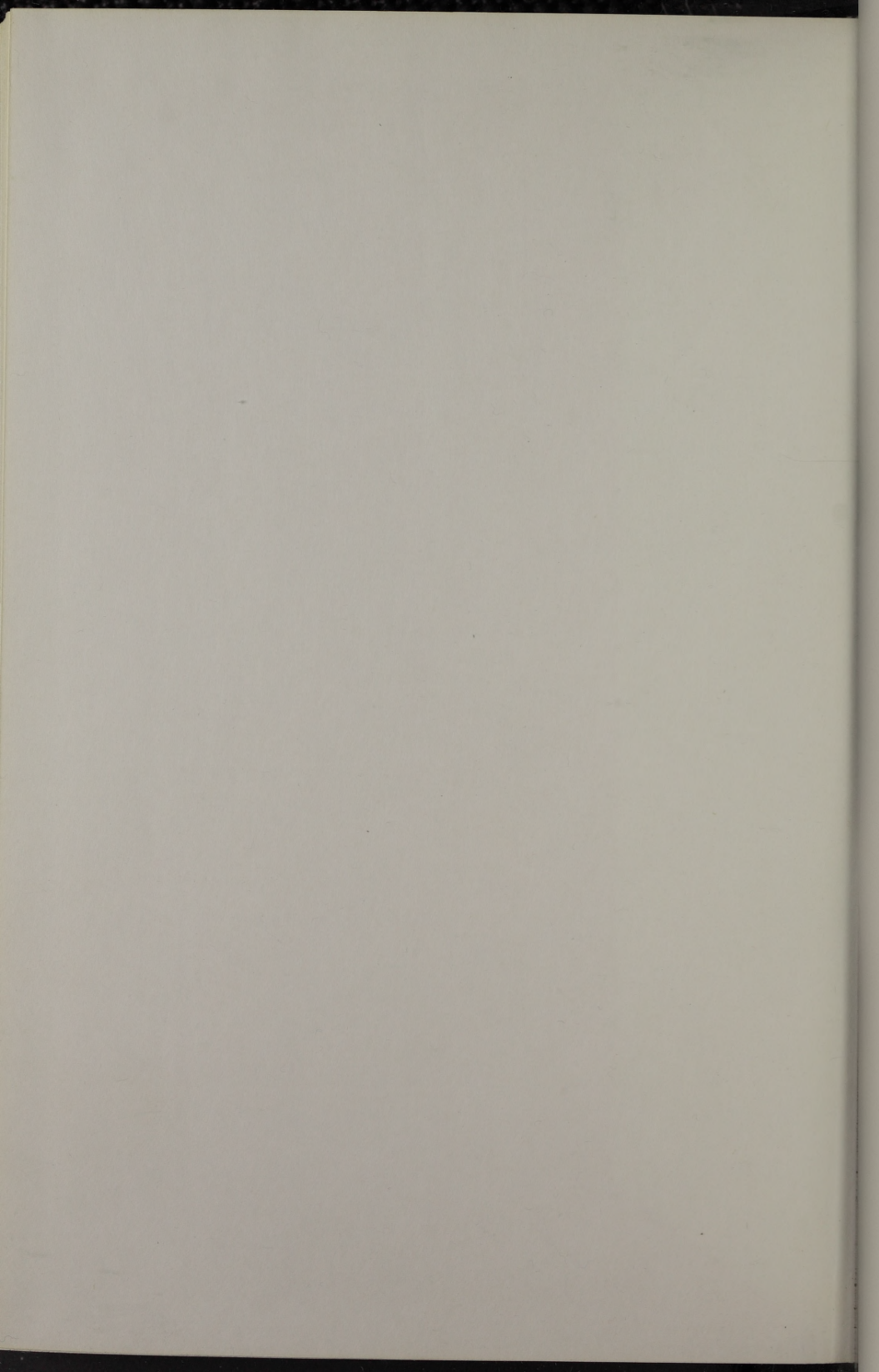
1. "Brīva Latvija" - Žanis Unams.
2. "Latvijas bruņotie spēki un to priekšvēsture" - Profesors Andersons.
3. "Brīvā Latvija" - Ādolfs Klīve.
4. "Demokratiskā Latvija" - Volde mārs Bastjānis.
5. "Gala sākums" - Volde mārs Bastjānis.

LAIKRAKSTI UN ŽURNĀLI.

1. "Laiks".
2. "Foreign Affairs", published by the Council on Foreign Relations, Inc.
3. "The Jerusalem Quarterly", by The Middle East Institut, Jerusalem.
4. "U.S. News and World Report". Chairman and Editor-in-Chief Mortimer B. Zuckerman.

*Pie šīs grāmatas palīdzējuši:
Ilze Ložeņicina, Inguna G un Rūdolfs Hofmanis*

L. Ž.

8 G.-

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0304018134

~~97-4~~

L 63